

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ MODÜLER PROGRAMI**

**TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOK UYARANLI EĞİTİM ORTAMLARININ
YAPILANDIRILMASINA DÖNÜK BİR MODEL ÖNERİSİ
(5- 8. SINIF ÖRNEĞİ)**

DOKTORA TEZİ

SEVİL HASIRCI

Ankara, Haziran, 2015

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ MODÜLER PROGRAMI**

**TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOK UYARANLI EĞİTİM ORTAMLARININ
YAPILANDIRILMASINA DÖNÜK BİR MODEL ÖNERİSİ
(5- 8. SINIF ÖRNEĞİ)**

DOKTORA TEZİ

SEVİL HASIRCI

DANIŞMAN: PROF.DR. SEDAT SEVER

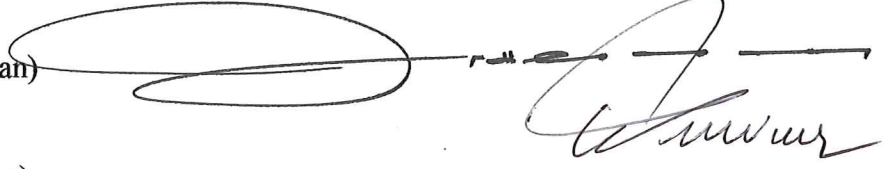
Ankara, Haziran, 2015

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

Sevil Hasırcı'nın hazırladığı "T¼rkçe Öğretiminde Çok Uyaranlı Eğitim Ortamlarının Yapılandırılmasına Dönük Bir Model Önerisi (5-8. Sınıf Örneği)" başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitimin K¼lt¼rel Temelleri Anabilim Dalı, T¼rkçe Eğitimi Programı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

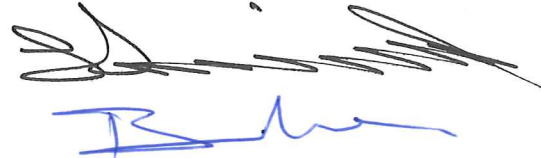
İmza

Prof. Dr. Sedat SEVER (Başkan)

Prof. Dr. Cahit KAVCAR (Üye)

Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN (Üye)

Doç. Dr. Bayram BAŞ (Üye)

Doç. Dr. Canan ASLAN (Üye)

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim- Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından .../.../2015 tarihinde uygun gör¼lm¼ş ve Enstitü Yönetim Kurulunca .../.../2015 tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail GÜVEN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

(İmza)
Sevil HASIRCI

ÖZET

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOK UYARANLI EĞİTİM ORTAMLARININ YAPILANDIRILMASINA DÖNÜK BİR MODEL ÖNERİSİ (5- 8. SINIF ÖRNEĞİ)

Hasırcı, Sevil

Doktora, Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sedat SEVER

Haziran 2015, 637+xii sayfa

Bu çalışmada, Türkçe öğretiminde çok uyaranlı eğitim ortamının yapılandırılmasına dönük bir model önerisi tasarlanmıştır. Çok uyaranlı eğitim ortamı, dilsel, görsel, işitsel ve görsel-işitsel uyaranların bütünleşik bir biçimde ele alındığı bir eğitim ortamıdır. Bu eğitim ortamı, sanatsal uyaranların belli bir izlek altında bütünleştirilmesi, U biçimindeki oturma düzeni, sahnesi ve birçok teknolojik araç-gereci içinde barındırmasıyla geleneksel eğitim ortamından ayrılmaktadır.

Çok uyaranlı eğitim ortamının yapılandırılmasına dönük bir model önerisi için öncelikle Türkiye'de 1924'ten 2005'e kadar geliştirilmiş tüm ortaokul öğretim programlarının ortak yönleri ve farklılıkları betimlenmiş, ayrıca bu programlarda, çok uyaranlı eğitim ortamının yapısıyla örtüşen yönlerine değinilmiştir. Ardından çok uyaranlı eğitim ortamında yer alan her bir uyaranın Türkçe öğretimindeki önemi ve bu uyaranlar arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur.

Yapılandırılan model için temel yaklaşım olarak çok uyaranlı eğitim ortamının yapısıyla örtüşen bütünleştirilmiş öğretme- öğrenme yaklaşımından yararlanılmıştır. Modelin temel felsefesi ise olabilirlik felsefesidir.

Modelde sınıflara göre içerik belirlenmiş, amaç ve davranışlar belirlenip düzeylere göre sınıflandırılmış ve her bir sınıf için belirlenen amaç-davranışlara göre öğrencinin düzeyine uygun nitelikli, sanatsal uyaranların işlevsel bir biçimde bütünleştirildiği eğitim durumları tasarlanmıştır. Her bir sınıf için üç eğitim durumu örneği verilmiştir (5-8. sınıf için). Bu örnek eğitim durumlarıyla Türkçe öğretiminde

okuryazar bireyler yetiştirebilmeye dönük amaç-davranışların belirli bir izlek altında bütünleştirilmiş sanatsal uyanlarla nasıl edindirileceği somutlaştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe Öğretimi, Çok Uyanlı Eğitim Ortamı, Eğitim Durumu.

SUMMARY

A PROPOSAL FOR MODEL INTENDED FOR STRUCTURED OF MULTI-STIMULUS EDUCATION ENVIRONMENT IN TURKISH TEACHING (SAMPLE OF 5- 8th GRADE)

Hasırcı, Sevil

PhD, Department of Cultural Foundations of Education

Advisor: Prof. Dr. Sedat SEVER

June 2015, 637+xii pages

In this study, multi-stimulus education environment was designed in order to configure an oriented model in Turkish education. In multi-stimulus education environment, the education environment is integrated with linguistic, visual, audio and audio-visual stimulus. This education environment is separated from the traditional education environment with integration of artistic stimulus under certain themes, the seating form, stage and harboring many of the technological tools.

For a proposal model intended for structured of multi-stimulus education environment, first of all, the common features and differences of all secondary school programs which were developed from 1924 to 2005 was described and also, the overlapping aspects of the structure of multi-stimulus education environment and these programs were mentioned. Afterwards, the importance of each stimulus of the stimulus-rich education environments in Turkish teaching and, the relationship of these stimulus were dwelled on.

For this structured model, integrated teaching-learning approach that coincides with the structure of multi-stimulus education environment was benefited. The basic philosophy of the model is the philosophy of likelihood.

In the model, the content of curriculum was determined according to the grades, and learning situations were designed in which there were integrated with qualified, artistic stimuli and which were suitable to the level of student in line with the aims and behaviors determined for each class. Three samples of learning situations were given for each class (for grades 5-8). With these sample learning situations, in Turkish teaching, the question of how the aims-behaviors towards training literate individuals in Turkish

language teaching can be conveyed through artistic stimuli integrated into a specific theme was materialized.

Key Words: Turkish Education, Multi-Stimulus Education Environment, Learning Situations.

ÖNSÖZ

Günümüzde her geçen gün bilim, sanat ve teknoloji gelişmekte; bu gelişmelerin her birinin eğitimdeki önemi ise artmaktadır.

1924'ten bu yana ülkemizde ortaokullar için çeşitli ortaokul programları geliştirilmiş, her bir programda ise Türkçe öğretiminin bir sanat dersi olarak algılanması gerektiği vurgulanmıştır.

Çok uyaranlı eğitim ortamı; sanatsal nitelikli dilsel, görsel, işitsel ve görsel-işitsel uyaranların işe koşulduğu, teknolojik araç-gereçlerle (kamera, bilgisayar, TV, video çalar, yansıtıcı,...) donatılmış bir eğitim ortamıdır. Öğrenciye duyma ve düşünme sorumluluğu vermeyi amaçlayan bu eğitim ortamı, uyaranların ve teknolojik araç-gereçlerin yanı sıra sahnesi ve ses sistemiyle, çağdaş nitelikli kitapların yer aldığı kitaplığı ve U biçimindeki sınıf düzeniyle de geleneksel eğitim ortamlarından ayrılmaktadır.

Türkçe öğretiminde çok uyaranlı eğitim ortamlarının yapılandırılmasına dönük bir model önerisi olan bu çalışmada başta sevgili hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Sedat Sever'e tezin her aşamasında değerli düşünceleriyle bana yol gösterdiği; bilgisini, deneyimini, görüş ve önerilerini benden esirgemediği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eleştirileri ve önerileriyle beni yönlendiren hocam Prof. Dr. Selahattin Dilidüzgün'e, tezin eğitim bilimleri yönüne ilişkin, özellikle program geliştirme konusunda tüm yeni öğrenmelerimi sağlayan Prof. Dr. Nuray Senemoğlu'na çok teşekkür ederim.

Doktora süresi boyunca değerli görüş ve önerileriyle çalışmamı destekleyen, eleştirileriyle çalışmamın oluşmasında büyük katkısı olan, babacan tavrıyla her zaman yanımda olan sevgili hocam Prof. Dr. Cahit Kavcar'a içten teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi ve dil-anlatımına ilişkin tüm görüşlerini, önerilerini içtenlikle paylaşan Yrd.Doç.Dr. Ergün Hamzadayı'ya ve tez sürecinde her türlü sıkıntıda yanımda olan Yrd.Doç.Dr.Kadir Kaan Büyükkiz'e teşekkür borçluyum.

Bu araştırma sürecinde sevgileri ve hoşgöruları ile her an beni destekleyen annem, babam, ablalarım ve tüm arkadaşlarıma içten teşekkür ederim.

Sevil Hasırcı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONAY	ii
BİLDİRİM	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	vi
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	12
1.2. Amaç ve Alt Amaçlar	12
1.3. Önem	14
1.4. Sayıtlar	14
1.5. Sınırlılıklar	14
1.6. Tanımlar	15
1.7. Konuyla İlgili Araştırmalar	16
1.7.1. Yüksek Lisans Tezleri	16
1.7.2. Doktora Tezleri	19
BÖLÜM 2	
YÖNTEM	23
2.1. Araştırmanın Modeli	23
2.2. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi	24
2.3. Evren ve Örneklem	24
BÖLÜM 3	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	25
3.1. Türkiye’de 1924’ten 2005’e Ortaokul Türkçe Öğretim Programları	25
3.1.1. 1924-1962 Programlarının Genel Amaç ve Özellikleri	25
3.1.2. 1981 ve 2005 Yılı Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Öne Çıkan Özellikleri	35
3.2. Eğitim Ortamı	51
3.3. Çok Uyaranlı Eğitim Ortamı	56
3.4. Türkçe Öğretiminde Çok Uyaranlı Eğitim Ortamlarının Yapılandırılmasındaki Temel Değişkenler	69
3.4.1. Dilsel Uyarılar	69
3.4.1.1. Yazınsal Metinler	69
3.4.1.2. Öğretici Metinler	72
3.4.1.3. Bilmece	73

3.4.1.4. Bulmacalar	76
3.4.2. Görsel Uyarılar	78
3.4.2.1. Karikatür	78
3.4.2.2. Resim	84
3.4.3. İşitsel Uyarılar	88
3.4.3.1. Müzik	88
3.4.4. Görsel- İşitsel Uyarılar	93
3.4.4.1. Kısa Film	93

BÖLÜM 4

ÇOK UYARANLI EĞİTİM ORTAMININ YAPILANDIRILMASINA DÖNÜK BİR

MODEL

4.1. Modelin Temel Felsefesi	97
4.2. Modelin Yaklaşımı	98
4.3. İçerik Örüntüsü	101
4.4. Öğretim Amaç ve Davranışları	106
4.4.1. Bilişsel Alanda Belirlenen Amaç ve Davranışlar	110
4.4.1.1. Bilgi Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	110
4.4.1.2. Kavrama Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	119
4.4.1.3. Uygulama Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	121
4.4.1.4. Çözümleme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	131
4.4.1.5. Bireşim Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	132
4.4.1.6. Değerlendirme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	133
4.4.2. Duyuşsal Alanda Belirlenen Amaç ve Davranışlar	134
4.4.2.1. Alma Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	134
4.4.2.2. Tepkide Bulunma Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	136
4.4.2.3. Değer Verme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	141
4.4.2.4. Örgütlenme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	144
4.4.2.5. Nitelenmişlik Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	145
4.4.3. Devinişsel Alanda Belirlenen Amaç ve Davranışlar	147
4.4.3.1. Uyarılma Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	147
4.4.3.2. Kılavuz Denetiminde Yapma Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	148
4.4.3.3. Beceri Haline Getirme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar	150
4.5. Çok Uyaranlı Eğitim Ortamlarının Yapılandırılmasına Dönük Model Önerisinde Kullanılan Strateji, Yöntem ve Teknikler	154

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç	157
5.2. Öneriler	159

KAYNAKLAR

EKLER

EK A.1.Çok Uyaranlı Eğitim Ortamına Göre Düzenlenen Eğitim Durumlarında Göz Önünde Bulundurulması Gereken Başat İlkeler	194
EK A.2. Çok Uyaranlı Eğitim Ortamını Örnekleyen Eğitim Durumları	201
EK A.2.1. 5. Sınıfa Yönelik Eğitim Durumları	201
EK A.2.2. 6. Sınıfa Yönelik Eğitim Durumları	314
EK A.2.3. 7. Sınıfa Yönelik Eğitim Durumları	436
EK A.2.4. 8. Sınıfa Yönelik Eğitim Durumları	540
EK B. Aydın Doğan Vakfı İzin Belgesi	636
ÖZGEÇMİŞ	637

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
1. Öğretmenlerin Okumak İçin Öğrencileri Ne Kadar İyi Güdülediğine İlişkin Öğrenci Görüşleri	8
2. Türkiye'deki 15 Yaş Grubu Öğrencilerin Okuma Becerileri Yeterlik Düzeyleri Dağılımı	11
3. 1931 Programındaki Sözcüklerin 1938 Programındaki Karşılığı	30
4. Geleneksel ve Yapılandırmacı Sınıflar (<i>Öğrenme Ortamlarına Bir Bakış</i>)	39
5. 1981 ve 2005 Programının Genel Amaçları	41
6. 2005 Programındaki Yöntem/Teknikler	45
7. 2005 Programındaki Amaçlar	47
8. Eğitim Ortamlarının Sınıflandırılması	52
9. Öğrenme Kuramlarının Temel Yönleri	54
10. Çok Uyaranlı Eğitim Ortamındaki Uyarınlar	58
11. Öğrenen Odaklı Psikolojik İlkeler	62
12. Bant Karikatür ve Öyküdeki Ortak Öğeler	82
13. Beynin Yarı Küreleri ve İşlevleri	88

ŞEKİLLER DİZİNİ

1. Yaşantı Konisi	60
2. Öğrenme Ortamının Somuttan Soyuta Düzenlenmesinde Kullanılan Araçlar	61
3. Dil Dersliği	66
4. Dil Dersliği ve Uyarınlar	68
5. Görsel ve Gülmeceli (Karikatür) Bir İletide İletişim Süreci	79
6. Karikatürün İletişim Süreci	79

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Anadili öğretimi, kişinin doğumuyla başlayıp yaşam boyu süren bir süreçtir. Çocuk, ilkokula değin içinde bulunduğu çevreden anadilinin kullanımını sözlü dil boyutunda edinmektedir. İlkokulla birlikte çocuk, anadilinin yazılı dil sistemiyle tanışır. İlkokuldan yükseköğretime değin anadili öğretimiyle çocuğun dil becerilerinin programın amaçlarına uygun bir biçimde geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Anadili öğretimi, birbiriyle örüntülü olan dinleme, konuşma, yazma ve okuma becerilerine dayanır. Birey, çeşitli alanlara ilişkin bilgilerin çoğunu okuma ya da dinleme yoluyla edinir, kendi bilgi, duygu, düşünce ve isteklerini ise konuşma ya da yazma yoluyla iletir. Bireyin okuduğunu ve dinlediğini tam olarak anlaması, çevresiyle etkili bir iletişime girebilmesi için düzenli ve etkili bir anadili eğitiminden geçirilmesi gerekir. Ancak “gerek toplumsal yaşamda tanık olduğumuz olaylar, gerek anne-baba ve öğretmen yakınmaları, gerekse Türkçe, Türk dili ve edebiyatı öğretimiyle ilgili yapılan bilimsel çalışmalar, Türkçe, Türk dili ve edebiyatı öğretiminde büyük bir verimsizlik olduğu gerçeğinde birleşmektedir” (Sever, 2002b: 14).

Türkçe öğretiminin verimini olumsuz bir biçimde etkileyen nedenlerden biri; dilsel becerilerin kazandırılmasında bütünsellik anlayışının yaşama geçirilememesi; okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinden yalnızca birinin gelişimine ya da dilbilgisi konularının öğretilmesine ilişkin eğitim ortamlarının düzenlenmesine ağırlık verilmesidir (Sever, 2006a: 9). Türkçe öğretiminde izlenen geleneksel yöntem, Türkçe öğretiminin çıkmazda oluşunun nedenlerinden biridir:

Gerek sınıf öğretmenlerimiz gerekse Türkçe öğretmenlerimiz kendi öğretmenlerinde hangi yöntemi görmüşlerse bir tür usta- çırak ilişkisi içinde aynı yöntemi uyguluyorlar. Öğretmen sınıfa girmiş, ders kitabını açmış, metni önce sessiz sonra sesli okutmuş, metnin altında verilen soruları öğrencilere sormuş ve işinin bittiğini sanmış. Bugün de aynı yöntem uygulanıyor. Türkçe öğretimi böyle yapılmamalı. Türkçe öğretimi düşündürme esasına dayanır... Türkçe dersinin dört boyutu vardır: konuşma, dinleme, okuma, yazma. Bu dört boyut, derslerde bütünsellik içinde ele alınmalıdır (Özdemir, 2002: 10).

Öğretim sürecinde izlenen bu yöntem, öğrencilerin dilsel becerilerini geliştirmesini engellemektedir:

Öğretim süreçlerinde, genellikle kitaplarda yer alan metinlerin öğretmen ve öğrenciler tarafından sesli-sessiz okunması, ardından metnin sonunda kitap yazarları tarafından hazırlanmış sorulara yanıt verilmesi sıkça karşılaşılan uygulamalardandır. Bazı öğretmenlerin, işlenecek metin ya da metinlerle ilgili çalışmalar için ev ödevleri verdiği, öğrencilerden kitaptaki soruları önceden yanıtlayarak defterlerine yazmalarını istediği de bilinmektedir. Bu durum, hangi öğrencinin ne ölçüde metinle iletişim kurarak bir hazırlık yaptığı sorununu ortaya çıkarmakta; ayrıca sınıfta oluşan etkileşim ortamının da etkisiyle her öğrencinin metnin işlenmesi sırasında kendi duygu ve düşünce gücüyle, anlama ve anlatma becerilerini devindirmesini de engellemektedir (Sever, 2006a: 13).

Özdemir ve Sever'in bu görüşleri; çağdaş öğretim uygulamalarının yerine geleneksel uygulamaların yeğlendiğini ve bu uygulamaların dilsel becerilerin bütünsellik içinde ele alınmasını engellediğini ortaya koymaktadır.

Geleneksel öğretim anlayışının olduğu uygulamalarda, dersin yapay bir biçimde etkinlik alanlarına bölüdüğü görülmektedir. “Yapay ödevler, yaşamda hiç işe yaramayacak konuşma ve yazma alıştırmaları, anadiline ilişkin çarpıklıkların salt Türkçe derslerinin konusu olarak düşünülmesi, en önemli eksikliklerimiz arasındadır” (Kocaman, 1998: 315).

Türkçe öğretiminde öğretmen niteliği de önemli bir etkidir. Bir ülkedeki eğitim sisteminin niteliğinin bireyin okuma alışkanlığı üzerinde doğrudan bir etkisi vardır ve “bir toplumda okuma alışkanlığı yaratma ve geliştirme politikasında hedef kitle öğretmenlerdir. Özellikle ebeveynlerin duyarsız olduğu toplumlarda bu konudaki görev çok büyük oranda öğretmenlere düşmektedir” (Yılmaz, 2007: 135). Kavcar (1975: 120), toplumumuzun en çok okuyup yazan, en aydın kesimin öğretmenler olması gerekirken büyük çoğunluğunun okuma alışkanlığından yoksun olduğunu, elverişli koşulları bulunduğu halde günlük yaşamlarında iki satır bile okumadığını belirtmektedir. Yılmaz (2002, 2007), öğretmenlerin okuma alışkanlığı üzerinde yaptığı araştırmada öğretmenlerin yalnızca %9'unun güçlü okuma alışkanlığına sahip olduğu, genç öğretmenlerin (21- 35 yaş arası) %20,7'sinin güçlü okuma alışkanlığına sahip olmasına karşın 51-64 yaş arası öğretmenlerde çok okuyanın bulunmadığı, yeterince okumama nedenleri arasında ise “zaman bulamama” nedeninin ön plana çıktığı sonucuna ulaşmıştır. Kütüphane alışkanlığı açısından ise öğretmenlerin yalnızca %4,7 (6)'sinin halk kütüphanesinden yararlandığını ortaya koymuştur. Yine öğretmenlere ilişkin Kavcar (2005: 105)'in Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirenlerle ilgili belirlemeleri de dikkat çekicidir. Kavcar (2005: 105), Türk Dili ve Edebiyatı dersini liselerde okutmaya

hazırlanan adayların yazılı anlatım, sözlü anlatım ve alan bilgisi ile ilgili önemli ölçüde yetersizlikleri olduğunu belirlemiştir.

Anadili öğretimindeki yetersizlik, anadili öğretiminin ilkokuldan üniversiteye değin işlevsel hale getirilememesinden kaynaklanmaktadır (Kocaman, 1998: 315). Bir diğer yetersizlik nedeni ise toplumun anadili öğretimine olan bakış açısı ve benimsediği önyargılardır:

Sözle ya da yazıyla kendini anlatabilme becerisinin kazanılmasında en büyük engel, birtakım yerleşik önyargılardır. Öğrencide ve genel olarak toplumda yaygın olan bu önyargılardan biri, iyi yazmanın ve iyi konuşmanın ancak bu işi meslek olarak seçenlerin başarması gereken etkinlikler olarak düşünülmesidir... İkinci bir önyargı da yazmanın ve konuşmanın doğuştan gelen bir yetenek olduğudur (Adalı, 1993: 33-34).

Oysa Türkçeyi doğru kullanmanın sorumluluğu, yalnızca Türkçe öğretmenlerinde değil, tüm öğretmenlerdedir. “Her ders biraz Türkçedir ama Türkçe her ders değildir... Her dersin öğretmeni güzel, bakımlı bir Türkçe kullanmalıdır” (Özdemir, 2002:10).

Binyazar (1983: 60), öğretim programlarında her dersin anadili dersi gibi ele alınması ve her derste dilin özenli kullanılması gerektiğinin vurgulandığını ancak çok az öğretmence uygulandığını dile getirmektedir. Oysa “... dil kusurlarına yalnızca Türkçe öğretmenlerinin ve öğretim elemanlarının değil, ders veren herkesin dikkat etmesi gerekir. Bu nedenle, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimleri büyük önem taşımaktadır. Hele Türkçe öğretmenlerinin hem kendilerini çok iyi yetiştirip eksik yanlarını gidermeleri, hem de öğrencileri iyi eğitmek için yorulup usanmadan çaba göstermeleri şarttır. Bu konuda öğretmen yetiştiren kurumlara da büyük görevler düşmektedir” (Kavcar, 2008: 155).

Yükseköğretim Yürütme Kurulu’nun 04.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı ile eğitim fakültelerinde yeniden yapılanma süreci başlatılmış ve sekiz yıllık zorunlu eğitim gereği yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme programları 1998– 1999 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konmuştur. Programda toplam 142 kredilik 57 ders yer almaktadır. Bu derslerden 28’i alan, 8’i yan alan dersi, 11’i öğretmenlik mesleği bilgisi, 5’i genel kültür ve 5’i de seçmeli derstir. Programda yer alan derslerin dağılımına bakıldığında zaman zaman yan alanın sosyal bilgiler olması nedeniyle alan bilgisi derslerinin sınırlandırıldığı, “fen edebiyat fakültesi derslerinin özet bilgi aktarımına dönüştürüldüğü” (Özbay, 2005) görülmektedir. Ayrıca alan bilgisi derslerine çok az yer verilmiş olması ve alan eğitimi derslerinin bulunmayışı (Güzel, 2005: 305) da dikkat çekicidir.

Yükseköğretim Kurulu, programlarla ilgili sorunları çözümlenmeye yönelik önerilere, bilimsel araştırma verilerine ve alan uzmanlarının görüşlerine dayalı olarak “Eğitim Fakültelerini Geliştirme Komisyonu” tarafından geliştirilen yeni öğretmen yetiştirme programını, 21 Temmuz 2006 tarihinde uygulamaya karar vermiştir. Bu programdaki başlıca yenilikler şunlardır:

- “Programlar genellikle %50 alan bilgisi ve becerileri, %30 öğretmenlik meslek bilgisi ve becerileri, %20 genel kültür derslerini içermektedir. Bu oranlar ve ders saatleri, öğretmenlik dallarına göre farklılık göstermektedir.

- Yeni programlarda, ihtiyacın ortadan kalkması nedeniyle (iki fakültedeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği dışında), yan alan uygulamasına son verilmiştir. Böylece yeni uygulama ile öğretmen adayının kendi alanında daha derinlemesine eğitim görerek yetişmesi mümkün olabilecektir.

- Öğretmen yetiştirme programlarında çakılı ders uygulaması esnetilerek; bir programdaki toplam kredinin yaklaşık %25’ine varan oranlarda, fakültelere dersleri belirleme yetkisi verilmiş ve seçmeli ders sayısı artırılmıştır. Bazı programlarda çekirdek derslerinin fazla olması nedeniyle, seçmeli ders sayısı daha az tutulmuştur.

- Öğretmen adaylarına; okul deneyimi veya öğretmenlik uygulaması sırasında, birleştirilmiş sınıflarda, köylerde ve YİBO’larda uygulama yapabilme fırsatı da verilmektedir.

- Yeni programların en önemli özelliklerinden biri de genel kültür derslerinin oranlarının artırılmasıdır. Bu değişikliğin amacı, üniversite düzeyinde yetiştirilen öğretmen adayına aydın bir kişide bulunması gereken entelektüel donanımı kazandırmaktır.... Bu amaçla, genel kültür dersleri olarak Bilim Tarihi, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Felsefeye Giriş, Etkili İletişim, Türk Eğitim Tarihi gibi dersler konulmuştur. Programın esnek yapısı nedeniyle fakülteler, farklı genel kültür derslerini de okutabilecekler ve bu dersleri zaman içinde değiştirebileceklerdir” (YÖK, 2006: 2-3).

Eğitim fakültelerinin lisans programlarında ulusal düzeyde bir birliktelik olmasına karşın üniversiteler arasında Türkçe öğretiminin kurgulanması bağlamında değişik kuramsal anlayışların sınındığını belirten Sever (2007b: 119), bu farklılığın Türkçe öğretimi ortamlarının hazırlanmasına dönük uygulamalara da yansıdığını ve öğretmenleri birbirinden değişik, çoğunlukla program amaçlarıyla da tutarlı olmayan uygulamalara yönelttiğini belirtmektedir (Sever, 2007b: 119).

Adalı (1993:41), Türkçe öğretmenlerinin anadili öğretim yöntemlerinin araştırıldığı, geliştirildiği, tartışıldığı bir eğitimden geçmediğini, böylece donanımsız ve tek başına kalan öğretmenin, çoğunlukla kendi öğretmenlerinden gördüğü geleneksel yöntemlerle derslerini sürdürdüğünü, bir başka deyişle sürdürmek zorunda kaldığını dile getirmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin hizmet öncesinde ve sonrasında aldıkları eğitim büyük önem taşımaktadır. Ancak öğretmenin nitelikli oluşu, ilköğretimden üniversiteye değin aldığı eğitimle de doğrudan ilişkilidir. Bu da ilkokul, ortaokul Türkçe dersi ve lise edebiyat dersi programlarının önemini ortaya koymaktadır.

Anadili öğretimi, doğası gereği bir bilgi dersi olmaktan çok beceri kazandırma dersidir ve “anadilinin, bilgiden çok beceri olma niteliği, bu eğitimin programını saptarken, yapılacak çalışmaları, uygulanacak yöntemi de belirler” (Göğüş, 1983: 42).

Göğüş (1983: 41- 42)’e göre anadili eğitiminde konuşma, dinleme, okuma ve yazma becerilerine dilin kurallarını öğreten dilbilgisini, ayrı bir çalışma isteyen el yazısı becerisini, söz sanatlarının öğrenilebilmesi ve sanat yapıtlarının anlaşılabilmesi için yazın bilgilerini, söz dağarcığının geliştirilmesi için sözcük çalışmalarını, iyi ve sürekli okuma alışkanlığı için gazete, dergi ve kitaba alışmayı da katmak gerekir. Bu alanların dengeli olarak geliştirilmesi gerektiğini belirten Göğüş (1983: 41-42), birinin savsaklanmasıyla, örneğin anlatıma önem verilememesiyle, anadili eğitiminin yarım kalmış olacağını; birinin, örneğin dilbilgisinin okuma ya da kuramsal yazın bilgisinin gereğinden çok yer almasıyla da anadili eğitiminin dengesinin bozulacağını öne sürmüştür.

Kocaman (1998: 315) ise anadili öğretimindeki başarısızlık nedenlerinden birinin dilbilgisi öğretimiyle ilgili olduğunu belirtmiştir:

Kimi zaman tepki olarak dilbilgisi öğretimi bütünüyle bir yana bırakılmakta, öğrenciler de bu tutarsız gelgitlerin akıntısına sürüklenmektedir. Dilbilgisi ile ilgili çağdaş görüş şudur: Dilbilgisi, kişinin dil yetisine ilişkin bilgileri, dilin yapısını, bu yapının öğelerini ve bu öğelerin tümce ve metin oluşturmak için düzenlenişlerinin inceleyen bir çalışma alanıdır. Dil ile böylesine ilgili bir alanın anadili öğretiminde bir yana bırakılması, deyim yerindeyse temelsiz yapı oluşturmaya benzer (Kocaman, 1998: 315).

Bu nedenle dilbilgisi konu alanı, dört temel dil becerisiyle bütünleşik bir biçimde ele alınmalıdır. İlköğretim Türkçe öğretimi programına baktığımızda ise dilbilgisi öğrenme alanı, 1-5. sınıflarda bütünsel bir biçimde, 6-8. sınıflarda ayrı bir öğrenme alanı olarak ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Ancak “ilkokulun ilk sınıfından ortaöğretimin sonuna kadar *sistemli*, belli bir yöntemle geliştirilmiş bir dilbilgisi öğretiminin gerçekleştirilmesi

kaçınılmaz bir gerçekliktir” (Aksan, 1988: 136). Bir diğer kaçınılmaz gerçeklik ise anadili öğretimi sürecinde öğrencinin dilin yetkin örnekleriyle buluşturulması gereğidir.

Dilin en yetkin kullanımı ise yazınsal nitelikli metinlerde öne çıkmaktadır. Çünkü “değerli edebiyat örnekleri ile dil beğenisi de gelişir. Dilin anlatım olanaklarını tanır, dilin bir hoşnutluk, bir haz duygusu uyandıracak biçimde ve doğru olarak nasıl kullanılabileceğini görürüz. Değerli edebiyat örnekleri ile dil beğenisi, dili kullanma yeteneği de gelişir” (Baysal, 2001: 29). Ders kitapları, çocukların yazın beğenisi kazanmasında bir araç konumundadır. Ancak ders kitaplarında yer alan metinler, çocuğa görelilik, yazınsallık, programla olan uyum, tür ve izlek, değerler, sözvarlığı, okunabilirlik, vb. birçok açıdan ele alınmıştır. Bu çalışmaların bazılarında ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

1. İlköğretim 6-8. sınıflar ders kitaplarındaki metin türlerinde dengeli bir dağılım olmadığı, önemli türlere kitaplarda yer verilmediği, öğrenci düzeyinin göz ardı edildiği, gerçek yaşamın kitaplara aktarılamadığı sonucuna ulaşılmıştır (Solak ve Yaylı, 2009: 2).

2. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden öyküleyici metinlerin 23’ünde ana düşünceyle karşılaşılmadığı, bilgilendirici metinlerde çoğunlukla tanım yapma ve yapılan tanımları açıklama eğilimi olduğu, öğreticilik amacının yer yer şiirlerde de öne çıktığı sonucuna varılmıştır (Kolaç, 2009).

3. Ders kitaplarındaki anlama sorularının öğrencilerin düşünme becerilerine katkısı açısından yapılan araştırmada ders kitaplarının planlanması ve yazılması aşamalarında sistemli bir yapının gözetilmediği, anlama sorularının hazırlanmasının bir program içinde yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Özbay, 2002: 536- 546).

4. Son iki Türkçe programına göre hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki metinler tüm metin türü bağlamında karşılaştırıldığında yürürlükteki programa göre hazırlanan kitaptaki soruların ortalamalarının MEB tarafından önceki programa göre hazırlanmış kitaptakilere göre belirgin bir biçimde artış gösterdiği sonucuna varılmıştır. Ancak araştırmacılar, yürürlükteki programa göre hazırlanan ders kitaplarındaki soruların ortalamalarının dağılımına baktığında bilgilendirici metin türüne ilişkin soruların daha çok alt düzeyde bilişsel işlem yapmayı gerektiren soruların olduğunu, diğer türlere ilişkin soruların dağılımında ise üst düzey bilişsel işleme yapmayı gerektiren soruların daha çok olduğunu gözlemlemiştir (Ülper ve Yalınkılıç, 2010).

5. Aslan (2007), Türkçe ders kitaplarındaki metin sonu sorularını incelemiş ve içerik çözümlemesi sonucunda metin sonu sorularında “yazma” becerisini

geliştirmeye dönük soruların çok fazla (% 65); dilbilgisi konu alanını (% 23) ve “okuma” becerisini (% 18) geliştirmeye dönük soruların yeterli; “konuşma” (% 2) becerisini geliştirmeye dönük soruların çok yetersiz olduğu; dinleme becerisini geliştirmeye dönük bir tek sorunun bile bulunmadığını belirlemiştir.

6. “Ders Kitaplarındaki Metin Yapıları ve Öğretim Açısından Analizleri” adlı çalışmada ise ders kitaplarındaki öğretici metinlerin sınıflandırılmasına uygun bir biçimde dağılım göstermediği, metinlerin büyük bir kısmının ileti vermekten yoksun olduğu ve anlatım ve dil açısından sorunlu olduğu, öykülerden bir kısmının ana düşüncesi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Akyol, 2008).

7. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından yapılan incelemede metinlerin belirlenen değerleri aktarmada yetersiz olduğu, metin ve izlek seçiminde değerlerin iletimi açısından yerinde seçimler yapılmadığı (Şen, 2008), ayrıca ders kitaplarındaki metinlerin üst düzey bilişsel becerilerin gelişmesini sağlayıcı nitelikte olmadığı (Yağmur, 2009) saptanmıştır.

8. Türkçe ders kitaplarındaki sözcük kullanımlarına bakıldığında ise 4710 sözcüğün içinden Türkçe karşılıklarının olmasına ve dilin çevrim alanına girmesine karşın kullanılmayan sözcükler olduğu ve ayrıca noktalama- yazım yanlışları ile anlatım bozukluğu bulunduğu belirlenmiştir (Aslan, 2006a).

9. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuğa göreliğine göre baktığımızda ise ilköğretim Türkçe 3. sınıf, 5. sınıf ve 8. sınıf ders kitaplarında yer alan izleklerden, rastlantısal yollarla seçilmiş toplam 22 metin öncelikle yazınsal ve öğretici metinler olarak sınıflandırılmış; türünün özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin büyük çoğunluğunun, çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygun olmadığı yargısına ulaşılmıştır (Solar, 2010).

10. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine bakıldığında ise 8’i kurgusal, 11’i öğretici olmak üzere toplam 19 metinden 14’ünün okunabilirlik düzeyinin öğrenci düzeyinin altında olduğu, yalnızca birinin metinsellik ölçütleriyle birebir uyum içerisinde olduğu sonucuna varılmıştır (Lüle Mert, 2011).

Ders kitaplarındaki metinlerin yanı sıra 100 temel eserin çoğunluğunun kurgusal-yazınsal özellikler taşıması, Türkçe öğretiminin verimliliği açısından bir başka sorundur. 63 yapıt, “Türk Edebiyatı”; 7 yapıt, “Hazırlanacak Eserler”; 30 yapıt ise “Dünya Edebiyatı” başlığı altında yer almaktadır. İnce (2008), 100 Temel Eser kapsamında alınan örneklem doğrultusunda 20 yapıttan yalnızca 5 yapıtın çocuk

yazınının başat ilkelerine uygun olduğunu; Aslan (2008), 100 Temel Eser'deki öykülerde yaşam gerçekliğinin çoğunlukla yüzeysel işlendiğini; işlenenlerinse çocukla iletişime girecek nitelikte olmadığını belirlemiştir. Ayrıca okuma kültürü kazandırma amaçlı olduğu söylenen bu kitaplar, okullarda öğrencilere bir ödev olarak sunulmakta ve öğrenciler, bu zorunluluk karşısında isteksiz olmakta, kitapların dil ve anlatımıyla ilişki kurma konusunda güçlük yaşarken, sadeleştirilen klasik yapıtlarda anlamsal bağ kopukluğu nedeniyle okuma güçlüğü çekmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin kitap okumasına gerek kalmaksızın kitapların özetleri ödev sitelerinde bulunmaktadır. Bu da yazın-güzelduyusal değerlerle buluşması istenen öğrencilerin, kurnazlıkla buluşmasına neden olmaktadır (Cengiz, 2006; Dilidüzgün, 2006 ve Neydim, 2006). Öğretmenlerin 100 Temel Eser adı altında verilen ve zorunluluk imgesi uyandıran bu kitap okuma listesini önermeleri, öğrencilerin okuduğunu anlama becerisinin gelişiminde yetersiz kalmaktadır. Bu durum PISA verilerinde de kendini göstermektedir.

Aşağıda (sayfa 8-11'de) iki çizelge yer almaktadır. Bunlardan biri; öğretmenlerin öğrencileri okumaya güdüleme oranları, diğeri ise PISA okuma düzeyi sınav sonuçları. Çizelge 1, öğretmenlerin öğrencileri okumaya güdülemesi açısından Türkiye'nin OECD ortalaması üzerinde olması nedeniyle olumlu bir durum sergilerken Çizelge 2, bu durumla çelişir bir biçimde okuma becerisi sınav sonuçları açısından Türkiye'deki eksiklikleri sayılarla ortaya koymaktadır.

Çizelge 1

Öğretmenlerin Okumak için Öğrencileri Ne Kadar İyi Güdülediğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

A	Öğretmen, metnin anlamını açıklamaları için öğrencilere soru sorar.
B	Öğretmen, metni daha iyi anlamaları için öğrencileri zorlayacak sorular sorar.
C	Öğretmen, öğrencilere yanıtları düşünmeleri için yeterli zaman verir.
D	Öğretmen, okumaları için öğrencilere bir yazar veya bir kitap önerir.
E	Öğretmen, metin ile ilgili düşüncelerini açıklamaları için öğrencileri cesaretlendirir.
F	Öğretmen, yaşamları ile öykü arasında ilişki kurmalarında öğrencilere yardım eder.

G Öğretmen, önceki bilgileri üzerine metindeki bilgileri nasıl yapılandıracaklarını öğrencilere gösterir.

Öğrenci Bildirim Oranları							
	A	B	C	D	E	F	G
Avustralya	63	67	68	30	63	32	50
Avusturya	39	42	55	30	54	26	38
Belçika	43	56	65	24	51	27	34
Kanada	61	65	68	37	65	44	53
Şili	48	59	59	49	57	43	57
Çek Cumhuriyeti	46	54	58	43	49	23	33
Danimarka	76	80	60	30	58	45	50
Estonya	49	67	63	45	59	29	40
Finlandiya	35	35	63	38	47	17	24
Fransa	62	60	69	43	58	27	47
Almanya	50	53	61	19	58	26	44
Yunanistan	65	75	45	26	60	33	40
Macaristan	56	64	71	38	63	45	52
İzlanda	30	44	53	25	38	32	36
İrlanda	59	67	63	30	63	29	46
İsrail	41	46	55	26	45	31	36
İtalya	48	61	63	47	60	32	35
Japonya	55	66	61	25	42	30	29
Kore	38	45	46	19	26	32	33
Lüksemburg	58	60	56	36	55	28	42
Meksika	42	60	44	54	58	37	45
Hollanda	35	49	61	29	36	18	35
Yeni Zelanda	62	65	65	34	61	33	50
Norveç	45	53	47	28	41	20	28
Polonya	66	73	60	48	67	45	5
Portekiz	64	49	68	46	63	37	51
Slovak Cumhuriyeti	44	60	57	35	52	38	39
Slovenya	63	68	62	41	65	46	48
İspanya	41	49	53	48	53	27	40
İsveç	34	41	58	44	56	30	35
İsviçre	45	45	61	27	56	32	41
Türkiye	71	75	70	59	67	51	53
Büyük Britanya	67	63	68	26	65	30	55
Birleşik Devletler	69	73	70	43	66	51	59
OECD ortalaması	52	59	60	36	55	33	43
Arjantin	45	61	64	49	58	34	43
Azerbaycan	52	80	66	64	75	56	64
Brezilya	38	44	61	55	61	41	51
Bulgaristan	52	70	67	52	61	43	55
Kolombiya	48	62	53	57	62	51	51

Hırvatistan	64	69	61	43	68	50	47
Dubai (UAE)	63	72	68	41	67	49	57
Hong Kong-Çin	55	64	60	22	44	35	38
Endonezya	44	69	72	44	56	46	49
Ürdün	61	62	65	49	66	54	58
Kazakistan	80	87	81	78	82	75	74
Kırgızistan	70	84	74	68	72	70	68
Letonya	52	72	62	43	71	40	51
Lihtenştayn	36	38	55	31	48	29	39
Litvanya	61	72	64	55	68	38	51
Makao-Çin	49	54	43	17	37	30	31
Karadağ	71	73	67	54	68	65	66
Panama	40	58	60	50	62	49	53
Peru	63	66	56	63	71	55	58
Katar	53	64	60	45	60	49	56
Romanya	50	49	56	63	66	43	47
Rusya Federasyonu	83	86	80	79	84	74	75
Sırbistan	68	74	61	47	67	45	51
Şangay- Çin	63	47	68	29	59	46	50
Singapur	51	57	68	22	49	36	45
Tayvan (Chinese Taipei)	37	48	44	39	41	48	48
Tayland	39	51	54	47	64	58	60
Trinidad ve Tobago	60	70	67	40	63	47	59
Tunus	62	58	65	65	69	47	55
Uruguay	56	57	55	43	55	31	45

(OECD, 2010: 95)

Çizelge 1'e baktığımızda A, B ve C maddelerine ilişkin öğrencilerin % 70'inden fazlasının, "çoğu veya tüm derslerde" olduğunu belirtmesi anlamlı bir durumdur. Ancak öğrencilerin % 59'unun öğretmenlerin kitap ya da yazar önerdiğini ve yalnızca % 51'inin yaşamları ile öykü arasında ilişki kurma konusunda yardım ettiğini belirtmesi dikkat çekicidir. Bu durum, metne ilişkin çıkarımlarda bulunma, kurmaca gerçeklik ile yaşam gerçekliği arasındaki bağıntıları sorgulamanın yanı sıra ders kitabında okunan metinler dışında metnin iletilisiyle örtüşen ve çocuğa göre olan başka kitapların salık verilmesi açısından eksiklikler olduğunu göstermektedir. Bu eksiklikler, okuma becerisinin üst düzeylerinde OECD ortalamasının gerisinde kalınmasının nedenlerinden biri olarak gösterilebilir:

Çizelge 2

Türkiye’deki 15 Yaş Grubu Öğrencilerin Okuma Becerileri Yeterlik Düzeyleri Dağılımı

PISA 2006	Ortalama Puan	1. Düzeyin altı (%)	1. Düzey (%)	2. Düzey (%)	3. Düzey (%)	4. Düzey (%)	5. Düzey (%)
Türkiye	447	10,80	21,40	31,00	24,50	10,30	2,10
OECD Tüm	484	8,90	14,20	23,10	26,60	19,20	8,10
OECD Ortalama	492	7,40	12,70	22,70	27,80	20,70	8,60

OECD Ortalama: Çalışmaya katılan OECD üyesi ülkelerin aritmetik ortalamalarının (eşit ağırlıklı) ortalaması.

OECD Tüm: Çalışmaya katılan OECD üyesi ülkelerin tümünde okula kayıtlı olan ve PISA 2006 sınavına katılan 15 yaş grubu öğrencilerinin puanlarının aritmetik ortalaması.

Bu durum, Türkiye’deki çocukların okuma becerisinde bilişsel becerilerin temel düzeyinde yani “metinde açıkça verilmiş bilgiyi bulma” düzeyinde olduğunu ancak üst düzey bilişsel becerileri gerektiren karşılaştırma, bireşim ve değerlendirme açısından OECD ortalamasının altında olduğunu göstermektedir.

Yukarıda sözü edilen çalışmaların bulgularına dayanarak şu çıkarımlarda bulunulabilir:

- Öğrencilerin düzeylerine uygun, Türkçenin anlatım gücünü yansıtan değişik türdeki metinlerle buluşturulması gerekmektedir.
- Belirli sayıdaki bir kitap listesinden çok öğrencilerin ilgi, gereksinim ve dil gelişim düzeylerine uygun, yaşam gerçekliğini yansıtan sanatsal nitelikli kitaplar, dil öğretim ortamında yer almalıdır.
- Türkçe öğretiminin bilgi kazandırmaktan çok beceri odaklı olması gerekmektedir.
- Öğrencilerin, duygu ve düşünce üretmesine olanak sağlayan, belirli bir doğruyu doğrudan aktarmaktan çok yaratıcı düşünmeyi güdüleyen olanaklar sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin sezme, imgeleme becerilerinin güçlendirilmesi, böylece duygu ve düşünce evreninin genişletilmesi sağlanmalıdır.

- Anadili öğretiminde becerilerdeki bütünlüğün başat ilke olması ve dilbilgisi konu alanının becerileri destekleyen bir işlevde olması gerektiği göz önünde tutulmalıdır.
- Türkçe öğretiminde geleneksel uygulamadan çok çağdaş öğretim uygulamalarının benimsenmesi gerekmektedir. Bunun için çağdaş öğretim yaklaşımları, yöntem ve tekniklerinden yararlanılmalıdır.
- Tek kaynaklı uygulamalar yerine çok kaynaklı uygulamalar yeğlenmelidir.
- Dil bilinci kazandırma süreci, yalnızca Türkçe öğretmenlerinin değil, tüm öğretmenlerin sorumluluğu altındadır. Bu nedenle ilköğretimden üniversiteye değin her bir öğretmen, dil bilinci ve okuma alışkanlığı kazandırma sorumluluğunu yerine getirmelidir. Diğer bir deyişle, öğrencilere anlama ve anlatma becerilerini kazandırma yükümlülüğü öğretmen ve öğretmen yetiştiren kurumlara düşmektedir.

Bu çıkarımlar; Türkçe öğretiminin “yazılı kültürle etkili iletişime girebilen, düşünen- duyarlı insanı yetiştirme” (Sever, 2002b: 15) amacı altında birleşmektedir. Bu çalışmada ise bu amaç doğrultusunda öğrencilerin duygu-düşünce evrenini genişletecek değişik türdeki ve sanatsal nitelikteki uyaranları bütünleştiren, bilgi kazandırmaktan çok beceri odaklı olan, becerilerdeki bütünlüğün işlenmesini olanaklı kılan, bütünleştirilmiş öğretim-öğrenme yaklaşımını benimseyen bir eğitim ortamının yani “çok uyaranlı eğitim ortamı”nın yapılandırılmasına dönük nasıl bir model geliştirilebileceği sorusuna yanıt aranmıştır.

1.1. Problem Durumu

Türkçe öğretiminde çok uyaranlı eğitim ortamlarının yapılandırılmasına dönük bir model nasıl tasarlanabilir?

1.2. Amaç ve Alt Amaçlar

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretiminde bütün öğrenmelerin dilsel, görsel, işitsel uyaranların tanıklığında gerçekleştirildiği, tüm sınıfların amaç ve davranışlarının öğrenci düzeyine uygun bir biçimde düzenlendiği, Türkçe dersinin sanat eğitimi ilkeleriyle özdeşleştirildiği, çağdaş yaklaşımların göz önünde bulundurulduğu bir eğitim ortamının yapılandırılmasına dönük bir model önerisi tasarlamaktır. Araştırmada dilsel uyaranlarla “yazınsal ve öğretici metinler”; görsel uyaranlarla “karikatür, resim”; işitsel

uyaranlarla “klasik müzik yapıtları, çocuk şarkıları ve sesler” ve görsel- işitsel uyaranla da “kısa film” anlatılmaktadır.

Alt Amaçlar

1. Türkçe dersinin içeriğini sınıflara göre düzenlemede yazınsal ve öğretici metin türlerini belirleyici olarak görmek,
2. Öğrencilerin dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişimlerine uygun, onlara duyma ve düşünme sorumluluğu verecek yazınsal ve öğretici metinlerden yararlanmak,
3. Yazınsal ve öğretici metnin iletişiyle örtüşen, yaşam ve insan gerçekliğine ilişkin sezinletici dönütler sunan karikatür, duvar panoları, fotoğraf (yazar ve çizerlerin fotoğrafları) ve resimden (röprodüksiyon ya da bulunabilirse özgün resim) yararlanmak,
4. Öğrencilerin duyu algılarını ve ilgilerini uyuracak klasik müzik yapıtlarından, çocuk şarkılarından ve seslerden (sanatçılar tarafından seslendirilmiş şiir, öykü vb.) yararlanmak,
5. Öğrencilerin anlam evrenlerine uygun, yaşam gerçekliğine ilişkin ipuçları sunan, onlarda düş kurma ve düşünme isteği uyandıran kısa filmlerden yararlanmak,
6. Kamera, televizyon, bilgisayar, yansıtıcı, tepegöz, fotokopi ya da baskı makinesi, saydam (slayt) makinesi, video ve cd çalardan dil ve edebiyat dersliğinde yardımcı bir öge olarak yararlanmak,
7. Öğrencilerin ilgisini ve gereksinimini karşılayacak, düzeyine uygun yazınsal ve öğretici nitelikte yayınlarla donatılmış bir kitaplıktan yararlanmak,
8. Öğrencilerin topluluk karşısında duygu ve düşüncelerini özgün, doğru ve etkili bir biçimde dile getirmesi ve kısa oyunlar oynayabilmesi için bir sahneden yararlanmak,
9. Öğrencilere duyma ve düşünme sorumluluğu verecek, onların duygu ve düşüncelerini anlatmaya istek duymalarını sağlayacak çağdaş bir ortam yaratmak, bu çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

1.3. Önem

Anadili öğretiminin temel amacı, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmektir. Bu amacın gerçekleşmesi için öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinin yaparak yaşayarak geliştirilmesine olanak sağlayacak çok uyaranlı eğitim ortamlarına gereksinim duyulmaktadır.

Sever (2002b: 17), “dil öğretimi dersliği / derslikleri” olarak kavramlaştırdığı eğitim ortamının önemini şöyle dile getirmektedir:

Günümüzde, öğrencilerin farklı yeteneklerini farklı yollarla sergileyebilecekleri, gizilgüçlerini devindirebilecekleri çok uyaranlı, teknolojik olanaklarla da desteklenmiş çağdaş öğretim ortamlarına gereksinim vardır. Öğrencilerin, kendilerini gerçekleştirme gereksinimlerini karşılayabilme ve deneyimlerini paylaşabilmeleri için, Türkçe öğretiminin geleneksel sınıf ortamlarından çıkarılması gerekir. Türkçe öğretiminin yürütüleceği derslik hem yapısal özellikleri hem de içindeki araç ve gereçleriyle, öğretimin kazandırmayı amaçladığı davranışlar için bir uygulama alanı yaratmalıdır.

Bu araştırmada, geleneksel bir sınıf ortamından farklı olarak görsel, işitsel, dilsel uyaranlarla donatılmış bir ortam tasarlanmış, böylece çocuğun çok uyaranlı bir öğrenme-öğretme sürecine katılımının sağlanacağı bir model geliştirilmiştir. Böyle bir modelin anadili öğretiminde yapılandırılmamış olması nedeniyle araştırma ayrı bir öneme sahiptir.

1.4. Sayıtlar

1. Araştırmada kullanılan dilsel, görsel ve işitsel uyaranlar, öğrencinin gelişim düzeyine uygundur.
2. Araştırmada kullanılan uyaranların belirlenmesinde ilgili uzman kanısı yeterlidir.

1.5. Sınırlılıklar

Türkçe öğretiminde çok uyaranlı eğitim ortamlarının yapılandırılmasına dönük model önerisi;

1. Amaçlar açısından araştırmada belirtilen probleme yanıt bulunması ile,
2. Kapsam açısından 5- 8. sınıflar ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. Tanımlar

Çok uyaranlı eğitim ortamı: Dilsel, görsel, işitsel uyaranlarla kişinin duygu ve düşüncelerini devindirebildiği eğitsel çevre.

Dilsel uyaranlar: Yazınsal ve öğretici nitelikte metinler, bulmacalar, bilmecelerdir.

Görsel uyaranlar: Öğrenme- öğretme sürecinde öğrencilerin duygu ve düşüncelerini devindirebilecek, onların gelişim düzeylerine, dersin amaç-davranışlarına ve konusuna uygun olarak kullanılan resim ve karikatürlerdir.

İşitsel uyaranlar: Klasik müzik yapıtları, çocuk şarkıları ve çeşitli seslerdir.

Görsel-işitsel uyaranlar: Çocuğun gelişim düzeyine uygun, ona duyma ve düşünme sorumluluğu veren kısa filmlerdir.

Öğretim: Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan örgün süreçlerin tümüdür (Varış, 1994:12).

Amaçlar: Kişide gözlenmesi kararlaştırılan istendik özellikler (Ertürk, 1988: 15).

Davranış: Öğretme ortamı için belirlenen amaçlara ulaşıp ulaşılamadığını sınıyabilmek için belirlenen ölçütler (Sönmez, 2001: 43).

Aşamalı Sınıflandırma (Taksonomi): Eğitimde bir öğretme-öğrenme ortamı için belirlenmiş amaçların seçimlerinin sıralanma biçimi.

Olabilirlik Felsefesi: Tek bir durum için pek çok yöntem ve yaklaşımın kullanılabilceğini savlayan eğitim felsefesi (Sönmez, 2008a:136).

Eğitim durumu: Hedef davranışları öğrenciye kazandırmak için gerekli uyarıcıların düzenlenip işe koşulması (Sönmez, 2001: 125).

Bütünleştirilmiş Öğrenme-Öğretme Yaklaşımı: Öğretimde; tam öğrenme, etkin öğrenme, beyin tabanlı öğrenme, çoklu zekâ, yapılandırmacılık; sunuş yoluyla, buluş yoluyla, araştırma yoluyla öğrenme gibi kuram ve öğretme-öğrenme yaklaşımlarının olanaklarından yararlanılarak öğrencilerin düzeyi ve onlara kazandırılacak davranışların niteliğine uygun olarak soru-yanıt, tartışma, gösteri, küme çalışması, beyin fırtınası, oyunlaştırma, gözlem, inceleme vb. yöntem ve tekniklerin kullanıldığı öğretim yaklaşımıdır (Sever, 2006b:21).

1.7. Konuyla İlgili Araştırmalar

1.7.1. Yüksek Lisans Tezleri

Akyüz (2002), “Türkçe öğretiminde çoklu ortam uygulamaları için bir model önerisi” adlı çalışmasında, Türkçe derslerinin uygulamaya dönük eğitim ortamlarında nasıl daha verimli ve etkili bir biçimde sunulabileceğine yönelik bir model ortaya koymayı amaçlamıştır. Türkçe derslerinde yaşayarak/yaşatarak öğretmenin daha etkili olduğu, sadece Türkçe derslerinin işlendiği düzenlenmiş ve çeşitli araç gereçlerle donatılmış bir ortamın kurulması, güncelliğin ve yaratıcılığın ön plana çıkarılması gereği ortaya konmuştur.

Coşar (2005), “Ortaöğretim birinci sınıfta Türk dili ve edebiyatı dersinde edebî sanatlar ve öğretimi” adlı çalışmasında, edebî sanatların öğretimi üzerinde karikatürlerin etkisini araştırmıştır. Bunun için dört grup oluşturmuştur: Birinci grupta edebî sanatların Türkçe adları karikatürlerle desteklenerek ele alınmış; ikinci grupta düz anlatım yöntemi ve soru-cevap tekniğiyle edebî sanatlar, yalnızca Türkçe adlarıyla anlatılmış; üçüncü grupta edebî sanatlar, Türkçe karşılıkları verilmeyerek karikatür desteğiyle ve dördüncü grupta ise edebî sanatlar, Türkçe karşılıkları verilmeyerek düz anlatım yöntemi ve soru-cevap tekniğiyle ele alınmıştır. En başarılı grubun birinci grup, en başarısız grubun ise dördüncü grup olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ateş (2006), “İlköğretim dördüncü sınıf metnindeki görsellerin okuduğunu anlama ve özetlemeye etkisi” adlı çalışmasında, metnlerdeki görsellerin öğrencilerin anlama erişileri ve özetleme becerileri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada, tasarımı araştırmacı tarafından yapılan ve içinde üç farklı görsel (resim, karikatür, diyagram) içeren metinler kullanılmış ve metnlerdeki görsellerin farklılık gösterdiği grupların anlama erişileri ve özetleme becerileri açısından diyagramlı metinleri alan gruplar lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çam (2006), “İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişki” adlı çalışmasında, öğrencilerin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve akademik başarıları arasındaki ilişki üzerinde durmuş ve aralarında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Danişoğlu (2006), “Eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretiminde kullanımı ve bu çerçevede 2004- 2005 Türkçe öğretim programının değerlendirilmesi” adlı

çalışmasında, “Eğlenmek için fıkra, tekerleme, masal vb. okur.” biçiminde oluşturulan kazanımdan yola çıkarak programda yer alan izlekler temelinde eğlendirici türleri (fıkra, tekerleme, bilmece, karikatür, vb.) değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda Türkçe öğretim programında yer alan eğlendirici türlere yönelik kazanımların Türkçe ders kitaplarında yeterince yansıtılmadığına ulaşmıştır.

Karakuş (2006), “Çocuk edebiyatı ürünlerinin okuma gelişimine etkisi” adlı çalışmasında, bilgilendirici, öyküleyici türde metinler ve şiirler olmak üzere çocuk yazını alanından toplam altı metin belirlemiştir. Her bir uygulama grubunda farklı bir yol izleyen araştırmacı, metinleri bir uygulama grubuna rastlantısal bir biçimde uygularken diğer bir gruba çocuğun yaşını, anlama-anlatma becerisine yönelik oluşunu gözeterek uygulamış ve bu iki farklı yolun çocuğun okuduğunu anlama becerisi üzerindeki etkisini incelemiştir. Uygulama sonucunda çocuğa göreliliği gözeterek verilen metinlerde öğrencilerin okuduğunu anlamada daha çok başarılı olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca öğrencinin evinde kitaplık olması, kütüphaneye gitmesi gibi değişkenlerin de öğrencinin okuduğunu anlama becerisi üzerinde etkili olduğunu belirlemiştir.

Çelikkol (2007), “Kelime kazanımında müziğin etkisi” adlı çalışmasında, 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sözcük dağarcığının artmasında müziğin etkisini araştırmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanan araştırmacı, geleneksel yöntemle göre müziğin başarıyı artırdığı; Türkçe derslerinde müziğin kullanılmasının öğrencilerin derse güdülenmesine ve katılımının artmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Üstün (2007), “Ortaöğretim üçüncü sınıfta Türk dili ve edebiyatı dersinde karikatür kullanımının yazılı anlatım öğretimine etkisi” adlı çalışmasında, karikatür kullanımının ortaöğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarına etkisini araştırmış ve karikatürle desteklenen yazılı anlatım derslerinin öğrencilerin yazılı anlatımlarında başlık, anlatım düzeni, anlatım zenginliği, yazım-noktalama ve ileti açısından daha olumlu bir etki yarattığı sonucuna ulaşmıştır.

Kurt (2008), “Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerisi olarak dinlemenin gelişimine etkisi” adlı çalışmasında, çocuk yazını ürünlerinin 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisini araştırmış ve çocuk yazını ürünlerinin, ders kitaplarındaki çocuk yazımına uygun olmadığı varsayılan metinlere oranla çok daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Erşahin (2009), “Türkçe ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı metinlerinin çağdaş çocuk edebiyatı ilkeleri açısından değerlendirilmesi ve eğitsel öneriler” adlı çalışmasında, Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri çağdaş çocuk yazını ilkeleri

açısından değerlendirmiş ve ardından öneriler vermiştir. Ders kitaplarında yer alan metinlerin, çocuk yazını değerlerini içermekten uzak olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mürsel (2009), “Deyim ve atasözlerinin öğretiminde karikatürün etkisi” adlı çalışmasında, metinlerdeki deyim ve atasözlerinin karikatürlerle desteklenerek öğretiminin öğrencilerin okuduğunu anlama ve sözcük bilgisi üzerindeki etkisini araştırmıştır. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerine uygulanan bu çalışmada, deney grubu ile kontrol grubu arasında başarı puanları açısından deney grubu lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Savaş (2009), “İlköğretim 7. sınıf Türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrenci tutum ve başarısına etkisi” adlı çalışmasında, ön test-son test kontrol gruplu deneysel yöntem kullanmış ve deney grubunda yapılandırmacı yaklaşıma dayalı mizah uygulamalarından yararlanmış, bunun için de fıkralar, güldürücü öyküler ve anılar, resimler ve karikatürler kullanmıştır. Araştırma sonucunda akademik başarı, Türkçe dersine ve mizaha yönelik tutum açısından deney grubu lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Azan (2010), “The comparison of three selected music/reading activities on second-grade students’ story comprehension, on-task/off-task behaviors, and preferences for the three selected activities” adlı çalışmasında, ikinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, görev içi ve dışı davranışları ve tercihleri üzerinde üç okuma ve müzik etkinliğinin etkisine yönelik bir karşılaştırma yapmıştır. Kontrol grubunda müziksiz yalnızca öykü okuma etkinliği yapılırken iki deney grubunda farklı iki deneysel koşul sağlanmıştır: öyküyü nakarat boyunca koroyla okuma ve sözsüz müzik eşliğinde öykü okuma. Her sınıfta toplam üç hafta boyunca haftada bir kez okuma etkinliğine yer vermiştir. Araştırmacı tarafından okuma etkinliği sonunda katılımcılara okuduğunu anlamaya yönelik 10 soru sorulmuş ve tercih değerlendirilmesi yaptırılmıştır. Ayrıca her bir sınıftaki okuma etkinliklerini -görev içi ve görev dışı davranışlarını çözümlmek için- video kaydına alan araştırmacı, müziksiz okuma yapan grupta anlamsal bir farklılık olmamasına karşın müzikle yapılan okumanın öğrencilerin okuduğunu anlamasında, görev içi davranışlarında ve tercihlerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dellal (2010), “Çocuk edebiyatında öykü türünün çocuğun kavram gelişimine etkileri üzerine bir araştırma” adlı çalışmasında, öykü türünün çocuğun kavram gelişimi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmacı, Gülten Dayıoğlu’nun yapıtlarıyla kurgulanan uygulama sonucunda çocuk yazınının öğrencilerin kavram gelişiminde olumlu yönde etkisi olduğuna ulaşmıştır.

Küçükler (2010), “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik, sanatsal uyaranlarla yapılandırılmış etkinlikler üzerine bir model önerisi” adlı çalışmasında, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni’nin tanımladığı öğrenme düzeyleri ve dil yeterlilik ölçütleri temel alınarak dilsel becerilerin kazandırılmasına odaklı, sanatsal uyaranlarla (resim, karikatür, müzik ve film) yapılandırılmış etkinlikler üzerine bir model önerisi oluşturmayı amaçlamıştır. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde tanımlanmış B1 ve B2 düzeyleriyle sınırlandırılan bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yetişkin öğretimi kapsamında ele alınmıştır. Çalışma kapsamında tasarlanan etkinliklerin, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde özellikle araç geliştirme alanındaki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Zengin (2010), “Çocuk kitaplarının dinleme becerisini geliştirme aracı olarak kullanılması” adlı çalışmasında, çocuk kitaplarında yer alan, çocuk yazını açısından uygun olduğu varsayılan metinler ve böyle bir varsayımdan uzak metinlerin öğrencilerin dinleme becerisine olumlu ya da olumsuz etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Deneysel olan bu çalışmada, çocuk kitaplarından alınan ve çocuk yazını ölçütlerine uygun yapıtlarla öğrencilere dinleme eğitimi verilen deney grubunun kontrol grubuna oranla anlamlı bir farklılığa ulaştığını belirlemiştir.

Fındık Dönmez (2013), “İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin Türkçe öğretiminde okuduğunu anlama ve yazma becerilerinin gelişmesinde karikatürün yeri” adlı çalışmasında, görsel okuma, görsel düşünme ve karikatür kullanımı üzerinde durmuş, bu bağlamda “Doğa ve Evren” izleğine ilişkin olarak farklı karikatürlerden yararlanmıştır. Deneysel bir çalışma olan bu çalışmada deney grubunun okuduğunu anlama ve yazma becerilerinde daha başarılı olduğu sonucuna varmıştır.

1.7.2. Doktora Tezleri

Andrews (1997), “Effects of an integrated reading and music instructional approach on fifth grade students reading achievement, reading attitude, music achievement and music attitude” adlı çalışmasında, bütünleştirilmiş okuma ve müzik öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin okuma becerisine ve müziğe yönelik tutumları ile okuma becerisindeki ve müzik alanındaki başarısı üzerindeki etkisini incelemiştir. İki haftada bütünleştirilmiş müzik ve okuma eğitimi alan deney grubu, okumaya ve müziğe yönelik tutumları açısından anlamlı bir farklılığa ulaşmıştır.

Kingsriter (1998), “The effects of instructional methods and materials which integrate music and literacy on reading attitudes and interests of second graders” adlı çalışmasında, ikinci sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ve ilgileri üzerinde okuma dersine müziğin eklenmesinin bir etkisi olup olmayacağını araştırmış ve öğrencilerin derse daha istekli olduğu, dikkatlerinin daha az dağıldığı ve daha yaratıcı oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Williams (2001), “A music education program with language arts lessons to improve reading comprehension skills” adlı çalışmasında, öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmek için dil becerileri ile bütünleştirilmiş bir müzik eğitimi programı geliştirmiş ve bu programı ortaokul 8. sınıf öğrencilerine uygulamıştır. Dokuz haftalık çalışma süresince dil dersi ve şarkı sözlerinin yanı sıra deney grubuna şarkı sözlerindeki iletilerin nasıl alımlanacağını öğretmiştir. Yapılan uygulama sonucunda okuma becerisi açısından deney grubu lehine anlamlı bir farklılığa ulaşmıştır.

Dawson (2003), “Listening to music and increasing reading achievement scores in vocabulary and comprehension and total reading ability” adlı çalışmasında, yedinci sınıf öğrencilerinin okuma başarısı üzerinde müzik dinlemenin etkisini araştırmıştır. Deneysel olan bu çalışmayı araştırmacı, her bir oturum 10 gün olmak üzere dört oturumda gerçekleştirmiştir. Dört oturum ise Mozart’ın yapıtları, Yanni’nin yapıtları, Pink Floyd’un yapıtları eşliğinde ve sessiz bir biçimde yürütülmüştür. Her bir oturumda öğrenciler, kendi seçtikleri romanı otuz dakika boyunca Mozart, Yanni ve Pink Floyd’un yapıtları eşliğinde veya sessiz bir ortamda okumuştur. Mozart’ın yapıtlarının sözcük dağarcığı açısından Yanni ve Pink Floyd’a göre en etkili olduğu; okuduğunu anlama ve toplam değerler açısından Mozart’ın yapıtlarının ve sessiz ortamının daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Junkins (2003), “An exploratory study of the relationship of music intervention techniques to reading performance among selected students” adlı çalışmasında, şarkı söyleme temelli müzik programının öğrencilerin okuma becerisi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Dört aylık süre içinde 4. ve 5. sınıf öğrencilerine uygulanan şarkı söyleme programıyla istatistiksel açıdan deney grubu lehine anlamlı bir farklılığa ulaşamasa da görüşme yöntemiyle elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin şarkı söylemeye istek duyduğu ve bunun da okumayı olumlu yönde etkilediğine ulaşmıştır. Ayrıca araştırmacı, şarkı söyleme uygulamalarıyla öğrencilerin okuma çalışmalarında eğlenerek öğreneceğini öne sürmüştür.

Aslan (2006), “Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi” adlı çalışmasında, yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisini araştırmıştır. 6. sınıf öğrencilerine uygulanan araştırma sonucunda, çocuğun dil ve anlam evrenine uygun yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerileri üzerinde geleneksel yöntemden daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Eaton (2006), “The effects of an integrated reading and music instructional approach on fourth grade students’ reading and music achievement” adlı çalışmasında, bütünleştirilmiş okuma ve müzik öğretiminin öğrencilerin okuma ve müzikteki başarıları üzerindeki etkilerini incelemiştir ve olumlu yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Huber (2009), “Music instruction and the reading achievement of middle school students” adlı çalışmasında, 6, 7 ve 8. sınıftan oluşan 267 öğrencinin sormacaya verdikleri yanıtlar doğrultusunda müzik eğitimi, çalınan müzik aletleri, müzik topluluklarındaki deneyim ile dil becerileri arasındaki ilişkiyi çözümlenmiştir. Araştırmacı, ortaokul öğrencilerinde dil becerisi ile müzik çalışmaları arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çelik Özer (2010)¹, “Çağdaş bir dil ve edebiyat öğretimi programı modeli önerisi” adlı çalışmasında bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımından yararlanarak çağdaş bir dil ve edebiyat öğretimi programı modeli tasarlamayı amaçlamıştır. Çalışmada öncelikle Türkiye’de başlangıçtan bugüne kadar geliştirilmiş tüm dil ve edebiyat dersi öğretim programlarını eleştirel biçimde ele alıp değerlendirmiştir. Ardından çağdaş bir dil ve edebiyat öğretiminin nasıl gerçekleştirilebileceği üzerine alan uzmanlarının görüşlerine yer vermiştir. Bütünleştirilmiş öğrenme- öğretim yaklaşımına uygun biçimde çağdaş bir dil ve edebiyat öğretimi programı modeli tasarlandıktan sonra bu modele ilişkin eğitim durumları örnekleri verilmiştir.

Hamzadayı (2010), “Bütünleştirilmiş öğrenme- öğretim yaklaşımının Türkçe öğretiminde okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi” adlı çalışmasında, bütünleştirilmiş öğrenme-öğretim yaklaşımının etkililiği üzerinde durmuştur. Araştırmanın kuramsal temelini oluşturmak amacıyla, çoklu bir kuramsal bakışı benimseyerek davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı öğrenme kuramlarını felsefi temellerini de içerecek bir biçimde tanıtmış, bu kuramların öğretim tasarımı açısından önemli görülen ilke ve varsayımlarını karşılaştırarak her bir kuramın güçlü ve zayıf

¹ Bu çalışma, 2011 yılında “Dil ve Edebiyat Öğretimi” adı altında yayımlanmıştır.

yönlerini belirlemiştir. Elde edilen verileri, anadili öğretim izlencesinin öğeleriyle (içerik, amaç ve davranışlar, öğretim strateji ve yöntemleri, değerlendirme) ilişkilendirilerek “bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı”na ulaşmıştır. Ardından bu kuramın etkililiğini sınamış ve sonuç olarak bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerini geliştirmede geleneksel anlayıştan daha etkili olduğunu saptamıştır.

Hayran (2010), “Çok uyaranlı eğitim ortamlarının öğrencilerin kavram gelişimine etkisi” adlı çalışmasında, ilköğretim Türkçe dersinde çok uyaranlı eğitim ortamının öğrencilerin kavram gelişimi (bilgi, kavrama ve uygulama düzeyinde) ve öğrenilen kavramların kalıcılığı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda bu ortamın, geleneksel yaklaşımdan daha etkili olduğunu saptamıştır.

Akkaya (2011), “Karikatürlerle dilbilgisi öğretimi” adlı çalışmasında, dilbilgisi öğrenme alanı etkinliklerine karikatür destekli öğrenme araçları geliştirmiştir. Böylelikle 6. sınıf dilbilgisi amaçları içerisinde yer alan yapı bilgisi kazanımlarına yönelik eğitim durumları hazırlamış ve öğrencilerin bu kazanımlara daha kolay ulaşmasını amaçlamıştır.

Aykaç (2011), “Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin anlatma becerilerine etkisi” adlı çalışmasında, çocuk yazını metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin konuşma ve yazma becerilerine etkisini ortaya koymayı amaçlamış ve çalışmasını, deney grubunda 20, kontrol grubunda 24 öğrenci olmak üzere toplam 44 öğrenci ile yürütmüştür. Nicel verilere, “Konuşma Becerisi Puanlama Anahtarı” ve “Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği” ile ulaşmıştır. Araştırmada, deney grubunda uygulanan çocuk yazını metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin, kontrol grubunda uygulanan öğretmen kılavuz, öğrenci ders ve çalışma kitaplarına dayalı etkinliklere göre öğrencilerin konuşma ve yazma becerilerini anlamlı derecede arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölüm, “araştırmanın modeli”, “verilerin toplanması ve değerlendirilmesi” ve “evren-örneklem” başlıklarından oluşmaktadır:

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, kaynak tarama ilkesine dayalı olarak ulaşılan kuramsal bilgiler doğrultusunda Türkçe öğretimi alanında uygulanabilirliği savunulacak bir model önerisidir.

Birden çok uyarandan oluşan bir eğitim ortamı ile ilgili genel bir yargıya ulaşmayı amaçlayan bu çalışma, tarama modeline dayalı bir çalışmadır.

“Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2008: 79).

Çalışmada yer alan her bir uyarının ayrı ayrı betimlenmesi ve ortak, benzer olan yönlerinin bütünleştirilmesi nedeniyle tekil tarama modelinden yararlanılmıştır.

“Değişkenlerin, tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modellerine tekil tarama modelleri denir. Bu tür bir yaklaşımda, ilgilenilen olay, madde, birey, grup, kurum, konu vb. birim ve duruma ait değişkenler, ayrı ayrı betimlenmeye (tanıtılmaya) çalışılır. Bu betimleme, geçmiş ya da şimdiki zamanla sınırlı olabileceği gibi zamanın bir fonksiyonu olarak gelişimsel de olabilir” (Karasar, 2008:79).

Tekil tarama modellerinde ilgilenilen olay, madde, birey, vb. birim ve duruma ait değişkenlerin ayrı ayrı betimlenmeye çalışılması nedeniyle bu çalışmada çok uyaranlı bir eğitim ortamının yapılandırılmasına dönük bir modele ulaşabilmek amacıyla ilk aşamada “Türkiye’de 1924’ten 2005’e Ortaokul Türkçe Öğretim Programları” başlığı altında Türkiye’de geliştirilmiş ve yürürlüğe girmiş tüm öğretim programları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. İkinci aşamada “Çok Uyaranlı Eğitim Ortamı” başlığı altında çağdaş bir eğitim ortamının nitelikleri belirlenmiş; üçüncü aşamada ise “Çok Uyaranlı Eğitim Ortamının

Yapılandırılmasına Dönük Bir Model” başlığı altında öğretim programı hazırlama basamaklarına uygun biçimde bir model tasarımı gerçekleştirilmiştir.

2.2. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Bu çalışmanın verilerini öncelikle 1924’ten 2005’e kadar yürürlüğe girmiş ortaokul Türkçe öğretim programları oluşturmaktadır. Bu programlarda her bir amaca yönelik belirlenen davranışlar ve her bir davranışın hangi düzeyde yer aldığına ilişkin çıkarımda bulunulmuştur. 1981 ve 2005 programlarında düzeylere göre sınıflandırılan davranışlar ve her iki programda ortak olan yönler, verilerin toplanmasında ilk aşamayı oluşturmaktadır. Ardından Türkçe öğretimi alanında yayımlanmış ve hangi beceride hangi davranışın öğrenciye kazandırılmasına yönelik betimlemeler bulunan kaynaklar taranmış ve bu kaynaklardaki benzerlikler-farklılıklar belirlenmiştir.

Üçüncü olarak çok uyaranlı eğitim ortamında yer alan her bir uyaran arasındaki ilişkiye ve dil becerileri üzerindeki etkisini ortaya koyan araştırmalar, araştırmanın verilerini oluşturmaktadır.

Veriler değerlendirilerken öncelikle amaçların belirlenmesinde Sever (2011b: 59-64)’in belirlediği “Türkçe Öğretiminin Amaçları” ve davranışlardan yararlanılmıştır. Sever tarafından davranışları belirlenmemiş amaç ifadesine yönelik olarak kaynak taraması sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda davranışlar belirlenmiştir. Ardından Türkçe öğretim programlarından (1981, 2005) yola çıkılarak davranışlar sınıflandırılmıştır. Ayrıca bu sınıflandırmada öğrenci gelişim özelliklerini betimleyen veri kaynaklarından da yararlanılmıştır.

Çok uyaranlı eğitim ortamının her bir ögesine ilişkin veriler doğrultusunda modelin tasarımı ve bu modele uygun eğitim durumları oluşturulmuştur.

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırma, 5- 8. sınıflar için yapılandırılmış bir model önerisi olduğu için evren ve örneklem belirlemesine gidilmemiştir.

BÖLÜM 3

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın kavramsal çerçevesi dört başlık altında oluşturulmuştur:

1. Türkiye’de 1924’ten 2005’e Ortaokul Türkçe Öğretim Programları
2. Eğitim Ortamı
3. Çok Uyaranlı Eğitim Ortamı
4. Türkçe Öğretiminde Çok Uyaranlı Eğitim Ortamlarının Yapılandırılmasındaki Temel Değişkenler

3.1. Türkiye’de 1924’ten 2005’e Ortaokul Türkçe Öğretim Programları

3.1.1. 1924- 1962 Programların Genel Amaç ve Özellikleri

Anadiliyle eğitim-öğretim yapılmasına, ilk kez Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nde (1869) yer verilmiştir. Nizamnamenin gerekçesindeki şu sözler dikkat çekicidir (Akyüz, 2013: 158):

“Bir milletin eğitimde ilerleme sağlamasını, kendi dilinde eğitim öğretim yapmasında aramak gerekir; bir topluma yabancı dille bilim ve sanatta ilerleme yolunu göstermek zordur.”

Tanzimat çağından Cumhuriyet’e kadar anadili eğitimine okul programlarında önem verildiği görülmektedir. Ancak etkinlikler ve yöntemlerin, gelişmiş ve yeterli olmaması, bu evrede serbest okumaya yer verecek nitelikte çocuk yazını ürünlerinin bulunmaması, derslerin zenginleştirilmesini güçleştirmiştir. Ayrıca programlarda, kuralların öğrenilmesiyle dilin iyi kullanılacağı savıyla dilbilgisine ayrıntılı bir biçimde yer verilmesi, yazma çalışmalarının yetersiz olması da öne çıkan özelliklerdir (Göğüş, 1978: 43-44). Bu nedenle araştırmada Cumhuriyet’in başlangıcından itibaren hazırlanmış programlara değinilmiştir.

Cumhuriyet’in başlangıcından günümüze kadar hazırlanan Türkçe öğretim programlarının yıllara göre sıralanışı ise şu şekildedir:

- a. İlkokul Programları: 1924, 1926, 1930, 1936, 1948, 1968, 1981, 2004.
- b. Ortaokul Programları: 1924, 1929, 1938, 1949, 1962, 1981, 2005.

“Lise birinci devre” olarak adlandırılan ve Cumhuriyet’in ilk ortaokul programı olan “*Lise Birinci Devre Müfredat Programı (1924)*”nda dersler, 7, 5 ve 4 saatlik sürelerle üç sınıfa ayrılmıştır. Dersin içeriği, “Kıraat, İnşad, Sarf ve Nahiv, İmla, Kitabet, Edebî Kıraat” gibi alt başlıklara ayrılmış ve her biri için ayrı saat belirlenmiştir.

Okuma becerisine yönelik olan “Kıraat” dersinde öğrencinin basit metinlerden başlayarak yıl sonuna kadar iki üç sayfalık bir makaleyi anlayabilecek düzeye gelmesi amaçlanmıştır: “İyi, doğru, güzel ifadeli eserlerin sade olanlarından başlanacak, şiirlerin, küçük hikâyelerin, fıkraların, muhtelif mevzulu nihayet iki üç sahifeden müteşekkil makalelerin anlaşılmasını temin etmek gaye olacaktır ” (Maarif Vekaleti, 1924a: 5).

İkinci sınıfta “Kıraat” dersi, “İnşad” dersi ile birlikte ele alınmış ve ilk sınıfın geliştirilerek sürdürülmesi önerilmiştir. İnşad dersinde ise öğrencilerin şiirleri, ahenge dikkat ederek okuması ve ezberlemesi amaçlanmıştır.

Üçüncü sınıfta yer verilen “Edebî Kıraat” dersinde ise “yazmak sanatının esaslarını gösterecek mahiyette eski ve yeni eserlerin bediî kıraati ve serbest mütalaa” (Maarif Vekaleti,1924a: 8) yapılacağı belirtilmektedir. Güzel okuma ve serbest okuma üzerinde durulan bu derste, yapıtların biçemi ve mektup, makale, öykü, gezi, eleştiri gibi yazı türleri ile ilgili bilgi verileceğine ve bunun ise okuma parçaları çerçevesinde tümevarım yöntemiyle yapılacağına değinilmektedir:

İcada, tertibe, vahdete, edaya, hasbıhale, muhavereye, tahkiyeye, tasvire, üsluba (vuzuha, münakkahiyete, ahenge, mümtaziyete) dair izahat ile kısaca yazı neveleri (mektup, makale, hikâye, temaşa, tenkit) hakkındaki malûmat. Kıraat parçalarının mihveri etrafında istikra usulüyle çıkarılarak gösterilecektir (Maarif Vekaleti,1924a:8).

1924 programında yazma becerisiyle ilgili “imla” ve “kitabet” adında iki ders vardır.

“İmla” dersinde yazdırılacak parçalar “Sarf” dersinin kurallarına uygun nitelikte olanlar içinden seçilmektedir. Böylece “imla” dersi “sarf” dersiyle birbirine koşut olarak yürütülmüştür. Kitabet dersi ise günümüzdeki kompozisyon dersine karşılık gelmektedir ve bu derste, öğrencinin görüş ve duyularına dayanan serbest konular ya da sınırı belirli konular ele alınmaktadır.

Program içinde dinleme becerisine yönelik herhangi bir başlık yer almamaktadır.

Dilbilgisi dersi, “Sarf ve Nahiv” dersleri ile yürütülmektedir. Bu dersler, ilk iki yılda yer almaktadır. Konu başlıklarının ayrıntılı bir biçimde sıralandığı bu alanda, sözlü veya yazılı uygulama çalışmalarına yer verilmesi dikkat çekicidir:

“...Tenkit, kelime aksamı: İsim ve muhtelif neveleri (şifahî ve tahrirî tatbikat),...”
(Maarif Vekaleti,1924a: 7).

1924 programının ilkeleri “Lise Müfredat Programlarının Eshâb-ı Mûcibe Lâyihâsı (1924b)” adlı kitapta yayımlanmıştır.

1924 programının üç yıl uygulanmasının ardından 1927 tarihinde “1924 Tarihli Orta Mektep ve Lise Müfredat Programlarına Zeyl” adıyla müfettiş raporları ve öğretmen görüşleri doğrultusunda programda değişikliğe gidilmiş, ancak programın Türkçe bölümünde bir değişikliğe gidilmemiştir (Temizyürek ve Balcı, 2006:7).

Türkçe dersi için temel değişiklik, 1928 yılında başlamaktadır. 1 Kasım 1928 tarihinde Latin temelli Türk abecesinin kabulüyle birlikte Türk eğitim tarihinde yeni bir döneme geçilmiştir. Yeni Türk abecesiyle birlikte Türkçe programı yeniden gözden geçirilmiş ve 1929 yılında yeni bir program yayımlanmıştır. Programda, anadili eğitiminin bir bütün sayılması gerektiği, bu nedenle ortaokul ve lisedeki dersleri, “Türkçe” ve “Edebiyat” olarak ayırmanın yanlış olduğu belirtilmiştir.

1929 programında Türkçe dersi için şu amaçlar üzerinde durulmuştur: a) öğrenciyi, isteğini veya ereğini sözlü ve yazılı olarak ifade etmeye alıştırma, b) öğrenciyi dinlediği ve okuduğu metinler üzerinde düşünme ve metinlerin güzelduyusal değerini değerlendirme becerisini kazandırma, nitelikli yapıtları okuma zevkini verme ve okuma alışkanlığı kazandırma.

Ayrıca programda belirtilen bu amaçların, kültürel, mesleki ve ulusal, toplumsal, ahlaki amaçların sağlanması için verildiğine değinilmiştir:

Harsi Gaye: Talebeye yeni ve daha yüksek zevk menbaları vermek,

Mesleki Gaye: Talebenin gireceği herhangi meslekte azami muvaffakiyetini temin etmek,

Milli, içtimai, ahlaki gaye: Talebeye asil mefkureler, milli, vatani, kahramanca duygular telkin etmek, seciyesini teşkile yardım eylemek, onu içtimai, milli hayatta daha müsmir ve daha faal bir fert olmak üzere yetiştirmek (Maarif Vekaleti,1929: 11).

Böylece Türkçe öğretiminin amaçları içerisinde, öğrencinin seçeceği herhangi bir meslekte başarı olmasını sağlama, öğrenciyi yeni ve nitelikli kültürel kaynaklarla buluşturma, öğrenciyi ulusal ve ahlaki değerler kazandırma gibi amaçların yer aldığı

görülmektedir. Bu da 1924 yılı öğretim programına oranla 1929 yılı öğretim programının daha kapsamlı olduğunu göstermektedir.

Program içerisinde verilen “Umumi Mülahazalar” başlığı altında Türkçe dersi için genel ilkeler üzerinde durulmuştur (Maarif Vekaleti,1929: 11-12):

- a. Türkçe dersleri umumiyetle malumat vermekten ziyade talebeyi faaliyete sevk etmek gayesini takip etmelidir. Bu dersler; talebeye birtakım hakikatleri kuru kuruya öğretmekten ziyade onlardan mefkûreler, tavırlar, meharetler ve itiyatlar kazandırmaya bir vasıta olarak kullanılmalıdır. Bu itibarla orta mektepte Türkçe dersleri bir ilim olarak değil; bir sanat olarak tedris edilmeli ve nazari olmaktan ziyade ameli bir mahiyeti haiz olmalıdır.
- b. Türkçe dersleri tatbikatta kolaylık için gramer, tahrir, edebî kıraat... gibi kısımlara ayrılmış ise de hakikatte bunların mecmuu bir “kül”dür ve birbirinden ayrılmaları muvafık değildir. Hepsi, lisan dersinden beklediğimiz yukarıki hedeflere ayrı bir noktai nazardan varmak gayesini takip eder.
- c. Türkçe dersleri lisanın şifahi ve tahriri cephesini mütevazi olarak ilerletmelidir. Talebe lisanın yalnız tahriri cephelerinde iyi itiyatlar kazanmış olmakla onları şifahi cephede de mutlaka kazanmış sayılmazlar. Şifahi cepheye de ayrıca itina etmek zarureti vardır.
- d. Türkçe muallimi talebesine söylettiği ve yazdırdığı zaman ondan nasıl temiz ve güzel bir ifade istiyorsa fizik, kimya, coğrafya, hesap veya tarih vesaire muallimi de aynı gayeyi takip etmelidir. Hiçbir fen muallimi, “Ben lisan muallimi değilim.” diyerek talebesinin ifadesinde gördüğü yanlışları veya noksanları ihmal ile geçiştiremez. Kelime ve fikir birbirlerinden ayrılamaz. Bir muallim talebesinin ifade ettiği bir fikrin doğruluğunu temin için ne kadar uğraşırsa ifadesinin temiz ve güzel olmasını temin için de o kadar çalışmalıdır.

Yukarıdaki genel ilkelerde sözü edilen noktalar yani Türkçe dersinin bütünlük bir yapıya sahip olduğu, bilgi vermeden çok uygulamaya dayalı olduğu, bir sanat dersi olarak algılanması gerektiği; anlatma becerileri olan yazma ve konuşma becerilerinin birbirine koşul olarak yürütülmesi ve yazma becerisi kadar konuşma becerisinin de geliştirilmesi gerektiği, ayrıca konuşma ve yazma becerisi için gerekli özen ve sorumluluğun yalnızca Türkçe öğretmenlerine ait olmadığı gerçeği günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Buna karşın programda yazma, konuşma ve dilbilgisi dersleri için bağımsız ders saatlerinin belirlenmesi, bütünlük olma ilkesine ters düşmektedir. Bununla birlikte öğrencilere sesli ve sessiz okuma çalışmalarının yaptırılması, öğrencilerin sessiz okuma hızının belirlenmesine ve artırılmasına yönelik çalışılması, sessiz okumanın günlük yaşamda daha sık kullanılması nedeniyle bu tür okumaya önem verilmesi, sözcüklerin anlamlarının tam anlamıyla kavratılması ve sözlük kullanımı üzerinde durulması açısından bu program, 1924 programının birçok eksikliğini giderir niteliktedir. Ayrıca programda, öğrencinin temiz bir Türkçe kullanmaya yönlendirilmesi

üzerinde durulmaktadır. Bu durum, öğrencilerde anadili bilinci oluşturmaya çalışıldığının bir göstergesidir.

1931 yılında ise “Orta Mektep Müfredat Programı Ders Senesi Tadilatı” adı altında ortaokulların öğretim programlarında düzenlemeye gidilmiş, Türkçe dersinde ise dilbilgisi alanında değişiklik yapılmış, ayrıca programda kültürel ve ulusal, toplumsal, ahlaki amaçlara yer verilmesine karşın mesleki amaç kaldırılmıştır.

1929 programında olduğu gibi sesli, sessiz, yüksek sesle okumaya² (inşat) ve okuma metni üzerinde öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandırmaya değinilmiştir. Bununla birlikte 1929’dan farklı olarak programda, bir olay veya gerçeklikle ilgili çabuk ve doğru bilgi almak üzere başvurulacak kaynaktan not alınması gerektiği de okuma yetkinliğini kazanmak için gereken üç madde arasında belirtilmiştir.

1932 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, anadili eğitimini ders dışı çalışmalarla tamamlamak ve güçlendirmek amacıyla öğretmenler kurulunun kararlar almasına yönelik genelgeler göndermiştir. Bunlarda, özgür okumayı sağlamak, güzellik duygusu uyandırmak için okul ve sınıf kitaplıklarının kurulması, müsamerelerin hazırlanması istenmiştir (Göğüş, 1978: 48). Böylece anadili öğretiminde kitaplıkların öneminin gündeme alındığı görülmektedir.

1936 yılında ise Mustafa Kemal Atatürk’ün Türkçenin yeniden incelenip kuralları belirleninceye kadar öğretim programlarından dilbilgisi dersinin çıkarılması yönündeki isteği doğrultusunda 1938 yılında yayımlanan “Ortaokul Programı”nda dilbilgisi dersi ve dilbilgisiyle ilgili maddeler çıkarılmıştır (Kültür Bakanlığı, 1938). Örneğin “Tahrir” dersinde 1929 ve 1931 yıllarındaki programlarda yer alan “*Gramer ve sentaks kaidelerine muvafık olarak yazıya alıştırmak*” maddesi kaldırılmıştır.

1938 programında 1929 ve 1931 yılında da belirtilen amaçlar üzerinde durulmuştur.

1929 ve 1931 programlarında öğrencinin aşağıda belirtilen üç tür okumanın her birine ne zaman başvuracağını öğrenmesi ve bunları beceri haline getirmesi beklenmektedir:

- a. Esaslı noktaları anlamak üzere bir eseri bir hamlede geniş hatvellerle okumak,
- b. Bir eseri, hakiki manasını ve şümül dairesini kavramak üzere dikkatle okumak ve mevzua sahip olmak,

² Yüksek sesle okuma çalışmasında, şiirin veya düzyazının ezberletilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrenciye nasıl bir metnin ezberletileceği ile ilgili altı maddelik bir yönerge verilmiştir.

c. Bir vaka veya bir hakikat hakkında çabuk ve doğru malumat almak üzere bir esere müracaat etmek, müracaat edilen eserlerden not almak (Maarif Vekaleti, 1931: 19).

1938 programında ise okuma türlere göre ayrılmamış ve öğrencinin hangi amaca göre okuyacaksa o amaca uygun bir biçimde okuması, okuduğu metne ilişkin eleştirel bir bakış açısı kazanması beklenmektedir.

Programda Dil Devrimi'nin etkileri duyumsanmaktadır. 1931 programına oranla Türkçe sözcüklerin kullanımının arttığı görülmektedir:

Çizelge 3

1931 Programındaki Sözcüklerin 1938 Programındaki Karşılığı

1931 Programı	1938 Programı
Kıymet	Değer
Muharrir	Yazıcı
İfade etmek	Söz söylemek
Alaka	İlgi
Muhtelif	Birkaç
Muvafık	Uygun
Alakadar etmek	İlgilendirmek
Mefkûre	Ülkü
Mektep	Okul
Kıraat	Okuma
Noktai nazar	Yön
Şifahî	Söyel
Tahrirî	Yazı
Lisan	Dil
Muallim	Öğretmen
Ve saire	Ve başka
Umumi	Genel
Harici	Dışında
Ehemmiyet	Önem
Serlevha	Başlık

(Devam ediyor.)

Taalluk eden	İle ilgili
İstida	Dilekçe
Şifahi mükâleme yapmak	Konuşma yapmak
Müşkül	Güç
Mütenasip	Uygun
Evvela	İlk önce
Saniyen	Sonra
Bedîf	Güzel
İçtinap etmek	Sakinmak
Sükûtî	Sessiz
İntihap etmek	Seçmek
Binaenaleyh	Onun (Bunun) için

Buna karşın yer yer batı kökenli sözcüklerin kullanıldığı da görülmektedir:

1931 Programı	1938 Programı
Bedîf	Estetik
Zümre	Grup
Harsî	Kültürel
Seciye	Karakter
Faal	Randımanlı
Büyük harf	Majüskül harf
	Minüskül harf (Küçük harf yerine)

Ayrıca programda “Genel Mülahazalar” başlığı altında 1929 ve 1931 programlarından farklı olarak bir madde daha eklenmiştir. Bu madde ise Atatürk’ün önderliğinde başlatılan Dil Devrimi’nin çocuklara duyumsatılması gerektiğine ilişkin bir maddedir:

“Okulda her öğretmen, Ulu Önder Atatürk’ün başına geçtiği ve başardığı Türk Dili İnkılabını talebeye aşılacak ve hazmettirmeyi ulusal bir ödev bilmelidir” (Kültür Bakanlığı, 1938: 11).

1929 ve 1931 yıllarındaki programlarda “Kıraat” derslerinde öğrencilerin Türkçe sözcük kullanması vurgulanmıştır. İlk kez bu programda Türkçenin kullanımının önemi genel ilkelerde yer almıştır. Ayrıca bu programda yapıtların değeri ile ilgili eklenen şu

madde, günümüzde de üzerinde durulan ve öğrencilerin duygu ve düşüncelerini olumsuz yönde etkileyecek yapılardan sakınmaya yönelik bir maddedir:

“ Marazi karakterleri tasvir eden eserlerle bedbinlik telkin eden ve ulusal ülkülerimize aykırı bulunan eserleri talebeye okutmaktan sakınmalıdır” (Kültür Bakanlığı, 1938: 19).

“1940’ta Milli Eğitim Bakanlığı, dilbilgisi konularının okutulması için yeniden hazırlıklara girişmiştir. Bu amaçla Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu’na ‘Ana Hatlarıyla Türk Grameri’ adlı bir kitap yazdırılıp soruşturma olarak okullara gönderilmiştir. 1941’de Ankara’da Bakanlık bir ‘Gramer Kongresi’ toplayarak araştırma sonuçlarını incelemiştir. 1942’de N.Halil Onan’a ortaokulların I. sınıfları için ‘Dilbilgisi I’ adlı bir kitap yazdırılmıştır” (Göğüş, 1978: 49) ve 1949 yılında toplanan IV. Milli Eğitim Şurası’nda onaylanan programa dilbilgisi yeniden eklenmiştir.

1949 programında öncelikle milli eğitimin amaçlarına yer verilmiştir. Milli eğitimin amaçları, “toplumsal bakımdan, kişisel bakımdan, insanlık münasebetleri bakımından ve ekonomik hayat bakımından” olmak üzere dört başlık altında ele alınmıştır. Kişisel bakımdan öğrencinin yetiştirilmesine dönük amaçlar arasında anadilinin kullanımına ilişkin şu amaca yer verilmiştir: “Anadilini doğru olarak konuşur, okur ve yazar” (Milli Eğitim Bakanlığı, 1949: 5). Ayrıca bu programda ortaokulun eğitim ve öğretim ilkeleri üzerinde durulmuştur. Okulun ulusal bir eğitim kurumu olarak gerçek yaşamla sıkı sıkıya ilişkili olması ve aileyle işbirliği içinde olması, eğitim sürecinde uygulamaya ağırlık verilmesi, öğrencilerin gereksinimlerinin ve yönelimlerinin gözetilmesi, öğrencilere eleştirel bir bakış açısı kazandırarak kendilerini çeşitli biçimlerde ifade etme becerisinin kazandırılması ve ulusal değerlere, ahlaki değerlere, iyiye, doğruya yönelik bilinçlendirmenin yapılmasına ilişkin bu ilkeler günümüzde de geçerliliğini korumaktadır (MEB, 1949: 9- 35).

Programda okuldaki her derse, ulusal ereklere ulaştıracak bir araç olarak bakılmakta, her ders gibi Türkçe dersinin de bu bağlamda işlenmesi öngörülmektedir:

Türkçe dersleri, büyük adamlar, tarihi şahsiyetler, milli hayatın çeşitli yönlerine kol salan geniş ve çeşitli konular hakkında yazılmış değerli yazıları öğrencilere okutarak bunlar üzerinde onları düşündürecek, onlara milli ve estetik heyecan verecek, onların görüş, sezgi ve duyuş ufuklarını genişletecektir. Memleket meseleleri üzerinde öğrenciye gördüklerini, düşündüklerini ve duyduklarını yazdırmak suretiyle de bu mevzuları öğrencinin kafasında ve kalbinde yaşatacak, diğer taraftan da öğrenciye Türk dili devriminin manasını kavratacaktır (MEB, 1949: 10).

Programda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesinde, öğrencilerin deneyim edinme olanağı bulacağı eğitim ortamları üzerinde de durulmuştur. Bunun için “dershane, laboratuvar, iş atölyesi, mutfak, okul uygulama bahçesi, oyun alanı, okul meteoroloji istasyonu, okul ve sınıf kitaplıkları”nın nasıl olması gerektiğine ilişkin kısaca bilgi verilmiştir. Ayrıca okulun yaşamla ilişkili olması gereği nedeniyle yazılı, görsel ve işitsel kaynaklardan, yetkili kişilerden, çevre incelemelerinden, kamplardan, iş yaşamından yararlanılması üzerinde durulmuştur (MEB, 1949: 25-31).

Türkçe dersinin amaçları incelendiğinde anlama ve anlatma çalışmalarına önem verildiği görülmektedir:

“...bu dersin öğretiminde, her şeyden evvel ‘öğrencilere söz ve yazıyla ifade olunan duygu ve düşünceleri anlatmak, onların kendi duygu ve düşüncelerini söz ve yazıyla iyi ve doğru olarak ifade ettirmek’ hususları sağlanmalıdır” (MEB, 1949: 44).

Ayrıca amaçlar içinde öğrencilere dil, yaşam ve doğa sevgisinin, okuma alışkanlığının kazandırılması; onların sözcük dağarcığının artırılması ve güzelduyusal bakımdan değerli yapıtları tanıma yeteneğinin geliştirilmesinin de öne çıkarıldığı görülmektedir.

Anadili öğretiminin, öğrencinin tinsel gelişimindeki etkisi üzerinde durularak Türkçe dersinin öğrenciyi şu açılardan geliştirmesi gerektiğine değinilmektedir:

...Türkçe dersleri öğrencinin;

- a. Dilbilgisi öğrenimindeki ‘ayrıntıları inceleyerek kurula varma’ çalışmalarıyla ‘muhakemesi’ni,
- b. Güzel metinlerin zevkini tattırarak ‘duygu’sunu,
- c. Türü metin çalışmalarıyla ‘isabetli karar verme’ yeteneğini,
- d. Okuma ve bilhassa yazma çalışmalarıyla ‘imgelem’ini,
- e. Söz ve yazıyla ifade konusundaki türlü çalışmalarla da ‘güzel konuşma ve yazma alışkanlığı’ yeteneklerini geliştirecektir (MEB, 1949: 43).

Bunun için de “Türkçe dersleri bir bilim değil, bir sanat gibi öğrenilmelidir” (MEB, 1949: 45) ilkesinin uygulanması gerektiği vurgulanmıştır.

1949 programında Türkçe dersinde okuma, söz ve yazıyla ifade, dilbilgisi, imla, inşaat ve yazı bölümlerine yer verilmiş ve bu bölümlerin bir bütün içinde işlenmesi gerektiği vurgulanmıştır:

“Okuma” kısmında genel bir açıklama yapılmıştır. Sesli ve sessiz okumanın önemi üzerinde durularak sesli okumaya beşinci ve altıncı sınıfta üçte bir oranında, yedinci ve sekizinci sınıflarda ise daha az bir oranda yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“Sözle İfade” bölümünde öğrencilerin konuşma becerisinin geliştirilmesinde karşılıklı konuşma, anlatma, tartışma, öyküleştirme ve oyunlaştırmadan yararlanılabileceğine değinilmektedir. Öğrencilerin gereksiz ve süslü sözlerden uzak tutularak doğal, canlı ve etkileyici bir konuşma yapması üzerinde durulmaktadır. Bunun için de “eşya ve olaylar üzerindeki gözlemler, herhangi bir konu ile ilgili bilgilerin kitap ve yazılardan öğrenilmesi, belli problemler üstündeki düşüncelerle varılan sonuçlar, bunlardan başka gezinti, ziyaret ve müsamere gibi sınıf dışı faaliyetler” (MEB, 1949: 53) öğrencilerin konuşmasını sağlayacak doğal nedenler olarak görülmektedir.

“Yazıyla İfade” bölümünde ise öğrencilerin yazma sırasında gösterdikleri belli başlı tiplere değinilmiştir:

- a. Bazıları sadece tasvir ederler. (Tasvirici tip)
- b. Bazıları, tek tek görülen olaylar arasında münasebetler ararlar. (Gözlemci tip),
- c. Bazıları, kendi duygularını belirtirler. (Duygucu tip),
- ç. Bazıları, öğrendiklerini birbirine bağlayarak aralarında münasebet kurarlar. (Bilimci tip),
- d. Bazıları, muhayyile kuvvetiyle yazarlar. (Muhayyileci tip) (MEB, 1949: 56).

Yazma çalışmasında, okuma çalışmasında metinler aracılığıyla üzerinde durulan “buluş, sıralama, birlik, anlatım, hikâye etme, üslup, açıklık, sadelik, akıcılık,...” konularına ve yazınsal türlere ait bilgilerin yinelenmesi ve pekiştirilmesi önerilmektedir.

Her bir sınıf için yazma konuları üzerinde durulmuş ve bu konular, sınıf düzeylerine göre verilmiştir. Her bir sınıfta konular, “doğrudan doğruya gözlemlerle elde edilen” ve “iç gözlemlerle ‘düşünme yoluyla’ elde edilen konular” olmak üzere iki başlıkta verilmiştir. Ayrıca “Düzeltilmeler” başlığı altında öğrencinin yazım yanlışlarının nasıl düzeltilmeyeceğine ilişkin yönlendirmelerde bulunmaktadır. Yapılan yanlışların;

- a. Kendi kendine düzeltme,
- b. Karşılıklı düzeltme- kümeler içinde düzeltme,
- c. Sınıfça düzeltme,
- d. Öğretmenin düzeltmesi” yoluyla belirlenmesi gerektiği, böylece bu düzeltilmeler aracılığıyla;
 - a. Öğrencinin yaptığı yanlıştan bilinçli bir biçimde kurtulmasının,
 - b. Ortak yanlışların önüne geçilmesinin,
 - c. Öğrencinin yazma kişiliğini öğretmene göstermesinin sağlanacağı belirtilmektedir (MEB, 1949: 62).

1949 programında yeniden ele alınan “Dilbilgisi”nde ise temel amaç;

“Öğrencilere Türk dilinin konuşma, yazma ve okuma ile ilgili ana kurallarını sezdirip anadilini kullanışta güven kazandırmak”tır (MEB, 1949: 63). Bu bağlamda dilbilgisinin “öğretme” yerine “kullanma ve uygulama” için verilmesi, bunun için de “dil kurallarının sezdirilmesi” gerektiği vurgulanmaktadır. Böylelikle dilbilgisi öğretiminin, soyut kurallar halinde ve bu kuralların ezberletilmesi yoluyla değil, dil becerilerini destekleyecek nitelikte olması gerektiği belirtilmektedir (MEB, 1949: 63- 64).

Dilbilgisi öğretiminde çıkış noktası “tümce” olarak kabul edilmektedir. Dilin toplumsal yapısından dolayı bütün dilbilgisel konularının tümce boyutunda incelenmesinin daha yararlı olacağı dile getirilmektedir. Özellikle ilkokulun son sınıfında öğrencilerin sezme yetisi geliştirilmiş olduğundan ortaokulda kuralların sezdirilmesinin düzey gözetilerek daha da planlı hale getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Dilbilgisi konuları, sınıflara göre sınıflandırılmadan genel başlıklar halinde verilmiştir. Buna gerekçe olarak yapılacak bir sınıflandırmanın, öğrencinin doğal dil gelişimine aykırı olduğu öne sürülmüştür. Bu nedenle de sınıf düzeylerine göre konuların derinleştirilmesi gerektiği dile getirilmektedir.

“Yazı” bölümüne ise ilk kez 1949 programında yer verilmiştir. Amaçların ardından programda dersin içeriği ve işlenişi ile ilgili açıklamalarda bulunulmuş ve her bir sınıf için (ortaokul birinci ve ikinci sınıf) yapılacak çalışmalar ayrı ayrı verilmiştir (MEB, 1949: 70). El yazısı çalışmalarında çocukların gelişimsel özelliklerinin ve yinelemelerin önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca el yazısının kolay yazılabilmesi için sahip olunması gereken nitelikler, el yazısında kişisel biçimin önemi, el yazısındaki çabukluk derecesi, yazının öğrencinin kişiliği üzerindeki etkisi, yazı yazma sırasında oturma ve kalem tutma biçiminin önemi, sanat yazılarının uygulama alanı bu bölümde üzerinde durulan diğer konulardır. Resimlerle tanıtılan ders araç gereçleri ise ilkokul programındakiyle aynıdır. Ayrıca programda, çeşitli yazı örnekleri de verilmiştir.

1949 programı, gözden geçirilerek 1962 yılında yeniden basılmış ve 1981 yılına kadar kullanılmıştır.

3.1.2. 1981 ve 2005 Yılı Türkçe Dersi Öğretim Programının Öne Çıkan Özellikleri

1981 yılında hazırlanan ve ilköğretim 1. sınıftan 8. sınıfa kadar Türkçe derslerini kapsayan “İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı”, ilkokul ve ortaokuldaki Türkçe derslerini bir bütün olarak ele almaktadır. Programda genel amaçlar ve açıklamalarla

programın çerçevesi verilmiştir. Genel amaçlar içerisinde 1949 ve 1962 programından farklı olarak “öğrencilere bilimsel, eleştirel, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşenin gerçekleştirilmesine” (MEB, 1981: 328) yer verilmiştir. Ayrıca 1949 ve 1962 programında öğrencilerin gördüklerini, duyduklarını, bildiklerini, incelediklerini söz ve yazı ile doğru olarak anlatması amaçlanırken 1981 programında öğrencilerin görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlatması amaçlanmaktadır. Böylece bu programla dinleme ve izlemenin önemine varıldığı görülmektedir:

... günümüzde görsel ve işitsel araçların hızla gelişerek günlük hayatımızda çok etkin bir rol kazanmış olması, dinleyerek, dinlemesini bilerek anlamayı da ön plana getirmiş bulunmaktadır. Toplumsal ve demokratik yaşayışın gelişmesi, radyoda, televizyonda, açık havada ya da bir salonda izlenen bir konuşmayı anlamının önemini büyük ölçüde artırmıştır (MEB, 1981: 328).

Açıklamalar kısmında genel başlıklarla şunlar üzerinde durulmuştur:

- a. Öğrencinin anlama ve anlatma gücünü geliştirme, duygu ve düşüncelerini tam, doğru ve amaca uygun bir biçimde anlatmasını sağlama;
- b. Öğrenciye okuma alışkanlığı kazandırma ve böylece onun kişilik gelişimini sağlama, okuma, dinleme, anlama ve anlatma çalışmalarıyla öğrencinin sözcük dağarcığını geliştirme;
- c. Türkçenin yapısını farkına vardırma, Türkçe dersinin bir bilgi dersi değil, bir ifade ve beceri dersi olması ve bu dersin öğretilmesinde ezbercilikten kaçınılması gereği, öğrenciye ulusal kültür ve bilincin aktarılmasında Türkçe öğretiminin rolü, Türkçe dersinin diğer derslerin öğretimindeki yeri.

“Anlama” ve “Anlatım” başlıkları altında özel amaçlara ve her bir sınıf öğrencilerin kazanacakları davranışlara yer verilmiştir. “Anlama” başlığı altında, öğrencilerin kazanacakları davranışlar; “dinleme ve izleme tekniği bakımından”, “okuma tekniği bakımından” ve “anlama tekniği bakımından” ele alınmıştır. “Anlatım” kısmında ise öğrencilerin kazanacakları davranışlara yazılı ve sözlü olarak iki ayrı biçimde yer verilmiştir. “Dilbilgisi” kısmında ise özel amaçların ardından her bir sınıf için öğrencilere kazanacakları davranışlar belirlenmiştir.

Programda “Yöntem”, “Araç ve Gereçler”, “Ölçme ve Değerlendirme” bölümlerine yer verildiği görülmektedir. Metin çalışmaları ve dilbilgisi çalışmaları sırasında yapılması gerekenler ile ilgili şunlar sıralanmıştır: “*Hazırlık Çalışmaları*,

Metnin Okunması, Metnin İncelenmesi, Metnin İncelenmesinde Kelime Çalışmaları, Okuma Parçasının Konusunun Kavranmasıyla İlgili Çalışmalar, Metnin Çözümlemesinde Sorular, Plan ve Paragraf Kavramını Kazandırma, Parçadaki Dil ve Anlatımın İncelenmesi, Parçanın Türü Üzerine Çalışmalar, Parçanın Yazarı Üzerinde Durma, Öğrencilere Kitap Okutma Çalışmaları, Dilbilgisi Çalışmaları, Anlatım Çalışmaları.” Bu bölümler, yönlendirici bir nitelik taşımaktadır.

“Araç ve Gereçler” kısmında öğrencilerin gelişim düzeyleri ve ilgi alanlarının önemi üzerinde durulmuş, bu bağlamda özellikle kitap seçiminde şunlara dikkat edilmesi gereği belirtilmiştir:

1. I. ve II. sınıflarda basit masallar, hayvan öyküleri, bol ve büyük boyda resimli az yazılı kitaplar, boyanacak resimli kitaplar, albümler, oyun kitapları vb.
2. III. sınıfta efsaneler, masallar, gerçeğe yakın öyküler, başvurma kitapları, çocuk dergileri vb.
3. IV. ve V. sınıflarda çocuk romanları, tarih öyküleri, gezi yazıları, biyografiler, anılar, büyükler için yazılmış ünlü eserlerin bu yaş çocuğuna göre uyarlanmış baskıları, şiir kitapları, piyesler vb.
4. VI., VII. ve VIII. sınıflar için düzeye uygun ve nitelikli her türden kitaplar. Öğrencilere geçici ya da sürekli olarak şu kaynaklardan kitap sağlanabilir:
 1. Öğretmenin kendi kitapları,
 2. Ödünç alınmış kitaplar,
 3. Okul-Aile Birliği yardımıyla alınmış kitaplar,
 4. Öğrencilerin getirdikleri kitaplar,
 5. Okul kooperatiflerinin kazancı ile alınan kitaplar (MEB, 1981: 353).

Ayrıca yalnızca kitapla sınırlı kalınmaması ve görsel-işitsel araçlardan da yararlanılması ve öğretmenin bir yol gösterici olması gereğine de değinilmiştir:

Bunun sonucu olarak, bugün artık öğretim süreci içinde geleneksel anlamda öğretmenler ve derslerinin yanında her türlü toplantılar, kara tahta, cansız resim ve şekiller, film şeritleri, ses bantları, projeksiyon vb. bile yetersiz kalmış; kitle haberleşme araçları olan basın, radyo ve televizyonun güncel bir şekilde eğitimde rol alması zorunlu olmuştur.

Bu durumda öğretmen, yalnız bir bilgi aktarıcı olmaktan çıkıp bir yol gösterici olacağına göre her türlü araç ve gereci nerede, ne zaman, nasıl kullanacağını bilmeli, kendini bu alanda yetiştirmelidir.

Elbette, en etkin eğitim aracı, öğrencinin doğal çevresidir. Ancak öğretmen, kendi imkânları içinde her zaman insan gücünden de sınıfında, okulunda yararlanabilir (MEB, 1981: 353).

Ancak görsel-işitsel araçlardan en çok 1-3. sınıflarda yararlanılması, düzey arttıkça yani 8.sınıfa doğru gidildikçe daha çok basılı eğitim malzemelerinin oranının ağır basması gereği üzerinde durulmuştur.

“Ölçme ve Değerlendirme” bölümü, ilk kez 1981 programında ayrı bir başlık olarak düzenlenmiştir. Ancak ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına ilişkin ayrıntıya girilmeden genel olarak yer verilmiştir.

“Yazı” programının ise 1949 ve 1962 programlarına oranla daha ayrıntılı bir biçimde ele alındığı görülmektedir. “Yazı yazmaya hazırbulunuşluk” ve “kullanılacak araç- gereçlerin” ardından konuların işleniş sırasına yer verilmiştir. Ardından her bir sınıf için özel amaçlar ve dersin işlenişine ilişkin bir örnek verilmiştir. Ayrıca çeşitli yazı örnekleri de programın sonuna eklenmiştir.

1981’den 2005’e kadar uygulanan bu program, yerini 2005 programına bırakmıştır. İlköğretim 1-5. sınıflar için yenilenen program, 2005- 2006 öğretim yılından itibaren tüm okullarda, ilköğretim 6-8. sınıflar için hazırlanan “İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı” ise 2006- 2007 öğretim yılından itibaren aşamalı olarak uygulanmaya başlanmıştır.

2005 yılından itibaren uygulanmaya başlanan bu program, dayandığı temel yaklaşım, izlediği yöntem açısından 1981 programına göre farklılıklar taşımaktadır. Bu nedenle bu bölümde programın öne çıkan farklılıkları, 1981 programıyla karşılaştırılarak verilecektir. Bu karşılaştırma yapılırken 5-8. sınıfların öğretim programı göz önünde bulundurulacaktır. Çünkü 11/4/2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, 30/3/2012 tarihli ve 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile zorunlu eğitim süresi, 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise eğitimi olmak üzere 8 yıldan 12 yıla çıkarılmıştır. Böylece ilköğretim (5+3) yerini ilkokula (1-4. sınıf) ve ortaokula (5-8. sınıf) bırakmıştır:

“Madde 2- 222 sayılı Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

‘Madde 7- İlköğretim; 1 inci maddede belirtilen amacı gerçekleştirmek için kurulmuş dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumudur’” (TBMM, 2012).

Çalışmanın kapsamı ortaokul (5- 8. sınıf) Türkçe dersine yönelik olduğu için bu bölümde yalnızca ortaokul programlarına değinilecektir.

Kuramsal temel olarak davranışçılık yaklaşımına dayanan 1981 programının aksine 2005 programında yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiş, aynı zamanda çoklu

zekâ gibi öğretim kuramlarından da yararlanıldığı belirtilmiştir. Öğrenme süreci üzerinde duran bir yaklaşım olan yapılandırmacılık, temel olarak “öğrencinin bilgiyi anlaması, yorumlaması, farklı bakış açılarını tanıyıp kendi bakış açısını geliştirmesi, geliştirdiğini bu bakış açısını savunabilmesi ve bu öğrenmenin günlük yaşam bağlamında, öğrencinin de bu bağlama katılımı ile gerçekleşmesi görüşüne dayanır” (Akt. Fer ve Cırık, 2007: 29), böylece öğrencinin bilgiyi zihinde yapılandırarak yeni bilgiler üretebilmesi başat etkindir.

Yapılandırmacı sınıfların geleneksel sınıflardan farkı ise şöyle özetlenebilir (Brooks ve Brooks, 2009: 17) :

Çizelge 4

Geleneksel ve Yapılandırmacı Sınıflar (Öğrenme Ortamlarına Bir Bakış)

Geleneksel Sınıflar	Yapılandırmacı Sınıflar
Eğitim programı, temel becerileri vurgular, tümevarım yöntemi kullanılır.	Eğitim programı önemli kavramları vurgular, tüm dengelim yöntemi kullanılır.
Öğretim programına sıkı sıkıya uyulması son derece önemlidir.	Öğrenci soruları üzerinde durma (sorularla uğraşma) son derece önemlidir.
Programdaki etkinlikler, büyük ölçüde ders kitaplarına ve çalışma kitaplarına dayalıdır.	Programdaki etkinlikler, yönlendirici öğretim araçlarına ve birincil bilgi kaynaklarına dayalıdır.
Öğretmenler genellikle didaktik biçimde öğrencilere bilgiyi sunma davranımı içindedirler.	Öğretmenler genellikle etkileşimli biçimde öğrenme ortamında öğrencilere aracılık (yönlendirici olma) etme davranımı içindedirler.
Öğretmenler, öğrenci öğrenmesini doğrulamak için doğru yanıtı araştırırlar.	Öğretmenler, öğrencilerin var olan kavramları anlamaları için bakış açılarını araştırırlar.
Öğrenmeyi değerlendirme etkinliği genellikle öğretimden ayrı olarak görülür ve her zaman sınavlarla yapılır.	Öğrenmenin değerlendirilmesi, öğretme işiyle iç içedir ve öğretmenin öğrenci çalışmalarını ve sonuçlarını gözlemlemesiyle yapılır.
Öğrenciler, genelde yalnız çalışır.	Öğrenciler genelde grup içinde çalışır.

Öğrenciyi öğrenme sürecinde etkin kılmayı ve bilgiyi bağlamdan yola çıkarak öğrencinin yapılandırmasını amaçlayan bu yaklaşım, programda (1-5.sınıflar) şöyle ele alınmıştır:

Yapılandırıcı yaklaşıma göre Türkçe öğretiminde öğrenme; öğrencinin bilgiyi zihninde yapılandırarak yeni bilgiler üretmesi temeline dayalıdır. Bu nedenle öğretimden çok öğrenme üzerinde durulmaktadır...

Öğrenme, öğrencinin kendi çabası sonucu olmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşıma göre öğrenci:

- Bilgiyi araştırır, bulur, yorumlar ve analiz eder,
- Bilgi aracılığı ile zihinsel becerilerini geliştirir,
- Ön bilgileriyle yeni bilgileri bütünleştirir ve yeniden yapılandırır (MEB, 2004: 151).

Yukarıda da söz edildiği üzere yapılandırmacı yaklaşımda öğrenci, önceki bilgilerini devindirerek yeni bilgileri zihninde yapılandırma sorumluluğunu üstlenir. Programda öğrencinin zihinsel becerilerini edindirmeye ağırlık verildiğine ilişkin şu ifadeler yer almaktadır:

Günümüzdeki gelişmeler, eğitimin her alanını etkilemekte ve eğitim yaklaşımlarında köklü değişikliklere neden olmaktadır. Geleneksel eğitim yaklaşımlarının yetersiz kaldığı bilgi ve teknoloji çağında yapılandırıcı yaklaşım, çoklu zekâ, öğrenci merkezli eğitim, beyin temelli öğrenme gibi yeni yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşımlarla eğitim sürecinde öğrencinin davranışını değiştirmek yerine dil ve zihinsel becerilerini geliştirmeye ağırlık verilmektedir (MEB, 2009:13).

“Program, öğrencilere Türkçeyle ilgili bilgi ve becerileri kazandırmanın yanında, onların yeni bilgi ve çözümler üretmeyi alışkanlık haline getirmelerini de amaçlamaktadır” (MEB, 2006: 9).

Programda temele alınan bir yaklaşım olan yapılandırmacılık, “öğrenmenin daha çok bilişsel boyutuyla ilgilidir. Anadili öğretimi ise (Türkçe, İngilizce, Fransızca öğretimi...), bilişsel, duyuşsal ve devinişsel öğrenmelerin bileşkesi olan bir beceri dersidir; bilgiden daha çok becerilerin edindirilmesi ve uygulanmasıyla amacına ulaşılır” (Sever, 2005: 177).

Genel amaçlar açısından baktığımızda ise şu farklılıklar öne çıkmaktadır:

Çizelge 5

1981 ve 2005 Programının Genel Amaçları

1981 Programı	2005 Programı
Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak	1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri
Onlara, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak	2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri
Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek	3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları
Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak	4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri
Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek	5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları
Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak	6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri
Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak	7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri

(Devam ediyor.)

Onlara, bilimsel, eleştirici, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektedir.

8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları

10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri

11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır

(MEB, 1981: 327-328)

(MEB, 2006: 4)

1981 programının 1.maddesinde belirtilen ve anlama becerisine yönelik olan maddeye karşılık olarak 2005 programında öğrencinin anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, çözüm-bireşim yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda anlama becerisinin daha çok bilişsel düzeye yönelik becerilerle ilişkilendirilerek ele alındığı görülmektedir. Oysaki “anlama, bilişsel yönü ağır basmakla birlikte duyuşsal ve devinişsel boyutu da olan bir beceri alanıdır” (Sever, 2005: 178).

Anlatma becerisi ise her iki programda da öğrencinin duygu, düşünce ve tasarılarını söz veya yazı ile anlatmasına dönük bir amaçla ele alınmıştır. Ayrıca Türkçeyi sevmeye, etkili, doğru ve özenli kullanmaya her ikisinde de değinilmiş, buna karşın genel amaçlar içerisinde 2005 programında Türkçenin kurallarının sezdirilmesi amacına yer verilmediği görülmektedir. Çünkü programda dilbilgisi kurallarının uygulamaya dönük olması daha çok öne çıkmaktadır:

“... dilbilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır” (MEB, 2006:7).

Ulusal değerlere her iki programda da yer verilmiş, 2005 programında hoşgörü, insan haklarına saygı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlılık gibi kavramlar üzerinde de durulmuştur. Buna karşın 1981 programında 7. maddede ele alınan doğayı, hayatı, insanı

sevmeye yönelik bir ifadenin 2005 programında yer almaması dikkat çekicidir. Oysaki öğrencilerin yaşama, insana, doğaya karşı duyarlı olabilmesi, kısacası öğrencilerin duyuşsal boyutunun geliştirilmesi de Türkçe öğretiminin sorumlulukları arasındadır.

“Türkçe öğretimi, nitelikli dilsel ve görsel uyaranlarla öncelikle, öğrencilerin iç dünyalarını (duyuşsal boyutunu) ve düşünce varlığını geliştirme sorumluluğu üstlenmelidir” (Sever, 2005: 179).

2005 programında ayrıca öğrencinin düzeyine uygun yapıtları okuması, sanatsal etkinlikleri belirlemesi ve bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanması üzerinde durulmuştur. Bu amaçlarla 1981 programından farklılık göstermektedir.

2005 programında, 1981 programından farklı olarak “Temel Beceriler” ve “Temel Dil Becerileri” ayırımı gidilmiş, “Temel Beceriler” başlığı altında şu beceriler sıralanmıştır (MEB, 2006: 5):

- “• Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Problem çözme
- Araştırma
- Karar verme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik”

Dil becerilerini, temel becerilerden ayrı bir biçimde ele alma durumu, 1-5. sınıflar için hazırlanan program için de geçerlidir. Dil becerilerinin yukarıda sıralanan dokuz beceriden bağımsız bir biçimde ele alınması dikkat çekicidir.

Bireyin; dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin gelişimi, onun düşünme, usavurma, çıkarımda bulunma gibi bilişsel becerilerinin gelişimiyle bakışımı olarak gerçekleşir. Programda, böyle bir ayırma gidilerek zihinsel becerilerin ön plana çıkarılması, Türkçe öğretiminin, yapılandırmacı öğrenme kuramına uyarlanma girişiminin kaçınılmaz bir sonucu olarak görülebilir (Hamzadayı, 2010: 4-5).

“Temel Dil Becerileri” ise “Dinleme/İzleme, Konuşma, Okuma, Yazma ve Dilbilgisi (MEB, 2006: 5-8)” olarak sıralanmıştır. “Birinci kademe programından farklı olarak dilbilgisi bir ‘öğrenme alanı’ olarak kabul edilmiştir” (Özbay ve Balcı, 2008).

“Türkçe Dersi Öğretim Programı, ‘okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma, temel dil becerileri’ ile dilbilgisinden oluşmaktadır. Bu temel dil becerileri hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir” (MEB, 2006:5).

Dilbilgisi, 1-5. sınıflarda becerilerle bütünlük bir biçimde ele alınmış, buna karşın 6-8. sınıflarda ayrı bir alan olarak belirlenmiştir:

Dilbilgisi bir dilin yapısı, kuralları ve işleyişi ile ilgilidir. Dolayısıyla dilden ayrı bir birim gibi düşünülmemelidir. İlköğretim 1-5 öğrencilerinin gelişim özellikleri dikkate alındığında, dile ilişkin kuralları aktarmak yerine; onların dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve sunu becerilerini geliştirmelerine olanak sağlanmalıdır. Bu düşünceden hareketle dilbilgisi, programda ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmamış, diğer alanlar içerisine dağıtılmıştır (MEB, 2009: 18).

Ancak 6-8. sınıflarda ise ayrı bir öğrenme alanı olarak “Türkçenin kurallarıyla ilgili kazanımlar, öğrencilerin düzeylerine uygun ve aşamalı bir biçimde verilmiştir” (MEB, 2006: 18).

1981 programında ise dilbilgisi dersinin hem 1-5. sınıflarda hem de 6-8. sınıflarda soyutlanmadan, bütünlük bir biçimde işlenmesi gereği üzerinde durulmuştur:

İlköğretimin bu sınıflarında da 1-5. sınıflarda olduğu gibi, Türkçe dersinin dinleme, okuma-anlama, anlatma, dilbilgisi, yazım vb. etkinlikleri kaynaştırılmış olarak, hiçbiri öbüründen soyutlanmadan (ders saatleri ayrılmadan) işlenmelidir. Özellikle dilbilgisi ayrı bir ders saatinde değil, okuma, dinleme, anlama, anlatım etkinliklerinde ihtiyaç olduğu anda işlevsel olarak yer almalı; okumanın, dinlemenin yani anlamamanın ve anlatmanın, tam kusursuz olmasını sağlamak için bir araç olarak kullanılmalıdır (MEB, 1981: 348).

Yöntem açısından baktığımızda 1981 programında Türkçe dersinin işleniş biçimine ilişkin bir yol önerilmiş, bu yol alt başlıklar halinde şöyle sıralanmıştır (MEB, 1981: 348- 352):

- Hazırlık Çalışmaları,
- Metnin Okunması,
- Metnin İncelenmesi,
- Metnin İncelenmesinde Kelime Çalışmaları,

- Okuma Parçasının Konusunun Kavranmasıyla İlgili Çalışmalar,
- Metnin Çözümlemesinde Sorular,
- Plan ve Paragraf Kavramını Kazandırma,
- Parçadaki Dil ve Anlatımın İncelenmesi,
- Parçanın Türü Üzerine Çalışmalar,
- Parçanın Yazarı Üzerinde Durma,
- Öğrencilere Kitap Okutma Çalışmaları,
- Dilbilgisi Çalışmaları,
- Anlatım Çalışmaları.

2005 programında ise “Yöntem/Teknikler”, becerilere göre verilmiştir.

Çizelge 6

2005 Programındaki Yöntem/Teknikler

	DİNLEME/ İZLEME	KONUŞMA	OKUMA	YAZMA
1.	Katılımlı dinleme	İkna etme	Sessiz okuma	Not alma
2.	Katılımsız dinleme/izleme	Eleştirel konuşma	Sesli okuma	Özet çıkarma
3.	Not alarak dinleme/izleme	Katılımlı konuşma	Göz atarak okuma	Boşluk doldurma
4.	Kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma)	Tartışma	Özetleyerek okuma	Kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma
5.	Yaratıcı dinleme/izleme	Kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma (empati kurma)	Not alarak okuma	Serbest yazma
6.	Seçici dinleme/izleme	Güdümlü konuşma	İşaretleyerek okuma yöntemi	Kontrollü yazma

(Devam ediyor.)

7.	Eleştirel dinleme/izleme	Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma	Tahmin ederek okuma	Güdümlü yazma
8.		Serbest konuşma	Soru sorarak okuma	Yaratıcı yazma
9.		Yaratıcı konuşma	Söz korusu	Metin tamamlama
10.		Hafızada tutma tekniği	Okuma tiyatrosu	Tahminde bulunma
11.			Ezberleme	Bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma
12.			Metinlerle ilişkilendirme	Bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma
13.			Tartışarak okuma	Duyulardan hareketle yazma
14.			Eleştirel okuma	Grup olarak yazma
15.				Eleştirel yazma

(MEB, 2006: 61-71)

Amaçlar açısından baktığımızda ise 1981 programında her bir düzey için “anlama, anlatma ve dilbilgisi” başlıkları altında özel amaçlar ve bu amaçlara yönelik davranışlar belirlenmiştir. 2005 programında ise “Dinleme/İzleme, Konuşma, Okuma, Yazma ve Dilbilgisi” için genel amaçlar ve bu amaçlara yönelik “kazanım”lar belirlenmiştir. Bu amaçlar ise şunlardır:

Çizelge 7

2005 Programındaki Amaçlar

DİNLEME/ İZLEME	• Dinleme/izleme kurallarını uygulama	
	• Dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme	
	• Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme	
	• Sözcük varlığını zenginleştirme	
	• Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma	
KONUŞMA	• Konuşma kurallarını uygulama	
	• Sesini ve beden dilini etkili kullanma	
	• Hazırlıklı konuşmalar yapma	
	• Kendi konuşmasını değerlendirme	
	• Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma	
OKUMA	• Okuma kurallarını uygulama	
	• Okuduğu metni anlama ve çözümleme	
	• Okuduğu metni değerlendirme	
	• Sözcük varlığını zenginleştirme	
	• Okuma alışkanlığı kazanma	
YAZMA	• Yazma kurallarını uygulama	
	• Planlı yazma	
	• Farklı türlerde metinler yazma	
	• Kendi yazdıklarını değerlendirme	
	• Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığını kazanma	
DİL BİLGİSİ	• Yazım ve noktalama kurallarını uygulama	
	• Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama	
	• Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama	
	• Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama	
	• Fillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama	
	6. SINIF	• Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
	7. SINIF	• Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

8. SINIF	• Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
	• Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
	• Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
	• Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme

(MEB, 2006: 13-50)

Programda, öğrenme alanlarıyla ilgili olarak sıralanan bazı kazanımların açık ve anlaşılır olmadığını belirten Sever (2005:189), öğretim programında, öğrencilere edindirilecek becerilerle ilgili kazanımlara, bütün öğretmenler tarafından benzer anlamlar verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. 1-5. sınıflar için vurgulanan bu durumun, 6-8. sınıflar için hazırlanan programda da geçerli olduğu ve bazı kazanımların açık ve anlaşılır olmadığı görülmektedir. Sözelimi, “Dinleme/İzleme” başlığı altında belirtilen ‘Şiir dilinin farklılığını ayırt eder’ kazanımı, öğretmenler açısından değişik anlamlar ifade edebilecek bir niteliğe sahiptir. Öğretmenlere bu türün, diğer yazılı anlatım türlerinden ayırımını dinleme becerisi bağlamında nasıl yapacaklarına ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bir diğer örnek olarak; “Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/şairi hakkında bilgi edinir.” kazanımına baktığımızda da anlamsal bir kargaşaya düştüğü görülmektedir. Çünkü bir kişi dinlenebilir ya da izlenebilir ama konunun izlenme olanağı yoktur. Yine “sözvarlığını zenginleştirme” amacına yönelik kazanımlarda sözvarlığının birer ögesi olan ikilemeler, kalıp sözler, kalıplaşmış sözlere değinilmemiştir. Oysaki “bir dilin sözvarlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlamaktayız” (Aksan, 2000:7). Dolayısıyla sözvarlığı; temel sözvarlığı, terimler, deyimler, atasözleri, ilişki sözleri (kalıp sözler), kalıplaşmış sözler ve ikilemelerden oluşmaktadır.

Programda yöntem/ teknikler içerisinde verilen “Kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma)” tekniğinin aynı şekilde kazanımlar içerisinde de yer aldığı görülmektedir:

“Kendini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar” (MEB, 2006: 15).

Programda verilen etkinlik örnekleri, bazı kazanımlarla ilgili olup diğer kazanımların nasıl kazandırılacağına ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bazen

de bir kazanım için birden fazla etkinlik örneği verilirken diğer kazanımlara yönelik herhangi bir öneride bulunulmadığı görülmektedir. Sözelimi, konuşma becerisinde “Sorunlara konuşarak çözüm arar.” (s.23) kazanımı için “Hakkımı Arıyorum, Güzel Bir Gün, Beni Affeder misin?” adlı toplam üç tane etkinlik örneği verilmiştir.

Ölçme ve değerlendirme açısından baktığımızda ise 1981 programı, ölçme ve değerlendirmeye ilk kez yer veren program olarak ayrı bir önem taşımaktadır. Bununla birlikte davranış odaklı bir yaklaşımı benimsemesi nedeniyle ürün değerlendirmeye yönelik bir programdır. 2005 programı ise yapılandırmacılık yaklaşımın da gereği olarak süreç değerlendirmeyi de göz önünde bulundurmuş, böylece bu programda değerlendirmede hem ürün hem de süreç dikkate alınmıştır.

Türkçe dersinin öğretim sürecinde ölçme ve değerlendirme uygulamaları üç boyutta ele alınabilir. Bunlar öğretimin başında, öğretim sürecinde ve sonunda yapılacak değerlendirmelerdir... Türkçe dersinde, hem süreç değerlendirmesi hem de ürün değerlendirmesi birlikte yapılmalıdır. Süreç değerlendirmesinde; öğrencilerin süreç içerisindeki performanslarındaki gelişimleri izlenir. Ürün değerlendirmesinde ise programda belirlenen kazanımların öğrenciler tarafından ne ölçüde kazanıldığı, öğrencilerin neler öğrendikleri ölçülür.

Türkçe dersinde uygulanan sistem, çoklu bir değerlendirme sistemidir. Değerlendirme sürecine öğretmen ve öğrenci birlikte katılmaktadır. Değerlendirme sürecinde öğrenci başarısının değerlendirilmesinde birkaç yöntemin bir arada kullanılması da yararlı olacaktır. Burada öğretmen birden fazla araçla öğrenci başarısı hakkında daha gerçekçi değerlendirmeler yapacaktır (MEB, 2006: 214-215).

Öğretmen ve öğrencinin dışında öğrencinin akranlarının ve anne-babasının da değerlendirmede işe koşulduğu bu programda ölçme araçları şunlardır:

- Kısa cevaplı maddeler
- Çoktan seçmeli maddeler
- Eşleştirme maddeleri
- Doğru/yanlış maddeleri
- Açık uçlu sorular
- Görüşme
- Tutum ölçekleri
- Öz değerlendirme
- Akran değerlendirme

- Gözlem
- Öğrenci rn dosyaları
- Performans görevi
- Proje devi

lme değerlendirme açısından kişinin kendisinin, ailesinin ve akranın iŖe koşulması olumlu bir gelişmedir. Öğrenci rn dosyalarıyla öğrencilerin gelişimsel sürecine tanıklık etmek olanaklıdır.

2005 programı, becerilerden çok “bilgi”yi temele alması ve yapay beceri alanları oluşturma çabasıyla farklılıklar göstermektedir. Türkçe dersinin bir beceri ve sanat dersi olduğu göz ardı edilmiş, amaçlara yönelik yöntem-teknik ve etkinliğe yönelik önerilerde bir denge oluşturulamamıştır. Ayrıca 5. sınıfın ilkokul yerine ortaokul içerisinde yer almasına karşın 5-8. sınıflara yönelik bir ortaokul programı oluşturulmamıştır. 5. sınıf için hâlâ ilkokul programından yararlanılmaktadır.

3.2. Eğitim Ortamı

Eğitim ortamı, eğitsel etkinliklerin meydana geldiği; öğretme- öğrenme süreçlerindeki iletişim ve etkileşimin olduğu, personel, araç gereç, tesis, organizasyon gibi öğelerin oluşturduğu çevredir (Alkan, 1979: 21). Öğretme- öğrenme süreçlerinde yararlanılan çok zengin ve çeşitli ortamlar vardır. Bu ortamlar; sağladıkları etkinlik derecelerine, duyu organlarını etkileme biçimine, öğrenme-öğretme süreçlerindeki işlevlerine, yapı niteliklerine, kullanma sürelerine, sağladıkları yaşantı biçimlerine ve iletişim- etkileşim biçimine göre farklı biçimlerde sınıflandırılmaktadır (Bkz. Çizelge 8).

“Geleneksel yaklaşımda ‘sınıf’ denilince akla ilk gelen görüntü, sıralar halinde oturan öğrenciler ile onların önünde durup onlara bir şeyler anlatan öğretmendir. Öğretmenin akla ilk gelen işlevi ise ders anlatmasıdır. Öğrenme- öğretme sürecinin, öğretmenin belli bilgileri aktarması, öğrencilerin de bu bilgileri edilgin bir biçimde almasından oluştuğuna (ibaret olduğuna) inanılmaktadır” (Açıkgöz, 2014: 7).

Geleneksel öğretim yöntemlerini eleştiren ve öğrenciyi düşündürecek yaşantıların sağlanması üzerinde duran Dewey (1938: 61), geleneksel eğitim ortamlarını da eleştirmiştir:

“Öğrencilerin sabitlenmiş sıralarda oturduğu ve askeri oturma düzenlerinde sadece belli işaretlere dayanarak hareket etmelerine izin verilen geleneksel okullardaki değişmez düzenlemeler, hareketin dışsal yönü üzerine kısıtlama ve aynı zamanda zihinsel ve ahlaki özgürlük üzerine de sınırlama getirmektedir.”

Oysaki etkili bir öğrenme çevresi;

1. Öğrencilerin kendilerini olumlu hissedecekleri, yaşlıları ile birlikte kendilerini bir grup olarak duyumsadıkları bir iklimi;

2. Öğrencilerin gereksinimlerinin karşılandığı, öğretmenleri ile işbirliği içinde çalışacakları bir yapı ve süreci;

3. Sınıfta, akademik beklentiler ve duygusal-sosyal beklentileri karşılayacak bir grubun oluşumu için gerekli bir ortam yaratmayı zorunlu kılar (Demirbolat, 2004: 52).

* Öğretmenin	*
yükünü azaltıcı	Denetim
işleve sahip	li alan
ortamlar	etkinlik
*	leri
Değerlendirme	sağlayan
süreçlerine	ortam
yardımcı	
ortamlar	
* Danışmanlık	
süreçlerine	
yardımcı	
ortamlar	

(Alkan, 1979: 23)

Dewey (1938: 19-20), ilerlemeci eğitim ortamlarında olması gereken ortak ilkeler üzerinde durmuş ve bu ilkeleri şöyle sıralamıştır:

- “Yukarıdan zorlama” düşüncesine karşı bireysel ifadenin geliştirilmesi
- Dışarıdan disiplin uygulama düşüncesine karşı hareket serbestliği
- Metinlerden ve öğretmenlerden birebir öğrenme düşüncesine karşı yaşantılar yoluyla öğrenme
- Alıştırma yaparak soyutlanmış beceri ve tekniklerin öğrenilmesi düşüncesine karşı bunların hedeflere ulaşmada bir araç olarak öğrenilmesi
- Uzak ya da yakın gelecek için hazırlık yapma düşüncesine karşı günümüz yaşamının sunduğu olanaklardan en iyi biçimde yararlanma
- Durağan amaç ve gereçlere karşı değişen dünya ile tanışık olma düşüncesi.

Ertürk (1998: 94), Dewey’in “yaşantı yoluyla öğrenme” ilkesini destekler bir biçimde öğrenmenin tek bir yaşantı ile gerçekleşmediğini, her yaşantının bir yandan bir aşamalar düzeni içinde yerleşik, öte yandan da başka yandaş yaşantılarla sürekli bir iletişim halinde olduğunu belirtmektedir. Böylece her yaşantının özünün yalnızca kendisini oluşturan eğitim durumundaki öğelere göre değil, aynı zamanda bağlantılı ve etkileşim halinde bulunduğu diğer yaşantılara göre de belirleneceğini dile getirmektedir.

“Bir yaşantının istendik ve beklendik yönde etkili ve verimli olabilmesi için diğer yaşantılarla kaynaşık olması gerekir. *Dikey kaynaşıklık* derken bir yaşantının *tekrarlanırlığını*, bir aşamalar düzeninde yerleşikliğini, yani *aşamalılığını*, yatay kaynaşıklık derken de yandaş diğer yaşantılar ile *dayanışıklığını* kastetmekteyiz” (Ertürk, 1998: 94). Yaşantının dikey ve yatay kaynaşıklığını Dewey, devamlılık ve etkileşim ilkeleri ile açıklamıştır:

“Devamlılık ve etkileşim ilkeleri, birbirinden ayrı değildir. Birbirleriyle kesişirler ve bütünleşirler. Bu iki ilke, yaşantının enlemsel ve boylamsal değerleridir” (Dewey, 1938: 44). Bu nedenle eğitim ortamlarında geçerli yaşantıların birbirleriyle ilişkili olması gerekmektedir.

Eğitim ortamlarının yaşama iç içe olması da öğrenme sürecinin sınıf dışına taşınmasını sağlamaktadır. Ancak öğrenme kuramlarına göre eğitim ortamları çeşitli özellikler taşımaktadır.

Çizelge 9

Öğrenme Kuramlarının Temel Yönleri

Öğrenme Kuramlarının Temel Yönleri	Nesnel (Pozitivist (Olgucu) Bilim Anlayışı)		Öznel (Anti-Pozitivist Bilim Anlayışı)	
	Davranışçı	Bilişsel	Yapılandırmacı	
Bilginin Niteliği	Nesnel gerçekliğe dayalı		Bireysel ve toplumsal olarak	ve
	Kişiden bağımsız	Kişinin ön bilgilerine bağlı	yapılandırılan öznel gerçekliğe bağlı	
Öğretmenin Rolü	Bilgi aktarma	Bilgi edinme sürecini yönetme	Öğrenciye yardım etme, işbirliği yapma	
Öğrencinin Rolü	Edilgen	Yarı etkin	Etkin	
Öğrenme	Koşullanma sonucu açık davranıştaki değişim	Bilgiyi işleme	Bireysel olarak keşfetme ve bilgiyi yapılandırma	

(Devam ediyor.)

Öğrenme Türü	Ayırma, genelleme, ilişkilendirme, zincirleme	Bilgileri dönemli işleme, dönemli depolama	kısa bellekte uzun belleğe	Gerçek durumlara dayalı sorun çözme
Öğretim Türü	Tümevarımcı	Tümevarımcı	Tümevarımcı	Tümdengelimci
Öğretim stratejileri	Bilgiyi sunma, alıştırmayı yapma, geribildirim verme	Öğrencinin öğrenme stratejilerini harekete geçirme	bilişsel	Etkin, özdenetimli, içten güdülenmiş araştırmacı öğrenme
<i>Eğitim Ortamları</i>	<i>Çeşitli geleneksel ortamlar (programlı öğretim, bilgisayar destekli öğretim, vb.)</i>	<i>Öğretmen ve bilgisayar destekli öğretim</i>	<i>ve dayalı</i>	<i>Öğrencinin ilerlemek için fiziksel/ zihinsel tepkiler göstermesini gerektiren etkileşimli ortamlar</i>
Değerlendirme	Öğretim sürecinden ayrı ve ölçüte dayalı		Öğretim süreci içinde ve ölçütten bağımsız	

(Deryakulu, 2000: 67)

“Geleneksel olarak nitelendirilen öğretim uygulamaları temelde nesnelci görüşe dayalıdır. Öte yandan, yapıcı görüş, geleneksel öğretim uygulamalarında karşılaşılan birçok soruna çözüm getirebilecek bir seçenek olarak görülmektedir” (Deryakulu, 2000: 54). Ancak “çevre ayarlamasının istendik değişme yani öğrenmeye veya gerçekleştirilecek öğreniyeye yani davranışa (hedefe görelilik), öğrencinin iç şartlarına (öğrenciye görelilik) göre çeşitli olması ve verimli (ekonomiklik) bir biçimde kaynaşıklık (süreklilik, aşamalılık, dayanışıklık) gereğine de uyularak yapılması gerekir (Ertürk, 1998: 102- 103). Bu nedenle Türkçe öğretiminde hem geleneksel hem de yapısalci öğrenme kuramlarının eğitim ortamı özelliklerinin bir araya getirildiği, hedefe görelilik, öğrenciye görelilik ve verimlilik ilkelerinin gözetildiği çok uyaranlı eğitim ortamı, araştırmanın başat kavramı olarak öne çıkmaktadır.

3.3. Çok Uyaranlı Eğitim Ortamı

İlköğretimle başlayıp ortaöğretim ve üniversitede de devam eden anadili öğretimiyle öğrencilere bilişsel, duyuşsal ve devinişsel içerikli dilsel becerilerin kazandırılması beklenmektedir. Bunda da Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretimine büyük sorumluluklar düşmektedir.

Eğitimin her aşamasında yer almasına karşın anadili öğretiminde istendik sonuçlara ulaşılamadığı, alanla ilgili birçok uzman tarafından belirtilmektedir. Uzmanlar (Adalı, 1983, 1993; Binyazar, 1976, 1983; Çotuksöken, 2002; İpşiroğlu, 1993; Kavcar, 1982, 2005; Ozil, 1993; Özdemir, 1983; Sever, 2002b; Tezcan, 1983),

- ülkemizde anadili öğretimine yeterince önem verilmediğini;
- ilköğretimden yükseköğretime değin dersler arasında kopukluk olduğunu ve derslerde neden- sonuç ilişkisi kurulamadığını;
- üniversite öğrencilerinin, hatta mezun olanların bile nitelikli okuryazar olamadıklarını;
- bireylerin anadillerinde yazılmış bir öykü ya da romanı yarıda kestiklerini veya kafa tembelliği yaratacak yayınları okuduklarını (fotoromanlar),
- sözlü ve yazılı anlatımdaki yetkinliğe karşı bireylerin ön yargılı olduklarını ve kendilerini, duygu ve düşüncelerini gereğince anlatamadıklarını;
- bireylerin dile karşı özensiz, dikkatsiz ve bilinçsizce davrandıklarını belirtmektedir.

Ülkemizde anadili öğretimi, genellikle ders kitaplarına sıkı sıkıya bağlı kalınarak, çok boyutlu düşünme alışkanlığından uzak bir anlayışla yürütülmektedir. “Öğrenciler, okulda öğrendiklerini, içinde yaşadıkları toplumun dili ile anlatıp yorumlayacak biçimde yetiştirilmiyor. Özellikle, öğretmen ve öğrencinin bütün bilgi kaynağı el kitabı olduğu zaman ve hele bu bilgi, o toplumun yaratması değil de, acele başka yerden aldığı bilgiler olursa ezbercilik kaçınılmazdır” (Akyüz, 1994: 2269). Çünkü “araştırmanın, çok yönlü düşünmenin, düşünce üretmenin var olmadığı bir eğitim” (Adalı, 1993: 37), öğrenciyi ezberlemeye yöneltmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları ortama ve çevreye karşı daha bilinçli olmaya, yaşadıkları sorunların üzerinde düşünmeye ve düşündüklerini dile getirmeye yönlendirildikleri bir ortamın olmaması ise büyük bir eksiklik (İpşiroğlu, 1993: 22). Öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi için duygu ve

düşüncelerini devindirecek, yaparak yaşayarak geliştirebilecek bir eğitim ortamına gereksinimleri vardır. Bu ortam; dilsel, işitsel ve görsel uyaranlarla zenginleştirilmiş, öğrencilerin farklı yeteneklerini farklı yollarla sergileyebilecekleri yani onların gizilgüçlerini ortaya çıkarabilecekleri bir eğitim ortamıdır. Çünkü “dil tüm kurallarıyla birlikte, geçirilen yaşantılar sırasında doğal olarak öğrenilmektedir. Çocuklar dil modellerini dinleyerek, bu modellere öykünerek (taklit ederek), geri iletimi algılayarak, deneyimlerini ve düşüncelerini paylaşarak öğrenmektedir” (Güven ve Bal, 2000: 13).

Öğrenci, bilgi yığılan bir nesne olmaktan çıkarılıp anlama ve bilgi üretme sürecine giren bir özne niteliği kazanınca yalnız eğitimde uygulanan yöntem değil, yöntemle birlikte doğal olarak öğretmen-öğrenci ilişkisi, öğretmenin konumu, derslik, öğrenci sayısı, öğretim programı gibi pek çok şeyin de değişmesi gerekecektir. Eğitimde odak noktası oluşturan öğrenci, daha ilkokuldan başlayarak anlamaya yönelik bir eğitim gördüğünde, yükseköğretim sırasında artık yalnız öğretim üyesinden bir şeyler öğrenen kişi olmaktan çıkacak, kendisi de bir şeyler inceleyen, derse katkıda bulunan bir kişi olacaktır (Sayın, 1997: 32- 33).

Sever (2002b, 2003, 2006 ve 2008), öğrencilerin, kendilerini gerçekleştirme gereksinimlerini karşılayabilme ve deneyimlerini paylaşabilmeleri için Türkçe öğretiminin geleneksel sınıf ortamından çıkarılarak çeşitli uyaranların işe koşulduğu çoklu bir ortam olan dil dersliği/ dersliklerinde yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Çünkü “öğrenme çevresi, öğrencinin tutumunu, kişiliğini, öğrenme güdüsünü ve hızını etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Öğrenmenin etkililiği için öğretim ortamının iyi düzenlenmesi ve öğrenenin gereksinimlerine yanıt vermesi gerekmektedir. Öğrenci, hoşlandığı, rahat ettiği, olumlu bulduğu çevrede olmak ister” (Koyuncu ve Erden, 2010: 76).

Türkçe öğretiminin yürütüleceği dersliğin hem yapısal özellikleri hem de içindeki araç ve gereçleriyle, öğretimin kazandırmayı amaçladığı davranışlar için bir uygulama alanı yaratması gerektiğini vurgulayan Sever (2002b: 17)’in “dil dersliği” olarak tanımladığı ve U biçiminde düzenlenen bu ortamda aşağıdaki derslik öğeleri bulunmaktadır:

- a- “Kamera
- b- Televizyon
- c- Bilgisayar
- ç- Yansıtıcı
- d- Yazıcı
- e- Tepegöz
- f- Fotokopi yada baskı makinesi
- g- Saydamlar, saydam (slayt) makinesi
- ğ- Video, cd çalar
- h- Klasik müzik
- ı- Sanatçılar tarafından seslendirilmiş şiir, öykü vb. cd ya da kasetleri
- i- Sanatçılar tarafından yapılmış çeşitli nitelikteki karikatürler, duvar panoları
- j- Yazar ve çizerlerin fotoğrafları
- k- Usta ressamilar tarafından yapılmış (röprodüksiyon ya da bulunabilirse özgün)

resimler

- l- Değişik yaşam durumlarını ve sanatçıları konu alan kısa filmler
- m- Küçük bir sahne ve ses düzeneği
- n- Kitaplık” (Sever, 2008: 457).

Değişik öğelerle çeşitlenen bu derslikte yer alan ve araştırma süresince işe koşulan uyarınları dört grup altında toplayabiliriz: dilsel uyarınları, işitsel uyarınları, görsel uyarınları ve görsel-işitsel uyarınları.

Çizelge 10

Çok Uyarınlı Eğitim Ortamındaki Uyarınları

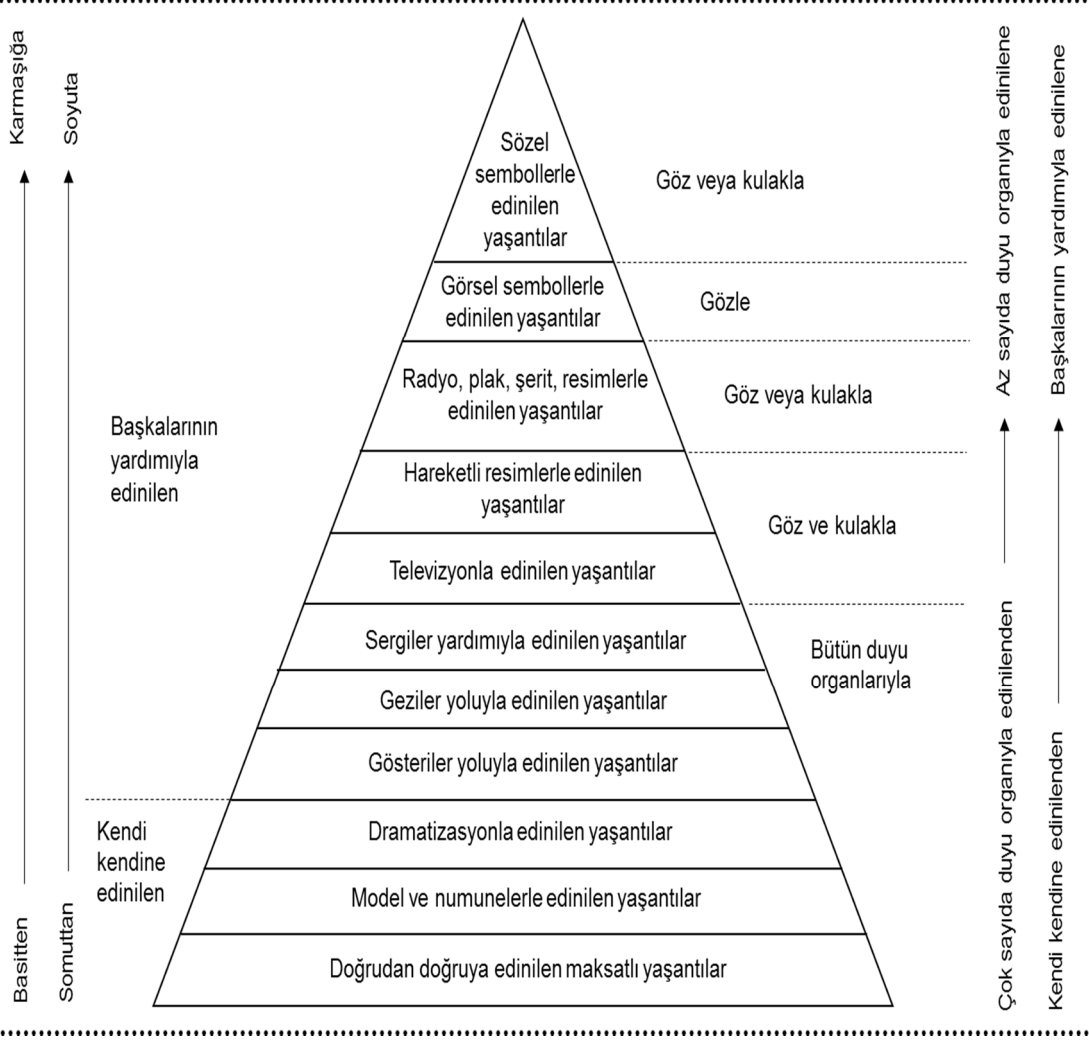
Dilsel Uyarınları	Görsel Uyarınları	İşitsel Uyarınları	Görsel- Uyarınları	İşitsel
• Yazınsal ve Öğretici Nitelikli Metinler	• Resim • Karikatür	• Klasik müzik yapıtları	• Kısa film	
• Bilmeceler		• Çocuk şarkıları		
• Bulmacalar		• Çeşitli sesler		

Türkçe öğretiminde uyanların ve teknolojik araçların işe koşulması, öğrencilerin birden çok duyusunun aynı anda devinimini olanaklı kılmaktadır. Demirel (2002: 52)'e göre sınıf içinde çoklu ortam oluşturma, amaçlara daha kısa zamanda ulaşmayı ve öğrenmenin kalıcı izli olmasını sağlamaktadır.

Her bir duyusunun öğrenme üzerindeki etkisi ise farklılıklar göstermektedir. Cobun, bir öğrenmenin değişik ortamlara göre kalıcılık yüzdelerinin görme ortamı için % 83, işitsel ortam için % 11, koklama ortamı için % 3.5, dokunma ortamı için % 1.5, tatma ortamı için % 1 olduğunu belirtmiştir (Akt. Ergin, 1995: 66).

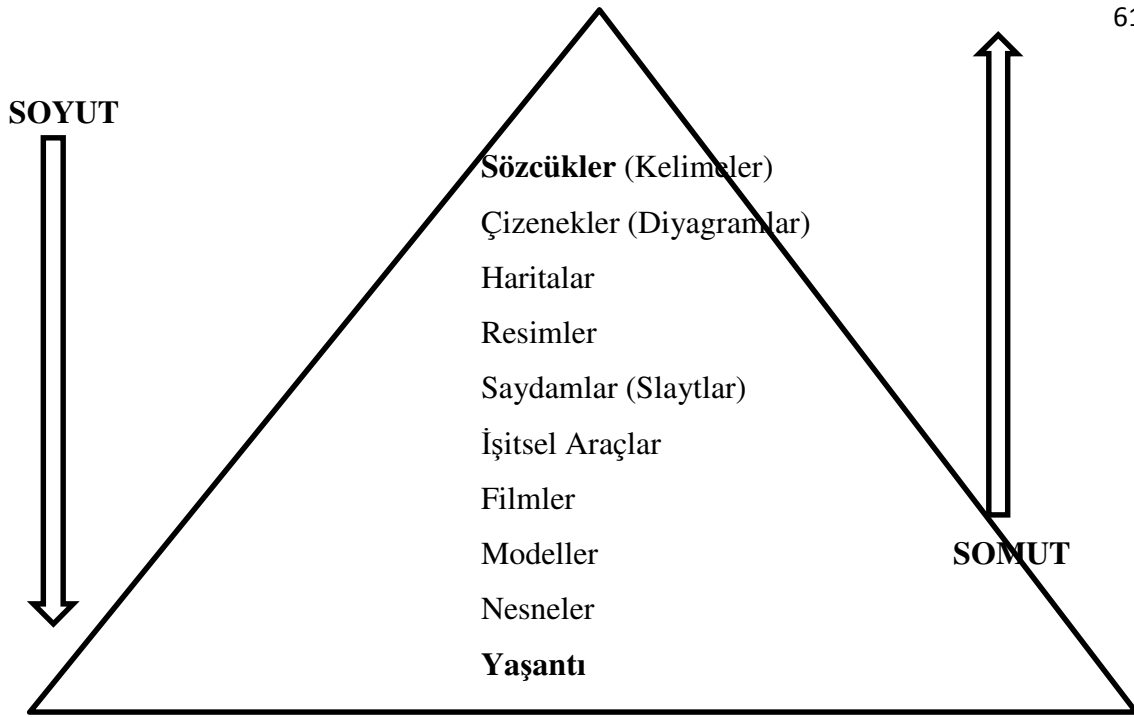
Edgar Dale (1969) tarafından oluşturulan yaşantı konisinde ise farklı öğretim araçlarının, öğretim ortamındaki işlevleri ve önemi ortaya konulmuştur. Bu koni; “basitten karmaşığa”; “somuttan soyuta”; “çok sayıda duyu organıyla edinilenden az sayıda duyu organıyla edinilene” ve “kendi kendine edinilenden başkalarının yardımıyla edinilene” doğru olmak üzere dört etken doğrultusunda biçimlenmiştir. Koninin en alt kısmında “doğrudan doğruya edinilen yaşantılar” yer alırken tepe noktasında “sözel simgelerden (sembollerden) edinilen yaşantılar” yer alır. Bu koninin dayandığı ilkeler, Çilenti (1984) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

- a. “Öğrenme işine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğreniriz ve öğrenmelerimiz o kadar kalıcı olur.
- b. En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize öğrendiğimiz şeylerdir.
- c. Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımıyla öğreniriz.
- d. En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru gidilendir.”

Şekil 1. Yaşantı Konisi (Çilenti, 1984: 56)

Görüldüğü üzere, doğrudan doğruya öğrencinin etkin olarak katıldığı ve çok sayıda duyu organını uyaran uyarıcıların yer aldığı bir ortam, koninin en alt kısmını oluşturmaktadır. Öğrenme ortamının somuttan soyuta düzenlenmesinde kullanılan araçlar ise şöyle görselleştirilebilir (Şahin ve Yıldırım,1999):

Şekil 2. Öğrenme Ortamının Somuttan Soyuta Düzenlenmesinde Kullanılan Araçlar

Her iki şekilden yola çıkılarak öğretim sürecinde tüm uyarıların basitlik-karmaşıklık, somutluk-soyutluk, edinilebilirlik ve çok duyulu olma özelliklerinin bütünsellik içinde uygulanarak geliştirileceği bir ortam gereği ortaya çıkmaktadır. Demirel, Seferoğlu ve Yağcı (2003: 83), eğitim ortamında araçlara dayalı olarak yapılan öğretimin yararlarını şöyle sıralamıştır:

- “Öğrencilerin güdülenme düzeyleri artar.
- Öğrenmeyi somutlaştırır.
- Bir yaşantı ortamı sağlar.
- Öğretme-öğrenme sürecine çeşitlilik ve değişiklik katar.
- Laf kalabalığını önler, yani sözden ekonomi sağlar ve zamanı daha iyi değerlendirmeyi olanaklı kılar.
- Öğrenilecek konular üzerinde daha etkili alıştırma ve uygulama yapmayı sağlar.”

Amerikan Psikoloji Derneği, “Öğrenen Odaklı Psikolojik İlkeler” adı altında öğretmenlerin kurguladığı sınıf ortamının öğrenme için etkili olup olmadığını belirlemeleri amaçlı bir kılavuz hazırlamıştır. Bu kılavuzu bilişsel-üstbilişsel etkenler,

güdüleyici ve duyuşsal etkenler, gelişimsel ve toplumsal etkenler, bireysel farklılık etkenleri olmak üzere dört başlık altında ele almıştır:

Çizelge 11

Öğrenen Odaklı Psikolojik İlkeler

Bilişsel-Üstbilişsel Etkenler	Güdüleyici- Duyuşsal Etkenler	Gelişimsel- Toplumsal Etkenler	Bireysel Etkenleri	Farklılık
<i>Öğrenme sürecinin doğası</i>	<i>Güdüleyici ve duyuşsal etkenlerin öğrenme üzerinde etkisi vardır.</i>	<i>Öğrenme üzerindeki gelişimsel etkiler</i>	<i>Öğrenmede bireysel farklılıklar</i>	<i>bireysel</i>
Karmaşık alanlarını bilgi ve anlamı amaçlı olduğunda etkilidir.	bilgi ve deneyimle yapılandırma süreci çok daha etkilidir.	Öğrenmek için güdülenme	Öğrenciler, deneyim	önceki ve farklı yeteneklere, farklı stratejilere ve yaklaşımlara sahiptir.
<i>Öğrenme amaçları</i>	<i>sürecinin sırasıyla duygusal inançları, amaçları ve düşünme alışkanlıklarından etkilenmektedir.</i>	<i>Öğrenme sürecinin duygusal durumları, çıkarları, düşünme alışkanlıklarından etkilenmektedir.</i>	<i>Öğrenme çok etkilidir.</i>	
Başarılı zamanla, eğitsel bilgi anlamlı ve tutarlı bir biçimde oluşturabilir.	başarılı öğrenci, zamanla, eğitsel bilgi anlamlı ve tutarlı bir biçimde oluşturabilir.	Öğrenme sürecinin duygusal durumları, çıkarları, düşünme alışkanlıklarından etkilenmektedir.	Öğrenciler, deneyim	önceki ve farklı yeteneklere, farklı stratejilere ve yaklaşımlara sahiptir.
<i>Bilginin yapısı</i>	<i>Öğrenci, var olan bilgi tabanıyla yeni bilgi ve deneyimler arasında bağlantıyı yapılandırırsa bilgi- deneyim alanı genişler ve derinleşir.</i>	<i>Öğrenme sürecinin duygusal durumları, çıkarları, düşünme alışkanlıklarından etkilenmektedir.</i>	<i>Öğrenme çok etkilidir.</i>	

(Devam ediyor.)

<i>Stratejik düşünme</i>	<i>Öğrenmek için içsel güdülenme</i>	<i>Öğrenme üzerindeki sosyal etkiler</i>	<i>Öğrenme ve çeşitlilik</i>
Başarılı öğrenen, karmaşık öğrenme amaçlarını başarmak için düşünme ve usavurma stratejilerinin repertuarını kullanabilir yaratabilir.	Öğrencinin yaratıcılığı, üst düzey düşünmesi ve doğal merakı, öğrenmek için güdülenmeye katkıda bulunmaktadır. İçsel güdülenme; en uygun yenilik ve zorluk görevleriyle, kişisel çıkarlarla ilgili görevlerle, kişisel seçim ve kontrolü sağlama görevleriyle uyarılmaktadır.	Öğrenme; sosyal etkileşim, kişilerarası ilişkiler ve etkileşimden etkilenmektedir.	Öğrenenlerin dilsel, kültürel ve sosyal geçmişleri dikkate alındığında öğrenme çok daha etkili olmaktadır.
<i>Düşünme ile ilgili düşünme</i>	<i>Zihinsel işlemleri seçme ve izleme için üst düzey stratejiler, yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi kolaylaştırmaktadır.</i>		
<i>Öğrenme bağlamı</i>	<i>Öğrenme; yazın, teknoloji ve öğretim uygulamalarını içeren ortam etkenlerinden etkilenmektedir.</i>		

Çaba üzerinde güdülenmenin etkileri

Karmaşık bilgi ve becerilerin edinimi, genişletilmiş öğrenci çabası ve güdümlü uygulamayı gerektirmektedir.

Ölçütler ve değerlendirme

Uygun yüksek ve zorlu ölçütleri (amaçları) belirleme ve öğrenciyi değerlendirmenin yanı sıra tanı, süreç ve sonuç değerlendirmesini içeren ilerlemeli öğrenme de öğrenme sürecinin ayrılmaz parçasıdır.

Çok uyaranlı eğitim ortamı, yaşantı ve öğrenci odaklı uyaranlar aracılığıyla öğrencilerin yeteneklerini sergileyebilecekleri, gizilgüçlerini devindirebilecekleri bir ortamdır. Bu ortam, yukarıda sözü edilen bilişsel, duyuşsal, devinimsel, kişilik ve toplumsal etkenlerin göz önünde bulundurularak öğrencilerin gelişim düzeyleri çerçevesinde düzenlenmektedir. Çünkü Türkçe dersi doğası gereği, öğrencilere duyarlık kazandırma ve düşünme yetisini verme sorumluluğunu üstlenmiş bir derstir. Bu sorumluluk ise “demokratik kültür bilincine erişmiş, düşünen- duyarlı bireyler yetiştirme (Sever, 2007b:110)” sorumluluğudur. Bu nedenle ilköğretim sürecinde Türkçe eğitiminin aşağıda belirtilen evrelerden geçmesi gerekmektedir:

- “1. Evre: Okuma- yazma becerisinin edindirilmesi
 2. Evre: Okuma, sanatsal uyaranlarla etkileşim kurma alışkanlığının kazandırılması
 3. Evre: Eleştirel okuma, izleme, dinleme becerisinin kazandırılması
 4. Evre: Bilişim teknolojilerinden etkilice yararlanma becerisinin kazandırılması”
- (Sever, 2008: 444- 449).

Böylece bu dersle, öğrenciye çağdaş bir toplum içerisinde bir birey olma sorumluluğu verilmektedir.

Dil öğretmenleri, kültür aktarımından, dil gelişiminden, düşünce üretiminden ve analitik düşüncenin gelişiminden sorumludur... Bu nedenle dil öğretmenleri, okuldan öğrencileri çevreleyen daha geniş alanlara kadar kuşaktan kuşağa demokrasi bilincinin oluşturulmasında temel bir rol üstlenmektedir (Bromley ve Foster, 2005: 70-71).

“Demokrasi, bireylerin karar verme sürecine bilinçli ve etkin katılımını gerektirir. Demokrasilerde, çağdaş dünyanın anlamını, değerlerini, sorunlarını kavrayabilen, yorumlayabilen; sonunda kendine özgü düşünsel bir yapı oluşturabilen bireylere gereksinim vardır” (Sever, 1996: 7). Düşünsel bir yapının oluşturulmasında ise üç önemli etmen önem taşımaktadır. Bunlar; düşünmenin olduğu çevre, öğrenen ve düşünen biri olarak bireyin kendi hakkındaki benlik algılaması ve düşünmeyi kolaylaştıran yöntemlerin kullanılmasıdır (Doğanay, 2000: 187).

Öğrencinin yaratıcı düşünebilmesi, özgür ve güvenli bir ortamın sağlanması ile gerçekleşebilir. Rogers’a göre yaratıcı düşünmenin gelişebileceği bir ortamın iki temel koşulu vardır: psikolojik güvenlik ve psikolojik özgürlüktür (Akt. Doğanay, 2000: 187):

Psikolojik güvenlik	Psikolojik özgürlük
Söylenenlerin olumsuz tepkiyle karşılanmadığı, kırıncı/ yıkıcı biçimde eleştirilmediği, kınanmadığı bir ortam	Çocuğun bulunduğu ortamda ifade özgürlüğüne sahip olması, başka bir deyişle istediğini söyleyebilmesidir.

Çok uyaranlı eğitim ortamı, öğrenciye psikolojik açıdan güvenli ve özgür bir ortam sunmaktadır. Çünkü çok uyaranlı eğitim ortamı, yaşam gerçekliğinin sanatsal yapıtlarla işlendiği uyarıların içinde bulunduğu demokratik bir ortamdır ve bu ortam içinde öğrenci, kendini özgür ve özgün bir biçimde anlatma olanağına kavuşacaktır:

Derslikte izlenen kısa bir filmin düşündürdükleri ya da gösterilen bir resmin, karikatürün, dinlenen klasik müziğin çağrıştırdıklarını, yazılı ve sözlü biçimde anlatmaya istek duyan öğrenciler için Türkçe dersi severek yapılan etkinlikler dizisine dönüşecektir. Öğrencilerin, sözlü anlatım etkinliklerinin kamera görüntülerini, sınıfça, konuşma ilkeleri açısından değerlendirmeye konu yapmanın derse ilgiyi artıracığı açıktır. Yazılı anlatım uygulamalarından sonra ilkelere uygun çalışmaların birleştirilip çoğaltılması ise, bütün öğrenciler için anlatma becerilerini geliştirmeleri açısından güdüleyici bir etken olacaktır (Sever, 2008: 458).

Çok uyaranlı eğitim ortamı, U biçimindeki oturma düzeniyle öğrencilerin birbirleriyle yüz yüze iletişim kurmasını sağlamaktadır. U biçimi oturma düzeni, öğrencinin birey olduğunun ayırımına varması ve bunu her aşamada ortaya koymak için istek duymasında önemli bir etkidir. Çünkü “U şekli oturma düzeni, öğrencilerin gizlenmesini zorlaştırmakta, iletişim ve katılımını artırmaktadır... Ayrıca U oturma düzeni, bütün görsel araçların kullanımı için de uygundur” (Yalın, 2010: 104).

Öğrencinin devinişsel boyutlu dilsel becerilerini geliştirmek amacıyla da dil dersliğinde küçük bir sahne yer almaktadır. Öğrencilerin, oyunlar oynayabilmeleri (tiyatro, drama), şiir okuyabilmeleri, düşüncelerini özgün yollarla aktarabilmeleri (doğaçlama, pandomim, vb.) ya da sözlü sunum yapabilmeleri için sahne, önemli bir yere sahiptir.

“Yaratıcı öğretim sürecinin uygulanabilirliğinde derslikte bulunan küçük bir sahnenin önemli bir işlevi yerine getirmesi beklenir. Öğrencilerin dinledikleri ve gördükleriyle yetinmeyip anlama ve anlatma becerilerini bütünsellik içinde uygulayarak geliştirmeleri, onları öğrenme sürecinin etkin bir öznesi konumuna sokacaktır” (Sever, 2006b:29). Ayrıca sahnede yapılan uygulamalı çalışmalar (doğaçlama çalışmaları, yazılı

metne bağılı çalışmalar), öğrencilerin yaratıcılığını ve eleştirel bakış açısını geliştirmede; yaşamdaki farklı roller ve davranış biçimleri üzerinde çok yönlü düşünmesinde; karşılıklı saygı ve güvene dayanan bir işbirliği ve dayanışma içinde kendine ve başkalarına değer vermeyi öğrenmesinde önemli bir işleve sahiptir (İpşiroğlu,1997:169- 173).

Şekil 3. Dil Dersliği (Sever, 2008: 457)

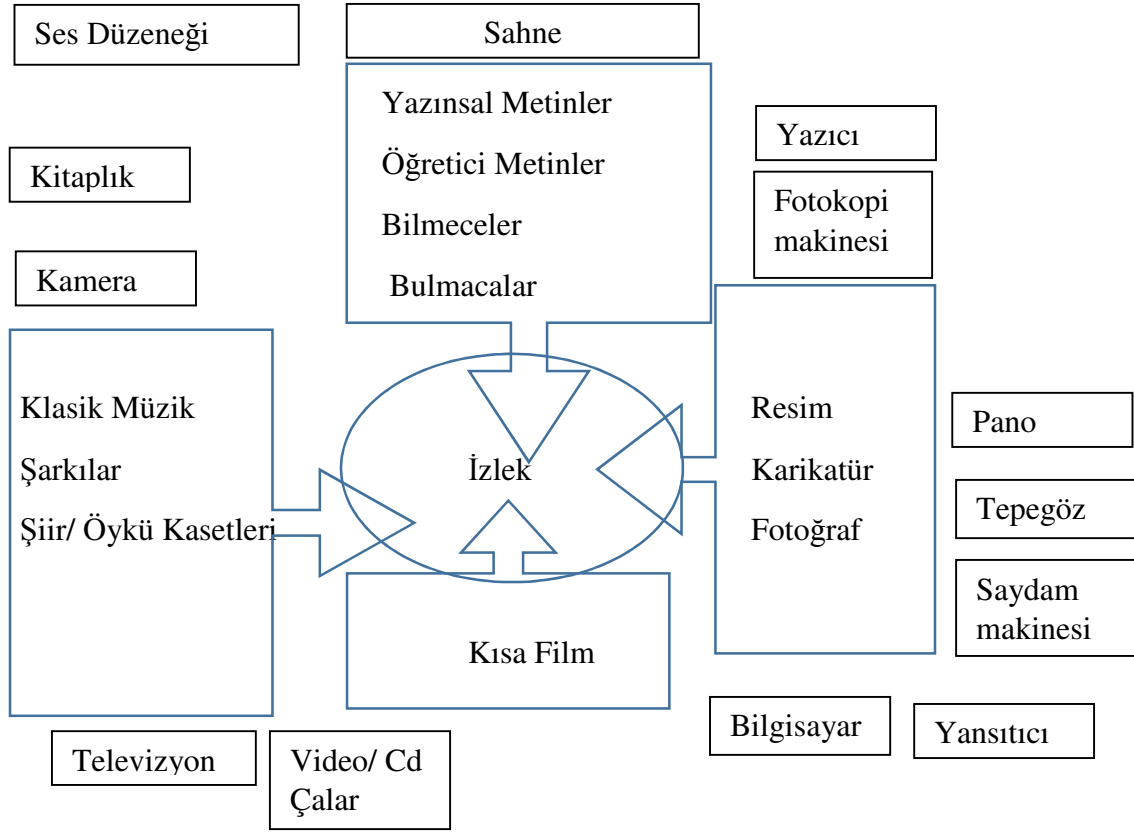
Çok uyaranlı eğitim ortamının bir parçası olan kitaplık, çocuğun yaşam alanını genişleten, nitelikli yazınsal ve öğretici metinlerden oluşmuş kitaplarla okuma alışkanlığı kazanmasında önemli bir işleve sahiptir.

Kitaplık konusu, ilk kez 1936'da çıkarılan ilkokul programında ayrıntılı bir biçimde ele alınmış, gerek "Sınıf ve Okul Kitaplıkları" gerekse "Öğretmen Kitaplığı" başlığını taşıyan bölümlerde kitaplıkların niteliği üzerinde durulmuştur (Soysal, 1969: 42-43).

Kitaplık, çağdaş eğitim için vazgeçilmezdir. Soysal (1969: 12)'a göre çağdaş okul, her çeşit eğitim materyalini bünyesinde taşımak zorundadır. Baysal (1997:77) da okumada yol göstericiliğin her şeyden önce kütüphanenin çeşitli ve bol malzeme olmasını gerektirdiğini öne sürer ve ekler:

“Bireye doğru, hızlı ve anlayarak okuma yeteneğinin ve dil sevgisinin kazandırılması, okul programının temel amaçlarından biridir... Okul kütüphanesi, okuma tekniğini öğrenmiş her çocuk için özel bir anlam taşır. Çocuğun yaşamı sınırlıdır. Kütüphane çocuk için yeni ve zengin bir yaşamın başladığı yer olabilir”. Bu durum sınıf kitaplığı için de geçerlidir.

Kitaplıktaki başlıca kaynaklar, “Türkçenin anlatım olanaklarını yansıtan, çocukların ilgi ve gereksinimlerine seslenen kitaplar, sözlük, yazım kılavuzu, deyimler ve atasözleri kılavuzu olmalıdır. Kitaplık, öğrencilere okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak yayınlarla zenginleştirilmeli; bu sorumluluk öğretmenin yol göstericiliğinde öğrencilere verilmelidir... Ayrıca öğretmen tarafından da her bir öğrenci için (ilköğretim birinci sınıftan başlayarak) kitaplıktan yararlanmayı izleyen bir ‘okuma dosyası’ tutulmalıdır” (Sever, 2008:450).

Şekil 4. Dil Dersliği Öğeleri Arasındaki İlişki (Sever, 2008'den uyarlanmıştır)

Sonuç olarak; çok uyaranlı eğitim ortamı, görsel- dilsel ve işitsel uyarıların birbirleriyle ve sahneyle bütünleşik bir biçimde ele alındığı bir eğitim ortamıdır. Bu ortam; yazınsal metinler, karikatür ve kısa filmlerle kurmaca bir evrende, gündelik kullanımın ötesinde bir dilsel yapıyla öğrenciyi iletiyi anlamlandırma sorumluluğu veren; şarkılar ve klasik müzikle öğrenciyi sanatçının duyularına ortak eden; bulmaceler ve bulmacalar ile hem eğlendiren hem düşündüren; resimle ressamın gözlem, deneyim ve düş dünyasına götüren ve her biriyle öğrenciyi duyma ve düşünme sorumluluğu veren; teknolojik araç gereçlerle donatılmış bir eğitim ortamıdır.

3.4. Türkçe Öğretiminde Çok Uyaranlı Eğitim Ortamının Yapılandırılmasındaki Temel Değişkenler

Okuma kültürü edinmiş, düşünen duyarlı bireyler yetiştirebilmek için, Türkçe öğretiminde, öğrencilerin Türkçenin anlatım olanaklarının yansıtıldığı metinleri anlama ve anlatma sorumluluğu üstlenmiş özne durumuna getirilmesi temel bir ilke olarak benimsenmelidir. Bu ilke gereğince; zengin uyaranlı öğrenme ve öğretme süreçlerinde, öğrenciler daha çok duymaya ve düşünmeye yönlendirilmeli; öğrenciler üstlendikleri bu sorumlulukla duygu ve düşüncelerini yazılı ve sözlü olarak anlatma isteği duymalıdır (Sever, 2006a: 9). Bu isteği oluşturabilmek için birden çok uyarının işe koşulması gerekmektedir.

“Uyaran, kişinin duygu ve düşünce birikimini harekete geçiren, onların devindirilip kullanılmasına olanak sağlayan uyarıcıdır” (Sever, 2006: 21, 2013: 42). Çok uyaranlı eğitim ortamının başat öğeleri olan uyarılar ise dilsel, görsel, işitsel ve görsel-işitsel uyarılar olmak üzere dört başlık altında ele alınmıştır.

“Dilsel Uyarılar” bölümünde yazınsal ve öğretici metinler, bilmeceler ve bulmacalar ele alınmıştır; “İşitsel Uyarılar” başlığı altında müziğe, “Görsel Uyarılar” bölümünde resim ve karikatüre, görsel-işitsel uyarı olarak da kısa filmlere değinilmiştir.

3.4.1. Dilsel Uyarılar

Bu bölümde yazınsal ve öğretici nitelikteki metinler, bilmeceler ve bulmacalar ele alınmıştır.

3.4.1.1. Yazınsal Metinler

Yazınsal metinler, kurmaca bir evrende, örtük iletilerle insanı duygu ve düşünce dünyasına sürükleyen, insana duyma ve düşünme sorumluluğu veren metinlerdir. “Yazınsal yapıt, hangi konuyu ele alırsa alsın, onun üzerinde insanın düşüncesini, duygusunu (beğeni, korku, sevgi, tiksinti...) anlatıyor, başka deyişle insanın tepkisini yansıtıyor demektir; özünde insan vardır” (Göğüş, 1978: 86).

Yazın ise “duygu, düş, düşünce ve izlenimlerin sözlü ve yazılı olarak güzel ve etkili bir biçimde anlatılması sanatıdır, sözcüklerle yapılan bir güzel sanattır, dil

sanatıdır” (Kavcar, 1999: 123). “Yazın, her şeyden önce bir kültür ürünü ve estetik bir oluşumdur. Yazın metinlerini, diğer metin türlerinden ayıran köklü özellikler vardır. Bu nedenle de kendi içinde bir özgünlüğü, biricikliği ve bütüncüllüğü bulunmaktadır” (Dilidüzgün, 2004: 22).

Yazınsal metinlere özgü özelliklerden ilki; kurmaca bir evrende yapılandırılmış olmasıdır ve bu kurmaca evren, yazınsal metinlerin yüzeyinde değil; derin yapısında gizlidir:

“Kurmaca metinlerin iletişimde okurun ilgisi, gerçek yaşamdaki birtakım edimlere, nesnelere, olgulara değil; metnin somut anlam düzeyi ile soyut anlam düzeyi arasındaki ilişkiye yöneltilir” (Göktürk, 2001: 54) ve bu ilişki ise bir kurmaca dünya aracılığıyla gerçek yaşam dünyasından birtakım somut bilgilerin dolaylı bir biçimde işlev görmesiyle sağlanır (Göktürk, 2012: 23).

Kurmaca dünya, yaşam gerçekliği ile yazarın gerçekliğinin bütünleştirilmiş biçimidir:

Yazınsal yapıtlar, gerçek bir olaydan esinlenmiş olsa bile bir gazete haberi, bir bilim yazısı gibi bütün ayrıntılarıyla gerçekten yaşanmış ya da doğru bir olaya, olguya gönderme yapmaz (Bayrav,1999:13). “Yazarın ilettiği anlamlar, yaşamın nesnel gerçeklerinden kaynaklanan olgulara dayansa da onlardan çok değişik bir evrene, yazara özgü, tümüyle kurmaca bir evrene aittir” (Adalı, 2009: 25). Bir başka deyişle kurmaca gerçekliğin içinde hem gerçek gerçeklik hem de hayal gücü vardır; bir çeşit bileşkedir. Yani kurmaca gerçeklikte gerçek dünyanın birebir yansıması değil, yazar merceğinden süzülmesi vardır (Aytaç,1995). Yazarın bu süzgecinde ise hem bireysel hem de toplumsal deneyimler vardır. Dolayısıyla dış dünyadan tamamen bağımsız değildir. Çünkü “her yazınsal yaratı, gerçeğin ya da yaşantının belirli bir anlama göre dilde yeniden üretilmesiyle oluşur... İç yapıda yer alan evren, dış dünyadan, gerçekler dünyasından tümüyle kopuk değildir, onun üzerine kurulmuştur. Ancak sanatçının okura kazandırmak istediği anlam ve yaşantı doğrultusunda değişime uğramıştır (Özdemir, 2007a: 43- 44).

Adalı (2009: 233)’ya göre yazınsal metinle iletişime geçen okurun kurmaca evren karşısında olduğunun bilincinde olması gerekir. Çünkü metin, belli anlamları iletmek amacıyla gerçek yaşama benzese de gerçek yaşamda karşılığı olmayan kurmaca bir dünya aracılığıyla sunulmuştur ve metnin iletisi somut anlam düzlemini oluşturan olayların arkasındadır.

Okura gerçeği değil, gerçeğin yansımasını soyut anlam düzleminde sunan yazınsal metinler, kurmaca evreni dil aracılığıyla oluşturmaktadır. Yazınsal metinlerde

dil, okurun tüm duyularını devindirecek bir biçimde işlenmiştir. Bu da okuru, izlenime dayalı bir algılayış sürecine sokmakta, okura yeniden yaratma sorumluluğu vermektedir (Özdemir, 2007a: 43; Sever, 2007a: 15). Çünkü yazınsal metinlerde dil, gündelik kullanımın ötesinde yazarın anlatmak istediğine göre sözcüklere yeni anlamlar yüklediği, amacına uygun olarak biçimlendirdiği bir dildir ve bu dil, değişik yorumlara olanak sağlayacak anlam katmanları oluşturur yani anlamsal bir çokdeğerlilik taşır. Bu nedenle yazınsal metinlerin dil yapıları, kapsamlı yorumlamalara elverişlidir (Adalı, 2009: 223; Göktürk, 2001:42; Özdemir, 2007a:41; Özünlü, 2001:13; Sever, 2004: 223).

Eco (1976:275)'ya göre bir sanat ürününü okumak hem tümevarımsal düşünmek, bireysel durumlardan genel bir kural çıkarmak hem tasarlamak, eski düzgüleri de yenileri de bir varsayım yoluyla denemek hem de tündengelimsel düşünmek, bir düzeyde kavramanın, başka bir düzeyde sanatsal olguları belirleyip belirlemeyeceğini denetlemek demektir (Akt. Göktürk, 2001:78-79). Bu da yazınsal yapıtların çok yönlü bağıntılar içerdiğini göstermektedir.

“Gerçekte metnin kendisi bir dil parçasını anlamlı kılmak için okura sunulan bir davetiye, bir dizi ipucundan başka bir şey değildir” (Eagleton, 1990:100). Bu nedenle okur, çağrışımlar yüklü yazınsal metinle iletişime girerek metindeki örtük bağlantıları ortaya çıkarma, metni anlamlandırma sorumluluğunu üstlenir. Ancak bu sorumluluk hem öznel hem de nesnel bir yaklaşım gösterir. “Özneldir, çünkü okur yoruma kendi birikimlerinden yola çıkarak kendi alımlaması sonucunda ulaşır. Nesneldir, çünkü yoruma doğrudan yapıttan yola çıkarak, metnin yol göstericiliğinde verilen ipuçlarını değerlendirerek sorularına metnin verdiği yanıtlarla ulaşır” (Adalı, 2009: 234). Çünkü “yazınsal metinde ileti, metnin dokusuna sindirilir. Açık bir önerme biçimde verilmez. İleti, tekil bir nitelik taşımaz. Yaratının yorumuna göre değişkenlik taşır. Bunun için de alımlayıcının yaklaşımına göre aynı yazınsal yaratıdan değişik iletiler çıkarılabilir” (Özdemir, 2007b: 25). Böylece yazar-okur-metin etkileşimi sürecinde yazınsal metinler, okurun bu anlamsal katmanları anlamlandırabilmesinde ona çok yönlü duyma ve düşünme olanağı sunmaktadır.

Yazının temel işlevlerinden biri de eğitime, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmedir. İnsanoğluna, sevmeyi, acımayı, güzellikler karşısında heyecanlanmayı öğretmede yazın önemli bir görev üstlendiğinden bu işlevine, duyguları geliştirme, duygu ve düşünce arasında sağlıklı bir denge kurma da denebilir (Kavcar,1999:5-6). Bu durum, çocuk yazını için de geçerlidir. Nitelikli çocuk yazını ürünleri belli estetik kaygıları

dikkate aldığından okuruna yazın ve sanat eğitimi veren bir özellik taşımaktadır (Dilidüzgün, 2007:22).

“Yazınsal iletişim süreci, çocukların dil gelişimini destekler; onlara anadilinin kullanımını, olanaklarını, yaratıcı gücünü sezdirir. Çocukların kavramsal yeterliği onların; anlama, yorumlama ve yeni deneyimler yaratma becerilerini kullanarak yaşamı ve insanı anlama deneyimleri edinmelerini sağlar” (Sever, 2013:43).

Sonuç olarak yazınsal metinler, kurmaca bir evrende dilsel ipuçlarıyla değişik yorumlamalara elverişli olan ve okuruna anlamlandırma sorumluluğu veren metinlerdir. Bu metinlerle okur, yaşam gerçekliği ve yazarın gerçekliğinin birleştirildiği bir dünyada gündelik kullanımının ötesinde bir dille karşı karşıyadır. Bu da okura örtük bağlantıları bulma olanağı sunmaktadır. Ayrıca yazınsal metinler, çocukların gelişimine katkı sağlamasının yanı sıra metni yeniden yaratma sorumluluğu vererek onları duyuşsal, düşsel ve düşünsel bir yolculuğa çıkarmaktadır. Bu nedenle bu araştırma içinde yazınsal metinler, dilsel uyaran olarak ayrı bir öneme sahiptir.

3.4.1.2. Öğretici Metinler

Yaşama uygulanabilirliği, kullanılabilirliği olan ve bu nedenle kullanmalık metin olarak da adlandırılan öğretici metinler, doğrudan bilgi ve görüş iletmeyi amaçlar. Bu nedenle bu metinler, “gündelik dilin anlamları herkesçe bilinen sözcükleri ile oluşturulan, anlaşılması için okurdan çok yönlü çabalar gerektirmeyen, olayları, durumları gerçek dünyadaki nedensellik bağı içinde sunan yazıların, kitapların tümünü içerir” (Özdemir, 2007a: 38- 39).

Gerçek yaşama bağlı (günlük, mektup, anı, yaşamöyküsü, özyaşamöyküsü, gezi yazısı, röportaj, haber yazısı, reklam metni” ve düşünce-bilgi ağırlıklı türler (makale, köşe yazısı, deneme, eleştiri, fıkra) olmak üzere iki biçimde olan “kullanmalık metinlerde kullanılan dilsel göstergeler ve dile getirilen olgular, olaylar, okuru dış dünyada, yaşadığımız dünyada bire bir karşılığı olan varlıklara, olgulara ve olaylara gönderirler. Böyle bir metnin okuyucusu, bu nesne, olay ve olguların gerçekliğini gözlem ve deneyimleriyle denetleyebilir. Başka bir deyişle kullanmalık metinler doğrudan doğruya yaşadığımız dünyadan söz ederler” (Adalı, 2009: 223).

Öğretici metin, okurunun iletisini tam ve doğru alımlamasını bekler. Okurdan yaşamla metin arasında çok yönlü kavramsal ilişkiler kurmasını istemez. Öğretici bir metnin okuruna düşen metni okumak, kendisine yöneltilen iletiyi bulmak, bu iletiyi kendi

yaşam deneyimi, gözlemleri ve bilgi birikimiyle karşılaştırmak, yaşamına geçirmektir. Bu metinlerdeki yazarın amacı, okurların bilgi dağarcığını zenginleştirmektir. Söyleyiş kaygısı, sanatlıca bir anlatım yazarların tutumunda ağır basmaz. Dil, duygusal bir boyut taşımaz (Adalı, 1997: 65; Adalı, 2009: 232-234; Özdemir, 2007a: 45; Özdemir, 2007b: 239).

Metinlerde anlatılanlar gerçek yaşamdaki nesnelere, varlıklar, durumlar, olaylar, olgularla ilgili olan öğretici metinlerde hayal gücüne pek yer verilmez. Okur, metinlerdeki anlam birimleri somut anlam düzeyinde, gerçek yaşam dünyasındaki karşılıklarını bulur. Mantık ölçüsü içinde gelişen ve açıklamaya dayanan anlatım biçimine sahip olan bu metinlerde dil, duygusal ve çağrışımsal bir nitelik taşımadığı için anlamsal çokdeğerlilik söz konusu değildir (Göktürk, 2001: 59-60; Özdemir, 2007a: 37). Yazar, söylediklerinin amaçladığı biçimde algılanmasını ister. Her tümcenin tek bir anlam taşıdığı bu metinlerde sözcükler, yaygın ve bilinen anlamlarıyla kullanılır (Adalı, 2009: 229).

Öğretici metinler, gerçek yaşamla doğrudan ilişki kurması, amacı ve dilsel kullanımı açısından belirgin bir nitelik taşımakta ve bu özellikleriyle yazınsal nitelikli metinlerden ayrılmaktadır. Ancak “kurmaca ve bilgilendirici metin karşıtlığı, kesin ve geçişi olmayan bir ayrım değildir. Nesnel dünyayla doğrudan ilişkisi açısından ele alındığında bir deneme yazısı, bir günlük, bilgilendirici bir ek metin olarak ele alınsa da yazınsal metinlere özgü çok yönlü bir dil kullandıklarında kurgusal metinlere yaklaşırlar” (Adalı, 1997: 64). Burada okura düşen görev ise metnin özelliklerine göre metinle iletişim kurabilmektir. Bunun için okurun karşılaştığı “metnin konusunu belirlemesi, konuya yazarın bakış açısını belirlemesi, iletisini bulması, metindeki sözcüklerin anlamsal özelliklerini ve tümcelerin niteliklerini belirlemesi ve yazıda ileri sürülen görüşleri değerlendirmesi” gerekir (Adalı, 1997:66-69; Özdemir, 2007:53-108).

3.4.1.3. *Bilmeceler*

Yazınsal ve öğretici nitelikli metinlerin yanı sıra bilmeceler de çok uyarınlı eğitim ortamının dilsel bir uyarı olarak önemli bir yere sahiptir.

Bir şeyin adını anmadan, niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı, dinleyene ya da okuyana bırakan oyun (dilderneği.org, 2013) olan bilmeceler, belirli kurallar ve gelenekler dâhilinde, bir şeyin çeşitli özellikleri anlatılarak ne olduğunun bilinmesi istenen; doğa, insan, din, soyut kavramlar vb. gibi insan yaşamıyla

ilgili hemen hemen her çeşit konuyu içine alan ve çoğunlukla manzum halde bulunan, insanların belirli konularda zekâ, dikkat ve becerisini ölçen anonim bir türdür (Şimşek, 2003: 224).

Elçin (2000: 607)'e göre bilmeceler, doğa öğeleri ile bu öğelere bağlı olayları; canlı varlıkları; eşyayı; akıl, zekâ ve güzellik türünden soyut kavramlarla dinî konu ve motifleri vb. kapalı bir biçimde yakın-uzak ilişkiler ve çağrışımlarla düşünceye, usavurmaya ve dikkatimize yansıtarak bulmayı amaç edinen kalıplaşmış sözlerdir. İlk çağlardan günümüze kadar birçok ulusta halk ve aydın çevrelerinde vakit geçirmek, eğlenmek, devlet adamları arasında gizli haber ulaştırmak amacıyla kullanılmış olan bilmeceler, bir bakıma bilgide, zekâda, usavurmada, bellekte, dikkatte ve hızlı anlamada üstünlük yarışması olarak söylenmiş veya yazılmıştır.

Bilmeceler, çok yönlü ürünlerdir. Günlük hayatımızda karşılaştığımız hemen hemen her şeyi hatta soyut kavramları bile konu edinir. Nesne, kavram veya durumları sorma yoluyla hem bilgilerimizi sınarlar, hem de o şeyler hakkında bize bilgi verirler (İçel, 2005: 269).

Çözüm bekleyen küçük bir sorunun, kalıplaşmış şiirsel bir biçimde ifadesinden oluşan sözlü bir yazın türü olan bilmecelerin (Boratav ve Başgöz, 1974:2) metinleri, yoğunluğun şaşırtıcı bir mükemmelliğe vardığı, çok yüksek bir şiirsel yaratmanın ürünleridir. İmgeleri, şairleri kışkırtabilecek bir özgünlük ve anırtıma gücü taşır. Dil, bunlarda sadeliğin, tartımın ve anlam yoğunluğunun en üst derecesine ulaşır (Boratav ve Başgöz, 1974: 11).

Bilmeceler, dilimizin tasarlamaya yatkın anlatım özelliğini, dil ve düşünce arasındaki güçlü ilişkiyi, Türkçe sözcüklerin çokanlamlılığını yansıtan dilsel örneklerdir ve şiirsel bir anlatımla, çocukları dille kurgulanmış bir zekâ oyununa davet eder. Onları, tüm bildiklerini sınamaya, olaylar ve olgular ile kavramlar arasında anlamsal ilişki kurmaya yöneltir (Sever, 2007a: 140).

Bilmecelerin işlevi üzerine yapılan araştırmalarda, bunların genellikle insan psikolojisi ile ilgili olduğu, kişiliği geliştirmeye ve güçlendirmeye yaradığı sonucu çıkarılmıştır (Şaul, 1974: 80). Bir bilmecenin ne ile ilgili olduğunu bulmaya çalışmak, çocukları düşünmeye yönlendirir, varlıkların niteliklerini kavramalarını sağlar. Toplumun düşünce yapısının, ortak beğeni ve kültürünün yansıması olan bilmeceler, çocuklar için zevkli bir uğraştır. Kendilerini bulmaya yönlendiren bu çeşit eğlenceden çocuklar çok hoşlanırlar ve her buluş onların kendilerine olan güvenlerini de artırır (Artun, 2009; Demiray, 1977: 16). Çocuklar doğası gereği, oynamak, hep yeni şeyler

tanımak ve bulmak ister. Bilmecelerdeki saklı anlamı yanıtlama girişimi, onların bu gereksinimlerini karşılar (Sever, 2007a: 140).

Eğlendirme ve düşündürme işlevine sahip olan bilmeceler, tekerlemelere benzeyen kuruluşları, atasözlerini çağrıştıran özlü biçimleri, mecazlı ve uyaklı yapıları ile çocuklara dilin sanatsal ve etkileyici anlatımlarını örneklendirmektedir. Ayrıca “bilmecelerdeki gizli anlama ulaşma süreci, her şeyden önce düşünme sürecidir ve usurma becerisini devindirir. Bilmecelerin yanıtlanması sürecinde eğlenirken düşünsel yetiler işletilerek bulma amacına ulaşılır” (Sever, Kaya ve Aslan, 2006: 99). Çünkü bilmecelerin temelinde anlamsal belirleyiciler ve anlamsal ayırıcılar aracılığıyla zihinde bir birleştirme işlemini yaparak çözüme ulaşma vardır (Aksan, 2006:180). Kısacası bu özellikleriyle bilmeceler, resimli ve resimsiz türleriyle Türkçe öğretiminde yararlanılması gereken dilsel gereçlerdendir. Çünkü bilmeceler, çocukların algısal, zihinsel, dilsel gelişimini desteklemekte, yaratıcı güçlerini devindirmekte, yazınsal ve güzelduyusal değerler kazanmasını olumlu yönde etkilemektedir (Karakas, 2010: 49-50). Ayrıca öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerinin gelişimine yani eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, sorun çözme becerilerine de katkısı vardır (Balta, 2013).

Bilmecelerin çok boyutlu olarak çocuğun bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimine etkileri ise şöyle sıralanabilir (Sever, 2002a: 95-96):

- Çocuğun kavramsal olarak zenginleşmesine ve sahip olduğu dil yetisinin toplumsal bir çevrede işlevsellik kazanmasına katkı sağlar.
- Düşünme alışkanlığı kazanması için bir uygulama alanı yaratır.
- Bilmecelerde sözcüklerin birbirleriyle uyumlu birlikteliği, şiirselliği çocuklarda anadili sevgisinin oluşmasına yardımcı olur.
- Türkçe sözcüklerin çokanlamlı özelliğine ilişkin deneyimler kazandırır.
- Resimli bilmecelerle, görme duyusunun da düşünme eylemine katkısı sağlanır.
- Anlatımı Türkçenin olanaklarıyla kurgulanmış, resimleri sanatçı duyarlığı ile yapılmış bir bilmecede, çocuk hem çizginin hem de dilin özgün yorumuyla buluşur, tanışır.
- Bilmecelerdeki sözcüklerin çağrıştırdığı anlamı saptama, varsa resimleriyle iletişime girme, çocukların duyu algılarını geliştirir, kavram ve algı gelişimini destekler (görsel, işitsel, dokunsal algı).
- Çocukların konuşma ve dinleme becerilerini geliştirir.
- Çocuklarda okuma isteği uyandırır. Onları okumaya özendirir.

Sonuç olarak bilmeceler, çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişiminde etkili olan, çocuklarda sorma ve yanıtlama isteği uyandıran, sözcüklerin şiirsel bir biçimde bir araya getirildiği dilsel uyaranlardır. Eğlendirici nitelikte olan bu uyaranlar, çocuğun dilsel becerilerinin gelişiminin yanı sıra eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi öğrenmesinde de etkili bir araçtır.

3.4.1.4. Bulmacalar

Kare bulmaca ya da çapraz bulmaca olarak da bilinen bulmacalar, daha çok gazete ve dergi gibi süreli yayınlarda çıkan bir sözcük bulma oyunudur. Çoğunlukla boş ve kapalı karartılmış karelere bölünmüş dörtgen biçimli bir diyagramdan oluşur. Diyagramla birlikte, biri yatay, öteki dikey, sözcüklerin tanım ya da ipuçlarını içeren numaralanmış iki liste verilir. Listelerdeki numaralar, diyagramdaki numaralara denk düşer. Diyagramdaki her boş kareye, numaralı tanım ya da ipucuna uygun sözcüğü oluşturacak biçimde bir harf yerleştirilir. Böylece kesişen sözcükler ortak harfler taşır (Ana Britannica, 1992: 98-99).

Sözcük olarak ilk kez 1930'da sözlükte yer almaya başlayan bulmacalar, klasik kare bulmaca, İsveç tarzı kare bulmaca (çengel bulmaca), çizgili kare bulmaca ve simetrik kare bulmaca olmak üzere üç biçimde sınıflandırılabilir. Tür açısından baktığımızda ise daha çok sözcük ve sayı-mantık bulmacaları olmak üzere iki biçimde karşımıza çıkmaktadır.

Bulmacaların eğlence amaçlı olmasının yanı sıra eğitim sürecinde yer alan güdüleyici bir uyaran olması nedeniyle öğretim sürecinde ayrı bir yeri vardır. Tikbaş (2001:30), bulmacaları incelenen Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazetelerinin yazılı kültürü kaynak alan sorularında dilbilgisi üzerine yoğunlaştığını belirtmektedir: Eş anlam, zıt anlam, durum ekleri, olumsuzluk ekleri, çoğul ekleri, zaman ekleri, soru ekleri, yapım ekleri, kişi adıları, bağlaçlar, edatlar, ünlemler, önadlar, yabancı dillerdeki sözcüklerin Türkçe karşılıkları... Bundan yola çıkarak bulmacaların dil eğitiminde olumlu bir işlev yüklenebileceğini belirtmektedir.

Orawatnakul (2013: 417), güdüleme işlevinin yanı sıra bulmacaların öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirdiğini dile getirmektedir. Bulmacaların doğasından dolayı öğrenciler, metinden öğrendikleri yeni sözcükler üzerinde daha çok

uygulama olanağı bulmaktadır. Bu nedenle terimleri, sözcüklerin yazımını, tanımını ve anahtar kavramları eşleştirmeyi öğretmede bulmacalar kullanılabilirlerdir.

Bulmacaların tamamlanması için harflerin doğru yazımına gerek duyulmakta, böylece öğrencilerin sözcüğü bellekte tutması daha çok sağlanmaktadır (Moore ve Dettlaff, 2005). Buna benzer bir biçimde Tabtimsai (2003), öğrencilerin sözcük dağarcığını artırmak için okuma sonrası bir strateji olarak bulmacaları işe koşturmuştur. Franklin, Peat ve Lewis (2003), bulmacalarla öğrencilerin güdülenmesini ve konuya olan ilgisini artırabileceğini öne sürmüştür. Williams (2007), sınav öncesinde öğrenciler için bir gözden geçirme tekniği olarak kendi bulmacalarından ve diğer kaynaklardan alınan bulmacalardan yararlanmıştı. Bu teknikten yararlanan öğrenciler, başarımlarında adım adım ilerleme gösterdiklerini belirtmişlerdir. Buna benzer bir biçimde Weisskirch (2006) bulmacalardan sınava yönelik olarak yararlanmış ve çalışmada, öğrencilerin bir bulmacayı sınıf içinde, diğer bulmacayı ise sınıf dışında tamamlamalarını istemiştir. Öğrenciler, sınıf içinde bulmacayı birlikte tamamladıklarında kavramları öğrenmede daha yardımcı ve daha eğlenceli olduğunu belirtmiştir.

Crossman ve Crossman (1983), bulmacaların bir öğretim aracı olarak kullanımının yararlarını şöyle sıralamıştır:

- Çoğu insan için bulmaca, tanıdık bir araçtır.
- Çoğu öğrenci, bulmacaları gözden geçirme etkinliği olarak algılamaktadır.

Böylece bulmacalar, öğrenme yaşantısını daha eğlenceli kılmaktadır.

- Bulmacalar, bireyin çalışma alışkanlıklarını ve becerilerini değiştirebilmektedir.

- Öğrencilerin ders öğretim aracına olan ilgisini artırabildiği gibi birçok derste kullanışlı bir teknik olabilmektedir.

- Öğrencilerin sınav sonuçlarını olumlu yönde etkileyen öğretim aracını bulmacanın işe koşulmasından sonra aklında tutması daha çok sağlanabilmektedir.

Sonuç olarak bulmacalar, eğlendirici ve sözcük dağarcığını geliştirici bir araç olarak Türkçe öğretiminde kullanılmalıdır. Okunan bir metnin belirlenen sözcüklerinden yararlanarak hazırlanabilecek olan bulmacalar (Sever, vd.,2006:71), eğitici işleviyle de anadili öğretiminde ayrı bir yer almalıdır.

3.4.2. Görsel Uyarılar

3.4.2.1. Karikatür

Karikatür, “insan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde belirten, düşündürücü ve güldürücü resim” (dilderneği.org.tr, 2013) olarak tanımlanabilir. “Karikatür, kişilerin, şeylerin veya olayların gülmeye ya da gülümsemeye yol açacak bir biçimde temsil edilmesidir” (Topuz, 1986: 7).

İnam (2010: 3)’a göre “ Karikatür ustalık ister. Çizginin arayışı vardır onda. Çizginin özgürlüğü. Çizginin düşünceyle dansı. ...Düşünce içermeyen bir karikatür olamaz. Karikatür, düşüncenin çizilenmesidir. Çizginin düşünmesidir.”

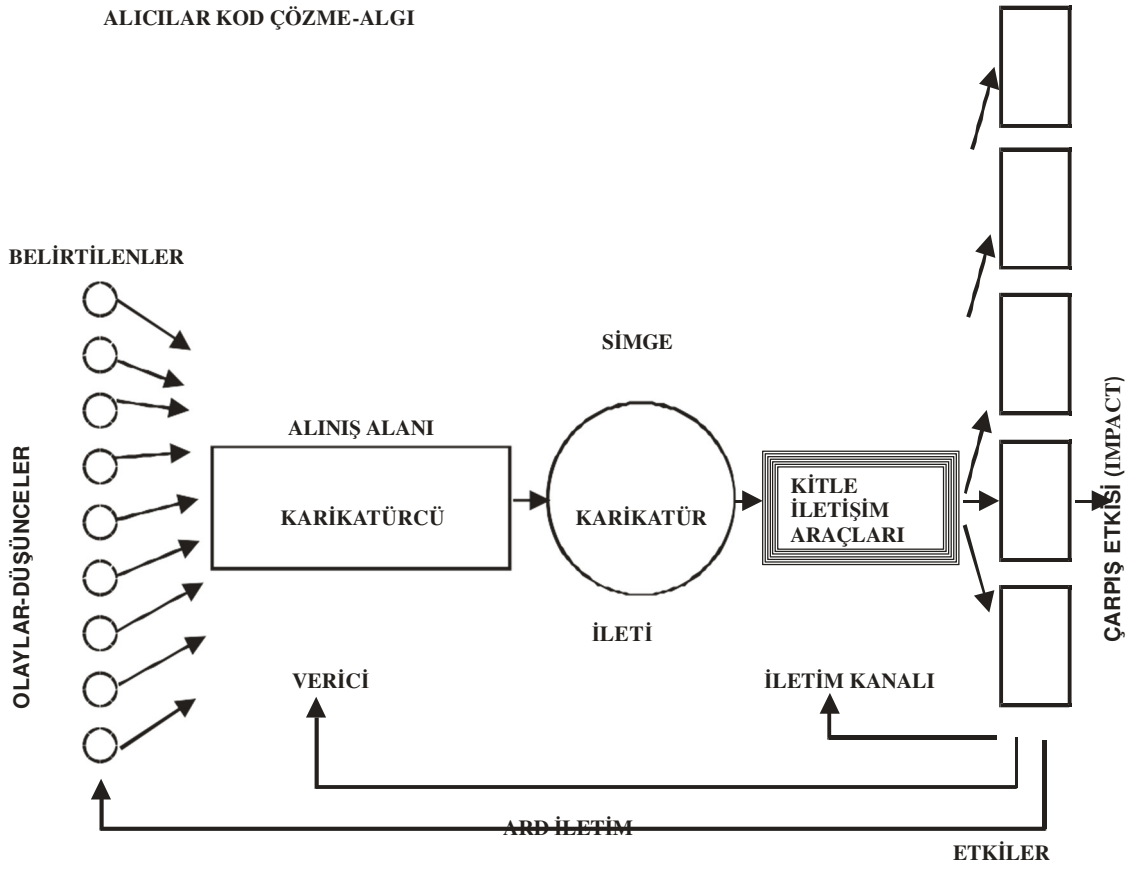
Karikatür, bir yaşam ya da insanlık durumunun; bir duygunun, düşüncenin ya da tasarımın, çizgiyle alımlayıcıda (karikatür ile etkileşime girende) etkiler uyandıracak biçimde anlatılması sanatıdır (Sever, 2007c:222). Bu sanatın güldürme işlevinin yanı sıra birçok işlevi vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir: haber verme, eğlendirme, eğitim, tabuları ve mitleri yıkmaya, karşı çıkma, estetik kaygı ve reklam (Topuz: 1986: 64).

İşlevi ne olursa olsun karikatür, “sanatçının düş ve düşünce gücüyle yeniden biçimlendirdiği bir gerçekliğin dönüştürülmüş biçimidir” (Sever, 2007c: 222). Bu biçimin iletişim sürecinde kullandığı araç ise çizgidir.

Bir karikatürde bulunması gereken üç öge vardır: Çizgi ögesi, güldürme ögesi ve düşündürme ögesi. Bu üç öge her zaman bir arada olmayabilir. Bazı karikatürler, çizgi ögesi ile güldürme ögesini içermekte, bazıları ise çizgi ile düşündürme ögesini... Burada çizgi ögesi kesinlikle gerekli olmakla birlikte diğer iki öge çizer tarafından anlayışa göre yeğlenmektedir. Ancak ideal olan güldürürken düşündüren ve iyi bir çizgi ile oluşturulmuş karikatürdür (Özer, 1998: 106- 107).

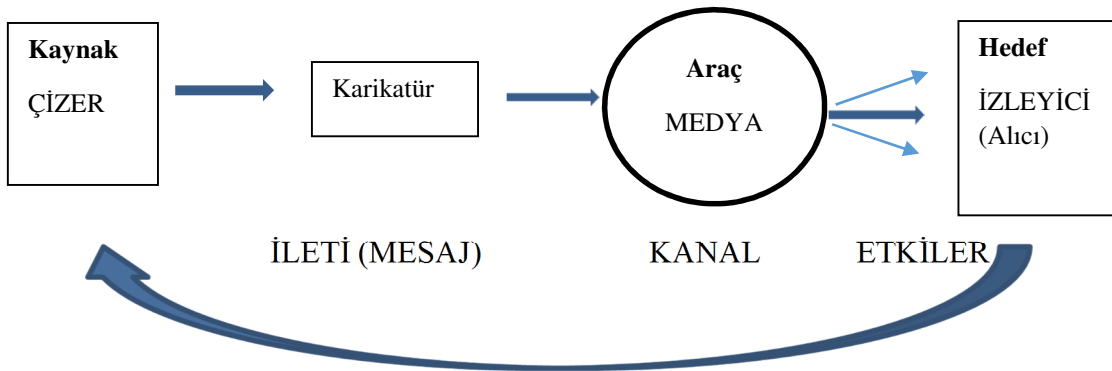
İletişim açısından ise karikatür, ikonik (resimsel) ve gülmeceli bir görsel iletidir. Tek yönlüdür. Tüm iletişim süreçlerinde olduğu gibi, karikatürün de kaynağında, başlangıcında olgular, olaylar, kişiler ve düşünceler vardır. Dilbilimsel terimlerle söylersek bunlar iletinin belirtilenleridir. Sonra verici, yani karikatürücü bulunmaktadır. İletişim zincirinde bunun ardında ileti, yani karikatür gelmektedir. Daha sonra gazete ve benzeri yayın organları gibi iletim kanalı yer almaktadır. Sürecin bir ucunda alıcı yani okur bulunmaktadır. Okurun iletiyi almasıyla birlikte iletinin çarpış etkisi söz konusu olmaktadır. İletinin okur üzerindeki etkileri iletişim sürecinin bir başka halkasını oluşturmaktadır. İleti ile etkilenen okurun ortaya koyduğu ve bir bakıma iletinin etkisi

sayılabilecek geri bildirimlerle (feed-back), iletişim süreci tamamlanmaktadır (Topuz, 1986:7).

Şekil 5. Görsel ve Gülmeceli (Karikatür) Bir İletide İletişim Süreci (Topuz, 1986: 8)

Özer (1998: 46)'e göre ise karikatürün iletişim sürecini şöyle görselleştirebiliriz:

Şekil 6. Karikatürün İletişim Süreci

Sanatçı ile okur arasında yaşanan bu iletişim sürecinden beklenen ise okurun çizgilerle örülü örtük iletileri anlamlandırabilmesidir. Okura duyma, düşünme ve alımlama sorumluluğu veren karikatürçü, “bir iletiyi (mesajı) hazırlarken, yani karikatürünü çizerken ya da çizmeden önce sürekli kendi kendisiyle iletişim içinde olur. Buna ‘iç iletişim’ denmektedir. Bu iç iletişimde karikatürçü düşüncelerini, hayallerini, üzüntülerini, zevklerini kontrol etmektedir. İç iletişim aslında oldukça karmaşıktır. Özellikle sanatçı için kendi kendisiyle hesaplaşma neredeyse süreklidir. Son derece karmaşık zihinsel etkileşimler içindedir ... Karikatürçü iç iletişimle çeşitli olayları, duyguları ve düşünceleri kafasında yoğurur, bunlardan soyutlamalar yapar ve kendine özgü çizgisiyle bir yorum çıkarır. Bu yorum bazen güldürücü, bazen şaşırtıcı, bazen de düşündürücü olabilir” (Özer, 1998: 47).

Polonyalı karikatür sanatçısı Janusz Kapusta’ya göre bir karikatür, açıkça insana özgü algılamayı, deneyimi ve gerçeğin değerlendirmesini yansıtır ve kültürün parçasıdır (Akt. Şenyapılı, 2003: 152). Çünkü karikatür, sosyal bir gösterge ve bir yansıtıcıdır (Özer, 2007: 80).

“Karikatür, bir konumu, bir çelişkiyi, bir saçmalığı yansıtır. Yeni bir düşünceyi, yeni bir tutumu anlatır... ‘Karikatürün alınışı için okurun bir ön hazırlığı yoktur. Okur birden şaşırır’ (Clausse). Bazen ileti duygusallık düzeyinde kalır. Bazen okur, kendi kanılarının doğru olup olmadığını düşünmeye başlar. Böylece karikatür, yeni düşünce ve duygulara yol açabilir” (Topuz, 1986:69).

Gerçeklik, deneyim ve kültürü içinde barındıran karikatürlerin eğitim açısından en önemli özelliği, çizgiler aracılığıyla öğrencilere özgürce düşünme ve düşünme ortamını sunmasıdır.

Karikatürün estetik bir araç olarak önemi ise çocukların kendi yeterliklerini kullanabilecekleri ve oynayabilecekleri bir öğrenme ortamı yaratmasıdır. Karikatürle kurulan her etkileşimde öğrenci, öğretme sürecinin bir nesnesi olmaktan çok, çizgilerle anlatılanları anlamaya, yorumlamaya, anlatmaya çalışan; iletişim sürecinin etkin bir ögesi konumuna sokulmaktadır (Sever, 2007c: 222- 223). Çizginin çok boyutlu ve yönlü alımlanmaya elverişli olması, karikatürün etki gücünü de artırmaktadır. Alımlayıcı, karikatürü istediği gibi ve istediği kadar yorumlayabilmekte, ondan değişik anlamlar üretebilmektedir (Şahan, 2007: 95). Bu da estetik nitelikli karikatürlerin üretiminin yalnızca sanatçı ile sınırlı olmadığını göstermektedir. Efe (2005:15)’ye göre karikatürün sınıf ortamında kullanılmasında üç üretim gerçekleşmektedir: “Karikatürün sanatçı tarafından çizilmesi birinci üretimdir. Öğretmenin derse girmeden önce onu

yorumlaması, konuyla ilgili yeni düşünceler ortaya koyması karikatürün ikinci üretimidir. Aynı çalışmanın sınıfta öğrenciler tarafından yorumlanması, konuyla ilgili bağlantıların kurulup açıklamaların yapılması karikatürün üçüncü üretimidir.” Böylece karikatür, her bir üretimle değişik biçimlerde yorumlanmaya elverişli bir yapıya sahiptir.

Karikatürün, iletileri anlama ve anlatma sorumluluğu vermesi, belirli bir kurguya dayanılarak oluşturulması ve yaşam gerçekliğini sanatsal bir gerçeklik içinde vermesi nedeniyle yazınla arasında yakından bir ilişki vardır.

Her şeyden önce ikisi de sanattır; o nedenle her ikisi de sanatın olmazsa olmazı imgeye yaslanmaktadır (Şahan, 2007: 93).

Günlük yaşamın, günlük yaşamda kullanılan dilin, günlük yaşam mantığının dışına çıkmaktır sanatsal yaratıcılık. Günlük yaşamdan yola çıkılır elbette... Ancak ele alınan, işlenen, çözümlenen, yorumlanan olaylar, farklı bir bakma ve görme, algılama alanına taşınır. Edebiyat bunu bir üst dil kurarak yapar. Karikatür de öyle... O da bir dildir ve yine bir üst dildir... (Doğan, 2007: 98).

Şiir ile karikatür arasındaki benzerlikler üzerinde duran Başat (2007: 71-73), her ikisinde de imgelemin öne çıktığı üzerinde durmuş ve şöyle belirtmiştir:

Şiirin ve karikatürün ortak amacı; anlatmak değil, göstermektir. Çünkü her ikisinde kendilerini doğrudan ve en kısa yoldan okur ya da izlerin imgelemine eriştirmek amaçlanmaktadır. Şiir ve karikatürdeki imge çatısı kuruculuğu da yaratılan anlam boşlukları ile dizilim kopmaları ve yan anlam zenginliği de (Karikatürde anlamlandırma boşlukları çizgi veya desen kopuklukları ile belirmektedir.) zıtlıkların birlikteliği ve çağrışım yaratıcı imlerin bolluğu ile sözcük ya da çizgi ekonomisinin birlikteliği de alımlayıcının imgelem dili ile buluşabilme çabasının sonucudur.

Dolayısıyla şiirde günlük anlamın, mantığın dışına çıkma aracı imgelerdir ve karikatürde de yeni anlam arayışları, çağrışım olanakları, tasarımlar ve gerçeklikler sunma durumu da imgelerle sağlanmaktadır.

Karikatürün ayrıca öykü ile yakınlıkları da dikkat çekicidir. Efe (2007), bant karikatür ve öykü arasındaki ilişki üzerinde durmuş ve şu noktalara değinmiştir:

- Görsel bir metin olan bant karikatür ile yazınsal bir metin olan öykünün ortak işlevi, ikisinin de sanatın gerçekliği kapsamında olay çevresinde gelişen birer sanat ürünü olmasıdır.

- Bant karikatürdeki algısal süreç, öyküyle aynı aşamaları kapsar.

- Bant karikatür ve öyküde okur/ izleyici metinlerin birimleri üzerinde birleştirme çabasına girer.

- Her iki sanat ürününün sanatsal gerçeklik ile var olması, onları sanatta örtüşür kılmaktadır.

Sanatçı (karikatürist-öykücü) ortaya koyduğu ürünlerle somuttan soyuta vararak gerçekliği değil, sanatın gerçekliğini var eder. Yani o, yapıtlarıyla gerçekliği değil, sanatın gerçekliğini ortaya koymaktadır. Sanatsal kurgudaki oluşum, var olan değil, var olması tasarlanan bir gerçekliktir.

Çizelge 12

Bant Karikatür ve Öyküdeki Ortak Öğeler

Öyküdeki Yapılanma	Bant Karikatürdeki Yapılanma
a. Metin (yapıt-öykü) ve düşünüş biçimi (zihniyet)	a. Metin (bant karikatür) ve düşünüş biçimi (zihniyet)
b. Yapı	b. Yapı
1. Olay örgüsü,	1. Olay örgüsü,
2. Kişi/ kişiler,	2. Kişi/ kişiler,
3. Yer (Mekân-Uzam),	3. Yer (Mekân-Uzam),
4. Zaman.	4. Zaman.
c. İzlek	c. İzlek
d. Dil ve anlatım	d. Çizgi ve anlatım
e. Metin ve gelenek	e. Bant karikatür ve gelenek
f. Anlama ve yorumlama	f. Anlama ve yorumlama
g. Metin ve yazar	g. Bant karikatür ve çizer

Karikatürün yazınla olan ilişkisinin yanı sıra diğer sanatlarla olan yakınlığını da Nezih Danyal şu sorularla vurgulamıştır:

Hiç merak ettiniz mi? Daniel Defoe, Robinson Crusoe'yu yazmasaydı ıssız ada karikatürleri hiç çizilebilir miydi? Pablo Picasso barış güvercini çizmeseydi karikatürlerde posta güvercininden başka güvercin yer alır mıydı? Acaba Rodin düşünen adam heykelini karikatürcüler kullansın diye mi yaptı? (Akt. Doğan, 2007:102)

Karikatürün sanatsal yapısı, üst dili ve örtük iletilerle donatılmış olması eğitim ortamında bir uyarıcı olarak yer almasını sağlamaktadır. Özer (1994: 37) karikatürün sağladığı olanakları şöyle belirtmektedir: "...Gerçekçi bir yaklaşımla bakılacak olursa hiçbir araç karikatür kadar öğretimi ilginç kılmaz. Özellikle gelenekselleşmiş mizah anlayışı olan ülkelerde toplumun mizaha yatkınlığından, onların günlük yaşamına giren karikatürden yararlanmamak büyük eksikliktir. Bir kere karikatür görseldir, motivasyon

verir, tartışma fırsatı yaratır, tüm konular karikatürle karmaşıklık ve soyutluktan arınır...” Dolayısıyla karikatürün sunduğu olanaklar göz önüne alındığında eğitimde etkin bir araç olarak kullanılması gereği kabul edilmelidir (Uslu, 2006). Çünkü eğitimde karikatür, mizahi yönü sayesinde çocukların ilgisini çeken bir sanat dalıdır. Çizgiler içine gizlenmiş esprinin ortaya çıkarılması, öğrenciler için bir bulmacanın çözülmesi ya da yeni bir şeylerin keşfedilmesi demektir. Esprinin anlaşılması ve yorumlanması için öğrenciler zihinsel bir etkinlik göstereceklerdir. Öğrencilerde düşünme, algılama, anlama, fark etme, yaratıcılıklarını ve hayal gücünü harekete geçirme gücü gelişecektir. Karikatür, her alanda ve her konuda kullanılacak bir araçtır. Konuların işlenişinde daha fazla duyu organına ve zihinsel etkinliğe yer verildiği için öğrenme kalıcı ve zevkli olmaktadır (Uslu, 2012).

Sever (2007c), eğitim ortamlarında, öğrencilerin gelişim özelliklerinin göz önüne alınarak başlangıçta iletileri daha açık, yazıyla da desteklenmiş karikatürleri; gittikçe öğrencilerin alımlama yeterliklerine koşut olarak düzeylerine uygun tek kare ya da dizi (bant) karikatürleri önermektedir. Ayrıca karikatürün, öğrenme- öğretme sürecinde, öğrencilere Türkçe dersinin amaçlarının kazandırılmasında sağlayacağı yararları ise şu başlıklar altında özetlemiştir (Sever, 2007c: 223- 225):

1. Karikatürler, öğrencilerin ilgisini derse yöneltmelerine, ilgilerini sürekli kılmalarına katkı sağlayabilir.
2. Karikatür, anlama ve anlatma becerilerinin kullanılması için doğal uygulama ortamları yaratabilir.
3. Karikatürler, duyma ve düşünme örüntüsünü devindirerek öğrencileri düş ve düşünce üretmeye isteklendirebilir.
4. Karikatürler, sınıfta demokratik bir kültür ortamının oluşmasına katkı sağlayabilir.
5. Karikatürler, öğretimde incelenen metnin iletisini/ iletilerini destekleyen görsel bir metin olarak kullanılabilir.

Sonuç olarak karikatür³, çizginin anlatım gücüyle öğrencilerin duyma ve düşünme sorumluluğu almalarını, insan ve yaşam gerçekliğini sanatçı duyarlığıyla sezmelerini

³ “Günümüzde karikatürü ikiye ayırarak değerlendirmek doğru olur. İlki; yazısı bol, abartılı, eğlenceye yönelik, kalıcılığı olmayan mizah dergilerinde örnekleri çok olan tür, ikincisi; yazısız, fazla abartmayan, güldürmekten çok düşündürmeye yönelik çizilen, uzun ömürlü ‘sanat karikatürü’ diyebileceğimiz tür” (Özer, 2007:128). Ayrıca son yıllarda eğitim alanında kavram (concept) karikatürleri adıyla yeni bir uygulama alanı da yaygınlaşmaktadır. “Kavram karikatürleri, insan ya da hayvan figürlerinin kullanıldığı, genellikle üç ya da dört karakterin bir konuda yaptığı tartışmanın resimle ifade edildiği bir tekniktir. Karikatürde bir doğru düşünceyle üç ya da dört kavram yanılışı ya da seçenekli düşünce yer

sağlayan ve onlarda anlama ve anlatma isteğini uyandıran görsel ve sanatsal bir eğitim aracı olarak öğretim sürecindeki yerini almalıdır.

3.4.2.2. Resim

Resimler, çocukların görsel algısını uyaran, anlama ve anlatma isteğini devindiren uyaranlardır.

Sever (2007d: 47)'e göre okul çağındaki çocukların görsel algılarını geliştirmelerinde, güzele ilişkin duyarlık oluşturmalarında sanatçılar tarafından yapılmış resimlerin önemli bir işlevi vardır. Başka bir söyleyişle resimler, duyu algılarını geliştiren görsel birer uyaran olarak çocukların sanat eğitimi süreçlerinin doğal araçlarıdır.

İpşiroğlu (2000: 15)'na göre, bir metni okuduktan sonra bütüncül bir bakışla yapıtın özünü, izleklerini, iletisini çıkartabilmek gerekmektedir. Ama duyu algılarıyla düşünme yetisi gelişmemişse bunun gerçekleşmesi çok güçtür. Bu durumda alımlayan yalnızca konunun akışına yani anlatılan olaylar zincirine bağlı kalacak, olaylar ardındaki bağlantıları kavrayamayacaktır. Bu bakımdan görsel sanatların eğitimde ağırlıklı bir yer alması gerekmektedir.

Çocuklar sanat ile ilgili okuduğu, konuştuğu ve yazdığı zaman bu uygulamanın yalnızca sanat için değil, dil yetisi için de öğrenciye kullanışlı teknikler sağladığını belirten Chapman (1982), böyle bir bütünleştirmenin yani sanatla okumayı bütünleştirmenin en iyi, en doğrudan yol olduğunu öne sürer (1982, 136). Burger ve Winner (2000), okuma, görsel bir etkinlik olduğu için temelde okuma ve görsel sanatların her ikisinde de insanların aynı görsel süreçle uğraştığını ve “okuma öğretimi sanat öğretimi ile bütünleştirildiğinde çocukların okumaya daha da güdülenmiş olacağını” (s.291) belirtmektedir.

Okuma programının konularını görsel sanatla bütünleştirmenin, her iki alanın ortak noktalarının farkına varma anlamına geldiğine dikkat çeken Wachowiak ve Clements (2006), ortak noktaların ise anlatım araçları, simgelerin kullanımı, eleştirel

almaktadır”(Keogh ve Naylor, 1999). Kavram karikatürleriyle, öğrencilerin öğretim öncesi yanlış düşüncelerinin açığa çıkması kolaylaşmaktadır. Ayrıca kavram karikatürleriyle yanlış düşünceyi savunan öğrencilerin “yanlış yapma” olasılığına ilişkin endişeler de ortadan kalkmaktadır (Özer, 2007:72). Ancak bu çalışmada Özer'in betimlediği sanat karikatürü kullanılacaktır. Çünkü sanat karikatürü, düşünmeye yönelik çizilmiş, iletisi örtük karikatürlerdir. Türkçe dersinde öğrencilerin duyma ve düşünme yetilerini devindirmede ve onları düşünce üretmeye yönlendirmede, iletisi örtük karikatürlere gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle çok uyaranlı eğitim ortamının bir ögesi olan karikatürler dendiğinde sanatsal nitelik taşıyan karikatürlerden söz edilmektedir.

düşünme ve yorumlamanın yöntemi üzerine odaklandığını belirtmektedir. Ayrıca sanattaki denge ve bakışımın dildeki tümce yapısıyla aynı ilkeleri kullandığını da öne süren Wachowiak ve Clements (2006), yazma öncesi resim çizmenin, yazmayı zenginleştiren ayrıntıları tasarlamada çocuğu destekleyeceğini dile getirmektedir.

Görsel sanatlar, görsel-uzamsal yetilerin geliştirilmesine, öğretimin bu yetiler üzerine kurulmasına yönelik çalışmaları içerir. Görsel sanatlarda yaratıcı süreç duyudan kavrama, kavramdan yaratmaya doğru gelişir. Estetik anlamda görme, algılama, düşünme, anımsama, düşlem, tasarlama, uygulama ve ürün olarak gelişen bu süreç içinde iki öğrenme davranışı yer alır. Birincisi güzelduyusal algı, ikincisi görsel uzamsal yetilerin işlev gördüğü uygulama ve sonuçta nitelikli ürün ile biten davranışlardır (Kırışoğlu, 2009: 51).

Çocuğun güzelduyusal algısını devindiren resimler, “bireyin kendince düzenlemeye çalıştığı karmaşık dünyasını açıklayış biçimi ve zihinsel gelişimin göstergesi sayılabilir” (Yavuzer, 2011: 11). Ayrıca resim, tinsel- eğitbilimsel (psikopedagojik) açıdan çocuğu bize tanıtmaya yarayan bir ölçüt olduğu gibi, onun zekâ, kişilik, yakın çevre özellikleriyle iç dünyasını yansıtmaya yarayan bir ifade aracı olarak da büyük bir önem taşır (Yavuzer, 2011: 12).

Resimler, çocukların çok yönlü gelişimlerini gösteren bir belge niteliğindedir, aynı zamanda ussal boyutta kavram gelişiminin de bir göstergesidir (Kırışoğlu, 2005: 55). Bir başka deyişle dil ve güzel sanatlar, çocuklukta paralel gelişim özellikleri göstermektedir (Russel, 1944: 404). Resim yoluyla çocuk, duygu ve düşüncelerini, dünyayı algılayış biçimini belleğindeki kavramlar aracılığıyla bize yansıtır. Bu nedenle dil eğitim ortamında kullanılacak resimlerin çocuğun resim alanındaki gelişim özellikleriyle koşutluk göstermesinde yarar vardır.

İlköğretim dönemine baktığımızda;

7- 9 yaş arası Şematik Dönem

9- 12 yaş arası Gerçekçilik Dönemi

12- 14 yaş arası Mantık Dönemi olarak adlandırılmaktadır (Yavuzer, 2011).

İlköğretim 5- 8. sınıflar arasında yer alan çocukların dönemlerine göre gelişimlerini ele aldığımızda;

a. 9- 12 yaş

San (1979) ve Yavuzer (2011)’in “gerçekçilik dönemi” olarak adlandırdığı bu dönemdeki çocukların resimlerinde gerçeği yansıtmaya eğilimi vardır:

“Çocuk toplumun bir üyesi olduğundan haberdardır ve bu haberdar oluşu çizgilerine yansıtmaya başlamıştır. Bu dönemdeki çocuğun daha önceki çalışmalarına oranla daha ayrıntılı çizgiler çizdiği ve daha gerçekçi bir yaklaşımda olduğu gözlenmektedir” (Yavuzer, 2011: 65).

Toplumsal bir birey olmanın bilincine varmaya başlayan çocuğun resminde “artık erken yılların ‘naif’ fakat özgür havası kalkmış, içinde yaşadığı kültür ve toplumun ölçütlerine uyma kaygısı egemen olmuştur” (San, 1979: 14).

Bu evrede çocuk, ayrıntıya ilgi duyarken, giderek resimlerini göstermekten hoşlanmaz, onları açıklamaz. Artık renkler gelişigüzel seçilmek yerine, gerçeğe uygun bir biçimde seçilmeye başlamıştır (Yavuzer, 2011: 65). Ne çizeceklerini uzun uzun düşünürler, yaptıklarını beğenmezler, olması gerektiği biçimde yapamadıklarını sanıp, cesaretlerini yitirirler. Çocuğun bu yıllarda kendini anlatma gücüne olan güveni sık sık sarsılır (San, 1979: 150).

Bu dönemde çocukların en büyük gereksinimlerinden biri kendi kişiliklerini bulmaları, kendi güçlerinin farkına varmaları ve kendi grupları içinde kendi ilişkilerini geliştirebilmeleridir. İkinci olarak da her çocuğun, çevresi ve çevresini oluşturan nesnelere ve malzemeler ile olan içten ilişkisini keşfetme gereksinimi gelmektedir (Yavuzer, 2011: 65). Kişilik gelişimi açısından da bu dönemdeki çocuklar, “bireysel beceri ve yeteneklerini yaşatmalarını gerçekçi biçimde karşılaştırabilir, iç denetimlerini sağlayabilir; hata ve başarılarından kendilerinin sorumlu olduğunu düşünürler” (Sever, 2007a: 54). Bu nedenle çocuklara, karar verme, değerlendirme, eleştirme ve iç denetimi geliştirme gibi davranışların önemini sezdiren; yaşamın değişik yönlerini yansıtan, resimle de zenginleştirilmiş yapıtların yer aldığı bir eğitim ortamı sunulmalıdır.

b. 12- 14 yaş

Ergenliğin başlangıcı olan bu dönem, çocukların çevresini soyut olarak algılayabildiği ve anlamlandırabildiği bir dönemdir. Bu dönemde çocuk “yakın çevresinde gördüğü nesnelere orantılarını, boyutlarını, derinliklerini çizgilerine yansıtmaya çalışır” (Yavuzer, 2011: 67). Bilişsel açıdan da bu evredeki çocuklar, “akıl yürütmeyi, mantıksal kuralları, soyut sorunlara çözüm bulmayı öğrenirler. Soyut düşünme başlar, dikkati yoğunlaştırma ve bellek güçleri artar” (Sever, 2007a: 46). “Dünya olaylarını, çevresinde olup biteni yalnız somut değil, soyut düşünceleri toplayıp, biriktirip, kavramlaştırıp öğrenir. Bunu kendi yorumuyla dışarıya yansıtabilir. Hem kendi çalışmalarına, hem de başkalarının yapıtlarına karşı eleştirel davranışı gelişir” (Kırıçoğlu,

2005: 96). Bu nedenle bu dönemde çok boyutlu ve soyut düşünme olanağı sunan, resim-yazın ilişkisi kurulmuş bir eğitim ortamı, çocukların yaratıcılığının gelişmesi için gereklidir.

İlköğretim döneminde çocuklara sunulan kitaplardaki resimlerin şu özellikleri taşıyıp taşımadığının sorgulanması gerekmektedir:

- Bilinenleri yinelemekten daha çok, çizgileriyle, yarattığı kurgularla özgün bir özellik taşıyor mu?
- İzleyicide, sanatçı tarafından yapıldığına, böyle bir duyarlığı yansıttığına yönelik bir izlenim uyandırıyor mu?
- Çocuklarda, resim yapma, görsel metinlerle iletişim kurma isteği uyandırıyor mu?
- Yazınsal metnin iletilerini görsel öğelerle tamamlıyor mu?
- Sözcüklerle anlatılanlara görsel yorumlar getiriyor mu? Yazılarla anlatılamayanları okurun belleğinde canlandırıyor mu?
- Çocuğun sanat eğitimine katkı sağlayacak; onun duyarlık eğitimini destekleyecek özellikler taşıyor mu? (Sever, 2007d: 49).

Lukens, bir kitaptaki yazar- çizer ilişkisini anlatmak için 'bir ortaklıktaki denk güçler' terimini kullanmaktadır. İki sanatçının, farklı ortamlarda çalışsalar bile, bir araya geldiklerinde içerikle ilgili bir bütün oluşturdukları ortadadır. Denk güçler olarak yazar ve çizerin becerilerinin, duyarlıklarının ortaklığı, ortaya çocuğa göre olan kitapların çıkmasını sağlamaktadır (Akt. Sever, 2007a: 169).

Görsel algıyı geliştiren bir uyaran olan resimler, çocukların sanat eğitimi süreçlerinin doğal araçlarıdır. Sınıfın sanat çalışmalarına uygun, iletişimsel, güzelliyusal, imge zenginleştirici, çalışma isteği uyandırıcı bir ortamı yaratması gerekir (Kırıçoğlu, 2009: 55). Bu özellikleriyle çok uyaranlı eğitim ortamı, resimlerle çocukların düş ve düşünce güçlerini uyararak duyu eğitimlerine ve kavramsal birikimlerini kullanmalarına olanak sağlar.

3.4.3. İşitsel Uyarılar

3.4.3.1. Müzik

Müzik, insanın zihinsel ve tinsel gelişimi, kültürel olgunluğu ve uygarca yaşamı için büyük önem taşımaktadır (Alkaya Yener, 2011: 120). Belgin (2010), müziğin estetik uyarıları beyne gönderdiğini, beyne giden seslerin olağanüstü hareketlilik sağladığını ve beynimizin doğal bir kimyasalı olan endorfin ve diğer bazı hormonların salgılanması ile damarların genişlediğini, tansiyonun düştüğünü, bunun da vücuda rahatlık, güzel duygular, zindelik ve heyecan verdiğini belirtmektedir (Akt. Alkaya Yener, 2011: 120).

Karaçay (2010: 33)'a göre beyin açısından müzik, algılanması gereken karmaşık bir uyarıdır. Seslerin yüksek veya alçak notalar şeklinde olması (seslerin perdesi), müziğin ritmi, melodisi ve ses yüksekliği, birlikte algılanmasını ve değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bir başka deyişle müziğin algılanması, beynin yalnızca tek bir bölgesinin değil; farklı bölgelerinin birlikte çalışması ile ortaya çıkan bir işlemdir.

Beynin yarıkürelerinin işlevlerine bakıldığında (Madi, 2006: 58-59) her yarı küre, farklı işlemleri yönetmektedir. Dil ve müzik işlevlerini yöneten bölgeler ise farklıdır. Müzik ile ilgili işlemler sağ yarıkürede; dilsel beceriler olan konuşma, yazma ve okuma ile ilgili işlemler ise sol yarıkürede yürütülmektedir. Buna göre müziğin çok uyaranlı eğitim ortamında bir uyarı olarak yer alması, beynin sol ve sağ yarıkürelerinin aynı anda çalışmasının olanaklı olması anlamına gelmektedir. Çünkü “en uygun öğrenme, beynin iki yarıküresi birlikte çalıştığında gerçekleşir” (Davies, 2000).

Çizelge 13

Beynin Yarı Küreleri ve İşlevleri

İşlev	Sol Yarıküre	Sağ Yarıküre
Görsel Sistem	Harfler, Sözcükler	Karmaşık Geometrik Şekiller, Yüzler
İşitsel Sistem	Dil ile İlgili Sesler	Dil ile İlişkisiz Çevresel Sesler, Müzik (Duygu Yüğü)
Somatoduysal Sistem		Karmaşık Şekillerin Dokunarak Tanınması, Kör Alfabesi (Mekân ile de ilgili olduğu için)

(Devam ediyor.)

Hareket	Karmaşık İstemli Üç Boyutlu Uzayla Hareket Hareket
Bellek	Sözel Bellek Sözel Olmayan Bellek
Dil	Konuşma, Yazma, Kafiye, Dile Ses Ahengi Katmak, Okuma, Aritmetik Vurgulamalar
Uzaysal İşlem	Geometri, Yön Duygusu, Zihinsel Mental Rotasyon

Madi (2006: 58-59)

Müzik ve beyin konusundaki araştırmaları ile tanınan, hem müzisyen hem nörobilimci Daniel Levitin, beynin müzik algılamasını bir senfoni orkestrasının işleyişine benzetmektedir (Karaçay, 2010: 33). Müzik ve dil dersinin birlikte ve karşılıklı etkileşim içinde yürütülmesi, çocuğun duygusal ve sosyal, bedensel, dilsel ve bilişsel gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Çünkü “müzik, özü itibariyle eğitsel bir nitelik taşır. Herkes müzikle ilişkisinin biçimine, yönüne, kapsamına ve derecesine göre ondan bir şey alır, bir şey edinir, bir şey kazanır. Müziğin insan yaşamındaki hemen hemen tüm işlevleri ancak eğitim (müzik eğitimi) sayesinde oluşur, değişir, gelişir ve yetkinleşir. Bu bakımdan müzikle ilişkili herkes, müziğin eğitimsel boyutuyla da az çok ilişkilidir demektir” (Uçan, 2005: 30).

Müziğin dil gelişimini hedefleyerek bir öğretim aracı olarak kullanılmasında, dildeki ve müzikteki bilişsel süreçlerin karşılaştırılması sonucu saptanan benzerliklerden bilinçli bir biçimde yararlanılabileceğini dile getiren Eskioğlu (2003: 116)'nun yanı sıra Tekman (2000:65) da müzikle sesbilim, sözdizimi, anlambilim ve söylembilim arasındaki ilişkiyi sorgulamış ve yaptığı karşılaştırma sonucu şu sonuca ulaşmıştır:

Konuşmanın seslerinin ve müziğin seslerinin işlenmesi arasında önemli benzerlikler ortaya çıkmaktadır. Sözdizimi düzeyinde katmanlı bir yapının varlığı hem dil hem de müzik için geçerlidir ve bu yapının işlenmesiyle ilgili benzerlikler de bulunmaktadır. Anlam konusu dil ve müzik arasında bir karşılaştırmanın en sorunlu yönüdür. Müzik bir anlam taşısa da bunun dildeki anlamdan farklı bir doğası olması mümkündür. Söylem düzeyinde ise müzikte de dilde olduğu gibi yeni konuların ortaya konduğu ve geliştirildiği söylem birimlerinin ve insanların bunlara duyarlılığı görülmektedir.

Dille müzik arasında bu benzerliklerden yola çıkan Spychiger, müziğin dil ve matematik dersleri üzerindeki etkisini sorgulayan bir araştırma yapmış, araştırma sonucunda da müzik dersinin süresi daha çok olan öğrencilerin dil derslerinde daha başarılı olduğu ama matematik başarıları üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Akt. Eskioğlu, 2003).

Munch; “Müzik sözle anlatılamayanı anlatım sanatıdır. Sözcüklerin anlatabildiği, zekânın kavrayabildiği şeylerin çok ötelere gidebilir. Müziğin alanı belirsizliğin, elle tutulamayanın, düşlerin alanıdır. İnsanların bu dili konuşabilmelerini Tanrı'nın bizlere verdiği en büyük zenginliklerden biri olarak görürüm” (Akt. İçelli, 2006: 7) diyerek müziğin insanı nasıl eşsiz, sonsuz bir düş dünyasına sürüklediğini belirtmiştir.

Müziğin etkisi, özellikle öğretimdeki yeri, 1993'te yapılan bir çalışmayla öne çıkmıştır. “Mozart Etkisi” adı altında tüm dünyaca bilinen bir kavramın ortaya çıkmasında etken olan bu çalışmada, otuz sekiz öğrenciye on dakika boyunca Mozart'ın sonatası dinletilmiş, ardından üç boyutlu düşünme testi uygulanmıştır. Testin sonucunda müzik dinletilen öğrencilerin kontrol grubundan sekiz- dokuz puan daha başarılı olduğuna ulaşılmıştır (Rauscher, Shaw, ve Ky, 1993).

Müziğin eğitimsel iş görüleri, genelde dört türdür: Eğitim boyutu olma, eğitim aracı olma, eğitim yolu/ yöntemi olma, eğitim alanı olma (Uçan, 2005: 31). Çok uyaranlı eğitim ortamında müzik, eğitim aracı ve yolu olarak kullanılacaktır.

Müziğin eğitim aracı olma işlevi, esas olarak eğitimde-öğretimde müziğin gücünden, etkisinden ve katkısından yararlanma; dersler, üniteler, konular işlenirken bunlar ve kişiler arasında müzikle bağlantı sağlama ve belirli sonuçlara ulaşmak için müziği kullanma ilkesine dayanır... Müziğin eğitim yolu olma işlevi ise esas olarak eğitimde-öğretimde bir dersi, bir üniteyi, bir konuyu öğrenmek/ öğretmek ya da işlemek için bilinçli olarak seçilen ve izlenen müziksel yol olarak kendini belli eder... Müziğin eğitim/ öğretim yöntemi olarak seçilmesi ve izlenmesi, tüm dünyada giderek artan bir hızla yaygınlaşmaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de bu yönde umut ve cesaret verici değişme ve gelişmeler gözlenmektedir. Nitekim anadili, yabancı dil, oyun, dans, beden eğitimi, jimnastik vb. derslerde müzik verimli bir eğitim/ öğretim yöntemi olarak seçilip izlenmektedir (Uçan, 2005:31-32).

Müzik ile dil becerileri arasında yakından bir ilişki vardır. Dil dersliğinde müzikten yararlanma, öğrencinin derse olan ilgisini, güdülenmesini artırırken müzik eğitimi de öğrencinin dil becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Smith (1984)'e göre okuma metinleri müzik ile ilişkili olduğunda müziğin güdülenme, katılım ve değişmede (varyasyon) yüksek derecede yarar sağlayabileceğini belirtmektedir. Ayrıca Smith

(1984), basit ve tekrarlanabilir şarkıları öğretmeyi ve sonra şarkı sözlerini değiştirerek öğrencilere kendi şarkı sözlerini yazmada yardımcı olunmasını önermiştir.

Tucker (1981), müzik öğrenmenin veya müziğe katılımın akademik becerileri özellikle okuma ve matematik alanlarını geliştirdiğini öne sürmektedir. Ayrıca okumayı öğretmede müziğin güdülenmeyi ve çocukların yeteneklerini geliştirebileceğini belirten Tucker (1981)'a göre müzik ve okuma arasında birçok benzerlik vardır. Her ikisinde de anlamlı seslerin çözümlenebildiği simge yapısı vardır ve her iki alanda da görsel ve işitsel ayırım gerekmektedir. Tucker (1980)'a göre çocuklar, şarkı söyleme eyleminde bulunarak aslında sesletim, boğumlama, görsel okuma ve düşünme becerilerinde de uygulama yapmaktadırlar. Bunlar ise;

“1. Ses ayırımı- hem işitsel hem de sözel

2. Tümce ritmini ve vurgusunu düzeltme- Şarkı söyleme özellikle ikinci dil öğrenen öğrenciler için yararlıdır ancak müzik, dildeki vurgu ve söyleyiş özelliğiyle uyduğu için diğerleri için de yararlılık gösterir.

3. Hecelerdeki ünlüler

4. Sözcükleri çözümlemedeki uygulamalar

5. Sözcük dağarcığını artırma

6. Müzikal ruh ve yorum aracılığıyla anlamaya eklemelerde bulunma

7. Anlama oranını artırma

8. Şarkıda açıklanan düşünceler sayesinde çocuğun deneyimini artırma.”

Weisskoff (1981) ise dil sanatları eğitiminin bütünleştirilmiş bir parçası olarak müziğin getirilerini araştırmış ve araştırma sonuçlarına göre müzik eğitimi alan çocukların dil becerilerine daha güdülendiğini, ayrıca görev boyunca müziğin arka planda kullanılmasıyla öğrencilerin dil becerilerinde daha etkin olmaya başladığını saptamıştır.

Weinberger (1998), öğrenme üzerindeki genel becerilerde, okuma hızı ve dil ediniminde müziğin etkileri olduğunu belirlemiştir. Weinberger, görsel olarak sözcüklerin ayırımına varma, sözcüklerin sesletimleri - ses birimleri arasındaki uygunluğu öğrenmede müziğin etkili olduğu ve müzik sayesinde bu öğrenme sürecinin hızlandırılabilirliğini belirtmiştir.

Müziğin dil becerileriyle olan ilişkisi, yalnızca okuma becerisiyle sınırlı değildir. Arslan (2009), müzikle öğretim yönteminin Türkçe dersinde anlama (okuma ve dinleme becerisi) becerilerindeki etkisini araştırmış ve bu yöntemin okunan-dinlenen şiiri anlama üzerinde katkısı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bir başka araştırmada (Şahin, Maden,

Güleryüz, Satır ve Aydın, 2013) sözsüz müziğin (klasik müzik) öğrencilerin hem resimle hem de yazıyla anlatma becerisi üzerinde etkili olduğu belirlenmiş; deney grubundaki öğrencilerin yazma becerisinde anlamlı bir farklılığa da ulaşılmıştır. Bir diğer araştırmada ise (Topçuoğlu Ünal ve Sever, 2012) yaratıcı yazmada müziğin etkisi incelenmiş ve müziğin hangi tür olursa olsun, yaratıcılık yönü üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Duru ve Köse (2012) tarafından klasik müzik dinlemenin öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkisi incelenmiş ve deney grubunda akademik başarının anlamlı düzeyde artış gösterdiği de belirlenmiştir.

Müzik, pek çok derslikte olumlu ve rahatlatıcı bir atmosfer yaratır ve uzun süreli bellek için gerekli olan duyuşsal bütünleşmeye de olanak tanır (Campbell, 2002: 220). Müzik, sınıfları çocukların akademik, sosyal ve duyuşsal gelişimlerini sağlayacak olumlu öğrenme ortamlarına dönüştürebilmektedir (Paquette ve Rieg, 2008:227). Böylece dil dersliğinde dinlenen klasik müziğin çağrıştırdıklarını yazılı ve sözlü biçimde anlatmaya istek duyan öğrenciler için, ders severek yapılan etkinlikler dizisine dönüşecektir (Sever, 2008:451). Bu da çok uyaranlı eğitim ortamında müziğin işitsel bir uyaran olarak anadili öğretimindeki yerini ortaya koymaktadır.

3.4.4. Görsel- İşitsel Uyarılar

3.4.4.1. Kısa Film

Kısa film, yaşam gerçekliğini izleyiciye çarpıcı ve işlevsel bir biçimde kısa süre içinde sunan, görsel-işitsel bir uyarandır. “Kısa filmler, kısa süre içerisinde birçok şeyi ifade edebilen yapıtlardır ve kısa zamanda çok şey anlatma temeline dayanır” (Güzeloğlu, 2012).

“Kısa film, deneysel sinemanın, yeni bakış açılarının, değişik kamera hareketlerinin, çarpıcı seslendirme biçimlerinin sınılabildiği yaygın üretim alanıdır. Uzun metraja uygun düşmeyen kısa ama çarpıcı öykülerin, görsel belgelerin, animasyonların yaratım ortamını oluşturmaktadır” (Can ve Toruk, 2003: 541- 542). “Sinemanın başlangıcı” (Aksu, 1996:31) olan kısa film, “sinema sanatının bir laboratuvarı, bir araştırma alanıdır” (Eryılmaz, 1996:77). “Sinemanın ticari kalıplarının dışında bir uygulama alanıdır. Reklam filmi değildir. Politik, tarihi, sosyolojik özellikleriyle ‘belge’, ‘belgesel’ değildir” (Akalin, 1996: 27).

Kısa film, algılama biçimlerine göre belgesel ve diğer yapımlardan çok farklı bir özellik taşımaktadır. Kısa filmde yönetmen, içinden geçenleri izleyiciye aktarır ve bu aktarımda gerçekler tüm çıplaklığıyla değil, sanatsal bir dille ele alınır (Balkenhol, 2012). Bu nedenle “kısa film; anlatım biçimi, kurgusu, senaryosu ve çekim tekniğiyle yönetmenin kendisini kısa sürede anlatma biçimidir” (Çölaşan, 2012).

“Kısa film, politik görüşlerin hizmetinde olsa da ‘devrim sineması’ gibi sosyal bir görev edinse de estetik ve tarihi niteliklerle uygulansa da her bir biçim altında bir felsefi yapı bulmak zorundadır, sanatçısı tarafından” (Akalin, 1996: 27). Ayrıca “kısa film; üretim kolaylığından, denemeye açık oluşundan, ticari sorunu olmamasından, yalnızca sinema sanatında olması gereken gerekliliklerden yola çıkarak hem özgür hem de özgün bir alan olmak zorundadır” (Eryılmaz, 1996: 77- 78). Kısa film, sözü edilen bu özellikleri yani felsefi yapısı, özgür ve özgün niteliği ve kısa sürede çok şeyi sanatsal bir dille anlatmasıyla sanat dünyasında ayrı bir yere sahiptir. Kısa film ile uzun film arasındaki farklılıklara bakıldığında şunlar öne çıkmaktadır:

Kısa film ile uzun film arasındaki fark, öncelikle süresidir. Kısa film için bu kadar keskin hatlarla olmasa da uzun metrajlı film büyük ölçüde doksan dakikadır. İkinci fark, ikisinin izlenme yerlerindedir. Kısa filmin izlenme yeri yansıtılabilecek, azıcık karanlık her yer olabilir ama diğeri, mağara karanlığında ve kuytulduğunda, bizden

uzakta ve yukarıda bir yere yansıtılır. İkisinin izleyicisi de ayrıdır, kısa film aile bireylerine, arkadaşlara, en iyi koşullarda bazı festivallerde ilgili gençlere gösterilebilir, nadiren de bazı televizyonlardan az sayıda insana sunulur. Oysa diğerinin amacı izleyicidir. Uzun metrajlı film, farklı izleyici gruplarına seslenecek şekilde var olur. Bu nedenle uzun film izleyicisiz var olamaz, oysa kısa film yalnızca onu yapanla da var olur (Derman, 1996: 73).

Aksu (1996:34), kısa filmlerde, bir sorunun yan öyküye girmeden, tek bir izleğe bağlı kalarak kısa sürede çarpıcı bir biçimde anlatılabildiğini; uzun filmlerde ise yan öyküler, duyguları kamçılayan kalıplar ve izlek çeşitliliği gibi özelliklerin yanında para kazanma, insanların verdikleri paraya karşılık belli bir süre (genellikle doksan dakika) filmi izletme güvencesinin öne çıktığını dile getirmektedir.

Kısa film yapısı gereği uzun filmde daha ekonomik anlatım yöntemleri kullanır; çağrışımlara, sembolik anlatımlara yatkındır. Anlatmak istediğini çarpıcı bir biçimde ve kısa yoldan anlatır...Başka bir deyişle kısa film, süresi kısa olduğu için ekonomik davranmaz ya da yeni bir anlatım yolu yaratmaz; tersine o ekonomik ve kendine özgü bir anlatım yolu olduğu için kısadır (Güngör, 1996: 94).

Kısa film, bir başkaldırıdır (Eryılmaz, 1996:78; Gökçin, 1996: 88). Bir bakış açısı, bir ruh durumu, bir yaşama biçimi sorunudur (Eryılmaz, 1996: 79). Estetiğin öne çıktığı, bireysel çatışmanın sergilendiği, kişinin iç dünyasına yönelik yapımlar olarak kendini duyumsatan bu filmler, yerel konulara da değinerek evrenselliği yakalamaya çalışır. Böylece kısa film, sınırlı süresi boyunca daha çok düşündürülen bir kimliğe sahiptir (Karşlıoğlu, 1996: 102). Kısa film, ticari kaygı taşımaz. Bu nedenle yaratıcısına özgür (Bulut, 2012; Güreli, 2012 ve Irmak, 2012) ve özgün olma olanağı sunar. Bağımsız ve yaratıcıdır (Akalin, 1996; Eryılmaz, 1996; Gökçin, 1996; Güngör, 1996; Karşlıoğlu, 1996; Onaran, 1996; Pehlivanoglu, 2012; Sander, 1996; Scognamillo, 1996; Yeres, 1996).

Kısa film- edebiyat arasındaki ilişkiye bakıldığında ise Karşlıoğlu (1996: 103)'na göre edebiyatın ham maddesi dil, sinemanınki ise görüntüdür. Edebiyatçı bu maddeyi işleyerek kendi sanatını yaratırken, sinemacı da estetiğin yardımıyla kendi dilini ve sanatını oluşturur.

Kimileri edebiyat- sinema arasındaki yakınlaştırmayı doğru bulmamakta; bunu bir zorlama olarak görmektedir (Aksu, 1996: 33; Güngör, 1996: 93; Sander, 1996: 133; Yeres, 1996: 216). Kimisi sinema ve edebiyatın kendine özgü anlatım yolu olsa bile iki sanat dalını yan yana getirmenin uygulanabilirlik düzeyinde doğru olduğunu (Kabil,

1996: 97), kimisi anlatısal sanat olması açısından roman ve öyküyle sinema arasında bir benzerlik olduğunu (Onaran, 1996: 107) öne sürmektedir. Scognamillo (1996: 138)'ya göre kısa film yalnızca sinema/ edebiyat yakınlaştırması değildir. Kısa film, sinema dilinin tüm sanatlarla, tüm yaşam, düşünce, duygu ve olaylarla yakınlaştırılmasıdır.

Cooper ve Dancyger (2005: 17)'e göre kısa filmin en önemli özelliklerinden biri yazınsal yapıtlarla bağlantısıdır. Kısa öykü, şiir, fotoğraf, tek perdelik oyun gibi anlatımlarla benzer eğretilmeli kullanımlar kısa filmde de vardır; ancak dil aracılığıyla anlatılması açısından ve devingen görselliği nedeniyle de bu tür yapıtlardan farklıdır. Ayrıca kısa film, yalın bir özellik taşır ve karakterin yaratılmasında da “biçem tutumluluğu” gerektirir.

Kısa film; güzelduyusal ve öz yapısı, özgünlüğü ve edebiyata yakınlığıyla izleyiciye insan ve yaşam gerçekliğinden bir kesit sunmaktadır.

Kısa film, insan ve yaşam gerçekliğini devingen bir akış içinde izleyene sunan, görsel kısa öykü olarak da nitelendirilebilir. İzleyenin daha çok görme duyusuna seslenen, iletilerini alımlama sorumluluğunu da izleyene bırakan, izleyende güzelduyusal etkiler bırakan görsel bir uyarandır kısa film. Bir edebiyat türü olan öyküden ayrılan en belirgin yanı, kullandığı iletişim dilinden kaynaklanmaktadır. Biri sinemanın, diğeri edebiyatın anlatım olanaklarını kullanarak bir etkileşim olanağı yaratır. Her ikisini de ortak paydada buluşturan yanları, kurgusal özellikleriyle sanatsal içerikli bir anlam evreni yaratmalarıdır (Sever, 2011a: 170).

Türkçe öğretiminde kısa filmlerden hareketle öğretimin amacına uygun yapılabilecek etkinlikler ise şöyle sıralanabilir (Aslan, 2011:197-198):

- Öğretmen, derste işleyeceği yazınsal ya da bilgilendirici metnin izleğine/ konusuna uygun kısa filmleri “dikkat çekme” çalışmalarında kullanabilir.
- Dersi, yazınsal metinlerle de destekleyerek kısa filmi asıl araç olarak kullanabilir.
- Öğrencilerin aynı zamanda dinleme ve izleme becerilerini geliştirmek amacıyla kısa filmlerden yararlanabilir.
- Öğrencilerin sözcük ve kavram dünyalarını geliştirmek amacıyla kısa filmlerden yararlanabilir.
- Öğretmen, filmi öncelikle öğrencilerine anlattırıp sonra kendisi anlatabilir; çünkü filmin anlaşılması, iletilerinin duyumsanması/ alımlanması bakımından önemlidir.

- Öğretmen, öğrencilerin yaş ve gelişim özelliklerini de göz önünde bulundurmak koşuluyla seçtiği kısa filmi anlatma çalışmalarından sonra öğrencilerine yazınsal bir metinde olduğu gibi;

“Filmin konusu ve izleği nedir?”

“ Filmin ana iletisi ve yardımcı iletileri nelerdir?”

“Sanatçı, izleyende ne tür bir duyarlık oluşturmak, ne tür bir etki yaratmak istemiştir” sorularını sorabilir ve öğrencilerin bunları sözlü olarak yanıtlamalarını isteyebilir.

BÖLÜM 4

ÇOK UYARANLI EĞİTİM ORTAMININ YAPILANDIRILMASINA DÖNÜK BİR MODEL

4.1. Modelin Temel Felsefesi

Bir öğretim programını tasarlamamanın ilk aşaması eğitim felsefesini belirlemektir. “Hem ürün, hem sürece dikkatle bakıldığında denilebilir ki, eğitim felsefesi, ürün olarak eğitim edegenliklerini (etkinliklerini) kılavuzlamada ve uygulamaları değerlendirmede temel alınan değerler bütünü ve sayılılar dizgesi; süreç olarak ise, bu değerler ve sayılıların eleştirel bir biçimde sürekli inceleyerek eğitimde tüme ulaşma uğraşdır” (Ertürk, 1988:11).

Bugüne değin bilimsel anlayışta iki felsefî görüş temel alınmıştır: Olgucu (pozitivist) ve olgu karşıtı (anti-pozitivist) görüş.

Olgucu görüşte, doğal ve toplumsal olguların tek bir nedeni vardır. O neden bulununca sorun kesin olarak çözümlenmektedir. Bunun için izlenecek yöntem de tektir ve bu yöntemle elde edilen bilgi de yüzde yüz doğrudur ve değişmez. Olgu karşıtı görüşte ise doğal ve toplumsal olguların bir tek nedeninin değil, pek çok nedeninin olduğu görüşü savunulmaktadır. Ayrıca bu görüşte doğal ve toplumsal olgular ve bunlar ile ilgili bilgilerin değiştiği düşünülmektedir (Sönmez, 2004: 45-46).

Sönmez (2004, 2008a), bu iki görüşün dışında üçüncü bir görüş daha öne sürmektedir: Olabilirlik felsefesi. Bu felsefeye göre “her türlü bilgi şimdiliktir” ve “olmaz; olamaz” önermelerini içermektedir.

Olabilirlik felsefesine göre her bilginin doğru, yanlış, saçma, belirsiz, olabilir gibi doğruluk değerleri alması zamana bağlı olabilir. Üzerinde bilgi elde etmeye çalıştığımız gerçeğin neliğini, boyutlarını bilemediğimizden ve tümüne ulaşamadığımızdan elde edilen bilgi şimdilik doğru, yanlış, saçma, belirsiz, olabilir gibi doğruluk değerlerini alabilir. Gerçeğin somut, soyut, insan ürünü olup olmaması, yapısı, niteliği, ona ulaşmadaki güçlükler ve engeller, onunla ilgili elde edilen bilgilerin doğruluk değerlerini etkileyebilir (Sönmez, 2004: 49-51).

Bu açıdan bakıldığında eğitim, her öğrenciye göre düzenlenebildiği gibi belirli bir gruba hatta tüm insanlara göre de düzenlenebilmekte, öğretme-öğrenme sürecinde etkinlikler aynı mantıkla tek ve çok boyutlu olarak ele alınabilmektedir. Bu durum, çoklu kuramsal anlayışın benimsenerek birçok uyarının işe koşulduğu bir öğretme-öğrenme

sürecinin içeriğe, öğrencinin gereksinimlerine ve gelişimsel özelliklerine göre düzenlenmesi gereğini ortaya koymaktadır.

4.2.Modelin Yaklaşımı

Bu çalışmada temel öğrenme kuramlarının (davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı kuramlar), öğretim tasarım ve uygulamalarına yönelik -Türkçe öğretimi açısından en verimli ve en uygun olacağı varsayılan- ilke ve önermelerini derleyici anlayışla (eclectic approach) bir araya getiren öğrenme-öğretme yaklaşımı olan bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı temel oluşturmaktadır⁴ (Hamzadayı, 2010: 13).

Temel öğrenme kuramları olan davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı kuramlar, nesnelci ve öznelci olmak üzere iki biçimde sınıflandırılmaktadır.

Davranışçı ve bilişsel kuram, bilginin tartışılmaz ve tek yönlü olduğunu benimseyip bu bilgilerin öğrencilere edindirilmesini destekler. Bilgiyi tek yönlü ve bireyden bağımsız ele aldığı için bu iki kuram alanyazında nesnelci kuram olarak tanımlanır. Yapılandırmacılık, bilgiyi dışarıdan yani çevre koşullarıyla değil, kişinin kendi belleğinde yapılandığı anlayışını desteklemesi; bilginin değişken ve kişiye göre olduğunu savunmasıyla öznelci bir yaklaşımdır (Hamzadayı, 2010: 39- 49).

Kuramlardaki nesnelci ve öznelci bakış açısı, eğitim ortamını da doğrudan etkilemektedir.

Davranışçı kuramda bilgi dışsal ve tek gerçekliğe dayalı bir öge olarak öğretmen tarafından sunulmakta, öğrenciler bu bilgiyi olduğu gibi almaktadır. “Klasik koşullama ilkelerinin, sınıfta öğretim-öğrenme ortamında kullanılma alanının sınırlı olduğu öne sürülmekle birlikte duyuşsal ve duygusal özelliklerin kazandırılmasında bu ilkeler önemli rol oynamaktadır. Öğrencilerin duyuşsal ve duygusal özelliklerinin olumlu hale getirilebilmesi için öğretmenler, öncelikle çocukların özelliklerini ve özel gereksinimlerini tanımalı, onlara karşı duyarlı olmalıdır” (Senemoğlu, 2012: 107). Davranışçılık yaklaşımında öğrenmede güdülenmenin önemli bir yeri vardır. Bu da öğrencilerin duyuşsal gelişimine ve gereksinimlerine uygun uyaranların işe koşulması gereğini ortaya koymaktadır.

Bilişsel kuramda ise bilgi yine dışarıdan sunulmakta ama öğrenciler sunulan bilgiyi işleyerek geliştirebilmektedir. “Piaget’ye göre okul, yaşama hazırlayıcı değil,

⁴ “Bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı” terimi, ilk olarak Sever (2006b) tarafından kullanılmıştır.

yaşamın kendisi olmalıdır. Kişilerarası etkileşim ve tartışmalar, çocuğun ben merkezlilikten kurtularak dünyayı başkaları açısından görmesini sağlayacaktır. Okullardaki eğitim programları ve uygulanan yöntemler de çocukların biliş yapılarına uygun olmalı; onların var olan biliş yapılarını özümleme ve yeniden düzenleme yoluyla zenginleştirmelerine olanak yaratmalıdır” (Senemoğlu, 2012: 51). Çok uyaranlı eğitim ortamıyla öğrencinin bilişsel yapılarını devindirecek uyaranlar ve bu uyaranlarla dünyayı başkaları açısından görme olanağı sunulmaktadır.

Yapıcı kuramda, öğretmen bilgiyi sunmayı değil, öğrenmeyi kolaylaştırma işlevini yüklenir. Bilginin algılanması, işlenmesi, yorumlanması ya da yeniden üretiminde de öğrenci etkindir. “Piaget ve Bruner’e göre çocuğun kazanacağı yeni yaşantılar, eski yaşantılara uygun olmalıdır. Bir başka deyişle, yeni öğrenmeler, çocuğun sahip olduğu bilişsel yapılarla öğrenilebilecek nitelikte olmalı, ne çok zor, ne de çok kolay olmalıdır” (Senemoğlu, 2012: 57). Böylece öğrencilere sağlanan yaşantılar, onların deneyim edinebileceği ve içselleştirebileceği nitelikte olmalıdır.

Öğrenci, öğretmen ve bilgi kavramlarını yeniden tanımlayan yapılandırmacı yaklaşımın öğretim ortamlarına taşınmasının yararlı olacağını vurgulayan Sönmez (2008b:146)’e göre “Eğitimde önemli olan, bilgiden çok onu elde etme yoludur; çünkü yöntem bilgiye göre daha yavaş değişebilir. Kişiyne bilgi aktarılacağına, bilgiyi elde etme ve yöntemlerini öğreneceği zengin ortamlar sağlanmalıdır.”

Çok uyaranlı eğitim ortamının, sanatsal uyaranlarla bütünleştirilmiş bir eğitim ortamı olması nedeniyle öğrencilere zengin bir ortam sağlanmakta, böylece öğrenciyne yaşam gerçekliğini yansıtan uyaranlarla yaşamı sorgulama, anlamlandırma ve kendi yaşantısından yola çıkarak değerlendirme olanağı sunulmaktadır.

Çoklu kuramsal anlayışı benimseyen bütünleştirilmiş öğretim-öğrenme yaklaşımından yararlanılarak çok uyaranlı eğitim ortamının bir tek öğretim kuramına bağlı kalıp sınırlandırılması engellenebilmektedir. Çünkü bu yaklaşım “öğretimde; tam öğrenme, etkin öğrenme, beyin tabanlı öğrenme, çoklu zekâ, yapılandırmacılık; sunuş yoluyla, buluş yoluyla, araştırma yoluyla öğrenme gibi kuram ve öğretim-öğrenme yaklaşımlarının olanaklarından yararlanılarak öğrencilerin düzeyi ve onlara kazandırılacak davranışların niteliğine uygun olarak soru-yanıt, tartışma, gösteri, küme çalışması, beyin fırtınası, oyunlaştırma, gözlem, inceleme vb. yöntem ve tekniklerin kullanıldığı öğretim yaklaşımı”dır (Sever, 2006b:21). Böylece çok uyaranlı eğitim ortamı;

- öğrencinin zekâ alanlarını devindirecek dilsel, görsel, işitsel uyarıların işe koşulduğu,

- sunuş, buluş ve araştırma yoluyla öğrenme stratejilerinden yararlanarak öğretmenin anlatıcı (öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği düşünce ve kavramların örneklerle açıklanması, verilen ödevlerde bazı uyarılarda bulunulması, metin incelenmesi, dilbilgisi gibi çalışmalarda (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2005: 19), ancak daha çok yönlendirici, yol gösterici işlevleri yükleneceği,

- öğrencinin araştırma, düşünme, soru sorma, sezip çözümleme, tartışma, düşünce üretme, karşılaştırma yapma, açıklama, örnek verme, anlam çıkarma, değerlendirme yapma, çıkarımlarda bulunma, kısacası öğrenmek için uğraşma görevi üstleneceği (Açıkgöz, 2014: 35),

- beynin “paralel bir işlemci” gibi pek çok işlevi yerine getirebileceği (duyma, düşünme, imgeleme), bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlardaki öğrenmenin bütüncül bir biçimde sunulduğu (Özden, 2009: 48-50),

- öğrenci nitelikleri yani bilişsel, devinişsel giriş davranışları ve duyuşsal giriş özelliklerinin ve öğretim hizmetinin niteliğinin yani ipuçları (işaretler), dönüt, düzeltme, pekiştirme ve öğrenci katılımının gözetildiği (Bloom, 2012; Sever, 2011b)

- çok farklı yaklaşımlar için kullanılacak, öğrencilerin birbirini kolaylıkla görebilmesini ve etkileşimin üst düzeyde olmasını sağlayacak U düzeni yerleşim biçiminin göz önüne alındığı (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 139) bir eğitim ortamıdır.

4.3.İçerik Örüntüsü

Programın önemli aşamalarından biri de içeriğin belirlenmesi ve düzenlenmesidir. Eğitim programında içerik, eğitim amaçlarının gerçekleşmesi için yararlanılan bir kaynaktır. Böyle bir kaynağın; kendi içinde değer taşıması ve etkinlikle kullanılması gerekmektedir. Dolayısıyla içerik, yaşam alanlarının anlam taşıyan bölümlerinin etkin bir biçimde düzenlenmesidir (Varış, 1978:153). Bu durumda içerik, “eğitim programlarının dayandığı temel öge ve felsefenin öngördüğü kavramlar, olgular, ilkeler, yaklaşımlar, değerler, ölçütler, kuramlar ve genellemeler gibi bilgi birikiminin sistemli birleşiminden sağlanan oluşumlardır” (Bilen, 2006:17).

“Olabilirlik felsefesi”ne göre düzenlenen bir öğretim programı içeriği aşağıdaki ilkelere göre düzenlenmelidir:

- “İnsanı çok yönlü düşünen bir varlık olarak yetiştirmek,
- Her şey olabilir ilkesini temele almak,
- Doğrudan demokrasiyi savunmak,
- Dinamik bir denge anlayışını benimsemek ve yaşama geçirmek,
- Bilimsel bilgiye ve yönetime sorun çözerken öncelik vermek; fakat tek bir çözüm yolu olmadığını kabul etmek,
- Her tür bilginin şimdilik doğru-yanlış olduğunu bilmek,
- İnsanı ve doğayı sevmek” (Sönmez, 2001:112).

İçeriğin seçiminde toplumsal ve bireysel yarar, anlamlılık, ilgi ve gereksinimlere uygunluk, konu alanlarının hangi ölçüde öğretilmesi gereği göz önünde bulundurulmalıdır (Varış, 1978: 155). Buna benzer biçimde içerik seçiminde yeterlilik, önemlilik, geçerlilik, ilgili olma, kullanışlı ve gerçekleştirilebilir olması da belirleyicidir (Bilen, 2006: 23-24).

Türkçe öğretiminde içerik belirlenirken dil öğretiminin etkinlik alanları (okuma, dinleme, konuşma, yazma ve dilbilgisi) belirleyici olmaktadır. İçeriğin belirlenmesinde anadili öğretiminin beceri alanları “hem bir hedef kaynağı olmakta, hem de bağımsız bir öge olarak değil, eğitim durumunun içinde yöntem, teknoloji ile birlikte eğitim durumunun bir ögesi olarak yer almaktadır” (Bilen, 2006:19). Bu bağlamda Türkçe öğretiminin "dinleme", “konuşma”, “yazma”, “okuma” ve “dilbilgisi” alanlarına yönelik amaçlar belirlenmiş ve bu amaçlar, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlara göre

“somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, yakın çevreden uzağa, olaylardan kavram ve genellemelere” (Demirel, 2006:126) doğru bir sıralama ile ele alınmıştır.

Tez çalışmasında geliştirilen öğretim programı modelinde sınıflara göre düzenlenen içeriğin sınırlandırılmasında öğrencilerin beceri alanları için gereken özellikler göz önünde tutulmuştur.

İçeriğin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlara göre dağılımı ise şöyledir:

- Bilişsel alanda; “öğrencilerin düzeyine uygun bir metinde geçen sözvarlığı bilgisi; metnin yazarı ile ilgili bilgiler; basılı kaynaklardan yararlanma; yazılı anlatımdaki dış ve iç yapı ile ilgili imler bilgisi; yazılı ve sözlü anlatım türleri; dinleme, okuma, konuşma ve yazma ilkeleri; yazım ve noktalama kuralları; düzeyine uygun bir metni, konuşmaları veya filmi tam ve doğru olarak anlama; duygu, düşünce ve tasarımlarını konuşma ilkelerine uygun olarak veya yazıyla anlatma; yazma çalışmalarında dış ve iç yapı ilkeleri ve dil-anlatım ilkeleri; sözcüklerin yapı özellikleri; sözcüklerin anlam özellikleri; verilen ölçütler doğrultusunda sözlü ve yazılı olarak bir düşünceyi değerlendirme”,

- Duyuşsal alanda; “okul kütüphanesindeki kaynakların farkında olma ve kütüphaneden yararlanmaya istekli olma; konuşanı dikkatlice dinleme; başkalarına karşı hoşgörülü ve eleştiriye karşı açık olma; düzeyine uygun yayınları seçmede dikkatli olma; tartışmalarda- duygu ve düşüncelerini ifade etmede demokratik ilkelere uyma; hızlı, doğru ve anlayarak okumaya istekli olma; duygu, düşünce ve tasarımlarını sözle veya yazıyla anlatmaya istekli olma; okulda yapılan etkinliklere istekli olma; gözlem yapmaktan zevk alma; sürekli ve planlı okumaktan zevk alma; yazılı- sözlü anlatımın, dinlemenin, okumanın, sanatsal etkinliklerin önemini takdir etme ve tüm canlıları sevmeye”,

- Devinişsel alanda “dinleme, konuşma, okuma ve yazma için vücudu uygun hale getirme; dinleme, sesli- sessiz okuma, konuşma ve yazma (yazılı anlatım türlerinden biriyle) becerisini ilkelere uygun olarak beceri haline getirme” dir (Sever, 2011b).

Alanlara göre belirlenen bu içerik, her bir sınıf için önem taşımakla birlikte sarmal bir yaklaşımla her bir üst sınıfa gelindiğinde karmaşıklık ve zorluk artmaktadır. Böylece daha önce öğrenilmiş olan bazı içerik alanlarının, yinelenerek “yalnızca anımsatmaktan çok kapsamı genişletilmektedir” (Demirel, 2006:127). Böylece her bir sınıfta, içerik alanlarının derinliği artmaktadır.

İçeriğin istenilen nitelikte olması, öğretme-öğrenme etkinliklerinde kullanılan metinlerle doğrudan ilişkilidir. “Dil eğitimi ile yazın eğitimi birbirlerine bağlı ve

birbirlerini tamamlayan ve bu nedenle de sürekli etkileşim içinde olan iki alandır” (Polat, 2006: 1). Bu nedenle seçilen çocuk yazını ürünlerinin (öykü, şiir, deneme, resim) çocuğa göre olmasını gözetten şu ilkeler göz önünde bulundurulmuştur:

- “Metinlerde, çocuğun kendine özgü içtenliği ile anlatım dilinin doğallığı buluşturulmalıdır.
- Yazar, anlattığı ve kurguladığı olaylarda, çocuklarla arkadaşlık, dostluk kurabilmeyi başarabilmelidir.
- Metinlerde, çocukların kavramsal gelişimine katkı sağlayacak bir anlatım yeğlenmeli, çocuklara Türkçemizin anlatım olanakları ve kuralları sezdirilmelidir.
- Metinlerdeki resimler, çocukların beğeni ve algılama düzeyine uygun olmalı, metnin iletilmesine görsel bir zenginlik katmalı; estetik nitelikleriyle de görsel algılarını geliştirici özellikler taşımalıdır.
- Metinler, dilsel ve görsel özellikleriyle çocuğun hem sanat hem de düşünme eğitimi sürecini desteklemelidir.
- Metinler, çocuğun yaşına, ilgi ve gereksinmelerine uygun olarak insan ve yaşam gerçekliğini anlamasına katkı sağlamalı, her şeyden önemlisi de çocuk ile yaşam arasında güçlü bir bağ oluşturmalıdır. Özellikle çocuğun kendini özgürce gerçekleştirebilmesine (düşünmesine, düşlemesine, gülmesine, eğlenmesine, imge üretmesine vb.) olanak sağlayacak yaşam durumları, dilin anlatım ustalığı ile kurgulanarak çocuklara sunulmalıdır.
- Metinlerdeki kurgusal gerçeklik, çocuklar tarafından, okuma eylemi sonrası, kendi gerçekliğine dönüştürülebilmesi; bir başka söyleyişle yazarın paylaşmak istedikleri, çocukların yaşam-anlam gerçeğinden kopuk olmamalıdır” (Sever, 2007a: 191-192).

İçerikte bazı öne çıkan konular ise sınıflara göre dağılım göstermektedir. Bu dağılımda, öğrencilerin somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçişi göz önüne alınmıştır.

Somut işlemler dönemindeki çocuklarla soyut işlemler dönemindeki ergenler arasındaki temel fark, ergenlerin bir olayın çok değişik yönlerini görebilmeleri ve bilgiyi soyut olarak üretebilmeleridir. Ayrıca dil gelişimi bakımından kavramların atasözlerinin, deyimlerinin anlaşılmasında artık sorunları yoktur. Ayrıca yazılı dili de bir yetişkin kadar etkili kullanabilirler. İlköğretimin 6., 7., 8. sınıflarında ve lisede ergenlerin, çözümlenme (analiz etme), karşılaştırma, soyut ilişkileri bulma, özgün bir şey üretme, eleştirel düşünme gibi özelliklerini geliştirici nitelikte etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir (Senemoğlu, 2012: 49).

Bu nedenle örneğin, bilişsel alandaki çözümlenme, birleşim ve değerlendirme düzeylerindeki içerik alanı daha çok 7. ve 8. sınıfta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca dilbilgisi öğrenme alanı da sınıflara göre farklılık göstermektedir (Aşağıdaki içeriğin belirlenmesinde 1981 ve 2005 Türkçe öğretim programından, Sever (2011b)'den ve Kavcar, Oğuzkan ve Sever (2005)'den yararlanılmıştır):

5. Sınıf

Metinde geçen sözcüklerin anlam bilgisi

Sözcüğün eş/ karşıt/ yakın anlamlısı, eş sesli sözcükler

Türkçenin ses özellikleri (ünlü/ünsüz) ve ünlü uyumu

Basılı kaynaklar bilgisi

Yazılı anlatımda plan yapılışı, paragrafın belirlenmesi, sözcüklerin yazımındaki bitişirmeler ve ayırmalar

Düşünceyi geliştirme yolları (Tanımlama, örnekleme, sayılama, öykücüklerden yararlanma, alıntılama, atasözü ve özdeyişten yararlanma, görsel ve işitsel öğelerden yararlanma)

Okuma ile ilgili temel ilkeler (Oturma biçimi, okuma gerecini oturma biçimine göre ayarlama)

Yazma ile ilgili temel ilkeler (Yazma için uygun oturma biçimi, yazma aracını kendine göre ayarlama)

6. Sınıf

Basılı kaynaklar bilgisi

Yazılı anlatımda dış yapı yanlışlarını gösteren imlerin farkındalığı

Öyküleyici, betimleyici anlatım biçimi

Türkçedeki ünsüzlerle ilgili kurallar

Metindeki temel, mecaz, soyut, somut, genel, özel, çok anlamlı sözcükler

Adlar, önadlar, adıllar, ilgeçler, bağlaçlar, ünlemler

Sözcüklerin yapı özellikleri

7. Sınıf

Eylemler, belirteçler, eylemlerin yapı özellikleri

Zaman ve kip çekimleri

Yazılı anlatımdaki iç yapı yanlışlarını gösteren imlerin farkındalığı

Edebi kişiler bilgisi

Anlatım türleri bilgisi (sözlü/yazılı), öğretici- yazınsal tür bilgisi

Açıklayıcı, tartışmacı anlatım biçimi

Yazılı bir iletişimdeki bağdaşıklık, tutarlık bağlantısını bulma

Yazınsal ve öğretici metinleri değerlendirme

Türe uygun yazma

8. Sınıf

Türkçedeki tümce bilgisi

Eylemsiler

Sözlü-yazılı anlatım türleri

Edebi kişiler bilgisi

Yazınsal ve öğretici metinleri değerlendirme

Yazılı anlatımın iç yapısındaki yanlışların (anlatım bozukluğu, tümce tutarsızlığı) farkındalığı

Yazılı bir iletişimdeki bağdaşıklık, tutarlık bağlantısını bulma

Türe uygun yazı yazma

4.4. Öğretim Amaç ve Davranışları

Çok uyaranlı eğitim ortamlarının yapılandırılmasına dönük model önerisinde Bloom (Engelhart, Furst, Hill ve Krathwohl işbirliğiyle)'un bilişsel alan sınıflandırması, Krathwohl, Bloom ve Masia'nın duyuşsal alan sınıflandırması ve Simpson'un devinişsel alan sınıflandırmasıyla (algılama- kurulma- kılavuzla yapma- mekanizma- karmaşık etkinlik (beceri haline getirme)- duruma uydurma ve yaratma) benzerlik gösteren Sönmez sınıflandırmasından yararlanılmıştır.

A. Bilişsel Amaçlar⁵

- a. Bilgi basamağı
- b. Kavrama basamağı
- c. Uygulama basamağı
- d. Çözümleme basamağı
- e. Bireşim basamağı
- f. Değerlendirme basamağı

B. Duyuşsal Amaçlar

- a. Alma
- b. Tepkide bulunma
- c. Değer verme
- d. Örgütlenme
- e. Bir değerler bütünüyle nitelenme

C. Devinişsel Amaçlar

- a. Uyarılma
- b. Kılavuz denetiminde yapma
- c. Beceri haline getirme

⁵ 1956 yılında yayımlanan Bloom sınıflandırması, 2001 yılında yeniden düzenlenmiştir. Yeniden düzenlenen bu sınıflandırmada bilişsel amaçlar, bilgi ile bilişsel süreç olarak iki boyutta ele alınmıştır. Bilişsel boyutta, bilgi basamağı hatırlama, kavrama basamağı anlama, uygulama basamağı uygulama (eylemsel), analiz basamağı çözümleme ifadesine dönüşmüştür. Yalnızca sentez ve değerlendirme basamaklarında farklılıklar olmuş, bu iki basamak yer değiştirmiş; değerlendirme ve yaratma olarak yeniden adlandırılmıştır. Ancak bu sınıflandırmada hedeflerin ifade edilmesi ve sınıflandırma tablosuna yerleştirilmesinin her zaman kolay olmadığı (Bümen, N.T. (2006). Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası. *Eğitim ve Bilim*, 31 (42)); değerlendirme basamağının sentez basamağından daha karmaşık olmadığı yönünde eleştiriler (Akt. Şeker, H. (2010). Bloom'un Taksonomisinden Bilişsel Süreç Boyutlarının Sınıflandırmasına Doğru Revize Edilen Taksonomi Üzerine. *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(39)) de söz konusudur. Bu araştırmada ise özgün sınıflandırma yeğlenmiştir.

- d. Duruma uydurma
- e. Yaratma

Bilişsel Alan

“Bilişsel Giriş Davranışları” olarak belirtilen değişken; “okuduğunu anlama” ve “dili kullanma” gücü gibi tüm öğrenmelerde gerekli olan genel bilişsel giriş davranışları ile belli bir öğrenme ünitesindeki yeni davranışların öğrenilmesini kolaylaştıran ya da olanaklı kılan ön öğrenmeleri içermektedir (Sever, 2011b: 35).

Bilişsel alanda bilgi, kavrama, uygulama, çözümlenme, birleşim ve değerlendirme olmak üzere altı basamak vardır. Bunlar arasında en alt basamağı bilgi oluşturmaktadır. Kavrama, bilgiye; uygulama hem kavramaya hem bilgiye; çözümlenme, uygulama ve önceki ikisine; birleşim, çözümlenme ve ondan öncekilere ve değerlendirme, tümüne dayalıdır (Ertürk, 1998: 64).

Bilgi basamağı: Bu basamak, herhangi bir nesne ve olguyla ilgili bazı özellikleri kişinin görünce tanınması, sorunca söylemesi ya da ezberden yinelemesi davranışlarını kapsamaktadır (Sönmez, 2001:47).

Kavrama basamağı: Bu basamakta, bilgi düzeyinde kazanılan davranışların öğrenci tarafından özümsemesi, kendine mal edilmesi, anlamının yakalanması söz konusudur (Sönmez, 2001: 60).

Uygulama basamağı: Bu düzeyde bilgi ve kavrama basamağında kazanılan davranışlara dayanarak öğrenciden nitelik ve nicelik açısından yeni olan bir sorunu çözmesi istenmektedir (Sönmez, 2001: 65).

Çözümlenme basamağı: Karmaşık bir bilgi tümgesini, yani nesnelere, olgular, sistemler ve yapıları öğrenebilmek için çözümlenmeye dayanan davranışları içermektedir (Sönmez, 2001: 67).

Birleşim basamağı: Öğeleri, belli ilişki ve kurallara göre birleştirip bir bütün oluşturmaya yönelik davranışları içermektedir. Ancak her bütün oluşturma işi birleşim olmadığı için birleşimde yenilik, özgünlük, buluş, yaratıcılık gibi özellikler gerekmektedir (Sönmez, 2001: 72-73).

Değerlendirme basamağı: Bu basamak, ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurup bir yargıya varma süreci olarak tanımlanabilir. Bilişsel, duyuşsal, devinışsel alanlarla ilgili ürün ya da süreçlerin hem kendi içinde hem de kendi dışındaki özellikler açısından

değerlendirilmesi, yani ölçütlere vurup bir yargıya varılması, bu basamağın kapsamı içindedir (Sönmez, 2001: 77).

Duyuşsal Alan

“Duyuşsal Giriş Özellikleri”, öğrencinin öğrenme ünitesine karşı ilgisinin, tutumunun ve akademik benlik kavramının bir bileşkesidir (Sever, 2004: 38). Bu alan, insan özellikleri; ilgi, tutum, özgüven, herhangi bir şeyi sevme (yurt sevgisi, insanlığı sevme ve sayma), ulusal ülkülere bağlılık, düşüncelere karşı hoşgörülü olma, çevreyi, aracı-gereci temiz tutma, zamanı etkili kullanma vb. çeşitli duygu ve davranış tarzlarını, eğilimlerini kapsamaktadır (Senemoğlu, 2012: 398).

Çoğu okul durumlarında bilişsel giriş davranışları ile duyuşsal özellikler arasında oldukça yüksek bir ilişki görülmektedir. Bu ilişki, hem yüksek düzeyde bir bilişsel öğrenmeye hem de daha olumlu duyuşsal özelliklere götürecektir olan öğretim koşulları belirlenirken bu ikisinin birlikte göz önünde tutulması gerektiğine işaret etmektedir (Bloom, 2012:106).

Alma basamağı: Kişi, nesne ve olguların farkında olmazsa ona karşı bilişsel, duyuşsal, devinişsel bir davranış geliştiremez. Bu nedenle kişi, önce nesnenin, olgunun farkına varır, sonra uyarıcıya açık olabilir (Sönmez, 2001: 82).

Tepkide bulunma basamağı: Bu basamakta kişi uyarıcılara bilinçlice tepkide bulunur ve onlarla ilgilenir, uyarıcıları arar, onlarla bulunmaya isteklidir ve üstelik bu işten zevk alır (Sönmez, 2001: 84).

Değer verme basamağı: Bu basamakta kişinin duyuşsal tepkileri sınırlı bir kararlılıktan açık bir kararlılığa ve tutarlılığa doğru derecelenebilir. Öğrencinin bir uyarıcıya karşı nasıl bir duyuşsal tepki gösterebileceği, bu basamakta kestirilebilir (Sönmez, 2001: 87).

Örgütlenme basamağı: Bu basamakta kişi, yeni değerler, duyuşsal alanla ilgili yeni örüntüler oluşturur (Sönmez, 2001: 89).

Nitelenmişlik basamağı: Bu basamaktaki davranışlar, kişinin tüm yaşamı boyunca oluşturduğu duyuşsal özelliklerin tutarlılık ve kapsamlılık kazandığını gösterir niteliktedir (Sönmez, 2001: 90).

Devinişsel Alan

Devinişsel alan, “zihin-kas eşgüdümünü gerektiren davranışları kapsayan” (Senemoğlu, 2012: 399), “öğrenilmiş becerilerin kodlandığı” (Sönmez, 2001: 92) alandır.

Uyarılma basamağı: Bu basamak kişinin, doğru becerinin nasıl yapıldığını önce dikkatlice izlediği; sonra o davranışı yapmak için vücudu istenilen konuma getirdiği davranışları içermektedir (Sönmez, 2001: 93-94).

Kılavuz denetiminde yapma basamağı: Bu basamak, bir iş ya da işlemin tümünü oluşturan işlem basamaklarını, öğrencinin işin gerektirdiği sıraya göre öğretmenle ya da ustayla birlikte yapmasını içeren davranışlardan oluşmaktadır (Sönmez, 2001: 95-96).

Beceri haline getirme basamağı: Bu basamak ise amaç-davranışları kişinin kendi başına, hiç kimseden yardım almadan o işin gerektirdiği nitelikte yapmasını içeren davranışlardan oluşmaktadır (Sönmez, 2001: 97).

Bu çalışmada geliştirilen amaç-davranışlar ise yukarıda belirtilen basamakların gerekliliklerine göre düzenlenmiştir. Aşamalı sınıflandırmaya uygun olarak 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyi için amaç ve davranışların⁶ belirlenmesi ve düzenlenmesinde başta Sever (2011b: 59- 98) ve Sönmez (2001: 46-102) olmak üzere Türkçe öğretimi, yazılı ve sözlü anlatım ile program geliştirme kaynaklarından elde edilen verilerden yararlanılmıştır.

Araştırmada yer alan her bir amaç ifadesi için Sever (2011b: 59-64) tarafından belirlenen “Türkçe Öğretiminin Amaçları”ndan yararlanılmıştır. Sever(2011b)’den alıntılanan davranışlar ise “italik” biçimde yazılmıştır.

Her bir amaca yönelik davranışlar, düzeylere göre belirlenmiş ve sınıflandırılmıştır. Bu davranışlar, çizelge içinde verilmiş ve davranışlar hangi düzeyde gözlemlenmesi gerekiyorsa o düzeyi gösteren kutucuğa “X” işareti konulmuştur. Ancak Türkçe öğretiminde içerik alanı, düzey ilerledikçe genişlediği için bir davranışın ileri bir düzeyde yinelenmesi gerekir. Örneğin; “bir sözcüğün ya da sözün eş/karşıt/yakın anlamlısı olan sözcüğü yazma/söyleme” davranışı, 5. sınıfta gözlemlenmesi ve üzerinde durulması gereken bir davranıştır. Ancak bu davranışın, diğer düzeyler için de yinelenmesi ve gözlemlenmesi gerekir.

⁶ Bu çalışmada, Bloom’un sınıflandırması temele alındığı için “davranış” ifadesi yeğlenmiştir.

4.4.1. Bilişsel Alanda Belirlenen Amaç ve Davranışlar

4.4.1.1. Bilgi Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

1.10 Bir Alana Özgü Bilgiler (Belirgenler Bilgisi)

1.12 Kavramlar Bilgisi

1.12 Olgular Bilgisi

1.13 Araç- Gereç Bilgisi

1.11 Düzeyine Uygun Bir Metindeki Sözcük, Deyim, Atasözü, Özdeyiş, İkileme, Tamlama ve Terimlerin Anlam Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Bir sözcüğün ya da sözün (deyim, atasözü, özdeyiş, tamlama ve terim) anlamını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
II. Verilen bir anlamın karşılığı olan sözcüğü ya da sözü (deyim, atasözü, özdeyiş, tamlama ve terim) yazma/söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
III. Bir sözcüğün ya da sözün (deyim, atasözü, özdeyiş, tamlama ve terim) eş/ karşıt/ yakın anlamlısı olan sözcük ya da sözleri yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X				
IV. Verilen sözcükler arasından anlam bakımından diğerleriyle uyumayanı (ayrı düşeni) yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X				
V. Verilen sözcükler arasından anlam bakımından bir grup oluşturanları yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X			
VI. Verilen sözcükleri eş/ yakın/ karşıt anlamlılık bakımından eşleştirip yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X			
VII. Birden fazla anlamı olan bir sözcüğün farklı anlamlarını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X				
VIII. Bir metinde geçen eş/ yakın/ karşıt/ soyut/ somut/ temel/ mecaz/ genel/ özel anlamlı sözcükleri bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X			

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
IX. Verilen bir metinde belirtilen sözcük/ sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X	X	X	

(Sever, 2011b:71)

1.12 Edebi Kişilerle İlgili Belli Başlı Olgular Bilgisi (Sever, 2011b: 59)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yazarın ya da şairin yaşadığı yılları yazma/ söyleme (seçip işaretleme)				X	X
II. Yazarın ya da şairin yaşadığı yerleri yazma/ söyleme (seçip işaretleme)				X	X
III. Yazar ya da şair ile ilgili verilen bir önermenin doğru ya da yanlış olduğunu yazma/ söyleme				X	X
IV. Verilen bir dizi yapıt adlarını yazarlarıyla/şairleriyle eşleştirip yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)				X	X

1.13 Basılı Kaynaklardan (Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Yazım Kılavuzu, Ansiklopedi vb.) Yararlanma Bilgisi (Sever, 2011b: 59)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Gösterilen kaynağın adını yazma/ söyleme		X	X		
II. Gösterilen kaynağın ne işe yaradığını yazma/söyleme		X	X		
III. Gösterilen kaynağın nasıl kullanıldığını yazma/söyleme		X	X		
IV. Verilen bir dizi kaynakla bir dizi adı eşleştirip işaretleme		X	X		

1.20 Bir Alandaki Özgüllerle Uğraşma Araçları ve Yolları Bilgisi

1.21 Alışılar Bilgisi

1.22 Yönelimler ve Aşamalı Diziler Bilgisi

1.23 Sınıflamalar ve Kategoriler Bilgisi

1.24 Ölçütler Bilgisi

1.21.1 Türkçe Yazım Kurallarında Geçen Alışlar Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. “Nokta, iki nokta, üç nokta, sıra noktalar, virgül, noktalı virgül, tırnak (çift tırnak, tek tırnak), ayraç, kısa çizgi, uzun çizgi, eğik çizgi, soru, ünlem, kesme işareti ve düzeltme işaretinin” karşılığı olan belirtkeleri yazma/ söyleme		X	X	X	X
II. Noktalama işaretlerinin metinde kullanıldığı yerleri bulup gösterme		X	X	X	X

1.21.2 Yazılı Anlatımda Geçen Alışlar Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. “Plan yeterli değil (pl.y.d), buradan paragraf yapınız (/p), sözcüğü buradan ayırınız (><), sözcüğü buradan bitiştiriniz (<>), buraya konulan noktalama işaretlerinin kalkması gerek (□)” işaretlerinin adını yazma/ söyleme		X			
II. Yazılı anlatımda dış yapı yönünden yanlışları belirten bu işaretlerin metinde kullanıldığı yerleri bulup gösterme		X	X		
III. Yazılı anlatımda iç yapı yönünden yanlışları belirten işaretlerin (A.d. (açık değil), C.bzk. (cümle bozuk), C.krk. (cümle karışık), C.trz (cümle tutarsızlığı),...) adını yazma/ söyleme				X	X
IV. Yazılı anlatımda iç yapı yönünden yanlışları belirten bu işaretlerin metinde kullanıldığı yerleri bulup gösterme				X	X

1.23.1 Anlatım Türleri Bilgisi (Sever, 2011b: 59)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Anlatım türlerini sözlü ve yazılı olarak sınıflayıp yazma/söyleme			X	X	
II. Sözlü anlatım türlerini; konuşma, fıkra anlatma, tartışma, panel, forum, açık oturum, sempozyum, münazara, konferans, söylev, röportaj, mülakat, radyo-televizyon konuşması olarak yazma/söyleme			X	X	X
III.Sözlü anlatım türlerinin belirgin özelliklerini yazma/ söyleme				X	X
IV. Yazılı anlatım türlerini; şiir, öykü, roman, tiyatro, masal, söylence (efsane),koşuk (destan), makale, deneme, köşe yazısı, eleştiri, mektup, günlük, anı, gezi yazısı, haber yazısı, reklam metni, söyleşi, yaşamöyküsü, özyaşamöyküsü olarak yazma/söyleme			X	X	X
V. Yazılı anlatım türlerini, öğretici ve yazınsal türler olarak sınıflayıp yazma/söyleme				X	
VI. Yazınsal türdeki metinlerin (şiir, öykü, roman, tiyatro, masal, söylence (efsane), koşuk (destan)) belirgin özelliklerini yazma/söyleme				X	X
VII.Öğretici türdeki metinlerin (makale, fıkra, röportaj, eleştiri, deneme, mektup, günlük, anı, gezi yazısı, yaşamöyküsü, özyaşamöyküsü) belirgin özelliklerini yazma/ söyleme				X	X
VIII. Verilen bir dizi metnin hangi türe girdiğini yazma/söyleme ya da bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme					X

1.23.2 Türkçedeki Sözcük Türleri Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
<i>I.Adın tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)</i>			X		
<i>i. Adların çeşitlerini yazma/ söyleme</i>			X		
<i>ii. Özel, cins, somut, soyut, tekil, çoğul ve topluluk adlarının özelliklerini yazma/ söyleme</i>			X		
<i>iii. Adların buldukları durumları (adın beş durumunu) yazma/ söyleme</i>			X		
<i>iv. Ad tamlamasının tanımını yazma/ söyleme</i>			X		
<i>v. Ad tamlamasının çeşitlerini ve özelliklerini yazma/ söyleme</i>			X		
<i>II. Sıfatın (önadın) tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)</i>			X		
<i>i. Sıfat olan sözcüklerin yaptıkları görevlere göre çeşitlerini yazma/ söyleme</i>			X		
<i>ii. Niteleme, belirtme, işaret, belgisiz, sayı, soru, pekiştirme, küçültme, unvan sıfatlarının özelliklerini yazma/ söyleme</i>			X		
<i>iii. Sıfat tamlamasının tanımını ve özelliklerini yazma/ söyleme</i>			X		
<i>iv. Sıfatların adlaşmasıyla ilgili kuralı yazma/ söyleme</i>			X		
<i>III.Zamirin (adılın) tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)</i>			X		
<i>i. Zamir çeşitlerini yazma/ söyleme</i>			X		
<i>ii. Kişi, işaret, belgisiz, soru, iyelik ve ilgi zamirlerinin özelliklerini yazma/ söyleme</i>			X		
<i>IV. Eylemin (fölin) tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)</i>			X		
<i>i. Eylem zamanlarını yazma/ söyleme</i>				X	
<i>ii. Eylem kişilerini (şahıslarını) yazma/ söyleme</i>				X	
<i>iii. Eylem kipinin tanımını yazma/ söyleme</i>				X	
<i>iv. Eylem kiplerinin çeşitlerini özellikleriyle yazma/ söyleme</i>				X	
<i>v. Olumlu ve olumsuz eylemlerin tanımını yazma/ söyleme</i>				X	
<i>vi. Soru eyleminin tanımını yazma/ söyleme</i>				X	
<i>vii. Ekeylemin tanımını özellikleriyle yazma/ söyleme⁷</i>				X	
<i>viii. Ekeylem zamanlarını yazma/söyleme</i>				X	
<i>ix. Ekeylem kişilerini yazma/söyleme</i>				X	
<i>x. Ekeylemin olumlu, olumsuz ve soru biçimlerini yazma/ söyleme</i>				X	
<i>xi. Eylemsinin tanımını özellikleriyle yazma/ söyleme</i>					X

⁷ Ekeylem, eylemsilerle ve eylem çatısı ile ilgili davranışlar eklenmiştir.

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
xii. Ad-eylemin tanımını yazma/ söyleme					X
xiii. Ad-eylemin özelliklerini yazma/ söyleme					X
xiv. Sıfat-eylemin tanımını yazma/ söyleme					X
xv. Sıfat-eylemin özelliklerini yazma/ söyleme					X
xvi. Bağ-eylemin tanımını yazma/ söyleme					X
xvii. Bağ-eylemin özelliklerini yazma/ söyleme					X
xviii. Eylem çatısının tanımını özellikleriyle yazma/ söyleme					
xix. Öznesine göre eylem çatısının tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
xx. Öznesine göre eylem çatısının çeşitlerini yazma/ söyleme					X
xxi. Etken/ edilgen/ dönüşlü/ işteş eylem çatısının özelliklerini yazma/ söyleme					X
xxii. Nesnesine göre eylem çatısının tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
xxiii. Nesnesine göre eylem çatısının çeşitlerini yazma/ söyleme					X
xxiv. Geçişli/ geçişsiz / oldurgan/ ettirgen eylem çatısının özelliklerini yazma/ söyleme					X
V. Zarfın (belirtecin) tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
i. Zarfların çeşitlerini yazma/ söyleme					X
ii. Zaman, durum, ölçü, yer-yön ve sou zarflarının özelliklerini yazma/ söyleme					X
VI. Edatın (ilgecin) tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
i. Edatların buldukları tümcelerdeki ilgi durumlarını (benzerlik, eşitlik, neden, araç, zaman, yer-yön ilgisi) özellikleriyle yazma/ söyleme					X
VII. Bağlacın tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
i. Başlıca bağlaçları yazma/ söyleme					X
VIII. Ünlemin tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
i. Ünlem olarak kullanılan sözcükleri yazma/ söyleme					X
IX. Sözcük türlerini özellikleriyle yazma/ söyleme					X

1.23.3 Türkçedeki Sözcüklerin Yapı Özellikleri Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yapılarına göre sözcük çeşitlerini yazma/ söyleme			X		
II. Basit sözcükleri özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X	X ⁸		
III.Ekin tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
i. Çekim eklerini özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
ii. Yapım eklerini özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
IV.Türemiş sözcükleri özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X	X		
V. Bileşik sözcükleri özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X	X		

(Sever, 2011b: 88-89)

1.23.4 Türkçedeki Sözcüklerin Anlam Özellikleri Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Sözcüğü özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
II. Eşsesli sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
III.Eş anlamlı/ yakın anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
IV.Karşıt anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
V. Soyut ve somut anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
VI.Temel (gerçek) ve mecaz anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
VII. Genel ve özel anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
VIII.Çok anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		

(Sever, 2011b: 89)

1.23.5 Türkçe Tümce Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Tümcenin anlamını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
II. Tümcenin temel (asıl) öğelerini ve özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
III.Özne ile yüklemün uygunluk durumlarını yazma/ söyleme					X

⁸ Basit, türemiş ve bileşik eylemleri özellikleriyle tanımlama

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
IV. Tümcenin yardımcı öğelerini ve özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
V. Tümce çeşitlerini yazma/ söyleme					X
VI. Yapılarına göre tümce çeşitlerini ve özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VII. Anlamlarına göre tümce çeşitlerini ve özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VIII. Öğelerin dizilişine göre tümce çeşitlerini ve özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
IX. Yüklemlerine göre tümce çeşitlerini ve özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X

(Sever, 2011b: 89-90)

1.24.1 Türkçenin Bağlı Olduğu Ana Kurallar Bilgisi (Sever, 2011b: 59)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Türkçenin ses özelliklerini (ünlü-ünsüz uyumu) yazma/söyleme	X				
II. Türkçenin tümce yapısının Özne + Nesne+ Yüklem dizilişinde olduğunu yazma/söyleme					X
III. Türkçenin söz dizilişinde değişiklikler yapılabileceğini yazma/söyleme					X
IV. Türkçenin bitişken (eklemeli) bir dil olduğunu ve ekleri sondan aldığı yazma/söyleme			X	X	

1.24.2 Dinleme ile İlgili İlkeler Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Dinlemek (izlemek) için uygun bir biçimde oturacağını yazma/ söyleme	X				
II. Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplayacağını yazma/ söyleme	X	X	X	X	X
III. Dikkatini konuşmacıya, izlenilecek filme ya da dinlenilecek şarkıya yönelteceğini yazma/ söyleme ⁹	X	X	X	X	X
IV. Konuyla ya da filmle ilgili önemli noktaları not alacağını yazma/ söyleme	X	X	X	X	X
V. Konuşmacının sözünü kesmeden dinleyeceğini yazma/ söyleme	X	X	X	X	X
VI. Konuşmacının ve dinleyicilerin (izleyicilerin) dikkatini dağıtacak hareketler yapmayacağını yazma/ söyleme	X	X	X	X	X
VII. Konuşmanın, filmin veya şarkının başlangıç ve bitiş süresi arasında dikkatini sürdüreceğini yazma/ söyleme	X	X	X	X	X

⁹ V. sınıfta dinleme ya da izleme süresinin 15-20 dakika arası (Kavcar,C., Oğuzkan,F. ve Sever,S. (2005). Türkçe Öğretimi- Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için. Ankara: Engin Yayınevi, ss.48), VI. sınıfta ise 25-30 dakika arası (Sever, S. (2004). Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık, ss.66) , VII. sınıfta 30- 35 dakika arası, VIII. sınıfta 35- 40 dakika arası olmalıdır.

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
VIII. Konuşmacıya, konuşma sırasında, dinlediğini gösterir sözel olmayan tepkiler göstereceğini yazma/ söyleme		X	X	X	X
IX. İzlenen film, dinlenen şarkı boyunca ve konuşma sırasında başkalarıyla konuşmayacağını yazma/ söyleme		X	X	X	X
X. İzlenen film hakkında veya konuşmacıya soru sormak ve görüş bildirmek için uygun zamanda söz isteyeceğini yazma/ söyleme		X	X	X	X
XI. Konuşmacıya, konuyla ilgili sorular soracağını yazma/ söyleme		X	X	X	X

(Sever, 2001: 65)

1.24.3 Okuma ile İlgili İlkeler Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Dik, düzgün ve rahat oturacağını ya da duracağını yazma/ söyleme		X			
II. Okurken, ışığın yeterli ve sol arkadan gelmesine dikkat edeceğini yazma/ söyleme		X			
III. Okuma gerecini (materyalini) gözden uygun uzaklıkta tutacağını yazma/ söyleme (yaklaşık 33 cm.)		X			
IV. Ayakta okurken kitabı sol elle tutup (okuduğu kitapsa) kitabın sayfalarını sağ elle çevireceğini (solak olanlar buna zorlanmamalıdır) yazma/ söyleme		X			
V. Parmak ya da kalemle satır izlemeden, başı ve gövdeyi sallamadan okuyacağını yazma/ söyleme		X			
VI. Ön yüzünün okunması biten kitap yaprağını, okumanın hızını aksatmayacak ve anlamlandırmayı bozmayacak biçimde hemen çevireceğini yazma/ söyleme		X			

(Sever, 2011b: 68-69)

1.24.4 Konuşma ile İlgili İlkeler Bilgisi (Sever, 2011b: 59)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Konuşmak için uygun (dinleyicilerin rahatlıkla görebileceği) ve ölçülü bir biçimde duracağını yazma/söyleme		X	X	X	X
II. Dikkatini konuşacağı konu üzerinde toplayacağını yazma/söyleme		X	X	X	X
III. Konuşma sırasında derin, sık, çabuk, düzenli ve gürültüsüz biçimde soluk alacağını yazma/söyleme		X	X	X	X
IV. Konuşma sırasında burundan soluk alacağını yazma/söyleme		X	X	X	X
V. Konuşma sırasında soluğunu iyi ayarlayacağını yazma/söyleme		X	X	X	X
VI. Beden diliyle konuşması arasında uyum sağlayacağını yazma/söyleme		X	X	X	X

1.24.5 Yazma ile İlgili İlkeler Bilgisi (Sever, 2011b: 60)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Dik, düzgün ve rahat oturacağını ya da duracağını yazma/söyleme		X			
II. Kâğıdı gözden uygun uzaklıkta tutacağını yazma/söyleme (yaklaşık 40 cm.)		X			
III. Sağ elle yazı yazanın kâğıt tutma biçiminin sola 40-45° eğimli olması ve kâğıdı sol eliyle desteklemesi gerektiğini yazma/söyleme		X			
IV. Sağ elle yazı yazanın beden duruşunun sola eğimli olması gerektiğini yazma/söyleme		X			
V. Sol elle yazı yazanın kâğıt tutma biçiminin sağa 40-45° eğimli olması ve kâğıdı sağ eliyle desteklemesi gerektiğini yazma/söyleme		X			
VI. Sol elle yazı yazanın beden duruşunun sağa eğimli olması gerektiğini yazma/söyleme		X			

1.24.6 Türkçede Kullanılan Yazım ve Noktalama Kuralları Bilgisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Türkçedeki ünlüleri yazma/ söyleme		X			
II. Türkçedeki ünsüzleri yazma/söyleme		X			
III. Türkçedeki büyük ünlü uyumunu özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
IV. Türkçedeki küçük ünlü uyumunu özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
V. Türkçedeki ünsüzlerle ilgili kuralları yazma/ söyleme			X		
VI. “ile” sözcüğünün ek olarak kullanılış kurallarını yazma/ söyleme			X		
VII. -ken, -ki, -leyin, -iyor, -(i)mtirak eklerinin yazılış özelliklerini yazma/söyleme		X			
VIII. Soru eki “mi” ile “de” ve “ki” bağlaçlarının kullanılış kurallarını yazma/ söyleme			X		
IX. Hece düşmesi kuralını yazma/ söyleme			X		
X. Mastar eklerinden (eylemliklerden) (-ma, -me, -mak, -mek) sonra gelen eklerin yazılış kurallarını yazma/ söyleme				X	
XI. “a” ve “e” ünlüleriyle biten eylemlerin yazılış kurallarını yazma/ söyleme				X	
XII. Bazı yabancı sözcüklerin yazımıyla ilgili kuralları yazma/ söyleme			X		
XIII. Noktalama işaretlerinin (nokta, virgül, noktalı virgül vb.) kullanıldıkları yerleri yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X	X	X	X
XIV. Büyük harflerin kullanılış kurallarını yazma/ söyleme		X	X	X	
XV. Ay ve gün adlarının yazılış kurallarını yazma/ söyleme			X		
XVI. Tarihlerin yazımıyla ilgili kuralları yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
XVII. Sayıların yazımıyla ilgili kuralları yazma/ söyleme			X	X	

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
XVIII. Güneş, ay ve gezegenlerin yazımıyla ilgili kuralları yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)		X			
XIX. Deyimlerin yazılış kurallarını yazma/ söyleme			X		
XX. Bileşik sözcüklerin yazılış kurallarını yazma/ söyleme			X		
XXI. Bileşik eylemlerin yazılış kurallarını yazma/ söyleme				X	
XXII. İkilemelerin yazılış kurallarını yazma/ söyleme			X		
XXIII. Pekiştirmeli sözcüklerin yazılış kurallarını yazma/ söyleme			X		

(Sever, 2011b: 85-86)

1.24.7 Yazınsal ve Öğretici Metinleri Değerlendirmede İşe Koşulan Ölçütler Bilgisi (Sever, 2011b: 60)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Öğretici metinlerin kullanmalık metinler olduğunu, yazınsal metinlerin ise kurmaca metinler olduğunu yazma/söyleme				X	X
II. Öğretici metinlerin öğretme amacı güttüğünü, yazınsal metinlerin ise öğretmekten çok, yaşama ve insana yönelik duyarlık oluşturma amacı güttüğünü yazma/söyleme				X	X
III. Öğretici metinlerin iletiyi doğrudan (önerme biçiminde) verdiğini, yazınsal metinlerin ise iletiyi okura sezdirdiğini yazma/söyleme				X	X
IV. Öğretici metinlerdeki sözcüklerin, gündelik dilin herkesçe bilinen anlamları ile oluşturulan metinler olduğunu, yazınsal metinlerde ise sözcüklerin herkesin bildiği, paylaştığı, alışılmış anlamların dışında kullanıldığını yazma/söyleme				X	X
V. Yazınsal metinlerdeki sözcüklerin çokanlamlılık taşıdığını yazma/söyleme				X	X
VI. Öğretici metinlerin gerçekliği yansıttığını, yazınsal metinlerin ise gerçeklerden yola çıkarak yazarın düş ve düşünce dünyasında yeniden kurgulandığını yazma/söyleme				X	X
VII. Öğretici metinlerin, anlaşılmak için okurdan çok yönlü çabalar gerektirmeyen metinler olduğunu, yazınsal metinlerin ise okurun belleğinde, düş ve düşünsel çabalarına koşut olarak anlam kazandığını yazma/söyleme				X	X

4.4.1.2. Kavrama Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

2.10 Çevirme

2.20 Yorumlama

2.30 Öteleme

2.20.1 Okuduğu Düzeyine Uygun Bir Metni Tam ve Doğru Olarak Anlayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme	X	X	X	X	X
II. Metnin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
III. Metnin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
IV. Metnin ana düşüncesinin belirtildiği tümceyi ya da paragrafı bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
V. Ana düşüncüyü destekleyen yardımcı düşünceleri birer tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
VI. Metnin bakış açısını bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
VII. Metindeki, daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
VIII. Metindeki, metni yönlendiren anahtar sözcükleri ya da sözleri yazarın kullandığı bağlam içinde anlamlandırma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
IX. Metindeki olayın/ olayların geçtiği yeri, zamanını, nedenini, sonucunu ve gelişim sırasını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
X. Metindeki (varsa) kahraman(lar)ın iç ve dış portresini/portrelerini kendi tümceleriyle yazma/ söyleme	X	X	X	X	X
XI. Metnin anlatım biçimini (açıklama, öyküleme, betimleme, tartışma) bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
XII. Metnin (varsa) giriş, gelişme, sonuç bölümlerini metin üzerinde belirleme (gösterme)	X	X	X	X	X
XIII. Okuduğu metne uygun başlık bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
XIV. Metindeki bir olay, durum ya da ana düşüncüyü karşılayacak bir atasözü/ özdeyiş yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
XV. Okuduğu metindeki çelişen düşünceleri ve anlam tutarsızlıklarını belirtme (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
XVI. Metnin türünü yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
XVII. Metnin dil ve anlatım özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X

(Sever, 2011b:72-73)

2.20.2 Dinlediği (İzlediği) Düzeyine Uygun Bir Konuşmayı-Filmi Tam ve Doğru Olarak Anlayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Dinlediği konuşmanın ya da izlediği filmin konusunu ya da izlediğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
II. Dinlediği konuşmanın ana düşüncesini ya da yardımcı düşüncelerini birer tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
III. Dinlediği olayın (varsa) ya da izlediği filmin geçtiği yeri/ zamanını/ kahramanlarını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
IV. Dinlediği olayın (varsa) ya da izlediği filmin kahraman(lar)ının (iç ve dış) portresini/ portrelerini kendi tümceleriyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
V. Dinlediği konuşmanın (varsa) ya da izlediği filmin gelişim sırasını ya da giriş, gelişme, sonuç bölümlerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
VI. Dinlediği konuşmayı ya da izlediği filmi, özünü yitirmeden kendi tümceleriyle özetleme	X	X	X	X	X
VII. Dinlediği konuyla ya da izlediği filmle ilgili yazılı/ sözlü görüş bildirme	X	X	X	X	X
VIII. Dinlediği konuya uygun başlık ya da izlediği filme uygun ad yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
IX. Dinledikleri arasında ya da izlediği filmde neden- sonuç ilgisi kurma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)	X	X	X	X	X
(Bu amaç ve davranışlara “izlediği film” ifadesi eklenmiştir.) (Sever, 2001: 66)					

4.4.1.3. Uygulama Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

3.1 Duygu, Düşünce, Tasarım ve İzlenimlerini Konuşma İlkelerine Uygun Olarak Sözle, Doğru, Anlaşılır ve Etkili Biçimde Anlatabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Konuşmaya (gerekirse) dinleyicilerin düzeylerine uygun bir hitapla başlama	X	X	X	X	X
II. Konuşma konusunu açık ve kısa olarak belirtme	X	X	X	X	X
III. Konuşmayı yapmak için bulunduğu yerde (sahne, kürsü, tahta önü) ölçülü ve rahat olma	X	X	X	X	X
(Devam ediyor.)					

IV. Derin, sık, çabuk, düzenli, sinirlenmeden ve gürültüsüz biçimde soluk alma ¹⁰	X	X	X	X
V. Konuşurken burundan soluk alma (bedensel bir özür ya da konuşmanın gerektirdiği özel durumlar dışında)	X	X	X	X
VI. Konuşurken göğüs boşluğundan ve diyaframdan soluk alma	X	X	X	X
VII. Konuşurken soluk vermeyi iyi ayarlama (birden soluk vermeme vb.)	X	X	X	X
VIII. Soluk alırken konuşmama	X	X	X	X
IX. Sesi, dinleyicilerin duyabileceği biçimde ayarlama	X	X	X	X
X. Kendi kişiliğini yansıtan bir sesle (konuşma sesiyle) konuşma	X	X	X	X
XI. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyleme, boğumlama	X	X	X	X
XII. Açık, anlaşılır, yalın ve doğru tümceler kurma	X	X	X	X
XIII. Sözcük ve tümceleri anlamına göre vurgulama (sözcük ve tümcelerin anlam ve duygu yükünü sesle ayarlama)	X	X	X	X
XIV. Konuya ve konuşmanın düzeyine uygun bir tonla (ağırbaşlı, neşeli, duygulu, saygılı vb.) konuşma	X	X	X	X
XV. Konuşmanın akışını bozacak duraksamalar yapmama	X	X	X	X
XVI. Konuşma akışını anlama göre ayarlama	X	X	X	X
XVII. Konuşurken konu dışına çıkmama, konudan ayrılmama	X	X	X	X
XVIII. Dinleyicilerle göz iletişimi kurma	X	X	X	X
XIX. Söz, jest, mimik uyumunu sağlayarak konuşma	X	X	X	X
XX. Tekrarlara yer vermeden konuşma	X	X	X	X
XXI. Konuşmada ağızlara ve argo söyleyişlere yer vermeme	X	X	X	X
XXII. Konuşurken “ıhlama” yapmama (gereksiz sesler çıkarmama)	X	X	X	X
XXIII. Konuşmanın anlaşılmasını güçleştiren sözcük ya da sözcükler kullanmaktan kaçınma	X	X	X	X
XXIV. Dinleyicilerin ilgisini dağıtacak gereksiz ayrıntılara girmeme	X	X	X	X
XXV. Konuşmayı “ortak dil”in söyleyiş özelliklerine uygun olarak yapma	X	X	X	X
XXVI. Konuşma konusuyla ilgili bilgileri bir sıraya koyarak anlatma	X	X	X	X
XXVII. Dinleyiciler tarafından yapılan eleştirileri hoşgörüyle karşılama	X	X	X	X
XXVIII. Dinleyiciler tarafından yöneltilen sorulara açık, kısa ve doğru yanıtlar verme	X	X	X	X

¹⁰ Kalp tepe atımı (Bu terimin kullanımı, yazar tarafından yeğlenmiştir.) 9-12 yaş arasında ortalama 80 (50-110) iken 12- 16 yaş arasında 75 (50-100)'tir (Çıtak, 2012:101 (Çıtak, Agop (2012). Çocukluk Yaş Grubunda Şok ve Tedavisi. *Çocuk Dergisi*, 12(3), 99-112)). Ayrıca kalp hız değişkenliği ile solunum sıklığı ve hacmi arasında doğrudan bir ilişki olduğu, kalp hız değişkeni ve solunum arasındaki ilişkinin yutkunma ile değiştiği belirtilmektedir (Yazgı ve Yıldız, 2010 (Yazgı, Serian ve Yıldız, Metin (2010). Removing The Effect of Swallowing on The Heart Rate Variability. *Biomedical Engineering Meeting (BIYOMUT)*, 15th National. IEEE). Bu nedenle soluğu ayarlama davranışlarının (soluğu düzenli alma, soluk alırken konuşmama, diyaframdan soluk alma,...) kazandırılmasına yönelik etkinliklerde, 5. ve 6. sınıftaki öğrencilerin bedensel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
XXIX. Konuşmayı belirtilen (istenilen) sürede bitirme			X	X	X
XXX. Konuşma bitiminde dinleyicilere teşekkür etme			X	X	X

(Sever, 2011b: 75-76)

3.2 Yazılarında Yazım ve Noktalama Kurallarını Uygulayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Noktalama işaretlerini (nokta, iki nokta, üç nokta, sıra noktalar, noktalı virgül, virgül, soru, ünlem, tırnak, ayraç, kısa çizgi, uzun çizgi, kesme işareti, düzeltme işareti) yerli yerinde kullanma		X	X	X	X
II. Verilen tümceler arasından, noktalama işareti/ işaretleri bakımından yanlış/ doğru olan tümceyi seçip işaretleme		X	X	X	X
III. Noktalama işaretleri konulmamış bir metnin gerekli yerlerine uygun noktalama işaretlerini koyma		X	X	X	X
IV. Verilen sözcükler arasından büyük ünlü uyumuna uyan/ uymayan sözcüğü seçip işaretleme		X			
V. Verilen sözcükler arasından küçük ünlü uyumuna uyan/ uymayan sözcüğü seçip işaretleme		X			
VI. Verilen sözcükler arasından ünsüz değişmesi kuralına uyan sözcüğü seçip işaretleme			X		
VII. Verilen sözcükler arasından “ile” sözcüğünün ek olarak kullanılış kurallarına uyan/ uymayan sözcüğü seçip işaretleme			X		
VIII. Verilen sözcükler arasından –ken, -ki, -leyin, -(i)mırak gibi eklerin kullanılış kurallarına uyan/ uymayan sözcüğü seçip işaretleme		X			
IX. Verilen sözcükler arasından hece düşmesi kuralıyla yazılan sözcüğü seçip işaretleme			X		
X. Soru eki “mi” ile “de” ve “ki” bağlaçlarının doğru/ yanlış yazıldığı tümceyi verilen tümceler arasından seçip işaretleme			X		
XI. “a” ve “e” ünlüleriyle biten eylemlerin yazılış kurallarına uygun olan/ olmayan sözcüğü, verilen sözcükler arasından seçip işaretleme				X	
XII. Verilenler arasından bileşik sözcüklerin yazılış kurallarına uyan/ uymayan örneği seçip işaretleme			X		
XIII. Bazı yabancı sözcüklerin yazılış kurallarına uyan/ uymayan sözcüğü verilen sözcükler arasından seçip işaretleme			X		
XIV. Terim, deyim ve ikilemelerin yazılış kurallarına uyan/ uymayan örneği seçip işaretleme			X		
XV. Verilen tümceler arasından, büyük harflerin yanlış/ doğru kullanıldığı tümceyi seçip işaretleme		X	X	X	
XVI. Verilenler arasından ay ve gün adlarının yazılış kurallarına uyan/ uymayan örneği seçip işaretleme			X		
XVII. Verilenler arasından sayıların yazılış kurallarına uyan/ uymayan örneği seçip işaretleme			X	X	
XVIII. Verilenler arasından tarihlerin yazılış kurallarına uyan/ uymayan örneği seçip işaretleme			X		
XIX. Verilen tümceler arasından güneş, ay ve gezegenlerin yazılış kurallarına uyan/ uymayan tümceyi seçip işaretleme		X			
XX. Yazım kuralları bakımından yanlış/ doğru bir tümceyi verilen tümceler arasından seçip işaretleme					X
XXI. Yazım yanlışları bulunan bir metni düzelterek yeniden yazma					X

(Sever, 2011b: 91-92)

3.3 Yazma Çalışmalarında “Dış Yapı”(Dış Düzenleyim) İlkelerini Uygulayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Çizgisiz düz beyaz kâğıt kullanma (genellikle 21.5 x 28.5 cm. boyutlarında)		X	X	X	X
II. Çizgisiz kâğıda düz satır yazma, satırları kaydırmama (gerekirse kâğıdın altına siyah çizgili bir kâğıt ‘altlık’ koyma)		X	X	X	X
III. Siyah kurşun kalem ya da siyah, koyu mavi mürekkepli kalemle yazma		X	X	X	X
IV. Kâğıdın sadece ön yüzüne yazma (kullanılan defter değil, dosya kâğıdı ise)		X	X	X	X
V. Kâğıdın sol yan kenarında 3.5 ya da 4 cm., sağ yan kenarında 1.5 cm. boşluk bırakma		X	X	X	X
VI. Kâğıdın üst kısmında 6 cm., alt kısmında da 3 cm. boşluk bırakma		X	X	X	X
VII. Kâğıdın sol üst köşesine adını ve soyadını, okulun adını, sınıfını varsa şubesini yazma		X	X	X	X
VIII. Kâğıdın sağ üst köşesine tarih yazma		X	X	X	X
IX. Yazı başlığını, sayfanın tam ortasına ve kâğıdın üst kısmında bırakılan boşluğa yazma (kâğıdın üst kısmından 4 cm. aşağıya)		X	X	X	X
X. Yazıyla başlık arasında 2 cm. boşluk bırakma		X	X	X	X
XI. Kâğıdın ön yüzü dolmadan (alttan 3 cm.lik boşluk kalmadan) diğer sayfaya geçmeme		X	X	X	X
XII. Kâğıdın sağ/sol üst kenarına ya da alt kenarının tam ortasına sayfa numarası koyma (yazma)		X	X	X	X
XIII. Paragraflara diğer satırlardan 1.5 cm. (7 harf) daha içeriden başlama		X	X	X	X
XIV. Satırlara alt alta aynı hizada başlama		X	X	X	X
XV. Sözcükleri, doğru ve eşit aralıklarla yazma		X	X	X	X
XVI. Satırlar arasında eşit boyda boşluk bırakma		X	X	X	X
XVII. Paragraflar arasında, satırlar arasındaki boşluk oranına göre, biraz daha boşluk bırakma		X	X	X	X
XVIII. Harfleri aynı düzeyde, aynı yönde yazma		X	X	X	X
XIX. Harfleri biçimce doğru yazma		X	X	X	X
XX. Düzgün ve okunaklı yazma		X	X	X	X
XXI. Gerektiğinde okunaklı, işlek, güzel ve düzenli biçimde “dik yazı”yla yazma		X	X	X	X
XXII. Yazı bitiminde; ilgiliye, temiz, lekesiz, kusursuz bir görüntüsü olan kâğıt ya da kâğıtlar verme (sunma)		X	X	X	X

(Sever, 2011b: 79-80)

3.4 Yazma Çalışmalarında “İç Yapı” (İç Düzenleyim) İlkelerini Uygulayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yazının başında konuyu tanıtma		X	X	X	X
II. Konuyu belirli bir görüş açısına göre sınırlandırma		X	X	X	X
III. Yazının planını yapma					
i. Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralama (olayları, düşüncelerini gerekli ve mantıklı bir düzene sokarak anlatma)		X	X	X	X
ii. Bir düşünceden ötekine doğal ve mantıksal bir akış içinde geçme (yazıda birlik ve bütünlük sağlama)		X	X	X	X
iii. Yazıtı düşünce türlerinde giriş, gelişme (açıklama) ve sonuç bölümlerine göre; anlatı türlerinde ise, serim, gelişim, düğüm, çözüm (sonuç) düzenleyişine göre oluşturma		X	X	X	X
IV. Konuya paragraflara bölerek açıklama					
i. Her paragrafta tek bir düşünce, duygu ya da olay ele alma (her düşünceyi bir paragraf içinde geliştirme ya da bir olay / durum / düşünce / duygu ile ilgili bağımsız bir paragraf oluşturma)		X	X	X	X
ii. Paragraftaki her tümcede, bu düşünce, duygu ya da olayı açıklama		X	X	X	X
iii. Düşünce, duygu ya da olayı açık seçik ortaya koyma (iyice belirtme)		X	X	X	X
iv. Paragrafta, düşünce ya da olayı iyice belirttikten sonra bitirme		X	X	X	X
v. Paragraftaki temel düşünceyi bir tümcede toplama (belirtme)		X	X	X	X
V. Konu dışı düşüncelere yer vermeme (gereksiz düşüncelerden kaçınma, konu dışına çıkmama)		X	X	X	X
VI. Ana düşünceyi yardımcı düşüncelerle geliştirme		X	X	X	X
VII. Duygu ve düşüncelerini, düzgün ve sürükleyici biçimde anlatma (söylediği ya da savunduğu düşüncelere ilginçlik katma)		X	X	X	X
VIII. Herkesçe bilinen düşünceleri savunmama ya da anlatmama		X	X	X	X
IX. Bilgi yanlışlığı yapmama		X	X	X	X
X. Kanı yanlışlığı yapmama (iyiyi kötü, kötüyü iyi gibi göstermeme)		X	X	X	X
XI. Yazdıklarında çelişkiye düşmeme		X	X	X	X
XII. Konuyu bir amaç (ana düşünce) tümcesiyle bağlama		X	X	X	X
XIII. Yazıya kısa, ilgi çekici ve konuyla ilgili (konuya uygun) başlık koyma		X	X	X	X
XIV. Duygu, düşünce ya da olayların, amaca uygun olarak doğru bir şekilde anlatıldığı bir bütün oluşturma		X	X	X	X

(Sever, 2011b: 81-82)

3.5 Yazma Çalışmalarında “Dil ve Anlatım” İlkelerini Uygulayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
<i>I. Yazıya ilgi çekici ve çarpıcı bir giriş yapma</i>					
<i>i. Giriş paragrafında (gerekirse) bir atasözü, bir özdeyiş ya da bir fıkradan yararlanma</i>		X	X	X	
<i>ii. Soru ya da konuşturma tekniği ile konuyu açıklama</i>		X	X	X	
<i>II. Açık ve anlaşılır (kısa, özlü, yalın) tümceler kurma</i>		X	X	X	X
<i>III. Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (tümcelerde gereksiz, anlatıma katkısı almayan sözcük(ler) kullanmama)</i>		X	X	X	X
<i>IV. Tümcelerde sözcükleri yerli yerinde kullanma</i>		X	X	X	X
<i>V. Anlatmak istediğini tam karşılayacak (anlama uygun) sözcük seçme</i>					
<i>i. Genel değil, özel anlam veren sözcükler kullanma</i>		X	X	X	
<i>ii. Yakın anlamlı sözcüklerden düşünce ya da olaya en uygun olanını seçme</i>		X	X	X	X
<i>iii. Durumun, eylemin derecesine göre (uygun) sözcük seçme</i>		X	X	X	
<i>iv. Sözcüğü alışılmış olan yerde kullanma</i>		X	X	X	X
<i>v. Yanlış sözcük kullanmama</i>		X	X	X	X
<i>vi. Türkçe sözcük kullanma</i>		X	X	X	X
<i>vii. Gereksiz terim kullanmama</i>		X	X	X	
<i>VI. Kaba sözler, argo deyimler, yazı diline geçmemiş yerel ağız sözcük ve deyimleri kullanmama</i>		X	X	X	
<i>VII. Kullanımdan düşmüş, eskimiş sözcüklere anlatımda yer vermeme</i>		X	X	X	
<i>VIII. Anlatmak istediğini tam karşılayacak deyim, atasözü, özdeyiş ve tamlamalar seçme</i>		X	X	X	
<i>IX. Sözcük, deyim, atasözü, tamlama ve terimleri doğru yazma</i>		X	X	X	X
<i>X. Sözcük, tümce ve paragraflar arasında mantıklı ve doğal bir bağlantı kurma</i>		X	X	X	X
<i>XI. Dilbilgisi bakımından doğru tümceler kurma</i>		X	X	X	X
<i>XII. Paragrafı oluşturan tümceler arasında dilsel ve düşünsel bir bağlantı kurma</i>		X	X	X	X
<i>XIII. Yazım (imla) kurallarına uygun yazma</i>		X	X	X	X
<i>XIV. Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma</i>		X	X	X	X
<i>XV. Yazıda dil ve anlatım yönünden bütünlük sağlama</i>		X	X	X	X
<i>XVI. Amaca uygun anlatım biçimiyle yazma (açıklama, tartışma, öyküleme, betimleme vb.)</i>		X	X	X	

(Sever, 2011b: 82-83)

3.6 Duygu, Düşünce, Tasarım ve İzlenimlerini İkelere Uygun Olarak Yazıyla, Doğru, Anlaşılır ve Etkili Biçimde Anlatabilme (Sever, 2011b: 60)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yazma ile ilgili ilkeleri yerine getirme		X	X	X	X
II. Konuyu amaca göre sınırlandırma		X	X	X	X
III. Konuyu yerel ya da ulusal bağlamda mı yoksa evrensel ölçüler içinde mi ele alacağına karar verme			X	X	X
IV. Konuyu sınırlı, genel bir biçimde mi yoksa geniş bağlamda, özel boyutlara kavuşturarak mı ele alacağına karar verme			X	X	X
V. Konuyla ilgisine göre ana başlık ve alt başlıklar oluşturma		X	X	X	X
VI. Yazının biçiminde, konuyu ve amacı göz önünde bulundurma			X	X	X
VII. Yazıda okurun isteklerini ve beklentisini gözetme		X	X	X	X
VIII. Yazıda belirlenen türün özelliklerini gözetme				X	X
IX. Konu- ana düşünce ve yardımcı düşünceler arasında bir bütünlük oluşturma		X	X	X	X
X. Düşünceyi geliştirme yollarından yararlanma		X	X	X	X
XI. Deneyim ve gözlemlerine yer verme		X	X	X	X
XII. Yazıyı amaca uygun bir biçimde sonlandırma		X	X	X	X
XIII. Konuyla ilgili öneriler verme		X	X	X	X

3.7 Tümce ile İlgili İlkeleri (Bilgiyi) Uygulayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Verilenler arasından tümce olanı/ olmayanı bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
II. Verilen bir tümcenin temel (asıl) öğelerini (özne- yüklem) bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
III. Verilen bir tümcenin yardımcı öğelerini (tümleç ve çeşitleri) bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
IV. Verilen bir tümcede yüklemden sonra vurgulanan en önemli öğeyi bulma					X
V. Verilen tümceler arasından özne- yüklem uygunluğu olan/ olmayan tümceyi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VI. Verilen bir tümcenin çeşidini (hangi çeşit tümce olduğunu) bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VII. İstenilen çeşitte tümce yazma/ söyleme ya da verilenler arasından istenilen çeşitteki tümceyi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VIII. Verilenler arasından anlatım bozukluğu olan/ olmayan tümceyi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
IX. Verilen sözcüklerle ya da sözlerle anlamlı tümce / tümceler oluşturma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
X. Verilen tümce ya da tümce parçacıklarından anlamlı/ kurallı bir bütün oluşturma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X

(Sever, 2011b: 97-98)

3.8 Sözcük Türleriyle İlgili İlkeleri (Bilgiyi) Uygulayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Bir tümcede özel/ cins/ somut/ soyut/ tekil/ çoğul/ topluluk adını/ adlarını kullanma (yazma/ söyleme) ya da verilenler arasından bir tümcede, istenilen ad çeşidini seçip işaretleme					X
II. Verilen bir tümcede adın hangi durumda olduğunu (yalın, -i, -e, -de, -den) yazma/ söyleme ya da verilen bir paragrafta durum ekleri yazılmamış adlara uygun durum eklerini getirme (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
III. İçinde ad tamlaması bulunan bir tümce yazma/ söyleme ya da verilen tümceler arasından içinde ad tamlaması olan tümceyi seçip işaretleme					X
IV. Verilen bir ad tamlamasındaki “tamlayan” ve “tamlanan”ı bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
V. Verilen bir tümcedeki ad tamlamasının çeşidini (belirtili, belirtilsiz, takıtsız, zincirleme) yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VI. Verilen bir tümce ya da tümcelerdeki sıfatı/ sıfatları bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VII. İçinde sıfat olan bir tümce yazma/ söyleme					X
VIII. Verilen bir tümcedeki sıfat çeşidini (niteleme, belirtme “işaret-belgisiz- sayı- soru”) yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
IX. İçinde pekiştirme sıfat bulunan bir tümce yazma/ söyleme ya da verilen tümceler arasından içinde pekiştirme sıfatı bulunan tümceyi seçip işaretleme					X
X. Verilen bir tümcedeki küçültme/ unvan (san) sıfatını bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XI. İçinde sıfat tamlaması/ adlaşmış sıfat olan bir tümce yazma/ söyleme					X
XII. Verilen tümceler arasından, içinde sıfat tamlaması/ adlaşmış sıfat bulunan tümceyi seçip işaretleme					X
XIII. Verilen bir tümce ya da tümcelerdeki zamiri/ zamirleri yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XIV. İçinde kişi/ işaret/ belgisiz/ soru/ iyelik/ ilgi zamiri bulunan tümce yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XV. Verilen sözcükler arasından eylem olanı/ olmayanı yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XVI. Verilen eylemler arasından mastar eki (-mak, -mek) almış eylemleri bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XVII. Verilen bir tümcedeki eylemin zamanını (geçmiş, şimdiki, gelecek, geniş) yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XVIII. Verilen bir tümcedeki eylemin kişisini (1.,2.,3. Tekil; 1., 2., 3. Çoğul) bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
XIX. Haber ya da dilek eylem kiplerinde tümce yazma/ söyleme					X
XX. Verilen bir tümcedeki eylemin kipini bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXI. Eylemi hikâye (öyküleme) bileşik zamanlı olan tümce yazma/ söyleme					X
XXII. Eylemi rivayet (söylenti) bileşik zamanlı olan tümce yazma/ söyleme					X
XXIII. Eylemi şart (koşul) bileşik zamanlı olan tümce yazma/ söyleme					X
XXIV. Eylemi olumlu olan bir tümce yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXV. Eylemi olumsuz olan bir tümce yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXVI. Verilen bir tümcedeki ekeylemi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXVII. Verilen bir tümcedeki ekeylemin zamanını bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXVIII. Verilen bir tümcedeki ekeylemin kişisini (1.,2.,3. Tekil; 1., 2., 3. Çoğul) bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXIX. Ekeylemi olumlu, olumsuz ve soru olan bir tümce yazma/söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXX. Verilen bir tümcede ya da tümcelerdeki eylemsileri bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXXI. Verilen bir tümcede ya da tümcelerdeki ad-eylem (mastar) olan sözcükleri bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXXII. Verilen bir tümcede ya da tümcelerdeki sıfat-eylem (ortaç) olan sözcükleri bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXXIII. Verilen bir tümcede ya da tümcelerdeki bağ-eylem (ulaç) olan sözcükleri bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXXIV. İçinde yardımcı (bileşik) eylem bulunan tümce yazma/ söyleme					X
XXXV. Özel bileşik eylem çeşitlerinin (yeterlik, tezlik, sürerlik, yaklaşma) özelliklerine uygun tümceler yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXXVI. Öznesine göre eylem çatısı etken/ edilgen/ dönüşlü/ işteş olan tümce yazma/ söyleme ya da verilen tümceler arasından eylem çatısı etken/ edilgen/ dönüşlü/ işteş olan tümceyi seçip işaretleme					X
XXXVII. Nesnesine göre eylem çatısı geçişli/ geçişsiz / oldurgan/ ettirgen olan tümce yazma/ söyleme ya da verilen tümceler arasından eylem çatısı geçişli / geçişsiz/ oldurgan/ ettirgen olan tümceyi seçip işaretleme					X
XXXVIII. Verilen bir tümcede zarf (belirteç) olan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XXXIX. Verilen bir tümcedeki zarf çeşidini (durum, azlık, çokluk, zaman, yer, soru) yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
XLI. İçinde ilgeç (edat) görevi üstlenen bir sözcüğün yer aldığı tümce yazma/ söyleme					X

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
XLII. Verilen bir tümcede “edat” olan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
XLIII. İçinde “bağlaç” olan bir tümce yazma/ söyleme			X		
XLIV. Verilen bir tümcede , “bağlaç” olan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
XLV. İçinde “ünlem” olan bir tümce yazma/ söyleme			X		
XLVI. Verilen bir tümcede “ünlem” olan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		

(Sever, 2011b: 92-95)

3.9 Sözcüklerin Yapı Özellikleriyle İlgili İlkeleri (Bilgiyi) Uygulayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Verilen sözcükler arasından çekim eki alan/ almayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
II. Verilen sözcükler arasından yapım eki alan/ almayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
III. Verilen sözcükler arasından yapı özelliklerine göre “basit” olan/ olmayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X	X ¹¹	
IV. Verilen sözcükler arasından yapı özelliklerine göre “türemiş” olan/ olmayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X	X	
V. Verilen sözcükler arasından yapı özelliklerine göre “bileşik” olan/ olmayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X	X	

(Sever, 2011b: 95-96)

3.10 Sözcüklerin Anlam Özellikleriyle İlgili İlkeleri (Bilgiyi) Uygulayabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. İçinde “eşsesli” (sesteş) sözcüklerin bulunduğu iki ayrı tümce yazma/ söyleme			X		
II. Verilen bir sesteş sözcüğün anlamını yazma (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
III. Verilen bir sözcüğün “eşanlamlısını” (anlamdaşını), “yakın anlamlısını” bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		
IV. Verilen bir sözcüğün “karşıt anlamlısını” bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)			X		

¹¹ Verilen eylemler arasından basit/ türemiş/ bileşik olan eylemi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
V. Birden fazla anlamı olan bir sözcüğün (çok anlamlı) öbür anlamlarını bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VI. Verilen tümcelerden “soyut”/ “somut” anlamlı sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VII. Verilen sözcükler arasından “soyut” / “somut” anlamlı sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
VIII. Verilen bir sözcüğün “temel” anlamında kullanıldığı tümceyi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
IX. Verilen bir sözcüğün “mecaz” (değişmeceli) anlamında kullanıldığı tümceyi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X
X. Verilen sözcükler arasından “genel”/ “özel” anlamlı sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)					X

(Sever, 2011b: 96-97)

4.4.1.4. Çözümleme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

4.10 Ögelere Dönük Çözümleme (Analiz)

4.20 İlişkilere Dönük Çözümleme (Analiz)

4.30 Örgütlenme İlkelerine Dönük Çözümleme (Analiz)

4.10 Tümceleri Öğelerine Ayırabilme (Sever, 2011b: 60)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Verilen bir tümcenin temel öğelerini belirleyip gerekçesiyle yazma/söyleme (seçip işaretleme)					X
II. Verilen bir tümcenin yardımcı öğelerini belirleyip işlevlerini (neden, zaman, yer, yön, işten etkilenen öge (nesne),...açısından) gerekçesiyle yazma/söyleme (seçip işaretleme)					X

4.20.1 Yazılı Bir İletişimde İçeriğin Öğeleri Arasındaki Başlıca Bağınıtları Saptayabilme (Sever, 2011b: 60)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yazılı iletişimdeki öğelerin gönderimsel bağdaşıklık öğelerini (art gönderim, ön gönderim, yakın gönderim, uzak gönderim, metin içi gönderim, metin dışı gönderim) bulup gösterme (seçip işaretleme)				X	X
II. Yazılı iletişimdeki değiştirmeye dayalı (öyle, böyle, şöyle,...), bağlaçlara dayalı, eksiltiye dayalı, yinelemeye dayalı, eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık öğelerini bulup gösterme (seçip işaretleme)				X	X

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
III.Yazılı iletişimdeki eylemlerin zaman ve görünüş açısından uyumunu belirleyip gösterme (seçip işaretleme)				X	X

4.20.2 *Bir Metinde Belirtilen Düşünceler Arasındaki İlişkileri Saptayabilme*
(Sever, 2011b: 60)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Sözcük, tümce ve paragraflar arasındaki tutarlılık bağlantısını (neden-sonuç bağlantısı, özelleştirme bağlantısı, tanıya dayanma, düzeltme bağlantısı, motif (eşdizimli öğeler) bağlantısı) bulup gösterme				X	X
II. Metindeki düşünceler ile amaç arasındaki ilişkiyi gerekçesiyle yazma/söyleme			X	X	X
III. Metindeki düşüncelerin açık ya da dolaylı bir biçimde ele alınışını belirleyip yazma/söyleme			X	X	X
IV. Metindeki konu ile düşünceler arasındaki bağıntıyı belirleyip yazma/söyleme			X	X	X

4.4.1.5 *Bireşim Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar*

5.10 Özdeşsiz Bir İletişim İçeriği Oluşturabilme

5.20 Bir Plan veya İşlemler Takımı Önerisi Oluşturabilme

5.30 Soyut İlişkiler Takımı Geliştirebilme

5.10 *Bir Konudaki Duygu, Düşünce, Tasarım ve İzlenimlerini Özgün Biçimde Sözlü veya Yazılı Olarak Anlatabilme* (Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Konuyu hangi amaç (betimsel (bilgi vermek-edinmek), anlatımsal, toplumsal) doğrultusunda ele alacağını belirleme				X	X
II. Konuyu hangi türe göre (yazınsal veya öğretici) ele alacağını belirleme				X	X
III. Amaca ve türe uygun söylem deyişini belirleme (nesnel-öznel)				X	X
IV. Konuyla ilgili bir içerik şeması oluşturma (mantıksal sıralama (Genelleme- Özelleştirme- Sonucu Sunma))				X	X
V. İçerik şemasına uygun dilsel gösterenleri (sözcük) seçme				X	X
VI. İçerik şemasındaki tüm bağları dilsel gösterenlerle kodlama (sesleme/yazma)				X	X

4.4.1.6. Değerlendirme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

6.10 İç Ölçütlerle Değerlendirme

6.20 Dış Ölçütlerle Değerlendirme

6.10.1 Basılı Kaynaklardan (Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Yazım Kılavuzu vb.) Etkilice Yararlanabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Basılı kaynaklardan yararlanmak istediği konuyla ilgili bilgiyi kısa sürede bulma		X	X	X	X
II. Belli bir konuda bilgi edinmek için en uygun kaynağa başvurma			X	X	X
III. Kütüphane kataloglarından, yararlanmak istediği kitabı/ kitapları kısa sürede bulma			X	X	X
IV. Kendisine ait bir kitabı okurken önemli kısımların altlarını düzgün biçimde çizme		X	X	X	X
V. Başkalarına ya da kitaplıklara ait kitapları okurken önemli gördüğü noktaları not alma (mümkünse fotokopi çekirme)		X	X	X	X
VI. İlgisini çektiği ya da önemli gördüğü için, bir kitaptan, dergiden, gazeteden vb. not aldığı (ya da fotokopi çektiği) kısmın altına alıntının yapıldığı kitabın, derginin, gazetenin vb. kimlik bilgilerini yazma			X	X	X
VII. Okuduğu kitapların kaynakçasını (bibliyografyasını) çıkarıp yazma			X	X	X
VIII. Okuduğu kitap, dergi vb. gereçlerle ilgili alıntıları fişleme, dosyalama			X	X	X

(Sever, 2011b: 84-85)

6.10.2 Düzeyine uygun bir metni, böyle bir metinde bulunması gerekli özelliklere göre (ya da verilen ölçütleri kullanarak) yazılı ya da sözlü olarak eleştirebilme
(Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Metin, yazınsal nitelikli bir metinse yazınsal bir nitelik taşıyıp taşımadığını gerekçesiyle yazma/söyleme				X	X
II. Metnin, ait olduğu yazınsal türün özelliklerine uygunluğunu gerekçe göstererek yazma/ söyleme				X	X
III. Metin, öğretici nitelikli bir metinse öğretici bir nitelik taşıyıp taşımadığını gerekçesiyle yazma/söyleme				X	X
IV. Metnin, ait olduğu öğretici türün özelliklerine uygunluğunu gerekçe göstererek yazma/ söyleme				X	X

6.20 Verilen ölçütleri kullanarak bir düşünce hakkında sözlü veya yazılı olarak değer yargısında bulunma (Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Ortaya konulan düşüncenin konuya uygunluğunu gerekçe göstererek yazma/söyleme		X	X	X	X
II. Ortaya konulan düşüncenin amaca uygunluğunu gerekçe göstererek yazma/söyleme		X	X	X	X
III. Ortaya konulan düşüncenin bilimsel gerçekliklere uygunluğunu gerekçe göstererek yazma/söyleme				X	X
IV. Ortaya konulan düşüncedeki yanlışlıkları (bilgi yanlışı, kanı yanlışı) veya sapmaları, doğrularıyla karşılaştırıp gerekçesiyle yazma/söyleme				X	X

4.4.2. Duyuşsal Alanda Belirlenen Amaç ve Davranışlar

4.4.2.1. Alma Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

Alma (Farkında oluş, dönüklük, duyarlılık, seçicilik)

- 1.10 Farkında olma
- 1.20 Almaya açıklık
- 1.30 Kontrollü ve seçici dikkat

1.10 Okul kütüphanesindeki düzeyine uygun kaynakların farkında oluş (Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Kütüphanedeki düzeyine uygun kaynaklardan en az dördünün adını yazma/ söyleme		X	X	X	X
II. Kütüphanedeki düzeyine uygun kaynaklardan en az dört kitabın bulunduğu yeri yazma/ söyleme		X	X	X	X
III. Kütüphanedeki düzeyine uygun kaynakları bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme		X	X	X	X

1.20.1 Konuşanı Dikkatlice Dinlemeye Dönüklük

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Konuşmacının ya da filmdeki kahramanın (varsa) verdiği örneklerden en az ikisini yazma/söyleme		X	X	X	X
II. Konuşma sırasında (varsa) kullanılan araç ve gereçleri yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasında seçip işaretleme)		X	X	X	X
III. Konuşmacının sorulara verdiği (varsa) ilginç yanıtları ya da filmde kahramanın söylediği ilginç sözleri yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasında seçip işaretleme)			X	X	X

(Sever, 2011b:66-67)

1.20.2 Başkalarının Düşüncelerine Karşı Hoşgörülük (Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Başkasının sözünü kesmeden dinleme		X	X	X	X
II. Başkasının hangi düşünceyi savunduğunu yazma/ söyleme		X	X	X	X
III. Kendi düşüncelerine ters düşen düşünceleri yargılamama		X	X	X	X

1.30 Düzeyine Uygun Yayınları (Yazınsal ya da Öğretici) Seçmede Dikkatli Oluş (Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yazınsal nitelikli yayınların en az üç özelliğini yazma/ söyleme (seçip işaretleme)				X	X
II. Yazınsal nitelikli yayınların türlerinin ne olduğunu yazma/ söyleme (seçip işaretleme)				X	X
III. Yazınsal nitelikli yayınlarla uğraşan en az üç yazarın (yazarların hangi türde yazdığı belirtilerek) adını yazma/ söyleme (seçip işaretleme)				X	X
IV. Bu yayınların arka kapağında yer alan yaş çizelgesinin (varsa) ne olduğunu yazma/ söyleme (seçip işaretleme)		X	X	X	X
V. Seçtiği yayının yazınsal nitelikteki yayınların özelliklerini taşıyıp taşımadığını yazma/söyleme (seçip işaretleme)				X	X
VI. Öğretici nitelikli yayınların en az üç özelliğini yazma/ söyleme (seçip işaretleme)				X	X
VII. Öğretici nitelikli yayınların türlerinin ne olduğunu yazma/ söyleme (seçip işaretleme)				X	X
VIII. Öğretici nitelikli yayınlarla uğraşan en az üç yazarın (yazarların hangi türde yazdığı belirtilerek) adını yazma/ söyleme (seçip işaretleme)				X	X

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
IX. Seçtiği yayının öğretici nitelikteki yayınların özelliklerini taşıyıp taşımadığını yazma/söyleme (seçip işaretleme)				X	X

4.4.2.2. Tepkide Bulunma Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

- 2.10 Tepkide uysallık
 2.20 Tepkide isteklilik
 2.30 Tepkide doyum

2.10 Tartışmalarda Demokratik İlkeler Uymaya Razı Oluş (Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Irk, din, cinsiyet, toplumsal sınıf vb. ayrımı yapmama		X	X	X	X
II. Başkalarını önyargıdan arınık bir biçimde dinleme		X	X	X	X
III. Düşüncelerini başkalarına saygılı bir biçimde anlatma		X	X	X	X
IV. Başkalarını anlamaya çalışma		X	X	X	X
V. Tartışma konusunun çözümü için başkalarıyla işbirliği yapma		X	X	X	X

2.20.1 Hızlı, Doğru ve Anlayarak Sesli Okumaya Karşı İsteklilik (Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Derste yapılan sesli okuma etkinliklerine isteyerek katılma		X	X	X	X
II. Okulda belirli günler için yapılan etkinliklerde konuşmacı olmak, şiir okumak vs. için aday olduğunu yazma/ söyleme		X	X	X	X
III. Bu etkinlikler için zaman ayırma		X	X	X	X
IV. Bu etkinlikler için yapılan hazırlıklara ve toplantılara isteyerek katılma		X	X	X	X
V. Sınıfta veya okulda verilen sesli okuma görevlerini isteyerek yerine getirme		X	X	X	X
VI. Okul dışında yapılan sesli okumaya yönelik etkinliklerde (belirli günler için şehir genelinde yapılan etkinlikler) konuşmacı olmak, şiir okumak, tiyatrodan rol almak gibi görevlere isteyerek katılma		X	X	X	X

2.20.2 Hızlı, Doğru ve Anlayarak Sessiz Okumaya Karşı İsteklilik (Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Derste yapılan sessiz okuma etkinliklerine isteyerek katılma		X	X	X	X
II. Sessiz okuma becerisini geliştirmek için zaman ayırma		X	X	X	X
III. Sessiz okuma hızını artırmak için yapılan etkinliklere isteyerek katılma		X	X	X	X
IV. Sessiz okumaya yönelik yapılan grup çalışmalarına isteyerek katılma		X	X	X	X

2.20.3 Kütüphanelerden Yararlanmaya İsteklilik (Sever, 2011b: 61)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. İl Halk Kütüphanesi'ne ya da Milli Kütüphane'ye üye olma		X	X	X	X
II. Her türden ve her konudaki yayını kütüphaneden edinmeye çalışma		X	X	X	X
III. Kütüphanedeki ilgili olduğu yayınları arkadaşlarına salık verme		X	X	X	X

2.20.4 Okuldaki Türk Dili ve Edebiyatıyla İlgili Etkinliklerde Çalışmaya Gönüllü Oluş (Sever, 2011b: 62)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Türk dili ve edebiyatıyla ilgili etkinliklerde görev almak için aday olduğunu yazma/ söyleme		X	X	X	X
II. Etkinlikler için zaman ayırma		X	X	X	X
III. Etkinlikle ilgili toplantılara isteyerek katılma		X	X	X	X
IV. Etkinlikleri düzenlemeye ve artırmaya yönelik önerilerde bulunma		X	X	X	X
V. Görevini isteyerek yerine getirme		X	X	X	X

2.20.5 *Düzeyine Uygun Tiyatro, Konferans vb. (Kültürel ve Sanatsal) Etkinlikleri İzlemeye İsteklilik (Sever, 2011b: 62)*

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Okulda gerçekleştirilen etkinliklerine gönüllü olarak katılma		X	X	X	X
II. Yaşadığı şehirdeki tiyatro, sinema, opera, bale gibi görsel etkinlikleri izleme		X	X	X	X
III. Yaşadığı şehirdeki sanat sergilerini (resim, heykel vb.) izleme		X	X	X	X
IV. İlgili olduğu etkinlikleri arkadaşlarına salık verme		X	X	X	X

2.20.6 *Duygu, Düşünce, Tasarım ve İzlenimlerini Sözle, Güzel Türkçe Kullanarak Anlatmaya İsteklilik*

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yeni duyduğu (öğrendiği) sözcükleri doğru ve yerinde kullanmaya çalışma		X	X	X	X
II. Anlamı, yazılışı, söylenişi bakımından takıldığı sözcükler olduğunda sözlüğe, yazım kılavuzuna, öğretmene ya da başka güvenilir kaynaklara başvurma		X	X	X	X
III. Konuşmaya dayalı etkinliklerde, düşüncelerini açıklamak için söz isteme		X	X	X	X
IV. Türkçeyi doğru ve güzel konuşan kişilerin (tiyatro sanatçıları, spikerler vb.) konuşmalarındaki sözcük ve tümceler vurgu ve tonlamalarını taklit etme (tekrarlama)		X	X	X	X
V. Türkçeyi doğru ve güzel konuşan kişilerin (tiyatro sanatçıları, spikerler vb.) konuşmalarındaki söz noktalamalarını ve üslup özelliklerini taklit etme (tekrarlama)		X	X	X	X
VI. Türkçeyi doğru ve güzel konuşan kişilerin (tiyatro sanatçıları, spikerler vb.) konuşmalarındaki tavır, jest ve mimiklerini taklit etme (tekrarlama)		X	X	X	X
VII. Deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma		X	X	X	X
VIII. Konuşmalarındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüyle karşılama		X	X	X	X
IX. Konuşmalarındaki hataları öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe		X	X	X	X
X. Ders ödevlerini güzel ve doğru Türkçeyle anlatma		X	X	X	X
XI. Okul yaşamındaki bütün derslerinde, güzel ve doğru Türkçe kullanarak konuşma		X	X	X	X
XII. Okul dışı bireysel ve toplumsal ilişkilerinde güzel ve doğru Türkçe kullanarak konuşma		X	X	X	X
XIII. Küme ve sınıf tartışmalarına isteklice katılma		X	X	X	X
XIV. Düzeyine uygun şiirleri, doğru anlamlandırarak biçimde isteğiyle ezbere okuma		X	X	X	X

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
XV. <i>Düzeyine uygun bir konuyu doğru ve güzel bir Türkçeye açıklama</i>		X	X	X	X
XVI. <i>Bir yaşam durumunu doğru ve güzel bir Türkçeye oyunlaştırma (dramatize etme)</i>		X	X	X	X

(Sever, 2011b: 76-77)

2.20.7 *Duygu, Düşünce, Tasarım ve İzlenimlerini Yazıyla, Güzel Türkçe Kullanarak Anlatmaya İsteklilik (Sever, 2011b: 62)*

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yeni öğrendiği sözcükleri doğru ve yerinde kullanmaya çalışma		X	X	X	X
II. Anlamı, yazılışı bakımından takıldığı sözcükler olduğunda sözlüğe, yazım kılavuzuna, öğretmene ya da başka güvenilir kaynaklara başvurma		X	X	X	X
III. Yazısında sözcükleri, deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma		X	X	X	X
IV. Yazısında tümceleri anlamsal ve dilbilgisel ilişkilerini gözeterek birbirine bağlama				X	X
V. Paragraflar arasında anlamsal ilişkiler kurma işlevini gözetme				X	X
VI. Yazısındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüle karşılama		X	X	X	X
VII. Yazısındaki hataları öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe		X	X	X	X
VIII. Ders ödevlerini güzel ve doğru Türkçeye yazma		X	X	X	X
IX. Okul yaşamındaki bütün derslerinde, güzel ve doğru Türkçe kullanarak yazma		X	X	X	X
X. Okul dışındaki herhangi bir yazma görevini, güzel ve doğru Türkçe kullanarak yerine getirme		X	X	X	X
XI. Düzeyine uygun bir konuyu doğru ve güzel bir Türkçeye yazma		X	X	X	X

2.30.1 Gözlem Yapmaktan Zevk Alış (Sever, 2011b: 62)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Gözlem yapmak için zaman ayırma		X	X	X	X
II. Türkçenin kullanımıyla ilgili çevreyi gözleme		X	X	X	X
III. Gözlemlerini arkadaşlarıyla paylaşma		X	X	X	X
IV. Gözlemlerinden çıkan sonuçlara yönelik önerilerini çevresiyle paylaşma		X	X	X	X

2.30.2 Sürekli ve Planlı Kitap Okumaktan Zevk Alış

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Kitap okumanın bilgi edinme yolu olduğunu savunma		X	X	X	X
II. Kitap okumaya zaman ayırma		X	X	X	X
III. Öğretmenleri tarafından okunması için salık verilen kitapları temin etme (sağlama, edinme)		X	X	X	X
IV. Düzeyine uygun yararlı kitaplar seçme				X	X
V. Her ay (en az), düzeyine uygun bir kitap (yazınsal türde) okuma (öğretmenlerinin önerdiği ya da kendisinin seçtiği)		X	X	X	X
VI. Günde en az bir gazete okuma			X	X	X
VII. Günde en az bir (1) saatini, okumakla zorunlu olmadığı konulardaki yazıları okumaya ayırma (dergi, kitap vb.)		X	X	X	X
VIII. Kütüphanelerden ya da sınıf kitaplığından okumak için sık sık kitap alma		X	X	X	X
IX. Kütüphanede oturup kitap okuma		X	X	X	X
X. Okuduğu kitapların düşünce ve sanat değerleri hakkında arkadaşlarının görüşlerini alma				X	X
XI. Okuduğu kitapların düşünce ve sanat değerleri hakkındaki görüşlerini arkadaşlarına anlatma				X	X
XII. Süreli (haftalık, aylık, yıllık) okuma planı yapma		X	X	X	X
XIII. Derslerine, ders kitaplarının dışında başka bilgi kaynaklarından da yararlanıp hazırlanma		X	X	X	X
XIV. Güncel olaylar ve konular üzerinde gazete ve dergilerden haber ve bilgi toplama		X	X	X	
XV. Yaşadığı yörede (varsa) açılan kitap fuarlarına gitme		X	X	X	X
XVI. Gazete ve dergilerdeki kitap tanıtım sayfalarını sürekli okuma		X	X	X	
XVII. Sanat ve bilim yönünden kendine yararlı, okunmaya değer kitapları seçme		X	X	X	

(Sever, 2011b: 73-74)

4.4.2.3. Değer Verme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

3.10 Bir değeri kabullenmişlik

3.20 Bir değeri yeğleyiş

3.30 Bir değere adanmışlık

3.10.1 Yazılı Anlatımın Günlük Yaşamdaki Önemi Takdir Ediş

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
<i>I. Belirli günlerde (bayram, düğün, doğum, hastalık vb.) tanıdıklarına mektup, kart yazma</i>		X	X	X	X
<i>II. Resmi kuruluşlardan olan isteklerini dilekçe yazarak bildirme</i>			X		
<i>III. Okul ya da sınıf gazetelerine çeşitli konulardaki görüşlerini belirten yazılar yazma</i>			X	X	X
<i>IV. İlgili alanına giren yazıları (makale, deneme vb.) derleme</i>				X	X ¹²
<i>V. Dinlediği bir konuşmanın önemli kısımlarını yazılı olarak not etme</i>		X	X	X	X
<i>VI. Düzeyine uygun dergi ve gazete okuma</i>			X	X	X
<i>VII. Her gün en az bir gazete okuma</i>				X	X
<i>VIII. Güzel ve doğru yazma konusunda yazılmış eserleri ilgililerden isteme</i>		X	X	X	X
<i>IX. Okuduğu bir eseri, kendi ifadeleriyle özetleyerek yazma</i>		X	X	X	X
<i>X. Çeşitli konularla ilgili yazılarını öğretmen ve arkadaşlarına da okutarak (varsa) hatalarına yönelik eleştirileri hoşgörüyle karşılama</i>		X	X	X	X
<i>XI. Okulda, yakın çevrede kitap sergisi açma çalışmalarına katılma</i>		X	X	X	X
<i>XII. Yeni çıkan kitapları arkadaşlarına tanıttırma</i>		X	X	X	X
<i>XIII. Yeni çıkan ve düzeyine uygun kitapların, sınıf/ okul kütüphanesine alınması için öneride bulunma</i>		X	X	X	X

(Sever, 2011b: 83-84)

3.10.2 Sözlü Anlatımın Günlük Yaşamdaki Önemi Takdir Ediş

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
<i>I. Duygu, düşünce, istek ve dileklerini iletişime girdiği kimselere (anne, baba, öğretmen, kardeş, arkadaş vb.) çekinmeden açık ve uygun bir dille söyleme</i>		X	X	X	X
<i>II. Türkçeyi doğru ve güzel konuşan kişilerle tanışmaya- konuşmaya istek duyduğunu ifade etme</i>		X	X	X	X

¹² 6. sınıfta deneme, 7. sınıfta deneme ve söyleşi, 8. sınıfta deneme ve makale türleri ele alınacaktır.

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
III. Kişisel ilişkide bulunduğu insanlarla olan sorunlarını konuşarak çözmeyi yeğleme		X	X	X	X
IV. Günlük yaşamdaki kişisel ilişkilerin gereği olan ve bu ilişkileri geliştiren ifadeleri (günaydın, nasılsınız, teşekkür ederim, kutlarım vb.) gerektiren her durumda kullanma		X	X	X	X
V. İlişkide bulunduğu kişileri, konuşma hataları yaptıklarında, uygun bir dille uyarma ya da onların hatalarını düzeltme		X	X	X	X
VI. Grup çalışmalarında sözcü olarak görev isteme		X	X	X	X
VII. Radyo ve televizyon haberleri izleme		X	X	X	X
VIII. Doğru ve güzel anlatımları taklit etme (örnek alma)		X	X	X	X
IX. Düzeyine uygun konulardaki konuşmaları (açık oturum, konferans vb.) izleme		X	X	X	X
X. Türkçenin doğru ve güzel kullanıldığı kitapları okuma		X	X	X	X
XI. Konuşmanın toplumsal yaşamdaki yeri ve önemini anlatan kitapları okuma		X	X	X	X
XII. Konuşmalarında, yanlış anlaşılabilir ifadeler kullanmama		X	X	X	X
XIII. Konuşmaları, karşısındakini sözünü kesmeden dinleme		X	X	X	X
XIV. Karşılıklı konuşmalarda, karşısındakinin düşüncelerini paylaşmasa bile hoşgörüyle dinleme		X	X	X	X

(Sever, 2011b: 77-78)

3.10.3 Dinlemenin Günlük Yaşamdaki Önemi Takdir Ediş

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Bilgi, düşünce ve haber almak/ edinmek için radyo ve televizyondaki düzeyine uygun yayınları izleme		X	X	X	X
II. Uygun olan zamanlarda müzik dinlemeyi alışkanlık haline getirme		X	X	X	X
III. Düzeyine uygun etkinliklerden (tiyatro/ sinema vb.) yararlanmayı alışkanlık haline getirme		X	X	X	X
IV. Tiyatro, sinema, konferans vb. etkinliklerle ilgili izlenimlerini anlaşılır şekilde başkalarına anlatmaktan zevk alma		X	X	X	X
V. Tiyatro, sinema, konferans vb. etkinliklerle ilgili izlenimleri dinlemekten zevk alma		X	X	X	X
VI. Dinlediklerine, kendi düşüncelerine aykırı olsa bile hoşgörü duygusu besleme		X	X	X	X
VII. Dinlediklerini önyargılardan (kişisel sevgi ve karşılık duygusu) sıyrılarak tarafsız biçimde değerlendirme		X	X	X	X

(Sever, 2011b: 67)

3.10.4 Düzeyine Uygun Kitaplar Okumanın Günlük Yaşamdaki Önemi
Takdir Ediş (Sever, 2011b: 62)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yeri ve zamanı gelince kitap okumanın günlük yaşamdaki önemini savunan konuşmalar yapma		X	X	X	X
II. Kitap okumanın günlük yaşamdaki önemiyle ilgili etkinliklere katılma		X	X	X	X
III. Okul ya da sınıf panosuna bu konuyla ilgili yazılar yazma (resim çizme)		X	X	X	X
IV. Kitap okumanın önemini ele alan yazılar okuma		X	X	X	X
V. Bu konuyla ilgili yazıları arkadaşlarına salık verme		X	X	X	X

3.10.5 Sanatsal Etkinliklerin Önemi Takdir Ediş (Sever, 2011b: 62)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Okulda gerçekleştirilen sanatsal etkinliklerle ilgili okul ya da sınıf gazetelerine yazılar yazma				X	X
II. Okuldaki, yakın çevredeki sanatsal etkinliklerle ilgili yarışmalara katılma (tiyatro, bale,...)		X	X	X	X
III. Düzeyine uygun sanatsal dergileri okuma			X	X	X
IV. Yaşadığı şehirdeki sanatsal etkinliklerle ilgili yazılar okuma			X	X	X
V. Sanatsal etkinliklerle ilgili yazıları arkadaşlarına salık verme			X	X	X

3.20 Eleştiriye Açık Oluş (Sever, 2011b: 62)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Arkadaşlarından kendisini eleştirmelerini isteme				X	X
II. Yapılan eleştirileri karşı çıkmadan dinleme		X	X	X	X
III. Kendini eleştiren kişilere küsmeme (kırılmama) veya saldırmama		X	X	X	X
IV. Kendini eleştiren kişilere teşekkür etme		X	X	X	X

3.30.1 *Ulusal Duygu ve Coşku için Yapılan Etkinliklere Kendini Veriş (Sever, 2011b: 62)*

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Ulusal duygu ve coşku için yapılan etkinliklerin önemini savunan konuşmalar yapma		X	X	X	X
II. Bu etkinliklerde kendiliğinden görev alma		X	X	X	X
III. Aldığı görevi eksiksiz yerine getirme		X	X	X	X
IV. Ulusal etkinlikleri, ulusal televizyon kanalından dikkatle izleme		X	X	X	X
V. Ulusal etkinliklerde karşılaşılan bir sorunu çözmek için girişimde bulunma				X	X

3.30.2 *Ailesinin, Ulusunun, İnsanlığın Mutluluğu İçin Özveride Bulunmaya Adanmışlık (Sever, 2011b: 62)*

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Ailesi, ulusu ve insanlığın mutluluğunu ön plana çıkaran konuşmalar yapma/ yazı yazma		X	X	X	X
II. Hiçbir çıkar beklemeden onlar için kendiliğinden görev alma		X	X	X	X
III. Aldığı görevi eksiksiz yerine getirme		X	X	X	X
Onların mutluluğuna ters düşen durumlarla karşılaşınca girişimde bulunma		X	X	X	X

4.4.2.4. *Örgütlenme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar*

4.10 Bir değer kavramsallaştırılması

4.20 Bir değer sistemi örgütlenme

4.10.1 Sözlü ve Yazılı Anlatımının İlkelerine Uygunluğu Konusunda Kendini Yargulamada Kararlı Oluş (Sever, 2011b: 62)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Sözlü ve yazılı anlatımının ilkelerine uygunluğunu eleştirmesi için başkalarına başvurma		X	X	X	X
II. Bu eleştirileri kızmadan sonuna kadar dinleme		X	X	X	X
III. Bu eleştirilere her zaman teşekkür etme		X	X	X	X
IV. Kendini eleştirenlere kızmama, darılmama		X	X	X	X
V. Kendi anlatımının ilkelerine uygunluğunu gerekçe göstererek yazma/ söyleme				X	X
VI. Yapılan eleştirilere göre gerekiyorsa anlatımında değişiklik yapma		X	X	X	X

4.4.2.5. Nitelenmişlik Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

5.10 Genellenmiş Örüntü

5.20 Nitelenme

5.10.1 Duygu ve Düşüncelerini Demokratik Toplumun İlkelerine Uygun Olarak Özgürce İfade Etmeyi Alışkanlık Haline Getiriş (Sever, 2011b: 62)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Her zaman ve her durumda kendini anlatmak için demokratik toplumun ilkelerine başvurma		X	X	X	X
II. Demokratik toplumun ilkelerinin gereğini her zaman yapma		X	X	X	X
III. İlkelerin gereğinin uygulanmadığı durumları çözmek için her zaman yine demokratik toplumun ilkelerine uygun yolları kullanma		X	X	X	X

5.20.1 Tartışmalarda Demokratik Toplumun İlkelerine Saygılı Olmayı
Alışkanlık Haline Getiriş (Sever, 2011b: 62)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Tartışma sırasında hiçbir zaman insanların sözünü kesmeme		X	X	X	X
II. Tartışmada her zaman herkesin söz söyleme hakkı olduğunu savunma		X	X	X	X
III. İnsanların farklı düşüncelere sahip olabileceğini her zaman savunma		X	X	X	X
IV. Kendi düşüncelerine ters düşenlere karşı hiçbir zaman ayırım yapmama		X	X	X	X
V. Tartışma sırasında sorunları çözmek için sürekli uğraşma		X	X	X	X
VI. Sorunları çözmede her zaman demokratik yolları kullanma		X	X	X	X

1.12.1 Tüm Canlıları Seven Bir Kişiliğe Sahip Oluş (Sever, 2011b: 62)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. İnsanlar arasında hiçbir zaman ayırım yapmama		X	X	X	X
II. İnsan haklarını çiğneyenlere her zaman karşı çıkma				X	X
III. İnsanlığın sorunlarını çözmek için sürekli uğraşma				X	X
IV. Doğayı tahrip edenlere her zaman karşı çıkma		X	X	X	X
V. Doğayı korumaya yönelik kuruluşlara sürekli maddi ve manevi destek sağlama				X	X
VI. İnsanların sevinçlerine, acılarına vb. her zaman ortak olma		X	X	X	X
VII. İnsanları hiçbir zaman kandırmama		X	X	X	X
VIII. İnsanlarla hiçbir zaman alay etmeme		X	X	X	X
IX. Zor durumda olanların yardımına karşılık beklemeden her zaman koşma		X	X	X	X
X. Hastane, çocuk yuvası, düşkünler evi gibi kurumları sürekli ziyaret etme				X	X
XI. Bu gibi kuruluşlarda olanların dertlerini bıkmadan dinleme				X	X
XII. Bu gibi kuruluşlarda bulunanlara her zaman maddi ve manevi yardım sağlama				X	X

(Sönmez, 2001: 91)

4.4.3. Devinişsel Alanda Belirlenen Amaç ve Davranışlar

4.4.3.1. Uyarılma Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

1.10 Algılama

1.20 Bedensel Kurulma

1.10 Konuşanı Dinleyebilme (Sever, 2011b: 63)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Konuşanın ne söylediğini yazma/söyleme		X	X	X	X
II. Konuşanın ses tonundaki iniş çıkışları ve beden dilinden yola çıkarak duygu durumunun ne olduğunu yazma/söyleme		X	X	X	X
III. Gözleri kapalıyken konuşanın duygu durumunun ne olduğunu yazma/söyleme				X	X

1.20.1 Bir Metni Okumak için Vücudu Hazır Duruma Getirebilme (Sever, 2011b: 63)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Dik, düzgün ve rahat oturma		X			
II. Işığın yeterli ve sol arkadan gelmesine dikkat etme		X			
III. Okuma gerecini (materyalini) gözden uygun uzaklıkta tutma (yaklaşık 33 cm.)		X			
IV. Metni ayakta okuyacaksa kitabı sol elle tutma (solak olanlar buna zorlanmamalıdır)		X			

1.20.2 Duygu, Düşünce, Tasarım ve İzlenimlerini Sözlü Anlatmak İçin Vücudu Hazır Duruma Getirebilme (Sever, 2011b: 63)¹³

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Konuşmak için uygun (dinleyicilerin rahatlıkla görebileceği) ve ölçülü bir biçimde durma		X	X	X	X
II. Dinleyicilere arkasını dönmeme		X	X	X	X

¹³ Sever (2011b: 63)'in "Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme" adlı kitabında bu amaç ifadesi "Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini anlatmak için vücudu hazır duruma getirebilme" olarak geçmektedir.

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
III. Karşısındakilerin gözüne bakma		X	X	X	X

1.20.3 Duygu, Düşünce, Tasarım ve İzlenimlerini Yazılı Anlatmak İçin Vücudu Hazır Duruma Getirebilme (Sever, 2011b: 63)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Dik, düzgün ve rahat oturma ya da durma		X			
II. Kâğıdı gözden uygun uzaklıkta tutma (yaklaşık 40 cm.)		X			
III. Kâğıdı sola (solak olanların sağa) 40-45° eğimli tutma ve kâğıdı sol (solak olanların sağ) eliyle destekleme		X			
IV. Kâğıdın yönünde eğimli durma		X			

4.4.3.2. Kılavuz Denetiminde Yapma Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

2.10 Kılavuzlayanla Birlikte Yapma

2.20 Kendi Kendine Yapma

2.20.1 Düzeyine Uygun Konuşmaları- Filmi (İlkelere Uygun Olarak) Dinleme (İzleme) Becerisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Dinlemek için uygun bir biçimde oturma		X	X	X	X
II. Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama		X	X	X	X
III. Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme		X	X	X	X
IV. Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme		X	X	X	X
V. Konuşmacıya, konuşma sırasında dinlediğini gösterir sözel olmayan tepkiler verme		X	X	X	X
VI. Konuşmacı ve dinleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama		X	X	X	X
VII. Konuşmacının ya da filmdeki karakterin ileri sürdüğü önemli düşünceleri yakalama (not alma)		X	X	X	X
VIII. Konuşmacının (varsa) düştüğü çelişkileri yakalama (not alma)		X	X	X	X

(Devam ediyor.)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
IX. <i>Konuşmacının farklı anlamlara gelebilecek sözlerini yakalama (not alma)</i>			X	X	X
X. <i>Dikkatini konuşma, film ya da şarkı boyunca sürdürme</i>		X	X	X	X
XI. <i>Konuşmacıya soru sormak için uygun zamanda söz isteme</i>		X	X	X	X
XII. <i>Konuşmacıya konunun yeterince anlaşılamayan yönleriyle ilgili olarak soru ya da sorular yöneltme</i>		X	X	X	X
XIII. <i>Konunun açıklanmasına katkı sağlayacak düşüncelerini ya da (varsa) konuşmacı tarafından açıklanmayan kısımları özlü biçimde açıklama</i>			X	X	X

(Sever, 2011b: 67-68) (Bu amaç ve davranışlara “film”, “izleme” ve “şarkı” ifadesi eklenmiştir.)

2.20.2 Düzeyine Uygun Bir Metni Doğru Anlamlandırarak Biçimde Sesi

Okuma Becerisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. <i>Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme</i>		X	X	X	X
II. <i>Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma</i>		X	X	X	X
III. <i>Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma</i>		X	X	X	X
IV. <i>Konuşma sesiyle okuma</i>		X	X	X	X
V. <i>Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkıklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)</i>		X	X	X	X
VI. <i>Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma</i>		X	X	X	X
VII. <i>Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma</i>		X	X	X	X
VIII. <i>Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama</i>		X	X	X	X
IX. <i>Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme</i>		X	X	X	X
X. <i>Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)</i>		X	X	X	X
XI. <i>Metnin tür özelliklerine uygun tonlama yapma</i>		X	X	X	X
XII. <i>Sese, hoş giden bir renk (kalınlık, incelik) verme</i>		X	X	X	X
XIII. <i>Noktalama işaretlerine uygun duraklamalar yapma</i>		X	X	X	X
XIV. <i>Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama</i>		X	X	X	X
XV. <i>Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama</i>		X	X	X	X
XVI. <i>Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okuma</i>		X	X	X	X
XVII. <i>Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düşmeme</i>		X	X	X	X
XVIII. <i>Zaman zaman dinleyicilere bakarak dinleyicilerin ilgisini canlı tutma (göz iletişiminde bulunma)</i>		X	X	X	X

(Sever, 2011b: 69-70)

2.20.3 Düzeyine Uygun Bir Metni Doğru Anlamlandırarak Biçimde Sessiz Okuma Becerisi

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
<i>I. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme</i>		X	X	X	X
<i>II. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme</i>		X	X	X	X
<i>III. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama</i>		X	X	X	X
<i>IV. Gereksiz duraklamalar ve geriye dönüşler yapmama</i>		X	X	X	X
<i>V. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme</i>		X	X	X	X
<i>VI. Sözün gelişinden anlamı çıkarma</i>		X	X	X	X
<i>VII. Okuma hızını, okumanın amacına göre ayarlama</i>		X	X	X	X
<i>VIII. Okuma hızını, okunan metnin özelliğine göre ayarlama</i>		X	X	X	X

(Sever, 2011b: 70)

4.4.3.3. Beceri Haline Getirme Düzeyine Yönelik Amaç ve Davranışlar

3.10 İstenilen Nitelikte Yapma

3.20 İstenilen Sürede Yapma

3.30 İstenilen Nitelikte, Sürede ve Yeterlikte Yapma

3.10.1 Düzeyine Uygun Bir Konuyu Konuşma İlkelerine Uygun Olarak (Jest, Mimik, Tonlama, Vurgu ve İçerik Arasındaki Uyumu Sağlayarak) 5-10 Dakikada Sunabilme

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Konuşma yapacağı topluluk karşısına temiz ve özenli bir kıyafetle çıkma	X	X	X	X	X
II. Konuşma konusuna ve süresine uygun bir plan yapma (Hazırlıksız yapılan konuşmalarda plan gerekmez.)	X	X	X	X	X
III. Konuşma konusu için yeterli kaynak incelemesi yapma		X	X	X	X
IV. Konuşma metnini anlatım ilkelerine uygun olarak tükenmez/dolma kalemle beyaz bir kâğıda yazma	X	X	X	X	X
V. Konuşma metnini sunmadan önce en az 2-3 kez kendi kendine tekrar etme	X	X	X	X	X
VI. Konuşma metninin yazılı olduğu kâğıda fazla bağlı kalmadan konuşma		X	X	X	X
VII. Konuşma metninin okunması gerekiyorsa konuşur gibi okuma		X	X	X	X
VIII. Dinleyicilerle göz iletişimi kurma (ya da gözleri konuşma metninden çok dinleyiciler üzerinde gezdirme)	X	X	X	X	X
IX. Ses, sözcük ve tümceleri doğru ve anlaşılır vurgulama		X	X	X	X
X. Konuya ve konuşmacının düzeyine uygun bir tonla konuşma		X	X	X	X
XI. Konuşmanın içeriğine uygun söz noktalamaları yapma (ya da içeriğin anlaşılmasında etkili olacak söz noktalamaları yapma)		X	X	X	X
XII. Konuşurken soluk alıp vermeyi iyi ayarlama		X	X	X	X
XIII. Tekrarlara düşmeden konuşma		X	X	X	X
XIV. Hitap ve saygı sözcüklerini özenle seçme		X	X	X	X
XV. Konuşmada aşırı duygusallıktan ve yapmacılıktan kaçınma		X	X	X	X
XVI. Bilimsel bulgulara ters düşen düşünceleri sürmeme			X	X	X
XVII. Konuşmada çelişkili düşünceleri sürmeme			X	X	X
XVIII. Konuşmada (gerekliyse) anlaşılır örnekler verme		X	X	X	X
XIX. Konuyla ilgili olarak dinleyiciler tarafından yapılan eleştirilere mantıklı yanıtlar verme		X	X	X	X
XX. Ortak dille konuşma		X	X	X	X
XXI. Konuşmayı belirtilen (istenilen) sürede bitirme		X	X	X	X

(Sever, 2011b: 78-79)

3.10.2 Düzeyine Uygun Bir Konuyu, Anlatı Türlerinden Biriyle (Serim, Gelişim, Düşüm, Çözüm ya da Sonuç Bölümlerini Gözeterek) İlkelere Uygun Olarak Yazıyla Açıklayabilme (Sever, 2011b: 63)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yazma ile ilgili ilkeleri yerine getirme				X	X
II. Konuyla ilgili duygu, düşünce ve tasarımlarını anlatı türlerinin anlatım aşamalarına göre sıralama				X	X
III. Konuyu, seçtiği anlatı türünün özelliğine göre ele alma				X	X
IV. Yazıda öğreticilikten, aşırı duygusallıktan ve yapmacılıktan kaçınma				X	X
V. Yazıda çelişkiye ve tekrarlara düşmeme				X	X
VI. Yazıda öyküleyici ve betimleyici anlatım biçimlerinden sıklıkla yararlanma				X	X
VII. Yazım ve noktalama kurallarına uyma				X	X

3.10.3 Düzeyine Uygun Bir Konuyu, Düşünce Türlerinden Biriyle (Giriş, Açıklama, Sonuç Bölümlerini Gözeterek) İlkelere Uygun Olarak Yazıyla Açıklayabilme (Sever, 2011b: 63)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yazma ile ilgili ilkeleri yerine getirme				X	X
II. Konuyla ilgili duygu, düşünce ve tasarımlarını öğretici türlerin anlatım aşamalarına göre sıralama				X	X
III. Konuyu, seçtiği düşünce türünün özelliğine göre ele alma				X	X
IV. Yazıda çelişkili düşünceler öne sürmeme				X	X
V. Bilimsel bulgulara ters düşen düşünceler öne sürmeme				X	X
VI. Tekrarlara düşmeme				X	X
VII. Yazıda açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimlerinden sıklıkla yararlanma				X	X
VIII. Yazım ve noktalama kurallarına uyma				X	X

3.20.1 Düzeyine Uygun Bir Konuyu, İlkelere Uygun Olarak İstenilen Sürede Sözle Sunabilme (Sever, 2011b: 63)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Konuşma süresini önceden bilme		X	X	X	X
II. Konuşma süresine göre konuşma metnini düzenleme (Giriş-gelişme (kavramsal çerçeve)-sonuç-öneriler)		X	X	X	X
III. Konuşması içinde öne çıkan noktaları belirleme				X	X
IV. Konuşma yapmadan önce süreyi belirlemeye yönelik 3-5 kez konuşma denemesi yapma		X	X	X	X
V. Konuşma denemesinden çıkan sonuca göre konuşma metnini yeniden düzenleme		X	X	X	X
VI. Konuşmaya başlamadan önce saate bakma		X	X	X	X
VII. Konuşma sırasında dinleyicilerin dikkatini dağıtmayacak bir biçimde saati kontrol etme		X	X	X	X
VIII. Konuşmadaki gecikmeleri veya hızlı ilerlemeleri, dinleyicilerin ayırımına varmayacağı bir biçimde konuşma sırasında ayarlama				X	X

3.20.2 Düzeyine Uygun Bir Konuyu, Anlatı/Düşünce Türlerinden Biriyle İlkelere Uygun Olarak İstenilen Sürede Yazıyla Açıklayabilme (Sever, 2011b: 63)

DAVRANIŞLAR	SINIFLAR	5	6	7	8
I. Yazma süresini önceden bilme				X	X
II. Yazısını hangi türde yazacağını ilk aşamada belirleme				X	X
III. Verilen sürenin ilk çeyreğinde türe uygun taslak oluşturma				X	X
IV. Yazının her bir aşaması için belirli bir süre oluşturma				X	X
V. Yazma sırasında saati yer yer kontrol etme				X	X
VI. Yazma sırasındaki gecikmeleri veya hızlı ilerlemeleri, yazma sırasında yeniden düzenleme				X	X

4.5. Çok Uyaranlı Eğitim Ortamlarının Yapılandırılmasına Dönük Model Önerisinde Kullanılan Strateji, Yöntem ve Teknikler

Bu başlık altında, bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımına göre tasarlanan çok uyaranlı eğitim ortamlarında kullanılan yöntem ve tekniklere kısaca değinilmiştir.

Çok uyaranlı eğitim ortamında, çoklu kuramsal anlayışın benimsenerek yaklaşımların güçlü yanlarının eğitim ortamında işe koşulması nedeniyle birden fazla strateji, yöntem ve teknikten yararlanılması gereği ortaya çıkmıştır. Böylece ortam içinde öğretmenin rolü değişkenlik göstermekte, sunuş yoluyla öğretim stratejisinden yararlanarak anlatıcı görevini üstlendiği gibi buluş yoluyla öğretim stratejisinden de yararlanarak yönlendirici rolünü de üstlenebilmektedir.

Anlatım gibi tek yönlü iletişime dayanan klasik yöntemler öğretmen ya da öğreten merkezli yöntemler olarak tanımlanmaktadır. Bu tür yöntemlerde tekdüze bilgilerin ve becerilerin verilmesi üzerinde durulmaktadır (Küçükahmet, 2008: 58). İlköğretim okulunda bu yöntem, “ünite ve konuların sunuluşu, öğrencilerin bir işe karşı ilgilendirilişi ya da tamamlanan bir ünite çalışmasının değerlendirilişi sırasında kullanılırsa çok yararlı olmaktadır” (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2005:19).

Etkin bir öğretimin temelinde öğretmenin eğitim ortamında tüm iletişim biçimlerine açık olması gerekmektedir. Öğretmen-öğretmen, öğretmen-öğrenci etkileşimi yanında öğrenci-öğrenci etkileşimine de olanak hazırlamalıdır (Küçükahmet, 2008: 59). Bu bağlamda öğretim yöntemleri; öğretmen odaklı, birey odaklı ve etkileşim odaklı olmak üzere üç başlık altında ele alınabilir:

“Öğretmen odaklı: Anlatım ve gösteri

Birey odaklı: Sorun (problem) çözme, proje geliştirme, deney, benzeşim

Etkileşim odaklı: Soru-yanıt, tartışma, beyin fırtınası, grupta çalışma, işbirlikli öğrenme, etkin öğrenme, örnek olay, öykülendirme, rol oynama, yaratıcı drama, oyunla öğrenme, gözlem gezisi” (Fer, 2011:240).

Çok uyaranlı eğitim ortamı, yapısal özelliği açısından birçok yöntem ve tekniğin işe koşulduğu bir eğitim ortamıdır. Ancak öğretim stratejisi ile yöntemleri ile ilgili unutulmaması gereken şudur: “Öğretim stratejileri ile yöntemleri ‘amaç’ değil, ‘araç’ tır. Çünkü öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştıracak araçlardır; amaç ise hedeflere ulaşmaktır” (Fer, 2011: 245).

Araştırma modeline uygun olarak biçimlendirilen eğitim durumlarında öğretmen odaklı olan anlatım yönteminin yanı sıra şu yöntemler kullanılmıştır:

Gösteri yöntemi; öğretmenin öğrencilerin önünde bir şeyin nasıl yapılacağını göstermek ya da bir ilkeyi açıklamak için yaptığı işlemlerdir. “Gösterinin en önemli yararı, herhangi bir şeyin en uygun biçimde ya da ustaca nasıl başarılacağını göstermedir” (Küçükahmet, 2008: 70). İlköğretim okulu öğrencileri, birçok bilgi ve beceriyi duyu yoluyla kavrayıp kazanmaya çalıştıkları için görme, işitme ve dokunma duyusuna dayanan gösteri tekniğinin derslerin işlenişinde önemli bir yeri bulunmaktadır (Kavcar, vd.,2005: 21).

Sorun çözme yöntemi; bir sorunu çözmek için önceki yaşantılar aracılığı ile öğrenilen kuralların basit biçimde uygulanmasının ötesine giderek yeni çözüm yolları bulabilme olarak da tanımlanabilir (Korkut, 2002: 177). Daha çok araştırma yoluyla öğretme yaklaşımında, bilişsel alanın uygulama düzeyindeki davranışların kazandırılmasında ve bu alanın çözümlene ve bireşim özelliklerini geliştirmede kullanılır (Demirel, 2009: 86).

Soru-yanıt yöntemi; sınıf içi uygulamalarda kullanılan en yaygın yöntemdir ve öğretmenin öğrencilere soru sorması ve öğrencilerden yanıt almasına dayalıdır. Buradaki en önemli özellik, bekleme süresidir (Demirel, 2009: 108-109).

Tartışma yönteminde bir grup öğrenci, belli bir konunun kavranması amacıyla karşılıklı görüşler, düşünceler ve eleştiriler üretmekte ve böylece o konuyu kapsamlı ve ayrıntılı olarak ele alabilmektedir. Bu yöntemin temel amacı; “öğrencileri belli bir konu ile ilgili olarak düşünmeye yönlendirmek ve çeşitli düşünceler üretmeleri için onları cesaretlendirmektir. Sağlıklı bir tartışmanın yapılması için U biçiminde sınıfın düzenlenmesi gerekmektedir” (Karadağ ve Korkmaz, 2007: 33-34). Bu nedenle çok uyaranlı eğitim ortamı, U biçimindeki düzenlenişle tartışmanın etkin bir biçimde yürütülmesine olanak sağlamaktadır.

Örnek olay yöntemi; öğrencileri problem çözme ve karar verme yaşantılarıyla karşı karşıya getiren bir yöntemdir. “Öğrenciler, problemin çözümüne ilişkin kuramsal açıklamaları okuyarak ya da dinleyerek öğrenme yerine bunları gerçek yaşamdan alınan olgularla yüz yüze gelerek öğrenmekte, ayrıca diğer kişilerle iletişimde bulduklarından onların düşüncelerine saygı duyma davranışını da kazanabilmektedirler” (Alacapınar, 2008: 5).

Drama yöntemi; öğrencilerin “yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, öznel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumları ve doğaçlama canlandırmalarıdır” (San, 1998). Bu yöntemde hem eğlenme hem öğrenme söz konusudur ve öğretmenin izleyeceği yolun temel aşamaları şunlardır:

1. Yapıp gösterileceklerin öğrencilere açık ve anlaşılır biçimde anlatılması gerekmektedir.
2. Öğrencilere hazırlanmaları için belli bir süre verilmelidir.
3. Öğrenciler hazırlıklarını tek tek ya da birlikte sunup göstermelidir.
4. Yapılanların doğruluğu sınıfta tartışılmalıdır (Sönmez, 2001: 311).

Yansıtma tekniği; gerçek yaşam koşullarına benzeyen sosyal ve kişisel sorunların hiçbir sınırlama olmaksızın özgür bir biçimde ele alınmasına olanak sağlayan bir tekniktir. Bu tekniğin uygulanmasında; “resim gösterme, belirli sözcüklere tepki gösterme, tümce tamamlama, dramatize edilmiş bir olay, tartışma tamamlama, düşündürücü, çaba gerektirici sorular yöneltmeden yararlanılabilir” (Bilen, 2006: 162-164).

Beyin fırtınası tekniği; bireyleri heyecanlı bir ortama yönlendirerek yaratıcı ve özgün görüşleri söylemeye, belirli bir konuyu açıklamaya ve bir sorunu çözümlenmeye yarayacak görüşleri belirlemeye yarayan bir tekniktir (Hall ve Pao Lucci, 1963:198, Akt. Bilen, 2006: 150). Beyin fırtınasında; eleştiri kapı dışında bırakılır, sınırsız düşünme olanağı verilir, düşüncede nicelik aranır, birleştirme ve geliştirme aranır (Özden, 2009: 198).

Ayrıca eğitsel oyunlar, arkası yarın tekniği ve yarışma tekniğinden de çok uyaranlı eğitim ortamında yararlanılmaktadır.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmanın amacı; Türkçe öğretiminde dilsel, görsel, işitsel ve görsel-işitsel uyaranların bütünleşik bir biçimde ele alındığı çok uyaranlı eğitim ortamının yapılandırılmasına dönük bir model önerisi tasarlamaktır. Sanatsal uyaranları belli bir izlek altında birleştiren, sahne, teknolojik araç-gereçler, ses düzeneği ve U biçimindeki oturma düzeniyle Türkçe öğretimi için en uygun ortamı sunan bu eğitim ortamının yapılandırılması için öncelikle 1924'ten 2005'e kadar uygulanmış ortaokul Türkçe öğretim programları incelenmiştir. Programlara yönelik incelemeler sonucunda programların belirli noktalarda örtüştüğü görülmüştür: Türkçe dersinin bütünleşik bir yapıya sahip olduğu, bilgi vermeden çok uygulamaya dayalı olduğu, bir sanat dersi olarak algılanması gerektiği; dil becerilerinin birbirine koşut olarak yürütülmesi gerektiği gibi. Ancak bu ortak noktaların uygulama açısından yeterli olmadığı, dil öğretiminin doğasına uygun bir biçimde öğretimin gerçekleşmediği alanyazında öne çıkan sonuçlar arasındadır.

Dil öğretiminin doğasına uygun bir eğitim ortamı olan çok uyaranlı eğitim ortamı, programlarda sözü edilen amaçları uygulamaya dönük bir eğitim ortamıdır. Bu ortama yönelik modelin yapılandırılmasında ise öncelikle ortaokul Türkçe öğretimi programlarından ve alanyazından yola çıkılarak içerik belirlenmiş, ardından bu içeriğe göre amaç-davranışlar saptanmıştır. Sever (2011b)'in "Türkçe Öğretiminin Amaçları" başlığı altında bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlara göre belirlediği amaçlar göz önüne alınmış; Sever (2011b)'in 6. sınıf için belirlediği amaç- davranışlara ek olarak 5., 7. ve 8. sınıflar için davranışlar belirlenmiş ve sınıf düzeylerine göre sınıflandırılmıştır. Bu amaç ve davranışların belirlenip sınıflandırılmasında öncelikle Türkçe öğretiminin temel beceri alanları olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri ile dilbilgisi öğrenme alanı bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlara göre ayrılmış; ardından her bir beceriye yönelik sınıflandırma alanyazın, 1981 ve 2005 programları ile öğrencilerin gelişimsel süreci (somut işlemler dönemi, soyut işlemler dönemi, dilsel gelişimi, kişilik-toplumsal gelişimi) göz önünde bulundurularak yapılmıştır.

Çok uyaranlı eğitim ortamında, bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımından yararlanılmıştır. Bunun nedeni ise çok uyaranlı eğitim ortamının birden fazla uyarıyı bütünleştiren yapısının, çoklu bir kuramsal anlayışın benimsenerek oluşturulduğu bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımıyla örtüşmesidir.

Modelin temel felsefesi olarak bu yaklaşımı destekleyen olabilirlik felsefesi benimsenmiştir. Böylece bu yaklaşımın ve felsefenin başat ilkeleri doğrultusunda farklı öğrenme-öğretme kuram, strateji, yöntem ve tekniklerden amaca uygun bir biçimde yararlanılmış ve özgün bir öğrenme ortamına dönük bir model önerisi tasarlanmıştır.

Model önerisine yönelik olarak her bir düzey için 3 eğitim durumu hazırlanmıştır. Her bir eğitim durumunda, belli bir izlektan yola çıkarak uyarıların, teknolojik araç-gereçlerin ve sahnenin işlevsel bir biçimde bütünleştirilmesi göz önüne alınmıştır. Her bir eğitim durumunda dilsel, görsel, işitsel ve görsel-işitsel uyarılara yer verilmiş; bu uyarıların eğitim ortamında hangi teknolojik araç-gereçlerle işe koşulacağı görsellerle betimlenmiştir. Bu örnek eğitim durumlarıyla Türkçe öğretiminde okuyazar bireyler yetiştirebilmeye dönük amaç-davranışların belirli bir izlek altında bütünleştirilmiş sanatsal uyarılarıyla nasıl edindirileceği somutlaştırılmıştır. Bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı doğrultusunda hazırlanan bu eğitim durumu örnekleri, daha çok öğrenci odaklı bir öğrenme sürecini önermektedir. Öğrencilerin bireysel yapacağı etkinliklerin yanı sıra birlikte yapacağı etkinlikler de özellikle eğitim ortamının U biçiminde olması ve bu ortamda sahnenin yer alması nedeniyle öne çıkmaktadır.

Düzenlenen eğitim ortamlarında şu ilkeler göz önünde bulundurulmuştur:

- Yazınsal-öğretici metinler, resimler, karikatürler, fotoğraflar, klasik müzik, şarkılar ve kısa filmlerle öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirme,
- Farklı sanatsal yapıtlardaki farklı düşünce biçimleriyle farklılıkları tanıyıp demokratik anlayışı benimsemelerini sağlama,
- Sanata ve sanatçıya ilgi duymalarını ve sanatsal- kültürel değerlere önem vermelerini sağlama,
- Onlara duyma ve düşünme sorumluluğunu verme,
- Sanatsal bir yapıtı sorgulayıp değerlendirme.

Çok uyaranlı eğitim ortamındaki her bir yaşantı, hem kendi içinde hem de diğer yaşantılarla sürekli bir biçimde iletişim halindedir. Bunu sağlayan ise uyarılardır. Örneğin; yazınsal metnin örtük bir biçimde sunduğu ileti, öğrenciye bir yaşantı

kazandırırken bir kısa filmde, bir karikatürde ya da bir resimde bu yaşantının farklı bir biçimde yorumlanışına çocuğun tanık olması olanaklı hâle gelmektedir. Sonuç olarak bu ortam, çocuğun yaşam gerçekliğiyle iç içe olmasını ve bunu farklı açılardan görebilmesini sağlayan bir ortamdır.

5.2. Öneriler

Bu çalışmada, Türkçe öğretiminin başat amaçlarına ulaşmak amacıyla çok uyaranlı eğitim ortamına göre yapılandırılmış bir model önerisi tasarlanmıştır. Türkçe öğretiminde ortaokul düzeyi için (5-8. sınıflar) geliştirilen bu model, aynı yaklaşım benimsenerek farklı düzeyler için de (örneğin; 1-4. sınıflar) geliştirilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından hazırlanacak Türkçe öğretim programlarında, dil dersliğini temele alan bu çalışmadan içeriği, amaç-davranışları, eğitim ortamı ve eğitim durumları açısından örnek bir model olarak yararlanılabilir. Ayrıca okullarda dil dersliği oluşturularak Türkçe öğretiminin çok uyaranlı bir eğitim ortamında gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

Bu çalışma, düzenlenen toplam 12 eğitim durumuyla uygulamaya dönük olarak hazırlanmıştır. Bu nedenle Türkçe öğretmenleri, çalışmanın içeriğinde yer alan tüm öğretme- öğrenme etkinliklerinden yararlanabilirler. Ayrıca Türkçe öğretmenleri ve Türkçe eğitimi alanında çalışan araştırmacılar, bu eğitim durumlarından yola çıkarak sınıflandırılmış amaç-davranışların tanıklığında nitelikli dilsel, görsel, işitsel uyaranların bütünleşik bir biçimde ele alındığı farklı eğitim durumları düzenleyebilirler.

BÖLÜM 6

KAYNAKLAR

- Açıkgöz Ün, Kamile (2014). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık.
- Adalı, Oya (1983). Anadili Olarak Türkçe Öğretimi Üzerine. *Türk Dili*, (379-380), 31- 35.
- Adalı, Oya (1993). Anadili Eğitimi. Zehra İpşiroğlu (Ed.), *Yazma Uğraştı- ÇYDD Yayınları 3* (s. 31-42). İstanbul: Cem Yayını.
- Adalı, Oya (1997). Bilgilendirici Metinlerin Okunması. *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim* (s. 61- 70). İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları- 1.
- Adalı, Oya (2009). *Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Akalın, Nur (1996). Kısa Film. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.25-28). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.
- Akkaya, Ahmet (2011). *Karikatürlerle Dilbilgisi Öğretimi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aksan, Doğan (1988). Ortaöğretimde Türk Dili Öğretimini Geliştirme Yolları. *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı (1- 3 Ekim 1986)* (s.133-142). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Aksan, Doğan (2000). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, Doğan (2006). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksu, Yüksel (1996). Sinemanın Başlangıcı Kısa Filmdir. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.31-35). Ankara: Kiv Yayıncılık No.
- Akyüz, Metin (2002). *Türkçe Öğretiminde Çoklu Ortam Uygulamaları İçin Bir Model Önerisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Akyüz, Yahya (1994). *Türk Eğitim Tarihinde Ezbercilik Kaynakları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Akyüz, Yahya (2013). *Türk Eğitim Tarihi, M.Ö. 1000- M.S. 2013*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alacapınar, G. Füsün (2008). *Örnek Olay Yöntemi ve Eğitimde Örnek Olaylar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alkan, Cevat (1979). *Eğitim Ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Alkaya Yener, Yeşim (2011). Müziğin Çocuklar ve Yaşlılar Üzerindeki Etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29),119- 124.
- Amerikan Psikoloji Derneği (APA) (1997). Learner-Centered Psychological Principles- A Framework For School Reform and Redesign. <http://www.apa.org/ed/governance/bea/learner-centered.pdf> adresinden 05.02.2014 tarihinde erişilmiştir.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1992). *Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik*, 5, 98-99.
- Andrews, Laura Jean (1997). *Effects Of An Integrated Reading and Music Instructional Approach On Fifth Grade Students Reading Achievement, Reading Attitude, Music Achievement and Music Attitude* (Yayımlanmamış doktora tezi). North Carolina Üniversitesi, Greensboro.
- Arslan, Akif (2009). Müzikle Öğretim Yönteminin Türkçe Dersi Anlama (Okuma-Dinleme) Eğitimindeki Etkisi. *EKEV Akademi Dergisi*, 79, 43-44.
- Artun Erman (2009). Ortak Türk Kültürü Ürünlerinin Çocuk Edebiyatına Katkıları. turkoloji.cukurova.edu.tr adresinden 25.12.2013 tarihinde erişilmiştir.
- Aslan, Canan (2006a) Türkçe Ders Kitaplarında “Türkçe Olmayan Sözcükler”in Kullanımı Üzerine Bir İnceleme, *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 133, 7-19.
- Aslan, Canan. (2006b). *Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Aslan, Canan (2008). Yaşam Gerçekliğinin Çocuklara İletilmesi Bakımından “100 Temel Eser”deki Öyküler Üzerine Bir Çözümleme. 4. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi ve 4. Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali ve Kongresi “Risk Altındaki Çocuklar” (22-24 Ekim 2007). İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, 85-98.
- Aslan, Canan (2010). Düşünme Becerilerini Geliştirici Dil ve Edebiyat Öğretimi Ortamları- Bir Eğitim Durumu Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (24), 127-152.
- Aslan, Canan (2011). Sanatsal Bir Uyarın Olarak Kısa Filmlerin Dil ve Edebiyat Öğretimi Ortamlarında Kullanılması –Bir Kısa Film ve Etkinlik Önerileri. Sedat Sever (Haz.) *Prof.Dr.Cahit Kavcar Türkçe Eğitimi Çalıştayı (Bildiri, Anı, Görüş ve İzlenimler) 13- 15 Mayıs 2010* içinde (s.193-204). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Ateş, Seyit (2006). *İlköğretim Dördüncü Sınıf Metinlerindeki Görsellerin Okuduğunu Anlama ve Özetlemeye Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aykaç, Murtaza (2011). *Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatı Metinleriyle Kurgulanan Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Anlatma Becerilerine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aytaç, Gürsel (1995) Edebiyat Üzerine. Cengiz Ertem (Haz.) *LITTERA: Edebiyat Yazıları*, C.6, Ankara: Ürün Yayınları.
- Azan, Amanda Marie (2010). *The Comparison of Three Selected Music/Reading Activities On Second-Grade Students’ Story Comprehension, On-Task/Off-Task Behaviors, and Preferences For The Three Selected Activities* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Florida Devlet Üniversitesi (Florida State University), Florida.
- Balkenhol, Thomas (2012). *Kısa Film Nedir?* <http://www.kameraarkasi.org/kisafilm/cesitleri/kisafilmnedir.html> adresinden 09 Ağustos 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Balta, Elif Emine (2013). Bilmecelerin Dil-Düşünme Bağlamında Eğitimdeki Yeri ve Önemi. *Turkish Studies Dergisi*, 8(1), 891-899.
- Başat, İsmail Mert (2007). Şiir- Karikatür Kardeşliği. Hasan Efe (Haz.) *Görsel Metinden Yazınsal Metne Metinlerarası İlişki- Karikatür ve Edebiyat*. İzmir: İlya İzmir Yayınevi Matbaası, 71-74.
- Bayrav, Süheyla (1999). *Dilbilimsel Edebiyat Eleştirisi*. İstanbul: Multilingual Yayını.

- Baysal, Jale (1997). Kitaplıklardan Eğitimde Yararlanma. *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim*. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları- 1, 71- 84.
- Baysal, Jale (2001). Eğitim Sürecinde Edebiyat Beğenisi Kazandırma. *Çağdaş Eğitimde Kültür ve Sanat*. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları-14.
- Bilen, Mürüvvet (2006). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgen, H. Nihat (1994). *Çağdaş Demokratik Eğitim*. Ankara: MEB Yayınları.
- Binyazar, Adnan (1976). *Kültür ve Eğitim Sorunları*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Binyazar, Adnan (1983). Anadili Öğretiminde Yazınsal Alanlara Açılım. *Türk Dili*, (379-380), 57-72.
- Bloom, Benjamin S. (2012). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*. Durmuş Ali Özçelik (Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bromley, Corinne Mantle ve Foster, Ann M. (2005). Educating For Democracy: The Vital Role of The Language Arts Teacher, *The English Journal*, 94 (5), 70- 74.
- Brooks, Jacqueline Grennon ve Brooks, Martin G. (1999). *In Search of Understanding: The Case For Constructivist Classrooms*. New York: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Boratav, Pertev Naili ve İlhan Başgöz (1974). Türk Halk Bilmeceleri. *Folklorla Doğru*, 37, 2-13.
- Bulut, Aydın (2012). *Kısa Film Nedir?* <http://www.kameraarkasi.org/kisafilm/cesitleri/kisafilmnedir.html> adresinden 09 Ağustos 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Burger, Kristin ve Winner, Ellen (2000). Instruction in Visual Arts: Can It Help Children Learn to Read? *Journal of Aesthetic Education*, 34(3/4), 277-293.
- Can, Aytekin ve Toruk, İbrahim (2004). Kısa Filmin Çocuklara Yönelik Kullanım Alanları. *I. Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı "Milenyumda Çocuk ve İletişim"- I. Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali ve Konferansı "Dünya Filmlerinde Çocuk"* (13-15 Ekim 2003) içinde (s.532-542). İstanbul: Dilek Ofset.

- Campbell, Don (2002). *Mozart Etkisi*. Feryal Çubukçu (Çev.) İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Cengiz, Gülsüm (2006). Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Eğitimdeki Yeri ve İşlevi. *Varlık Dergisi*, Ekim Sayısı, 17- 22.
- Chapman, Judy (2002). Creating Success: An Integrated Studies Program For At-Risk Secondary Students. *Education Canada*, 42(2), 16-18.
- Cooper, Pat ve Dancyger, Ken (2005). *Kısa Film Yazmak*. İstanbul: Es Yayınları.
- Coşar, Said (2005). *Ortaöğretim Birinci Sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Edebî Sanatlar ve Öğretimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale
- Crossman, Edward ve Crossman, Sharyn M. (1983). The Crossword Puzzle As a Teaching Tool. *Teaching Psychology*. 10(2), 98-99.
- Çam, Bilge (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Görsel Okuma Düzeyleri İle Okuduğunu Anlama, Eleştirel Okuma ve Türkçe Dersi Akademik Başarıları Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Çelik, Tuğba (2011). *Dil ve Edebiyat Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelikkol, Özlem (2007). *Kelime Kazanımında Müziğin Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çilenti, Kâmuran (1984). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Çotuksöken, Yusuf (2002). *Türkçe Üzerine Denemeler ve Eleştiriler*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Çotuksöken, Yusuf (2008). “Görsel Ürünlerin (Resim, Fotoğraf, Karikatür vb.) Çocukların Okuma Kültürü Edinmelerindeki İşlevi”. *Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu* içinde (s.27-50). Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Çölaşan, Hayri (2012). *Kısa Film Nedir?* <http://www.kameraarkasi.org/kisafilm/cesitleri/kisafilmnedir.html> adresinden 09 Ağustos 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Danışoğlu, Hicran (2006). *Eğlendirici Yazınsal Türlerin Türkçe Öğretiminde Kullanımı ve Bu Çerçevede 2004- 2005 Türkçe Öğretim Programının*

Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Davis, Tricia M., Shepherd, Brooke ve Zwiefelhofer, Tara (2009). Reviewing For Exams: Do Crossword Puzzles Help in The Success of Student Learning? *Journal of Effective Teaching*, 9(3), 4-10.

Davies, Mary Ann (2000). Learning... The Beat Goes On. *Childhood Education*. 76 (3), 148-153.

Dawson, Donna (2003). *Listening to Music and Increasing Reading Achievement Scores in Vocabulary and Comprehension and Total Reading Ability* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Widener Üniversitesi, Pensilvanya.

Dellal, Mehmet (2010). *Çocuk Edebiyatında Öykü Türünün Çocuğun Kavram Gelişimine Etkileri Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Demirbolat, Ayşe (2004). Sınıf Ortamı ve Grup Etkileşimi. Leyla Küçükahmet (Ed.), *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Basımevi, 41- 64.

Demirel, Özcan (2002). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Özcan (2006). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Demirel, Özcan, Seferoğlu, Süleyman Sadi ve Yağcı, Esed (2003). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Özcan, Başbay, Alper ve Erdem, Eda (2006). *Eğitimde Çoklu Zekâ-Kuram ve Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Demirel, Özcan (2009). *Öğretme Sanatı- Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Derman, Deniz (1996). Türk Kısa Film. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.70-75). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.

Deryakulu, Deniz (2000). Yapıcı Öğrenme. Ali Şimşek (Ed.), *Sınıfta Demokrasi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları, 53- 77.

- Dewey, John (1938). *Experience and Education*. New York: Kappa Delta Pi Lecture Series.
- Dilidüzgün, Selahattin, Sever, Sedat, Öztürk, Ali ve Adıgüzel, Ömer (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 1420.
- Dilidüzgün, Selahattin (2004). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, Selahattin (2006). Eğitim Gerçeği Açısından '100 Temel Eser' Tartışması. *Varlık Dergisi*, Ekim Sayısı, 23-26.
- Dilidüzgün, Selahattin (2007). *Çağdaş Çocuk Yazını- Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Doğan, M.Mahzun (2007). Yeni Dünya Tasarımlarının Buluşturduğu İki Sanat: Karikatür ve Edebiyat. Hasan Efe (Haz.) *Görsel Metinden Yazınsal Metne Metinlerarası İlişki- Karikatür ve Edebiyat*. İzmir: İlya İzmir Yayınevi Matbaası, 97-107.
- Doğanay, Ahmet (2000). Yaratıcı Öğrenme. Ali Şimşek (Ed.), *Sınıfta Demokrasi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları, 171- 207.
- Dökmen, Üstün (1990). Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Okuma Becerileri, İlgileri, Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 395-418.
- Duru, Gün Elvan ve Köse, Seval H. (2012). Klasik Müzik Dinlemenin İlköğretim Öğrencilerinin Sınav Başarılarına Etkisi. *E- Journal of New World Sciences Academy*, 7(2), 143-149.
- Eagleton, Terry (1990). *Edebiyat Kuramı*. Tuncay Birkan (Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Eaton, James C. (2006). *The Effects of an Integrated Reading and Music Instructional Approach on Fourth Grade Students' Reading and Music Achievement* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Capella Üniversitesi, Minneapolis.
- Efe, Hasan (2005). *Karikatür ve Eğitim 'Karikatür Sanatının Eğitimdeki İşlevi'*. İzmir: Etki Yayınları.
- Efe, Hasan (2007). Karikatür ve Öykü- Bant Karikatür ve Öykünün Sanatsal Birer Metin Olarak İşlerliği. Hasan Efe (Haz.) *Görsel Metinden Yazınsal Metne*

Metinlerarası İlişki- Karikatür ve Edebiyat. İzmir: İlya İzmir Yayınevi Matbaası, 75-89.

Elçin, Şükrü (2000). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Ergin, Akif (1995). *Öğretim Teknolojisi: İletişim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Erşahin, Işıl Uz (2009). *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Çağdaş Çocuk Edebiyatı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi ve Eğitsel Öneriler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Ertürk, Selahattin (1988). Türkiye’de Eğitim Felsefesi Sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 11-16.

Ertürk, Selahattin (1998). *Eğitimde “Program” Geliştirme*. Ankara: Meteksan Baskı Tesisleri.

Eryılmaz, Mehmet (1996). Kısa Film Nedir? Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.77-85). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.

Eskioğlu, İtır (2003). Müzik Eğitiminin Çocuk Gelişimi Üzerindeki Etkileri. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu 30- 31 Ekim 2003*. Malatya: Öncü Basımevi.

Fer, Seval ve Cırık, İlker (2007). *Yapılandırmacı Öğrenme Kuramdan Uygulamaya*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.

Fer, Seval (2011). *Öğretim Tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Fındık Dönmez, Ayşegül (2013). *İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Öğretiminde Okuduğunu Anlama ve Yazma Becerilerinin Gelişmesinde Karikatürün Yeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Franklin, Sue; Peat, Mary ve Lewis, Alison (2003). Non-traditional Interventions to Stimulate Discussion: The Use of Games and Puzzles. *Journal of Biological Education*, 37(2), 76-82.

Göçer, Ali (2010). Türkçe Öğretiminde Çok Uyarınlı Bir Öğrenme Ortamı Oluşturmak İçin Seçkin Edebî Ürünlerden Yararlanma. *TÜBAR Dergisi*, 27, 341- 370.

- Göğüş, Beşir (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Göğüş, Beşir (1983). Anadili Eğitim Programlarının Niteliği. *Türk Dili*. (379-380), 40- 48.
- Gökçin, Dilek (1996). Türk Kısa Filmini Tartışmak. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.87-89). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.
- Göktürk, Akşit (2001). *Okuma Uğraşı*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Göktürk, Akşit (2012). *Sözün Ötesi*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Güngör, Şefik (1996). Kısa Metraj Film Kısa Film. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.90-95). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.
- Gürel, Mehmet (2012). *Kısa Film Nedir?* <http://www.kameraarkasi.org/kisafilm/cesitleri/kisafilmnedir.html> adresinden 09 Ağustos 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Güven, Nergis Meltem ve Bal, Servet (2000). *0-6 Yaş Dönemindeki Çocuklar İçin Destekleyici Etkinlikler*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Güzel, Abdurrahman (2005). Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı Dört Yıllık Lisans Programı. *Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu (22- 24 Eylül 2005) Bildiri Özetleri Kitabı* içinde (s.305-310). Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Güzeloğlu, Oktay (2012). *Kısa Film Nedir?* <http://www.kameraarkasi.org/kisafilm/cesitleri/kisafilmnedir.html> adresinden 09 Ağustos 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Hamzadayı, Ergün (2010). *Bütünleştirilmiş Öğrenme- Öğretme Yaklaşımının Türkçe Öğretiminde Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Hayran, Zeynel (2010). *Çok Uyaranlı Eğitim Ortamlarının Öğrencilerin Kavram Gelişimine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Huber, Juanita (2009). *Music Instruction and The Reading Achievement of Middle School Students* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Liberty Üniversitesi, Lynchburg.
- Irmak, Çağan (2012). *Kısa Film Nedir?* <http://www.kameraarkasi.org/kisafilm/cesitleri/kisafilmnedir.html> adresinden 09 Ağustos 2012 tarihinde erişilmiştir.
- İşıksalan, Nilay (2009). *2005 Türk Edebiyatı Öğretim Programının Değerlendirilmesi*. Ankara: Türkerler Ofset.
- İçel, Hatice (2005). *Batı Türklerinin Dörtlüklerden Kurulu Bilmeceleri Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- İçelli, Elif (2006). *İlköğretim Müzik Eğitiminin Değerlendirilmesi ve Bir Öneri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- İnam, Ahmet (2010). Ülkemizin Hayatlarına Bir Karikatür Gibi Bakabilen İnsanlara İhtiyacı Var... Hasan Efe (Haz.) *Karikatür ve Felsefe Günleri* içinde (s.2-3). İzmir: Türkiye Edebiyatçılar Derneği, Karikatürcüler Derneği İzmir Temsilciliği, İzmir Büyükşehir Belediyesi.
- İnce, Özdemir (2002). *Yazınsal Söylem Üzerine*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayını.
- İnce, Özgül A. (2008). *100 Temel Eserin Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- İpşiroğlu, Nazan (2000). *Alımlama Boyutları ve Çeşitlemeleri- Resim*. İstanbul: Papyrus Yayınevi.
- İpşiroğlu, Zehra (1993). Yazma Eylemi. Zehra İpşiroğlu (Haz.) *Yazma Uğraşı-ÇYDD Yayınları 3* (s.21-30). İstanbul: Cem Yayını.
- İpşiroğlu, Zehra (1997). Eğitimde Tiyatrodan Yararlanma. *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim* (s.71-84). İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları- 1.
- İpşiroğlu, Zehra (2006). *Yaratıcı Yazma*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Junkins, Eileen Terese (2003). *An Exploratory Study of The Relationship of Music Intervention Techniques to Reading Performance Among Selected Students* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Loyola Üniversitesi, Chicago.

- Kabil, İhsan (1996). Mikrokozmoz. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.97-99). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.
- Karaçay, Bahri (2010). Müzik ve Beyin. *Bilim ve Teknik Dergisi*, Temmuz Sayısı, 32- 39.
- Karadağ, Engin ve Korkmaz, Tuğba (2007). *Kuramdan Uygulamaya Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı- 1-5. Sınıf Etkinlik Örnekleriyle*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Karakaş, Ayhan (2010). Anonim Türk Halk Edebiyatı Ürünlerinden Bilmecenin Çocuk Edebiyatına Katkıları. *Karadeniz Dergisi*. (2), 44-52.
- Karakuş, Işıl Şerife (2006). *Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karasar, Niyazi (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karşlıoğlu, Ertuğrul (1996). Kısa Film Hakkında. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.101-103). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.
- Kavcar, Cahit (1975). Eğitimimizde Nicelik-Nitelik ve Öğretmen Sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, (1-4), 113-126.
- Kavcar, Cahit (1982). Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Üzerine. *Milli Eğitim Dergisi*, Öğretmenler Günü Özel Sayısı, (59), 33-35.
- Kavcar, Cahit (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Kavcar, Cahit, Oğuzkan, Ferhan ve Sever, Sedat (2005). *Türkçe Öğretimi. Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kavcar, Cahit (2005). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Çöküş İçinde mi? *Çağdaş Türk Dili Dergisi*, (207), 104- 108.
- Kavcar, Cahit (2008). Türkçenin Güncel Sorunları. *Çağdaş Türk Dili Dergisi*, (244), 152- 158.
- Kavcar, Cahit, Oğuzkan, Ferhan ve Aksoy, Özlem (2009). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kavcar, Cahit (2013). Verimli Türkçe ve Edebiyat Öğretimi. *Çağdaş Türk Dili Dergisi*, (305), 287- 291.
- Kıran, Ayşe (Eziler) ve Kıran, Zeynel (2003). *Yazınsal Okuma Süreçleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, Olcay Tekin (2005). *Sanatta Eğitim -Görmek, Öğrenmek, Yaratmak*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, Olcay Tekin (2009). *Sanat Kültür Yaratıcılık Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi- Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kingsriter, Marilyn Gayle (1998). *The Effects of Instructional Methods and Materials Which Integrate Music and Literacy on Reading Attitudes and Interests of Second Graders* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Missouri Üniversitesi, Columbia.
- Kocaman, Ahmet (1998). Anadili Öğretimi, Yabancı Dille Öğretim ve Ötesi. Ayşe Kilimci (Haz.). *Anadilinde Çocuk Olmak*. İstanbul: Papirüs Yayınevi, 313-317.
- Kolaç, Emine (2009). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 594- 626.
- Korkut, Fidan (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 177-184.
- Koyuncu, Bengisu ve Erden, Münire (2010). Zenginleştirilmiş Beyin Uyumlu Öğretim Ortamına İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi*, 16 (1), 73-92.
- Kurt, Berker (2008). *Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Temel Dil Becerisi Olarak Dinlemenin Gelişimine Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Küçükahmet, Leyla (2008). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükler, Neslihan (2010). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik, Sanatsal Uyarılarla Yapılandırılmış Etkinlikler Üzerine Bir Model Önerisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kültür Bakanlığı (1938). *Ortaokul Programı*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Lüle Mert, Esra (2011). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Metinsellik Ölçütlerine Uygunlukları. *Dil Dergisi*, (153), 7- 23.
- Maarif Vekaleti (1340a (1924a)). *Lise Birinci Devre Müfredat Programı*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Maarif Vekaleti (1340b (1924b)). *Lise Müfredat Programları Esbâb-ı Mûcibe Lâyihası*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Maarif Vekaleti (1929). *Orta Mektep ve Liselerin Türkçe Müfredat Programı*. Ankara: Yeni Gün Matbaası.
- Maarif Vekaleti (1931). *Orta Mektep Müfredat Programı- 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Madi, Bülent (2006). *Öğrenme Beyinde Nasıl Oluşur?* İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- MEB (1949). *Ortaokul Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (1981). Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı. *MEB Tebliğler Dergisi*, 44 (2098), 326-356.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2009). *İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Moore Linda ve Dettlaff, Alan J. (2005). Using Educational Games as a Form of Teaching in Social Work. *Arete*, 29 (1), 58-63.
- Mürsel, Canan Güney (2009). *Deyim ve Atasözlerinin Öğretiminde Karikatürün Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Neydim, Necdet (2006). Çocuk Edebiyatının Durumu ve “100 Temel Eser” Üzerine. *Varlık Dergisi*, Ekim Sayısı, 3-7.
- OECD (2010). *PISA 2009 Results: What Makes a School Successful?- Resources, Policies and Practices*. Paris: OECD Publishing.

- Onaran, Oğuz (1996). Kısa Film. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.105-108). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.
- Oral, Günseli (2008). *Yine Yazı Yazıyoruz. Okulda, İşyerinde, Evde Kullanılabilecek Yaratıcı Yazı Uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Orawiwanakul, Wiwat (2013). Crossword Puzzles as a Learning Tool For Vocabulary Development. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 11(2),413-428.
- Ozil, Şeyda (1993). Yazma Öğrenilebilir mi? Zehra İpşiroğlu (Ed.), *Yazma Uğraşı- ÇYDD Yayınları* (s.43-51) İstanbul: Cem Yayını.
- Önür, Aysun (2012). Türkçe Öğretiminde Bilmecenin Yeri ve Önemi. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 2, 43-53.
- Örge Yaşar, Funda (2011). İlköğretim İkinci Kademe VII. Sınıf Türkçe Ders Kitabında “Doğa Ve Evren” Temasına Yönelik Hazırlık Çalışmalarında Bilmecelerden Yararlanma Üzerine Bir Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 114-119.
- Özbay, Murat (2002). İlköğretim Okulları Türkçe Ders Kitaplarındaki Anlama Sorularının Öğrencilerin Düşünme Becerilerine Katkısı. *Türk Dili*, 609, 536-546.
- Özbay, Murat (2005). Türkçe Eğitimi Bölümleri İçin Lisans Programları Önerisi. *Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu (22-24 Eylül 2005) Bildiri Özetleri Kitabı* içinde (s.311-334). Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Özbay, Murat (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri-1*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, Murat ve Balcı, Ahmet (2008). İlköğretim Okullarında Türkçe Dilbilgisi Öğretimi ve 2005 Türkçe Öğretim Programı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41 (40. Yıl Özel Sayısı), 175-199.
- Özdemir, Emin (1983). Anadili Öğretimi, *Türk Dili*, (379- 380), 18-30.
- Özdemir, Emin (2002). Türkçenin En Önemli Sorunlarından Biri Dil Kirlenmesidir. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, (27), 8-12.

- Özdemir, Emin (2005). *Sözlü Yazılı Anlatım Sanatı- Kompozisyon*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özdemir, Emin (2007a). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, Emin (2007b). *Yazınsal Türler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özden, Yüksel (2009). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özer, Atila (1994). *İletişimin Çizgi Dili Karikatür*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özer, Atila (1998). *Kuramsal ve Uygulamalı Karikatür*. Eskişehir: Etam A.Ş. Matbaa Tesisleri.
- Özer, Atila (2007). *Karikatür Yazıları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.1733.
- Özünü, Ünsal (2001). *Edebiyatta Dil Kullanımları*. İstanbul: Multilingual Yayını.
- Paquette ve Kelli R. ve Rieg, Sue A. (2008). Using Music to Support The Literacy Development of Young English Language Learners. *Early Childhood Educ J*, (36), 227- 232.
- Pehlivanoğlu, Serdar (2012). *Kısa Film Nedir?* <http://www.kameraarkasi.org/kisafilm/cesitleri/kisafilmnedir.html> adresinden 09 Ağustos 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Polat, Tülin (2006). Okur Odaklı Bir Yaklaşımla Yazın Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 169, 1-7.
- Rauscher, Frances H., Shaw, Gordon L., Ky, Catherine N. (1993). Music and Spatial Task Performance. *Nature*, 365 (6447), 611.
- Russell, David H.(1944). The Language Arts as Arts. *The Elementary School Journal*, 44(7), 404-409.
- San, İnci (1979). *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*. Ankara: TİSA Matbaası.
- San, İnci (1998). Türkiye’de Yaratıcı Drama Çalışmalarının Dünü ve Bugünü. *II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*. Ankara: ATAUM.

- Sander, Semra (1996). Türk Sinemasında Belgesel. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.129-135). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.
- Savaş, Serdar (2009). *İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Derslerinde Mizah Kullanımının Öğrenci Tutum ve Başarısına Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi (Bülent Ecevit Üniversitesi), Zonguldak.
- Sayın, Şârâ (1997). Çağdaş Eğitimde Amaç ve Yöntem. *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim*. (s.25-35).İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları- 1.
- Scognamillo, Giovanni (1996). Kısa Filmin Dünü Yok Gibi. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.137-139). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.
- Senemoğlu, Nuray (2012). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sever, Sedat (1996). Demokratik Kültür Bilinci Edinimi Sürecinde Dil ve Edebiyat Öğretimi. *Türkiye’de ve Dünya’da Anadili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler*. Ankara: AÜ TÖMER Dil Merkezi.
- Sever, Sedat (1997). Sanatsal Etkinlikleri Yerinde İzleme Sıklığı İle Okuduğunu Anlama Becerisi Arasındaki İlişki. *IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri 3 (10- 12 Eylül 1997)- Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sever, Sedat (2002a). Okulöncesi Eğitim Sürecinin Bir Oyun Gereci Olarak Tekerleme ve Bilmeceler. Zeliha Güneş (Ed.), *Çocuk Edebiyatı içinde* (s.77-98). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sever, Sedat (2002b). Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi E.B.F.D*, 34, (1-2), 11-22.
- Sever, Sedat (2004). Anadili Öğretiminin Temel Bir Aracı: Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitapları. Bekir Onur (Ed.), *Cumhuriyetin 80. Yılında Disiplinlerarası Bakışla Türkiye’de Çocuk- IV. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi (15- 17 Ekim 2003) Bildirileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 223- 236.

- Sever, Sedat (2005). 2004 Öğretim Programında Türkçe Öğretimi Anlayışı. *Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (14- 16 Kasım 2005)* içinde (s.177-198). Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı. Ankara: Sim Matbaası.
- Sever, Sedat (2006). Çocukla Yazınsal İletişim. *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Kurultayı (11- 12 Kasım 2005)* içinde (s.21-35). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Sever, Sedat (2006a). Türkçe Öğretiminin Çözölemeyen Sorunları. *Varlık Dergisi*, Ekim Sayısı, 8-16.
- Sever, Sedat, Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan (2006b). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayıncılık.
- Sever, Sedat (2007a). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, Sedat (2007b). Okuma Kültürü Edinme Sürecinde Türkçe Öğretiminin Sorumluluğu. *Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı (06 Aralık 2004)* içinde (s.108-126). Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Sever, Sedat (2007c). Türkçe Öğretiminde Sanatsal Bir Uyarın Olarak Karikatürün Kullanılması. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu* içinde (s.222-229). Eskişehir: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sever, Sedat (2007d). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel Özellikler. Zeliha Güneş (Ed.), *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı* (s.39-64). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sever, Sedat, Dilidüzgün, Selahattin, Neydim, Necdet ve Aslan, Canan (2007). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Sever, Sedat (2008). Eğitimde ve Bilimde Türkçe. *Cumhuriyetimizin Kuruluş Felsefesinin Öngördüğü Eğitim, Bildiriler* (24- 26 Nisan 2008) içinde (s.435-471). Malatya: İnönü Üniversitesi Matbaası.
- Sever, Sedat (2011a). Dil ve Edebiyat Öğretiminde Kısa Film ve Karikatür. Sedat Sever (Haz.) *Prof.Dr.Cahit Kavcar Türkçe Eğitimi Çalıştayı (Bildiri, anı, görüş ve izlenimler) 13- 15 Mayıs 2010* içinde (s.169-192). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Sever, Sedat (2011b). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, Sedat (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Smith, J. (1984). Enhancing Reading Instruction With Music. *The Reading Teacher*, 37, 550-551.
- Solak, Murat ve Yaylı, Derya (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (9), 443- 453.
- Solar, Baran (2010). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Çocuğa Göreliliğinin Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Soysal, Özer (1969) *Çağdaş Eğitim ve Türkiye’de Okul Kütüphanesi*. Ankara: Güven Matbaası.
- Sönmez, Veysel (2001). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel (2004). *Dizgeli Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel (2008a). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel (2008b). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Subaşı Uzun, Leyla ve Keçik, İlknur (2004). *Türkçe Sözlü ve Yazılı Anlatım*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 1293.
- Şahan, Halil (2007). Yazın ve Karikatür. Hasan Efe (Haz.), *Görsel Metinden Yazınsal Metne Metinlerarası İlişki- Karikatür ve Edebiyat* (s.93-96). İzmir: İlya İzmir Yayınevi Matbaası.
- Şahin, Tuğba Yanpar ve Yıldırım, Soner (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, Yağmur Esin, Maden, Sedat, Gülerüz, Şebnem, vd. (2013). Müzik Dinlemenin Resimle ve Yazıyla Anlatım Becerisi Üzerine Etkisi, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2 (5), 32-49.
- Şaul, Mahir (1974). Dünyada Bilmece Araştırmaları. *Folklor Doğru*, (37), 80-86.

- Şenyapılı, Önder (2003). *Neyi, Neden, Nasıl Anlatıyor Karikatür Kim, Niye Çiziyor!?!..* Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Şenyapılı, Önder (2007). Edebiyat ve Karikatür. Hasan Efe (Haz.) *Görsel Metinden Yazınsal Metne Metinlerarası İlişki- Karikatür ve Edebiyat* içinde (s.43-60). İzmir: İlya İzmir Yayınevi Matbaası.
- Şimşek, Esra (2003). Bilmeceler. *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı- Türk Dünyası Edebiyat Tarihi C.3*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Tabtimsai, Khemika (2003). *The Development of Vocabulary Learning Strategies Exercises For Mat Hayomsuksa Three Students of Thamakavitthayakom School* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Silapakorn Üniversitesi, Thamaka, Kanchanaburi.
- Tekman, Hasan Gürkan (2000). Dilde ve Müzikte Bilişsel Süreçler Arasında Karşılaştırma. *Dilbilim Araştırmaları*. İstanbul: Simurg Kitapçılık ve Yayıncılık.
- Temizyürek, Fahri ve Balcı, Ahmet (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tikbaş, Fadime (2001). *Kültür, Eğitim ve Kültür Ekonomisi Kapsamında Bulmacaların İşlevleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Topçuoğlu Ünal, Leyla ve Sever, Ahmet (2012). Yaratıcı Yazmada Müziğin Etkisi. *Turkish Studies Dergisi*, 7(4), 2907-2918.
- Topuz, Hıfzı (1986). *İletişimde Karikatür ve Toplum*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Tucker, Albert (1980). Interchange. *The Reading Teacher*, 33, 946-951.
- Tucker, Albert (1981). Music and The Teaching of Reading: A Review of The Literature. *Reading Improvement*, 18 (1), 14-19.
- Uçan, Ali (2005). *İnsan ve Müzik- İnsan ve Sanat Eğitimi Temel Kavramlar- İlkeler- Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum*. Ankara: Evrensel Müzikevi.
- Uslu, Hakkı (18-19 Kasım 2006). Karikatür ve Eğitim. *Karikatür ve Eğitim Günleri Panelinde* sunuldu, İzmir.

- Uslu, Hakkı (2012). *Karikatürün Eğitsel İşlevi* <http://www.hakkiuslu.com/cartoon/karkatuer-ve-etm/69-karikatur-ve-egitim.html> adresinden 10.06.2012 tarihinde erişilmiştir.
- Uzun, Subaşı Leyla ve Keçik, İlknur (2001) *Türkçede Sözlü ve Yazılı Anlatım*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Ülper, Hakan, Yalınkılıç, Kadir (2010). Son İki Türkçe Programına Göre Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Sonu Sorularının Nicel ve Nitel Görünümü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3 (12), 449-461.
- Üstün, Özgür (2007). *Ortaöğretim Üçüncü Sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Karikatür Kullanımının Yazılı Anlatım Öğretimine Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Variş, Fatma (1978) *Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikleri"*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
- Variş, Fatma (1994). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.
- Wachowiak, Frank D. ve Clements, Robert D. (2006). *Emphasis Art: A Qualitative Art Program for Elementary and Middle Schools*. (8. Baskı). Boston: Pearson.
- Weinberger, Norman M. (1998). The Music in Our Minds. *Educational Leadership*, 56 (3), 36-40.
- Weinberger, Norman M. (2004). Music and the Brain. *Scientific American*, 291(5), 88-95.
- Weisskirch, Robert (2006). An Analysis of Instructor Created Crossword Puzzles for Student Review. *College Teaching*, 54(1), 198-201.
- Weisskoff, Rita Seiler (1981). *The Relationship of Pop/Rock Music to Children's Task Performance and Continuing Motivation in Language Arts Instruction* (Yayımlanmamış doktora tezi). Connecticut Üniversitesi, Hartford Ct.

- Williams, Donald (2007). A Unique Review Strategy That Motivates Student Learning. *Insight: A Collection of Faculty Scholarship*, 2, 64-69.
- Williams, Yvette Wanda (2001). *A Music Education Program With Language Arts Lessons to Improve Reading Comprehension Skills* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Union Enstitüsü ve Üniversitesi (Union Institute and University), Cincinnati.
- Yalın, Halil İbrahim (2010). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yavuzer, Haluk (2011). *Resimleriyle Çocuk- Resimleriyle Çocuğu Tanıma*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeres, Natali (1996). Kısa Film Bilinci. Süleymâ Murat Dinçer (Haz.) *Türk Sinemasında Kısa Film Kurmaca, Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma- Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı* (s.215-216). Ankara: Kiv Yayıncılık No: 1.
- Yılmaz, Bülent (2002). Ankara'daki İlköğretim Öğretmenlerinin Okuma ve Halk Kütüphanesi Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 16/4, 441- 460.
- Yılmaz, Bülent (2007). Okuma Alışkanlığı ve Öğretmen. *Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı (06 Aralık 2004)* (s.133-142). Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Zengin, Boğa Sinem (2010). *Çocuk Kitaplarının Dinleme Becerisini Geliştirme Aracı Olarak Kullanılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

İnternet Kaynakları

- Dil Derneği (2013). <http://www.dilderneği.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html> adresinden 12.12.2013 tarihinde erişilmiştir.
- TBMM (2012). İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6287.html> adresinden 13.07.2013 tarihinde erişilmiştir.
- YÖK (2006). Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama. <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/49665/aciklama-programlar/aa7bd091-9328-4df7-aafa-2b99edb6872f> adresinden 13.07.2013 tarihinde erişilmiştir.

Eğitim Durumlarında Yararlanılan Kaynaklar

- Açıkğöz Ün, Kamile (2014). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık.
- Adıgüzel, Ömer (2014). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ak, Behiç (2013). *Karikatür Kitabı*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Aksan, Doğan (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, Doğan (2000). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan Doğan (2003). *Her Yönüyle Dil- Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, Doğan (2004). *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ömer Asım (2007). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Avcı, Ferit (2007). *Zekâ Oyunları-1*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bacon, Francis (2012). *Denemeler*. Akşit Göktürk (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Balcıoğlu, Semih ve Öngören, Ferit (1973). *50 Yılın Türk Mizah ve Karikatürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayını.
- Berfe, Süreyya (2013). *Çocukça*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Bing, Bai (2014). *Bulut Kuş*. Yu Rong (Resimleyen). İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Binyazar, Adnan ve Özdemir, Emin (2006). *Yazma Öğretimi- Yazma Sanatı*. İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- Bolulu, Osman (2005). *Sözün Işığı- Uygulamalı Noktalama Bilgileri*. İstanbul: Toros Kitaplığı.
- Bozdemir, Banu (2006). *Nasreddin Hoca*. İstanbul: Say Yayınları.

- Budak, Abdulkadir (2007). *Dalgın Rüzgâr Toplu Şiirler (1978-2006)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık.
- Bulut, Süleyman (2011). *101 Deyim Öykü*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Büyükmeriç, Erol (2012). *Emece Memece Çizgili Bilmeceler*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Cemali, Zeynep (2010). *Öykü Öykü Gezen Kedi*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Cemali, Zeynep (2012). *Çılgın Babam*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Çelebioğlu, Âmil ve Öksüz, Yusuf Ziya (2004). *Türk Bilmeceler Hazinesi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çelik, Tuğba (2011). *Dil ve Edebiyat Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çınaroğlu, Ayla (2004). *Kim demiş Niye demiş*. İstanbul: Uçanbalık Yayıncılık.
- Çınaroğlu, Ayla (2008). *Şiir Gemisi*. İstanbul: Uçanbalık Yayıncılık.
- Dağlarca, Fazıl Hüsnü (2008a). *İçeri Sait Faik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, Fazıl Hüsnü (2008b). *Kuş Ayak*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Danyal, Nezih ve Şenyapılı, Önder (1996). *Globanatomization*. Ankara: Ziraat Bankası Yayınları.
- Danyal, Nezih ve Sabur, Sadi (2004). *Karikatür ve Mizah*. Ankara: Karikatür Vakfı Yayınları.
- Dilidüzgün, Selahattin (2007). *Çağdaş Çocuk Yazını- Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dökmen, Üstün (2012). *Komşu Köyün Delisi- Nokta Hanım'ın Hayatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Duyan, Veli, Çamur Duyan, Gülsüm, Çifçi Gökçearslan, Elif, Sevin, Çağrı, Erbay, Ercüment ve İkizoğlu, Musa (2008). Liselerde Okuyan Öğrencilerin Yalnızlık Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 33 (150), 28-41.

- Erdem, Selçuk (2012). *Selçuk Erdem 3*. İstanbul: Boyner Yayınları.
- Erdem, Selçuk (2012). *Selçuk Erdem 4*. İstanbul: Peng Yayınları.
- Gardner, Howard (2010). *Çoklu Zekâ Kuramı- Zihin Çerçevesi*. Ebru Kılıç (Çev.). İstanbul: Alfa Basım Dağıtım.
- Güler, Mehmet (2010). *Balonlar Gökyüzünü Olsun*. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
- Haydaroğlu, Mine (Yay. Haz.) (2012). *Dali*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İbrahimova, Yıldız (2003). *Çocukça Şarkılar, Üç Nesilden* (Müzik ve Söz: Musa Süreyya). İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- İçel, Hatice (2010). *Türk Bilmecelerinin Şiirsel Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpşiroğlu, Zehra (2006). *Yaratıcı Yazma- Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Yazınsal Metinlerin İşlevi*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- İpşiroğlu, Zehra (2012). *Şimdiki Çocuklar Hâlâ Harika*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Karikatürcüler Derneği (2008). *28. Uluslararası Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması*. İstanbul: Karikatürcüler Derneği Yayınları.
- Kavcar, Cahit, Oğuzkan, Ferhan ve Aksoy, Özlem (2009). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, Doğan (1999). *Anonim Halk Şiiri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kemal, Orhan (2002). *Önce Ekmek*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Korkmaz, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri- Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayıncılık.
- Kovulmaz, Begüm (Yay. Haz.) (2012). *Van Gogh*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Necatigil, Behçet (2014). *Sevgilerde- Kendi Seçtiği Şiirleri*. İstanbul: Can Yayınları.
- Nesin, Aziz (2013). *Şimdiki Çocuklar Harika*. İstanbul: Nesin Yayınevi.

- Nezih Danyal Karikatür Vakfı (2007). *Karikatürlerle Kırtasiye*. Ankara: Nezih Danyal Karikatür Vakfı Yayınları.
- Oral, Günseli (2008). *Yine Yazı Yazıyoruz*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ormiston Rosalind (2014). *Michalengelo -500 Görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Önel, Ahmet (2009). *Sevgili Günlük Öykü Anlatıyor*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Özdemir, Emin (2003). *Sözcük Sözcük İçinde*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Özdemir, Emin (2005). *Sözlü Yazılı Anlatım Sanatı- Kompozisyon*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özdemir, Emin (2007a). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, Emin (2011). *Eğlenceli Dilbilgisi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Özden, Yüksel (2009). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, Şeyda (Yay. Haz.) (2012). *Gauguin*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sakaoğlu, Saim ve Alptekin, Ali Berat (2009). *Nasreddin Hoca*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Senemoğlu, Nuray (2012). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sertel, Yıldız ve Tecimer, Leman (2010). *Nazım Hikmet Çocuklarla*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Sever, Sedat (2011). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, Sedat (2013). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sever, Sedat (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sever, Sedat, Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan (2013). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. İzmir: Tudem Yayıncılık.

- Soysal, Mine (2013). *Eyvah Kitap!* İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Şadoğlu, Ömer Lütfü (2010). *Bilmeceler İçinde İller İlçeler*. İzmir: Uçanbalık Yayıncılık.
- Şadoğlu, Ömer (2011). *Bulmacalı Bilmeceler*. İzmir: Uçanbalık Yayıncılık.
- Şirin, Mustafa Ruhi (Haz.) (2011). *Sesimizi Kim Duyacak!.. 2010 Çocuk Görüşü Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, Mustafa Ruhi (2012). *Yıldız Sayan Ağaç- Toplu Şiirler*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tansel, Oğuz (2011). *Üç Kızlar- Masallar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ural, Yalvaç (1996a). *Müzik Satan Çocuklar*. İstanbul: AD Yayıncılık.
- Ural, Yalvaç (1996b). *Bir Gök Dolusu Güvercin*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Ural, Yalvaç (2004). *Zıpır-Matik Bilmeceler*. İstanbul: Marsık Yayıncılık.
- Ural, Yalvaç (2012). *Tekir Noktalama İşaretlerini Öğretiyor*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ural, Yalvaç (2014). *Kulağımdaki Küçük Çan*. İstanbul: Marsık Yayıncılık.
- Üstündağ, Tülay (2003). *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Veli, Orhan (2009). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık.
- Yener, Mavisel (2014). *Eğlenceli Şeyler Kitabı- Çocuklar İçin Yaratıcı Yazma ve Okuma Yolculuğu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yörükoğlu, Atalay (2010). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yücel, Can (2010). *Bir Siyasinin Düşünceleri Can Yücel*. Rûken Kızılar (Yay. Haz.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Eğitim Durumlarında Yararlanılan İnternet Kaynakları

Casarsa, Enrico (2012). *La Luna* adlı kısa film. <http://www.wimp.com/laluna/> adresinden 10.06.2014 tarihinde erişilmiştir.

Çok Güzel Hareketler Bunlar (2010). *Dil Yarası* (48. bölüm) https://www.youtube.com/watch?v=kNIw8Nbd_s adresinden 29.04.2014 tarihinde erişilmiştir.

Dil Derneği (2012). *Türkçe Sözlük "Ara Bul"*. <http://www.dildernegei.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html> adresinden sözcüklere erişilmiştir.

Dil Derneği (2012). *Yazım Kılavuzu "Ara Bul"*. <http://www.dildernegei.org.tr/TR,276/yazim-kilavuzu-ara-bul.html> adresinden sözcüklere erişilmiştir.

Dudok de Wit, Michael (2000). *Father and Daughter* adlı kısa film. <http://www.youtube.com/watch?v=pePhP-qRzSc> adresinden 20.10.2013 tarihinde erişilmiştir.

Dündar, Can (2002). *Kaf Dağı'na Yolculuk* adlı köşe yazısı. <http://www.candundar.com.tr/v3/#Did=1064> adresinden 15.05.2013 tarihinde erişilmiştir.

Goode, Andrew. *Love Tricycle (Bisikletlerin Aşk Üçgeni)* adlı kısa film. <https://www.youtube.com/watch?v=nj5NXYJDHvo> adresinden 18.12.2012 tarihinde erişilmiştir.

İlk, Berat (2012). *Çocuk Hakları Sözleşmesi* adlı kısa film. <http://www.cizgilerlehaklarim.com/#!/foto/c4fi> adresinden 17 Şubat 2014 tarihinde erişilmiştir.

Joyce, William (2011). *The Fantastic Flying Books of Mr. Morris Lessmore* adlı kısa film. <http://vimeo.com/channels/staffpicks/35404908> adresinden 20.04.2014 tarihinde erişilmiştir.

Kars, John (2012). *Paperman* adlı kısa film. Los Angeles: Walt Disney Stüdyoları. http://www.dailymotion.com/video/xzt3vb_paper_man_shortfilms adresinden 28.05.2013 tarihinde erişilmiştir.

Le Quatuor (2014). *Le Quatuor- Çılgın Müzisyenler*. <https://www.youtube.com/watch?v=bucCKwGotVU> adresinden 30.06.2014 tarihinde erişilmiştir.

Milliyet (2013). *Korkutan Bulutların Sırrı*.
<http://www.milliyet.com.tr/fotogaleri/46174--korkutan-bulutlarin-sirri/9>
 adresinden 15.02.2014 tarihinde erişilmiştir.

Newton, Teddy (2010). *Day and Night* adlı kısa film.
http://www.youtube.com/watch?v=t_IVKXkMDFk adresinden
 20.10.2013 tarihinde erişilmiştir.

Pulat, Hasan Tolga (2008). *Gülümse* adlı kısa film.
<http://www.youtube.com/watch?v=ZS7UVxTh2Aw> adresinden
 20.10.2013 tarihinde erişilmiştir.

Sohn, Peter (2009). *Partly Cloudy* adlı kısa film.
<http://www.youtube.com/watch?v=-a6Pe1ovKHg> adresinden 3 Mayıs
 2013 tarihinde erişilmiştir.

Sweetland, Doug (2008). *Presto* adlı kısa film.
<http://www.izlesene.com/video/pixar-presto-yuksekalite/756326>
 adresinden 03.06.2013 tarihinde erişilmiştir.

Şirin, Mustafa Ruhi (2011). *Sesimizi Kim Duyacak!.. 2010 Çocuk Görüşü Raporu*.
 İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/03_SesimiziKimDuyacak.pdf
 adresinden 10.02.2014 tarihinde erişilmiştir.

Şoray, Türkân (Yönetmen) (1972). *Dönüş* adlı film.
<https://www.youtube.com/watch?v=rvdGpnCPAAU> adresinden
 30.05.2013 tarihinde erişilmiştir.

Tomsic, Dubravka. *Top 50 Beethoven Classics- The Very Best of Classical Music*.
<https://itunes.apple.com/us/album/top-50-beethoven-classics/id595777510> adresinden 22.04.2014 tarihinde erişilmiştir.

Unicef. org (?). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*.
http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23a.html adresinden 10.02.2014
 tarihinde erişilmiştir.

Xue, Yezi (2010). *A Cloudy Lesson* adlı kısa film. <http://www.vimeo.com.tr>
 adresinden 10.10.2013 tarihinde erişilmiştir.

Yücel, Can (2012). *Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim*
https://www.youtube.com/watch?v=CiI42T1BQ_k adresinden
 26.04.2013 tarihinde erişilmiştir.

Eğitim Durumlarında Yararlanılan DVD ve CD'ler

Ashkenazy, Vladimir (1995). *Frederic Chopin (1810- 1849)- The Piano Works*. Londra: The Decca Record Company.

Artvizyon Karaoke Serisi (?). *Karaoke Star- Barış Manço şarkıları Söylüyoruz*. İstanbul: Artvizyon Yayınları.

Mutter, Anne- Sophie ve Orkis, Lambert (2006). *Mozart: The Violin Sonatas*. Hamburg: Deustche Grammophon GmbH.

Nesin, Aziz (2012). *şiirin Tam Zamanıdır*. İstanbul: Nesin Yayınevi.

Philharmonic, Berlin ve Abbado (2008). *Beethoven The Symphonies*. Hamburg: Universal Müzik şirketi.

Pixar (2007). *Kısa Filmler Koleksiyonu- Bölüm 1*. İstanbul: Tiglon İletişim Sistemleri.

Say, Fazıl (2007). *Bach, Tchaikovsky, Liszt, Stravinsky ve Gershwin*. Fransa: Warner Classics.

Universal Müzik (2010a). *Instruments Cello*. İstanbul: Universal Müzik Taksim Edisyon A.ř.

Universal Müzik (2010b). *Instruments Piano*. İstanbul: Universal Müzik Taksim Edisyon A.ř.

Yeni Dünya Müzik (2006). *Classical Greats-1*. İstanbul: Yeni Dünya Müzik Yayınları.

Yeni Dünya Müzik (2006). *Classical Greats-2*. İstanbul: Yeni Dünya Müzik Yayınları.

Eğitim Durumlarında Salık Verilen Kitaplar

Adalı, Bilgin (2014). *Zaman Bisikleti-1*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

Aiken, Joan ve Pienkowski, Jan (2012). *Yağmur Damlalarından Kolye*. İzmir: Tudem Yayıncılık.

Ak, Sevim (2008). *Güneşin Çocukları*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

- Ak, Sevim (2008). *Penguenler Flüt Çalamaz*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, Sevim (2009a). *Karşı Pencere*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, Sevim (2009b). *Uçurtmam Bulut Şimdi*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, Sevim (2012). *Pembe Kuşa Ne Oldu?* İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, Sevim (2013). *Saçlarında Soru İşaretleri*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Akal, Aytül, Yener, Mavisel, Kantar, Ayda ve Ceylan, Saadet (2011). *Kırmızı Şemsiye*. İzmir: Uçanbalık Yayıncılık.
- Balcıoğlu, Semih (2003). *Memleketimden Karikatürcü Manzaraları*. İstanbul: Can Yayıncılık.
- Balel, Mustafa (2014). *Ressamın Kedisi*. İstanbul: Nesin Yayıncılık.
- Binyazar, Adnan. (2014). *Atatürk Anlatıyor*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Boyne, John (2007). *Çizgi Pijamalı Çocuk*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Boyne, John (2014). *Yanlışlıkla Dünyanın Öbür Ucuna Uçan Çocuk*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Brown, Christy (2014). *Sol Ayağım*. İstanbul: Nemesis Kitap.
- Budak, Abdülkadir (2010). *Uykusu Gelen Çiçek*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Büyükmeriç, Erol (2013). *Eski Bisiklet*. İstanbul: Kaynak Çocuk Yayınları.
- Büyükmeriç, Erol (2014). *Kanatlı Düşler*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Cemali, Zeynep (2012). *Çılgın Babam*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Cemali, Zeynep (2014). *Ankaralı*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Cemali, Zeynep (2014). *Patenli Kız*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Clements, Andrew (2009). *Bunun Adı Findel*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.

- Clements, Andrew (2014). *Karne Oyunu*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Çalışkan, İnci (2011). *Bengi*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Çelik, Behçet (2013). *Sınıfın Yenisi*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Çınaroğlu, Ayla (2008). *Şiir Gemisi*. İstanbul: Uçanbalık Yayıncılık.
- Dağlarca, Fazıl Hüsnü. (2007). *Balina İle Mandalina*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Danyal, Nezih (1999). *Sergiler*. Ankara: Nezih Danyal Karikatür Vakfı Yayınları.
- Danyal, Nezih (2005). *Kurabiye*. Ankara: Nezih Danyal Karikatür Vakfı Yayınları.
- Dayıoğlu, Gülten (2010). *Yaşadıklarım ve Düşlediklerim- Yetmiş İki Kitap, Bir Hayat*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Dayıoğlu, Gülten (2011). *Yeşil Kiraz*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Demirel, Selçuk (2012). *Kalemiti*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Der, Aslı (2013). *Büyük Tuzak*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Dölek, Sulhi (2009). *Yeşil Bayır*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Dölek, Sulhi (2011). *Küçük Çalgıcılar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Durbaş, Refik. *Gazeteci Çocuk*. İstanbul: Nesin Yayıncılık.
- Erdem, Selçuk (2011). *Unplugged*. İstanbul: Boyner Yayınları.
- Erdoğan, Fatih (2011). *Korsan Kitap Çetesi*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Exupery, Antoine de Saint (2014). *Küçük Prens*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Gavalda, Anna (2014). *35 Kilo Tembel Teneke*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Genç, Göknil (2012). *Chopin Küle Dönüşen Kalp*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

- Güler, Mehmet (2011). *Adım Çocukların Olsun*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
- Güler, Mehmet (2011). *Yeryüzü Aşk Gökyüzü Seveda*. İstanbul: Şimşek Yayınları.
- Gümüşay, Tolga (2014). *Keskin Naneli Öyküler*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Güney, Eflatun Cem (2009). *Evvel Zaman İçinde*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Hepçilingirler, Feyza (2009). *Çirkin Prenses*. İstanbul: Çınar Çocuk Yayınları.
- İlgaz, Rıfat (2011). *Hababam Sınıfı*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- İçözü, Nur (2013). *Güneşe Tırmanan Çocuk*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- İpşiroğlu, Zehra (2013). *Düş Hırsızlarına Karşı*. İstanbul: E Yayınları.
- İzgi, Muzaffer (2009). *Ekmek Parası*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgi, Muzaffer (2003). *Bisikletim Vız Vız*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgi, Muzaffer (2008). *Bulutlara Simit Satan Çocuk*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgi, Muzaffer (2014). *Zıkkımın Kökü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kaya, Zekeriya (2010). *Kır Çiçeği*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Kaynak, Melike Funda (2012). *Güneşe Açılan Pencere*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Kıral, Gülsevin (2014). *Berber Pire Tellal Deve*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Köklügiller, Ahmet (2011). *Türk Yazarlarından Çocukluk Anıları*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Köseoğlu, Hamdullah (2011). *Küçük Tay*. İstanbul: Çınar Yayıncılık.
- Labbe, Brigitte (2009). *İş ve Para*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Meriç, Nezih (2011). *Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında*. İstanbul: Çınar Yayınları.

- Molnar, Ferenc (2013). *Pal Sokağı Çocukları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Nöstlinger, Christine (2009). *Paul ve Susi'nin Gizli Günlüğü*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Nöstlinger, Christine (1993). *İlse Evden Kaçtı*. İstanbul: Düzlem Yayınları.
- Nöstlinger, Christine (2011). *Hadi Ama Baba!* İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Nöstlinger, Christine (2014a). *Kâğıt Uçakla Gizli Gizli Macera*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Nöstlinger, Christine (2014b). *Kim Takar Salatalık Kral'ı?* İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Öner, Çetin (2011). *Portakal*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Öner, Çetin (2014). *Mavi Kuşu Gören Var mı?* İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Öz, Erdal (2011). *Babam Resim Yaptı*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Özcan, Pakize (2014). *Gücünü Yitiren Kral*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Özdemir, Emin (2012). *Ölümsüzlük Gezegeni*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Özükan, Bülent (Yay. Haz.) *Televizyondaki Reklamcı Amca*. İstanbul: Boyut Matbaacılık.
- Polat, Raife (2014). *Devin Şarkısı*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Sertbarut, Miyase (2014). *Kapiland'ın Kobayları*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sommer Bodenburg, Angela (2006). *Çiko- Dört Ayaklı Sürpriz*. İstanbul: Say Yayınları.
- Soysal, Mine (2012). *Ala Çocuk Yollarda*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.

- Stiekel, Bettina (2012). *Çocuklar Soruyor, Nobelliler Cevaplıyor*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tamaro, Susanna (2009). *Kitaplardan Korkan Çocuk*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Tamer, Ülkü (2005). *Günüşiği Hoşçakal*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Tankut, Tülin (2014). *Gelincik Arkadaş Arıyor*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Ural, Yalvaç (2013). *Sincap- Şiirler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık.
- Ünver, Ahmet (2014). *Ege Kıyılarından Eski Zaman Masalları*. İstanbul: Günüşiği Kitaplığı Yayınları.
- Veli, Orhan (2010). *Nasrettin Hoca Hikâyeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık.
- Yılmaz, Nilay (2012). *Meraklı- Bir Somon Balığının Serüvenleri*. İstanbul: Çınar Yayıncılık.
- Yurttaş, Hüseyin (2012). *Beyaz Bisiklet*. İstanbul: Say Yayınları.

EKLER

EK A. TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOK UYARANLI EĞİTİM ORTAMINI ÖRNEKLEYEN EĞİTİM DURUMLARI

EK A.1. Çok Uyaranlı Eğitim Ortamına Göre Düzenlenen Eğitim Durumlarında Göz Önünde Bulundurulması Gereken Başat İlkeler

Bu bölümde, Türkçe derslerinde çok uyaranlı eğitim ortamına göre düzenlenen eğitim durumlarının hazırlanmasında göz önünde bulundurulması gereken başat ilkeler açıklanmıştır.

Eğitim durumlarının hazırlanmasında öncelikle;

- Türkçe öğretiminin “dinleme”, “okuma”, “konuşma” ve “yazma” becerileri ile “dilbilgisi” öğrenme alanına yönelik amaç ve davranışlar için Sever (2011) ve Sönmez (2001)’den yararlanılmıştır.
- Saptanan davranışların kazandırılmasında işe koşulacak uyarınlar ve araç-gereçler belirlenmiştir.
- Belirlenen her bir uyarının, Türkçe öğretiminde başat bir uyarın olan metinlerin iletilisiyle (ana düşüncesiyle) örtüşen nitelikte olmasına özen gösterilmiştir.
- Dilsel, işitsel, görsel ve görsel-işitsel uyarınların bütünleşik bir biçimde ele alındığı “Ders Planları” hazırlanmıştır.

Türkçe öğretiminde çok uyaranlı eğitim ortamını amaçlayan her ders planı da birbirini bütünleyen “Biçimsel Bölüm” ve “Eğitim Durumu” başlıkları altında iki ana bölüme ayrılmıştır.

a. Biçimsel Bölüm

<i>Okulun Adı:</i>
<i>Dersin Adı:</i>
<i>Sınıf:</i>

<i>Süre:</i>
<i>Öğretmenin Adı ve Soyadı:</i>
<i>Öğrenme ve Öğretme Anlayışı:</i>
<i>Araç ve Gereçler:</i>
<i>Kaynak Kitaplar:</i>
<i>Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri</i>
<i>Metnin Başlığı</i>
<i>Ana Nokta</i>
<i>Yardımcı Noktalar</i>
<i>Amaç ve Davranışlar</i>

Öğrenme ünitesinin uygulanacağı “Okulun Adı”, “Dersin Adı”, “Sınıf”, “Süre”; öğrenme ünitesini uygulayacak “Öğretmenin Adı ve Soyadı”, öğretim sırasında kullanılacak “Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımı”, “Araç ve Gereçler” ve “Kaynak Kitaplar” ile ilgili açıklamalara eğitim durumlarının biçimsel bölümlerinde yer verilmiştir.

“Metnin Başlığı”, ortaokul 5- 8. sınıf Türkçe Öğretimi Programı gereğince, yıllık ders planında da belirtilen “Ana Nokta” ve “Yardımcı Noktalar”, biçimsel bölümün “Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri” başlığı altında belirlenmiş; ayrıca bu bölümde, “Eğitim Durumu” ile öğrencilere kazandırılması amaçlanan davranışlar “Amaçlar” başlığı altında belirtilmiştir. Böylece, bu bölümde, çok uyaranlı eğitim ortamını benimseyecek öğretmenler için “planlama” evresinin temel taşları olan öğretimin amaçları ve bu amaçlara yönelik davranışlar belirlenmiş; davranışların kazandırılacağı öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak içerik, öğrenme-öğretme yaklaşımı, araç ve gereçler ile kaynaklar gösterilmiştir.

b. Eğitim Durumu

Ders planının “Eğitim Durumu” bölümü, birbirini bütünleyen “Giriş”, “Geliştirme”, “Sonuç” ve “Değerlendirme” olmak üzere dört aşamalı bir sıraya uyularak hazırlanmıştır.

Giriş Bölümü	
<i>Dikkati Çekme</i>	Bu aşamada, çeşitli öğrenme-öğretme durumları yaratılarak (açık uçlu soruların sorulması, resimler, fotoğraflar ya da karikatürlerle ilgili neler düşündüklerinin sorulması, çeşitli resimlerin, karikatürlerin iletisinin yorumlanması, kısa filmle ilgili soruların sorulması ve kısa filmlerin yorumlanmasının istenmesi, öğrencilere kısa filmdeki olaylar ile kendi gerçekliklerini ilişkilendirmelerini sağlayacak sorular yöneltilmesi, izlemekle ilişkili bir durumun sahnede canlandırılması,...) öğrenme sürecinin başında, öğrencilerin dikkati kazandırılacak davranışlara çekilmiş, onlara neleri öğreneceklerine ilişkin ipuçları verilmiştir. Bu aşamada özellikle öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel hazırbulunuşluk düzeyleri de göz önünde bulundurulmuştur. (Görsel uyaranlar ile görsel-işitsel uyaranların işe koşulması sırasında TV, DVD oynatıcı, yansıtıcı, tepegöz, bilgisayar, ses sistemi,... gibi araçlardan yararlanılmıştır.)
<i>Güdüleme</i>	Bu aşamada öğrencilerin öğrenme güdülerini devindirilmeye çalışılmıştır. Gerçekleştirilecek etkinliklerin öğrencilere ne tür katkılar sağlayacağı; bir başka deyişle kazandırılması amaçlanan davranışların niçin gerekli olduğu açıklanmıştır.
<i>Gözden Geçirme</i>	Ana ve yardımcı noktalara özetlemeli bir yaklaşımla yeniden değinilmiştir.
<i>Geçiş</i>	Giriş bölümünün son basamağı olan bu bölümde ise incelenecek metnin okunma ve anlaşılma sürecine geçilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle bu bölüm, geliştirme bölümüne hazırlayıcı bir nitelik taşımaktadır.
Geliştirme Bölümü	
Bu bölüm, öğretim programı gereği kazandırılması amaçlanan davranışları, her bir öğrencinin edinebilmesi için yapılacak çeşitli etkinlikleri kapsamaktadır. Bu etkinliklerin düzenlenmesinde çok uyaranlı eğitim ortamında yer alan her bir	

uyaranın işe koşulması temele alınmıştır. Bu bölümün düzenlenmesinde şu noktalara dikkat edilmiştir:

- Eğitim durumlarının tamamının okuma becerisi ile dinleme becerisine ilişkin başat kurallar ve ilkeler ile ilgili davranışların öğrencilere kazandırılmasını sağlayacak etkinliklerle başlatılması,
- Bu süreçte ilgili öğrenmelerin gerçekleşebilmesi için bir araç olarak kullanılan metinlerin öğretmen tarafından okunması (klasik müzik eşliğinde),
- Öğrencilere sessiz olarak ve kurallara uygun bir biçimde metnin okutulması,
- Aynı metnin farklı sayıdaki öğrencilere bir kez sesli olarak okutulması,
- Sesli okuma sırasında diğer öğrencilerden dinleme ile ilgili ilke ve kuralları yerine getirmelerinin istenmesi, tüm bu süreç boyunca istenen davranışları gösteremeyen öğrencilere gerekli dönütlerin sağlanması ve başarılı olan öğrencilere pekiştirici verilmesi,
- Metnin yarıda kesilerek öğrencilerden metnin çözüm bölümüne ilişkin kestirimlerde bulunmasının istenmesi,
- Metnin öğrenciler tarafından özetlenmesi,
- Metnin duygu, düşünce ve olay yapısına yönelik soruların saptanması ve olası yanıtların karşılığında gösterilmesi,
- Öğrencilerden metnin yapısına uygun sorular hazırlamalarının istenmesi,
- Metnin özelliklerini kavratmaya yönelik soruların yanı sıra öğrencilerin kendi duygu ve düşüncelerini anlatmalarına olanak sağlayacak soruların sorulması ve tartışma ortamının açılması. Genellikle tartışmalarda soruna ilişkin nedenler, çözüm önerileri buldurulmaya çalışılması. (Siz olsaydınız neler yapardınız? Siz böyle bir durumla/ olayla daha önce hiç karşılaştınız mı? deyince aklınıza neler gelmektedir?) Böylece öğrenci katılımını sağlamak amacıyla demokratik bir ortamın özelliklerinin göz önünde bulundurulması.
- Ders uygulamalarında bir araç olarak kullanılan metinlerin doğru anlaşılıp yorumlanması ve çözümlenmesi amacıyla yönelik olarak öğrencilerin derse etkin bir biçimde katılmalarını sağlayacak öğrenme-öğretme etkinliklerinin düzenlenmesi. Ancak bu etkinliklerin düzenlenmesinde, işlenecek metnin türünün (yazınsal nitelikli metinler, öğretici nitelikli metinler) dikkate alınması, farklı kuramsal temellere dayanan ilke ve stratejilerin işe koşulması.

- Aynı izlek çerçevesinde kurgulanmış yazınsal/ öğretici nitelikli metinlerle karikatürler, kısa film, resimler, fotoğraflar ya da başka bir metin arasında ilişki kurulmasının istenmesi, öğrencilerin her bir uyarın arasındaki (ör; yazınsal metin-karikatür) ilişki üzerine açıklama yapması, tartışması, benzer ya da farklı yönlerine ilişkin çözümlemelerde bulunmasının istenmesi,
- Öğrencilerin, metindeki kahramanların fiziksel ve ruhsal portreleri, davranışları, özellikleri, metnin gelişimi üzerinde yorumlarda bulunmalarının ve kendileriyle ilişkilendirmelerinin istenmesi,
- Metnin konusuna, ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerine (Ör; zihinsel haritalama), türüne ilişkin özellikleri belirlemeye ve içeriğine uygun başlık bulmaya yönelik etkinliklere yer verilmesi,
- Metinde geçen sözcüklerin anlamlarına ilişkin metnin bağlamından yola çıkarak kestirimde bulunmalarının istenmesi,
- Öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirmek, anlamları öğrenilen sözcükleri pekiştirmek, başka yazınsal metinlerin okunmasını sağlamak amacıyla bulmaca çözülmesi, bilmecelerin yanıtlanması, anlamları öğrenilen sözcüklerle tümce kurmalarının istenmesi,...
- Konuşmada sesini ve beden dilini etkili kullanabilme ile ilgili amaç davranışların öğrencilere kazandırılmasında genellikle sahnenin işe koşulması,(Ör; Sahnede beden diliyle arkadaşlarına bir deyim anlatmalarının istenmesi)
- Öğrenme etkinlikleri ile gerçek yaşam durumları arasında ilişki kurulması, bunun için öğrencilerden bir durumu ya da olayı sahnede canlandırmalarının istenmesi,
- Öğrencilerin işbirliği içinde çalışmalarına olanak sağlayacak etkinliklere yer verilmesi, (Ör; Sınıfın iki kümeye ayrılması ve kümelerden metinde yer alan sözcüklerden oluşan bir bulmaca hazırlamalarının istenmesi)
- Her öğrenciye amaçlanan davranışları kazandırmaya yönelik, çok uyarınlı eğitim ortamına göre düzenlenmiş etkinliklerin, “Ara Özet” ve “Ara Geçiş” bağlantılarıyla eğitim durumunun “Sonuç” bölümüne kadar sürdürülmesi,
- Yapılan her “ara özet”te, “yardımcı noktalar” alt başlığı altında bulunan her bir noktanın gösterdiği davranışlara kısa ve özlü bir biçimde değinilmesi,
- “Ara geçişler”de ise “yardımcı noktalar”ın içerdiği davranışların kazandırılmasına yönelik öğretme-öğrenme durumlarının oluşturulması ve bunun

için her ara geçişte, öğrencilerin ilgisinin yeni davranışlara yönlendirilmesi için kazandırılacak yeni davranışların neler olduğunun açıklanması,

- Dilbilgisi konu alanına ilişkin öğretim amaçlarının öğrencilere kazandırılması amacıyla işe koşulan öğretim stratejilerinin, öğretim amaçlarının düzeyinin dikkate alınarak belirlenmesi, buna göre önceki öğrenmelerin yeni öğrenmeler için önemli bir değer taşıdığı durumda öğretim uygulamalarının başında öğrencilerin ön öğrenmelerinin yoklanması, (varsa) eksiklerinin giderilmeye çalışılması,

- Yeni bir öğrenme konusunun öğretiminde ise konu ile ilgili ilke, kural ve genellemelerin öğretmenin yol göstericiliğiyle öğrenciler tarafından bulunmasının istenmesi, bunun yanında öğretmen tarafından aktarılan bilgilerin kalıcı olması amacıyla (etkili bir biçimde aktarılması amacıyla) ilke ve kuralların metnin bağlamındaki kullanım biçimlerine ve konuyla ilgili çeşitli etkinliklere yer verilmesi. Ör; Öğretmenin bir şiir vererek bu şiirde geçen bileşik sözcükleri bulmalarını istemesi ya da bilmecelerin bileşik sözcükten oluşan yanıtlarını bulmalarını istemesi.

- Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin artış gösterdiği öğrenme konuları özellikle noktalama ve yazım kurallarının metne dayalı olarak öğrencilerin varsayımlar geliştirmesine ve yorum yapmasına olanak sağlayacak bir biçimde sezdirilmesi,

- Yazma çalışması yapılırken ise öğrencileri yazmaya güdüleyebilecek (Ör; Başarılı çalışmaların sınıf panosuna asılması) ve yazma işinin zevkli bir uğraş olarak algılanarak öğrencilerin bu etkinliklere isteklice katılabilecekleri eğitim ortamlarının yaratılmaya çalışılması, bunun için birçok uyarının işe koşulması. (Ör; Yazınsal metnin çözüm bölümünü yazma, bir yazınsal metindeki karakter yerine kendini koyma, resimdeki izlenimlerden yola çıkarak bir yazı yazma, kısa filmdeki izlenimleri anlatma, müzik ve şiirin bıraktığı izlenimleri yazma,...) Bu çalışmalarda dinleme, okuma, konuşma gibi diğer etkinliklere yer verilerek dilse becerilerin birbirinden soyutlanmadan bir bütün içinde geliştirilmesinin amaçlanması, (Ör; Okuduğu bir metinle ilgili sunum hazırlayıp bu sunumu konuşma ilkelerine uygun bir biçimde sunabilmelerinin istenmesi)

Sonuç Bölümü

Bu bölüm; “Son Özet”, “Tekrar Güdüleme” ve “Kapanış” aşamalarından oluşmuştur.

“Son Özet” basamağında, uygulamanın o anına değin kazandırılması amaçlanan davranışların neler olduğu genel ifadelerle anımsatılmış; bu amaç davranışları edinmenin öğrenciler açısından önemine vurgu yapılmıştır.

“Tekrar Güdüleme” aşamasında, çok uyaranlı eğitim ortamı aracılığıyla öğrencilerin kazanacakları yaşantıların kalıcılığını sağlamak amacıyla öğrencilere çeşitli pekiştireçler (kitap armağan etme, tiyatro bileti armağan etme, yazısının sınıf panosuna asılması) verilmiştir.

“Kapanış”ta ise öğrenme ünitesiyle kazandırılması amaçlanan davranışların kavratılmasına yönelik son bir olanak yaratılmıştır. Bunun için eğitim durumunda temele alınan izleği destekleyen öykülerin, mektupların okunması, kısa filmin izlenmesi, metnin oyunlaştırılması, kitap tanıtımının yapılması, ...

Kapanıştan sonra eğitim durumunun izleğiyle örtüşen, öğrencilerin dilsel, bilişsel, toplumsal ve kişilik gelişimlerine uygun kitaplar salık verilmiş, böylece öğrencilerin çok uyaranlı eğitim ortamında yer alan kitaplardan sıklıkla yararlanması amaçlanmıştır.

Değerlendirme Bölümü

Eğitim durumlarının son bölümünde öğrencilerin öğrenme ünitesiyle amaçlanan davranışları ne derecede öğrendiklerini, öğrenmede güçlük çektikleri davranışları ve öğrenme eksiklerini belirlemek amacıyla biçimlendirme ve yetiştirmeye dönük değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca değerlendirme sürecine hem öğretmen hem de öğrenci katılmıştır. (Öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğretmen değerlendirmesi.)

EK. A. 2. TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOK UYARANLI EĞİTİM ORTAMINI ÖRNEKLEYEN EĞİTİM DURUMLARI

Bu bölümde, çok uyaranlı eğitim ortamını örnekleyen 12 eğitim durumuna yer verilmiştir. Her bir sınıf için üç eğitim durumu hazırlanmış ve bu eğitim durumlarındaki amaç ve davranışlar için Sever (2011b: 59-98)'in "Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme" adlı çalışmasından yararlanılmıştır.

EK A.2.1. 5. SINIFA YÖNELİK EĞİTİM DURUMLARI

EĞİTİM DURUMU 1

Metnin Adı: Şakacı Bulut

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1. "Şakacı Bulut" adlı öykü 2. Bilmece 3. Bulmaca 4. "Bulut Kuş" adlı öykü 5. "Aslı'nın Günlüğü'nden" adlı günlük türünden bir kesit	1. Erol Ergül'ün bir karikatürü 2. Zhao Hong Ri'nin bir karikatürü 3. Necdet Yılmaz'ın bir karikatürü 4. Faruk Soyrat'ın bir karikatürü 5. Mustafa Ere-mektar'ın bir karikatürü 6. Bulut fotoğrafları 7. Atıla Özer'in bir karikatürü	1. Klasik Müzik (Tehaikovsky) 2. "Kuş Sesleri" adlı şarkı 3. Klasik Müzik (Haydn)	1. "A Cloudy Lesson" (Bulutlu Ders) adlı kısa film

	8. “Kafaları Bulutlarla Dolu Çift” adlı resim		
--	---	--	--

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

ŞAKACI BULUT

Çocuğun canı sıkılıyordu. Kıştı. Soğuktu. Güzel bir gün olsa belki dışarı çıkardı.

Duvardaki saate baktı. Daha annesinin işten gelmesine çok zaman vardı. Sadece tıkırdıyordu bu saat. Hiç yol alıp ilerlemiyordu. İstiyordu ki koşsun. Çabucak dönsün. Dönsün de annesi işten geliversin hemen.

Aklına birden kurnazlık geldi. Saatlerinin ayarı bozuldu mu annesi bir sandalye alıp çıkıyordu. Saatin iki kolunu istediği yere çevirip getiriyordu. “Tamam.” diyordu, “Ayarladım.”

Hemen sandalyeyi bulup saate uzandı. Geride kalan o iki küçücük kolu da annesinin işten çıktığı yere getirdi. “Tamam!” diye bağırdı. “Ben de ayarladım! Annem işten çıktı artık! Çabucak da gelir evimize!”

Koltuğa çekilip oturdu. Ayak ayak üstüne attı. Annesini beklemeye başladı. Geleceği yoktu. Yeniden canı sıkılmaya başladı. Uykusu geldi. “Ben de resim yaparım.” dedi kendi kendine.

Bir kâğıt çıkardı. Pastel boyalarını masanın üstüne döktü.

Kocaman bir gökyüzü yaptı önce. Bir güneş, bir de bulut oturttu ortasına. Yeşil pastelle çayırları, çimenleri de yapınca her şey umduğundan güzel oldu. Kırlara doğru koşmaya başladı. Yorulunca durdu. Çiçeklerin kokusunu, kuşların sesini dinledi. İki elini ağzına götürüp bağırdı:

— Hoş geldin ilkyaz!

— Hoş bulduk güzel çocuk!

Bu da doğa ananın sesiydi.

Çimenlerin üstüne sırt üstü uzandı. Gökyüzünün derinliklerine doğru bakıyordu ki bulutunu göremedi. Heyecanlandı. Nereye gitmişti? Gökyüzünde aranırken onu uzak bir köşede buldu.

— Aa, diye bağırdı. Beyaz bir kediye dönüşmüş bizim bulutumuz!

Kedi kocaman kuyruğunu yavaş yavaş sallıyordu.

— Ben kedileri de çok severim ama diye bağırdı. Bulutu da çok severim!

Hemen atlayıp çıktı gökyüzüne. Yumuşacıktı gökyüzü. Ayakları maviliğin içine gömülüyordu. Ta bulutunun yanına kadar koştu. İyice yorulmuştu. Tam ona yetişiyorum diye sevinmişti ki bir atlayışta gökyüzünün öbür başına geçti bulutu. Bu arada da kıvrır kıvrır bir kuzuya dönüştü.

Çocuk yeniden indi yeryüzüne. Çimenlerin üstüne yine sırt üstü yatıp uzandı.

— Seni yaramaz bulut seni, dedi. Gökyüzünü çok sevdiğini değil mi? Ben de çok sevdim. İlk yazda kuzuları da çok sevdiğimi bilir misin?

Geçen yıl bir süre köyde kalmıştı. O zaman böyle apak, kıvır kıvır bir kuzusu olmuştu. Neler vermemişti ona, avucunda neler yedirmemişti?

Yerden bir kucak çayır yoldu hemen. Kuzusuna verecekti. Atlayıp gökyüzüne çıkıyordu ki onun ak sakallı bir dede olup gökyüzünün bir köşesine oturduğunu gördü.

— Şimdi de dede mi oldun yaramaz bulutum, diye seslendi. Ama ben dedeleri de severim. Onlar güzel güzel masal anlatırlar bana.

Kucağındaki çayırları yere attı.

Ne güzel yüzü vardı dedenin. Bembeyaz dişleri, sakalı vardı.

Geçen yıl dedesi gelmişti köyden. Annesiyle babası işe gittikleri zaman o bakmıştı. Dünyanın en güzel masallarını anlatmıştı. İlk yazda doğru köylerine dönmüştü. “Domates, salatalık ekeceğim.” diyordu. “Kayısılar, elmalar yetiştireceğim. Kışa doğru yeniden geleceğim buraya. Size o meyvelerden, sebzelerden getireceğim.” Köyüne döneli çok olmamıştı ki ölüm haberi gelmişti dedenin. Babası atlayıp gitmişti. Yetiştirdiği kayısı, elma ağaçlarının altında güzel bir mezara gömüp gelmişti.

Gökyüzündeki dedeye seslenecek, ondan masal isteyecekti ki bulutunun birden bembeyaz ata dönüştüğünü gördü.

— Şimdi de at mı oldun yaramaz bulut, diye bağırdı. Benim atları da kediler, kuzular kadar sevdiğimi bilmiyor musun!

Ses vermedi bulutu. Gökyüzünü bir baştan öbür başa dörtlüye koşarak geçti.

Bir pazar günü annesiyle, babasıyla at koşularına gitmişlerdi. Biriktirdiği paralarla böyle bembeyaz bir at için şans oyunu oynamışlardı.

“Beni de sırtına al bulutum, koşulara, yarışlara götür.” diye seslenecekti ki bulutunu gökyüzünün öbür başında buldu. Evrile çevrile değişmişti hemen. Şimdi de bir dizi kuş sürüsü olup çıkmıştı. Göğün bir ucundan öbür ucuna doğru uçup gidiyorlardı.

Severdi kuşları da. Gökyüzünü sevdiği kadar severdi. Kıpırtısız gökyüzü onlarla devinirdi. Mavisi çözülür, bir uçtan öbür uca onlarla akıp giderdi.

Başını kaldırıp kuşlara el salladı. Islık çaldı. Çığlık çığlığa bir kuş sürüsü geçti üstünden.

Tam bu sırada da annesinin evlerine gelmiş olacağını düşündü.

— Gel artık bulutum, diye seslendi. Evimize dönüyoruz! Annemiz merak eder bizi!

— Geliyorum, diye karşılık verdi bulutu. Verdi ama sesinde oyuna doymamış çocukların gönülsüzlüğü vardı.

Bu arada da bir iki kılığa daha girip çıktı bulutu. En sonunda apak bir duman gibi süzülüp yere indi.

Çocuk, bulutuyla yarın yine oynayacağını düşündü. En iyisi onu emin bir yere saklamaktı. Aklına hemen pastel boyalarını koyduğu kutu geldi.

İçine sokup kapağını kapatıyordu ki:

— Bir parça gökyüzü alayım mı bulutum, dedi.

— Al, diye bağırdı bulutu. Bembeyaz dişlerini göstererek güldü.

Göğün masmavi uzaklığından bölüp bir parça da ondan koydu.

— Biraz da güneş isterim, dedi bulutu. Biraz da kuş, yel isterim.

Çocuk güneşten, kuştan, yelden de koydu. Kutuda yer kalmamıştı. Kapağını sınımsıkı kapattı.

Annesini hatırladı yeniden. O gelmeden eve gelmeliydi. Yoksa merak ederdi.

İçinde kırların, gökyüzünün doyumsuz tadı, tüm gücüyle evlerine doğru koşmaya başladı.

Mehmet Güler- Balonlar Gökyüzünün Olsun, ss.54-58.

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 5.sınıf

Süre: 10 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Yazım Kılavuzu, Türkçe Sözlük (dildernegi.org.tr)

Bing, Bai. **Bulut Kuş.**

Çınaroğlu, Ayla. **Şiir Gemisi.**

Dali, Salvador. **Kafaları Bulutlarla Dolu Çift** adlı resim.

Güler, Mehmet. **Balonlar Gökyüzünün Olsun.**

İbrahimova, Yıldız. **Çocukça Şarkılar, Üç Nesilden.**

Özdemir, Emin. **Sözcük Sözcük İçinde.**

Şadoğlu, Ömer. **Bulmacalı Bilmeceler.**

Xue, Yezi. **A Cloudy Lesson** adlı kısa film.

Yeni Dünya Müzik. **Classical Greats-1** içinde Haydn'in "Allegro Moderato" adlı yapıtı.

Yeni Dünya Müzik. **Classical Greats-1** içinde Tchaikovsky'nin "Canzonetta Andante" adlı yapıtı.

Kaynak Kitaplar:

Adıgüzel, Ömer. **Eğitimde Yaratıcı Drama.**

İpşiroğlu, Zehra. **Yaratıcı Yazma.**

Sever, Sedat. **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme.**

Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya; Aslan, Canan. **Etkinliklerle Türkçe Öğretimi.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: ŞAKACI BULUT

Ana Nokta: Ders planının “Amaçlar” başlığı altında belirtilen, anlama ve anlatma becerilerinin amaçlarıyla ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme.
- Metnin duygu ve düşünce yapısının kavratılması.
- Metinde geçen sözcük, deyim ve söz gruplarının anlamlarının kavratılması.
- Noktalama imlerinden virgülün özelliklerinin kavratılması
- Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerinin kavratılması.

AMAÇLAR

Amaç: *İzlediği düzeyine uygun kısa filmi tam ve doğru olarak anlayabilme*

Davranışlar:

- İzlediği kısa filmde olayın geçtiği yeri, zamanını, kahramanlarını yazma/ söyleme*
- İzlediği filmin gelişim sırasını ya da giriş, gelişme, sonuç bölümlerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*
- İzlediği filmi, özünü yitirmeden kendi tümceleriyle özetleme*

Amaç: *Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi*

Davranışlar:

- Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme*

2. Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma

3. Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma

4. Konuşma sesiyle okuma

5. Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)

6. Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma

7. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma

8. Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama

9. Sese, hoş giden bir renk (kalınlık, incelik) verme

10. Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma

11. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme

2. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme

3. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama

4. Gereksiz duraklamalar yapmama

5. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme

Amaç: Düzeyine uygun bir metindeki sözcük, deyim, atasözü, özdeyiş, ikileme, tamlama ve terimlerin anlam bilgisi

Davranışlar:

1. Bir sözcüğün ya da sözün (deyim, atasözü, özdeyiş, tamlama ve terim) anlamını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

2. Verilen bir anlamın karşılığı olan sözcüğü ya da sözü (deyim, atasözü, özdeyiş, tamlama ve terim) yazma/söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme
2. Metnin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

3. Metnin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

4. Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma

5. Okuduğu metne uygun başlık bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme

Davranışlar:

1. Konuşmayı yapmak için bulunduğu yerde (sahne, kürsü, tahta önü) ölçülü ve rahat olma

2. Sesi, dinleyicilerin duyabileceği biçimde ayarlama

3. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyleme, boğumlama (telaffuz etme)

4. Açık, anlaşılır, yalın ve doğru tümceler kurma.

5. Konuşurken konu dışına çıkmama, konudan ayrılmama

6. Dinleyicilerle göz iletişimi kurma

7. Konuşurken “ıhlama” yapmama (gereksiz sesler çıkarmama)

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik

Davranışlar:

1. Yeni duyduğu (öğrendiği) sözcükleri doğru ve yerinde kullanmaya çalışma
2. Anlamı, yazılışı, söylenişi bakımından zorlandığı sözcükler olduğunda sözlüğe, yazım kılavuzuna, öğretmene ya da başka güvenilir kaynaklara başvurma
3. Konuşmaya dayalı etkinliklerde, düşüncelerini açıklamak için söz isteme
4. Deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma
5. Konuşmalarındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörülle karşılama
6. Konuşma hatalarını öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe
7. Küme ve sınıf tartışmalarına isteklile katılma
8. Düzeyine uygun bir konuyu doğru ve güzel bir Türkçeyle açıklama

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini yazıyla, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik

Davranışlar:

1. Yazısında sözcükleri, deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma
2. Yazısındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörülle karşılama
3. Yazısındaki hataları öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe
4. Düzeyine uygun bir konuyu doğru ve güzel bir Türkçeyle yazma

Amaç: Yazma çalışmalarında “dış yapı”(dış düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Çizgisiz düz beyaz kâğıt kullanma (genellikle 21.5 x 28.5 cm. boyutlarında)
2. Çizgisiz kâğıda düz satır yazma, satırları kaydırmama (gerekirse kâğıdın altına siyah çizgili bir kâğıt altlık koyma)
3. Siyah kurşun kalem ya da siyah, koyu mavi mürekkepli kalemle yazma
4. Kâğıdın sadece ön yüzüne yazma (kullanılan defter değil, dosya kâğıdı ise)
5. Kâğıdın sol yan kenarında 3.5 ya da 4 cm., sağ yan kenarında 1.5 cm. boşluk bırakma
6. Kâğıdın üst kısmında 6 cm., alt kısmında da 3 cm. boşluk bırakma
7. Kâğıdın sol üst köşesine adını ve soyadını, okulun adını, sınıfını varsa şubesini yazma
8. Kâğıdın sağ üst köşesine tarih yazma
9. Yazı başlığını, sayfanın tam ortasına ve kâğıdın üst kısmında bırakılan boşluğa yazma (kâğıdın üst kısmından 4 cm. aşağıya)
10. Yazıyla başlık arasında 2 cm. boşluk bırakma
11. Kâğıdın ön yüzü dolmadan (alttan 3 cm. boşluk kalmadan) diğer sayfaya geçmeme
12. Kâğıdın sağ/sol üst kenarına ya da alt kenarının tam ortasına sayfa numarası koyma (yazma)
13. Paragraflara diğer satırlardan 1.5 cm. (7 harf) daha içeriden başlama
14. Satırlara alt alta aynı hizada başlama
15. Sözcükleri, doğru ve eşit aralıklarla yazma
16. Satırlar arasında eşit boyda boşluk bırakma
17. Paragraflar arasında, satırlar arasındaki boşluk oranına göre, biraz daha boşluk bırakma
18. Harfleri aynı düzeyde, aynı yönde yazma
19. Harfleri biçimce doğru yazma
20. Düzgün ve okunaklı yazma

Amaç: Yazma çalışmalarında “iç yapı” (iç düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Yazının başında konuyu tanıtmak
2. Yazının planını yapma
 - Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralama (olayları, düşüncelerini gerekli ve mantıklı bir düzene sokarak anlatma)
 - Bir düşünceden ötekine doğal ve mantıksal bir akış içinde geçme (yazıda birlik ve bütünlük sağlama)
 - Yazıyı düşünce türlerinde giriş, geliştirme (açıklama) ve sonuç bölümlerine göre; anlatı türlerinde ise, serim, gelişim, düğüm, çözüm (sonuç) düzenleyişine göre oluşturma
3. Konu dışı düşüncelere yer vermeme (gereksiz düşüncelerden kaçınma, konu dışına çıkmama)
4. Yazıya kısa, ilgi çekici ve konuyla ilgili (konuya uygun) başlık koyma

Amaç: Yazma çalışmalarında “dil ve anlatım” ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Açık ve anlaşılır (kısık, özlü, yalın) tümceler kurma
2. Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (tümcelerde gereksiz, anlatıma katkısı almayan sözcük(ler) kullanmama)
3. Tümcelerde sözcükleri yerli yerinde kullanma
4. Sözcük, deyim, atasözü, tamlama ve terimleri doğru yazma
5. Sözcük, tümce ve paragraflar arasında mantıklı ve doğal bir bağlantı kurma
6. Dilbilgisi bakımından doğru tümceler kurma

Amaç: *Türkçede kullanılan yazım ve noktalama kuralları bilgisi*

Davranışlar:

1. *Noktalama işaretlerinin (virgül) kullanıldıkları yerleri yazma/ söyleme.*

Amaç: *Yazılarında yazım ve noktalama kurallarını uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma*
2. *Noktalama işaretleri konulmamış bir metnin gerekli yerlerine uygun noktalama işaretlerini koyma*

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, öncelikle aşağıdaki bulut fotoğraflarını göstermesi ve bu fotoğraflarla ilgili neler düşündüklerini sorması.

Senegal ve Mali sınırlarında oluşan bu bulut, şiddetli bir fırtınanın habercisidir.

“Göğüs bulutu” olarak adlandırılan bu bulutlar da şiddetli fırtınanın habercisidir.

“Dağ dalgası bulutları” ya da “mercek bulutları” olarak adlandırılan bu bulutlar, genellikle kısa bir süre içinde havada bir değişiklik olmayacağını, havanın güneşli geçeceğini gösterir. (milliyet.com.tr)

Daha sonra “Gökyüzünü seyretmekten, bulutlara, yıldızlara bakmaktan hoşlanırmısınız?”, “Bulutların veya yıldızların biçimlerini başka nesnelere benzettiğiniz oldu mu?” sorularını yöneltmesi. Düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştirici vermesi. Ardından öğrencilere “Bulutlu Ders” adlı kısa filmi

izletmesi (A Cloudy Lesson). A Cloudy Lesson.mp4

Kısa filmle bağlantılı olarak öğretmenin şu soruları sorması ve düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştirici vermesi. (**Amaç:** İzlediği düzeyine uygun kısa filmi tam ve doğru olarak anlayabilme):

- Bu filmde yer alan kahramanlar kimlerdir?
- İlk başta çocuğun demir çubuğu kullanma amacı neydi?
- Sizce çocuk, demir çubukla istediğini yapabildi mi?
- Peki, siz, çocuğun yerinde olsaydınız demir çubukla neler yapmak isterdiniz?”

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe derslerinde, öyküde sunulanları anlamaya dayalı süreçlerde beceri kazanacak; öte yandan yazılı anlatımımızda önemli bir yeri olan noktalama imlerimizden virgülün kullanılış yer ve amaçlarını öğreneceksiniz. Bu da sizin yazılı anlatımımızdaki başarımızın artmasını sağlayacaktır.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Bu derslerde, virgülün kullanım yer ve amaçlarını öğreneceksiniz. Ayrıca öyküde geçen kimi sözcüklerin anlam özelliklerini öğrenerek sözcük dağarcığımızı geliştireceksiniz.” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “Şimdi sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için Mehmet Güler’in “Şakacı Bulut” adlı öyküsünü okuyarak değerlendirmeye çalışacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırayla yerine getirmesi:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Metnin öğretmen tarafından kurallara uygun olarak sesli okunması

(Tehaikovsky'nin Canzonetta, andante adlı parçası eşliğinde 02 Parça 2.wma)

2. Öğretmenin, metni okuması sırasında sınıfı (okunan metne öğrencilerin dikkatini toplayıp toplamadıklarını, metni dinleme ilkelerine uygun olarak dinleyip dinlemediklerini) gözleriyle sürekli denetlemesi.

3. Metnin “Tam ona yetişiyorum diye sevinmişti ki...” kısmına kadar iki kez sesli olarak en az dört değişik öğrenciye okutulması. (Sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, yanlışların düzeltilmesi; diğer öğrencilerin metni dinlemelerinin sağlanması) (**Amaç:** Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi).

4. Öğretmenin öğrencilerin arkaya yaslanmalarını istemesi ve “Sizce çocuk, buluta yetişebilmiş midir? Siz yazar olsaydınız bu metni nasıl devam ettirirdiniz?” diye sorması ve onlara 15 dakika süre vermesi. Süre bitiminde en az üç öğrenciye yazılı çalışmasını okutması. Anlatım bütünlüğünü bozmadan, sözcükleri yerinde kullanarak öyküyü devam edenlere pekiştireç verilmesi. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini yazıyla, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik)

5. Öğretmenin öykünün geri kalan kısmını kurallara uygun biçimde bir süre okuduktan sonra, öğrencilere sessiz okuma yapmaları için süre vermesi ve sınıfta dolaşarak sessiz okuma kurallarına uymayanları uyarması (**Amaç:** Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi)

6. Öyküyü okudukları anlaşıldıktan sonra, özetlemenin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili olarak öğrencilere kısa bir bilgi verilmesi; özetlerini yaparken planlı olmaları ve gereksiz yinelemelerden kaçınmalarının istenmesi. Öykünün, en az 5 öğrenciye kendi tümcelerleriyle sözlü olarak özetletilmesi. Yapılan her özetlemenin tartışmaya açılması,

eksik ve yanlışların öğrenciler tarafından bulunması ve düzeltilmesi. Konuşma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, yanlışların düzeltilmesi; başarılı özetleme yapanlara pekiştireç verilmesi (Bak. **Amaç:** Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme, 1. davranış).

Öğretmenin, "Çocuklar, şimdi size öykünün olay, duygu ve düşünce yapısıyla ilgili çeşitli sorular yönelteceğim. Beni dikkatlice dinleyiniz, soruları iyice anladıktan sonra yanıtlamaya başlayınız." demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi, aşağıdaki sorulara, öğrencilerin verecekleri doğru yanıtlara pekiştireç, doğru olmayan yanıtlara ipucu vermesi, eksik ya da yanlış yanıtları düzeltmesi; her sorunun yanıtı için de değişik 5 ya da 3 öğrenciye söz vermesi.

SORULAR-YANITLAR

S.1 Metinde yer alan kahramanlar kimlerdir?

Y.2 Metnin kahramanları; çocuk ve buluttur.

S.2 Metin, hangi zamanda geçmektedir? Metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y.2 Metin, kış mevsiminde geçmektedir.

S.3 Sizce çocuğun canı neden sıkılmaktadır?

Y.3 Çünkü hava soğuktur ve dışarı çıkamamaktadır. Ayrıca annesi işten daha gelmemiştir.

S.4 Çocuk, saatin ayarlarıyla oynadığında zamanda değişme oldu mu? Sizce saatin ayarlarındaki herhangi bir değişiklik, zamanın ilerlemesinde etkili olur mu?

Y.4 Hayır, saati annesinin işten çıktığı saate göre ayarlasa da zamanda herhangi bir değişiklik olmadı...

S.5 Çocuk, annesini beklerken can sıkıntısını gidermek için ne yaptı? Siz can sıkıntınızı gidermek için neler yaparsınız?

Y.5 Çocuk, can sıkıntısını gidermek için resim yaptı...

S.6 Çocuk kâğıda neler çizdi? Siz resimlerinizde genel olarak neleri çizmekten hoşlanırsınız?

Y.6 Gökyüzü, güneş, bulut, yerlere ise çayır ve çimenler çizdi...

S.7 Çiçeklerin kokusu, kuşların sesi çocuğa neyi anımsattı?

Y.7 Çiçeklerin kokusu, kuşların sesi çocuğa ilkyazı anımsattı.

S.8 Çimenlere serilmiş, gökyüzünün derinliklerine bakarken neyi fark etti? Bu durumda ne yaptı?

Y.8 İlk başta bulutunu ortada göremedi. Gökyüzünde aramaya başladı. Sonra onu uzak bir köşede buldu.

S.9 Bulut, hangi nesnelere dönüşmüştür?

Y.9 Bulut; kedi, kuzu, aksakallı bir dede, bembeyaz bir at ve bir dizi kuş sürüsüne dönüştü.

S.10 Bulutun dönüştüğü nesnelere çocuk seviyor mu? Bunu metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y.10 Evet, seviyor. Çünkü çocuk kedileri, kuzuları, dedeleri sevdiğini söylemiştir. Örneğin; “Benim atları da kediler, kuzular kadar sevdiğimi bilmiyor musun?”, “Severdi kuşları da. Gökyüzünü sevdiği kadar severdi.”, “Ama ben dedeleri de severim.” tümcelerinden anlıyoruz.

S.11 Çocuğa “dede” imgesi neyi çağrıştırmaktadır? Çocuk dedesiyle ilgili neleri anımsamaktadır?

Y.11 Çocuğa “dede” imgesi, masalları çağrıştırmaktadır. Çocuk, dedesinin ona masal okuduğunu, köyde meyve ve sebze yetiştirip kışa doğru yanlarına gelmek istediğini ama ölüm nedeniyle gelemediğini anımsamaktadır.

S.12 Çocuk, annesi eve gelmeden önce bulutu nereye sakladı? Kutuda buluttan başka bir nesne var mıydı?

Y.13 Çocuk, bulutu pastel boyalarını koyduğu kutuya sakladı. Ayrıca bulutun yanında bir parça gökyüzü, biraz güneş, kuş ve yel de koydu.

S.14 Sizce yazar, ne üzerinde duruyor? Bize ne hakkında söz söylüyor? Bir tümceyle söyleyiniz. (Sorular aracılığıyla öğrencilere metnin konusu buldurulmaya çalışılacak, verilen her bir yanıtın doğruluğu tartışılacak, doğru yanıt gelmiyorsa ipucu verilecek. Metindeki konuyu bulan öğrenciye pekiştirici verilecek ve metnin konusu tahtaya yazılacak.)

Y.14 Metnin konusu; bir çocuğun çizdiği resimdeki bulut aracılığıyla düş yolculuğuna çıkması.

S.15 Yazarın okura vermek istediği ileti (düşünce) nedir?

Y.15 Yazar, okura “Düş yolculuğuna çıkarak gerçek yaşamla düş arasında bağ kurabilir, düşlerimizde gerçek yaşamdaki nesnelere iletişime geçebiliriz.” iletisini vermek istemiştir.

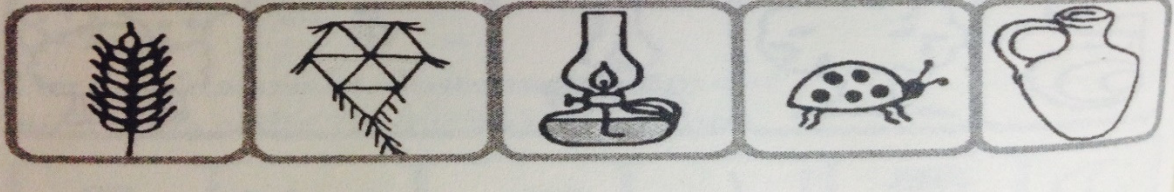
S.16 Siz yazar olsaydınız bu metne nasıl bir başlık koyardınız?

Y.16 ...

S.17 Çocuklar şimdi de size bilmece sormak istiyorum:

89

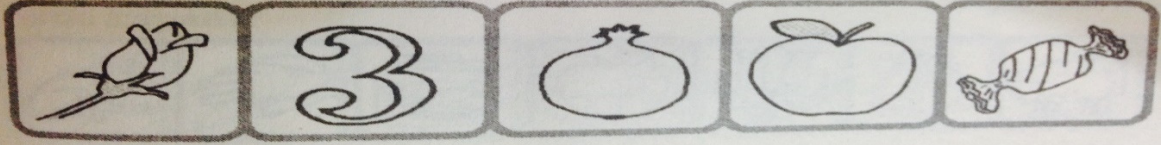
Sevdiği dağlar
 Seveni bağlar
 Beyazı güler
 Karası ağlar

Ömer Lütfü Şadoğlu- Bulmacalı Bilmeceler, ss. 28

59

Görününce görülür,
 Bir dirilir, bir ölür
 Her gün doğduğu yerin
 Karşısında gömülür

Ömer Lütfü Şadoğlu- Bulmacalı Bilmeceler, ss. 19

14

Mavi göğsü kabarmış
 Tepeden bize bakar
 Gündüzleri bir tane
 Gece bin nişan takar

Ömer Lütfü Şadoğlu- Bulmacalı Bilmeceler, ss. 8

Y.17 Bulut, güneş, gökyüzü.

ARA ÖZET: Okuduğumuz bir metni anlayabilmemiz; konunun gelişim sırasıyla ilgili sorulara doğru yanıt verebilmemizi ve okuduğumuz metni kendi tümcelerimizle özetleyebilmemizi gerektirir. Bu ise her şeyden önce iyi bir okuma ve okuduğunu anlama becerisi kazanmamız ile mümkün olacaktır.

ARA GEÇİŞ: Okuduğumuzu tam olarak anlamamız, okuduğumuz metinde geçen sözcük, söz öbeklerinin, tümcelerin ve paragrafların anlamlarını da kavramamıza bağlıdır. Öğretmenin, “Şimdi, metinde geçen bazı sözcük ve sözler ile deyimlerin anlamlarını öğreneceğiz.” demesi, aşağıdaki soruları sırasıyla, yeter sayıda değişik öğrenciye sorması:

SORULAR-YANITLAR

S.1 “Çocuğun canı sıkılıyordu.” tümcesinde geçen “canı sıkılmak” deyiminin anlamı nedir? Metinde hangi anlamda kullanılmaktadır?

Y.1 Metinde “yapacak işi olmadığından içinde bir sıkıntı duymak” anlamında kullanılmıştır. Ayrıca “bir olaya üzülme ve bir kimseye öfkelenme” anlamında da kullanılmaktadır.

S.2 “Tıkırdamak, kurnazlık, yaramaz, apak, devinmek, kıpırtısız” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını söyleyiniz. (Sözcükler ve doğru anlamları tahtaya yazılacak. Doğru anlam bulunamıyorsa sözlük kullanılacak. Sözcüklerin öğrenciler tarafından doğru söylenişi sağlanacak.)

Y.2 Tıkırdamak: “Tıkır tıkır” ses çıkarmak.

Kurnazlık: Kurnazca iş.

Yaramaz: Uslu durmayan.

Apak: Bembeyaz.

Devinmek: Hareket etmek.

Kıpırtısız: Kıpırtısı olmadan.

S.3 Parçada geçen “kendi kendine, yavaş yavaş, kıvır kıvır, çığlık çığlığa” ikilemelerinin anlamı nedir? İkilemeleri bir tümcede kullanınız.

Y.3 Kendi kendine: Yalnız başına

Yavaş yavaş: Yavaşça

Kıvır kıvır: Büklümleri olan, kıvrım kıvrım.

Çığlık çığlığa: Çığlık atarak, bağırarak.

S.4 “Evrile çevrile” ikilemesi metinde hangi anlamda kullanılmıştır? İkilemeyi bir tümcede kullanınız.

Y.4 “Bir biçimden başka bir biçime doğal olarak ve istediği gibi dönüşme” anlamında kullanılmıştır.

S.5 “Bir baştan öbür başa” deyimindeki “baş” sözcüğü hangi anlamda kullanılmıştır? “Baş” sözcüğünün her bir anlamını birer tümce içinde kullanınız.(Doğru ve

özgün yanıtlara pekiştireç verilecek.)

Y.5 “Bir şeyin uçlarında biri” anlamında kullanılmıştır...

S.6 Öğretmen tahtaya aşağıdaki sözcükleri yazar. Öğrencilerden bunların üstündeki ve altındaki sözcükleri yazım kılavuzundan bulmalarını ve yazmalarını ister. Sözcükleri doğru bulup doğru biçimde defterine yazan ilk üç öğrenciyi belirler. Diğer öğrenciler de çalışmayı bitirdiğinde ilk üç öğrenciyeye pekiştireç verir ve birinci gelen öğrencinin bu sözcükleri tahtaya yazmasını ister. Bu sırada, sözcüklerin doğru bulunup bulunmadığı sınıfça denetlenir. (Anlamı bilinmeyen sözcüklerin Türkçe Sözlük’ten anlamları bulunabilir.)

Yazım Kılavuzu	Üstündeki Sözcük	Altındaki Sözcük
ilkyaz	ilk yarı	illa
yolmak	yolma	yolsular
doymak	doyma	doymamış
çayır	çayhane	Çayıralan (Yozgat’ın bir ilçesi)
ummak	umma	Umman
kılık	kılıfsız	kılık kıyafet
ayarlamak	ayarlama	ayarlanabilir

S.7 Öğretmenin “Şimdi de sizinle ‘sözcük sözcük içinde oyunu’ oynayalım. Bakalım, sözcükleri en kısa sürede hangi küme bulacak?” demesi ve sınıfı kümelere ayırması. Ardından en kısa sürede sözcükleri bulan öğrencilere pekiştireç vermesi. “Bulalım” ve “Kullanalım” başlığı altındaki çalışmalar, fotokopi makinesi ile öğrencilerin sayısına göre

çoğaltılır. (Bu çalışmada Özdemir (2003: 45-47)’in yapısından yararlanılmıştır.)

BULALIM

1. İlk hecem iki sesli bir sözcüktür. Bu sözcüğü yazılarımızda sık sık kullanırsınız. “Yakındaki şeyleri belirtmek” için söyleriz.

--

2. Birincide bulduğunuz sözcüğün sonuna **-cak** ekini getirirseniz hem “kuytu yer” anlamına gelen “hem de “ilçelerin bir müdürle yönetilen bölümü” anlamına gelen bir sözcük elde edersiniz. Sosyal Bilgiler dersinde bu sözcüğün karşıladığı bölümle ilgili bilgiler de edinmişsinizdir.

3. **-cak** değil de, **-çuk** ekini eklerseniz genellikle sayılardan sonra kullandığımız ve yarım anlamında bir sözcük oluşur.

4. **-çuk** yerine **-dak** eklediniz mi, elde edeceğiniz sözcük, “ağaçlarla ve dallarla ilgili olduğu kadar, tahtalarla” da ilgili olur.

5. Birinci, ikinci ve üçüncü harflerim bir fiil yani bir eylem kökü oluşturur. “Yitirilen bir şeyi ele geçirmek” anlamındadır.

6. Hani kimi kişiler vardır. Tarihte adlarını da okumuşsunuzdur. Edison, Watson... gibi. Bu kişiler ya var olan bir şeyi ortaya çıkarma işini yaparlar ya da yeni bir şey bulurlar. Bu yeni şeye ne ad verirsiniz? İşte beşincide bulduğunuz sözcüğün sonuna **-uş** ekini getirdiniz mi o şeyi adlandıran sözcük çıkar ortaya.

7. **-uş** değil de, **-maca** eklerini getirdiniz mi, hani dergilerde ve gazetelerde bulunan ve türlü biçimleri olan, bir bilgi yoklama işinin adı olur. İşte bu sözcükler arasında dolaşmanız, beni bulmaya çalışmanız da bir bakıma böyle bir bilgi yoklama işidir.

8. İki, üç ve dördüncü harflerimin oluşturduğu sözcüğü hem soldan hem sağdan okuyun, aynı anlam çıkar. Bu sözcük hem yüksek anlamına gelir hem de erdem yönünde çok büyük olan kimse demektir. “Büyük” sözcüğüyle aynı anlamdadır.

9. Sekizincide bulduğunuz sözcüğün sonuna **orta** sözcüğünü getirirseniz “bir şeyin aslını bilmeden, gelişigüzel konuşma” anlamına gelen bir sözcük oluşur.

10. Orta sözcüğünün yerine harflerimizin 22. harfini getirirseniz “dil, kültür ve ülkü yönünden birlik oluşturan topluluğun adı” olan bir sözcük elde edersiniz.

Ben beş harfli bir sözcüğüm. **Buğu, buhar, sis, pus...** gibi sözcükleri düşündürürüm size. Söyleyin bakalım, öyleyse ben neyim?

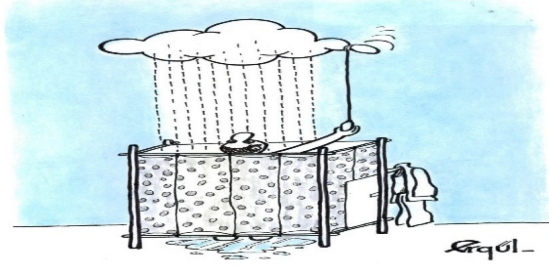
--	--	--	--	--

KULLANALIM

- Konuyu bilmeden, üzerinde bilgisi olmadan _____ konuştu.
- Yakınımızda bulunan bir şeyi belirtmek için _____ sözcüğünü kullanırız.
- İlçeden daha küçük yönetim birimine _____ denir.
- Her yeni _____ uzun deneyim ve araştırmaların ürünüdür.
- Büyük sözcüğüyle _____ sözcüğü arasında anlamca yakınlık vardır.
- Söylediğim yere saat bir _____ gelirim.
- _____ çözme hem insanı eğlendirir hem de bilgisini artırır.
- Tahta çok _____ istediğim gibi olmadı.
- Ülkü ve kültür birliği _____ oluşturan ana etkenlerdendir.
- Yitirdiğin şeyi mutlaka _____ bana getir.

S.8 Öğretmenin tepegöz ya da yansıtıcı aracılığıyla aşağıdaki karikatürleri göstermesi ve “Sizce aşağıdaki karikatürler ne üzerinde duruyor? Çizer, bulut aracılığıyla bize neleri çağrıştırmak istiyor olabilir? Okuduğunuz metinle nasıl ilişkilendirirsiniz? Tartışınız. (Öğrencilerin karikatürlerin iletisine ilişkin düşünce oluşturabilmeleri için onlara 10 dakika süre verilir. Süre sonunda öğrencilerden konuşma ilkelerine uygun olarak düşüncelerini dile getirenlere pekiştirme verilir.)

Erol Ergül- Türkiye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx>¹⁴ (Erişim Tarihi: 10.04.2013)

Zhao Hong Ri- Çin Halk Cumhuriyeti

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.04.2013)

¹⁴ <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> internet adresinden alınan her bir karikatür, “Aydın Doğan Vakfı, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması” koleksiyonundan alınmıştır.

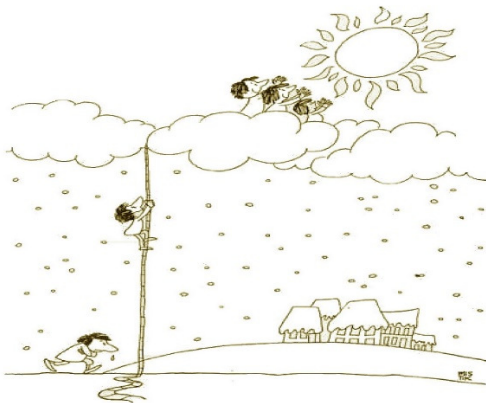
Necdet Yılmaz- ABD

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim tarihi:
13.04.2013)

Faruk Soyrat- Türkiye

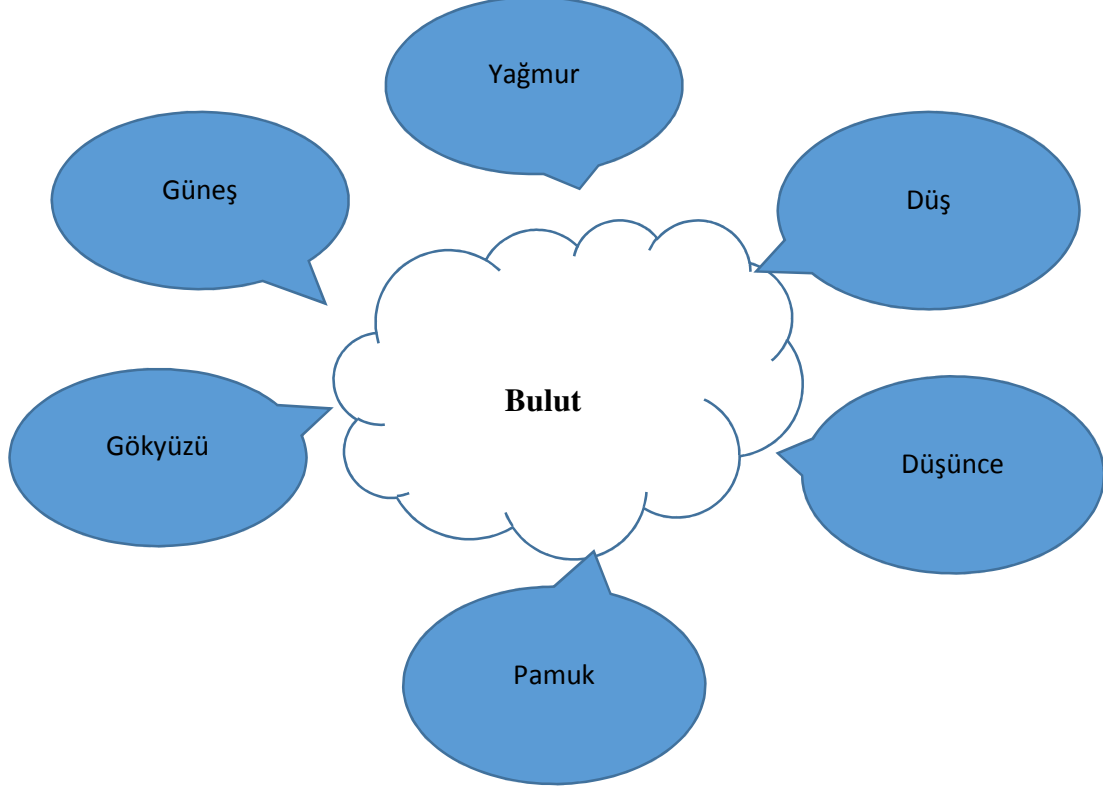
<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi:
13.04.2013)

Mustafa Eremektar (Balcıoğlu ve Öngören,

1976: 139)

Öğretmenin “ Peki, bulut sözcüğü sizde neleri çağrıştırmaktadır? Siz bir çizer olsaydınız bulutla neleri ilişkilendirirdiniz?” diye sorular sorması ve çağrışım balonlarına öğrencilerin söyledikleri sözcükleri yazması¹⁵. Ardından bu sözcüklerle, öğrencilerin anlamlı tümceler kurmasının istenmesi, özgün tümce örneklerine pekiştireç verilmesi.

Öğretmenin “Çocuklar, şimdi de size bir kuşun öyküsünü okuyacağım. Bakalım, bu kuş için bulut neyi çağrıştırmaktadır?” demesi, ardından “Bulut Kuş” adlı kitabı

¹⁵ Bu sözcükler, araştırmacı tarafından örnek olması amacıyla yazılmıştır.

okumaya başlaması (Bu kitap, geleneksel Çin kâğıt kesme sanatıyla resimlendirilmiştir. Öğrencilerin bu sanatı görmesi için kitap, tepegöz ya da yansıtıcı ile yansıtılır.):

BULUT KUŞ

Her kuşun kendi şarkısı vardır. Şarkılar, kuşların düşü ve neşesidir. Ben güzel bir papağanım. Uçar, uçar, mutlulukla şarkılar söylerim.

Bir gün çitin üstünde durmuş bakınıyordum ki onlar da kim? İki çocuk mu acaba? Bana o kadar sevecen davrandılar ki yanlarından ayrılmak istemedim. Beni gezmeye götürdüler, değişik değişik meyvelerle beslediler. Ama kendimi tuhaf hissetmeye başladım. Bir şey eksikti, ne olduğunu bilemiyordum. Mutlu olmadığımı görüyor ve bana nazikçe soruyorlardı:

“Neyin var canım? Rahat değil misin? Daha güzel bir yuva ister misin?”

Bana en iyi kafesi aldılar. Güzel, geniş ve büyük bir kafes.

Beni en lezzetli yemeklerle beslediler ama artık şarkımı gönülden söyleyemiyordum!

Başka kuşlar gibi değilim ben, kafeste mutlu olup coşku doyamıyorum.

Şarkı söylemek istemiyorum, artık şarkı söylemek istemiyorum! Benim düşüm kafesin dışında! Bu kafes, beni ormanlarımdan ve bulutlarımdan ayırıyor.

Herkes beni ziyarete geliyor, ne kaybettiğimi merak ediyordu. Benim için bir evcil hayvanlar partisi düzenlediler, bir sürü hayvan geldi. Ama ben sessizliğimi korudum. Onlarsa, ne kaybettiğimi bulmak için çabalamaya devam ediyorlardı, görüyordum.

Sonunda ...

Öğretmenin “Sizce bu öykünün sonunda ne olabilir? Siz yazar olsaydınız bu öyküyü nasıl tamamlardınız?” sorularını sınıfa yöneltmesi ve onlara 15 dakika süre vermesi. Süre bitiminde en az beş öğrenciye söz vermesi. Anlatım bütünlüğünü bozmadan, sözcükleri yerinde kullanarak öyküyü devam edenlere pekiştireç vermesi. (Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik)

Öykünün Çözüm Bölümü:

Sonunda beni ve yalnızlığımı anladılar. Beni eski ormanıma geri yollamaya karar verdiler.

Yaşasın ağaçlarım ve çiçeklerim!

Birbirimize veda edelim, sevgili küçük dostlarım. Sizleri özleyeceğim ve en güzel şarkılarımı hep sizler için söyleyeceğim.

Geri döndüm, ormanım! Geri döndüm, bulutlarım!

Yüksek sesle şarkı söylemek istiyorum. Kuşlar için, kendim için şarkı söylemek istiyorum:

Ben, *bulut* gibi özgür bir papağanım.

Öğretmenin sınıfı beşer kişilik kümelerle ayırması. Çalışma için süreyi saptaması ve “Ne kaybettiğinizde çok üzülürsünüz?” sorusunu yöneltmek her bir kümenin kavramları belirlemelerini ve bu kavramların adını söylemeden kısa tanıtıcı yazılar oluşturmalarını istemesi. Verilen süre bittiğinde kümelerdeki her bir öğrencinin sahneye gelerek kısa tanıtım yazısını okuması; sınıftan “kimi” ya da “neyi” tanıttıklarını bulmalarını istemesi. Öğretmenin en çok doğru tahmini ve en iyi tanıtımı yapan kümeye ya da kümelerle pekiştirme vermesi.

Ardından öğretmenin sınıfı iki kümeye ayırması. Kümelerden birinin evcil bir hayvan olmasını, diğerinin ise evcil hayvanın sahibi olmasını istemesi. Her iki kümeye yeterli süre verdikten sonra herkesin doğaçlamaya aynı anda başlamasını istemesi. Daha sonra da aynı çalışmayı kümelerin rol değiştirerek yeniden canlandırmasını söylemesi.

Canlandırmalar sonrasında tüm sınıfın, doğaçlama sırasında neler konuştukları, birbirlerini ikna etmek için nelere başvurdukları, değişik çözümler bulanların çözümlerinin neler olduğu üzerinde birlikte yorum yapması.

Doğaçlama: Evcil bir hayvan, evden kaçmaya çalışırken sahibi onu görür.

Evcil hayvanın amacı: Bir kafesin içinde bir yıldır yaşamaktadır. Doğal ortamında yaşamak için ısrarcıdır.

Sahibinin amacı: Evcil hayvanın doğal ortamında yaşayamayacağını ikna etmeye çalışır.

ARA ÖZET: Öyküyü anlayabilmemiz için öyküde geçen sözcüklerin anlamlarını ve bu anlamların kullanım yerlerini iyi bilmemiz gerekir. Çünkü her bir sözcüğün çağrıştırdığı birden fazla anlam vardır. Yazılı ve sözlü anlatımımızdaki başarı ise sözcüklerin anlam özelliklerini bilmemiz ve bu özelliklerden yararlanmamızla doğrudan ilişkilidir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Şimdi yazılı ve sözlü anlatımımızda başarılı olmamızda bir diğer önemli etken olan noktalama imlerine değineceğiz. Bu dersimizde virgülün kullanım yerlerini ve amaçlarını öğreneceğiz.” demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve aşağıdaki soruları yeter sayıda değişik öğrenciye sorması; gerekirse her sorunun yanıtlanması sürecinde bir tartışma ortamı oluşturması;

S.1. “Şakacı Bulut” adlı öyküde hangi noktalama imleri kullanılmıştır?

Y.1. Öyküde; nokta, virgül, tırnak, ünlem, iki nokta ve uzun çizgi imleri kullanılmıştır.

- Öğretmenin öyküde geçen aşağıdaki tümceleri tahtaya yazması ve burada virgülün hangi amaçla kullanılabileceğine ilişkin sorular yoluyla öğrencilere buldurması.

- ❖ “Yeşil pastelle çayırları, çimenleri de yapınca her şey umduğundan güzel oldu.” (*Birbiri ardınca sıralanan eş görevli sözcük ya da söz gruplarının arasına konur.*)

“Domates, salatalık ekeceğim.”

(*Birbiri ardınca sıralanan eş görevli sözcük ya da söz gruplarının arasına konur.*)

- ❖ “— Şimdi de at mı oldun yaramaz bulut, diye bağırdı.”

(*Konuşma çizgisinden sonraki alıntı tümcesinin bitimine konur.*)

- ❖ “Gökyüzündeki dedeye seslenecek, ondan masal isteyecekti ki bulutunun birden bembeyaz ata dönüştüğünü gördü.”

(*Sıralanan tümceleri birbirinden ayırmak için konur.*)

- Öğretmenin virgülün diğer kullanım yerlerinin neler olabileceğini sorması ve öğrencilerden buna ilişkin birer tümce kurmalarını istemesi.

- Öğretmenin, aşağıdaki metni öğrencilere fotokopi makinesi ile çoğaltması ve öğrencilerin uygun yerlere virgül imlerini kullanması gerektiğini belirtmesi. Öğrencilere bunun için 15 dakika süre vermesi. Verilen sürenin sonunda virgül imini doğru yerde kullananlara pekiştireç vermesi, eksiklikleri gidermesi, yanlışları düzeltmesi.

19 Haziran

Sevgili Günlük Pembecik

Bugün çok kötü bir şey oldu. Çok ama çok üzgünüm. Sana nasıl anlatacağım bilmiyorum. Bugün Ardiç pencereden uçtu gitti! Söylemesi bile zor öyle değil mi? Elbette bu olaya benim bir dikkatsizliğim neden oldu. Ardiç'ı kafesten bıraktığımda balkon kapısının açık olduğunu nasıl görememişim! Zavallı kuş salonda bir iki tur attıktan sonra o minik aralıktan çıktı ve gitti. Sanırım o da bunu yapmak istemezdi ama olan olmuştu artık. Bir süre yeniden salona döner diye bekledik. Sonra da babamla dışarıya bahçeye koştuk ama onu bulmamız mümkün olmadı. Tek sözcük etmeden eve döndük sonunda. Babam çok üzgün olduğumun farkındaydı. Arkadaşıma sevgili Elif'e ne diyeceğim şimdi? Biricik kuşu için nasıl da üzülecek! Hakkımda neler düşünecektir kim bilir! Bir kuşa sahip olamadın diyecektir. Tabii içinden söyleyecektir bunu. Ne yapacağımı bilmiyorum. Zavallı Ardiç şimdi nelerdedir acaba?

Ahmet Önel- Sevgili Günlük Öykü Anlatıyor, ss.30-31

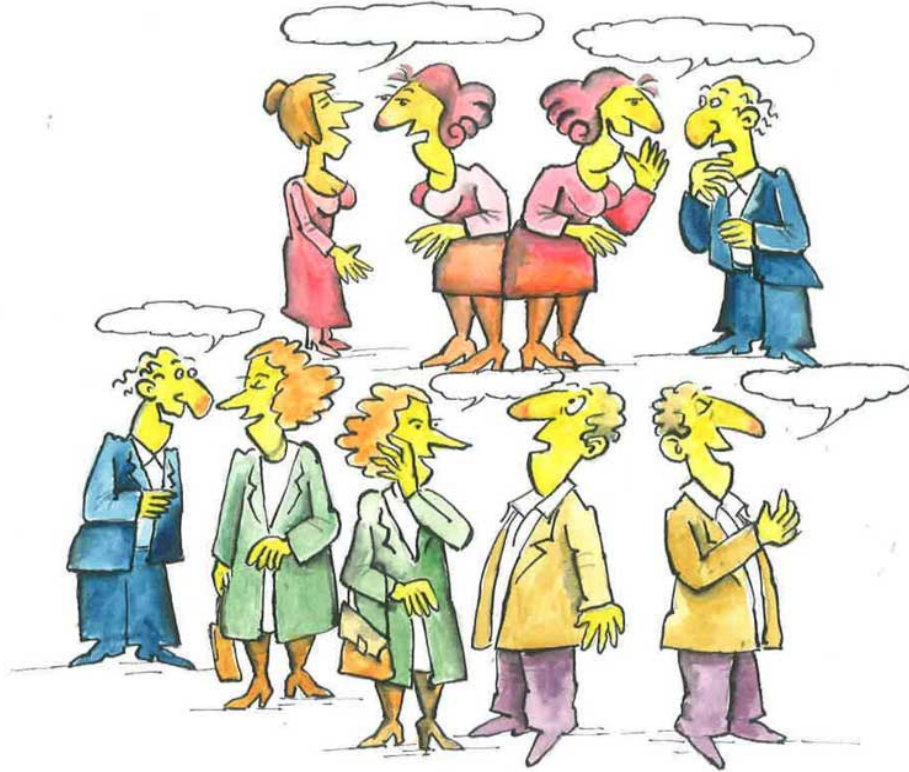
ARA ÖZET: Duygu ve düşüncelerimizi daha açık, doğru ve anlaşılır bir biçimde dile getirmemiz için noktalama imlerini doğru kullanmalıyız. Noktalama imlerinden biri olan virgülün kullanım yerleri ve amacını öğrenmemiz ise yazılı anlatımımızdaki anlam karışıklığını önlememizi sağlar. Böylece virgül imiyle tümce içindeki söylemek istediğimizi daha anlaşılır kılabiliriz.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Şimdi bir yazma çalışması yapacağız. Size bir karikatür göstereceğim. Karşılıklı konuşma balonlarına uygun bir biçimde duygu ve düşüncelerinizi yazılı olarak anlatacaksınız.” demesi ve aşağıdakileri sırasıyla yapması:

1. Öğretmenin, “Aşağıdaki karikatürdeki düşünce bulutlarına uygun bir karşılıklı konuşma yapınız.” demesi, ardından öğrencilere 20 dakika süre vermesi.

2. Süre bitiminde öğrencilerden ‘Yazılı Anlatım Becerisini Değerlendirme Ölçeği’nden yararlanarak yazdıklarını puanlamasını istemesi, ardından en az beş öğrencinin yazdıklarını ilkeler doğrultusunda değerlendirerek gerekli düzeltme işlemlerini yapması, başarılı öğrencilere pekiştireç vermesi ve özgün çalışmalarını sınıfın panosuna asması.

	Yazılı Anlatımda Aranılan Özellikler ¹⁶	Verilmesi Gereken Puan	Verilen Puan
Biçim	Düzgün, okunaklı ve işlek bir yazı kullandım.	4	
	Açık ve anlaşılır tümceler kurdum.	5	
Dil ve Anlatım	Tümcelerde sözcükleri yerinde kullandım.	5	
	Sözcük ve düşünce tekrarları yapmadım.	3	
	Konuşma balonları arasında doğal ve mantıksal bir bağlantı kurdum.	5	
	Dilbilgisi bakımından doğru tümceler kurdum.	3	
	Konuşma balonlarını etkileyici bir biçimde tamamladım.	5	

Atıla Özer- <http://www.atilaozermuzeevi.com/p/karikaturler.html> (Erişim tarihi: 09.10.2013)

Ardından öğretmenin “Güzel Bulut” adlı şiiri, fotokopi makinesiyle çoğaltarak öğrencilere dağıtması. Öğrencilerden metinde boş bırakılan yerlere uygun sözcüğü

¹⁶ Bu özellikler, Sever (2011b) tarafından belirlenen davranışlardan yola çıkılarak oluşturulmuştur.

bulmalarını ve yerleştirmelerini istemesi. Bunun için 15- 20 dakika süre vermesi ve sürenin sonunda özgün bir biçimde şiiri tamamlayanlara pekiştireç vermesi ve onların sahnede şiirlerini okumalarını istemesi.

GÜZEL BULUT

Güzel bulut

1_____ beni kollarımdan kaldır

Sırtına oturt.

Unut yağmur olmayı bir süre

Böyle bembeyaz, 2_____, yükseklerde

Böyle düşlerde yüzer gibi

Işıklı 3_____ göklerde

Gidelim

Görmediğim, bilmediğim yerlere.

Göster bana, anlat 4_____

“Şu nehir şu dağdan gelir

Şurası şu ülkedir

İnsanları bak işte şu evlerde yaşar

Şöyle 5_____, şöyle 6_____.”

Ve bilmek isterim doğrusu

Çocuklar hangi 7_____

Kediler nasıl miyavlar oralarda

Hangi 8_____ söylenir.

Ama bak

Biz tam böyle 9_____ yoruluverirsen

Bir damlacığını bırakır gibi

Bırakıvermek yok orda

Beni 10_____ geri getir.

Ayla Çınaroğlu- Şiir Gemisi, ss. 39

Şiirde kullanılan sözcükler: 1. Tut, 2. hafif, 3. masmavi, 4. bir bir, 5. konuşur, 6. eğlenir, 7. oyunları oynar, 8. türküler, 9. gezerken, 10. evime.

D. SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Anadilimizi iyi kullanabilmek, okuduğumuzu anlama; anladığımızı da sözlü ve yazılı olarak düzgün biçimde anlatma becerilerini kazanmamızı gerektirir. Diğer derslerimizdeki başarımız da bu becerileri edinmemize bağlıdır. Bunun için çok kitap okumamız, okuduğumuzu doğru anlamamız ve dilimizin kurallarını iyi öğrenerek bol bol yazmamız gerekir.

TEKRAR GÜDÜLEME: Yazma çalışmasında en başarılı olan beş öğrenciye birer kitap armağan edilecek.

KAPANIŞ: Öğretmenin, “Bu haftaki derslerimizde Ayla Çınaroğlu’nun bir şiirini okuduk. ‘Şiir Gemisi’, Türk çocuk yazınının şiir dalındaki güzel yapıtlarından biridir. Türkçemizin doğru ve güzel kullanıldığı, konu ve içerik olarak size uygun olan bu tür kitaplarla ne kadar sık buluşursanız dilimizin güzelliklerine ve inceliklerine o kadar çok tanık olursunuz. Bundan sonraki derslerimizde bu tür yazınsal metinlerle okumayı sürdüreceğiz.” demesi. Ardından “Şimdi ‘Şakacı Bulut’ ve ‘Bulut Kuş’ adlı öykümüzde de geçen kuş sesleri üzerine yapılandırılmış bir şarkının sözlerini yazacağım, siz de defterlerinize yazın. Daha sonra da şarkıyı hep birlikte söyleyeceğiz.” demesi.

Kuş Sesleri.wma

Kuş Sesleri

Kuş sesleri ovalara yayılır

İnsan buna hayran olur bayılır

Bal yaparlar, çiçeklere konarlar,

Kuzucuklar çayır çimen ararlar.

Yeşillenmiş ağaçlarda yapraklar

Amber gibi mis kokuyor topraklar

Yıldız İbrahimova- Çocukça Şarkılar, Üç Nesilden

Öğretmenin “Allegro moderato

12 Parça 12.wma ” adlı

parçasını dinletmesi ve bu parçanın onlarda hangi duyguları uyandırdığını sorması.

Ardından onlara anlama ve anlatma becerilerini geliştirebilecekleri sorumluluklar vermesi ve aşağıdaki kitapları salık vermesi:

- Ak, Sevim (2012). *Pembe Kuşa Ne Oldu?* İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
 Ak, Sevim (2009). *Uçurtmam Bulut Şimdi.* İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
 Büyükmeriç, Erol (2014). *Kanatlı Düşler.* İzmir: Tudem Yayınları.
 İçöz, Nur (2013). *Güneşe Tırmanan Çocuk.* İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 İzgü, Muzaffer (2008). *Bulutlara Simit Satan Çocuk.* Ankara: Bilgi Yayınevi.
 Öner, Çetin (2014). *Mavi Kuşu Gören Var mı?* İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
 Tamer, Ülkü (2005). *Günışığı Hoşçakal.* İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

Öğretmenin, “Okuyacağınız kitap/ kitaplarla ilgili duygu ve düşüncelerinizi ilkelere uygun olarak yazınız. Yazdıklarınızı arkadaşınıza/ arkadaşlarınıza okutunuz, bunları “Kitap Okuma Dosyası”na koyunuz.

DEĞERLENDİRME

Salvador Dalí- Kafaları Bulutlarla Dolu Çift (Haydaroğlu, Mine (Yay. Haz.) - *Dalí.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, ss.157)

1. Öğretmenin, “ Çocuklar sizce bu çift ne düşünüyor ya ne düşlüyor olabilir?” sorusunu yönelttikten sonra bu çiftin yerine kendilerini koymalarını istemesi ve yetişkin olduklarında örneğin; 30 yaşına geldiklerinde nasıl bir yaşamları olacağını kestirmelerini istemesi. Gelecekteki yaşamlarına ilişkin bir yazı yazmalarını istemesi.

2. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde virgül, farklı bir görevde kullanılmıştır?

- a. Ak gün ağartır, kara gün karartır.
- b. Güzele kırkı günde doyulur, iyi huyluya kırk yılda doyulmaz.
- c. Dert ağlatır, aşk söyler.
- d. Ağustosta gölge kovan, kışın karnını ovar.

3. Virgülün kullanımı ile ilgili aşağıdaki açıklamalardan hangisi yanlıştır?

- a. Tümce içinde eş görevli sözcükler arasında
- b. Sıralı tümceleri ayırmada
- c. Bazı kısaltmalardan sonra
- d. Ara sözlerin başında ve sonunda

4. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde virgülün kaldırılması anlam değişikliğine neden olur?

- a. Çocuk uyanmış, annesini seyrediyordu.
- b. Ailemde mühendis, doktor, öğretim üyesi olanlar var.
- c. Evet, aynı yanlışı bir daha yapmak istemiyorum.
- d. Her hafta sonu sinemaya giderim, diyordu.

EĞİTİM DURUMU 2

Metnin Adı: Müzik Satan Çocuklar

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1. “Müzik Satan Çocuklar” adlı şiirsel öykü 2. “Sevgilerde” adlı şiir 3. Bulmaca 4. Bilmece 5. “İyi Kötü” adlı şiir	1. “Egg Sun” (Yumurta Güneş) adlı resim 2. “The Creation of Adam” (Adem’in yaratılışı) adlı resim 3. Volodymyr Solonko’nun bir karikatürü 4. Ayşe Özerden’in bir fotoğrafı 5. Muharrem Amcazade’nin bir fotoğrafı	1. Sözsüz müzik (Çello)	1. “One Man Band” (Tek Kişilik Orkestra) adlı kısa film 2. “Day and Night” (Gündüz ve Gece) adlı kısa film 3. “Partly Cloudy” (Parçalı Bulutlu) adlı kısa film

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

MÜZİK SATAN ÇOCUKLAR

Böyle Başladı Öykü

Kar beyazdı bulutlar
 Gün ışığı sızıyordu
 Aralarından
 Ve kırmızı-mavi-sarı
 Renklerle süslü
 Tek atlı bir araba
 Ağır ağır
 Yol alıyordu
 İki yanı çiçeklerle dolu
 Dağ yolundan

Kimdi Bunlar

Bunlar
 Yazları kırlarda
 Kışları kentlerde geçiren
 Bir çingene ailesi

 Bir çocukları var
 Bir de köpekleri
 Köpeğin adı Kıvırcık
 Çocuğunki de Sali

 Yazları
 Sepet örüp
 Düğün gezerek

 Kışları gezip
 Dinlenerek geçiren
 Göçebe
 Bir çingene ailesi

Yokuş

Yokuşu çıkarken atlar
 Arabadan inilir
 Bu bir kuraldır
 Ata biraz yardım edilir
 Sali'yle Kıvırcık da
 Atladılar arabadan
 Baba çingene de indi
 Tutarak atın yularından
 “Dehh!.. yavrum” dedi

 Ve zorlana zorlana
 Yokuşu çıkmaya başladı at
 Ata biraz yardım edildi

Çiçek Tarlaları

Araba gidiyordu
 Yanı sıra çocuk
 Yanı sıra köpek
 Yürüyordu

 Çiçeklerden bir tarla
 Uzanıp gidiyordu
 Ormana
 Ve bir çocukla bir köpek
 Kayboluyordu
 Boylarından yüksek
 Çiçek tarlalarının
 Arasında

 (...)

Dinlenmek

Ormanın girişinde
 Baba çingene
 Pipo içerek
 At
 Yem yiyerek
 Araba
 Durarak
 Dinleniyordu
 Yalnızca anne
 Akşam yemeği için
 Topladığı
 Çalı çırpıyı
 Arabaya taşıyordu

Onları görünce

Baba
 Piposunu içerek
 At
 Yemini yiyerek
 Araba
 Yürüyerek

Anne de gülerek
 Yola koyuldular
 (...)

Gün Batımı

Güneş
 Karşığı tepelerin
 Ardına saklanmıştı
 Kızılığı vuruyordu
 Her yana

Bütün kuşlar
 Yuvalarına dönmüş
 Cıvıltılarla anlatıyorlardı
 Günü nasıl geçirdiklerini
 Ormana

Ama kuşların
 Birbirini dinleme
 Saygınlığı yok
 Ya hepsi birden konuşuyorlar
 Ya da hepsi birden susuyor
 Bu yüzden de
 Kimin ne dediği
 Bir türlü anlaşılmıyor

Ateşin Çevresinde

Babasının yaktığı
 Ateşin başına oturdu Sali
 Kemanını çalmaya başladı
 Çevresindeki ağaçlara
 Tüneyen kuşlar
 Susmuş
 Onu dinliyorlardı

Yalnızca bir bülbül
 Uymuyordu kurala
 Bir solist gibi ara sıra
 Eşlik ediyordu kemana

Yıllar Sonra

Yıllar ayları izledi
 Aylar yılları

Doru atları öldü
Eskidi arabaları

Artık Sali bir delikanlıydı
Kıvırcık da
Geçkin bir köpek
Ve dedi ki bir gün
Baba çingene
“Bu yaşam
Hep
Böyle mi sürecektir?”

Göçebelik Etmesi

Yaşlılıkta zor oluyor
Göçebelik etmesi

Her baba gibi
Çingene de istemedi

Oğlunun yaşantısının
Kendi yaşamına
Benzemesini

İş Aramak

Ve böylece
Kente yerleşmeye karar
verdiler

Dışarıda kar yağıyordu
Isınıyorlardı bir mangalda
Sabahtan akşama dek
İş arıyorlardı

Herkes gibi onlar da

Ama ne mümkün
İş yok
İşsiz çok

Dışarıda kar yağıyordu
Isınıyorlardı bir mangalda
Sabahtan akşama dek
İş arıyorlardı
Herkes gibi
Kapı kapı onlar da

Yardıma Kemanı Koştur

Yıllardır
Kemanıydı
Onun yalnız
Tek dostu

Her şeyini anlatıp
Paylaşıp
Konuştuğu

Tek Çıkar Yol

Çaresiz
Aç kalamaz insan
Ayıp değil ya
Bu da bir iş
Sokakta kahvede
Çalmak keman

Çok zor oldu
İlk günler

Kahvede keman çalması

Sonraları arar oldu

Müşteriler

Sali'nin keman çalmasını

Tanışma

Bir gün

Yine kahvede

Çalarken kemanını

Tatlı bir klarnet sesi

Yaladı kulağını

Ormandaki bülbülü

Anımsattı klarnet

Zayıf güleç bir çocuk

Çalıyordu

Gülerek

Göz Kırmak

Bu rastlantıya

Sevindi çocuk

Gözleriyle onu yanına çağırdı

-Sonra-

Saatlerce

Bir keman

Bir klarnet

Durmaksızın çaldı

Birlikte Söylenen Türkü

O anda

İki çocuk

Arkadaş oldular

Sevgi dolu gözlerle

Birbirlerine

Baktılar

Ne güzel

Bir türküyü

Birlikte çalabilmek

Kentin Güvercinleri

Müziğin bitiminde

Öyle bir alkış

Koptu ki dinleyenlerden

Sanırdınız

Kentin

Bütün güvercinleri

Havalandılar

Birden

Sarılıp sevgiyle

Kucakladılar birbirlerini

Oturup bir masaya

Anlattılar geçmişlerini

İlk Söyleşi

Yeni tanışan

İki çocuk için

Güçtür ilk konuşma

Sözcükleri anımsayıp

Tümceleri kurma

İlk önce

“E.e.e..., e.eee...” denir

Ya da

Sanki tanışıyormuş gibi

“Nasılsınız?”

İşte böyle başladı

Sali'nin de

Gani'yle konuşması

Sonra bir ara

Dedi ki Gani;

“İnan Sali

Benim de senin gibi

Gırnatamdan¹⁷ başka

Arkadaşım olmadı”

Dayanışma

İki fidan

Nasıl

Birbirine yaslanarak

Karşı koyuyorsa

Rüzgâra

Bu iki yoksul çocuk da

Arkadaş olarak

Karşı koymaya çalışıyorlardı

Yaşama

Ama

Her yerde

Herkes

Dinlemiyordu onları

Kovulsalar da

Kahvelerden

Sokaklardan

Yine de gerekiyordu

Çalacak bir yer

Bulmaları

Mutlu Bir Gün ya da Bir İş Önerisi

Bir gün kahve sahibi

Yaklaştı yanlarına

“Gelin çocuklar” dedi

Oturalım şuraya

Kahvenin müşterisi

Artar oldu son günler

Dolduruyor masaları

Sizi dinlemeye gelenler

Dilerseniz

Hep burada

Çalabilirsiniz

Benden de bir şeyler

Alabilirsiniz

¹⁷ Çingene dilinde klarnet demektir.

Bıkmadan Çalışmak

Sabahları

Akşamları

Bilmiyorlardı

Bitmez tükenmez

Bir sabırla

Çalışıyorlardı

Masalarda Uyumak

Her zaman

Yataklarda uyumaz

Çocuklar

Bazen de

Yorgunluktan

Masalarda

Uyur kalırlar

Eve Dönüşler

Herkes gittikten sonra

Yine kapandı kahve

Alıp yevmiyelerini

Döndüler evlerine

Geldiklerinde arabaya

Yoktu kimsecikler

“Konukluğa gitmişlerdi” dedi

Demek ki geç dönecekler

Söndürmeden lambayı

Yattı yatağına

Gelirlerse dedi

Şaşırmaları sonra

Yangın

Kazaların

En kötüsüdür yangın

Her şeyi bir anda

Yakıp yok eder

Bir anda

Evsiz barksız

Anasız babasız

Bırakabilir çocukları

Dalgınlığı bağışlamaz

Sönmemiş bir sigara

Açık bırakılmış

Bir gaz lambası

Yeterlidir onun için

Bir anda yakabilir

Kocaman ormanları

Komşuların Yardımı

Evimizin yanındaki

Evde oturur

Komşularımız

İznimiz olmadan

Kapımızı açmazlar

Ama görürlerse ki

Zor durumdayız

O zaman da

Sormadan

Kapımızı kırarlar

İşte böyle oldu

Yanarken araba

Kırdı komşular kapıyı

Çıkardılar

Yarı baygın bir halde

Sali'yi dışarı

Sali Gözlerini Açtığında

Sargılıydı elleri

Gözlerini açtığında

Annesi babası, bir de Gani

Duruyorlardı başında

Usulca yaklaştı doktor

“Geçmiş olsun oğlum” dedi

Yalnızca sol elinin

İki parmağı yitmişti

Doktor Amca

Yansaydı her yanım

Tek elim

Elim

Kalsaydı

Doktor amca

İnan

Yine de ağlamazdım

Ama

Keman çalan

Müzik satan

Bir çocuğum ben

Başka bir iş bilmem

Tek elle

Sepet de öremem

Söyle bana doktor amca

Ağlamayayım da

Ne yapayım

Şimdi ben

Kim Anlayabilir

Kim anlayabilir

Çiçekleri erken dökülen

Bir nar ağacının

Üzüntüsünü

Kim anlayabilir

Başaklar büyürken

Sapları kuruyan

Bir buğday tanesinin

Susuzluğunu

Kim anlayabilir

Gani kadar

Parmakları yiten

Bir kemancı çocuğun

Acısını

Kim anlayabilir

Tekrar Keman

Bir gün Gani elinde

Bir kemanla çıktı geldi

Bir çiçek gibi

Sali'ye

Uzattı onu verdi

Şaşırmıştı Sali

Aldı eline kemani

Uzun uzun baktı

Ve dedi ki:

“Parmaklarım olsaydı”

Hastane Günleri

Günler olmuştu geleli

“Birkaç gün daha

Yatsın diyordu” doktor

“Bak ellerim yok oldu Gani

Yatsam ne olacak

Parmaklarım geri mi gelecek sanki”

Diyordu Sali

Kötü Sabah

O gün

Çok üzgündü Gani

Erkenden geldi

Hastaneye

Elindeki çiçekleri

Sunamadan kimseye

Düşürdü yere

Sali'nin Yatağı

Dondu kaldı Gani

Odası bomboştu Sali'nin

Kırk keman parçaları

Vardı yerde

Ve dürülmüş yatağı

Sevimsiz bir insan yüzü gibi

Bakıyordu yüzüne

Hastabakıcı Kadının Söyledikleri

“Bu sabah

Çekip gittiler” dedi

Hastabakıcı kadın

Ne bir not

Ne bir mektup

Ne bir haber

Yalnızca

“Bu sabah

Çekip gittiler”

(...)

Günler sonra...

Yalnız Çalarken Gani

Düş gibi bir şeydi
 Arkasından gelen ses
 “Dönüp baksam” diyordu
 Belki de görünmez

Anımsatıyordu eski günleri
 Bu keman sesi
 Ağlıyordu Gani
 Çalan sen olsaydın
 Keşke Sali

En Güzel Gün

Boncuk gibi
 Yaşlar dökülüyordu
 Gani'nin gözlerinden

İki parmağıyla
 Keman çalan bu çocuk
 Evet
 Evet
 Sali'ydi gerçekten

Koymuştu başını
 Bir yastığa koyar gibi
 Kemanına

Hem ağlıyor
 Hem gülüyordu
 Çalarken kemanını
 O da

Sevgi

Kucaklaşmaktır
 Kimi zaman
 Görür görmez
 Bir dostu

Kimi zaman da
 Unutmamaktır
 Bir yaşam boyu
 (...)

Umutları Yitmemişti

Yine dönmüşlerdi
 Eski günlere

Kahve kahve
 Sokak sokak
 Geziyorlardı

Yoktu
 Büyük kentlere gidip
 Salonlarda çalmaktan başka
 Erekleri

İnanıyorlardı
 Güzel olacaktı bir gün
 Herkes gibi
 Onların da
 Gelecekleri

Yıkılmamak

İnanmak bir sevdaya
Yıkılmamak sonunda
Dayanmak- direnmek
İki çalışmaz parmakla

Yalvaç Ural- Müzik Satan Çocuklar

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 5.sınıf

Süre: 12 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Akyalçın, Necmi. **Türkçe İkilemeler Sözlüğü.**

Budak, Abdulkadir. **Uykusu Gelen Çiçek.**

Büyükmeriç, Erol. **Emece Memece Çizgili Bilmece.**

Michalengeleo. **The Creation of Adam** adlı resim.

Necatigil, Behçet. **Sevgilerde.**

Newton, Teddy. **Day and Night** adlı kısa film.

Ormiston Rosalind. **Michelangelo- 500 Görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri.**

Universal Müzik. **Instruments Çello.**

Ural, Yalvaç. **Müzik Satan Çocuklar.**

Ural, Yalvaç. **Tekir Noktalama İşaretlerini Öğretiyor.**

Pixar. **Kısa Filmler Koleksiyonu- Bölüm 1** içinde “One Man Band” adlı kısa film.

Sohn, Peter. **Partly Cloudy** adlı kısa film.

Kaynak Kitaplar:

Gardner, Howard. **Çoklu Zekâ Kuramı- Zihin Çerçevesi.**

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim.**

Sever, Sedat. **Çocuk ve Edebiyat.**

Sever, Sedat. **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme.**

Ün Açıkgöz, Kâmile. **Aktif Öğrenme.**

Üstündağ, Tülay. **Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: MÜZİK SATAN ÇOCUKLAR

Ana Nokta: Ders planının “Amaçlar” başlığı altında belirtilen, anlama ve anlatma becerilerinin amaçlarıyla ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. İzlediği düzeyine uygun kısa filmi tam ve doğru olarak anlayabilme.
- b. Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme.
- c. Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli/ sessiz okuma becerisi.
- d. Metnin duygu ve düşünce yapısının kavratılması.
- e. Sözcüklerin anlam özelliklerinin (eş ve karşıt anlamlı) kavratılması
- f. Nokta işaretinin kullanılış kurallarının kavratılması
- g. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerinin kavratılması.

AMAÇLAR

Amaç: İzlediği düzeyine uygun kısa filmi tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. İzlediği kısa filmde olayın geçtiği yeri, zamanını, kahramanlarını yazma/söyleme
2. İzlediği filmin gelişim sırasını ya da giriş, gelişme, sonuç bölümlerini yazma/söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
3. İzlediği filmi, özünü yitirmeden kendi tümceleriyle özetleme

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma
3. Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma
4. Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)
5. Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma
6. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma
7. Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama
8. Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme
9. Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)
10. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama
11. Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama

12. Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okuma

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme
3. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama
4. Gereksiz duraklamalar yapmama
5. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme

Amaç: Düzeyine uygun bir metindeki sözcük, deyim, atasözü, özdeyiş, ikileme, tamlama ve terimlerin anlam bilgisi

Davranışlar:

1. Bir sözcüğün ya da sözün anlamını yazma/ söyleme
2. Verilen bir anlamın karşılığı olan sözcüğü ya da sözü yazma/söyleme
3. Bir sözcüğün ya da sözün (deyim, atasözü, özdeyiş, tamlama ve terim) eş/ karşıt/ yakın anlamlısı olan sözcük ya da sözleri yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Türkçedeki sözcüklerin anlam özellikleri bilgisi

Davranışlar:

1. Sözcüğü özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
2. Eş anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

3. *Karşıt anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: *Sözcüklerin anlam özellikleri ile ilgili ilkeleri uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Verilen bir sözcüğün “eşanlamlısını” (anlamdaşını) bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

2. *Verilen bir sözcüğün “karşıt anlamlısını” bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: *Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme*

Davranışlar:

1. *Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme*

2. *Metnin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

3. *Metnin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

4. *Metnin ana düşüncesinin belirtildiği tümceyi ya da paragrafı bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

5. *Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma*

Amaç: *Duygu, düşünce, tasarımlar ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme*

Davranışlar:

1. *Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyleme, boğumlama (telaffuz etme)*

2. *Açık, anlaşılır, yalın ve doğru tümceler kurma*

3. *Konuya ve konuşmanın düzeyine uygun bir tonla (ağırbaşlı, neşeli, duygulu, saygılı vb.) konuşma*
4. *Konuşurken konu dışına çıkmama, konudan ayrılmama*
5. *Dinleyicilerle göz iletişimi kurma*
6. *Konuşurken “ıhlama” yapmama (gereksiz sesler çıkarmama)*

Amaç: *Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik*

Davranışlar:

1. *Anlamı, yazılışı, söylenişi bakımından zorlandığı sözcükler olduğunda sözlüğe, yazım kılavuzuna, öğretmene ya da başka güvenilir kaynaklara başvurma*
2. *Konuşmaya dayalı etkinliklerde, düşüncelerini açıklamak için söz isteme*
3. *Deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma*
4. *Konuşmalarındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüyle karşılama*
5. *Konuşma hatalarını öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yineleneme*
6. *Küme ve sınıf tartışmalarına isteklice katılma*

Amaç: *Sözlü anlatımın günlük yaşamdaki önemini takdir ediş*

Davranışlar:

1. *Duygu, düşünce, istek ve dileklerini iletişime girdiği kimselere çekinmeden açık ve uygun bir dille söyleme*
2. *Konuşmaları, karşısındakinin sözünü kesmeden dinleme*
3. *Karşılıklı konuşmalarda, karşısındakinin düşüncelerini paylaşmasa bile hoşgörüyle dinleme*

Amaç: *Yazma çalışmalarında “dış yapı”(dış düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme*

Davranışlar:

1. Çizgisiz düz beyaz kâğıt kullanma (genellikle 21.5 x 28.5 cm. boyutlarında)
2. Çizgisiz kâğıda düz satır yazma, satırları kaydırmama (gerekirse kâğıdın altına siyah çizgili bir kâğıt altlık koyma)
3. Siyah kurşun kalem ya da siyah, koyu mavi mürekkepli kalemle yazma
4. Kâğıdın sadece ön yüzüne yazma (kullanılan defter değil, dosya kâğıdı ise)
5. Kâğıdın sol yan kenarında 3.5 ya da 4 cm., sağ yan kenarında 1.5 cm. boşluk bırakma
6. Kâğıdın üst kısmında 6 cm., alt kısmında da 3 cm. boşluk bırakma
7. Kâğıdın sol üst köşesine adını ve soyadını, okulun adını, sınıfını varsa şubesini yazma
8. Kâğıdın sağ üst köşesine tarih yazma
9. Yazı başlığını, sayfanın tam ortasına ve kâğıdın üst kısmında bırakılan boşluğa yazma (kâğıdın üst kısmından 4 cm. aşağıya)
10. Yazıyla başlık arasında 2 cm. boşluk bırakma
11. Kâğıdın ön yüzü dolmadan (alttan 3 cm. boşluk kalmadan) diğer sayfaya geçmeme
12. Kâğıdın sağ/sol üst kenarına ya da alt kenarının tam ortasına sayfa numarası koyma (yazma)
13. Paragraflara diğer satırlardan 1.5 cm. (7 harf) daha içeriden başlama
14. Satırlara alt alta aynı hizada başlama
15. Sözcükleri, doğru ve eşit aralıklarla yazma
16. Satırlar arasında eşit boyda boşluk bırakma
17. Paragraflar arasında, satırlar arasındaki boşluk oranına göre, biraz daha boşluk bırakma
18. Harfleri aynı düzeyde, aynı yönde yazma
19. Harfleri biçimce doğru yazma
20. Düzgün ve okunaklı yazma

Amaç: Yazma çalışmalarında “iç yapı” (iç düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. *Yazının başında konuyu tanıtmak*
2. *Yazının planını yapma*
 - *Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralama (olayları, düşüncelerini gerekli ve mantıklı bir düzene sokarak anlatma)*
 - *Bir düşünceden ötekine doğal ve mantıksal bir akış içinde geçme (yazıda birlik ve bütünlük sağlama)*
 - *Yazıyı düşünce türlerinde giriş, geliştirme (açıklama) ve sonuç bölümlerine göre; anlatı türlerinde ise, serim, gelişim, düğüm, çözüm (sonuç) düzenleyişine göre oluşturma*
3. *Konu dışı düşüncelere yer vermeme (gereksiz düşüncelerden kaçınma, konu dışına çıkmama)*
4. *Yazıya kısa, ilgi çekici ve konuyla ilgili (konuya uygun) başlık koyma*

Amaç: *Yazma çalışmalarında “dil ve anlatım” ilkelerini uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Açık ve anlaşılır (kısa, öz, yalın) tümceler kurma*
2. *Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (tümcelerde gereksiz, anlatıma katkısı olmayan sözcük(ler) kullanmama)*
3. *Sözcük, deyim, atasözü, tamlama ve terimleri doğru yazma*

Amaç: *Türkçede kullanılan yazım ve noktalama kuralları bilgisi*

Davranışlar:

1. *Noktalama işaretlerinin (nokta) kullanıldıkları yerleri yazma/ söyleme.*

Amaç: *Yazılarında yazım ve noktalama kurallarını uygulayabilme*

Davranışlar:

1. Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma
2. Noktalama işaretleri konulmamış bir metnin gerekli yerlerine uygun noktalama işaretlerini koyma

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, önce “Aranızda müzik aleti çalan var mı?” diye sorması, ardından öğrencilere bir kısa film izletmesi (One Man Band (Tek Kişilik

Orkestra)). one man band.mp4

İzlenen görüntüyle bağlantılı olarak öğretmenin, “Bu filmde yer alan kahramanlar kimlerdir? İlk başta çocuğun elindeki parayı kullanma amacı nedir? Sokak çalgıcıları hangi amaçla çalmaktadır?” sorularını yöneltmesi, düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştirme vermesi. Ardından öğretmenin, “Peki, siz, filmde yer alan çocuğun yerinde olsaydınız ne yapardınız? Sizce bu çalgıcılar birlikte çalsalardı sonuç ne olurdu?” diye sorması ve söz isteyen en az beş öğrenciye söz vermesi (**Amaç:** İzlediği düzeyine uygun kısa filmi tam ve doğru olarak anlayabilme).

Öğretmenin daha sonra aşağıdaki fotoğrafları göstermesi   ve fotoğraflardan yola çıkarak “Aranızda sokak çalgıcısı gören var mı? Peki, nerede gördünüz? Onun çaldığı müzik aleti neydi? Sizce sokak çalgıcılarının yaşam biçimleri nasıldır?” gibi soruları yöneltmesi.

Ayşe Özerden- Çalgıcı Çocuk

http://galeri.netfotograf.com/fotograf.asp?foto_id=582775 (Erişim tarihi: 08.01.2015)

Muharrem Amcazade- Çocuk ve Sokak

Çalgıcısı <http://www.haberkktc.com/haber/xxiii-devlet-fotograf-yarismasi-sergisi-17-aralikta-83245.html> (Erişim tarihi: 08.01.2015)

Sokak çalgıcılarının yaşam biçimleri üzerinde konuştuğundan sonra öğretmenin “Şimdi de sizlerle, çizgiler ve fotoğraflar aracılığıyla konu edilen sokak çalgıcılarının sözcüklerle nasıl ele alındığını göreceğiz.” demesi.

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe derslerinde sözcüklerin anlam özellikleriyle ilgili bilgiler edinecek ve böylece Türkçemizin sözvarlığında önemli bir yere sahip eş, karşıt anlamlı sözcüklerle ilgili temel bilgiye sahip olacaksınız. Böylece yazılı ve sözlü anlatımınızdaki başarınız artacaktır.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Bu derslerde, metinde karşılaştığınız sözcüklerin anlamlarını ve onların eş ya da karşıt anlamlılarını öğrenerek hem Türkçenin anlatım özelliklerini kavrayacak hem de sözcük dağarcığınızı zenginleştireceksiniz.” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “ Şimdi sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için Yalvaç Ural’ın “Müzik Satan Çocuklar” adlı şiirsel öyküsünü okuyarak değerlendirmeye çalışacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırayla yerine getirmesi:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Metnin sessiz olarak kurallara uygun biçimiyle öğrencilere okutulması. Öğretmenin sınıfta dolaşarak sessiz okuma kurallarına uymayanları uyarması (**Amaç:** Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi),

2. Öğretmenin, öğrencilerin yeniden arkaya yaslanmalarını istemesi ve metni kurallara uygun biçimde sesli olarak okuması (Çello eşliğinde dinletilecek.

3. Öğretmenin, okuma sırasında, öğrencilerin, metni dikkatle dinleyip dinlemediklerini gözleriyle sürekli denetlemesi.

4. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde bir süre okuduktan sonra, anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde değişik öğrencilere sesli olarak okutması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, okumada düşülen hataları düzeltmesi. (Metin uzun olduğundan her öğrenciye okuma olanağı verilir. Şiirsel öykü, üç bölüme ayrılmıştır. Bu aşamada “İş Aramak” kısmına kadar okunacak.) Öğretmenin, öğrencilerin (varsa) okuma güçlüğü çektiği sözcükleri ya da vurgu ve tonlama yanlışlarını koro çalışmalarıyla düzeltmeye çalışması (**Amaç:** Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi).

5. Öğretmenin, “ Baba çingene ‘Bu yaşam hep böyle mi sürecek?’ demektedir. Onun bu deyişinin ardından sizce bu çingene ailesi, yaşamlarında değişiklik yapmış olabilirler mi?” diye soru sorması. Öğrencilerin, kendi düş ve düşünce dünyalarında bu öykünün düğüm kısmını oluşturmalarının istenmesi. Bunun için onlara 15 dakika süre verilmesi. Süre bitiminde düğüm kısmını anlatmalarının istenmesi.

Konuşma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, yanlışların düzeltilmesi; şiirsel öykünün yapısına uygun bir biçimde öyküye devamlılık getirenlere pekiştireç verilmesi (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme)

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Çocuklar, gelecek derse kadar bu şiirsel öykünün “Yangın” kısmının sonuna kadar okumanızı istiyorum. Böylece öyküyle kendi kestirimlerinizi karşılaştırma olanağı bulmuş olacaksınız. Ben, o derste öyküyü kimlerin okuyup kimlerin okumadığını, olayların gelişimiyle ilgili sorular (sözlü olarak) sorarak öğreneceğim.” demesi ve dersi bitirmesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, geçen derste “Müzik Satan Çocuklar” adlı kitabı okumaya başlamıştık. Bugünkü derse hazırlık olarak sizin “Yangın” kısmının sonuna kadar okumanız gerekiyordu. ‘İçinizde herhangi bir gerekçeyle kitabı okumayan(lar) var mı?’ sorusunu sınıfa sözlü olarak yöneltmesi, okumayan(lar) varsa nedenlerini öğrenmesi ve bir sonraki derse kadar onların kitabı okumalarını sağlayıcı önlemler alması. (Kitabın tüm öğrenciler tarafından okunması sağlanmalı.) Kitabı okudukları anlaşıldıktan sonra, kitap özetlemenin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin öğrencilere bilgi verilmesi; özetlerini yaparlarken planlı olmaları ve gereksiz yinelemelerden kaçınmalarının istenmesi. Kitabın en az 5 öğrenciye kendi tümceleriyle özetletilmesi. Yapılan her özetlemenin tartışmaya açılması, eksik ve yanlışların öğrenciler tarafından bulunması ve düzeltilmesi. Konuşma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, yanlışların düzeltilmesi; başarılı özetleme yapanlara pekiştireç verilmesi (Bak. **Amaç:** Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme, 1. davranış).

Öğretmenin, "Çocuklar, şimdi size öykünün olay, duygu ve düşünce yapısıyla ilgili çeşitli sorular yönelteceğim. Beni dikkatlice dinleyiniz, soruları iyice anladıktan sonra yanıtlamaya başlayınız." demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi, aşağıdaki sorulara, öğrencilerin verecekleri doğru yanıtlara pekiştireç, doğru olmayan yanıtlara ipucu vermesi, eksik ya da yanlış yanıtları düzeltmesi; her sorunun yanıtı için de değişik 5 ya da 3 öğrenciye söz vermesi.

SORULAR- YANITLAR

S.1. Bu öyküde yer alan kahramanlar kimlerdir? Metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y.1. Bu öykünün başkahramanı Sali'dir. Diğer kahramanlar ise annesi, babası, Kıvırcık ve arkadaşı Gani'dir. Sali'nin ailesi, "Kimdi Bunlar" şiirinde ve Gani ise "Tanışma" şiirinde geçmektedir.

S.2. Bu aile, yaşamını nasıl geçirmektedir?

Y.2. Bu aile; yazları kırlarda, kışları kentlerde geçiren bir çingene ailesidir.

S.3. Sali, bir müzik aleti çalmakta mıdır? Bunu nereden anladınız?

Y.3. Evet, Sali keman çalmaktadır. Bunu, "Ateşin Çevresinde" kısmında "Babasının yaktığı ateşin başına oturdu Sali, kemanını çalmaya başladı." Dizelerinden anladım.

S.4. "Ama kuşların birbirini dinleme saygınlığı yok. Ya hepsi birden konuşuyor ya da hepsi birden susuyor. Bu yüzden de kimin ne dediği bir türlü anlaşılıyor" dizelerinden yola çıkarak kuşların bu davranışını nasıl değerlendirirsiniz? Siz de sınıfta arkadaşlarınızla kuşlar gibi mi davranıyorsunuz? (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik, Bak. 6. davranış ve **Amaç:** Sözlü anlatımın günlük yaşamdaki önemini takdir ediş, Bak. 2. ve 3. davranış)

Y.4...

S.5. Yıllar sonra bu ailede ne gibi değişimler oldu?

Y.5. Yıllar sonra bu ailenin doru atları öldü. Sali, artık bir delikanlı; Kıvırcık da artık geçkin bir köpek oldu.

S.6. Yıllar sonra yaşanan bu değişimler karşısında aile, ne gibi kararlar aldı? Bunu, nereden anladınız?

Y.6. Baba, kendisi gibi oğlunun da göçebe bir yaşam sürmesini istemiyordu. Bunun için kente yerleşmeye karar verdiler ve iş aramaya koyuldular. Bunu "Göçebelik Etmesi" ve "İş Aramak" kısımlarından anladım.

S.7. Göçebe yaşamı bırakmaya çalışan Sali'nin yaşamında bir değişiklik oldu mu?

Y.7. Evet, Sali, tek dostu olan kemanını kahvede çalmaya başladı. Ayrıca Gani ile tanıştı.

S.8. Sizce, bir gün kahvede beklenmedik bir durumla karşılaşan Sali, mutlu oldu mu? Tartışınız. (**Amaç:** Sözlü anlatımın günlük yaşamdaki önemini takdir ediş, Bak. 1. Madde)

Y.8...

S.9. “İlk Söyleşi” adlı kısımdan yola çıkarak iki kişinin ilk tanışmasındaki durumu kendinizden yola çıkarak değerlendiriniz. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik, Bak. 2. ve 6. Madde)

Y.9...

S.10. Durmaksızın çalışan Sali'nin eve döndüğü bir gün başına ne geldi?

Y.10. Gaz lambasını söndürmeyen Sali, yangın içinde kaldı.

S.11. Sizce, bu yangının ardından Sali'nin başına ne gelmiş olabilir? “Öğretmenin, öğrencileri gruplara ayırması ve onlara, 15 dakika süre vermesi. Süre bitiminde, her bir grubun sözcüsünün okumasını istemesi. Öykünün yapısıyla örtüşen bir biçimde çözüm kısmını oluşturanlara ya da öyküyü ilginç bir biçimde bitiren öğrencilere pekiştireç vermesi. Ardından öykünün geri kalanını öğretmenin sesli bir biçimde okuması.)

Y.11...

S.12. Yazara göre Sali'nin başına neler geldi? Sali'nin bu durum karşısındaki tepkisi ne oldu? Siz, Sali ve Gani'nin yerinde olsaydınız ne yapardınız? Tartışınız.

Y.12. Sali, sol elinin iki parmağını yitirdi. Sali, bunu duyunca çok üzüldü ve ağlamaya başladı. Çünkü o, müzik satan bir çocuktur. Ayrıca Gani'nin getirdiği kemanı da parçaladı ve Gani'ye hiçbir haber vermeden çekip gitti.

Ben, Sali'nin yerinde olsaydım...

Ben, Gani'nin yerinde olsaydım...

S.13. Çocuklar şimdi de size bir bilmece sormak istiyorum:

Yolumdasın yoldaşsın

Yakınımsın candaşsın

Hem huyumdan suyumdansın

Hem acıma ortaksın

(ss.43)

Ezgisel sesler

Ruhumu besler.

(ss.82)

Erol Büyükmeriç- Emece Memece Çizgili Bilmece

Y.13. Arkadaş ve müzik.

S.14. Öğretmenin tepegöz ya da yansıtıcı aracılığıyla aşağıdaki karikatürleri göstermesi ve “Sizce aşağıdaki karikatürün okuduğunuz metinle benzerlikleri nelerdir?” sorusunu yöneltmesi.

Tüm Dünya Çizerlerine Açık Karikatür Yarışması <http://www.haberinozu.com/izmir/tum-dunya-cizerlerine-acik-karikatur-yarismasi-h91659.html> (Erişim tarihi: 10.05.2013)

Ardından “Peki, sizce Volodymyr Solonko’nun çizdiği bu karikatürün iletisi ne olabilir? Okuduğunuz metin ve izlediğiniz kısa filmle benzeyen ya da farklı olan yönleri nelerdir?” sorularını yöneltmesi ve öğrencilerin karikatürün iletisine ilişkin düşünce oluşturabilmeleri için onlara 10 dakika süre vermesi. Süre sonunda öğrencilerden konuşma ilkelerine uygun olarak düşüncelerini dile getirenlere pekiştirme vermesi. (Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik)

Volodymyr Solonko- Ukrayna
<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 13.08.2014)

BİR ETKİNLİK ÖNERİSİ: Öğretmen, öyküde geçen “Dayanışma” ve “Sevgi” adlı şiirleri yeniden okur ve “Bu şiirlerin duyumsattıklarını, çağrıştırdıklarını renk ve

çizgilere dökmenizi istiyorum. Önümüzdeki ders, resimlerimize bakacağım. Şiirlerin duygusuyla örtüşen resimleri, okul panosuna asacağım.” demesi.

Dayanışma

İki fidan
Nasıl
Birbirine yaslanarak
Karşı koyuyorsa
Rüzgâra
Bu iki yoksul çocuk da
Arkadaş olarak
Karşı koymaya çalışıyorlardı
Yaşama

Sevgi

Kucaklaşmaktır
Kimi zaman
Görür görmez
Bir dostu
Kimi zaman da
Unutmamaktır
Bir yaşam boyu

ARA ÖZET: Bir metni anlayabilmek, o metnin konusunu ve ana düşüncesini bulmaya bağlıdır. Türü ve amacı ne olursa olsun her yazı bir konu ve belirli bir ana düşünce üzerine kurulur ve metnin yorumu da ana düşünceye bağlı olarak yapılır.

ARA GEÇİŞ: Yazılarda konu; yazarın üzerinde durduğu, hakkında söz söylediği olay, durum veya sorunlardır. "Yazar, ne üzerinde duruyor? Ne hakkında söz söylüyor?" soruları, konuyu bulmak için sorulabilir.

Ana düşünce ise asıl duyurulmak, verilmek istenen düşüncedir. Buna, yazının özü de denir. Ana düşünceyi bulmak için, "Yazarın asıl söylemek ve duyurmak istediği düşünce nedir?" sorusu sorulur.

Öğretmenin, "Şimdi bu metnin konusunu ve ana düşüncesini saptayacağız." demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve aşağıdaki soruları yeter sayıdaki değişik öğrenciye sorması.

SORULAR- YANITLAR

S.1. Kitabın konusu nedir? (Bak. Amaç: Okuduğu Düzeyine Uygun Bir Metni Tam ve Doğru Olarak Anlayabilme)

Y.1. Yaşamda savaşım vermenin ve dayanışmanın önemi.

S.2. Bu kitapta verilmek istenen ana düşünce nedir? Öyküde özellikle hangi şiirlerde vurgulanmaktadır?

Y.2. Yaşamda başımıza ne gelirse gelsin, zorluklara karşı direnmeli ve umudumuzu yitirmemeliyiz. Ana düşünce, özellikle aşağıdaki şiirlerde vurgulanmaktadır:

Umutları Yitmemişti

Yine dönmüşlerdi
Eski günlere
Kahve kahve
Sokak sokak
Geziyorlardı

Yoktu

Büyük kentlere gidip
Salonlarda çalmaktan başka
Ereklere

İnanıyorlardı

Güzel olacaktı bir gün
Herkes gibi
Onların da
Gelecekleri

Yıkılmamak

İnanmak bir sevdaya
Yıkılmamak sonunda
Dayanmak- direnmek
İki çalışmaz parmakla

S.3. Bu kitabı nasıl buldunuz? Zevkle okudunuz mu? Kitap, sizde yeni bir kitap okuma isteği uyandırdı mı? Neden? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Y.3...

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, "Çocuklar, anlayarak okuma, metinlerin kuruluşunu incelemeyi gerektirdiği gibi dil ve anlatım özelliklerini ve anlamlarına göre sözcükleri de bilmeyi gerektirir. Bu dersimizde, önce öyküde geçen kimi sözcüklerin anlamlarını, sonra da anlamlarına göre sözcükleri öğreneceğiz. Şimdi sizden anlamını bilmediğiniz sözcükleri söylemenizi istiyorum." demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve öğrencilerce söylenen sözcükleri tahtaya yazması.

S.4. "Göçebe, çingene, yular, pipo, çalı çırpı, tünemek, geçkin, yevmiye, gaz lambası, başak, erek" sözcüklerinin parçadaki anlamlarını söyleyiniz. (Sözcükler ve doğru anlamları yazılacak. Doğru anlam bulunamıyorsa sözlük kullanılacak. Sözcüklerin öğrenciler tarafından doğru söylenişi sağlanacak.)

Y.4...

S.5. Yukarıdaki her bir sözcüğü bir tümce içinde kullanınız. (Her sözcük değişik üç öğrenci tarafından tümcede kullanılacak. Öğrencilerin tümce kurmada düştüğü hataları düzeltililecek.)

Y.5...

S.6. Öyküde geçen "çıkarcı yol ve karşı koymak" deyimlerinin anlamı nedir? Deyimleri birer tümcede kullanınız.

Y.6. Çıkarcı yol → İyi bir sonuca ulaştıracak yol, yöntem

Karşı koymak → Engel olmaya çalışmak

S.7. Öyküde hangi ikilemeler kullanılmıştır? Bu ikilemelerin parçadaki anlamı nedir? İkilemeleri birer tümcede kullanınız.

Y.7. Ağır ağır → Yavaş yavaş

Zorlana zorlana → Zorlanarak, büyük zorlanmalar sonucunda

Ara sıra → Arada bir

Kapı kapı (dolaşmak) → Karnını doyurmak amacıyla birçok yere gitmek

Bitmez tükenmez → Sonu gelmez

Evsiz barksız → Evi, eşi ve işi olmayan, başıboş

Anasız babasız → Kimsesiz

Uzun uzun → Uzun süre boyunca

Sokak sokak → Birçok sokak, bir sokaktan diğerine

Dondu kaldı → Çok şaşırdı

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, "Sözcüklerin eş ve karşıt anlamlarını bilmemiz, sözcük dağarcığımızın zenginleşmesini sağlar. Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız.

Öncelikle sahneye gelip bir halka oluşturmanızı istiyorum.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

1. Öğretmenin, “Elimdeki torbanın içinde anlamları aynı olan sözcükler bulunmaktadır ve her birinizin bu sözcük torbasından bir tane kâğıt seçmenizi istiyorum. Kâğıdınızdaki sözcükle anlamı aynı olan sözcüğü seçen arkadaşınız, sizin küme arkadaşınız olacak.” demesi ve sahnedeki her bir öğrencinin kendi eşini bulmasını

sağlaması.

Küme 1: Tabiat	Doğa
Küme 2: Cevap	Yanıt
Küme 3: Sene	Yıl
Küme 4: Ulaşmak	Varmak
Küme 5: Kırmızı	Al
Küme 6: Duymak	Gizlemek
Küme 7: Gezmek	Dolaşmak
Küme 8: Mesela	Örneğin
Küme 9: Hayat	Yaşam
Küme 10: Fakir	Yoksul

2. Öğretmenin, “Çocuklar, elinizdeki sözcüklere dikkatle bakmanızı istiyorum. Seçtiğiniz sözcükle küme arkadaşınızın seçtiği sözcük arasındaki farklı yönler nelerdir?” sorusunu yöneltmesi. Öğrencilerin düşünce oluşturabilmeleri için onlara 10 dakika süre vermesi. Süre sonunda öğrencilerden konuşma ilkelerine uygun olarak düşüncelerini dile getirenlere pekiştireç vermesi. Daha sonra öğretmenin bu sözcüklere “eş anlamlı/ anlamdaş sözcükler” dendiğini; anlamdaş sözcüklerin bir kısmının yabancı kökenli (tabiat, cevap, sene, kırmızı, mesela, hayat, fakir); bir kısmının ise Türkçe kökenli (duymak, gezmek, ulaşmak) olduğunu vurgulaması.

3. Öğretmenin kümelerden aşağıdaki şiirde geçen sözcükler arasında anlamca birbirinin karşıtı olan sözcükler olup olmadığını sorması ve şiirleri fotokopi makinesi ile çoğaltarak kümelere dağıtması.

İyi- Kötü

Kavak ağacı diyor ki:

- Göğe yakın olmak güzel

Meyve verememek kötü.

Elma ağacı diyor ki:

- Meyve vermek güzel ama

Taşa tutulmak kötü.

Hayat ağacı diyor ki:

- Dolu yaşamak güzel

Bomboş yaşamak kötü.

Abdülkadir Budak- Uykusu Gelen Çiçek, ss. 22

Öğretmenin, “Şiirde yer alan iyi-kötü ve boş-dolu sözcükleri, anlamca karşıt sözcüklerdir. Bu nedenle bu sözcüklere karşıt (zıt) anlamlı sözcükler diyoruz.” demesi. Ardından “Gündüz ve Gece (Day and Night)” adlı kısa filmi izletmesi, bu filmde hangi karşıtlıklar üzerinde durulduğuna ilişkin öğrencilere sorular sorması ve gündüz ile gece, neler olabileceğine ilişkin kısa filmde yola çıkarak öğrencilerin not almalarını istemesi

Day and Night Short Animation .mp4

Gündüzleri neler olur? Gündüz neler yapabiliriz?	Geceleri ne olur? Gece neler yapabiliriz?

4. Öğretmenin kısa filmde sonra kümelere, birbirine karşıt iki durum üzerine oluşturulmuş aşağıdaki doğaçlama etkinliğini yapması:

Doğaçlama: İki öğrenci birbirlerinin karneleri hakkında konuşuyorlar.

Birinci öğrencinin amacı (A'lar): Çok başarısız bir öğrenci. Sınıf geçmenin hiç de zor olmadığı kimi derslerden bile zayıf almış.

İkinci öğrencinin amacı (B'ler): Çok başarılı bir öğrenci. Sınıf geçmenin oldukça zor olduğu çoğu dersten en iyi notu almış.

(Üstündağ, 2003: 101)

Öğretmenin tüm A'lar ve B'lere kısa bir süre verdikten sonra doğaçlamaya hepsinin aynı anda başlamasını isteme. Daha sonra aynı çalışmanın A'lar ve B'lerin rollerini değiştirerek yeniden canlandırma.

Canlandırmalar sonrasında sınıfça A ve B'lerin neler konuştukları ve neler duyumsadıkları üzerine sınıfça tartışma.

5. Öğretmenin aşağıdaki bulmacayı fotokopi makinesi ya da yazıcıdan çıktısını alarak çoğaltması, öyküde geçen kimi sözcüklerden yola çıkılarak oluşturulan bu bulmacayı, sorulardan yola çıkarak yanıtlamaya çalışmalarını istemesi. Bulmacayı doğru bir biçimde tamamlayan kümelere pekiştirme vermesi.

1. Hatırlatmak → Eş anlamlısı (anlamdaşı)?
2. Yüksek → Zıt (karşıt) anlamlısı?
3. Erek → Eş anlamlısı (anlamdaşı)?
4. Kelime → Eş anlamlısı (anlamdaşı)?
5. Misafir → Eş anlamlısı (anlamdaşı)?
6. Yavaş → Zıt (karşıt) anlamlısı?
7. Cümle → Eş anlamlısı (anlamdaşı)?
8. Siyah → Eş anlamlısı (anlamdaşı)?
9. Ak → Eş anlamlısı (anlamdaşı)?
10. Kolay → Zıt (karşıt) anlamlısı?

A	N	I	M	S	A	T	M	A	K	
L				Ö	N	C	E		A	
Ç		H	I	Z	L	I			R	
A	M	A	Ç	C		B	E	Y	A	Z
K			T	Ü	M	C	E			O
				K	O	N	U	K		R

S.9. Öyküde geçen “Dalğınlığı bağışlamaz sönmemiş bir sigara”, “Dolduruyor masaları sizi dinlemeye gelenler,” tümcelerindeki altı çizili sözcüklerin anlamlarını bulup birer tümcede kullanınız.

Y.9...

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Çocuklar, metindeki sözcüklerin, ikilemelerin, deyimlerin anlamlarını öğrenmemiz, ayrıca sözcüklerin eş/ karşıt anlamlarını bilmemiz, yazılı ve sözlü anlatımımızda daha başarılı olmamızı sağlayacaktır.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Geçen haftaki dersimizde virgül üzerinde durmuştuk. Noktalama imlerinin en önemli işlevlerinden biri; anlamı aydınlatarak yanlış anlamların önüne geçmesidir. Bu amaca yardımcı noktalama işaretlerinden biri de noktadır.” demesi, ardından Yalvaç Ural’ın “Tekir Noktalama İşaretlerini Öğretiyor” adlı kitabından “nokta” ile ilgili kısmı okuması.

TEKİR’İN NOKTA’YI KULLANIŞI

Benim için

Basittir Nokta.

Çember gibi kıvrırım

Kuyruğumu içine.

Ama bu bir kuraldır.

Tamamlanmış bir cümle

Söylemediysem eğer
İstemesem de
Gezemem böyle.

* Söz Doktor Mırnav'dan mı açıldı?
Ya da mektup mu yazıyorum ona?

Doktor Mırnav yerine yazarım:
Dr. Mırnav

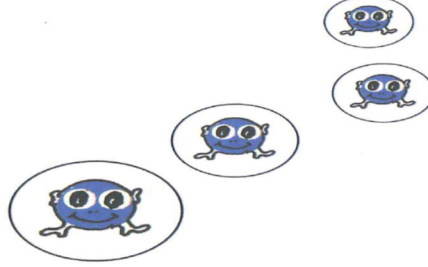
Sonra da başlarım sözüme.

* BİR DE SAYILARIN YANINA GELİRİM
BÜYÜMESİNLER DİYE.
YA DA NCI, İNCİ, ÜNCÜ, UNCU EKİ ALSIN DİYE
SAYILAR, DURURUM YANLARINDA:

1. (Birinci) 2. (İkinci) 3. (Üçüncü) gibi

* TARİHLERİN ARASINA GİRERİM
GÜNLER AYLARLA, AYLAR YILLARLA
KARIŞMASIN DİYE.

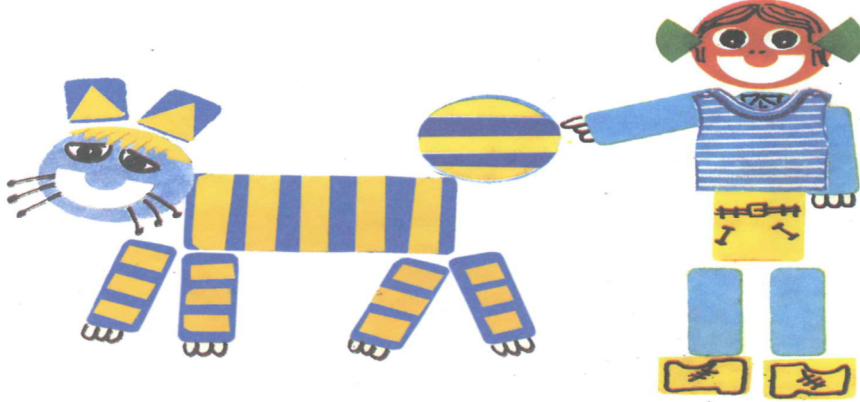
12.10.2007'de Dilek İzmir'e gitti.

* BİR DE ZAMAN DİLİMLERİNİN
ARASINDA BULUNURUM.
SAATLER, DAKİKALAR, SANİYELER
BİRBİRİNDEN AYRILSIN DİYE.
Mehmet 11.30'da uyanmıştı, gibi.

TEKİR ANLATMAYA BAŞLADI:

İŞARETLER GERÇEKTEN GEREKLİDİR

Öğretmenin “Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanmak için yazmak gerekmektedir. Ayrıca yaşamımızın her alanında duygu, düşünce ve tasarıların doğru ve etkili biçimde anlatılmasının önemi büyüktür. Bunun için yazma ile ilgili ilkelerin bilinmesi gerekir. Şimdi sizlere bir şiir okuyacağım. Bu şiirin sizde bıraktığı duygu ve düşünceleri yazma ilkelerine uygun olarak yazacaksınız. Yazma çalışmasında izleyeceğimiz sırayı ben tahtaya yazacağım, onları defterlerinize not ediniz.” demesi.

SEVGİLERDE

Sevgileri yarınlara bıraktınız
Çekingen, tutuk, saygılı.
Bütün yakınlarınız
Sizi yanlış tanıdı.

Bitmeyen işler yüzünden
(Siz böyle olsun istemezsiniz)
Bir bakış bile yeterken anlatmaya her şeyi
Kalbinizi dolduran duygular
Kalbinizde kaldı.

Siz geniş zamanlar umuyordunuz
Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek.
Yılların telâşlarda bu kadar çabuk
Gececeği aklınıza gelmezdi.

Gizli bahçenizde
Açan çiçekler vardı,
Gecelerde ve yalnız.
Vermeye az buldunuz
Yahut vaktiniz olmadı.

Yazmada izlenecek sıranın sınıfça tartışılması, gerekirse öğretmenin ipucu/ ipuçları vermesiyle planın aşağıdaki gibi belirlenip yazılması:

YAZININ PLANI

1.

a. Yazının 1. paragrafında sizce sevginin ne olduğu tanımlayın. Ör.; “*Sevgi denildiğinde bir dalı ötekine, bir çiçeği başkasına benzemeyen, üstünde çeşit çeşit meyveler yetişen ve kökü dünyamızı, yükselen kolları gökyüzünü tutan bir ağaç gelir gözümün önüne.*” (Ayla Kutlu, Merhaba Sevgi, ss.12-14)

b. 2. paragrafta, sevgi konusunu sınırlandırın ve neden sınırlandırıdığınız bu konuyu seçtiğinizi açıklayın. (Baba sevgisi, anne sevgisi, okul sevgisi, arkadaş sevgisi,...)

c. 3. paragrafta, baba sevgisinin, anne sevgisinin, arkadaş sevgisinin,... sizin yaşamınızdaki önemini ve sevginizi yansıtmak için neler yaptığını/ yapmak istediğinizi belirtin ve örneklerle açıklayın.

ç. Son paragrafta ise yaşadığınız çevredeki gözlemlerinizi ele alın ve önerilerde bulunun.

2. Yazma çalışmasında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerini göz önünde bulundurun.

3. Süreniz 40 dakikadır.

- Öğretmenin bu süre içinde sınıfta dolaşarak öğrencileri ayrı ayrı gözetlemesi. Yazmayanları uyarması, gördüğü eksiklikleri gidermesi, yanlışları anında düzeltmesi.

- Yazma işinin sonunda, bir öğrenciye çalışmasını bütünüyle okutturması; plana ve ilkelere uygunluğu açısından tartışma açması. Diğer, (en az 4 öğrencinin) yazma çalışmalarının da aynı yöntemle değerlendirilmesi. Bu amaçla aşağıdaki “Yazılı Anlatım Değerlendirme Ölçeği”nden yararlanılması.

Yazılı Anlatımda Aranılan Özellikler ¹⁸		Verilmesi Gereken Puan	Verdiğiniz Not
Biçim	Çizgisiz, düz beyaz kâğıt kullanmıştır.	1	
	Kâğıtta satırları kaydırmamıştır.	1	
	Siyah kurşun kalem kullanmıştır.	1	
	Kâğıdın yalnızca ön yüzüne yazmıştır.	1	
	Kâğıdın kenarlarına uygun boşlukları bırakmıştır.	1	
	Kâğıdın sol üst köşesine adımı yazmıştır.	1	
	Kâğıdın sağ üst köşesine tarihi yazmıştır.	1	
	Yazı başlığını, sayfanın ortasına yazmıştır.	1	
	Yazıyla başlık arasında boşluk bırakmıştır.	1	
	Kâğıdın ön yüzü dolmadan başka sayfaya geçmemiştir.	1	
	Kâğıda sayfa numarası vermiştir.	1	
	Paragraflara diğer satırlardan içeride başlamıştır.	1	
	Satırlara alt alta aynı hizada başlamıştır.	1	
	Sözcükleri, doğru ve eşit aralıklarla yazmıştır.	1	
	Satırlar ve paragraflar arasında uygun boşluk bırakmıştır.	1	
İç Yapı	Harfleri aynı düzeyde ve yönde yazmıştır.	1	
	Harfleri biçimce doğru yazmıştır.	1	
	Düzgün ve okunaklı yazmıştır.	2	
	Yazının başında konuyu tanıtmıştır.	3	
	Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralamıştır.	5	
Dil ve Anlatım	Düşünceler arasında doğal ve uygun geçiş sağlamıştır.	5	
	Giriş, gelişme, sonuç bölümlerine göre oluşturulmuştur.	5	
	Konu dışına çıkmamıştır.	3	
	Yazısına uygun bir başlık koymuştur.	3	
Dil ve Anlatım	Açık ve anlaşılır tümceler kurmuştur.	3	
	Sözcük ve düşünce tekrarları yapmamıştır.	3	
	Tümcelerde sözcükleri yerinde kullanmamıştır.	3	
	Sözcük, tümce ve paragraflar arasında doğal bir bağlantı kurmuştur.	5	

¹⁸ “Yazılı anlatımda aranılan özellikler”, Sever (2011b)’de davranış ifadesi olarak yer almaktadır. Bu özelliklerin her birine ilişkin puan değerleri, Hamzadayı (2010)’dan yararlanılarak verilmiştir.

- Bütün olarak, plana ve ilkelere uygun yazıların okul gazetesine konulması.

Ç. SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Duygu ve düşüncelerimizi aktarmanın değişik yolları vardır. Bu yollardan biri de şiirdir. Şiirler, duygu ve düşünce dünyamızı zenginleştiren ahenkli yazılardır. İlköğretim yıllarında şiir okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalıyız. Bunun için çok beğendiğiniz şiirleri yazacağımız bir ŞİİR DEFTERİNizin olması gerekir.

TEKRAR GÜDÜLEME: Yazma çalışmasında en başarılı öğrenci sınıfça saptanacak ve öğrenciye, sınıf kitaplığından bir kitap armağan edilecek.

KAPANIŞ: Öğretmenin, “Size bir kısa film izleteceğim. Bu filmin sizde uyandırdığı etkiyi, yazma ilkelerine uygun olarak bir yazı yazmanızı istiyorum.” demesi,

ardından Partly Cloudy (Parçalı Bulutlu) adlı kısa filmi izletmesi.

Partly Cloudy.mp4

Kısa filmin içeriği konuşulduktan sonra öğrencilere 20 dakika süre verilmesi. Öğrenciler tarafından yazılan yazıların sınıf ortamında okunması, çok beğenilen yazıların okul ya da sınıf panosuna asılması, bu çalışmanın bitmesinden sonra öğrencilerden dersin işlenişine ilişkin düşüncelerinin alınması ve bunların hep birlikte değerlendirilmesi.

Etkinliğin sonunda aşağıdaki kitapların salık verilmesi:

Ak, Sevim (2009). *Karşı Pencere*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları. (“Canım İsterse” ve “Papatyaya Sorsam” adlı öyküler)

Ak, Sevim (2008). *Penguenler Flüt Çalamaz*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

Çalışkan, İnci (2011). *Bengi*. İstanbul: Bu Yayınevi. (“Bengi” adlı öykü)

Çınaroğlu, Ayla (2008). *Şiir Gemisi*. İstanbul: Uçanbalık Yayıncılık. (“Sesler Nereye Gider” ve “Flüt Çalıyoruz” adlı şiirler)

Dölek, Sulhi (2011). *Küçük Çalgıcılar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Dölek, Sulhi (2009). *Yeşil Bayır*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Genç, Göknil (2012). *Chopin Küle Dönüşen Kalp*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

Güler, Mehmet (2011). *Adım Çocukların Olsun*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.

Öner, Çetin (2011). *Portakal*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

Polat, Raife (2014). *Devin Şarkısı*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı. Yılmaz, Nilay (2012). *Meraklı- Bir Somon Balığının Serüvenleri*. İstanbul: Çınar Yayıncılık.

Öğretmenin, “Okuyacağınız kitap/ kitaplarla ilgili duygu ve düşüncelerinizi ilkelere uygun olarak yazınız ve yazdıklarınızı “Kitap Okuma Dosyası”na koyunuz. Gelecek hafta hangi kitabı okuduğunuza ve kitapla ilgili görüşlerinizin neler olduğuna ilişkin size sorular soracağım.” demesi ve dersi bitirmesi.

DEĞERLENDİRME

1. İstekli öğrenciler tarafından müzik eşliğinde “Müzik Satan Çocuklar” adlı oyunun canlandırılması.

2. “Müzik Satan Çocuklar” adlı kitabı tanıtan yazılı bir reklam hazırlayın ya da “Müzik Satan Çocuklar”ın sinemaya uyarlandığını düşünerek bu filmi tanıtan yazılı bir reklam hazırlayın.

3. Sulhi Dölek’in “Küçük Çalgıcılar” adlı öyküsünü okuyunuz; bu öykünün ana düşüncesini ve konusunu belirleyiniz. Öyküyü anlamını değiştirmeden, arkadaşlarınıza özetleyiniz, siz de arkadaşınızın özetini dinleyiniz; öğrendiğiniz bilgiler çerçevesinde varsa eksiklerini tamamlayınız.

4. “Dökmek” sözcüğü aşağıdaki tümcelerin hangisinde verilen açıklamaya uygun kullanılmamıştır?

- Boşaltmak: İhtiyar kadın, elindeki tas ile oğlunun eline su döküyordu.
- Üstünde bulunan bir şeyi düşürmek: Yaprığını dökmüş iki söğüt ağacı rüzgârda uğulduyordu.
- Çok söylemek: Ona ne kadar dil döktüğünü sen daha iyi bilirsin.
- Bir yere çokça bir şey yığmak: Sigara tablasını odadaki çöp kutusuna döktü.

5. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde zıt (karşıt) anlamlı sözcükler yoktur?

- a. İyimser insanlar, kötümser insanlara göre daha mutludurlar.
- b. Merdivenleri inip çıkmaktan yorgun düşmüştü.
- c. Anadolu'nun bitmez tükenmez su kaynakları vardır.
- d. Hiçbir zaman insanları güzel çirkin diye ayırmazdı.

6. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde eş anlamlı (anlamdaş) sözcükler bir arada kullanılmıştır?

- a. Oldukça neşeli şen bir öğrenciydi.
- b. Küçük ama güzel bir evde kalıyorduk.
- c. Her gün bu eğri büğrü yollardan geçerdik.
- d. Arkadaşıma bakıyor, onun ne anlatmak istediğini çözmeye çalışıyordu.

7. Aşağıdaki sözcükler zıt (karşıt) anlamlılarıyla birlikte verilmiştir. Hangi sözcüğün zıt (karşıt) anlamlısı yoktur?

(Zengin - hızlı- hafif- güzel- yavaş- çirkin- yoksul- dar- geniş)

- a. Yoksul
- b. Hafif
- c. Geniş
- d. Yavaş

8. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde noktalama yanlışı yapılmıştır?

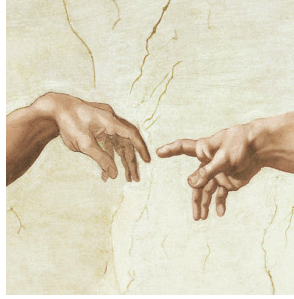
- a. II.'inci Mehmet, Osmanlı Padişahıdır.
- b. Seni saat 16.30'da alışveriş merkezinin önünde bekliyorum.
- c. Toplantı, 20.10.2014 günü yapılacaktır.
- d. Eve yiyecek bir şeyler aldık.

ÖDEV

Aşağıdaki resimlerden birini seçerek sizde bıraktığı izlenimleri ele alan bir kompozisyon yazınız.

Salvador Dali- Egg Sun
(Yumurta Güneş)
<http://theglowinghive.wordpress.com/2012/07/08/the-dawn-of-a-new-day-spring-2012/> (Erişim tarihi: 10.04.2013)

Michelangelo
Buonarroti- The
Creation of Adam
(Adem'in Yaratılışı)

Donald Zolan
http://www.wallcoo.net/paint/donald%20zolan_early_childhood_01/painting_children_childhood_kjb_DonaldZolan_20LittleEngineers_sm.html (Erişim Tarihi: 23.04.2013)

EĞİTİM DURUMU 3

Metnin Adı: Eyvah Kitap

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1.“Kitap Okumak Zorunda Değilim” adlı metin 2. “Okurken İyiyim” adlı metin 3. Bilmece 4. “Çocuk Dergisi” adlı şiir 5. “Macun” ve “Takım” adlı şiirler 6. Bulmaca	1.Hafız Nesiroğlu’ nun bir karikatürü 2. Alexander Mikhno’nun bir karikatürü 3. Jan Van Wessum’un bir karikatürü 4. Mehdi Mohammadi Roozbahani’nin bir karikatürü 5. Kürşat Zaman’ın bir karikatürü 6. Bıjan Aryana’nın bir karikatürü 7. Constantin Hansen’in iki resmi 8. Jean-Honoré Fragonard’ın bir resmi	1. Chopin’in bir yapıtı (Impromptu in A Flat Major, op.29)	1. The Fantastic Flying Books of Mr. Morris Lessmore (Bay Morris Lessmore’un Uçan Fantastik Kitapları) adlı kısa film

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

BURAK

11 YAŞINDA

5. SINIF ÖĞENCİSİ

KİTAP OKUMAK ZORUNDA DEĞİLİM!

Bunu ilk söylediğimde ortalık epeyce karıştı. Okulda da, evde de. Ama doğru! Kitap okumak zorunda değilim ben! Sevmiyorum!

Oysa, herkes tepemde! Her fırsatta, “Çok kitap okuman gerek, çok!” diye yineleyip duruyorlar. Hatta bizimkiler üşenmiyor; eve konuk gelen bazı aile dostlarına bile benzeri nutuklar attırıyorlar. Ben yoruldu, onlar yorulmadılar bu durumdan.

Neden mi sevmiyorum kitapları? Çok basit! Kitaplar sıkıcıdır da ondan. Bugüne dek elime tutuşturduklarının çoğu böyleydi. Hepsinde aynı saçma şeyler!

Ben de enayıydım zaten... Bugüne bugün on bir yaşındayım ve hâlâ neyi yapmak isteyip istemediğime, neyi sevip sevmediğime başkaları karar veriyor!

Bir yandan da dersler bastırıyor. Eskiden ödevlerimi okulda etüt saatlerinde tamamlayabiliyordum, eve bir şey bırakmıyordum. Ama son yıllarda bu değişti. Her yıl bir önceki yıldan daha çok çalışmam gerekiyor geceleri.

Zaten derslerle başım belada, bir de kitap okuyacakmışım! Zamanım bol da, ben kullanmıyorum sanki. Hangi birne yetişeceğimi sanıyorlar! Zamanımın büyük bölümünü, başımı bir deftere ya da kitaba eğmiş olarak geçirmemin normal olduğunu mu sanıyorlar? Bence bunun ne berbat bir şey olduğunun kimse farkında değil.

Ben başka şeyler yapmayı severim. Tuğsanlar’a takılıp pinpon oynarım. Bahçeye iner, teyzemin yeni armağan ettiği seti kullanarak böcek avlarım. Hiçbirini yapmasam saatlerce sanal sohbet (chat’te) kalır, geyiklerim onla bunlar. Ne biçim eğlenirim hem de! Ama yok, ille de o sıkıcı kitaplar okuyacakmışım...

Zaten benim dergim var, o bana yeter. Teknoloji dergisi; her şey var içinde! Cep telefonu kadar küçülecek ev bilgisayarları, lazerle iş yapan el aletleri, daha neler neler...

Son sayısı çıktığında, ertesi gün matematik sınavım vardı. Aldım ama çalıştığım için bakamadım. Dergiyi ancak on bire doğru yattığımda karıştırabilirdim. Babam, uykulu gözlerle odamın kapısında belirmese okumaya devam edecektim.

“Neymiş bu dergi, evlat?” dedi beni uyanık görünce. Televizyonun karşısında uyumuş kalmış. “Saat bire geliyor ve sen hâlâ uyanıksın,” diyerek dergiyi elimden aldı.

“Gitti senin sabahki sınav! Haydi, uyu hemen!” Işığı kapatıp çıkarken, “Şunu ben de okuyayım bari,” dediğini duydum.

İşte böyle, kaptırır giderim ben zaten, okuduğum sevdiğim bir şeyse. Ama istemediğim kitabı zorla okutamazlar bana! Asla!

Mine Soysal- Eyvah Kitap, ss.58-60.

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 5.sınıf

Süre: 10 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Yazım Kılavuzu, Türkçe Sözlük (dildernegi.org.tr)

Aksoy, Ömer Asım. **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü.**

Ashkenazy, Vladimir. **Frederic Chopin (1810- 1849) The Piano Works CD 1.**

Joyce, William. **The Fantastic Flying Books of Mr. Morris Lessmore** adlı kısa film.

Özdemir, Emin. **Eğlenceli Dilbilgisi**

Soysal, Mine. **Eyvah Kitap!**

Sümer, M.Kadri. **Bilmece Bildirmece.**

Ural, Yalvaç. **Kulağımdaki Küçük an.**

Yener, Mavisel. **Şiir Saldım Gökyüzüne.**

Kaynak Kitaplar:

Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya; Aslan, Canan. **Etkinliklerle Türkçe Öğretimi.**

Sever, Sedat. **ocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü.**

Üstündağ, Tülay. **Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: Eyvah Kitap (Kitap Okumak Zorunda Değilim)

Ana Nokta: Ders planının “Amaçlar” başlığı altında belirtilen, anlama ve anlatma becerilerinin amaçlarıyla ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme.
- b. Kısa filmin duygu ve düşünce yapısının kavratılması.
- c. Metnin iletisinin kavratılması
- ç. Sözcüklerin anlam özelliklerinin (sesteş) kavratılması
- d. Büyük harflerin kullanılış kurallarının kavratılması
- e. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerinin kavratılması.

AMAÇLAR

Amaç: *Düzeyine uygun bir metindeki sözcük, deyim, atasözü, özdeyiş, ikileme, tamlama ve terimlerin anlam bilgisi*

Davranışlar:

1. *Bir sözcüğün ya da sözün anlamını yazma/ söyleme*
2. *Verilen bir anlamın karşılığı olan sözcüğü ya da sözü yazma/söyleme*
3. *Bir sözcüğün ya da sözün (deyim, atasözü, özdeyiş, tamlama ve terim) eş/ karşıt/ yakın anlamlısı olan sözcük ya da sözleri yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: *Türkçedeki sözcüklerin anlam özellikleri bilgisi*

Davranışlar:

1. *Sesteş sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: Sözcüklerin anlam özellikleri ile ilgili ilkeleri uygulayabilme

Davranışlar:

1. Verilen bir sesteş sözcüğün anlamını bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Türkçede kullanılan noktalama ve yazım kuralları bilgisi

Davranışlar:

1. Büyük harflerin kullanılış kurallarını yazma/ söyleme

Amaç: Yazılarında yazım kurallarını uygulayabilme

Davranışlar:

1. Verilen tümceler arasından, büyük harflerin yanlış/ doğru kullanıldığı tümceyi seçip işaretleme

Amaç: Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme

2. Metnin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

3. Metnin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

4. Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma

5. Metindeki kahramanların iç portresini kendi tümceleriyle yazma/ söyleme

6. Okuduğu metne uygun başlık bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: İzlediği düzeyine uygun bir filmi tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. İzlediği filmin konusunu ya da iletisini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
2. İzlediği filmin geçtiği yeri/ zamanını/ kahramanlarını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
3. İzlediği filmi, özünü yitirmeden kendi tümceleriyle özetleme
4. İzlediği filmle ilgili yazılı/ sözlü görüş bildirme

Amaç: Yazma çalışmalarında “dış yapı”(dış düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Çizgisiz düz beyaz kâğıt kullanma (genellikle 21.5 x 28.5 cm. boyutlarında)
2. Çizgisiz kâğıda düz satır yazma, satırları kaydirmama (gerekirse kâğıdın altına siyah çizgili bir kâğıt altlık koyma)
3. Siyah kurşun kalem ya da siyah, koyu mavi mürekkepli kalemle yazma
4. Kâğıdın sadece ön yüzüne yazma (kullanılan defter değil, dosya kâğıdı ise)
5. Kâğıdın sol yan kenarında 3.5 ya da 4 cm., sağ yan kenarında 1.5 cm. boşluk bırakma
6. Kâğıdın üst kısmında 6 cm., alt kısmında da 3 cm. boşluk bırakma
7. Kâğıdın sol üst köşesine adını ve soyadını, okulun adını, sınıfını varsa şubesini yazma
8. Kâğıdın sağ üst köşesine tarih yazma
9. Yazı başlığını, sayfanın tam ortasına ve kâğıdın üst kısmında bırakılan boşluğa yazma (kâğıdın üst kısmından 4 cm. aşağıya)
10. Yazıyla başlık arasında 2 cm. boşluk bırakma
11. Kâğıdın ön yüzü dolmadan (alttan 3 cm. boşluk kalmadan) diğer sayfaya geçmeme
12. Kâğıdın sağ/sol üst kenarına ya da alt kenarının tam ortasına sayfa numarası koyma (yazma)
13. Paragraflara diğer satırlardan 1.5 cm. (7 harf) daha içeriden başlama

14. *Satırlara alt alta aynı hizada başlama*
15. *Sözcükleri, doğru ve eşit aralıklarla yazma*
16. *Satırlar arasında eşit boyda boşluk bırakma*
17. *Paragraflar arasında, satırlar arasındaki boşluk oranına göre, biraz daha boşluk bırakma*
18. *Harfleri aynı düzeyde, aynı yönde yazma*
19. *Harfleri biçimce doğru yazma*
20. *Düzgün ve okunaklı yazma*

Amaç: *Yazma çalışmalarında “iç yapı” (iç düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Yazının başında konuyu tanıtmama*
2. *Yazının planını yapma*
 - *Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralama (olayları, düşüncelerini gerekli ve mantıklı bir düzene sokarak anlatma)*
 - *Bir düşünceden ötekine doğal ve mantıksal bir akış içinde geçme (yazıda birlik ve bütünlük sağlama)*
 - *Yazıyı düşünce türlerinde giriş, geliştirme (açıklama) ve sonuç bölümlerine göre; anlatı türlerinde ise, serim, gelişim, düğüm, çözüm (sonuç) düzenleyişine göre oluşturma*
3. *Konu dışı düşüncelere yer vermeme (gereksiz düşüncelerden kaçınma, konu dışına çıkmama)*
4. *Yazıya kısa, ilgi çekici ve konuyla ilgili (konuya uygun) başlık koymama*
5. *Kanı yanlışı yapmama*
6. *Konuyu bir amaç tümcesiyle bağlama*

Amaç: *Yazma çalışmalarında “dil ve anlatım” ilkelerini uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Açık ve anlaşılır (kısa, öz, yalın) tümceler kurma*
2. *Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (tümcelerde gereksiz, anlatıma katkısı olmayan sözcük(ler) kullanmama)*

3. *Tümcelerde sözcükleri yerli yerinde kullanma*
4. *Sözcük, deyim, atasözü, tamlama ve terimleri doğru yazma*
5. *Sözcük, tümce ve paragraflar arasında mantıklı ve doğal bir bağlantı kurma*
6. *Dilbilgisi bakımından doğru tümceler kurma*
7. *Yazıda dil ve anlatım yönünden bütünlük sağlama.*

Amaç: *Başkalarının düşüncelerine karşı hoşgörülük*

Davranışlar:

1. Başkasının sözünü kesmeden dinleme
2. Başkasının hangi düşünceyi savunduğunu yazma/ söyleme
3. Kendi düşüncelerine ters düşen düşünceleri yargılamama

Amaç: *Tartışmalarda demokratik ilkelere uymaya razı oluş*

Davranışlar:

1. Irk, din, cinsiyet, toplumsal sınıf vb. ayrımı yapmama
2. Başkalarını önyargıdan arınık bir biçimde dinleme
3. Düşüncelerini başkalarına saygılı bir biçimde anlatma
4. Başkalarını anlamaya çalışma
5. Tartışma konusunun çözümü için başkalarıyla işbirliği yapma

Amaç: *Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini yazıyla, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik*

Davranışlar:

1. Yeni öğrendiği sözcükleri doğru ve yerinde kullanmaya çalışma
2. Anlamı, yazılışı bakımından takıldığı sözcükler olduğunda sözlüğe, yazım kılavuzuna, öğretmene ya da başka güvenilir kaynaklara başvurma
3. Yazısında sözcükleri, deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma
4. Yazısındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörülle karşılama
5. Yazısındaki hataları öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe

6. Düzeyine uygun bir konuyu doğru ve güzel bir Türkçeye yazma

Amaç: Düzeyine uygun kitaplar okumanın günlük yaşamdaki önemini takdir ediş

Davranışlar:

1. Yeri ve zamanı gelince kitap okumanın günlük yaşamdaki önemini savunan konuşmalar yapma

2. Kitap okumanın günlük yaşamdaki önemiyle ilgili etkinliklere katılma

3. Okul ya da sınıf panosuna bu konuyla ilgili yazılar yazma (resim çizme)

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme

2. Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma

3. Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma

4. Konuşma sesiyle okuma

5. Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)

6. Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma

7. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma

8. Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama

9. Sese, hoş giden bir renk (kalınlık, incelik) verme

10. Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma

11. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme

2. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme
3. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama
4. Gereksiz duraklamalar yapmama
5. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme

Amaç: *Düzeyine uygun konuşmaları (ilkelere uygun olarak) dinleme becerisi*

Davranışlar:

1. Dinlemek için uygun bir biçimde oturma
2. Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama
3. Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme
4. Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme
5. Konuşmacı ve dinleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama
6. Dikkatini konuşma, film ya da şarkı boyunca sürdürme

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, önce “Çocuklar, geçen hafta salık verdiğim hangi kitabı okudunuz? Peki, kitap sizde hangi duygu ve düşünceleri uyandırdı?” sorularını yöneltmesi. (Kitap okumayan öğrencilerin, neden okumadığını sorması ve kitaptan istedikleri bir kitabı okumaları konusunda yönlendirmesi.) Söz isteyen en az beş öğrenciye söz vermesi. Konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışlarını düzeltmesi; duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak dile getirenlere pekiştirici vermesi.

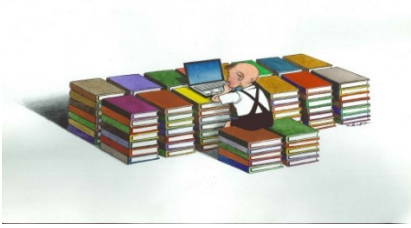

Öğretmenin, ”Herkes sınıf kitaplığından bir kitap alsın ve sahnede bir halka oluştursun.” demesi. Ardından öğrencilerin sahnede dolaşmalarını istemesi ve “Size ellerimi *bir kez çırparak* işaret verdiğimde herkes duracak, en yakınındaki bir arkadaşının yanına gidecek, aynı anda her iki kişi de kitabının bir sayfasını açıp belirlediği bir tümceyi karşısındaki arkadaşının tersten okumasını isteyecek. Okumaya kim önce başlarsa diğeri onu dinlemek zorunda kalacak. Ellerimi *iki kez* çırparak işaret verdiğimde herkes kitabını kapatıp sınıfta dolaşmaya devam edecek. Sonra yeniden ellerimi bir ya da iki kez çırpacağım, siz de söylediklerimi yapacaksınız.” demesi. Kendini en çok dinletmeyi başaran ve kitabı tersten okumayı başaranlara pekiştirici vermesi.

Öğretmenin daha sonra aşağıdaki karikatürlerin çıktısını alıp fotokopi makinesi ile çoğaltarak öğrencilere vermesi. Öğrencileri üç kümeye ayırması ve her bir kümeye bu karikatürdeki kitapların yerine kendilerini koymalarını ve bunu canlandırmalarını istemesi. (Her küme içinde de öğrenciler ikiye eşleştirilecek.)

Birinci küme: Kitap ve bilgisayar

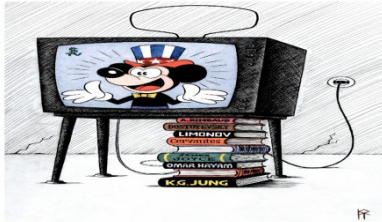

Hafız NESİROĞLU- AZERBAYCAN

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 20.04.2014)

Bilgisayar masası ve sandalye olarak kullanılan kitapların dili olsaydı sizce neler söylerlerdi? Kitap ve bilgisayar arasında nasıl bir konuşma geçerdi? Duygu ve düşünceleri neler olurdu?

İkinci küme: Kitap ve televizyon

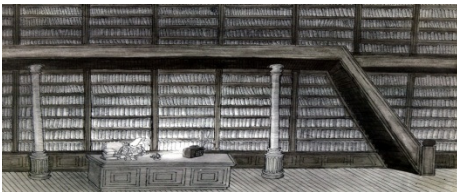

Alexander MIKHNO- RUSYA DEFERASYONU

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 20.04.2014)

Televizyonun kırılan bir ayağı yerine kullanılan kitapların sizce duygu ve düşünceleri nelerdir? Peki, televizyon ve kitap arasında nasıl bir konuşma geçer?

Üçüncü küme: Kütüphane ve televizyon

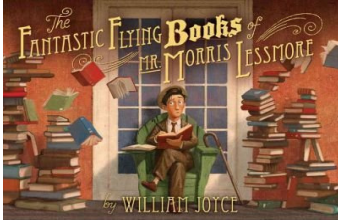
Jan Van WESSUM- HOLLANDA

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 20.04.2014)

Yıllar boyunca kütüphanede okunmayı bekleyen kitapların sizce duygu ve düşünceleri neler olabilir? Kütüphanedeki kitapların dili olsaydı TV izleyen kadınla aralarında hangi konuşmalar geçerdi?

Canlandırma etkinliğinden sonra öğretmenin şimdi size “ The Fantastic Flying Books of Mr. Morris Lessmore (Bay Morris Lessmore’un Fantastik Uçan Kitapları) adlı kısa filmi izleteceğim.” demesi ve öğrencilerin yerlerine geçmelerini istemesi. Filmin izlenmesinin ardından “Sizce Bay Morris fırtına sonrasında nasıl bir yerle karşı karşıya kalmıştır? Burası neden siyah-beyazdır? Siyah-beyaz yeri, bir anda renkli hale getiren şey nedir? Bay Morris renkli dünyada neler yapmıştır? Sizce yaşlı kitabı iyileştiren şey nedir? Bay Morris gidince kitaplar neden üzülmüştür? Sizce bu filmi yapanların bize vermek istediği ileti ne olabilir?” sorularını sorması. (**Amaç:** İzlediği düzeyine uygun bir filmi

tam ve doğru olarak anlayabilme)

The Fantastic Flying Books of Mr. Morris Lessmore.mp4

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe dersinizde kitapların işlevleri üzerine anlatmaya dayalı süreç geçirecek, ayrıca seseş sözcükleri öğreneceksiniz. Böylece sesleri aynı, ancak anlamları farklı olan sözcüklere tanık olacaksınız. Bu da sizin Türkçenin sözcükler ve anlamları açısından ne kadar zengin olduğunu bir kez daha görmeyi sağlayacaktır. Ayrıca büyük harflerin kullanım yerlerini öğrenerek yazılı anlatımınızda yazım açısından daha başarılı olacaksınız.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Bu haftaki dersinizde seseş sözcüklerin ve büyük harflerin kullanım yerlerinin yanı sıra metinde geçen kimi sözcüklerin anlam özelliklerini de öğrenerek sözcük dağarcığınızı geliştireceksiniz.” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “Şimdi de bu becerileri edinebilmeniz için Mine Soysal’ın “Eyvah Kitap” adlı kitabındaki öyküleri okuyarak değerlendirmeye başlayacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Öğretmenin, öğrencilerden kitaplarını kapatıp dinlemeyle ilgili ilkeleri uygulamalarını istemesi,

2. Öğretmenin dinleme ile ilgili ilkeleri anımsatması,

3. Metnin öğretmen tarafından kurallara uygun olarak sesli okunması (Chopin'in

Impromptus in A Flat Major, op.29 adlı parçası eşliğinde

Chopin Impromptus.wma

4. Öğretmenin, metni okuması sırasında, sınıfı (okunan metne öğrencilerin dikkatlerini toplayıp toplamadıklarını, metni dinleme ilkelerine uygun dinleyip dinlemediklerini gözleriyle sürekli denetlemesi)

5. Metni, sessiz olarak kurallara uygun biçimde öğrencilere okutması; sınıfta dolaşarak sessiz okuma kurallarına uymayanları uyarması, hataları düzeltmesi,

6. Metni, anlatım bütünlüğü bozulmayacak biçimde değişik üç öğrenciye sesli olarak okutması; vurgu ve tonlama açısından başarılı okuyan öğrencilere pekiştireç vermesi, okumada düşülen hataları aşağıdaki ilkeleri gözeterek düzeltmesi (Evet: 3, Kısmen:2, Hayır:1 olarak puanlanır.):

Sesli Okumada Aranılan Özellikler ¹⁹	Evet	Kısmen	Hayır
Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirdi mi?			
Okurken hareketlerde ölçülü davrandı mı?			
Konuşma hızıyla mı okudu?			
Konuşma sesiyle mi okudu?			
Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturabildi mi?			
Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırabildi mi?			
Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okudu mu?			
Soluğunu, okunacak tümcelere göre ayarladı mı?			
Sese, hoş giden bir renk (kalınlık, incelik) verdi mi?			
Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yaptı mı?			

¹⁹ "Sesli okumada aranılan özellikler", Sever (2011b)'den yararlanılarak belirlenmiştir.

Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarladı mı?

7. Öğrencilerden, metinde geçen anlamını bilmedikleri söz, sözcük, ikileme ve deyimlerin anlamlarını metnin bağlamından çıkarmalarını istemesi,

8. Öğrencilere, “Şimdi size metnin duygu, düşünce yapısıyla ilgili sorular soracağım; beni dikkatle dinleyiniz.” demesi. Aşağıdaki her soru için üç ya da beş öğrenciye söz vermesi. Konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, gerekli düzeltme yapması.

SORULAR- YANITLAR

S.1. Burak neyi söylediğinde ortalık karışmıştı?

Y.1. Burak, kitap okumak zorunda olmadığını söylediğinde ortalık karışmıştı.

S.2. Burak’ın söylemleri karşısında ailesinin tepkisi neydi?

Y.2. Ailesi, Burak’ın çok kitap okuması gerektiğini sürekli yinelemiş, hatta eve gelen konuklara da yineletmiştir.

S.3. Burak, kitap okumayı neden sevmiyor? Siz kitap alırken kendiniz mi karar veriyorsunuz, yoksa kitaplarınızı aileniz mi seçiyor? Kitap seçiminde nelere dikkat edersiniz?

Y.3. Çünkü Burak’ın eline tutuşturulan kitapların çoğu sıkıcıdır...

S.4. Burak’ın kitap okumak için zamanı var mı? Sizce kitap okumak için bol zamanın olması mı gerekiyor, yoksa zamanımız sınırlı olsa bile vakit ayırmamız mı gerekiyor? Siz kitap okumak için neler yapıyorsunuz?

Y.4. Hayır, çünkü Burak, eve ödev getirdiği, zamanının büyük bölümünü derslere harcadığı için kitap okumaya zamanının olmadığını düşünmektedir...

S.5. Burak, uygun zamanında eğlenmek için neler yapmayı sevmektedir?

Y.5. Tuğsanlar’a gidip pinpon oynamayı, bahçeye inip böcek avlamayı, saatlerce internette konuşmayı sevmektedir.

S.6. Burak, neleri okumaktan hoşlanmaktadır?

Y.6. Burak, teknoloji dergilerini okumaktan hoşlanmaktadır.

S.7. Burak, sınavı olmasına karşın ne yapmaktadır? Burak’ın bu davranışını doğru buluyor musunuz?

Y.7. Burak, matematik sınavı olmasına karşın derginin son sayısını okumak için akşam on birden gece yarısı bire kadar uyumamıştır. Bence Burak'ın davranışı...

S.8. Burak'ın kitap okumak için koşulu nedir? Siz, Burak'a katılıyor musunuz?

Y.8. Burak, okuması için sevmesi ve zorla yapılmaması koşulunu öne sürmektedir. Ben Burak'a...

S.9. Siz, Burak'ın kitapla ilgili düşüncelerini doğru buluyor musunuz? Nedenleriyle birlikte tartışınız. (**Amaç:** Başkalarının düşüncelerine karşı hoşgörülük)

Y.9...

S.10. Çocuklar şimdi de size bir bilmece sormak istiyorum:

Beyazdır tarlası

Siyahtır tohumu

Elle ekilir

Dille biçilir

M. Kadri Sümer- Bilmece Bildirmece

Y.10. Kitap

S.11. Sizce kitabın yaşamımızdaki yeri nedir? Kitap deyince aklınıza neler gelmektedir? (Öğretmenin en az beş öğrenciye söz vermesi.) Peki, sizce büyükler neden kitap okumamız konusunda bizleri yönlendirmek istiyorlar? Tartışınız. (**Amaç:** Tartışmalarda demokratik ilkelere uymaya razı oluş)

Y.11...

S.12. Çocuklar, şimdi size bir şiir okuyacağım. Sizce şiirle okuduğumuz metin arasındaki benzer ve farklı olan yönler nelerdir?

Çocuk Dergisi

Abone oldum.

Evimize her hafta

Çocuk dergisi geliyor.

Önce babam

Sonra annem

Daha sonra da ablam okuyor.

Sıra bana gelince

Kardeşim ağlamaya başlıyor.

Babam da "Sen büyüksün" deyip

Alıyor elimden dergiyi,

Kardeşime veriyor.

Eğer yırtılmazsa dergim

Tabii ben de okuyorum.

Ama bir şey var ki
Kendileri okurken
Benim de küçük olduğumu

Neden düşünemiyorlar?
Bunu bir türlü anlayamıyorum.

Yalvaç Ural- Kulağımdaki Küçük Çan, ss. 34.

ARA ÖZET: Bir metni tam ve doğru olarak anlayabilmemiz konusunun ve ana düşüncesinin bulunmasına bağlıdır. Genellikle yazılar, belirli bir ana düşünce üzerine kurulur ve metnin gelişimi de buna bağlı olarak yapılır.

ARA GEÇİŞ: Yazılarda aynı konu olmasına karşın farklı ana düşünceler öne sürülebilir. Anlayarak okuma, konu ile ana düşünce arasındaki ilişkiyi bulmakla başlar.

Öğretmenin, “Şimdi metindeki konuyu ve ana düşünceyi bulacağız, ardından aynı konuyu ele alan bir başka metin üzerinde konuşacağız.” demesi ve önce aşağıdaki soruları öğrencilere sorması, yeter sayıda öğrenciden yanıt alması, ardından aşağıda verilen metni sesli okuma ilkelerine uygun olarak okuması:

SORULAR- YANITLAR

S.1. Yazarın üzerinde durduğu konu nedir?

Y.1. Yazar, bir öğrencinin kitap okumayı neden sevmediğini ele almaktadır.

S.2. Yazarın okura vermek istediği ileti nedir?

Y.2. Yazar, okura “Hiçbir zaman zorla, sevmediğimiz şeyleri okumak durumunda bırakılmamalıyız. Çünkü böyle bir durumda kitap okumak bize itici gelebilir.” İletisini vermek istemiştir.

S.3. Siz yazar olsaydınız bu metne nasıl bir başlık koyardınız? (Metne uygun başlık koyan öğrencilere pekiştirme verilir.)

Y.3...

SELİN
13 YAŞINDA
OKURKEN İYİYİM

Evde, dersler dışındaki bütün zamanımı kitap okuyarak geçiriyorum diye annemle babam benden şikâyet ediyorlar. Onlarla pek zaman geçirmiyorum diye söyleniyorlar bana bazen. Daha doğrusu, takılıyorlar bana. Çok kitap okuyorum diye ciddi ciddi kızacak halleri yok ya!

Aslında bazı günler biraz fazla kaçırdığımı ben de fark ediyorum. Tatil günleri daha çok oluyor bu. Beni odamdan yemeğe bile zorla çıkarıyorlar.

Bir yere gitsek de yine aynı şey. Uçakta, arabada, trende her yerde okurum ben. Evet, dışarıda olup bitenler de ilgimi çekiyor ama elimde kitap varken kendimi daha iyi ve güvende hissediyorum. Kimseyle uğraşmak, kimseye laf anlatmak zorunda değilim okurken. Beni rahat bırakıyorlar.

Hele bir de çok sevmişsem okuduğum kitabı, zamanın nasıl geçtiğini hiç fark etmiyorum bile. Acaba şimdi ne olacak, kim kime ne diyecek, ne yapacak derken hızla sayfadan sayfaya geçiyorum. Sanki o kitabı bitirmeden başka bir şeyle ilgilenmem olanaksızmış gibi. Babaannemin o çok sevdiğim evinde bile artık böyle...

Geçenlerde artık onunlayken de daha çok kitap okuduğumu söyledi bana. “Eee, artık genç kız oluyorsun, yavrum,” dedi bana. Öğle yemeğimizi bitirmiş, masada sohbet ediyorduk. “Elbette, kendi kendine kalmak isteyeceksin. Kitap okumak iyidir. İnsana kendi yapabileceklerini anlatır. Oturduğun yerde dedektif olursun, kovboy olursun, kâşif olursun, kahraman hatta suçlu olursun. Yani insanın hallerini tanırırsın, böylece de hayatı anlarsın, yavrum. Oku, istediğin kadar oku.” O gün bana kitaplığındaki cilt cilt dedektif romanlarını göstermişti. Koca bir raf dolusu!..

Şimdilerde salondaki büyük yeşil kanepede en favori yerimiz. İkimiz de işlerimizi bitirdikten sonra yeşil kanepede buluşuyoruz. Kanepenin bir ucunda babaannem oturup elişi yapıyor. Ortada genellikle Minder uyuyor oluyor. Öteki uçta da ben yatıp yuvarlanarak o kitapları okuyorum durmadan. Bu halimiz sonsuza dek sürebilir, hiç sakıncası yok bence.

Bu arada Alaska'dan sonra bir de Mısır'a gitmeye karar verdim. Müthiş yerler!

Mine Soysal- Eyvah Kitap, ss.74-76 (Kısaltılmıştır.)

Öğretmenin metni (Okurken İyiyim) sesli okumasından sonra öğrencilere sessiz olarak kurallara uygun biçimde okutması; sınıfta dolaşarak sessiz okuma kurallarına uymayanları uyarması, hataları düzeltmesi. Bunun için aşağıdaki “Sessiz Okumada Aranılan Özellikleri”i gözetmesi (Evet: 3, Kısmen:2, Hayır:1 olarak puanlanır.):

Sessiz Okumada Aranılan Özellikler ²⁰	Evet	Kısmen	Hayır
Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getiriyor mu?			
Okurken konuşma organlarını (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmemeye dikkat ediyor mu?			
Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumamaya dikkat ediyor mu?			
Gereksiz duraklamalar yapmamaya dikkat ediyor mu?			
Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirmeye dikkat ediyor mu?			

Ardından öğretmenin şimdi “Okurken İyiyim” adlı metinle ilgili sınıfa yönelmek üzere nitelikli üç soru yazıp yanıtlayınız.” demesi. (Etkinlik sonrası en az beş öğrenciye söz hakkı verilerek hazırladıkları sorunun birini karşısındaki arkadaşına yönelmesi istenir. Böylece sınıf U biçiminde olduğu için öğrencinin karşılıklı konuşma yapması sağlanacaktır.)

²⁰ “Sessiz okumada aranılan özellikler”, Sever (2011b)’den yararlanılarak belirlenmiştir.

S.1.....

Y.1.....

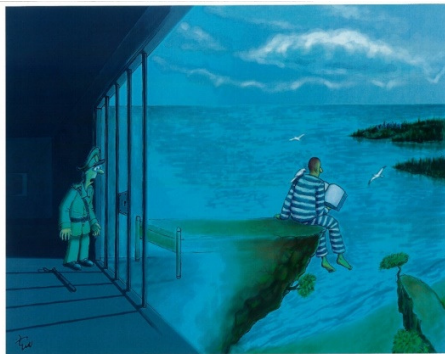
S.2.....

Y.2.....

S.3.....

Y.3.....

Öğretmenin şimdi size bir karikatür göstereceğim. Sizce bu karikatürle Selin arasındaki benzerlikler nelerdir?

Mehdi Mohammadi Roozbahani- İran

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 24.04.2014)

Selin'le Benzer Yönleri

Selin'le Farklı Yönleri

Öğretmenin “Şimdi de metinlerin temel karakteri olan Burak ve Selin’i kitap okumaya yönelik düşünceleri ve davranışları açısından karşılaştırınız. Ardından bu iki karakterin size benzeyen ve sizden farklı olan yönlerini yazınız.” demesi.

BURAK**SELİN**

1.

1.

Benim Burak ve Selin’e Benzer Yönlerim	Benim Burak ve Selin’den Farklı Yönlerim

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Okuduğumuz bir metni anlayabilmemiz; konunun gelişim sırasıyla ilgili sorulara doğru yanıt verebilmemiz ve metne uygun soru-yanıt oluşturabilmemizle yakından ilişkilidir. Ayrıca karakterlerin özelliklerini belirlememiz de metni daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Bu da her şeyden önce iyi bir okuma ve okuduğunu anlama becerisi kazanmamız ile mümkün olacaktır.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şimdiye kadar yaptığımız etkinliklerle metinlerimizi kimi yönleriyle kavramaya çalıştık. Ancak metinleri tam ve doğru anlamamız için metinde geçen sözcük, söz öbekleri, deyimlerin anlamlarını da bilmemiz gerekir.” demesi, aşağıdaki soruları sırasıyla, yeter sayıda değişik öğrenciye sorması:

SORULAR- YANITLAR

1. Metinde geçen “tepe, bastırmak, yetişmek” sözcüklerinin metindeki anlamını seçeneklerden yola çıkarak belirleyiniz.

Tepe:

a. Bir şeyin en üstteki bölümü: “Pencere önünde dimdik durmuş, kocaman ağaçların tepesine bakıyordunuz.” S.Faik.

b. Yüksekliği genellikle birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına,yamaçları yatık yer biçimi: “Derenin sağ tarafında yükselen tepenin yamaçları daha hafif eğimli, daha genişti.” N.Cumalı.

c. Birinin yanı başı, başucu: Tepemde durup canımı sıktı.

d. Bir yerin, bir nesnenin vb.nin üstü, tam hizası: “Ekşisu’da trenden indikleri sırada güneş tam tepelerindeydi.” N.Cumalı.

e. Başın üst, kafatasının iki kulak arasında kalan bölümü: “Güneş sanki yalnız sizin tepenize ışık ve sıcaklık aksettirmeye çalışıyor.” –R. H. Karay.

Bastırmak:

a. Basmak eylemini yaptırmak.

b. (-i) Zararlı bir olayı önlemek: İsyanı bastırmak. Yangını bastırmak.

c. (-i) Üstünlüğünü göstermek: Ustalıkta arkadaşlarını bastırdı. “Maç başladı. Onuncu sınıf bizden güçlü, bastırıyor.” O.Akbal.

d. Bir kumaşın kenarını kıvrıp dikmek: “Ceketin kollarını uygun uzunlukta bastırmıştı anası.” –Füruzan.

e. (-i) Gidermek: Bir lokma ekmek yiyip açlığını bastırdı. “Korkusunu bastırmak için bir bardak soğuk su içti.” –A. Nesin.

f. (Yanıt için) Hemen yetiştirmek: Cevabı bastırdı.

g. (-i) Ansızın birinin yanına gitmek: Bu akşam Mehmet’i bastıralım. “Ama bir evi tek başına çeviren, o evin düzeninden sorumlu kadınlar ansızın bastıran konuktan her zaman tedirgin olurlar.” –O. Rifat.

h. (nsz) Birdenbire ve pek çok etkisini göstermek: “Yağmur bastırmasaydı daha otururduk.” –A. Nesin. “Karataş Köyü’nde akşam ıpıssız bastırır.” –F. Baykurt. “Sancılarım zaman zaman azalıyor, sonra gene birden bastırıyordu.” –A. Nesin.

Yetişmek:

a. Ulaşmak, ermek,: “Gâvur Ali kahvedeki cemaate hiçbir şey söylemeden küçük çobanla uzaklaştı, bir nefeste ağıla yetişti.” –Ö. Seyfettin.

b. (Vaktinde) Tamam olmak, bitmek, hazırlanmak, hazır olmak: Bu giysi yarına yetişmeli.

c. Vaktinde varmak, vaktinde bulunmak: Vapura yetişemedik. Hekim yetişmeseydi hasta kurtulamazdı.

d. Bir işe başlamış olanlara ya da gidenlere sonradan katılmak: Arkadan bize yetişti.

e. Değmek, uzanıp dokunabilmek: Ben o dala yetişemem. Bu ip kuyunun dibine yetişmez.

f. Vakit bulmak, yapabilmek: Ben bu kadar işe yetişemem.

g. Yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek: Bu para yetişir. Bu yemek hepimize yetişir.

h. Bir zamanda yaşamış olmak, bir zamanı ya da kimseyi görmüş olmak: Ben dedeme yetiştim, torunlarıma da yetiştim.

i. Üremek, büyümek, olmak: Burada çam iyi yetişir. “Şu Marmara kıyılarında o sene bol meyve yetişmişti.” –S. Faik.

j. Eğitim görmüş olmak, öğrenmek, gelişmek: “İşte bu kadronun içinde yetişecektim ben.” –Y. Z. Ortaç.

k. İş görebilecek yaşa gelmek, büyümek: “At dört, kız on beşe yettiği zaman / Severim kır atı bir de güzeli.” –Dadaloğlu.

l. Yardım etmek, yardımına koşmak.

2. Metinde geçen “üşenmek, geyiklemek” sözcüklerinin anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak kestirimde bulununuz, daha sonra anlamlarını sözlükten bularak bir tümce içinde kullanınız.

Geyik yapmak (geyiklemek)

Kestirilen Anlam:

Sözlükte Geçen Anlam:

Örnek Tümce:

Üşenmek

Soldan Sağa

1. Kendi kendine konuşmak, çıkışmak, azarlamak, eleştirmek, sızlanmak.
2. Kızdırmak, üzme, şaşırtmak amacıyla şaka yollu konuşmak.
3. Kadar gibi bir eylemin sona erdiği noktayı ya da zamanı anlatan ilgeç
4. Çekinilmesi, dikkatli olunması gereken durum.
5. Yanlış olmayan
6. Üstüne öteberi koymak için duvara ya da bir dolabın içine birbirine koşut olarak tutturulmuş, genellikle geniş, uzun tahta ya da metal levha

Yukarıdan Aşağıya

- a. Ölçüyü, sınırı aşmak; fazlasına gitmek
- b. Olma olasılığı bulunmayan
- c. Var olmasına karşın bilinmeyen bir şeyi, yeri bulan, bulucu.
- d. Kadınların örgü, dantel gibi ürünlerinin genel adı
- e. Sonu olmayan, hiç bitmeyen

Bulmacanın Yanıtları:

Soldan Sağa: 1. söylenmek, 2. takılmak, 3. dek, 4. sakınca, 5. doğru, 6. raf.

Yukarıdan Aşağıya: a. kaçırmak, b. olanaksız, c. kâşif, d. eliş, e. Sonsuz.

ARA ÖZET: Bir metni anlayabilmemiz için sözcük dağarcığımızın zengin olması gerekir. Bunun için her metinde karşılaştığımız yeni sözcüklerin anlamlarını öğrenmeliyiz. Özellikle sözcüklerin metin içindeki anlamlarını bilmek, yazılı ve sözlü anlatımımızdaki başarımızı da artıracaktır.

MACUN

Teknesini karaya çekmiş dayım,
artık gerekliymiş onarım.
Heveslendim,
Bir köşesini de
Ben zımparaladım.

“Koş macun getir!” dedi dayım
Banyoya koştum,
aradım, taradım
Macunun yanında
fırça da ister sandım.

Çok güldü dayım,
kahkahası çıktı gökyüzüne
Anlamadım ki
nesi komikti
getirdiğim
macunla fırçanın?

Mavisel Yener- Şiir Saldım Gökyüzüne,
ss.36

TAKIM

Annem dedi ki:

“Al bakalım,
sana armağanım,
kolye, küpe takım.”
Kardeşim bunu duyunca
başladı bağırmaya:

“En büyük bizim takım
Evet, tamam bizim takım
Bizim takım, sizin takımsa
Elbette en büyük takım
Bizim takım.

Sizin takım en büyük
Bir de bizim takım
Onların takımını da bizim takım
Bizimki de onların takımını
Siz, biz, onlar
Hepimiz büyük takım!”

Kardeşimin sözünü ettiği
bu takım hangi takım
Bilemedim ama
bence en güzel takım
benim takımım!

Mavisel Yener- Şiir Saldım
Gökyüzüne,ss.67

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin önceki sayfada yer alan “Macun” ve “Takım” adlı şiirleri fotokopi makinesi ile çoğaltması ve öğrencilere dağıtması:

- “Macun” adlı şiirde çocuk macun ve fırça getiriyor. Peki, dayısı çocuğa neden gülüyor?

- “Takım” adlı şiirde ise ilk dörtlükte söz edilen *takım* sözcüğü ile çocuğun kardeşinin algıladığı *takım* sözcüğü arasındaki anlamsal fark nedir?

- Her iki şiirde de karışıklığa yol açan sözcükler nelerdir? Bunun nedeni ne olabilir? (**Amaç:** Tartışmalarda demokratik ilkelere uymaya razı oluş)

“Öğretmenin “ Sözcük dağarcığımızın zengin olabilmesi için sözcüklerin eş, zıt, yakın anlamlarını ve sesteş sözcükleri bilmemiz gerekir. Geçen dersimizde sizlerle eş ve zıt anlamlı sözcükler üzerinde çalışmıştık. Şimdi de Türkçede sesteş sözcüklerin özelliklerini öğreneceğiz.” demesi ve ardından “Kitap Okumak Zorunda Değilim!” adlı metinde geçen “Hepsinde aynı saçma şeyler!” tümcesindeki ‘**saçma**’ sözcüğü:

1. Saçmak işi.

2. Bir tür balık ağı, serpme ağ

<http://www.avistanbul.com.tr/asp/product/22950/Serpme-Ag-5kg-Makina-Orgusu> (Erişim Tarihi: 26.04.2014)

3. Avda kullanılan fişeklerin içine konulan, türlü boylardaki küçük ve yuvarlak kurşun tanesi.)

<http://www.avyaban.com/forum/index.php?topic=1674.0>

(Erişim Tarihi:

26.04.2014)

(Metindeki tümcede) “Yersiz, akla aykırı, tutarsız söz” anlamında kullanılmıştır. Yine aynı biçimde ‘Okurken İyiyim’ adlı metinde “O gün bana kitaplığındaki cilt cilt dedektif romanlarını göstermişti.” tümcesinde geçen ‘**cilt**’ sözcüğü:

1. Ten
2. Formaları, yaprakları birbirine dikerek veya yapıştırarak kitap, defter, dergi vb.ne geçirilen deri, bez veya kâğıtla kaplı kapak.
3. (Bu tümcede) Bir eserin ayrı ayrı basılan bölümlerinden her biri.

Dolayısıyla bu sözcükler, eşsesli (sesteş) sözcüktür. O halde eşsesli sözcük deyince ne anlıyorsunuz? Tanımlayınız. Siz de birer örnek veriniz; verdiğiniz örnekleri birer tümcede kullanınız.” demesi. (Öğretmenin yeter sayıda değişik öğrenciye söz vermesi, tümce kurmada düşülen hataları düzeltmesi, özgün örneklere pekiştireç vermesi.) Ardından öğretmenin aşağıdaki etkinlikleri yapması:

- Herkesle **alay** ederci. (.....)
- Bizim **alay** kazandı. (.....)
- Yağmurdan kaçarken **doluya** tutulduk. (.....)
- İçerisi **doluya** benziyor. (.....)
- Günde beş **ekmek** gerekiyordu. (.....)
- Toprağı işleyip **ekmek** istiyordu. (.....)
- **El**, elden üstündür. (.....)
- El** gibi davranma, yardım et. (.....)
- Askerliğini **er** olarak yapmıştı. (.....)
- O sabah çok **er** kalkmıştı. (.....)

1. Aşağıdaki sözcükleri hem ad hem de eylem olarak birer tümcede kullanın.

gelecek Babam yarın gelecek.

Yurdumuzun geleceği size bağlı.

içecek

yiyecek

açacak

tutacak

alacak

verecek

2. Aşağıdaki sesteş (eşsesli) sözcüklerden değişik anlamlarda ikişer tümce kurun.

Ay

Çay

Yüz

Al

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Çocuklar, sesteş sözcükleri örnekler vererek öğrendik. Böylece Türkçemizde sesleri aynı olmasına karşın farklı anlamlar taşıyabilen sözcüklerin olabileceğini gördük. Bu da bizim sözcüklerin anlamlarına göre kullanmaya yönelik daha dikkatli olmamızı sağlayacaktır.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, yazılı anlatımımızda başarılı olabilmemiz için yazım kurallarını göz önünde bulundurmamız gerekir. Bu yazım kuralları içinde büyük harflerin kullanılışı önemli bir yer tutar.” demesi ve “Aşağıdaki tümcelerde neden büyük harfle başladığını düşünmenizi istiyorum.” diyerek aşağıdaki tümceleri inceletmesi :

1. **Bunu** ilk söylediğimde ortalık epeyce karıştı.

Tümce başında büyük harfle başlanır.

2. Neden mi sevmiyorum kitapları? Çok basit! **Kitaplar** sıkıcıdır da ondan. **Bugüne** dek elime tutuşturduklarının çoğu böyleydi.

3. **Türkiye Büyük Millet Meclisi**, 23 Nisan 1920’de kurulmuştur.

4. Benim ikinci dilim, **İngilizce**dir.

5. **Dünya**’ya ortalama uzaklık olarak en yakın gezegen **Venüs**’tür.

6. **Venüs**; **Zühre**, **Çolpan** veya **Çoban Yıldızı** olarak da bilinir.

7. 29 **Mayıs** 1453’te **Fatih Sultan Mehmet**’in **İstanbul**’u fethetmesiyle **Orta Çağ** sona ermiş, **Yeni Çağ** başlamıştır.

Öğretmenin, her tümcenin çözümü için üç öğrenciye söz hakkı vermesi, yanlış yanıtları ipucu vererek düzeltmesi, doğru yanıtları pekiştirmesi. Ardından “Büyük harfler başka nerelerde kullanılır?” sorusunu sınıfa yöneltmesi, sorunun yanıtı için yazım kılavuzundan yararlanılmasının istenmesi.

ARA ÖZET: Çocuklar, büyük harflerin kullanım kurallarını öğrenmeli ve yazılarımızda bunları doğru kullanmalıyız.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Duygu ve düşüncelerimizi anlatmanın birçok yolu vardır. Bunlardan bazıları; resim yapmak, karikatür çizmek, şarkı bestelemek, dans etmek, konuşmak veya yazmaktır. Şimdi sizlere iki karikatür göstereceğim. Bu karikatürün sizde bıraktığı duygu ve düşünceleri yazma ilkelerine uygun olarak yazınız.” demesi. (Öğretmenin yazma çalışması sırasında gerekli gördüğü yerlerde öğrencilere ipucu vermesi.)

Kürşat

Zaman

(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 24.04.2014)

B. ARYANA

Bijan

Aryana

(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 24.04.2014)

SON ÖZET: Duygu ve düşüncelerimizi aktarmanın değişik yolları vardır. Bu yollardan biri de yazmadır. Ancak yazıyla kendimizi düzgün biçimde anlatabilmek için çok okumamız, doğru anlamamız, dilimizin kurallarını öğrenerek bol bol yazmamız gerekir.

TEKRAR GÜDÜLEME: Yazma çalışmasında en başarılı öğrenci sınıfça saptanacak ve öğrenciye, sınıf kitaplığından bir kitap armağan edilecek.

KAPANIŞ: Öğretmenin, Susanna Tamaro'nun "Kitaplardan Korkan Çocuk" adlı yapıtının kapak resmini göstermesi, öğrencilere kitapta neler anlatılmış olabileceğini sorması, alınan yanıtların ardından kitabın öğrencilerin merak duygularını devindirecek biçimde tanıtılması.

Salık verilen kitaplar:

Akal, Aytül; Yener, Mavisel; Kantar, Ayda ve Ceylan, Saadet (2011). *Kırmızı Şemsiye*. İzmir: Uçanbalık Yayıncılık.

Budak, Abdülkadir (2010). *Uykusu Gelen Çiçek*. İzmir: Tudem Yayıncılık. ("İnsan Olmak" adlı şiir)

Clements, Andrew (2009). *Bunun Adı Findel*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Erdoğan, Fatih (2011). *Korsan Kitap Çetesi*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Gavalda, Anna (2014). *35 Kilo Tembel Teneke*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Kaynak, Melike Funda (2012). *Güneşe Açılan Pencere*. İstanbul: Bu Yayınevi. ("Kitap İçinde Bir Kurt Olsam" adlı bölüm)

Tamaro, Susanna (2009). *Kitaplardan Korkan Çocuk*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

Ural, Yalvaç (2013). *Sincap- Şiirler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık. ("Büyükler ve Çocuk Kitapları" ve "Kitaplarıma" adlı şiirler)

ÖDEV

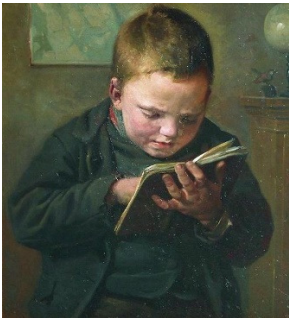
Birlikte Kitap Okuyan Kız Kardeşler- Constantin Hansen

<http://www.pinterest.com/pin/181410691210420884/> (Erişim Tarihi: 16.03.2014)

Okuyan Genç Kız (La Liseuse)- Jean-Honoré Fragonard

http://tr.wikipedia.org/wiki/Okuyan_Gen%C3%A7_K%C4%B1z (Erişim Tarihi: 15.03.2014)

Constantin Hansen

<http://www.pinterest.com/pin/72831718946976727/> (Erişim Tarihi: 16.03.2014)

Öğretmenin “Sizce resimlerdeki kişiler nasıl bir kitap okuyor? Sizin en çok ilginizi çeken kitap nedir/ kitaplar nelerdir?” sorularını yöneltmesi, daha sonra okudukları bir kitabı değerlendirmelerini istemesi (“Etkinliklerle Türkçe Öğretimi (ss.32)” adlı yapıttaki “Kitap Okuma Dosyası”ndan yararlanması).

PROJE ÖDEVİ

PROJENİN ADI: OKULUMUZDA BİR YAZAR VAR

Sınıfça kitaplığınızda yer alan kitapların yazarlarından birini seçiniz. Öncelikle bu yazarla ilgili bir araştırma yapınız. Ardından kitaplığınızda bulunmayan kitaplarını belirleyiniz ve her biriniz onun kitaplarından birini okuyarak sınıf içinde tartışınız. Daha sonra yazara soracağınız soruları sınıfça belirleyiniz. Ardından yazarı, okulunuza davet etmek için bir davetiye hazırlayınız ve bunu öğretmenlerinizle ve okul müdürünüzle işbirliği yaparak yazara ulaştırmaya çalışınız. Daha sonra yazar için okulunuza asılacak bir afiş hazırlayınız.

(Söyleşi için hazırlık aşamasında, Türk Dili Dergisi'nin “Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı”nda yer alan ve yazarların çocuklarla yaptıkları söyleşileri içeren birinci bölümden yararlanabilirsiniz:
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=539:aralk-2014&catid=44:suereli-yaynlarmz)

DEĞERLENDİRME

1. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde sesteşi olabilecek bir sözcük kullanılmamıştır?

- a. Bu yaz, tatilimizi kent dışında geçireceğiz.
- b. Ata binen geline al bir yazma örttüler.
- c. Yağmur başlamadan sen git; ben sonra gelirim.
- d. Şu çay ne ağır akıyor.

2. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde sesteş sözcükler aynı tümce içinde kullanılmıştır?

- a. Güzel yüzün benli de gönlün niye bensiz.
- b. Yaz kış hiç durmadan çalıştı, çabaladı.
- c. Bağdaki asmalar, hep seni hatırlatır bana.
- d. Yüz güzelliği değil, kalp güzelliği önemli.

3. Aşağıdakilerden hangisi sesteş sözcük değildir?

- a. Kır
- b. Al
- c. Don
- d. Katı

4. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde büyük harflerin yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- a. Telefon faturasını PTT'ye ödeyip gelecekti.
- b. O sel felaketi 24 aralıkta olmuştu.
- c. Bu salonda kısa bir süre önce Ressam Salvador Dali'nin tabloları sergilendi.
- d. Yakup Kadri, Kiralık Konak adlı romanında kuşaklar arası çatışmayı anlatır.

5. Aşağıdaki tümcelerın hangisinde büyük harflerin yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- a. 18 Haziran 2014 arşamba günü dğnmz olacak.
- b. Bugün Doğu Anadolu Bölgesi'ne yılın ilk karı yağmış.
- c. Soğuk havalarda Haliç'i biri sis bulutu kaplar.
- d. Ahmet'e dünyanın güneşe olan uzaklığını sordum ama bilemedi.

EK A.2.2. 6. SINIFA YÖNELİK EĞİTİM DURUMLARI

EĞİTİM DURUMU 4

Metnin Adı: Bisiklet Aşkına

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARAN- LAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1. “Bisiklet Aşkına” adlı öykü 2. “Göklenme” adlı şiir 3. “Dereler” adlı fabl 4. “Sevdikleri” adlı şiir 5. Bilmece	1. Huseyngulu Aliyev’in bir karikatürü 2. Atila Özer’in bir karikatürü 3. Ratip Tahir Burak’ın bir karikatürü	1. Klasik Müzik (Chopin) 2. Klasik Müzik (Mozart)	1. “Love Tricycle” (Bisikletlerin Aşk Üçgeni) adlı kısa film 2. “Gerçek Sevgi Asla Ölmez” adlı bir video görüntüsü

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

BİSİKLET AŞKINA

Annesi az sonra eve varırdı. Yel gibi geçti bakkalın önünden. Geniş bir yay çizip gidonu sağ kırdı. Otuz metre ötedeydi evi. Tam, “Oh be, yetiştim!” demek üzereyken önüne bir şey fırladı! İriyarı bir Siyam kedisi! Frenlere mi asıldı, gidonu mu kırdı, ayırımına varamadı. Havada uçarken ablasının feryadını duydu. “Kardeşiiiiim!”

Öztürk, apartman bahçesindeki yeni sulanmış çimenlere serilmiş, bisikleti Kırmızı Şimşek ise bahçenin demir korkuluklarına çarpıp yamulmuştu. Ciğerlerindeki çimen kokusuna ve gözünün önünde uçuşan yıldızlara karşın Özü, yardımına koşan kapıcıya güçlkle mırıldandı. “Bi- bisikletim...”

“A be, oğlum! Boş versene bisikleti şimdi!”

“Özü, canım!..” Ateşçiçeklerini aşır yanına çöken İnci'nin elleriyle Özü'nün her yerini yokladı. “Kırıgın çıkığın var mı? Canın çok yanıyor mu?” Kapıcının yardımıyla doğrulanan kardeşinin çamurlanan burnunu sildi.

“A be, kaygılanmayasın, hanım kızım!” dedi kapıcı. “Çok şükür; bak, bir şeyciği yok.”

Zavallı çocuğun yaşadığı ürkü öylesine büyüktü ki ağrısının sızısının ayırımında değildi. Ama gözleri demir korkuluğuna kayınca yüreğinin de tıpkı bisikleti gibi ezildiğini hissetti. “Aaa-abla, bi-bisikletim!..”

Bisiklet umurunda değildi İnci'nin! Özü, tek parça, karşısındaydı ya! “Başlatma şimdi bisikletine!” diye söylendi kardeşine. “Çimene değil de betona kapaklansaydın ne olacaktı, düşündün mü?” Genç kız, kardeşine sarılarak koluyla destek olurken kapıcıya teşekkür etti. Yine ateşçiçeklerinin üstünden atlayarak kaldırıma yöneldiler.

Özü'nün bisikleti içler acısı durumdaydı. Far, kaporta, jant, ne varsa dağılmıştı. Ağır yaralı durumdaki Kırmızı Şimşek'i kaldırıp sürükleyen İnci, yan gözle kardeşine baktı. Özü'nün kirli yüzünden sessizce akan gözyaşları incecik yolaklar açmıştı. Beş yıl önce, babaları onları terk edip gittiğinde de böyle için için ağlamıştı. Yüreği burkuldu. “Boş ver. Sana bir şey olmadı ya!” dedi önce. Sonra da, sadece arka kaporta ve tekerleği sağlam kalan hurdaya bakarak, “Fazla da kötü değil.” diye ekledi. “Sabit pazarın orada bir bisiklet tamircisi var. Dur bakalım...”

“Kim bilir kaç para ister! Annem hayatta vermez!”

“Bunu sonra düşünürüz.”

Özü ve İnci, Kırmızı Şimşek'i merdiven altındaki boşluğa bırakıp eve girdiler. Kapı çaldığında Özü duşunu yapmış, temiz eşofmanını henüz giymişti. Annesinin olanı biteni öğrendiği zilin sesinden belliydi.

“Nerde o?”

“Buradayım, anne.”

“Çok şükür, ayaktasın! Miden bulanıyor mu? Başın dönüyor mu? Gözlerin kararıyor mu?..”

“Hayır, anne! Hiçbir şeyim yok. Sadece bisikle-”

“Hiçbir şey senden değerli değil, canım!”

Ne yemekte, ne yemekten sonra, ne de televizyon izlerken, anneleri bir daha kazadan söz etmedi. Sabah gecede ki sevecen tınının yerini, olağan buyurgan tonlama almıştı.

“İyice anladın, değil mi, kızım? Akşam döndüğümde o bisikleti görmeyeceğim. Kapıdan ilk geçen hurdacıya verilecek!”

Yataktan fırlayan Özü, “Anne!” diye seslenerek odasından çıktı ve evden çıkmak üzere olan kadının önünde dikildi. Özü’nün işaret parmağı ilk kez annesine uzandı. “Asla bisikletimi hurdacıya vermem!”

Kadının kahverengi gözlerinde şimşekler çaktı. “Bana kafa tutacak kadar büyümedin, küçük bey! O bisikletin tamiri için beş kuruş vermem, verdirtmem!” Çantasını başından geçirdiği gibi çıktı ve kapıyı olanca gücüyle çarptı.

Özü, “Çalıştır saksıyı, oğlum!” dedi kendi kendine. “Para bulmalısın. Ama nerden?..”

Başı yukarda efeler gibi Kırmızı Şimşek’i sürükleyerek bayır aşağı inen Özü yarım saat sonra, bu kez süngüsü düşmüş asker gibi bayırdan yukarı çıktı. “Bisikletin üç gün sonra hazır.” demişti tamirci. “Ne zaman istersen gelir alırsın.”

Yüz otuz lirayla beş tekliğe ihtiyacı vardı. Otuz beş lira kolaydı ama yüzlüğü bulmak olanaksızdı. Ablasından da yardım umamazdı. Bakkalın tabureye oturdu. Dirseklerini dizlerine dayadı, başını ellerinin arasına aldı ve ağlamamak için gözlerini yumdu.

Önce, “Hev, hev!” sesleri geldi kulağına, ardından yapışkan bir ıslaklık hissetti ayak bileklerinde. Hızla ayaklarını çekti. Aynı anda taburenin dibinde uzun tüylü, dili bir karış dışarıda durmadan kuyruk sallayan köpeği gördü. Tam ona, “Defol git!” diyecekken gevrek bir kadın sesi, “Ah, abisi! Seni pek sevdi,” dedi ve tasmanın kayışını hafifçe çekerek ekledi, “Hoşlanmadığı birinin ayağını kesinlikle yalamaz, Bağcık.”

Sürekli köpeğiyle konuştuğu için mahallede “kaçık” diye ünlenen yaşlı kadınsa bakkala döndü ve “Söylediğim gibi, Ahmet Efendi” dedi, “Hem sabah hem akşam, birer saat gezdirecek. Günde beş lira vereceğim. Yeter ki oğlum onu sevsin.”

Günde beş lira! Yirmi günde yüz lira! Karşısında oturan *terrier* cinsi köpek nedense Özü'nün gözüne pek sevimli göründü. Oturduğu tabureden kalkıp yaşlı kadına seğırtti. “Köpeği... affedersiniz, o...oğlunuzu ben gezdirebilirim... İsterseniz.”

Az önce gülümseyerek bakan kadın, bu kez kuşkuyla süzdü Özü'yü. “Nerede oturuyorsun bakayım sen?”

“Hemen şurada!” Bakkal Ahmet Efendi eliyle Özülerin apartmanını işaret etti. “Komşu sayılırsınız, Pervin Hanım. Bence Öztürk'e güvenebilirsiniz.”

Yaşlı kadının gergin yüzü yumuşadı. Gözleri parladı ve “oğlu”na dönerek sordu, “Ne dersin Bağcık?”

Yine “Hev hev!” sesleri çıkararak ayaklanan körpecik, Özü'nün ayak parmaklarını yalamaya başladı. Çocuk, kabaran midesini yutkunarak bastırmaya çalışırken Pervin Hanım, “Pekâlâ, Öztürk.” dedi. “Saat beşte bekliyorum seni.”

Havalara zıplamamak için zor dayandı. Yaşlı kadınla köpeği gözden kaybolur kaybolmaz, “Yupppppiiiiiiiiiii!!” diye bağırarak sıçradı.

Bağcık, her ayağa dilini uzatıyor, duvar diplerini kokluyor, çimlerden nefret ediyor, bağırsaklarını ağaç diplerinde boşaltıyor ve insan dışında, gördüğü her yaratığın peşinden kuyruğunu sallayarak koşuyordu. Tabii, bir de arabalar! Dönen tekerleklerle yarışmaya bayılıyordu.

Özü sonunda dayanamadı. Beşinci günün sabahı, yaşlı kadından uzun tüylü “oğlunu” teslim alırken, “Pervin teyze,” dedi. “Bağcık dur durak bilmiyor, sürekli koşuyor. Korkarım, ona iki kat mama vermek zorunda kalacaksınız.”

Yaşlı kadın kıkırdadı, “İlahi, oğlum! Kendine arkadaş arıyor o.” Bağcık'ın tasmaını Özü'ye uzatırken devam etti. “Onunla konuşmalı, şakalaşmalısın. Bundan pek hoşlanır. Yanında uslu uslu yürür, görürsün.”

Ne kadar dile getirmese de Özü, Bağcık'la her geçen gün daha iyi anlaşıyordu.

Daha Pervin Hanım'ın daire kapısına varmadan duydu havlamaları. Ne olduğunu merak ederek zile bastı. Köpek tişörtünü yalarken, kadın gülerek tasmasını uzattı. “Tam dört dakika geciktin. Huysuzluğu ondan,” dedi.

“Ben...”

“Rica ederim, çocuğum. Önemli değil. ‘Oğlan’ın sabırsızlığı işte!”

Az sonra bakkalın önünde idiler. Elinde süt kasasıyla dükkândan çıkan Ahmet Efendi, Özü’yü görünce, “Seninkiler parkta.” dedi. “Dizi mi, film mi, her neyse işte, televizyoncular çekim yapıyormuş.”

“Yürü, Bağcık!” diye bağırdı çocuk, süt şişelerini koklayan hayvana. Park yukarı mahalledeydi. Eskiden, babası terk etmeden önce ailecek yürüyüş yaparlardı oraya. İki kez de okulla pikniğe gitmişlerdi.

Park ana baba günüydü. Yol yolak gezici satıcılarla dolmuştu. Özü, kalabalıktan şaşkına dönen Bağcık’a baktı. “Keyfin yerinde olmalı. Burada yalayacağın bir sürü ayak var,” dedi.

Sağında solunda o kadar çok uğultu vardı ki Özü serseme döndü. Bağcık’ın çekiştirmediği yana doğru gidince birbirlerine paparazzi programlarında izlediklerini anlatıp gülüşen iki kıza çarptı.

“Ne itiyorsun, ufaklık?” diye diklendi kızlardan biri. O sırada Bağcık, kızlardan birinin terlikli ayaklarını yalayiverdi.

“İiiğğğyyy! İğrenç yaratık, ayağımı yaladı!”

“Hoop! O safkan *Avustralya terrieri*’dir!”

“Neyse ne! Ufaklık, köpeğini al ve uza! Burası gezi alanı!”

“Madem gezi alanı, siz niye sırık gibi dikiliyorsunuz?”

Çam yarması gibi bir delikanlı araya girmeseydi Özü kızlara parkı dar edecekti!

“Küçük hanımlar haklı, çocuk!” Adamın gür sesinden, Bağcık’ın havlaması bile duyulmaz olmuştu.

“Aman be, gidiyorum işte!” Bağcık’ın kayışını öfkeyle çeken Özü, eline gelen boş tasmağa bakakaldı. Soluğu anlamsız seslere yetti ancak. “Bağ...Ba...Ba...”

“Kaybolur diye korkmam. Yolunu nasıl olsa bulur o.” demişti Pervin Hanım. “Ama dikkatli olmalısın. Safkan olduğu için çok değerli bir köpektir. Hani meraklı biri!.. Bir köpek hırsızı!..”

Özü, avaz avaz seslenerek her yerde aradı Bağcık'ı. Her ağacın arkasına, her tümseğin gerisine, her sıranın altına baktı. Tanıdık tanımadık herkese sordu.

Gün battı. Özü çaresiz, parkın çıkışıdaki bekçi kulübesinin önündeki sıraya ilişti. Demir sürgüyü betondaki yuvaya geçiren bekçi, kapının öteki kanadına doğru yürürken, “Hayırdır, çocuk!” diye seslendi ona. “Saat kaç oldu, haberin var mı senin?”

“Köpeğimi çaldılar!” dedi Özü ağlamaklı.

“Köpeğini mi çaldılar? Yok ya, tüüüh!..” Birden hatırlamış gibi, “Dur bakayım!” dedi. “Senin köpeğin kahverengi-beyaz, uzun tüylü, cins bir şey miydi?”

“Ta kendisi!”

“Bir, bir buçuk saat önceydi herhalde...Kara yağız bir gencin kucağındaydı... Bir tuhaf havlıyordu hayvancağız. Nesi var diye soracak oldum. Tam o sırada, dişlerini gencin koluna geçiriverdi. Biri can havliyle böğürürken, öteki de kucağından fırladı.” Özü gerisini dinlemek istemedi. “Öteki... yani Bağcık nereye, ne tarafa fırladı?”

“Aha böyle!” Bekçi eliyle sağlı sollu servi ağaçlarının yükseldiği mıcır kaplı yolu gösterdi. Ok gibi fırlayan oğlanın arkasından bağırdı. “Dur! Hey, baksana! Evine gitmiştir o, evine! Hem o yol...” Çocuk çoktan gözden kaybolmuştu.

Özü, akşam alacasında gökyüzüne uzanan kara gölgeleri ve onların arasındaki ak mezar taşlarını ancak yolu yarılacağında fark etti. Başı döndü, midesi ağzına geldi. Külçe gibi olduğu yere yığılırken, yine o kahverengi-siyah kırçılı uğursuz kediyi gördüğünü sandı. Üzerine çöken baygınlık mı yoksa uykuya sığınmak mıydı; bilinmez...

Özü başını kaldırmaya çalışıyor, beceremiyordu. Otoyoldan gelen trafiğin uğultusuna cırcırböceklerinin sesi karışıyor ama sonra gözünün önünde yine annesinin parmağı uzamaya başlıyordu. Üç beş derken kim bilir kaçınıcı denemesinde, Kırmızı Şimşek'le gelen Bağcık'ın görüntüsüne bu kez havlama sesleri de eklendi. Uzayan parmağın yerine, her yanını yalayan ıslak dili hissetti; annesinin yürekten çağırın sesini duydu. “Öztürk, oğlum!”

Gözlerini araladığında İnci'nin yüzünü seçti önce. “Abla...” diye fısıldarken üzerine eğilmiş Pervin Hanım'ın gülümseyen yüzünü fark etti. Doğrulmak istedi; bir kez daha kendinden geçti.

Kendine geldiğinde evindeydi.

“Anne... Ben...”

“Sus, canım. Yorma sen kendini. Ablan her şeyi anlattı bana. Ben... ben biraz sert davrandım...”

İnci: “Gizini saklayamazdım, Özü’cüğüm. Çok ama çok kaygılandık.”

Pervin Hanım araya girdi. “Kaygılanmak ne demek, ayol? Yüreğimize indirdin vallahi!”

“Ama Bağcık...”

“İlahi, çocuk! Sana söylemiştim, o kaybolmaz, demiştim ya.”

Özü, merakla annesine baktı. “Kırmızı Şimşek’i tamirciden alabilmek için iki gün daha çalışman gerekiyor. Ondan sonrası içinse sanırım şimdi de Bağcık’a borçlandın. O olmasaydı seni nasıl bulurduk, bilemiyorum.”

Zeynep Cemali -Öykü Öykü Gezen Kedi, ss.24-43 (Kısaltılmıştır.)

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 6.sınıf

Süre: 10 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Berfe Süreyya. **Sevdiklerim.**

Bolulu, Osman. **Sözün Işığı- Uygulamalı Noktalama Bilgileri.**

Dağlarca, Fazıl Hüsnü. **Kuş Ayak.**

Bulut, Süleyman. **Şipşak Bilmeceler 1.**

Cemali, Zeynep. **Öykü Öykü Gezen Kedi**

Goode, Andrew. (Senarist). **Love Tricycle -Bisikletlerin Aşk Üçgeni** adlı kısa film.

Şadoğlu, Ömer Lütfü. **Fırt O Dala Fırt Bu Dala.**

Universal Müzik. **Instruments Piano,**

Yeni Dünya Müzik. **Classical Greats-2.** (Mozart)

Kaynak Kitaplar:

Çelik, Tuğba. **Dil ve Edebiyat Öğretimi.**

Kavcar, Cahit; Oğuzkan, Ferhan; Aksoy, Özlem. **Yazılı ve Sözlü Anlatım.**

Korkmaz, Zeynep. **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi).**

Özdemir, Emin. **Eleştirel Okuma.**

Özden, Yüksel. **Öğrenme ve Öğretme.**

Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan. **Etkinliklerle Türkçe Öğretimi.**

Ün Açıkgöz, Kamile. **Aktif Öğrenme.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: BİSİKLET AŞKINA

Ana Nokta: Öğrenme ve öğretme etkinliklerinde belirtilen anlama ve anlatma becerilerinin amaçlarıyla ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. İzlediği düzeyine uygun bir filmi tam ve doğru olarak anlayabilme.
- b. Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme.
- c. Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli/ sessiz okuma becerisi.
- d. Metnin duygu ve düşünce yapısının kavratılması.
- e. Sözcüklerin yapı özelliklerinin kavratılması
- f. Metinde geçen sözcük, deyim ve sözcük öbeklerinin anlamlarının kavratılması.
- g. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerinin kavratılması.

AMAÇLAR

Amaç: *Düzeyine uygun konuşmaları-filmi (ilkelere uygun olarak) dinleme (izleme) becerisi*

Davranışlar:

1. Dinlemek için uygun bir şekilde oturma
2. Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama
3. Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme
4. Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme
5. İzleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama

Amaç: Dinlediği düzeyine uygun konuşmaları ya da izlediği filmi tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. İzlediği filmin konusunu bir tümceyle yazma/ söyleme
2. İzlediği filmin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme
3. İzlediği filmin geçtiği yeri kahramanlarını yazma/ söyleme

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoşça giden bir canlılık bulunma
3. Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma
4. Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)
5. Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma
6. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma
7. Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama
8. Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme
9. Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)
10. Metnin tür özelliklerine uygun tonlama yapma
11. Sese, hoşça giden bir renk (kalınlık, incelik) verme
12. Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma
13. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama
14. Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama
15. Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okuma
16. Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düşmeme

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme
3. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama
4. Gereksiz duraklamalar yapmama
5. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme
6. Sözüün gelişinden anlamı çıkarma
7. Okuma hızını, okunan metnin özelliğine göre ayarlama

Amaç: Düzeyine uygun bir metindeki sözcük, deyim, atasözü, özdeyiş, ikileme, tamlama ve terimlerin anlam bilgisi

Davranışlar:

1. Bir sözcüğün ya da sözün anlamını yazma/ söyleme
2. Verilen bir anlamın karşılığı olan sözcüğü ya da sözü yazma/söyleme
3. Birden fazla anlamı olan bir sözcüğün farklı anlamlarını yazma/söyleme
4. Verilen bir metinde belirtilen sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını yazma/ söyleme

Amaç: Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme
2. Metnin konusunu; ana düşüncesini, yardımcı düşüncelerini birer tümceyle yazma/ söyleme

3. Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma

4. Metindeki olayın/olayların geçtiği yeri, zamanını, nedenini, sonucunu ve gelişimi sırasını yazma/ söyleme

5. Metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini metin üzerinde gösterme

6. Metnin türünü yazma/ söyleme

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme

Davranışlar:

1. Kendi kişiliğini yansıtan bir sesle (konuşma sesiyle) konuşma
2. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyleme, boğumlama (telaffuz etme)
3. Açık, anlaşılır, yalın ve doğru tümceler kurma
4. Sözcük ve tümceleri anlamına göre vurgulama (sözcük ve tümcelerin alam ve duygu yükünü sesle ayırma)
5. Konuya ve konuşmanın düzeyine uygun bir tonla (ağırbaşlı, neşeli, duygulu, saygılı vb.) konuşma
6. Konuşmanın akışını bozacak duraksamalar yapmama
7. Konuşmanın akışını anlama göre ayarlama
8. Konuşurken konu dışına çıkmama, konudan ayrılmama
9. Dinleyicilerle göz iletişimi kurma
10. Söz, jest, mimik uyumunu sağlayarak konuşma
11. Tekrarlara yer vermeden konuşma
12. Konuşmada yerel ağızlara ve argo söyleyişlere yer vermeme
13. Konuşurken “ıhlama” yapmama (gereksiz sesler çıkarmama)
14. Konuşmanın anlaşılmasını güçleştiren sözcük ya da sözcükler kullanmaktan kaçınma
15. Dinleyicilerin ilgisini dağıttacak gereksiz ayrıntılara girmeme
16. Konuşmayı “kültür ağzı”nın söyleyiş özelliklerine uygun olarak yapma
17. Anlatacaklarını, bir sıraya koyarak anlatma
18. Dinleyiciler tarafından yapılan eleştirileri hoşgörüyle karşılama

19. Dinleyiciler tarafından yöneltilen sorulara açık, kısa ve doğru yanıtlar verme

20. Konuşmayı belirtilen sürede bitirme

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik

Davranışlar:

1. Anlamı, yazılışı, söylenişi bakımından zorlandığı sözcükler olduğunda sözlüğe, yazım kılavuzuna, öğretmene ya da başka güvenilir kaynaklara başvurma

2. Konuşmaya dayalı etkinliklerde, düşüncelerini açıklamak için söz isteme

3. Deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma

4. Konuşmalarındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüyle karşılama

5. Konuşma hatalarını öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe

6. Ders ödevlerini güzel ve doğru Türkçeyle anlatma

7. Küme ve sınıf tartışmalarına isteklice katılma

Amaç: Sözlü anlatımın günlük yaşamdaki önemini takdir ediş

Davranışlar:

1. Duygu, düşünce, istek ve dileklerini iletişime girdiği kimselere çekinmeden açık ve uygun bir dille söyleme

2. Konuşmalarında, yanlış anlaşılabilir ifadeler kullanmama

3. Konuşmaları, karşısındakinin sözünü kesmeden dinleme

4. Karşılıklı konuşmalarda, karşısındakinin düşüncelerini paylaşmasa bile hoşgörüyle dinleme

Amaç: Yazma çalışmalarında “dış yapı”(dış düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Çizgisiz düz beyaz kâğıt kullanma (genellikle 21.5 x 28.5 cm. boyutlarında)
2. Çizgisiz kâğıda düz satır yazma, satırları kaydirmama (gerekirse kâğıdın altına siyah çizgili bir kâğıt altlık koyma)
3. Siyah kurşun kalem ya da siyah, koyu mavi mürekkepli kalemle yazma
4. Kâğıdın sadece ön yüzüne yazma (kullanılan defter değil, dosya kâğıdı ise)
5. Kâğıdın sol yan kenarında 3.5 ya da 4 cm., sağ yan kenarında 1.5 cm. boşluk bırakma
6. Kâğıdın üst kısmında 6 cm., alt kısmında da 3 cm. boşluk bırakma
7. Kâğıdın sol üst köşesine adını ve soyadını, okulun adını, sınıfını varsa şubesini yazma
8. Kâğıdın sağ üst köşesine tarih yazma
9. Yazı başlığını, sayfanın tam ortasına ve kâğıdın üst kısmında bırakılan boşluğa yazma (kâğıdın üst kısmından 4 cm. aşağıya)
10. Yazıyla başlık arasında 2 cm. boşluk bırakma
11. Kâğıdın ön yüzü dolmadan (alttan 3 cm. boşluk kalmadan) diğer sayfaya geçmeme
12. Kâğıdın sağ/sol üst kenarına ya da alt kenarının tam ortasına sayfa numarası koyma (yazma)
13. Paragraflara diğer satırlardan 1.5 cm. (7 harf) daha içeriden başlama
14. Satırlara alt alta aynı hizada başlama
15. Sözcükleri, doğru ve eşit aralıklarla yazma
16. Satırlar arasında eşit boyda boşluk bırakma
17. Paragraflar arasında, satırlar arasındaki boşluk oranına göre, biraz daha boşluk bırakma
18. Harfleri aynı düzeyde, aynı yönde yazma
19. Harfleri biçimce doğru yazma
20. Düzgün ve okunaklı yazma
21. Yazı bitiminde; ilgiliye, temiz, lekesiz, kusursuz bir görüntüsü olan kâğıt ya da kâğıtlar verme

Amaç: Yazma çalışmalarında “iç yapı” (iç düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Yazının başında konuyu tanıtmama
2. Konuyu belirli bir görüş açısına göre sınırlandırma
3. Yazının planını yapma
 - Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralama (olayları, düşüncelerini gerekli ve mantıklı bir düzene sokarak anlatma)
 - Bir düşünceden ötekine doğal ve mantıksal bir akış içinde geçme (yazıda birlik ve bütünlük sağlama)
 - Yazıyı düşünce türlerinde giriş, geliştirme (açıklama) ve sonuç bölümlerine göre; anlatı türlerinde ise, serim, gelişim, düğüm, çözüm (sonuç) düzenleyişine göre oluşturma
4. Konuya paragraflara bölerek açıklama
 - Her paragrafta tek bir düşünce, duygu ya da olay ele alma (her düşünceyi bir paragraf içinde geliştirme ya da bir olay / durum / düşünce / duygu ile ilgili bağımsız bir paragraf oluşturma)
 - Paragraftaki her tümcede, bu düşünce, duygu ya da olayı açıklama
 - Düşünce, duygu ya da olayı açık seçik ortaya koyma (iyice belirtme)
 - Paragrafı, düşünce ya da olayı iyice belirttikten sonra bitirme
 - Paragraftaki temel düşünceyi bir tümcede toplama (belirtme)
5. Konu dışı düşüncelere yer vermeme (gereksiz düşüncelerden kaçınma, konu dışına çıkmama)
6. Ana düşünceyi yardımcı düşüncelerle geliştirme
7. Duygu ve düşüncelerini düzgün ve sürükleyici biçimde anlatma (söylediği ya da savunduğu düşüncelere ilginçlik katma)
8. Herkesçe bilinen düşünceleri savunmama ya da anlatmama
9. Bilgi yanlışı yapmama
10. Kanı yanlışı yapmama (iyiyi kötü, kötüyü iyi gibi göstermeme)
11. Yazdıklarında çelişkiye düşmeme
12. Konuyu bir amaç (ana düşünce) tümcesiyle bağlama
13. Yazıya kısa, ilgi çekici ve konuyla ilgili (konuya uygun) başlık koymama

14. *Duygu, düşünce ya da olayların, amaca uygun olarak doğru bir şekilde anlatıldığı bir bütün oluşturma*

Amaç: *Yazma çalışmalarında “dil ve anlatım” ilkelerini uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Yazıya ilgi çekici ve çarpıcı bir giriş yapma*
 - *Giriş paragrafında (gerekirse) bir atasözü, bir özdeyiş ya da bir fıkradan yararlanma*
 - *Soru ya da konuşurma tekniği ile konuyu açıklama*
2. *Açık ve anlaşılır (kısa, özli, yalın) tümceler kurma*
3. *Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (tümcelerde gereksiz, anlatıma katkısı almayan sözcük(ler) kullanmama)*
4. *Tümcelerde sözcükleri yerli yerinde kullanma*
5. *Anlatmak istediğini tam karşılayacak (anlama uygun) sözcük seçme*
 - *Genel değil, özel anlam veren sözcükler kullanma*
 - *Yakın anlamlı sözcüklerden düşünce ya da olaya en uygun olanını seçme*
 - *Durumun, eylemin derecesine göre (uygun) sözcük seçme*
 - *Sözcüğü alışılmış olan yerde kullanma*
 - *Yanlış sözcük kullanmama*
 - *Türkçe sözcük kullanma*
 - *Gereksiz terim kullanmama*
6. *Kaba sözler, argo deyimler, yazı diline geçmemiş yerel ağız sözcük ve deyimleri kullanmama*
7. *Kullanımdan düşmüş, eskimiş sözcüklere anlatımda yer vermeme*
8. *Anlatmak istediğini tam karşılayacak deyim, atasözü, özdeyiş ve tamlamalar seçme*
9. *Sözcük, deyim, atasözü, tamlama ve terimleri doğru yazma*
10. *Sözcük, tümce ve paragraflar arasında mantıklı ve doğal bir bağlantı kurma*
11. *Dilbilgisi bakımından doğru tümceler kurma*
12. *Paragrafı oluşturan tümceler arasında dilsel ve düşünsel bir bağlantı kurma*
13. *Yazım (imla) kurallarına uygun yazma*
14. *Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma*

15. Yazıda dil ve anlatım yönünden bütünlük sağlama

Amaç: Türkçedeki sözcüklerin yapı özellikleri bilgisi

Davranışlar:

1. Yapılarına göre sözcük çeşitlerini yazma/ söyleme
2. Basit sözcükleriyle özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
3. Ekin tanımını yazma/ söyleme (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
 - a. Çekim eklerini özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
 - b. Yapım eklerini özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
4. Türemiş sözcükleri özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
5. Bileşik sözcükleri özellikleriyle tanımlama (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Sözcüklerin yapı özellikleriyle ilgili ilkeleri (bilgiyi) uygulayabilme

1. Verilen sözcükler arasından çekim eki alan/ almayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
2. Verilen sözcükler arasından yapım eki alan/ almayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
3. Verilen sözcükler arasından yapı özelliklerine göre “basit” olan/ olmayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
4. Verilen sözcükler arasından yapı özelliklerine göre “türemiş” olan/ olmayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
5. Verilen sözcükler arasından yapı özelliklerine göre “bileşik” olan/ olmayan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Türkçede kullanılan yazım ve noktalama kuralları bilgisi

Davranışlar:

1. Noktalama işaretlerinin (ünlem) kullanıldıkları yerleri yazma/ söyleme.

Amaç: Yazılarda yazım ve noktalama kurallarını uygulayabilme

Davranışlar:

1. Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma

2. Verilen tümceler arasından, noktalama işareti/ işaretleri bakımından yanlış/ doğru olan tümceyi seçip işaretleme

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, önce öğrencilere kısa film izletmesi. (Love Tricycle: Bisiklet Aşkı) (**Amaç:** Düzeyine uygun konuşmaları-filmi (ilkelere uygun

olarak) dinleme (izleme) becerisi)

Love Tricycle.mp4

“Sizce bu kısa filmin konusu nedir?” sorusunu yönelterek en az 3 öğrencinin görüşünü alması. Ardından izlenen filmle bağlantılı olarak öğretmenin, “Bu filmde yer alan bisikletler, sizce kimleri canlandırmaktadır? Pembe bisikletin yanında yer alan kaykay, size neyi anımsatmaktadır?” diye sorular sorması. Düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştireç vermesi.

Ardından öğretmenin, “Peki, bu filmin ana düşüncesi nedir?” diye sorması. Ana düşüncesini doğru olarak yanıtlayanlara pekiştireç vermesi, doğru olmayan yanıtlara ipucu vermesi, eksik ya da yanlış yanıtları düzeltmesi. (**Amaç:** Dinlediği düzeyine uygun konuşmaları ya da izlediği filmi tam ve doğru olarak anlayabilme)

Öğrencilere daha sonra “Sizin bisikletiniz var mı ya da beslediğiniz bir hayvanınız? Eğer varsa onlarla ilgili yaşadığınız bir anınız var mı?” diye soru sorması ve söz isteyen en az üç öğrenciye söz vermesi. Ardından “Şimdi de sizlerle, çizgiler aracılığıyla konu edilen bisikletin sözcüklerle nasıl ele alındığını göreceğiz.” demesi.

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe derslerinde sözcük yapılarının özellikleriyle ilgili bilgiler edinecek ve böylece Türkçemizin sözvarlığında önemli bir yere sahip basit, türemiş ve bileşik sözcüklerle ilgili temel bilgiye sahip olacak, sözcükleri birbirine bağlama görevini üstlenen çekim eklerini tanımış olacaksınız. Böylece

sınavlarda bu konuyla ilgili sorularda yanlışlık yapmayacak; daha başarılı olacaksınız.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Bu derslerde sözcük yapılarının özelliklerini, metinde geçen kimi sözcük, ikileme ve deyimlerin anlamlarını öğrenerek hem Türkçenin anlatım özelliklerini kavrayacak hem de sözcük dağarcığımızı zenginleştireceksiniz.” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “Şimdi sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için Zeynep Cemali’nin “Bisiklet Aşkına” adlı öyküsünü okuyarak değerlendirmeye çalışacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırayla yerine getirmesi:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Metnin sessiz olarak kurallara uygun biçimiyle öğrencilere okutulması,
2. Öğretmenin, öğrencilerden dinleme ile ilgili ilkeleri uygulamalarını istemesi,
3. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde sesli olarak okuması (Chopin’in

Nocturne In B Flat Maj. Op.9 adlı parçası eşliğinde) 14 Parça 14.wma ,

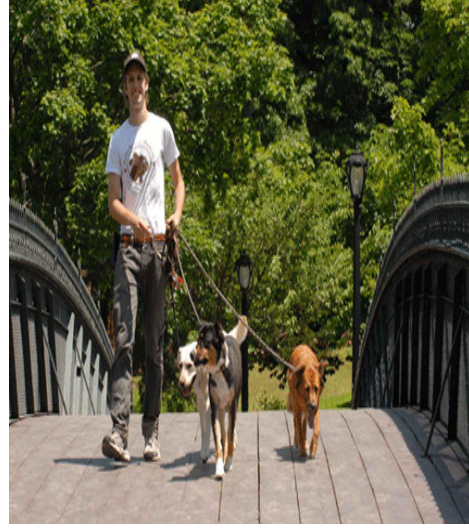
4. Öğretmenin, okuma sırasında, öğrencilerin, metni dikkatle dinleyip dinlemediklerini gözleriyle sürekli denetlemesi.

5. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde bir süre okuduktan sonra, anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde değişik öğrencilere sesli olarak okutması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, okumada düşülen hataları düzeltmesi. (Öykü, “Özü, “Çalıştır sakıyı, oğlum!” dedi kendi kendine. “Para bulmalısın. Ama nerden?” tümcesinin bitimine kadar okunur.) Öğretmenin, öğrencilerin (varsa) okuma güçlüğü çektiği sözcükleri ya da vurgu ve tonlama yanlışlarını koro çalışmalarıyla düzeltmeye çalışması.

ARA ÖZET: Dersin bitmesine 5-10 dakika kala okumanın kesilmesi, öğretmenin, “Sizce Öztürk, bisikletini tamir ettirmek için ne yapacak? Siz Özü’nün yerinde olsaydınız ne yapardınız?” sorularını sınıfa yöneltmesi, söz isteyen her öğrenciye söz vermesi, söylenenlere “doğru” ya da “yanlış” dememesi. Ardından öğretmenin, “Çocuklar, şimdi de sizlere göstereceğim fotoğraflardan yola çıkarak Öztürk’ün

bisikletinin tamir parasını nasıl bulmaya çalıştığına ilişkin kestirimlerde bulunalım”

demesi ve fotoğrafları göstermesi.

Rehber Köpek- Reklam Ajansı: TBWA,
Madrid, İspanya

2007 Cannes Lions Ödülü

<http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/25107366.asp> (Erişim Tarihi: 14.11.2013)

<http://www.kopekgezdirme.com>

(Erişim tarihi: 20.12.2012)

Öğretmenin, “Çocuklar, şimdi de öykünün düğüm bölümünü okumanızı istiyorum. Böylece kendi kestirimlerinizle öyküyü karşılaştırma olanağı bulacaksınız.” demesi ve dersi bitirmesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, geçen derste Bisiklet Aşkına adlı metnin serim bölümünü okumuştuk ve bugünkü derse kadar metnin düğüm bölümünü bitirmeniz gerekiyordu.” demesi. (Öyküde “‘*Kaybolur diye korkmam. Yolunu nasıl olsa bulur o.*’ demişti Pervin Hanım. ‘*Ama dikkatli olmalısın. Safkan olduğu için çok değerli bir köpektir. Hani meraklı biri!.. Bir köpek hırsız!..*’” paragrafının bitimine kadar okunması istenmektedir.) Ardından “Sizce “Bağcık”ın başına neler gelmiş olabilir?” diye sorması ve en az beş öğrenciye söz vermesi.

Öğretmenin “Şimdi hep birlikte metnin geri kalan kısmını (çözüm) birlikte okuyalım.” demesi ve metni en az üç kişiye okutması. Ardından üç ya da beş öğrenciye sözlü olarak kendi tümceleriyile öykünün özetletilmesi, konuşma ilkelerine uymayan

öğrencilerin uyarılması, yanlışların düzeltilmesi; başarılı özetleme yapan öğrencilere pekiştireç verilmesi.

Öğretmenin, “Şimdi, sizlerden metnin duygu ve düşünce yapısıyla, metindeki olayların gelişimiyle ilgili beş soru hazırlamanızı istiyorum. Hazırladığınız soruların yanıtlarını da belirleyin; metnin duygu, düşünce ve olay örgüsü sınıfça tartışıldıktan sonra yanıtlarınızı defterinize geçiriniz, süreniz 20 dakikadır.” demesi, öğrencilerin çalışmalarını denetlemesi. Süre bitiminde, öğrencilere metinle ilgili sorularını sordurması. Benzer olanların birleştirilmesi ve soruların yanıtlanması.

S.1.....
Y.1.....
S.2.....
Y.2.....
S.3.....
Y.3.....
S.4.....
Y.4.....
S.5.....
Y.5.....

(“Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme” amacının ilgili davranışlarını sınav soru ve yanıtlara pekiştireç verilmesi, eksik ya da yanlış yanıtların düzeltilmesi, her soru ve yanıtı için de en az 5 öğrencinin etkinliğe katılımının sağlanması.)

Etkinlik bittiğinde, öğretmenin önceden hazırlamış olduğu aşağıdaki soruların öğrencilerce sorulmuş, yanıtlarının da verilmiş olması beklenir. Bu sonuca ulaşabilmek için gerekirse öğretmen, okunan bir metni tam ve doğru olarak anlayabilmeyi sağlayan soruların oluşturulması için uygun ipuçları vermelidir.

SORULAR- YANITLAR

S.1. Öztürk’ün bisikletinin zarar görmesi nasıl gerçekleşti?

Y.1. Özü, annesi işten gelmeden önce eve varabilmek için hızlıca giderken önüne çıkan iriyarı bir Siyam kedisi yüzünden kaza yaptı. Kendisini, apartmanın bahçesinde yere serilmiş bir biçimde bulan Özü, bisikletini bahçenin demir korkuluklarına çarptı.

S.2. Bisikletinin durumu nasıldı? “İçler acısı” sözüyle ne anlatılmak istenmiştir?

Y.2. Bisikleti, içler acısı durumdaydı. İçler acısı, “çok üzücü” anlamında kullanılmıştır.

S.3. Özü’ye bisikletinin tamiri için annesi yardımcı oldu mu? Onun önerisi neydi?

Y.3. Hayır, yardımcı olmadı. Ayrıca kapıdan ilk geçen hurdacıya bisikletin verilmesini önerdi.

S.4. Özü’nün bisikleti ile ilgili planları neydi?

Y.4. Bisikletini hurdacıya vermeyecek ve tamir ettirecekti.

S.5. Özü, tamirciye gitti mi? Bisikletiyle ilgili yapılması gerekenler nelerdi?

Y.5. Evet, gitti. Tamirci, bisikletini üç gün sona hazır edeceğini söyledi ama tamir için Özü’nün yüz otuz beş liraya ihtiyacı vardı.

S.6. Özü, bisikletinin tamirine gereken parayı bulmak için ne yaptı?

Y.6. Bakkalda otururken karşılaştığı yaşlı kadının köpeği Balçık’ı hem sabah hem akşam birer saat gezdirmek için girişimde bulundu ve böylece günde beş lira kazanabileceği bir iş buldu.

S.7. Özü’nün yerinde olsaydınız bisikletinizi tamir ettirmek için siz ne yapardınız?

Y.7. ...

S.8. Özü, Bağcık’ı gezdirmeye alışabildi mi? İlk zamanlar ne gibi sıkıntılarla karşılaştı?

Y.8. Evet, alıştı ama ilk günler zorlandı. Çünkü Bağcık, her ayağa dilini uzatıyor, duvar diplerini kokluyor, çimlerden nefret ediyor, bağırsaklarını ağaç diplerinde boşaltıyor ve insan dışında, gördüğü her yaratığın peşinden kuyruğunu sallayarak koşuyordu. Tabii, bir de arabalar! Dönen tekerleklerle yarışmaya bayılıyordu.

S.9. Dur durak bilmeyen Bağcık’ın sürekli koşturmasına ilişkin Pervin Hanım, Özü’ye nasıl bir öneride bulundu?

Y.9. Pervin Hanım, Özü’ye köpekle konuşup şakalaşmasını önerdi. Böylece onun uslu uslu yürüyeceğini söyledi.

S.10. Pervin Hanım’a kaçık denmesinin nedeni nedir? Sizce köpekle konuşan bir kişiyi farklı değerlendirebilir miyiz?

Y.10. Köpeğiyle sürekli konuştuğu için ona kaçık denmektedir...

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Çocuklar, metni anlamaya dönük soruları yanıtlamaya gelecek dersimizde de devam edeceğiz. Bu soruları daha doğru yanıtlamak, bir başka deyişle metnimizi daha iyi anlamak için metnin kalan bölümünü yeniden okuyunuz.” diyerek dersi bitirmesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, şimdi yine metni anlamaya dönük soruları yanıtlamaya devam edeceğiz. Beni dikkatlice dinleyiniz, soruları iyice anladıktan sonra yanıtlayınız.” demesi ve aşağıdaki soruları sormaya başlaması:

S.11. Özü’nün yukarı mahalledeki parka gitme nedeni neydi?

Y.11. Çünkü parkta televizyoncular çekim yapıyormuş.

S.12. Parktaki kızların köpeğe tepkisi karşısında Özü ne yaptı? Sizce bu durum neyi gösterir?

Y.12. Kızların Bağcık’a ilişkin kötü sözleri karşısında Özü’nün “o safkan Avustralya terrieri” diye karşılık vermiştir. Çünkü Özü, her geçen gün köpeğe daha çok alışmıştır ve ona kötü söz söylenmesine dayanamamaktadır.

S.13. Özü, Bağcık’ı kaybettiğini ne zaman anlamıştır?

Y.13. Parktaki kızlarla tartışmasının ardından kayışı çekmeye çalışırken eline gelen boş tasmayla Bağcık’ın kaybolduğunu anlamıştır.

S.14. Bağcık’ı uzaklaşırken gören birisi oldu mu? Eğer olduysa hangi yoldan Bağcık gitmiş olabilir? Özü, bu durumda ne yaptı ve onun başına neler geldi?

Y.14. Evet, parkın bekçisi görmüş. Bekçi, Bağcık’ın sağlı sollu ağaçların yükseldiği mıcır kaplı yoldan gittiğini söyledi. Özü, o yoldan Bağcık’ı aramaya koyuldu ve o yolun mezar taşlarına uzandığını fark etti. Yorgun düştüğü için bu yolda baygınlık geçirdi.

S.15. Özü’nün Bağcık’la karşılaşması nasıl gerçekleşti?

Y.15. Baygın haldeki Özü’yü Bağcık buldu ve bu sayede Özü evine kavuşmuş oldu.

S.16. Metinde geçen “kapaklanmak, dikilmek, kaporta, sürgü, gidon, mıcır” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını söyleyiniz. (Her sözcük tahtaya yazılacak, tam ve doğru anlam alındığında sözcüğün karşısına yazılacak. Doğru anlam bulunamıyorsa sözlük kullanılacak. Sözcüklerin, öğrenciler tarafından doğru söylenişi sağlanacak. Yanlış söyleyişler düzeltilecek.)

Y.16.

S.17. Sizce bu metinde yazar, bize neleri düşündürmek ya da duyumsatmak istemiştir? (Bu soru aracılığıyla öğrencilerin örtük anlamını fark etmeleri amaçlanmaktadır.)

Y.17.

* Bize hayvan sevgisini ve özverisini göstermek amacıyla yazmış olabilir.

* Kendi sorumluluklarımızın bilincinde olmamız gerektiğini göstermek amacıyla yazmış olabilir.

* Anne ve babaların verdikleri kararlar ilgili çocukların neler düşünebileceğini ve yapabileceğini göstermek amacıyla yazmış olabilir.

...

S.18. Öyküde yer alan karakterleri birer tümceyle tanımlayınız.

Y.18. Özü, annesi babası ayrı olan, bisikletini çok seven ve onun için her türlü özveriye göze alan, sorumluluğunun bilincinde, duyarlı bir çocuk.

Bağcık, kahverengi-beyaz uzun tüylü, Avustralya terrieri sadık bir köpek.

Bağcık'ın sahibi Pervin Hanım, mahallede kaçık diye bilinen ama aslında yalnızca köpeğine bağlı ve onu çok seven bir kadındır.

Özü'nün annesi, çocuklarına düşkün, çalışan bir anne.

Özü'nün ablası, kardeşini çok seven ve onun gizini saklamaya çalışan bir genç kız.

S.19. Metin, olayların oluş sırasına göre kaç bölüme ayrılabilir? Siz bu bölümleri adlandırarak olsaydınız hangi adları verirdiniz? Metin üzerinde gösteriniz.

Y.19. (Bölümler, öğrencilerle birlikte bulunup adlandırılacak.)

S.20. Metnin türü nedir? Neden?

Y.20. Öykü.

Türün “öykü” olduğu söylendikten sonra, “Neden?” sorusu sınıfça tartışılır. Öğretmen, öykünün özelliklerini sorduğu çeşitli sorularla öğrencilere buldurur. Öyküler, olmuş ya da olabilecek olayları anlatan kısa yazın yapıtıdır. Bir başka tanımla, insan yaşamından değişik kesitler sunan, bunu yere ve zamana bağlayarak yapan kısa yazı türüdür. Her öykünün yapısını oluşturan başlıca üç öge vardır: Kişiler, olay ve durum, yer. Her öykünün bir iletisi vardır. İleti, bir olay ya da insanlık durumuna dönüştürülerek verilir. Öykünün genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz: Romandan kısa olması, dar bir zaman parçasını kapsamaması, kişilerin sayıca az olması, kişilerin yaşayışının bir yanı üzerinde daha çok durulması. Ayrıca her öyküde önemli olan bir başlangıç (serim), bir

doruk noktası (düğüm) ve kesin bir son (çözüm) vardır (Kavcar ve diğerleri, 2009: 94-95).

S.21. Bu kitapta verilmek istenen ana düşünceyi bir tümceyle söyleyiniz.

(Ana düşüncenin tanımı kısaca yapılır, not ettirilir. Verilen her yanıtın doğruluğu tartışılır; ana düşünceyi en iyi açıklayan öğrenci, sınıfça alkışlanır.)

Ana düşünce: Asıl duyurulmak, verilmek istenen düşüncedir. Buna, yazının özü de denir. Ana düşünce, yazarı yazmaya iten amaçtır. Ana düşünceyi bulmak için, "Yazarın asıl söylemek ve duyurmak istediği düşünce nedir?" sorusu sorulur.

Ana Düşünce (İleti)

.....

.....

.....

Y.21. Hayvanlara ne kadar duyarlı davranırsak hayvanlar da bize o kadar sadık olacaktır.

S.22. Öyküdeki yardımcı düşünceler nelerdir?

Y.22.

- * İnsan, kendi sorumluluğunun bilincinde olmalıdır.
- * Sevgi ve değer, sorunların çözümü için bir anahtardır.
- * Ailemizin kararı dışında herhangi bir işe kalkışmamalıyız.
- * Köpekler, sadık hayvanlardır.

...

S.23. Öykünün başlığı sizde neleri uyandırdı? Siz olsaydınız öyküye nasıl bir başlık koyardınız?

Y.23. ...

S.24. Öyküyü nasıl buldunuz? Neden?

Eğlenceli. Çünkü.....

Üzücü. Çünkü.....

Sıkıcı. Çünkü.....

Merak uyandırıcı. Çünkü.....

S.25.

Şimdi de size kısa bir video görüntüsü izleteceğim. Bu video görüntüsünün öyküsü şudur: 1969 yılında iki tane Avustralyalı adam, küçük bir aslan edinirler ve onu büyütmeğe başlarlar. Ancak ilerleyen zamanlarda bu aslanın bakımı sorun olmaya başlar ve aslanı Afrika'daki doğal yaşam alanına bırakmaya karar verirler. Ardından belirli bir süre sonra aslanı doğal yaşam alanında görmeye giderler. Yetkililer, aslanın onları tanıyamayacağı ve tehlikeli olabileceği konusunda uyarırlar. Ancak karşılaşmaları şöyle gerçekleşir:

Gerçek Sevgi.mp4

<http://www.youtube.com/watch?v=faGNqZ610c4> adresinden 20.12.2012 tarihinde erişilmiştir.

Ardından öğretmenin, “Bu video sizde hangi duygu ve düşünceleri uyandırdı?” diye yeter sayıda değişik öğrenciye sorması. Konuşma ilkelerine uyan öğrencilere pekiştirme vermesi.

Daha sonra öğretmenin şu şiiri okuması:

GÖKLENME

Kuşlardan biri

Uçmasa

Öteki kuşlar

Uyanmazlar.

Kuşların biri

Uyanmasa

Öteki kuşlar

Uçmazlar.

Fazıl Hüsni Dağlarca- Kuş Ayak, ss.207

ETKİNLİK:

Öğretmen, “Şimdi de şiirin sizde çağrıştırdıklarını, düşündüklerini renk ve çizgilerle anlatmanızı istiyorum. Herkes duygu ve düşüncelerini özgürce, çizgi ve renklerle anlatsın.” diyerek etkinliği başlatır.

Etkinlik Mozart'ın bir parçası eşliğinde yürütülür.

05 Piyano Konçertosu No-26 Re Majör LARGHETTO.wma

Yeterli süre verildikten sonra isteklilerden başlanarak öğrencilerin resimlerine yansıttıkları duygu ve düşüncelerini sözlü olarak anlatmaları istenir. Hem söz hem de çizgi ve renkle duygu ve düşüncelerini yaratıcı biçimde aktarabilen öğrencilere pekiştireç verilir.

ARA ÖZET: Anadilimizi yazılı ve sözlü anlatımımızda ustalıkla kullanabilmemiz; okuduğumuz metinleri anlayabilmemiz için sözcük dağarcığımızın zengin olması gerekir. Bunun için metinde karşımıza çıkan yeni sözcüklerin, deyimlerin, ikilemelerin, atasözlerinin, terimlerin anlam özelliklerini bilmemiz gerekir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, öncelikle tahtaya “m”, “s”, “a”, “l”, “i” ve “k” harflerini tahtaya yazması.

- Öğrencileri iki kümeye ayırması ve bu harflerden sözcük türetmesini istemesi: “sal”, “ilk”, “kas”, “misal”, “kil”, “asi”, “mal”, “al”, “il”, vb. sözcükleri oluşturabilirler.
- İkinci aşamada verilen harflerin yanına istedikleri bir harfi kullanarak yeni sözcükler oluşturmalarını istemesi ve bu sözcükleri, sözcük torbasına koymalarını istemesi.

Örneğin; “masa”, “salı”, “kısa”, “akıl”, “saç”, “lise”, “aşk”, “silah”,...

- Öğretmenin her bir kümenin sözcük torbasını sahneye koyması ve her bir öğrenciyi sahneye sırasıyla çağırması, öğrenciden karşı takımın sözcük torbasından seçtiği sözcüğü, kendi takımına anlatmasını istemesi. Bu anlatımı yaparken seçtiği sözcüğü kullanmanın yasak olduğunu, sözcükle ilişkili başka sözcüklerden yararlanması gerektiğini belirtmesi. Örneğin; “saç” sözcüğünü seçen öğrencinin “saç”

sözcüğünü kullanmadan anlatmaya çalışması beklenir. “Baş”, “uzun ya da kısa”, “dalgalı, düz ya da kıvrıkcık” kavramlarıyla arkadaşlarının “saç” sözcüğünü bilmeleri sağlanır.

Bu etkinliğin sonunda öğretmen tarafından başarılı kümeye pekiştireç verilir.

• Öğretmenin “Sözcük dağarcığımızı zenginleştirmenin bir yolu da sözcüklerden sözcük türetmektir. Bu, kök durumundaki sözcüklere “türetme ekleri” dediğimiz ekler getirilerek yapılır. Şimdi de Türkçemizde çok önemli bir yeri olan sözcük türetmeyle ilgili temel bazı bilgileri öğreneceğiz, böylece dilimizin bir başka özelliğini tanımış olacağız. Hazır mısınız? Öncelikle beni dikkatlice dinleyiniz, daha sonra size bu konuyla ilgili sorular yönelteceğim.” demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

1. Öğretmenin, “bal, balcı, balcılık, ballı, ballanmak, ballandırmak” sözcüklerini tahtaya yazması, anlamlarını öğrencilere sorması, tam ve doğru anlamları alındığında bunları sözcüklerin karşısına yazması. Daha sonra, öteki sözcüklerin “bal” sözcüğüne çeşitli ekler eklenerek oluşturulmuş sözcükler olduğunu öğrencilere duyumsatmaya çalışması, sözcüklerin aldıkları ekleri öğrencilere buldurması:

Bal: 1. Balarılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları balözünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde. 2. Olgunlaşmış incirin, dışına sızan tatlısı. 3. Ağaçların kabuğundan sızarak pıhtılaştıran besisuyu. 4. mec. Çok tatlı.

Bal-cı: Arı yetiştirip bal alan ya da satan kişi.

Bal-cı-lık: Arı yetiştirme ya da bal alıp satma işi.

Bal-lı: İçinde bal bulunan.

Bal-lan-mak: 1. Bal bulaşmak, bal sürülmek. 2. mec. Tatlılaşmak, olgunlaşmak.

Bal-lan-dır-mak: İmrendirecek biçimde övmek.

2. Öğretmen öğrencilere “sev-“ sözcüğünü verir ya da tahtaya yazar. “Bu sözcük yalnız kalmış, yakınlarını, ailesini yitirmiş. Siz ailesini bulup onların bir araya gelmesini sağlar mısınız?” sözüyle oyunu başlatır. Öğrenciler verilen kökten türeyen sözcükleri bularak defterlerine yazarlar. Belirlenen sürede çok sayıda sözcük bulan öğrenciyi pekiştireç verir.

Sevdik, sevdirme, sevdirmek, sevgi, sevgili, sevilmiş, sevilme, sevilme, sevim, sevimli, sevimlilik, sevinç, sevinçli, sevindirici, sevindirik, sevindirme, sevindirmek, sevinmiş, sevinme, sevme.

3. Öğretmenin, “Çocuklar, işte ‘sözcüğe’ (köküne) eklenerek sözcükle anlamca ilişkili yeni sözcükler türeten bu eklere ‘yapım ekleri’; yapım ekleri almış sözcüklere de ‘türemiş sözcükler’ diyoruz.” açıklamasını yapması. Bu tanımdan hareketle “türemek” ve “türetmek” sözcüklerinin anlamını söyleyebilir misiniz?

Türemek: 1. Oluşmak, ortaya çıkmak, meydana çıkmak, parçalanıp çoğalmak. 2. dilb.(Bir kökten) Çıkmak.

Türetmek: Türemesine neden olmak.

4. Öğretmenin, tahtaya “şeker, aç, kapı, gör, bil, at, dal, al, söz ” sözcüklerine “–lik, -cı, -gi, -gin” eklerini getirerek yeni sözcükler türetiniz ve türettiğiniz bu yeni sözcükleri birer tümcede kullanınız.” demesi, yeter sayıda değişik öğrenciye söz vermesi; varsa, yanlış örnekleri düzeltmesi. (Bulunan sözcükler tahtaya ve defterlere yazılır.)

5. “Çocuklar, biraz önce sözcüğe (köke) eklenerek, bu sözcükle anlamca ilişkili yeni sözcükler türeten eklere ‘yapım ekleri’; yapım ekleri almış sözcüklere de ‘türemiş sözcükler’ dendiğini öğrendik ve bunları örnekledik. Anlamca ilişkili derken ne demek istiyoruz acaba? Şimdi bu durumu örnekleyelim” demesi ve şu soruyu sorması:

Yukarıda “bal” sözcüğünü görmüştük. Sizce “bal” sözcüğünün “balık” ve “balıkçı” ile bir anlam ilgisi var mıdır?

Balık: Suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen bir hayvan adı.

Balık-çı: Balık tutan veya satan kimse.

Öğretmenin, sınıfa, “bal” ile “balık” sözcüklerinin ayrı birer sözcük kökü olduğu, aralarında bir anlam ilişkisi olmadığı; “balık” ile “balıkçı” sözcükleri arasında ise bir anlam ilişkisi olduğu, “balıkçı” sözcüğünün “balık” sözcüğünden “-cı” yapım ekiyle türemiş bir sözcük olduğunu vurgulaması ve öğrencilerden buna benzer örnekler vermelerini istemesi.

6. Çocuklar, daha önce ünsüzlerin benzeşme (sertleşme) kuralını öğrenmiştik. Aranızda kim bu kuralı söyleyebilir ve bir örnek verebilir?

- “Sert ünsüzle biten bir sözcüğe ‘c,d,g’ ile başlayan bir ek getirildiğinde bu ünsüzler ‘ç,t,k’ biçimine dönüşür.” Kuralı öğretmenin de yardımıyla öğrencilere anımsatılır. Sonra öğretmenin, “O halde yukarıda türettiğimiz sözcüklerden hangilerinde ünsüz benzeşmesi (uyumu) kuralı vardır?” sorusunu sınıfa yöneltmesi, doğru örneklere pekiştireç vermesi.

“At-çı, aç-kı, sözlükçü” sözcükleri bu kuralı örnekler.

7. Şimdi de, “Dereler” adlı fabl türündeki metne bakalım. Bu metinde türemiş

sözcükler var mı? Varsa bunları eklerine ayırınız. (Öğretmenin fotokopi makinesi ile metni çoğaltması.)

DERELER

İki dere varmış kapı komşusu
 Biri bencil, biri uyumlu.
 Bencil dere, “Pısırık”, demiş ötekine,
 “Yarışa var mısın benimle?
 Bakalım denize kim önce varacak?”
 Arkadaş canlısı dere,
 “Aman kardeşim,” demiş,
 “Bura nere, deniz nere!
 Nasıl varırız oraya bu cılız halimizle?
 Güç, birlikten doğar. El ele verelim,
 Denizi öyle görelim.
 Bencil, “Birleşmem seninle,
 Suyumu kirletirsin,” demiş.
 Tek başına düşmüş yollara.
 Aylardan temmuz, toprak emmiş, o terlemiş,
 Kuruyup gitmiş dere ovada.

Öteki dere ise anlamış hayır yok bundan.
 Dümen kırıp uzaklaşmış komşudan.
 Rastlamış kafa dengi başka bir dereye,
 Daha bir canlanıp neşelenmişler verip el ele.
 Dereyken çay olmuşlar,
 Gürül gürül inmişler ovaya.
 Rastlamasınlar mı bir başka uyumlu çaya!
 Karışmışlar birbirine.
 Irmak, paşasıdır suyun,
 Öylece varmışlar engine...

Ömer Lütfü Şadoğlu, Fırt O Dala Fırt Bu Dala, ss. 48.

Ben-cil	Ter-le-
Uy-um-lu	Uzak-laş-
Pıs-ırık	Rast-la-
Can-lı	Can-lan-
Arka-daş	Neşe-len-
Bir-lik	Kar-ış-
Bir-leş-	Öyle-ce
Kir-le-t-	

8. Öğretmenin, fabluda geçen “de-miş, var-acak, hal-imiz, ver-elim, yol-lar, komşu-dan” sözcüklerini eklerine ayırmadan tahtaya yazması, sözcüklerin köklerini ve aldıkları ekleri öğrencilere buldurması, her sözcüğün ekinin tahtada gösterilmesi; bu eklerin sözcüklerin anlamında bir değişiklik yapıp yapmadığını (bir sözcük türetmenin söz konusu olup olmadığını) sorması; “hayır” yanıtının alınmasından sonra, “Sözcüklere eklendiğinde onların durumlarını etkileyen, adların ve eylemlerin çekimine yarayan; fakat anlamlarında herhangi bir değişiklik yapmayan bu ekler ‘çekim ekleri’; yapım ekleri almamış, kök halindeki ya da çekim eki almış sözcüklere de ‘basit sözcük’ denir.” Açıklamasını yapması.

De- **miş**, var- **acak**, ver-**e-lim**: Eylem çekimine yarayan kip ve kişi ekleri.

Komşu- **dan**: Ad durum eki.

Hal- **imiz**: İyelik eki.

Yol-**lar**: Çokluk eki.

9. Siz de çekim eki almış sözcük (basit sözcük) örnekleri veriniz. Bu sözcüklerin içinde yer aldığı tümceler kurunuz. (Hatalı örnekler düzeltilir, doğru örneklere pekiştireç verilir.)

Y...

10. Öğretmenin, “Çocuklar, şiiirde geçen ‘biri, neşelenmişler, olmuşlar, dereye, kirletirsin, benimle’ sözcüklerini eklerine ayırınız. Bu sözcükler hangi ekleri almıştır?” sorusunu sorması, öğrencilerin, sözcükleri tahtada eklerine ayırması (bir-i, neşe-len-miş-ler, ol-muş-lar, dere-y-e, kir-le-t-ir-sin, ben-im-le). Kimi sözcüklerin (neşelenmişler,

kirletirsin) görüldüğü gibi, hem yapım hem de çekim eki alabileceği; fakat önce yapım ekinin gelmesi gerektiğinin söylenmesi. Ayrıca bir sözcüğün birden fazla yapım eki alabileceğinin ve dilimizin sözcük türetmeye çok uygun bir dil olduğunun vurgulanması, ardından öğrencilerden, metinde birden fazla yapım eki almış sözcükleri bulmasının istenmesi: uy-um-lu, kir-le-t-. Ayrıca öğrencilerden başka örnekler vermesinin istenmesi.

ARA ÖZET: Sözcük dağarcığımızı zenginleştirmenin yollarından biri olan sözcük türetmenin nasıl yapıldığını ve dilimizin türetmeye ne denli uygun bir dil olduğunu gördük. Siz de gelecek derse kadar Süreyya Berfe “Çocukça” adlı kitabından “Sevdiklerim” adlı şiirini okuyunuz, bu şiirde geçen basit ve türemiş sözcükleri gösteriniz.

<p style="text-align: center;">Sevdiklerim</p> <p>Okula gidişimi severim uçuböceğinin elimde gezmesini karabiberlerin başıma değmesini</p> <p>Annemin bakışını severim meyve ağaçlarının çiçek açmasını tavşanın korkup yuvasına kaçmasını.</p> <p>Arkadaşımın gülüşünü severim bahar rüzgârının yüzümü okşamasını tırtılların dut yapraklarını yemesini.</p> <p>Babamın evde oluşunu severim çam ağaçlarının kışın da yeşil kalmasını kartalların çok yüksek yerlere yuva yapmasını.</p> <p style="text-align: right;">Süreyya Berfe Çocukça, ss.10</p>	 <p>http://tr.wikipedia.org/wiki/U%C4%9Fur_b%C3%B6ce%C4%9Fi (Erişim Tarihi: 23.04.2014)</p> <p>http://en.wikipedia.org/wiki/Black_pepper (Erişim Tarihi: 23.04.2014)</p>
--	--

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, bir önceki derste verilen etkinliği yaparak dersi başlatması, önce gönüllü öğrencileri kaldırması, şiirdeki basit ve türemiş sözcükleri tahtaya yazdırması, yanlışları düzeltmesi, doğru yanıtlara pekiştireç vermesi ve

“Çocuklar, bugünkü dersimizde de bileşik yapılı sözcükler üzerinde duracağız.” diyerek aşağıdaki etkinliklere geçmesi:

- Öğretmenin, öğrencilere, “Şiirde geçen ‘uçuböceği’ sözcüğü, ‘uç’ ve ‘böcek; ‘karabiber’ ise ‘kara’ ve ‘biber’” olmak üzere iki sözcükten oluşmuştur. Birden çok sözcüğün anlam bakımından birleşip kaynaşmasıyla oluşan böyle sözcüklere ‘bileşik sözcük’ denir.” açıklamasını yapması ve “Şimdi de sizlere bilmece soracağım, bu bilmecelerin yanıtının kaç sözcükten oluştuğunu bulun ve her bir yanıtı birer tümcede kullanın.” demesi. (Aşağıdaki bilmeceler Süleyman Bulut’un “Şipşak Bilmeceler-1” adlı yapıtından alınmıştır.)

- a. Ayakkabıcıların en değerli müşterisi kimdir? Kırkayak. (ss.19)
- b. Karıncalar içinde en hızlısı hangi karıncadır? Atlıkarınca.(ss.34)
- c. Kulağa küpe olan çiçek hangisidir? Küpeçiçeği. (ss.41)
- ç. Denizlerin anası kimdir? Denizanası.(ss.10)
- d. En ünlü zaman hırsız kimdir? Çalar saat. (ss.13)
- e. Dünyanın en küçük bebeği hangisidir? Gözbebeği. (ss.13)

a.

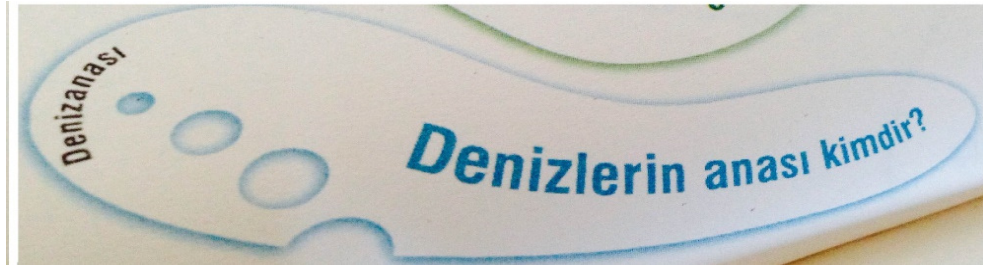
b.

c.

ç.

d.

e.

Ardından öğretmenin, öğrencilerden bileşik sözcüklere örnekler vermelerini istemesi, doğru örnekleri tahtaya yazması ve bu örneklerin her birini birer tümcede kullanmalarını istemesi. Hatalı tümce örneklerini düzeltmesi.

ARA ÖZET: Okuduğumuzu ve dinlediğimizi tam ve doğru olarak anlamamız, duygu ve düşüncelerimiz de etkili bir biçimde anlatabilmemiz, sözcük dağarcığımızın zenginliği ile ilgilidir. Bu dağarcığın zenginleşebilmesi için sözcüklerin yapı özelliklerinin de çok iyi bilinmesi gerekir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Doğru konuşmak, düzgün yazmak ve çevremizle etkili bir iletişim kurmak için dilimizin yazım kurallarını bilmek ve bunları yazılı- sözlü anlatımımızda kullanmak zorundayız. Bu dersimizde ünlemin kullanıldığı yerleri öğrenmeli ve yazılarımızda bu işareti doğru kullanmalıyız.” demesi ve aşağıdaki şiiri okuması:

ÜNLEM

İşaretlerden biri var ki,	Kızarsan, kınarsan
Sanki ters dönmüş “i”,	Öfke, acı, korkuya dalarsan,
Ya da	Ünlemi (!) kullanırsın.
Şapkasının üstünde	
Amuda kalkmış biri.	İsteklenirsen ünlem,
	Buyruk da verir, kendiliğinden
Duygu, tepki rüzgârında yelkeni;	Ünlem kestirici komutan mı, bilmem,
Kâh üzüntü, kâh sevinçle	Nasıl dışlarım onu, yazım imlerinden?
Donatır sözcükleri.	
Sevgi, coşku, istek onda,	***
Kiminde buyruk, kiminde yasaklama...	Heyecansız hayat, rüzgârsız yelken,
	Duygulu ol ama duygusallıkta kalma.
Beğenir, coşar katlanırsın,	Heyecanlı, duygulu yaşayım derken,
Bazen üzüntüye, kırgınlığa saplanırsın.	Onlara dizgin vurmaya da unutma!

Osman Bolulu- **Sözün Işığı**
Uygulamalı Noktalama Bilgileri, ss.69.

Öğretmenin, aşağıdaki soruları sınıfa yöneltmesi; yeter sayıda öğrenciye söz vermesi:

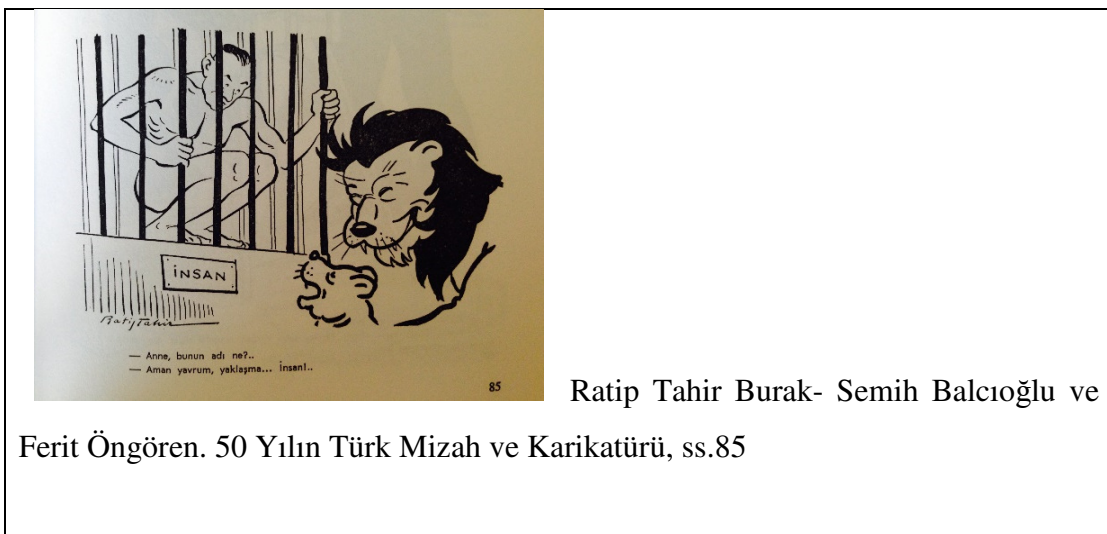
1. “Bisiklet Aşkına” adlı öyküde ünlem imi nerelerde kullanılmıştır? Neden?
2. Sizce ünlem imi başka nerelerde kullanılır? Birer örnek veriniz.

(Sorulara verilecek yanlış yanıtlar anında düzeltilecek, doğru yanıtlara pekiştireç verilecek.)

ARA ÖZET: Ünlem iminin kullanıldığı yerleri öğrenmeli ve yazılarımızda bu işareti doğru kullanmalıyız.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Duygu ve düşünceleri anlatmanın bir yolu da yazmaktır. Yaşamımızın her alanında duygu, düşünce ve tasarıların doğru ve etkili biçimde anlatılmasının önemi büyüktür. Bunun için yazma ile ilgili bazı ilkelerin bilinmesi ve yazma çalışmalarında uygulamaya geçirilmesi gerekir.

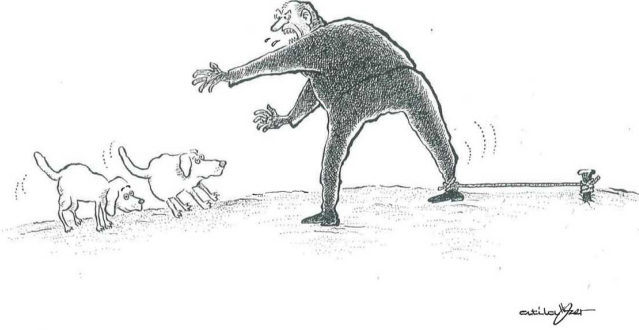
Şimdi, size karikatürler göstereceğim. (Öğretmenin yansıtıcı ya da tepegöz aracılığıyla aşağıdaki karikatürleri göstermesi.) Bu karikatürlerle ilgili duygu ve düşüncelerinizi ‘dış yapı’, ‘iç yapı’, ‘dil ve anlatım’ ilkelerini de göz önünde bulundurarak anlatın ve buna uygun bir yazı planı oluşturun.” demesi. Ardından sürenin 40 dakika olduğunu söyleyip yazmaya başlatması. Bu süre içinde sınıfta dolaşarak öğrencileri ayrı ayrı denetlemesi, yazmayanları uyarması, gördüğü eksiklikleri tamamlaması, yanlışları düzeltmesi. Yazma işinin sonunda öğrencilere yazdıklarını okutması, yazılardaki her paragrafın ilkelere uygunluğunu sınıfça tartışması ve ilkelere uygun çalışmalara pekiştireç vermesi, onları sınıf ya da okul panosuna asması.

Huseyngulu Aliyev- Azerbaycan

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 20.04.2014)

Atilla Özer <http://www.atilaozerkarikaturevi.com/p/352arikatürler.html>
(Erişim Tarihi: 21.04.2014)

D. SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Çocuklar, bugüne kadar birlikte işlediğimiz derslerdeki öğrendiklerinizi, yalnızca Türkçe derslerinde değil, tüm derslerinizde ve günlük yaşantınızda kullanmalısınız. Dilimizin kurallarını, özellik ve inceliklerini bilmeniz, sizi hayatınızın her alanında başarılı kılacaktır.

TEKRAR GÜDÜLEME: Öğretmenin, eğitim durumunun her aşamasında başarılı olan beş öğrenciye, gelecekte daha çok okumaları dileğiyle yazınsal bir kitap armağan etmesi.

KAPANIŞ: Bisiklet Aşkına adlı öykünün oyunlaştırılması (Sözlerin ezberlenmesi gerekmez; öğrencilerin metindeki olay ve duruma uygun olarak konuşmaları yeterlidir. Asıl amaç, öğrencilerin kendi düş güçlerine göre olay ve durumu

canlandırmaları olmalı, istekli öğrencilere öncelik tanınmalıdır.) Gerekirse öğretmenin öğrencilerin özel ilgi ve yetilerine göre bir rol dağıtımını yapması (20’).

Dersin sonunda aşağıdaki kitapların salık verilmesi:

Adalı, Bilgin (2014). Zaman Bisikleti-1. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

Balel, Mustafa (2014). Ressamın Kedisi. İstanbul: Nesin Yayıncılık.

Büyükmeriç, Erol (2013). Eski Bisiklet. İstanbul: Kaynak Çocuk Yayınları.

İzgu, Muzaffer (2003). Bisikletim Vız Vız. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Köseoğlu, Hamdullah (2011). Küçük Tay. İstanbul: Çınar Yayıncılık.

Sommer Bodenbug, Angela (2006). Çiko- Dört Ayaklı Sürpriz. İstanbul: Say Yayınları.

Tankut, Tülin (2014). Gelincik Arkadaş Arıyor. İstanbul: Bu Yayınevi.

Yurttaş, Hüseyin (2012). Beyaz Bisiklet. İstanbul: Say Yayınları.

Öğretmenin sınıfı kümelere ayırması. 15 günlük bir hazırlık döneminden sonra sınıfta okudukları kitabı tanıtmalarını istemesi ve dersi sonlandırması. (Kitap tanıtmada etkinliğinde öğrencilerin işbirliği yaparak istekle katılması sağlanmalıdır.)

DEĞERLENDİRME

1. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde –I (–ı, –i, –u, –ü) eki diğerlerinden farklı bir görevde kullanılmıştır?

a. Yapı malzemeleri satıyor musunuz?

b. Soru oldukça zordu.

c. İstanbul’da kazı çalışmaları sürüyor.

d. Yazı daha şimdiden özledim.

2. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde altı çizili sözcük yapı bakımından diğerlerinden farklıdır?

- a. Boşboğaz insanları hiç sevmem.
- b. Birtakım insanların niyeti farklı olabilir.
- c. Gözetleme kulesinden uyarı sinyali gönderdiler.
- d. Ben bu işten vazgeçtim.

3. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde altı çizili sözcük diğerlerinden farklı kullanılmıştır?

- a. Bugün Ahmet Beyler bize gelecekler.
- b. Hiç utanmadan hemen insanı karalar.
- c. Bu gece artık hiç uyumaz, sabahlar.
- d. Aslan avına düşeni hemen parçalar.

4. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde altı çizili sözcük yalnızca yapım eki almıştır?

- a. Bu sözlükte aradıklarını bulamazsın.
- b. Acılı yemekleri çok severdi.
- c. Geç uyanmaktan korkuyorum.
- d. Ekmek kırıntılarını toplamaya çalışıyordu.

5. Aşağıdaki tümcelerden hangisinin sonuna diğerlerinden farklı bir noktalama işareti konmalıdır?

- a. Maçı sonuna kadar izlediler
- b. Onu ne zaman gördüğümü hatırlamıyorum
- c. Aşkolsun Ayşegül, bunu senden beklemezdim
- d. Neden bana bu kadar sinirlendiğini anlayamadım

EĞİTİM DURUMU 5

Metnin Adı: Elli Kuruş

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1. “Elli Kuruş” adlı öykü 2. “Çocuklarım” adlı şiir 3. Bilmece 4. “Anı” adlı şiir	1. Lewis Hine’in iki fotoğrafı 2. Amele Dergisi’ne ait bir karikatür 3. Lagator Luka’nın bir karikatürü 4. Enes Baran Demiray’ın bir karikatürü 5. Ergül Aktaş’ın bir karikatürü 6. Hakan Sümer’in bir karikatürü 7. İsmail Kar’ın iki karikatürü	1. Klasik Müzik (Beethoven) 2. Barış Manço’nun “Unutamadım” adlı şarkısı	1. “Gülümse” adlı kısa film

	8. Hicabi Demirci'nin bir karikatürü		
	9. Cemalettin Güzeloğlu'nun bir karikatürü		
	10. Muharrem Akten'in bir karikatürü		

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

ELLİ KURUŞ

İster lapa lapa kar, ister şarıl şarıl yağmur yağsın, isterse de bütün gecenin ayazından karlar dona kesmiş olsun, sabahın beş buçuğunda karanlıkları ürperten sesiyle sokağa girerdi:

“Gazete, havadiis!”

Sabahın dördünde yazı makinemin başına geçtiğim için bu ses, bu kara, bu yağmura, ayaza kafa tutan bu canlı, bu pırıl pırıl ses beni yazı makinemin başında bulurdu. Gazete paralarını akşamdan masamın kıyısına koyduğum için bekletmez, koşardım sokak kapısına. Gazetelerimi önceden hazırlamış olurdu. Uzatır, paraları alır, saymaya filan lüzum görmeden cebine atar, donmuş burnu buhar kazanı gibi tüterek uzaklaşırken, canlı, yaşam dolu sesiyle sokağı gene neşelendirirdi:

“Gazete, havadiis!”

Anlattığına göre, gazetelerden birinde tahsildarlık yaparken kötü bir kadının ardından evini, İstanbul’u bırakıp İzmir’e mi ne giden babasına annesi ilkin çok kızmışsa da, sonraları “Ne yapalım? Bizden daha iyisini bulmuş olacak. Uğurlar olsun!” deyip kolları sıvamış, Karaköy’de bir eczaneye girmiş. Görevi boş ilaç şişelerini uzun tel saplı fırçalarla yıkamakmış. Bir, beş, on, yüz, bin şişe değilmiş ki, belki on binler, belki yüz binlerce. İsteyeni olsa haminnesi hemen evlendirecekmiş onu ama yokmuş isteyen. Bir gün kendi kendine: “Şimdi herkes güzel kadın alıyor” demiş. “Benim gibi kara kuruyu kim ne yapsın?”

Haminnesi Tahtakale’de tuzcuda çalışıyormuş. Annesinin eczaneden kazandığıyla kıt kanaat geçiniyorlarmış ama şu son zamanlar olmasa. Çaresiz, okulu beşten bırakıp annesiyle haminnesinin kazançlarına bir şeyler katabilmek, hiç olmazsa üç yaş küçüğüyle kendisinin okul masraflarını çıkarabilmek yolunu tutmuş, gazete satıcılığına başlamış.

“Okumak istiyorum ağabey. İlki, sonra ortayı, daha sonra da liseyi bitireceğim. Liseyi belki de yatılı sınavını kazanıp parasız okurum. Ama mutlaka okuyacağım. Kardeşim de. Babamıza benzemeyeceğiz hiç. Kardeşim diyor ki, ‘O zaman babam ihtiyar olur. Saçı sakalı ak pak, elleri titreye titreye gelir. Yalvarır. Acır mıyız?’”

Mevsim bahara dönmüştü ama gene de çok soğuktu.

“Sen ne karşılık verdin kardeşine?”

Omuz silkti:

“ Acımak lazım ama olmaz ki. Baba. Anneme sordum, ‘Canı çıksın!’ dedi. Haminnem ateş püskürdü. Fakat ‘Olmaz.’ dedim kardeşime. Annemle haminnemden habersiz...”

Sabahın erken saatinde kalkıp koşuyormuş gazete bayiine. Bayi ana baba günü. Kendi gibi o kadar çok okullu çocuk varmış ki bayi gazetelerini nazla veriyormuş. Daha kötüsü de gazeteleri alırken bayiye kaparo vermek!

“ Babamın arkadaşı vardı Sabri Bey amca, ona gittim. Annem duysa öldürürdü. Hele haminnem! Ona da içerliyorum, varsa rahmetli kocası, yoksa rahmetli kocası. Kocası, yani dedem, polis miymiş Atatürk devrinde, komiser mi. Karakalem bir resmi var haminnemde, kırpık bıyıklarıyla iri yarı bir adam. Babam zayıftı. Güya torunlar çocukluk dedelerine çekerlermiş. Nerdee? Benim de, Şadan’ın da bileklerimiz ipince. İnsan bol bol yemezse değil mi ağabey?”

Karne zamanı birkaç gün gelmedi. Meraklanmışım. Sınavlar sırasında olduğu için belki de sınava hazırlanıyor demiştim. İyi düşünmüşüm. Geldi pırıl pırıl sesiyle. Öksürüyordu:

“ Kusura bakmayın ağabeyciğim. Dersleri hazırlıyordum. Gece yarılmasına kadar çalışıp, sabahleyin de erkenden uyanmak fena yordu. İki gün aksattım. Dilber Hanım öksürük için bir ilaç yazdırdı ama nerdee?”

“ Niçin?”

“ Beş yüz otuz kuruş be ağabeyciğim!”

Aklıma bir şey geldi:

“Ben sana bu parayı versem?”

İçlere çökük gözleri, fırlak elmacık kemikleri, solgun derisinin donukluğuyla yüzüme öyle bir baktı ki:

“ Öksürük ilacını al diye.”

“ Anladım ama siz benim neyimsiniz? Karşılığında benden ne isteyeceksiniz?”

Kötüye yormuş olmasından korkmuştum. O :

“ Babamın arkadaşı da bana para vermişti. Bayiye yatırıyordum. Sonra kazanıp götürdüm, almadı. Sende kalsın dedi, yanağımı makasladı da paralarını suratına fırlatıp...”

“ Ben o maksatla vermek istemiyorum ki.”

“ Belli olmaz. Babamın arkadaşı da sonradan ‘O maksatla değil yavrum.’ dedi. ‘Ben senin baba dostunum.’ Bir daha evinin önünden geçmedim. Eski bayinin de. Ne

kötü insanlar var şu dünyada.. Haminnem, ‘Aman yavrum, kendinize mukayyet olun.’ diyor. Pöh... Onun demesine ne lüzum var? Çocuk muyum ben?”

Ona gerekli beş yüz otuz kuruşu bir şartla vereceğimi söyledim:

“ Şartım şu: Bunu, bana verdiğin gazetelerle ağır ağır ödersin. Oldu mu?”

Az önce öfkeden değişen hırçın yüzü yumuşamış, durulmuş, çocuksu hâlini almıştı:

“ Şimdi oldu..” dedi. “ Demek siz...”

“ Ben ne babanızın arkadaşı, ne de bayiyim. Benimki yardım. Bakıyorum okuma hırsı var içinde. Okuyup adam olma hırsı. Hoşuma gitti. Mesele bu.”

Gözlerini yüzüme çevirdi:

“ Doktor olacağım ağabey! dedi. “ Bizim mahalledeki kör, topal, inmeli, sızılıları tedavi edeceğim, hem de parasız!”

Parayı verdim. Aldı. Yıldırım gibi uzaklaştı. Sokağın başından sesi geldi:

“ Gazete, havadiis!”

Günler geçiyor, her sabah saat gibi geliyor, gazetelerimi verdikten sonra ekliyordu:

“ Üç lira kaldı borcum ağabey!”

Sonraları borcu iki liraya indi, bir liraya, daha sonra da elli kuruşa. En son gün gelir, iki gazetemi verirse borcunu ödemiş oluyordu ki, gelmedi. Şaştım. Neden gelmemişti? Elli kuruşumun üstüne yatabileceği aklımın kıyısından bile geçmiyordu. Sakın herhangi bir trafik kazasında... Sanki gerçekten olmuş gibi içim parçalanıyor, hızla gelen bir taksi ya da bir hususunin altında kalmışçasına kanlı bir insan yavrusunun her yanı kırılmış cesedi kafamda canlanıyordu.

Günler günleri, günler haftaları, haftalar da ayları kovaladı.

Unutmuştum.

Bir başka çocuk getiriyordu gazetemi. Bu, ondan da cılız, ondan da üfürsen de uçacak gibiydi. Onun da bir başka hikâyesi vardı çocuk omuzlarında taşıdığı.

Karların savrulduğu bir kış sabahıydı. Yazı makinemin başına geçmişim.

Şimdiye kadar hiç işitmediğim cılız bir çocuk sesi:

“Gazete, havadiis!”

Aşağı indim. Her günkü satıcıdan almıştım oysa gazetemi. Kapıyı açtım: Kısa pantolonlu, minnacık bir çocuk. Savrulan karlarla ıslanmış gazeteleriyle titreyip duruyordu:

“ Ağabeyim kusura bakmasın dedi amca!”

“ Ne bu?”

“ Elli kuruş borcu kalmış size de...”

“ Kendisi nerde?”

Ağlamadı, hıçkırmadı. Taş gibi:

“ Öldü, dedi. “Dün Edirnekapi’ya gömdük...”

Elli kuruşu uzattı. Sonra çekip giderken:

“Gazete, havadiis!”

Orhan Kemal- Önce Ekmek, ss.75-79.

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 6.sınıf

Süre: 10 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Öğretme-Öğrenme Yaklaşımı.

Araç ve Gereçler:

Aksoy, Ömer Asım. **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü.**

Çelebioğlu, Âmil ve Öksüz, Yusuf Ziya. **Türk Bilmeceler Hazinesi.**

Demirel, Selçuk. **Alfabe.**

İlgaz, Rıfat. **Bütün Şiirleri 1927- 1991.**

İçel, Hatice. **Türk Bilmecelerinin Şiirsel Yapısı.**

Artvizyon Karaoke Serisi. **Barış Manço Şarkıları Söylüyoruz.**

Kemal, Orhan. **Önce Ekmek.**

Pulat, Hasan Tolga. **Gülümse** adlı kısa film.

Sezer, Sennur. **Pencereden Bakan Çocuk.**

Tomsic, Dubravka. **Top 50 Beethoven Classics- The Very Best Of Classical Music.**

Ural, Yalvaç. **Zıprı-Matik Bilmeceler.**

Kaynak Kitaplar:

İpşiroğlu, Zehra. **Yaratıcı Yazma.**

Özdemir, Emin. **Sözlü Yazılı Anlatım Sanatı- Kompozisyon.**

Sever, Sedat. **Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü.**

Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya; Aslan, Canan. **Etkinliklerle Türkçe Öğretimi.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: ELLİ KURUŞ

Ana Nokta: Öğrenme ve öğretme etkinliklerinde belirtilen anlama ve anlatma becerilerinin amaçlarıyla ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. Metnin ana düşüncesinin ve olay örgüsünün kavratılması
- b. Metnin yardımcı düşüncelerinin ve türünün kavratılması
- c. Metinde geçen sözcüklerin ve deyimlerin anlamlarının kavratılması
- ç. Yazım kurallarında “de, ki; -de, -ki, ile “mi” soru ekinin kullanılış kurallarının kavratılması.
- d. Tırnak işaretinin kullanılış kurallarının kavratılması
- e. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerinin kavratılması.

AMAÇLAR

Amaç: *Düzeyine uygun konuşmaları-filmi (ilkelere uygun olarak) dinleme (izleme) becerisi*

Davranışlar:

1. *Dinlemek için uygun bir biçimde oturma*
2. *Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama*
3. *Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme*
4. *Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme*
5. *İzleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama*

Amaç: Dinlediği düzeyine uygun konuşmaları ya da izlediği filmi tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. Dinlediği konuşmanın ya da izlediği filmin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

2. Dinlediği konuşmanın ya da izlediği filmin ana düşüncesini ya da yardımcı düşüncelerini birer tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

3. Dinlediği olayın (varsa) ya da izlediği filmin geçtiği yeri/ zamanını/ kahramanlarını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

4. Dinlediği olayın (varsa) ya da izlediği filmin kahraman(lar)ının (iç ve dış) portresini/ portrelerini kendi tümceleriyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

5. Dinlediği konuşmanın (varsa) ya da izlediği filmin gelişim sırasını ya da giriş, gelişme, sonuç bölümlerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

6. Dinlediği konuşmayı ya da izlediği filmi, özünü yitirmeden kendi tümceleriyle özetleme

7. Dinlediği konuyla ya da izlediği filmle ilgili yazılı/ sözlü görüş bildirme

8. Dinlediği konuya uygun başlık ya da izlediği filme uygun ad yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

9. Dinledikleri arasında ya da izlediği filmde neden- sonuç ilgisi kurma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme

2. Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoşça giden bir canlılık bulunma

3. *Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma*
4. *Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)*
5. *Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma*
6. *Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma*
7. *Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama*
8. *Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme*
9. *Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)*
10. *Metnin tür özelliklerine uygun tonlama yapma*
11. *Sese, hoş giden bir renk (kalınlık, incelik) verme*
12. *Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma*
13. *Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama*
14. *Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama*
15. *Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okuma*

Amaç: *Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi*

Davranışlar:

1. *Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme*
2. *Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme*
3. *Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama*
4. *Gereksiz duraklamalar yapmama*
5. *Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme*
6. *Okuma hızını, okunan metnin özelliğine göre ayarlama*

Amaç: *Düzeyine uygun bir metindeki sözcük, deyim, atasözü, özdeyiş, ikileme, tamlama ve terimlerin anlam bilgisi*

Davranışlar:

1. *Bir sözcüğün ya da sözün anlamını yazma/ söyleme*
2. *Verilen bir anlamın karşılığı olan sözcüğü ya da sözü yazma/söyleme*
3. *Birden fazla anlamı olan bir sözcüğün farklı anlamlarını yazma/söyleme*
4. *Verilen bir metinde belirtilen sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını yazma/ söyleme*

Amaç: *Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme*

Davranışlar:

1. *Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyile söz ya da yazıyla özetleme*
2. *Metnin konusunu; ana düşüncesini, yardımcı düşüncelerini birer tümceyle yazma/ söyleme*
3. *Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma*
4. *Metindeki olayın geçtiği yeri, zamanını, nedenini, sonucunu yazma ve söyleme*
5. *Metindeki kahramanların iç ve dış portresini yazma/ söyleme*
6. *Metindeki ana düşüncüyü karşılayacak bir atasözü, özdeyiş yazma/ söyleme*
7. *Metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini metin üzerinde gösterme*
8. *Metnin türünü yazma/ söyleme*

Amaç: *Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme*

Davranışlar:

1. *Açık, anlaşılır, yalın ve doğru tümceler kurma*

2. *Sözcük ve tümceleri anlamına göre vurgulama (sözcük ve tümcelerin anlam ve duygu yükünü sesle ayırma)*

3. *Konuşmanın akışını bozacak duraksamalar yapmama*

4. *Konuşurken konu dışına çıkmama, konudan ayrılmama*

5. *Dinleyicilerle göz iletişimi kurma*

6. *Söz, jest, mimik uyumunu sağlayarak konuşma*

7. *Konuşmada tekrarlara düşmeme, gereksiz tekrarlar yapmadan konuşma*

8. *Konuşmada yerel ağızlara ve argo söyleyişlere yer vermeme*

9. *Konuşurken “ıhlama” yapmama (gereksiz sesler çıkarmama)*

10. *Konuşmanın anlaşılmasını güçleştiren sözcük ya da sözcükler kullanmaktan kaçınma*

11. *Dinleyicilerin ilgisini dağıtacak gereksiz ayrıntılara girmeme*

12. *Konuşmayı “ortak dil”in söyleyiş özelliklerine uygun olarak yapma*

13. *Dinleyiciler tarafından yapılan eleştirileri hoşgörüyle karşılama*

14. *Dinleyiciler tarafından yöneltilen sorulara açık, kısa ve doğru yanıtlar verme*

Amaç: *Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik*

Davranışlar:

1. *Anlamı, yazılışı, söylenişi bakımından zorlandığı sözcükler olduğunda sözlüğe, yazım kılavuzuna, öğretmene ya da başka güvenilir kaynaklara başvurma*

2. *Konuşmaya dayalı etkinliklerde, düşüncelerini açıklamak için söz isteme*

3. *Deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma*

4. *Konuşmalarındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüyle karşılama*

5. *Konuşma hatalarını öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe*

6. *Bir yaşam durumunu doğru ve güzel bir Türkçeyle oyunlaştırma (dramatize etme)*

Amaç: Tartışmalarda demokratik ilkelere uymaya razı oluş

1. Irk, din, cinsiyet, toplumsal sınıf vb. ayrımı yapmama
2. Başkalarını önyargıdan arınık bir biçimde dinleme
3. Düşüncelerini başkalarına saygılı bir biçimde anlatma
4. Başkalarını anlamaya çalışma
5. Tartışma konusunun çözümü için başkalarıyla işbirliği yapma

Amaç: Yazma çalışmalarında “dış yapı”(dış düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Çizgisiz düz beyaz kâğıt kullanma (genellikle 21.5 x 28.5 cm. boyutlarında)
2. Çizgisiz kâğıda düz satır yazma, satırları kaydırmama (gerekirse kâğıdın altına siyah çizgili bir kâğıt altlık koyma)
3. Siyah kurşun kalem ya da siyah, koyu mavi mürekkepli kalemle yazma
4. Kâğıdın sadece ön yüzüne yazma (kullanılan defter değil, dosya kâğıdı ise)
5. Kâğıdın sol yan kenarında 3.5 ya da 4 cm., sağ yan kenarında 1.5 cm. boşluk bırakma
6. Kâğıdın üst kısmında 6 cm., alt kısmında da 3 cm. boşluk bırakma
7. Kâğıdın sol üst köşesine adını ve soyadını, okulun adını, sınıfını varsa şubesini yazma
8. Kâğıdın sağ üst köşesine tarih yazma
9. Yazı başlığını, sayfanın tam ortasına ve kâğıdın üst kısmında bırakılan boşluğa yazma (kâğıdın üst kısmından 4 cm. aşağıya)
10. Yazıyla başlık arasında 2 cm. boşluk bırakma
11. Kâğıdın ön yüzü dolmadan (alttan 3 cm. boşluk kalmadan) diğer sayfaya geçmeme
12. Kâğıdın sağ/sol üst kenarına ya da alt kenarının tam ortasına sayfa numarası koyma (yazma)
13. Paragraflara diğer satırlardan 1.5 cm. (7 harf) daha içeriden başlama
14. Satırlara alt alta aynı hizada başlama

15. *Sözcükleri, doğru ve eşit aralıklarla yazma*
16. *Satırlar arasında eşit boyda boşluk bırakma*
17. *Paragraflar arasında, satırlar arasındaki boşluk oranına göre, biraz daha boşluk bırakma*
18. *Harfleri aynı düzeyde, aynı yönde yazma*
19. *Harfleri biçimce doğru yazma*
20. *Düzgün ve okunaklı yazma*
21. *Yazı bitiminde; ilgiliye, temiz, lekesiz, kusursuz bir görüntüsü olan kâğıt ya da kâğıtlar verme*

Amaç: *Yazma çalışmalarında “iç yapı” (iç düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Yazının başında konuyu tanıtmak*
2. *Konuyu belirli bir görüş açısına göre sınırlandırma*
3. *Yazının planını yapma*
 - *Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralama (olayları, düşüncelerini gerekli ve mantıklı bir düzene sokarak anlatma)*
 - *Bir düşünceden ötekine doğal ve mantıksal bir akış içinde geçme (yazıda birlik ve bütünlük sağlama)*
 - *Yazıyı düşünce türlerinde giriş, geliştirme (açıklama) ve sonuç bölümlerine göre; anlatı türlerinde ise, serim, gelişim, düşüm, çözüm (sonuç) düzenleyişine göre oluşturma*
4. *Konuya paragraflara bölerek açıklama*
 - *Her paragrafta tek bir düşünce, duygu ya da olay ele alma (her düşünceyi bir paragraf içinde geliştirme ya da bir olay / durum / düşünce / duygu ile ilgili bağımsız bir paragraf oluşturma)*
 - *Paragraftaki her tümcede, bu düşünce, duygu ya da olayı açıklama*
 - *Düşünce, duygu ya da olayı açık seçik ortaya koyma (iyice belirtme)*
 - *Paragrafı, düşünce ya da olayı iyice belirttikten sonra bitirme*
 - *Paragraftaki temel düşünceyi bir tümcede toplama (belirtme)*

5. *Konu dışı düşüncelere yer vermeme (gereksiz düşüncelerden kaçınma, konu dışına çıkmama)*

6. *Ana düşünceyi yardımcı düşüncelerle geliştirme*

7. *Duygu ve düşüncelerini düzgün ve sürükleyici biçimde anlatma (söylediği ya da savunduğu düşüncelere ilginçlik katma)*

8. *Herkesçe bilinen düşünceleri savunmama ya da anlatmama*

9. *Bilgi yanlış yapmama*

10. *Kanı yanlış yapmama (iyiyi kötü, kötüyü iyi gibi göstermeme)*

11. *Yazdıklarında çelişkiye düşmeme*

12. *Konuyu bir amaç (ana düşünce) tümcesiyle bağlama*

13. *Yazıya kısa, ilgi çekici ve konuyla ilgili (konuya uygun) başlık koyma*

14. *Duygu, düşünce ya da olayların, amaca uygun olarak doğru bir şekilde anlatıldığı bir bütün oluşturma*

Amaç: *Yazma çalışmalarında “dil ve anlatım” ilkelerini uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Yazıya ilgi çekici ve çarpıcı bir giriş yapma*

- *Giriş paragrafında (gerekirse) bir atasözünü, bir özdeyiş ya da bir fikradan yararlanma*

- *Soru ya da konuşturma tekniği ile konuyu açıklama*

2. *Açık ve anlaşılır (kısa, öz, yalın) tümceler kurma*

3. *Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (tümcelerde gereksiz, anlatıma katkısı olmayan sözcük(ler) kullanmama)*

4. *Tümcelerde sözcükleri yerli yerinde kullanma*

5. *Anlatmak istediğini tam karşılayacak (anlama uygun) sözcük seçme*

- *Genel değil, özel anlam veren sözcükler kullanma*

- *Yakın anlamlı sözcüklerden düşünce ya da olaya en uygun olanını seçme*

- *Durumun, eylemin derecesine göre (uygun) sözcük seçme*

- *Sözcüğü alışılmış olan yerde kullanma*

- *Yanlış sözcük kullanmama*

- *Türkçe sözcük kullanma*
- *Gereksiz terim kullanmama*

6. *Kaba sözler, argo deyimler, yazı diline geçmemiş yerel ağız sözcük ve deyimleri kullanmama*

7. *Kullanımdan düşmüş, eskimiş sözcüklere anlatımda yer vermeme*

8. *Anlatmak istediğini tam karşılayacak deyim, atasözü, özdeyiş ve tamlamalar seçme*

9. *Sözcük, deyim, atasözü, tamlama ve terimleri doğru yazma*

10. *Sözcük, tümce ve paragraflar arasında mantıklı ve doğal bir bağlantı kurma*

11. *Dilbilgisi bakımından doğru tümceler kurma*

12. *Paragrafı oluşturan tümceler arasında dilsel ve düşünsel bir bağlantı kurma*

13. *Yazım (imla) kurallarına uygun yazma*

14. *Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma*

15. *Yazıda dil ve anlatım yönünden bütünlük sağlama*

Amaç: *Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini yazıyla, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik*

1. *Yazısında sözcükleri, deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma*

2. *Yazısındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörülle karşılama*

3. *Yazısındaki hataları öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe*

4. *Okul dışındaki herhangi bir yazma görevini, güzel ve doğru Türkçe kullanarak yerine getirme*

5. *Düzeyine uygun bir konuyu doğru ve güzel bir Türkçeyle yazma*

Amaç: *Türkçede Kullanılan Yazım ve Noktala Kuralları Bilgisi*

Davranışlar:

1. *Soru eki “mi” ile “de” ve “ki” bağlaçlarının kullanılış kurallarını yazma/söyleme*

2. Noktalama işaretlerinin (tırnak işareti, tek tırnak işareti) kullanıldıkları yerleri yazma/ söyleme

Amaç: Yazılarda Noktalama ve Yazım Kurallarını Uygulayabilme

Davranışlar:

1. Soru eki “mi” ile “de” ve “ki” bağlaçlarının doğru/ yanlış yazıldığı tümceyi verilen tümceler arasından seçip işaretleme
2. Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma
3. Verilen tümceler arasından, noktalama işareti/ işaretleri bakımından yanlış/ doğru olan tümceyi seçip işaretleme

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

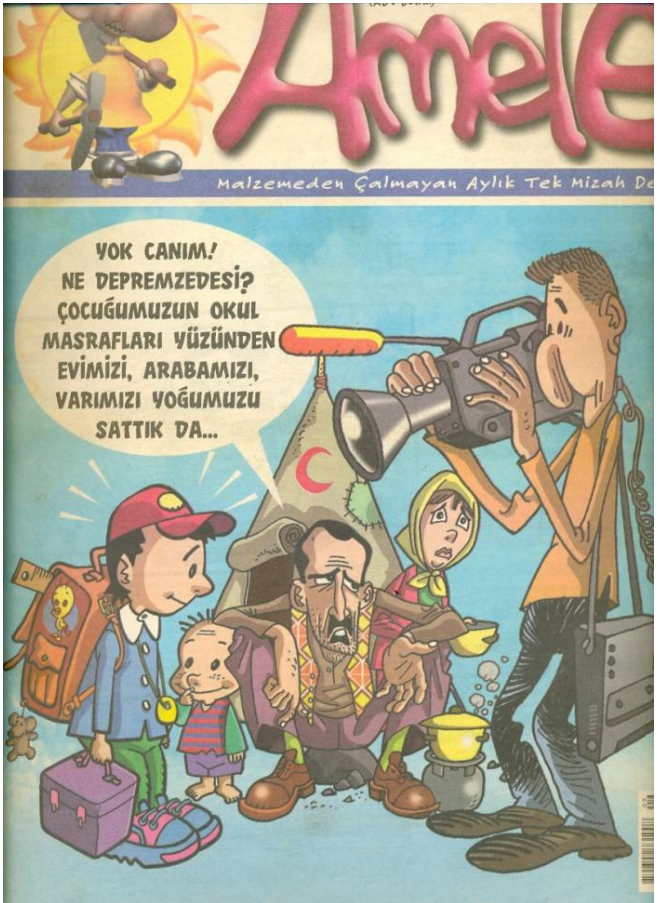
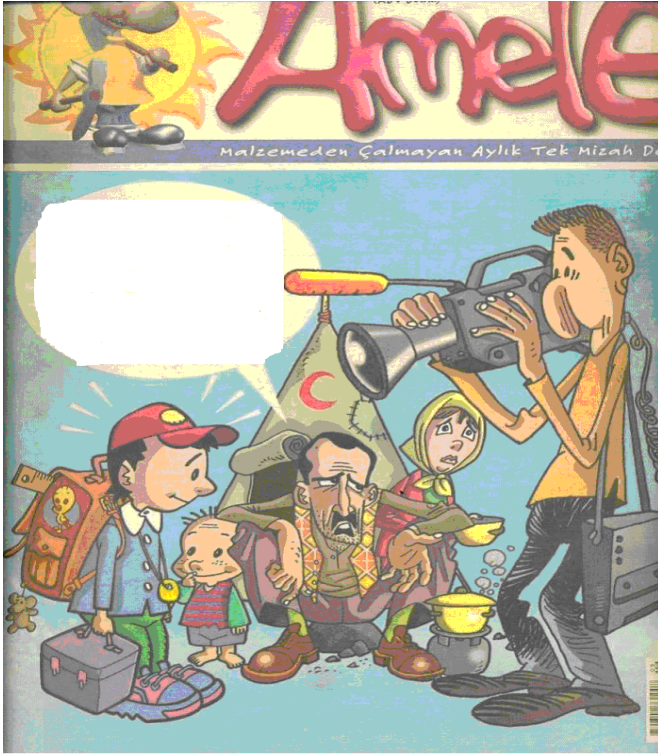
1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, önce bir kısa film izletmesi. (Gülümse) (**Amaç:** Düzeyine uygun konuşmaları-filmi (ilkelere uygun olarak) dinleme (izleme) becerisi)

Öğretmenin kısa filmle ilgili neler düşündüklerini sorması. Ardından “Sizce bu kısa filmin konusu nedir? Kısa filmin bize vermek istediği ileti ne olabilir?” sorusunu yönelterek en az 3 öğrencinin görüşünü alması. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik)

Ardından izlenen filmle bağlantılı olarak önce aşağıdaki karikatürü, yazısı olmadan göstermesi ve karikatüre uygun söz yazmaları için kısa bir süre vermesi. (Bunun için yazısız karikatürü fotokopi makinesi ile çoğaltması.) En az 3 öğrencinin yazdıklarını söylemelerini istemesinden sonra kısa sözlerle geniş anlamlar içeren tümce ya da söz öbeği oluşturan öğrencilere pekiştirme vermesi. Sonunda sanatçının yapıtındaki özgün sözleri öğrencilere söylemesi.

Öğretmenin, “Karikatürler, bir durumun, bir kişinin veya bir olayın insanda etki uyandıracak biçimde çizilmiş resmidir. Böylece belirli bir durumu, kişiyi veya olayı, sözcüklerle anlatabildiğimiz gibi çizgilerle de anlatabiliyoruz.” demesi, ardından “Okul masraflarını karşılamak, yalnızca anneniz ile babanızın sorumluluğunda mı, yoksa sizler de katkıda bulunmalı mısınız? Nasıl?” diye sorarak tartışma ortamı açması. (**Amaç:** Tartışmalarda demokratik ilkelere uymaya razı oluş)

(Amele Mizah Dergisi, 2000, S.2)

Öğretmenin, “Okul masraflarını karşılamak için çocukların ne gibi işlerde çalıştığını sorması ve çalışan çocukların fotoğraflarını göstermesi²¹.

1 Fotoğraf: Rana Mullan

2

3

4

5

6

7

8

9

²¹ Bu fotoğraflar sırasıyla şu internet adreslerinden alınmıştır: 1- <http://www.hergunbiri.com/calisan-cocuklar/>, 2- <http://ridvankaraaslan.blogcu.com/calisan-cocuklar/2059754>, 3- <http://www.isguvenligi.net/fisekin-is-sagligi-guvenligi-calismalari/isyerlerine-yonelik-ortak-saglik-guvenlik-birimi-deneyimi/>, 4- <http://arsiv.ntv.com.tr/news/413216.asp>, 5- <http://www.sondakika.com/haber-tarlada-calisan-cocuklar-okula-gitmek-icin-hasadin/>, 6- <http://finans.mynet.com/haber/detay/ekonomi/calisan-cocukta-14-yas-ayari/87248>, 7- <http://www.karsrehberi.com/modules.php?name=News&file=article&sid=990>, 8- <http://haber.stargazete.com/yasam/calisan-cocuk-sayisi-azaldi/haber-761114>, 9- <http://www.diyarbakirgundem.com/diyarbakir/sokak-cocuklari-okula-kazandirilsin-h5528.html>, 10- <http://www.haberler.com/calisan-cocuk-sayisindaki-artis-urkutuyor-4991435-haberi/>, 11- <http://www.haberler.com/okul-harceliklerini-pazarda-calisarak-3702586-haberi/>, 12- <http://www.anarahaber.com/haber/Ankara-da-917-cocuk-sokakta-cal%C4%B1s%C4%B1yor/41103> (Erişim Tarihi: 12.04.2011)

10

11

12

Ardından “Daha önce hiç gazete dağıtan bir çocuk gördünüz mü? Nerede? Siz de gazete dağıtmak ister miydiniz?” diye sorarak gazete dağıtan çocukların fotoğraflarını göstermesi²².

13

²² Bu fotoğraflar (13 ve 14 numaralı fotoğraflar), Lewis Hine tarafından çekilmiştir. (Lewis Wickes Hine, (26 Eylül 1874 - 3 Kasım 1940) ABD'li bir fotoğrafçıdır. 1908 yılında Hine, Çocuk İşçiler Ulusal Komitesi fotoğrafçısı olmuş ve ABD'deki çocuk işlerinin durumunu, çalışma koşullarını incelemekle görevlendirilmiştir. Çektiği fotoğraflarla henüz oyun yaşında olan çocuk işçilerin çalışma ve yaşam koşullarını resmederek, haklarında ayrıntılı bir rapor hazırlamıştır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Lewis_Hine))

14

<http://fotografmetre.org/lewis-wickes-hine-26-eylul-1874-3-kasim-1940/> (Erişim Tarihi: 24.03.2013)

15

<http://www.insanhaber.com/eski-istanbul-meslekleri-resimleri,65.html> (Erişim Tarihi: 13.04.2011)

Öğretmenin, “Şimdi de çizgilerin verdiği iletinin “Elli Kuruş” metni ile yani sözcüklerle anlatılışını göreceğiz.” demesi.

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu metinle ilgili çalışmalarımızın sonunda, ğrendiklerimizle ‘de’, ‘ki’ bağlalarını, ‘-de’, ‘-ki’ ve ‘mi’ eklerini yazıda doğru kullanacak ve yazım yanlışlıkları yapmadığınız için notunuz kırılmayacak; sınavda daha başarılı olacaksınız .”demesi.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe derslerimizde, işleyeceğimiz ‘Elli Kuruş’ başlıklı metinde geçen yeni sözcük, deyim ve sözleri yazılı ve sözlü anlatımınızda doğru kullanabilecek; ‘de, ki’ gibi bağlaç ve eklerin; ayrıca ‘mi’ soru ekinin yazılı anlatımdaki kullanışlarını ğreneceksiniz. Edineceğiniz bu bilgiler yazılı ve sözlü anlatımdaki başarıınızı artıracaktır.” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “şimdi sözünü ettiğimiz davranışları edinebilmeniz için Orhan Kemal’in “Elli Kuruş” adlı öyküsünü okuyarak değerlendirmeye çalışacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırayla yerine getirmesi:

C. GELİşTİRME BÖLÜMÜ

1. Metnin (Metindeki “Aklıma bir şey geldi” kısmına kadar okunması) sessiz olarak kurallara uygun biçimiyle öğrencilere okutulması (**Amaç:** Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi). Öğretmenin sınıfta dolaşarak sessiz okuma kurallarına uymayanları uyarması ve hataları düzeltmesi,

2. Öğretmenin, ğrencilerin yeniden arkaya yaslanmalarını sağlayarak metni kurallara uygun biçimde okuması (Beethoven’ın “Moonlight Sonata” adlı parçası

Adagio

Sostenuto.MP3

eşliğinde), okuma sırasında öğrencilerin dinleyip dinlemediklerini gözleriyle sürekli denetlemesi,

3. Metnin, anlatım bütünlüğünü bozmayacak şekilde, iki kez beş değişik öğrenciye sesli olarak okutulması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, (varsa) okumada düşülen hataların düzeltilmesi (**Amaç:** Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi),

4. Öğretmenin, ğrencilerin (varsa) okuma güçlüğü çektiği sözcükleri ya da vurgu ve tonlama yanlışlarını koro çalışmalarıyla düzeltmeye çalışması,

5. Öğretmenin ğrencilerin arkaya yaslanmalarını istemesi ve “Sizce yazarın aklına ne gelmiştir? Siz yazar olsaydınız çocuğa ne nerirdiniz?” diye sorması ve onlara

10 dakika süre vermesi. Süre bitiminde en az üç öğrenciye söz vermesi, anlatım bütünlüğünü bozmadan öyküyü devam edenlere pekiştireç vermesi. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini ilkelere uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme)

6. Öğretmenin öykünün geri kalan kısmını kurallara uygun biçimde bir süre okuduktan sonra, en az üç öğrenciye sesli olarak okutması,

7. Öykünün en az üç öğrenciye sözlü olarak kendi tümceleriyle özetletilmesi, konuşma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, yanlışların düzeltilmesi; başarılı özetleme yapan öğrencilere pekiştireç verilmesi,

8. Öğrencilerden metinde geçen sözcük, ikileme ve deyimlerin anlamlarını metnin bağlamından çıkarmalarının istenmesi,

9. Öğretmenin, “ Şimdi, sizlerden metnin duygu ve düşünce yapısıyla, metindeki olayların gelişimiyle ilgili sorular hazırlamanızı istiyorum. Hazırladığınız soruların yanıtlarını da belirleyin; metnin duygu, düşünce ve olay örgüsü sınıfça tartışıldıktan sonra yanıtlarınızı defterinize geçiriniz, süreniz 20 dakikadır.” demesi, öğrencilerin çalışmalarını denetlemesi. Süre bitiminde, öğrencilere metinle ilgili sorularını sordurması. Benzer olanların birleştirilmesi ve soruların yanıtlanması.

(“Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme” amacının ilgili davranışlarını sınavan soru ve yanıtlara pekiştireç, eksik ya da yanlış yanıtlara düzeltme, her soru ve yanıtı için de değişik 3 ya da 5 öğrenciye söz verilecek.)

Etkinlik bittiğinde, öğretmenin önceden hazırlamış olduğu aşağıdaki soruların öğrencilerce sorulmuş, yanıtlarının da verilmiş olması beklenir. Bu sonuca ulaşabilmek için gerekirse, öğretmen, okunan bir metni tam ve doğru olarak anlayabilmeyi sağlayan soruların oluşturulması için uygun ipuçları vermelidir.

SORULAR- YANITLAR

S.1. Olay ne zaman geçmektedir? Bunu metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y.1. Olay, kış mevsiminde başlayıp kış mevsiminde sona ermektedir. “İster lapa lapa kar, ister şarıl şarıl yağmur yağsın, isterse de bütün gecenin ayazından karlar dona kesmiş olsun, sabahın beş buçuğunda karanlıkları ürperten sesiyle sokağa girerdi.”, “..., donmuş burnu buhar kazanı gibi tüterek uzaklaşırken, canlı, yaşam dolu sesiyle sokağı gene neşelendirirdi.” tümceleri, olayın kışın başladığını göstermektedir.

“Günler günleri, günler haftaları, haftalar da ayları kovaladı...Karların savrulduğu bir kış sabahıydı.” tümceleri ise olayın kışın bittiğini göstermektedir.

S.2. Gazeteyi getiren kimdir? Onu hangi özellikleriyle tanıdınız?

Y.2. Gazeteyi getiren bir çocuktur. Babasının ailesini terk etmesi nedeniyle annesine ve haminnesine yardım etmek ve kardeşi ile kendisinin okul masraflarını çıkarmak için gazete dağıtan bir çocuktur.

S.3. Çocuğun babası nerededir?

Y.3. Gazetelerden birinde tahsildarlık yaparken kötü bir kadının ardından evini, İstanbul’u bırakıp İzmir’e gittiği düşünülmektedir.

S.4. Annesi ve haminnesi ne işle uğraşmaktadır?

Y.4. Annesi Karaköy’de bir eczaneye girmiş. Görevi bir, beş, on, yüz, bin şişe değil, belki on binler, belki yüz binlerce boş ilaç şişelerini uzun tel saplı fırçalarla yıkamamış. Haminnesi Tahtakale’de tuzcuda çalışıyormuş.

S.5. Annesinin dış görüşü nasıl?

Y.5. Annesi, kara kuru bir kadın.

S.6. “Kara kuru” ikilemesi ile yazar ne demek istemiştir?

Y. 6. “Esmere ve zayıf” demek istemiştir.

S.7. Çocuğun çalışma nedeni nedir?

Y.7. Annesinin eczaneden kazandığıyla kıt kanaat geçiniyorlarmış ve çaresiz, okulu beşten bırakıp annesiyle haminnesinin kazançlarına bir şeyler katabilmek, hiç olmazsa üç yaş küçüğüyle kendisinin okul masraflarını çıkarabilmek yolunu tutmuş ve gazete satıcılığına başlamış.

S.8. Çocuk okumak istiyor mu? İsteyip istemediğini çocuğun hangi sözlerinden anladınız?

Y.8 Evet. “Okumak istiyorum ağabey. İlki, sonra ortayı, daha sonra da liseyi bitireceğim. Liseyi belki de yatılı sınavını kazanıp parasız okurum. Ama mutlaka okuyacağım.” sözlerinden anladım.

S.9. Sizce çocuk, ailesini terk eden babasını affedecek mi? Bunu hangi sözlerinden anladınız?

Y.9. Evet. “Acımak lazım ama olmaz ki. Baba. Anneme sordum, ‘Canı çıksın!’ dedi. Haminnem ateş püskürdü. Fakat ‘Olmaz.’ dedim kardeşime. Annemle haminnemden habersiz...” sözlerinden anlaşılmaktadır.

S.10 Çocuğun haminnesi neden ateş püskürdü? “Ateş püskürmek”le ne anlatılmak istenmiştir?

Y.10. Çocuk ileride babasına acıyıp acımayacaklarını sorunca haminnesi ateş püskürdü. Çünkü haminnesi, babasına çok öfkeliydi ve babası ile ilgili ağır, kötü sözler söylemişti.

S.11. Çocuk haminnesine neden içerlemektedir? “Varsa rahmetli kocası, yoksa rahmetli kocası” sözünden ne anlıyorsunuz?

Y.11. Çünkü haminnesi, sürekli kocasından söz etmektedir. “Varsa yoksa” ikilemesi, önceliklerin belirtilmesinde kullanılmıştır. “Yalnızca, tek; her şeyin üzerinde tutulacak özellikte” anlamlarındadır. Ayrıca çocukların dedesine benzeyeceğini söylemesi de çocuğu rahatsız etmektedir. Çünkü ona göre kendisi ve kardeşi, babası gibi cılızdır.

S.12. Öykünün kahramanları kimlerdir?

Y.12. Gazeteyi getiren çocuk ile yazı işleriyle uğraşan ve çocuğa yardım eden adam öykünün kahramanlarıdır. Adam aynı zamanda anlatıcıdır. Çocuğun kardeşi Şadan, annesi, haminnesi, babası, babasının arkadaşı Sabri Bay amca ve diğer cılız çocuk ise yardımcı kişilerdir.

S.13. Adam, çocuğa neden borç vermiştir?

Y.13. Çocuğun hasta olması ve ilaç parası olan beş yüz otuz kuruşu ödeyememesi nedeniyle yardım etmiştir.

S.14. Çocuk ilk başta adamın verdiği parayı neden almak istemedi?

Y.14. Çünkü babasının arkadaşı da ona para vermişti. Sonra kazanıp götürdü ama babasının arkadaşı almadı. Adamın da bu maksatla parayı verdiğini düşünerek ilk başta parayı almak istemedi. Çünkü çocuğa göre borcu aldıysa sahibine geri ödemeliydi.

S.15. Adamın parayı verme şartı neydi?

Y.15. Çocuk, adama verdiği gazetelerle borcunu ağır ağır ödeyecekti.

S.16. Çocuk borcunu ödedi mi? Nasıl?

Y.16. Evet. Her gün düzenli olarak gazeteleri getirerek borcunu ödedi. Kalan son 50 kuruşu, öldüğü için kardeşi Şadan getirdi.

S.17. Öyküde yazar olayları nasıl sıralamıştır? Her bir bölümde nelere değinmiştir? (Öyküdeki -öğrencilere buldurulan- 3 bölüm tahtaya yazılacak.)

Y.17.

Serim Bölümü	Düğüm Bölümü	Çözüm Bölümü
.....
.....
.....

- a) Öykünün serim bölümünde yazar, çocuğu bize ailesiyle birlikte tanıtıyor.
- b) Düğüm bölümünde, yazarın çocuğa borç vermesi anlatılıyor.
- c) Çözüm bölümünde, çocuğun borcunu ödemesi anlatılıyor.

S.18. Siz çocuğun yerinde olsaydınız ne yapardınız?

Y.18. Sorulara sınıfta tartışma ortamı yaratılarak yanıt aranacak (**Amaç:** Tartışmalarda demokratik ilkelere uymaya razı oluş)

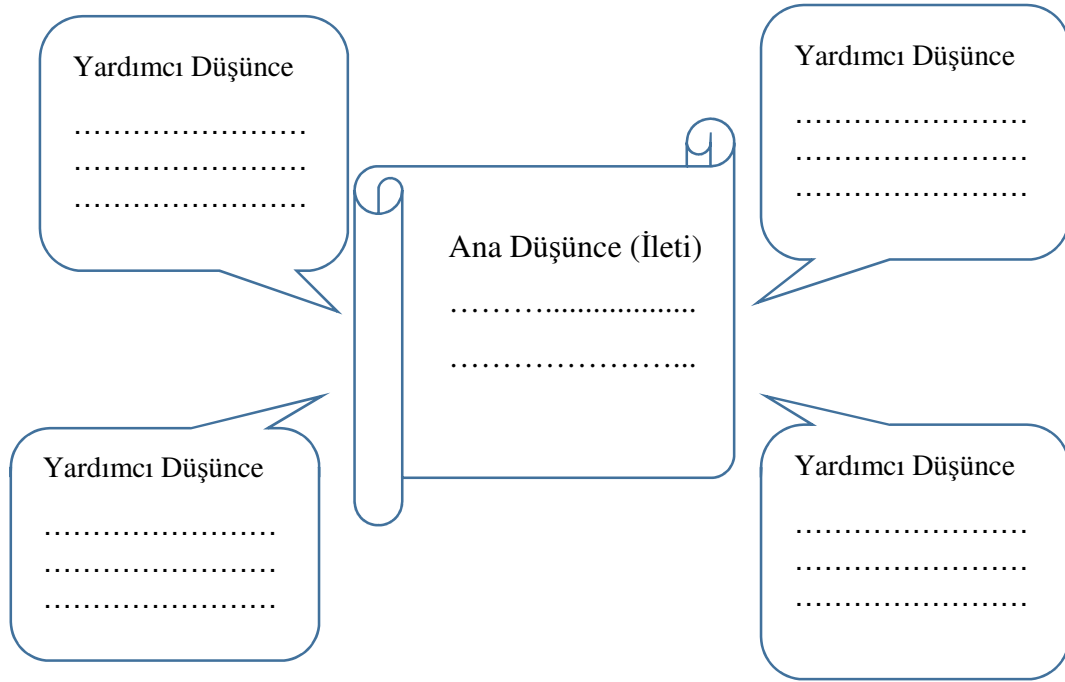
S.19. Bu metinde verilmek istenen ana düşünceyi bir tümceyle söyleyiniz. (Verilen her yanıtın doğruluğu tartışılacak, doğru yanıt gelmiyorsa ipucu verilecek. Metindeki ana düşünceyi bulan öğrenciye pekiştireç verilecek ve ana düşünce tümcesi tahtaya yazılacak.)

Y.19. Sorumluluğumuzun bilincinde olmalı, başımıza ne gelirse gelsin aldığımız borcu geri ödemeliyiz.

ARA ÖZET: Bir metnin tam ve doğru olarak anlaşılması özellikle ana düşüncenin bulunmasına bağlıdır. Genellikle, yazının örgüsü bir ana düşünce üzerine kurulur, metnin yorumu da ana düşünceye bağlı olarak yapılır.

ARA GEÇİŞ: Yazılarda öne sürülen ana düşünce, ikinci derecedeki düşüncelerle geliştirilir. Ana düşünceyi açıklamaya ve geliştirmeye yarayan bu ikinci derecedeki düşüncelere **yardımcı düşünceler** denir. Anlayarak okuma, ana düşünce ile yardımcı düşünceler arasındaki ilişkiyi bulmamızı gerektirir. Ayrıca okuduğumuzu tam olarak anlamamız, okuduğumuz metinde geçen sözcüklerin, söz öbeklerinin, tümcelerin ve

paragrafların anlamlarını kavramamıza bağlıdır. Şimdi metindeki yardımcı düşünceleri saptayalım.

SORULAR- YANITLAR

S.1. Yazıdaki ana düşünceyi, hangi düşünceler geliştiriyor, besliyor? (Metindeki yardımcı düşüncelerin öğrenciler tarafından bulunması sağlanır ve yardımcı düşünceler tahtaya yazılır.)

Y.1. a) Çocuklar, ailelerine katkıda bulunmak için çalışabilirler.

b) Çocuklar, okul dışında çalışsalar bile asla eğitimlerinden kendilerini yoksun bırakmamalıdır.

c) Hayat şartları ne kadar zor olursa olsun mücadele vermektен vazgeçmemeliyiz.

S.2. Okuduğumuz yazının türü nedir? Neden? (Soruyu öğrencilerin yanıtlamasından sonra, öğretmen “öykü” (hikâye) türü ile ilgili özlü bilgiler verecektir.)

Y.2. Öykü. Öykü, yaşanmış ya da yaşanması olanak içinde bulunan olayları, durumları ilgi çekici biçimde anlatan, okurda heyecan ya da hoşlanma duygusu uyandıran yazılardır. Olay ya da durum, öyküde başat öğelerdir. Öyküleştiren ya da anlatılmaya çalışılan durum ve olay, bir kişinin ya da kişilerin başından geçecektir. Bu nedenle öyküde önemli olan bir diğer öğe; kişilerdir ve öyküyle birinci dereceden ilişkili olan kişi, öykünün kahramanıdır. Ayrıca öykü ister bir olay isterse de bir durum anlatsın, her öykü

bir yerde ve belirli bir zaman dilimi içinde geçer. Her olay ve durumun ise öyküde bir belirişi, bir gelişimi ve bir de sona erişi vardır (Özdemir, 2005: 267).

S.3. “Haminne, tahsildarlık, havadis, mukayyet olmak” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını söyleyiniz. (Her sözcük tahtaya yazılacak, tam ve doğru anlamı alındığında sözcüğün karşısına yazılacak. Doğru anlam bulunamıyorsa sözlük kullanılacak. Sözcüklerin, öğrenciler tarafından doğru söylenişi sağlanacak. Yanlış söyleyişler düzeltililecek.)

Y.3...

S.4. Çocuklar şimdi de size bilmece sormak istiyorum:

Her gün yeniden doğar

Zenginin elinde

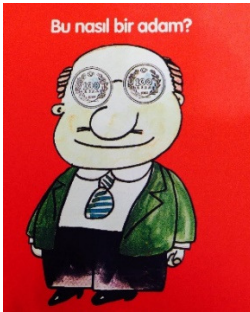
Dünyaya haber yayar

Fakirin dilinde

(Çelebioğlu ve Öksüz, 2004: 215) (Akt. İçel, 2010: 329)

Y.4. Gazete ve para.

ETKİNLİK: Öğretmen, öncelikle aşağıdaki iki bilmeceyi gösterir ve bu bilmecelerdeki deyimleri bulmalarını ister:

Yalvaç Ural- Zıdır Matik Bilmeceler

Yanıt: Paragöz

Yanıt: Kafasının tası atmış

Ardından öğretmen, bir öğrencinin sahneye gelerek “aklının kıyısından geçmemek” deyimini jest, mimik, el ve kol hareketlerinden yararlanarak beden diliyle anlatmasını ister. Öteki öğrenciler bu deyim anlamını arkadaşlarının beden dilinden ve metnin bağlamından yararlanarak çıkarmaya çalışırlar. Doğru yanıt bulan öğrenci tahtaya çıkar ve diğer deyim bedeni diliyle anlatmaya çalışır. Aşağıdaki deyimlerin sırayla bedeni dili ve metnin bağlamından yola çıkarak anlamları bulunur, ardından her bir deyim birer tümce içinde kullanılır (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini

konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme, 6. davranış).

Y.5.

Aklının kısıyından geçmemek: Hiçbir zaman düşünmemek. Ör: Rahmetliyi suçlamak aklımın köşesinden geçmez.

Başına geçmek: Bir işi yapmaya başlamak. Ör: Babam işin başına geçer geçmez her şey yoluna girdi.

İçi parçalanmak: Çok üzülme, aşırı derecede sıkılıp harap olmak. Ör: Trafik kazası yapan kızın arabada sıkıştığını görünce içim parçalandı.

Kafa tutmak: Boyun eğmeyip karşı gelmek. Ör: Demek sen küçücük boyunla bana kafa tutuyorsun.

Kolları sıvamak: Bir iş yapmaya güçlü bir biçimde, istekle hazırlanmak Ör: Selami de kolları paçaları sıvayıp Ali Naci'nin yardımına koşmuştu.

Üstüne yatmak: Hakkı yokken bir şeyi kendine mal etmek, bir şeyi alıp vermemek. Ör: Bunlar, eşeğin büsbütün üstüne mi yatmak istiyorlar?

Yolunu tutmak: Benimsemek, gereğini yerine getirmek: “Ali Bey, ek işe girerek ev kirasını çıkarabilme yolunu tutmuş.”

S.6. “Ona da içerliyorum, varsa rahmetli kocası yoksa rahmetli kocası.” ve “Güya torunlar çokluk dedelerine çekerlermiş.” tümcelerindeki “içerlemek” ve “çekmek” eylemlerinin hangi anlamları taşıdıkları bulunuz ve siz de bu eylemlerle birer tümce kurunuz.

Y.6. İçerlemek: İçin için öfkelenmek. Ör: O adi herife vurmana içerlemiş de değilim. Çekmek: Bir kimse ailesinden birine herhangi bir bakımdan benzemek. Ör: Yeğenin onna çeken tek yanı yoktur.

S.7. “Ağır ağır, ak pak, bol bol, iri yarı, kıt kanaat, lapa lapa, şarıl şarıl, pırıl pırıl, titreye titreye” ikilemelerinin anlamlarını metnin bağlamından çıkarmaya çalışınız. Sonra da bu ikilemeleri birer tümce içinde kullanınız.

Y.7

Ağır ağır

Kestirilen anlam:

Sözlük Anlamı:

Tümce:

Ak Pak

Kestirilen anlam:

Sözlük Anlamı:

Tümce:

Bol bol

Kestirilen anlam:

Sözlük Anlamı:

Tümce:

İri yarı

Kestirilen anlam:

Sözlük Anlamı:

Tümce:

Kıt kanaat

Kestirilen anlam:

Sözlük Anlamı:

Tümce:

Lapa lapa

Kestirilen anlam:

Sözlük Anlamı:

Tümce:

Şarıl şarıl

Kestirilen anlam:

Sözlük Anlamı:

Tümce:

Pırl pırl

Kestirilen anlam:

Sözlük Anlamı:

Tümce:

Titreye titreye

Kestirilen anlam:

Sözlük Anlamı:

Tümce:

S.8. Sizce Orhan Kemal’in bu içerikte bir öykü yazmasının, bu metne “Elli Kuruş” adı vermesinin nedenleri neler olabilir? Bu öykünün yazarı sizce nasıl biridir? Bizde hangi duyguları uyandırmak, hangi duyarlıkları devindirmek istemiştir? Tartışınız.

Y.8....

S.9. “Elli Kuruş” adlı öyküyü nasıl buldunuz? Neden? Düşüncelerini aşağıdaki çizelgede uygun olan bölümlere yazınız.

Üzücü. Çünkü.....
Gerçekçi. Çünkü.....
Sıkıcı. Çünkü.....
İlgi çekici. Çünkü.....

Öğretmenin öncelikle “Çalışan Çocuklar” izleği adı altında Elvan Kolçak Öksüm Atölyesi’nin düzenlediği sergiden birkaç örnek göstermesi.

<http://www.anadoluyakasi.net/sanat/2014/05/26/calisan-yasitlarini-tuval-e-yansittilar/>

(Erişim Tarihi: 27.05.2014)

Öğretmenin, “Çocuklar, çalışan çocuklar için birçok sergi düzenlenmekte ve bu sergilerde birçok çocuk, yaşlılarının durumunu yansıtmak için çeşitli resimler yapmaktadır. Siz de yaşlılarınız için bir resim yapmak ister misiniz? ” demesi, ardından

öğrencilere “Çocuklarım” adlı şiiri okuması ve “Bu şiirin sizde çağrıştırdıklarını, düşündürdüklerini renk ve çizgilerle anlatmanızı istiyorum. Herkes duygu ve düşüncelerini özgürce, çizgi ve renklerle anlatsın.” diyerek etkinliği başlatması.

Yeterli süre verdikten sonra isteklilerden başlanarak öğrencilerin resimlerine yansıttıkları duygu ve düşüncelerini sözlü olarak anlatmalarını istemesi. Hem söz hem de çizgi ve renkle duygu ve düşüncelerini yaratıcı biçimde aktarabilen öğrencilere pekiştireç vermesi. Ardından bu öğrencilerin çalışmalarının, “Yaşlılarının Gözünden Çalışan Çocuklar” adı altında okul panosunda sergilenmesi.

ÇOCUKLARIM

Sizi yoklama defterinden öğrenmedim
Haylaz çocuklarım
Sınıfın en devamsızını
Bir sinema dönüşü tanıdım
Koltuğunda satılmamış gazeteler
Dumanlı bir salonda
Kendime göre karşılarken akşamı
Nane şekeri uzattı en tembeliniz
Götürmek istedi küfesinde
Elimdeki ıspanak demetini
En dalgını sınıfın
Çoğunuz semtine uğramaz oldu okulun
Palto ayakkabı yüzünden
Kiminiz limon satar Balıkpazarı'nda

Kiminiz Tahtakale'de çaycılık eder
Biz inceleyederalım aç tavuk hesabı
Tereyağındaki vitamini
Kalorisini taze yumurtanın
Karşılıklı neler öğrenmedik sınıfta
Çevresini ölçtük dünyanın
Hesapladık yıldızların uzaklığını
Orta Asya'dan konuştuk
Laf kıtlığında
Birlikte neler düşünmedik
Burnumuzun dibindekini görmeden
Bulutlara mı karışmadık
Güz rüzgârlarında dokulmuş
Hasta yapraklara mı üzülmedik
Serçelere mi acımadık kış günlerinde
Kendimizi unutarak.

ARA ÖZET: Anadilimizi yazılı ve sözlü anlatımımızda ustalıkla kullanabilmemiz; okuduğumuz metinleri anlayabilmemiz için sözcük dağarcığımızın zengin olması gerekir. Bunun için metinde karşımıza çıkan yeni sözcüklerin, deyimlerin, ikilemelerin, atasözlerinin, terimlerin anlam özelliklerini bilmemiz gerekir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “ Şimdi de yazılı anlatımımız için çok gerekli olan bazı yazım kurallarını öğreneceğiz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

1. Öğretmenin aşağıdaki tümceleri tahtaya yazması, “-de, -ki” ekleri ile “de, ki” bağlaçları ve “mi” soru eki hakkında özlü bilgiler vermesi, aşağıdaki örnekleri öğrencilerin defterlerine yazdırması:

- Senin evin, bizimkinden daha güzel.
- O gün cebimdeki para tükenmişti.
- Öyle korkuyordu ki anlatamam.
- Ayşe ki çok zeki ve akıllı bir öğrenci.
- Ona hediye aldın mı?
- Selin hastanede mi?

2. Öğretmenin “Anlamadığınız bir yer var mı?” diye sorması, varsa yeni örnekler vermesi.

3. Öğretmenin aşağıdaki tümceleri teker teker önce öğrencilerin defterlerine yazdırması, sonra da bir öğrenciyi kaldırıp tahtaya yazdırması, yazılanların doğruluğuna ilişkin tartışma açması. Gerekirse ipucu; tartışma sonunda verilecek doğru yanıtlara da pekiştireç vermesi.

- Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, bilinçle (şuurla) işlensin.
(Atatürk)

- Sen ki şu ana kadar hiçbir yenilgiden yılmayan bir insansın, bu olayın da seni yıldıracağını düşünmüyorum.

- Sokaktaki hayvanlara sahip çıkmalıyız.
- Gazeteyi de dergiyi de almayı unutma!
- Bende para da var, kariyer de.
- Siz ders çalışmıyor musunuz?
- Gitti mi, geldi mi, ne yaptı? Onunla ilgili hiçbir şey bilmiyorum.
- Sana kazak da alacağım. (Tümce, “Sana kazak ta alacağım.” biçiminde yazıldığında “da” bağlacının hiçbir zaman “ta” olmayacağı açıklanacak.)

4. Öğretmenin, “Şimdi sizlere, Cumhuriyet Bayramı’nda yapılacak etkinliğe bizim okulun katılımcı okullar arasında olacağını belirten bir tümce yazdırmak istiyorum.” demesi ve aşağıdaki tümceyi öğrencilerin defterine yazdırması:

Cumhuriyet Bayramı’ndaki etkinliğe bizim okul **da** katılacak.

(Yukarıdaki örnek tümcede “da” bağlacını bitişik yazarsak amacımıza ulaşabilir miyiz? sorusunun tartışmaya açılması, yeter sayıda değişik öğrenciye söz ve doğru yanıtla pekiştireç verilmesi.)

5. Öğretmenin, “Şimdi de sizlerden Elli Kuruş adlı metindeki “de”, “ki” bağlacı; “-de”, “-ki” eki ile “mi” soru ekinin geçtiği tümceleri bulmanızı istiyorum.” demesi. (Öğretmen, “de”, “ki” bağlacı; “-de”, “-ki” eki ile “mi” soru ekinin tümcenin anlamını nasıl etkilediğini (etkileyip etkilemediğini) metinden seçilen örneklerle öğrencilerin bulmasını sağlar.) Örnek:

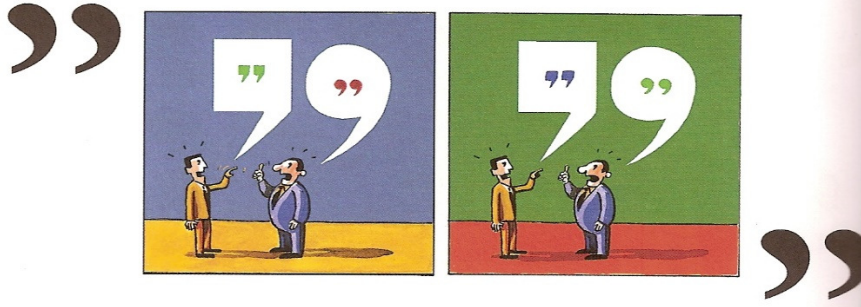
- Kardeşim diyor ki...
- Eski bayinin de.
- Ben o maksatla vermek istemiyorum ki.
- İlk, sonra ortayı, daha sonra da liseyi bitireceğim.
- Çocuk muyum ben?
- Benimki yardım.

ARA ÖZET: Dilimizde “ki” bağlacı, “da” bağlacı sözcükten ayrı yazılır. Çünkü bu bağlaçlar ayrı birer sözcüktür. “MI” soru ekleri de sözcüklerden ayrı yazılır.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, aşağıdaki resmi göstererek bu işaretin ne olabileceğini öğrencilere sorması. Ardından “Yazılı anlatımınızda anlamı kolaylaştırmak ve başarıyı artırmak için noktalama işaretlerini de bilmeniz gerekmektedir. Bu amaçla noktalama işaretlerinden tırnak işaretini ele alacağız.” demesi, aşağıdaki soruları sınıfa yöneltmesi; yeter sayıda öğrenciye söz vermesi:

1. Elli Kuruş adlı metinde tırnak işareti ve tek tırnak işareti nerelerde kullanılmıştır? Neden?

2. Sizce tırnak işareti başka nerelerde kullanılır? Birer örnek veriniz. (Sorulara verilecek yanlış yanıtlar anında düzeltilecek, doğru yanıtlara pekiştireç verilecek.)

Selçuk Demirel- Alfabe, ss.78.

ARA ÖZET: Tırnak işaretinin kullanıldığı yerleri öğrenmeli ve yazılarımızda bu işareti doğru kullanmalıyız.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Duygu ve düşünceleri anlatmanın bir yolu da yazmaktır. Yaşamımızın her alanında duygu, düşünce ve tasarıların doğru ve etkili biçimde anlatılmasının önemi büyüktür. Bunun için yazma ile ilgili bazı ilkelerin bilinmesi ve yazma çalışmalarında uygulamaya geçirilmesi gerekir. Şimdi, size göstereceğim karikatürler arasından beğendiğiniz bir karikatür ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi “dış yapı”, “iç yapı”, “dil ve anlatım” ilkelerini de göz önünde bulundurarak öykü türünde yazacaksınız. Yazma çalışmalarında izleyeceğimiz sırayı ben tahtaya yazacağım, onları defterinize not ediniz. Yazmayı planlarken, “Elli Kuruş” adlı öyküyü de örnek alabilirsiniz” demesi. (Karikatürlerin yansıtıcı ya da tepegöz aracılığıyla yansıtılması.)

Yazmada izlenecek sıranın tartışılması, gerekirse öğretmenin ipucu vermesiyle planın belirlenmesi. Ardından sürenin 40’ dakika olduğunu söyleyip yazmaya başlatılması. Öğretmenin bu süre içinde sınıfta dolaşarak öğrencileri ayrı ayrı denetlemesi, yazmayanları uyarması, gördüğü eksiklikleri tamamlaması, yanlışları düzeltmesi. Yazma işinin sonunda öğrencilerin öykülerinin okutulması, öykülerdeki her paragrafın ilkelere

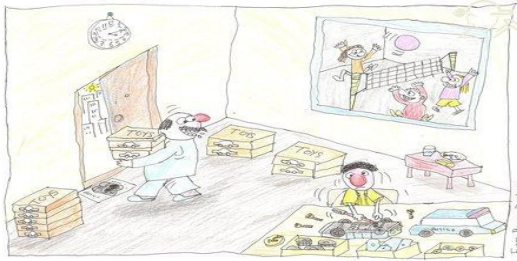
uygunluğu açısından tartişılması ve bunlardan karikatürlere ve öykü türüne en uygun olanların sınıfça alkışlanması, sınıf ya da okul panosuna asılması ve Prof.Dr. Nusret H. Fişek'in adına kurulan Fişek Enstitüsü'nde öykülerinin yayımlanmasının sağlanması.

<http://www.fisek.org.tr/projeler/cocuklarin-resim-duzyazi-ve-siirleri/duzyazi/>

Lagator Luka- Sırbistan

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.04.2010)

Enes Baran Demiray- Türkiye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.04.2010)

Ergül Aktaş- Türkiye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.04.2010)

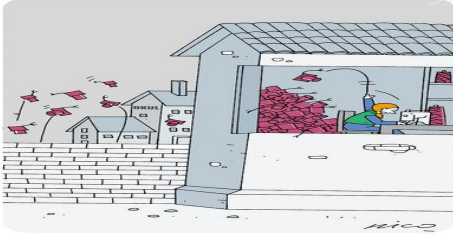
Hakan Sümer- Türkiye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.04.2010)

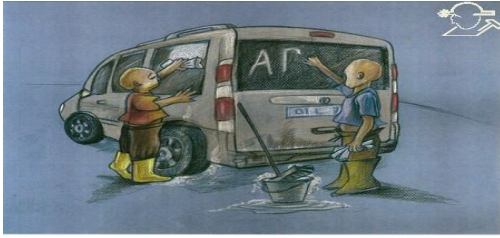
İsmail Kar- Türkiye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.04.2010)

Hicabi Demirci- Türkiye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.04.2010)

İsmail Kar- Türkiye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.04.2010)

Muharrem Akten- Türkiye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.04.2010)

D. SONUÇ BÖLÜMÜ

Son Özet: Anadilimizi iyi kullanabilmek, okuduğumuzu anlama, anladığımızı da yazılı ve sözlü olarak düzgün biçimde anlatabilme becerilerini kazanmamızı gerektirir. Öteki derslerdeki başarımız da bu becerileri edinmemize bağlıdır. Bunun için çok kitap okumamız, okuduğumuzu doğru anlamamız; dilimizin sözcükleri, kurallarını da iyi öğrenerek bol bol yazmamız gerekir.

Tekrar Güdüleme: Yazma çalışmasında en başarılı olan 5 öğrenci belirlenecek, bu öğrencilere sınıf tarafından alınan birer kitap armağan edilecek ya da sözlü notu olarak 5 (beş) verilecek.

Kapanış: “Elli Kuruş” adlı öykünün oyunlaştırılması. (Sözlerin ezberlenmesi gerekmez; öğrencilerin metindeki olay ve duruma uygun olarak konuşmaları yeterlidir. Asıl amaç, öğrencilerin kendi düş güçlerine göre olay ve durumu canlandırmaları olmalı, istekli öğrencilere öncelik tanınmalıdır.) Gerekirse, öğretmenin öğrencilerin özel ilgi ve yetilerine göre bir rol dağıtımını yapması (20’).

Ardından öğretmenin “Çocuklar, öykümüzde yazar, gazeteci çocuğu bir türlü unutamamış, onun yaşamı için çok endişelenmişti. İnsanlar, yaşamlarında iz bırakanları hiçbir zaman akıllarından çıkaramazlar. Eminim, sizin yaşamınızda da unutamadığınız insanlar vardır ya da olacaktır. Bu nedenle şimdi size Barış Manço’nun ‘Unutamadım’ şarkısının sözlerini yazacağım, siz de defterlerinize yazın.” demesi. Sonra “Karaoke Star Barış Manço Şarkıları Söylüyoruz” adlı DVD’den yararlanması ve video çalara mikrofonu bağlayarak öğrencilerin karaoke yapmalarını sağlaması.

 Unutamadım - Barış Manço (Karaoke).mp4

Dersin sonunda aşağıdaki kitapların salık verilmesi:

Büyükmeriç, Erol. *Kanatlı Düşler*. İzmir: Tudem Yayıncılık. (“O Çocuklar” adlı şiiri)

Durbaş, Refik. *Gazeteci Çocuk*. İstanbul: Nesin Yayıncılık.

İzgü, Muzaffer (2009). *Ekmek Parası*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Labbe, Brigitte (2009). *İş ve Para*. İstanbul: Gümüşü Kitaplığı.

Özukan, Bülent (Yay. Haz.) *Televizyondaki Reklamcı Amca*. İstanbul: Boyut Matbaacılık.(Gedik, Türkân. “Aldatmaca” adlı şiir, ss.28).

DEĞERLENDİRME

1. Öğretmenin “*Elli Kuruş* adlı öyküye, yazardan farklı bir biçimde yeni bir çözüm bölümü yazmanızı istiyorum.” demesi. Öğrencilerin çözüm bölümünü değerlendirirken aşağıdaki özellikleri gözetmesi ve bu özelliklere en uygun olan çözüm bölümü yazanlara pekiştireç vermesi:

XVII. Açık ve anlaşılır (kısa, öz, yalın) tümceler kurma ²³	5
XVIII. Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (tümcelerde gereksiz, anlatıma katkısı olmayan sözcük(ler) kullanmama)	5
XIX. Tümcelerde sözcükleri yerli yerinde kullanma	5
XX.Sözcük, tümce ve paragraflar arasında mantıklı ve doğal bir bağlantı kurma	5
XXI. Dilbilgisi bakımından doğru tümceler kurma	5
XXII. Paragrafı oluşturan tümceler arasında dilsel ve düşünsel bir bağlantı kurma	5
XXIII. Yazıda dil ve anlatım yönünden bütünlük sağlama	5
XXIV. Öyküyü ilgi çekici bir sonla tamamlama	5
	40 Puan

2. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde “mı, mi” eki yanlış yazılmıştır?

- Benim için mi ağladın?
- Babanız bu yıl emekli olacak mı?
- Var mı bugün derse geç gelen?

²³ Bu özelliklerin belirlenmesinde Sever (2011b) tarafından “*Yazma Çalışmalarında ‘Dil ve Anlatım’ İlkelerini Uygulayabilme*” amacı adı altında belirtilen davranışlardan yararlanılmıştır.

d. Kar yağdımı çocuklar niçin sevinir?

3. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde “ki” yanlış yazılmıştır?

a. Takım arkadaşlarıyla birlikte yarınki maça hazırlanıyor.

b. Kaldırımdaki çöp bidonları insanların yürümesini zorlaştırıyor.

c. Öyle özledimki bir an önce sana kavuşmak için günleri sayıyorum.

d. Yüreğindeki sevgiyi herkesle paylaşmak istiyordu.

4. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde “de” yanlış yazılmıştır?

a. Masada gül de karanfil de vardı.

b. Kendisi çok çalışıyor da bizi beğenmiyor.

c. Bu işi yap ta öyle git.

d. Ben de çok zor bir soru sanmıştım.

5. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde tırnak işareti yanlış yerde kullanılmamıştır?

a. “Çocukça” adlı şiir kitabını çok sevdim.

b. Ben ezelden beri “hür yaşadım.”

c. “Nutuk’u okumak” ayrıcalıktır.

d. “Bilim” Çocuk’un yeni sayısı çıktı.

6. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde noktalama yanlışı yapılmıştır?

a. Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Akif için şöyle demiş: “Sen, şiirin karanlık gecesinde çoban yıldızı oldun.”

b. Ömer Bey ikide bir: Öyle değil mi efendim? derdi.

c. Elimde bir buket çiçek, çimenlerin arasında güle oynaya yürüyorum. Arkadan bir ses: “Merhaba Hasan, nereye böyle?”

d. Yarışmada Cahit Sıtkı’nın “Otuz Beş Yaş” şiiri birinci, Atilla İlhan’ın “Cebbaroğlu Mehemmet’i” ikinci, Fazıl Hüsni’nün “Çakır’ın Destanı” adlı kitabından bir şiiri de üçüncü oldu.

ÖDEV

1. Çocuklar, sizinle birlikte bir sınıf gazetesi hazırlayacağız. Bunun için öncelikle şu ana kadar yaptığımız tüm yazı çalışmalarından bir seçki oluşturacağız. Ayrıca sizin için bir köşe hazırlayacağız ve bu köşede her birinizin okuduğunuz bir kitap ile ilgili bir değerlendirme yazısını ekleyeceğiz. Bunun yanı sıra okulunuz ile ilgili çıkan haberleri araştırmanızı ve bu haberleri de getirmenizi istiyorum. Bu haberler de gazetemizde yer alacak.

2. Yazma Ödevi

ANI

Bir çakıl taşı var çantamda,
 Bir düğme bir de kozalak,
 Anmak için geçen yazı.
 Çakıl beyaz, kozalak kırık, düğme parlak.

Denizi duyuyorum bakınca çakıl taşına,
 Koklayınca kozalağı ormandayım.
 Düğmeyi nerde buldum bilmiyorum,
 Ama seyretmeyi seviyorum.

Kim sığdırmış çakıla denizi,
 Geçen yazı, sevinci?
 Rüzgârı kim saklamış kozalağa
 Acaba?

Belki bir gömleğe dikilmişti,
 Koptu ipliği yol ortasında,
 Düğme yalnız kalıverdi.
 Belki düştü bir torbadan

Hiç kullanılmadan
Bir düğmeye kaç öykü sığar?

Sennur Sezer- Pencereden Bakan Çocuk

Konu: Sizce bir düğmeye kaç öykü sığar?

Öğretmenin düğme kavramından yola çıkarak bir yazı yazmalarını istemesi ve en başarılı üç yazıya gazetenin ilk sayfasında yer vermesi.

EĞİTİM DURUMU 6

Metnin Adı: Korkulu Bir Gün

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1. “Korkulu Bir Gün” adlı öykü 2. “Susi’nin ve Paul’ün Gizli Günlüğü” adlı günlük türünde yapıt 3. Bilmece	1. Rıfat İçöz’ün bir fotoğrafı 2. Marc Riboud’un bir fotoğrafı 3. Igor Smirnov’un bir karikatürü 4. İzel Rozental’ın bir karikatürü	1. Klasik Müzik (Beethoven) 2. Melike Demirağ’ın “Arkadaş” adlı şarkısı	1. “For the Birds” (Kuşlar İçin) adlı kısa film

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

KORKULU BİR GÜN

Annemin bir dağ köyüne öğretmen, babamın da Toprak Ürünleri Dairesi'ne memur olarak atandığı kasabaya yeni gelmiştik. Burası Tuz Gölü'nün güneyinde, kıraç tarlaları, şose yolları, kerpiç evleri olan, kiremitli damları bulunmayan, kuru deresi üzerindeki küçücük değirmeniyle, göçmen kuşların uzun yolculuklarında dinlendiği bir uğrak yeri, Anadolu'nun sakin bir köşesiydi.

Bize, dereye yakın bir yerde ev vermişlerdi. Oraya kısa sürede yerleşmiştik. Babam işine başlamış, okullar da çoktan açılmıştı. Her gün sabahın erken saatlerinde annem, traktör römorklarında, kömür yüklü kamyonların üzerinde öğretmenlik yaptığı köye, babam da motosikletiyle buğday alım yerine gidiyordu. Biz de kardeşimle okul çıkışlarında oyun oynayarak, uyuyarak, yol kenarında onları bekleyerek geçiriyorduk zamanımızı.

Bazı akşamlar babam eve erken dönüyor, birlikte annemin öğretmenlik yaptığı köye, onu almaya gidiyorduk. Bu ara sıra tekrarlanan motosiklet gezileri, yeni kasabadaki kuru yaşamımızın tek renkli yanıydı.

Bir öğle üzeriydi. Kardeşim yeni arkadaşının yanına gitmişti. Ben ise hâlâ bir tek arkadaş edinemediğim için koca bahçede yapayalnızdım. Zamanımı nasıl değerlendirsem diye düşünüp duruyordum. Tel duvarın önündeki süpürge otlarının yanına uzandım. Bir elimi başımın altına yastık yaptım. Öteki elimdeki çakımla da yeri kazmaya başladım. Hava çok sıcaktı. Gökte bir kıymık bulut, uçan bir tek canlı yoktu. Güneşin olanca gücüyle kavurduğu toprağın yüzü belik belikti. Değirmenin bahçesindeki ağaçların da insanı üzen bir görünümü vardı. Yalnızca derenin orada, suya degecek kadar yakın uçan bir çift kırlangıç, güneşe aldırmaksızın, topladıkları yemleri sazla örtülü duvarın altındaki yuvalarına taşıyorlardı.

Dalmıştım. Eski günlerimi... Geldiğimiz yerdeki arkadaşlarımı... Oynadığımız oyunları düşünüyordum. Birden, yanıma kadar sokulmuş küçük bir kertenkelenin elimi yaladığını hissetmemle, korku ve panik içinde bağırarak yerimden kalkmam bir oldu ve yatmaktan vazgeçip bahçede dolanmaya başladım.

Bir ara yol kenarında, yanlarında küçük bir köpekle güle oynaya giden dört çocuk ilişti gözüme. O an içimde bir kıpırdanma duydum. Babamın bahçenin dışına çıkmamı yasakladığını unutarak, izledim onları. Kısa bir süre yol boyunca yürüdüler. Daha sonra köprüyü geçip derenin oradaki değirmenin önünde durdular. Ayaklarıyla yeri temizledikten sonra soyunmaya başladılar. İçlerinden ilk soyunan, küçük köpeği tuttuğu

gibi dereye attı. Neye uğradığını şaşırın köpek, yüzerek suyun öte yakasına geçti. Havlamaya başladı. Sonra hepsi teker teker suya girdiler. Köpeği suya atan da köprünün üzerinden takla atarak atladı dereye; hepsini ıslattı. Ben iyice yanlarına yaklaşmış, büyük bir coşku içinde onları izliyordum. Uzunca bir süre fark etmediler beni. Daha sonra biri gördü. Bağırarak:

“Heyy! Elbiselerin yanında ne yapıyorsun?” dedi.

“Hiç!” dedim.

“Nasıl hiç, çalacak mısın yoksa?”

“Hayır!” dedim.

“Hadi öyleyse, çek git buradan!” dedi.

Güçlkle:

“Kötü bir amacım yoktu, yalnızca arkadaş olmaya gelmişim.” dedim.

“Ne arkadaşı?” dedi.

“Basbayağı arkadaş...” dedim.

“İstemez. Bizim arkadaşla ihtiyacımız yok! Sen git, başka yerde ara kendine arkadaş” dedi.

Çok üzülmüştüm. Hiç de istediğim gibi gelişmemişti olaylar. Geriye döndüm. Hızlı hızlı yürümeye başladım. Bu kez başka biri bağırdı arkamdan:

“Hey çocuk! Bir dakika...”

Döndüm.

“Kime konuk geldiniz siz?”

“Kimseye konuk gelmedik. Babam buraya atandı.” Lojmanı göstererek, “İşte burada oturuyoruz.” dedim.

İlk konuştuğum çocuk alay ederek:

“Vayy memur çocuğuymuş!” dedi.

Sustum. Daha sonra söylediği sözleri dinlemeden, eve doğru yürümeye başladım. Kime konuk geldiğimizi soranla, uzun boylu esmer çocuk sudan çıkıp koşarak yanıma geldiler. Kısa boylu olan, “Sen aldırma ona.” dedikten sonra elini uzatarak: “Benim adım Hikmet. Bu da Peker.” dedi. Ben de, “Yalçın.” dedim. El sıkıştık. Diğer iki çocuk sudan çıkmadılar. “Mademki arkadaş olduk, sen de soyun, birlikte yüzelim.” dediler. Soyundum. Ben yüzme bilmediğim için birlikte derenin en sığ yerine gittik. Fakat isimlerini bilmediğim o iki çocuk, arkamdan dolanıp, beni ellerimden ayaklarımdan tutarak, bir salıncak gibi salladıktan sonra derenin en çamurlu yerine,

“Haydiii altı okka!” deyip attılar.

Neye uğradığımı şaşırılmış, yüzüm gözüm yosunlara bulanmış, her yanım çamur içinde ayağa kalktım... Çocuklara doğru yürümeye başladım. Kararlıydım. Kavga edecektim. Ama birden, gördüklerim karşısında dehşete kapıldım ve bağıarak çıktım dereden.

Vücudumun her yanına solucan gibi bir sürü hayvan yapışmıştı. Kollarımda, bacaklarımda, göğsümde durmadan kımıldanıp duruyorlardı.

Hikmet, öfkeyle bağırdı çocuklara:

“Neden sülüklü yere attınız?”

“...?”

“Şaka yapmak istemiştik!” dediler.

“Evet, eşek şakası!” dedi Hikmet.

Peker de, “O ne bilsin bizim şakamızı.” dedi.

Çocuklar sustular. Ben sülük sözcüğünü duyunca daha da telaşlandım ve sülüklerden bir tanesini tutup elimle çıkarmaya çalıştım. Mendebur hayvan çok kaygandı. Sanki çiviyle çakılmış gibi bedenime, bir türlü de bırakmıyordu beni.

“Öleceğim... Öleceğim!.. Bütün kanımı emecekler!” diye bağırmaya başladım. Artık iyice paniğe kapılmış, bir şey yapamamanın çaresizliği içinde, bilinçsizce bir oraya bir buraya koşup duruyordum. Öteki iki çocuk da benim halime katıla katıla gülüyorlardı. Hikmet yanıma geldi:

“Dur telaşlanma, dur bir dakika!” dedi.

Ben yine bağıyor, koşuyor, elimle sülüklere vurarak onları düşürmeye çalışıyordum. Hikmet bu kez yakaladı beni ve kuvvetlice bir tokat yapıştırdı suratıma. Çocuklara da,

“Tutun şunu be!” dedi.

Çocuklar koşarak geldiler. Zaten yediğim tokatla da yere düştüğüm için öylesine şaşırılmıştım ki çevreme üşüşen bu çocuklara şaşkın şaşkın bakmaktan başka yapacağım bir şey yoktu. Bu ara, Peker’in koşarak geldiğini gördüm. Elinde bir torba vardı. İpini hemen çözdü ve Hikmet’e uzattı. O da torbadan çıkardığı kum gibi şeyleri, sülüklerin üzerine dökmeye başladı. Kısa bir süre sonra sülükler, yapıştıkları yerleri bıraktılar. Peker de onları bir değnekle toplayıp sağa sola attı.

Daha sonraları öğrenmişim. Sülüklerin üzerine dökülen şey, tuzdu. Meğer bozkırda yüzmeye giderken tuzsuz yola çıkılmamış.

Suda fazla kalınmaz, ikide bir çıkılıp bakılırmış, bir yerine yapışıp yapışmadığına.

Vücudumdaki bütün sülükler ayıklanmıştı. Kurtulmuştum artık onlardan. Sevineyim mi, ağlayayım mı bilemiyordum. Büyük bir coşku içinde kalktım. Hikmet'le Peker'i kucakladım.

Öteki iki çocuk da yanıma gelip özür dilediler:

“Kusura bakma, bu kadar korkacağımızı sanmamıştık, şaka olsun istemiştik!” dediler.

Tekrar kucaklaştık birbirimizle, ertesi gün buluşmak üzere dağıldık.

Koşarak geldim eve. Çok mutluydum. Yalnızlığımdan kurtulmuştum. Kötü bir olayla da olsa, artık benim de iki candan arkadaşım vardı.

Yalvaç Ural- Bir Gök Dolusu Güvercin, ss. 7-18.

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: İlköğretim 6.sınıf

Süre: 12 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Demirağ, Melike. **Arkadaş** adlı şarkı.

Nezih Danyal Karikatür Vakfı. **Karikatürlerle Kırtasiye.**

Nöstlinger, Christine. **Susi'nin ve Paul'ün Gizli Günlüğü.**

Philharmonic, Berlin ve Abbado. **Beethoven The Symphonies.**

Pixar. **Kısa Filmler Koleksiyonu- Bölüm 1** içinde “For the Birds” adlı kısa film.

Şadoğlu, Ömer Lütfü. **Bilmeceler İçinde İller İlçeler.**

Ural, Yalvaç. **Bir Gök Dolusu Güvercin.**

Kaynak Kitaplar:

Adıgüzel, Ömer. **Eğitimde Yaratıcı Drama.**

Oral, Günseli. **Yine Yazı Yazıyoruz.**

Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya; Aslan, Canan. **Etkinliklerle Türkçe Öğretimi.**

Yener, Mavisel. **Eğlenceli Şeyler Kitabı- Çocuklar İçin Yaratıcı Yazma ve**

Okuma Yolculuğu.

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: KORKULU BİR GÜN

Ana Nokta: Ders planının “Amaçlar” başlığı altında belirtilen, anlama ve anlatma becerileriyle ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. Sözcüklerin anlam özelliklerinin kavratılması.
- b. Metnin duygu ve düşünce yapısının kavratılması.
- c. Metinde geçen sözcüklerin anlam özelliklerinin (somut/ soyut- temel/ mecaz) kavratılması.
- d. Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli/ sessiz okuma becerisi
- e. Düzeyine uygun bir konuyu konuşma ilkelerine uygun olarak (jest, mimik, tonlama, vurgu ve içerik arasındaki uyumu sağlayarak) 5-10 dakikada sunabilme
- f. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerinin kavratılması.

AMAÇLAR

Amaç: Türkçedeki sözcüklerin anlam özellikleri bilgisi

Davranışlar:

1. Soyut ve somut anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
2. Temel (gerçek) ve mecaz anlamlı sözcüklerin anlam özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Sözcüklerin anlam özellikleriyle ilgili ilkeleri (bilgiyi) uygulayabilme

Davranışlar:

1. Verilen tümcelerden “soyut”/ “somut” anlamlı sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
2. Verilen sözcükler arasından “soyut” / “somut” anlamlı sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
3. Verilen bir sözcüğün “temel” anlamında kullanıldığı tümceyi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
4. Verilen bir sözcüğün “mecaz” (değişmeceli) anlamında kullanıldığı tümceyi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma
3. Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma
4. Konuşma sesiyle okuma
5. Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)
6. Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma
7. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma
8. Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama
9. Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme
10. Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)
11. Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma
12. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama
13. Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama
14. Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okuma
15. Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düşmeme

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme
3. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama
4. Gereksiz duraklamalar ve geriye dönüşler yapmama

5. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme

6. Sözüün gelişinden anlamı çıkarma

7. Okuma hızını, okunan metnin özelliğine göre ayarlama

Amaç: Tüm Canlıları Seven Bir Kişiliğe Sahip Oluş

Davranışlar:

1. İnsanlar arasında hiçbir zaman ayırım yapmama

2. İnsanlarla hiçbir zaman alay etmeme

Amaç: Düzeyine uygun bir konuyu konuşma ilkelerine uygun olarak (jest, mimik, tonlama, vurgu ve içerik arasındaki uyumu sağlayarak) 5-10 dakikada sunabilme

Davranışlar:

1. Konuşma yapacağı topluluk karşısına temiz ve özenli bir kıyafetle çıkma

2. Konuşma konusuna ve süresine uygun bir plan yapma (Hazırlıksız yapılan konuşmalarda plan gerekmez.)

3. Konuşma metnini anlatım ilkelerine uygun olarak tükenmez/ dolma kalemle beyaz bir kâğıda yazma

4. Konuşma metnini sunmadan önce en az 2-3 kez kendi kendine tekrar etme

5. Konuşma metninin yazılı olduğu kâğıda fazla bağlı kalmadan konuşma

6. Konuşma metninin okunması gerekiyorsa konuşur gibi okuma

7. Dinleyicilerle göz iletişimi kurma (ya da gözleri konuşma metninden çok dinleyiciler üzerinde gezdirme)

8. Ses, sözcük ve tümceleri doğru ve anlaşılır vurgulama

9. Konuya ve konuşmacının düzeyine uygun bir tonla konuşma

10. Konuşmanın içeriğine uygun söz noktalamaları yapma (ya da içeriğin anlaşılmasında etkili olacak söz noktalamaları yapma)

11. Konuşurken soluk alıp vermeyi iyi ayarlama

12. Tekrarlara düşmeden konuşma

13. Hitap ve saygı sözcüklerini özenle seçme

14. Konuşmada aşırı duygusallıktan ve yapmacılıktan kaçınma

15. *Konuşmada çelişkili düşünceler ileri sürmeme*
16. *Konuşmada (gerekliyse) anlaşılır örnekler verme*
17. *Konuyla ilgili olarak dinleyiciler tarafından yapılan eleştirilere mantıklı yanıtlar verme*
18. *Ortak dille konuşma*
19. *Konuşmayı belirtilen (istenilen) sürede bitirme*

Amaç: *Düzeyine Uygun Konuşmaları-Filmi (İlkelere Uygun Olarak) Dinleme (İzleme) Becerisi*

Davranışlar:

1. *Dinlemek için uygun bir şekilde oturma*
2. *Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama*
3. *Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme*
4. *Gözleriyle konuşanı izleme*
5. *Konuşmacı ve dinleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama*

Amaç: *Okuduğu Düzeyine Uygun Bir Metni Tam ve Doğru Olarak Anlayabilme*

Davranışlar:

1. *Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme*
2. *Metnin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*
3. *Metnin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*
4. *Metindeki, daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*
5. *Metindeki olayın/ olayların geçtiği yeri, zamanını, nedenini, sonucunu ve gelişim sırasını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*
6. *Metnin (varsa) giriş, gelişme, sonuç bölümlerini metin üzerinde belirleme (gösterme)*
7. *Metnin türünü yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: Yazma Çalışmalarında “Dil ve Anlatım” İlkelerini Uygulayabilme

Davranışlar:

1. Yazıya ilgi çekici ve çarpıcı bir giriş yapma
 - i. Giriş paragrafında (gerekirse) bir atasözü, bir özdeyiş ya da bir fikradan yararlanma
 - ii. Soru ya da konuşturma tekniği ile konuyu açıklama
2. Açık ve anlaşılır (kısa, öz, yalın) tümceler kurma
3. Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (tümcelerde gereksiz, anlatıma katkısı olmayan sözcük(ler) kullanmama)
4. Tümcelerde sözcükleri yerli yerinde kullanma
5. Anlatmak istediğini tam karşılayacak (anlama uygun) sözcük seçme
 - i. Genel değil, özel anlam veren sözcükler kullanma
 - ii. Yakın anlamlı sözcüklerden düşünce ya da olaya en uygun olanını seçme
 - iii. Durumun, eylemin derecesine göre (uygun) sözcük seçme
 - iv. Sözcüğü alışılmış olan yerde kullanma
 - v. Yanlış sözcük kullanmama
 - vi. Türkçe sözcük kullanma
6. Kaba sözler, argo deyimler, yazı diline geçmemiş yerel ağız sözcük ve deyimleri kullanmama
7. Kullanımdan düşmüş, eskimiş sözcüklere anlatımda yer vermeme
8. Anlatmak istediğini tam karşılayacak deyim, atasözü, özdeyiş ve tamlamalar seçme
9. Sözcük, deyim, atasözü, tamlama ve terimleri doğru yazma
10. Sözcük, tümce ve paragraflar arasında mantıklı ve doğal bir bağlantı kurma
11. Dilbilgisi bakımından doğru tümceler kurma
12. Paragrafı oluşturan tümceler arasında dilsel ve düşünsel bir bağlantı kurma
13. Yazım (imla) kurallarına uygun yazma
14. Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma
15. Yazıda dil ve anlatım yönünden bütünlük sağlama

Amaç: Yazma çalışmalarında “dış yapı”(dış düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Çizgisiz düz beyaz kâğıt kullanma (genellikle 21.5 x 28.5 cm. boyutlarında)
2. Çizgisiz kâğıda düz satır yazma, satırları kaydırmama (gerekirse kâğıdın altına siyah çizgili bir kâğıt altlık koyma)
3. Siyah kurşun kalem ya da siyah, koyu mavi mürekkepli kalemle yazma
4. Kâğıdın sadece ön yüzüne yazma (kullanılan defter değil, dosya kâğıdı ise)
5. Kâğıdın sol yan kenarında 3.5 ya da 4 cm., sağ yan kenarında 1.5 cm. boşluk bırakma
6. Kâğıdın üst kısmında 6 cm., alt kısmında da 3 cm. boşluk bırakma
7. Kâğıdın sol üst köşesine adını ve soyadını, okulun adını, sınıfını varsa şubesini yazma
8. Kâğıdın sağ üst köşesine tarih yazma
9. Yazı başlığını, sayfanın tam ortasına ve kâğıdın üst kısmında bırakılan boşluğa yazma (kâğıdın üst kısmından 4 cm. aşağıya)
10. Yazıyla başlık arasında 2 cm. boşluk bırakma
11. Kâğıdın ön yüzü dolmadan (alttan 3 cm. boşluk kalmadan) diğer sayfaya geçmeme
12. Kâğıdın sağ/sol üst kenarına ya da alt kenarının tam ortasına sayfa numarası koyma (yazma)
13. Paragraflara diğer satırlardan 1.5 cm. (7 harf) daha içeriden başlama
14. Satırlara alt alta aynı hizada başlama
15. Sözcükleri, doğru ve eşit aralıklarla yazma
16. Satırlar arasında eşit boyda boşluk bırakma
17. Paragraflar arasında, satırlar arasındaki boşluk oranına göre, biraz daha boşluk bırakma
18. Harfleri aynı düzeyde, aynı yönde yazma
19. Harfleri biçimce doğru yazma
20. Düzgün ve okunaklı yazma
21. Yazı bitiminde; ilgiliye, temiz, lekesiz, kusursuz bir görüntüsü olan kâğıt ya da kâğıtlar verme

Amaç: Yazma çalışmalarında “iç yapı” (iç düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Yazının başında konuyu tanıtmama
2. Konuyu belirli bir görüş açısına göre sınırlandırma
3. Yazının planını yapma
 - Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralama (olayları, düşüncelerini gerekli ve mantıklı bir düzene sokarak anlatma)
 - Bir düşünceden ötekine doğal ve mantıksal bir akış içinde geçme (yazıda birlik ve bütünlük sağlama)
 - Yazıyı düşünce türlerinde giriş, geliştirme (açıklama) ve sonuç bölümlerine göre; anlatı türlerinde ise, serim, gelişim, düğüm, çözüm (sonuç) düzenleyişine göre oluşturma
4. Konuya paragraflara bölerek açıklama
 - Her paragrafta tek bir düşünce, duygu ya da olay ele alma (her düşünceyi bir paragraf içinde geliştirme ya da bir olay / durum / düşünce / duygu ile ilgili bağımsız bir paragraf oluşturma)
 - Paragraftaki her tümcede, bu düşünce, duygu ya da olayı açıklama
 - Düşünce, duygu ya da olayı açık seçik ortaya koyma (iyice belirtme)
 - Paragrafı, düşünce ya da olayı iyice belirttikten sonra bitirme
 - Paragraftaki temel düşünceyi bir tümcede toplama (belirtme)
5. Konu dışı düşüncelere yer vermeme (gereksiz düşüncelerden kaçınma, konu dışına çıkmama)
6. Ana düşünceyi yardımcı düşüncelerle geliştirme
7. Duygu ve düşüncelerini düzgün ve sürükleyici biçimde anlatma (söylediği ya da savunduğu düşüncelere ilginçlik katma)
8. Herkesçe bilinen düşünceleri savunmama ya da anlatmama
9. Bilgi yanlışı yapmama
10. Kanı yanlışı yapmama (iyiyi kötü, kötüyü iyi gibi göstermeme)
11. Yazdıklarında çelişkiye düşmeme
12. Konuyu bir amaç (ana düşünce) tümcesiyle bağlama
13. Yazıya kısa, ilgi çekici ve konuyla ilgili (konuya uygun) başlık koyma
14. Duygu, düşünce ya da olayların, amaca uygun olarak doğru bir şekilde anlatıldığı bir bütün oluşturma

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik

Davranışlar:

- 1. Konuşmaya dayalı etkinliklerde, düşüncelerini açıklamak için söz isteme*
- 2. Deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma*
- 3. Konuşmalarındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüyle karşılama*
- 4. Konuşmalarındaki hataları öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe*
- 5. Küme ve sınıf tartışmalarına isteklice katılma*

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, önce öğrencilere kısa film izletmesi. (For the

Birds (Kuşlar İçin For the Birds.mp4)) (**Amaç:** Düzeyine uygun konuşmaları-filmi

(ilkelere uygun olarak) dinleme (izleme) becerisi)

Öğretmenin “Sizce bu kısa filmin konusu nedir?” sorusunu yönelterek en az 3 öğrencinin görüşünü alması. Ardından izlenen filmle bağlantılı olarak öğretmenin “Filmdeki küçük kuşlar, büyük kuşun arkadaş olma isteğine olumlu karşılık verdi mi? Filmdeki küçük kuşların büyük kuşa tepkisi nasıldı? Onların bu davranışını doğru buluyor musunuz?” sorularını yöneltmesi. Düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştireç vermesi. Daha sonra “Peki, bu filmde verilmek istenen ileti nedir?” diye sorması. İletisini doğru olarak yanıtlayanlara pekiştireç vermesi, doğru olmayan yanıtlara ipucu vermesi, eksik ya da yanlış yanıtları düzeltmesi.

Ardından öğretmenin “Şimdi de sizlerle, çizgiler aracılığıyla konu edilen arkadaş olma isteğinin sözcüklerle nasıl ele alındığını göreceğiz.” demesi.

Güdüleme: Anlayarak okuma, anlatımın temel taşları olan sözcüklerin metindeki anlamlarını bulmaya bağlıdır. Sözcüklerin temel ve mecaz (değişmece) anlamlarını, somut veya soyut olup olmadıklarını bilmemiz okuduğumuzu anlamamızı ve dili ustalıkla kullanabilmemizi sağlar.

Gözden Geçirme: Bu haftaki Türkçe dersimizde sözcüklerin somut/ soyut ve temel/mecaz anlamlarını öğreneceğiz. Böylece bu sözcükleri sözlü ve yazılı anlatımlarınızda yerli yerinde kullanacaksınız.

Geçiş: Öğretmenin, “Bu bilgi ve becerileri kazanabilmeniz için önce sizlere “Korkulu Bir Gün” adlı öyküyü okumak istiyorum. Öyküde geçen bazı sözcüklerin anlam özellikleri, bu bilgi ve becerilerin pekiştirilmesinde etkili olacaktır. Beni dikkatlice dinleyiniz.” demesi ve öğrencilerin arkaya yaslanmalarını isteyip aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapması:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Metnin (Metindeki “Hızlı hızlı yürümeye başladım.” kısmına kadar okunması) sessiz olarak kurallara uygun biçimiyle öğrencilere okutulması (**Amaç:** Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi). Öğretmenin sınıfta dolaşarak sessiz okuma kurallarına uymayanları uyarması ve hataları düzeltmesi. Bunun için aşağıdaki “Sessiz Okumada Aranılan Özellikleri”i gözetmesi (Evet: 3, Kısmen:2, Hayır:1 olarak puanlanır.):

Sessiz Okumada Aranılan Özellikler ²⁴	Evet	Kısmen	Hayır
Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getiriyor mu?			
Okurken konuşma organlarını (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmemeye dikkat ediyor mu?			
Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumamaya dikkat ediyor mu?			
Gereksiz duraklamalar yapmamaya dikkat ediyor mu?			
Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirmeye dikkat ediyor mu?			

2. Öğretmenin, öğrencilerin yeniden arkaya yaslanmalarını sağlayarak metni kurallara uygun biçimde okuması (Beethoven’ın Adagio molto e cantabile- Andante moderato adlı parçası eşliğinde),

03 Symphony No. 9 in D minor ('Choral') Op. 125- Adagio molto e cantabile.wma

okuma sırasında öğrencilerin dinleyip dinlemediklerini gözleriyle sürekli denetlemesi,

3. Metnin, anlatım bütünlüğünü bozmayacak şekilde, iki kez beş değişik öğrenciye sesli olarak okutulması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, (varsa) okumada düşülen hataların düzeltilmesi. Bunun için aşağıdaki ilkelerin gözetilmesi (Evet: 3, Kısmen:2, Hayır:1 olarak puanlanır.):

²⁴ Sesli ve sessiz okumada aranılan özelliklerin belirlenmesinde Sever (2011b)’den yararlanılmıştır.

Sesli Okumada Aranılan Özellikler	Evet	Kısmen	Hayır
Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirdi mi?			
Okurken hareketlerde ölçülü davrandı mı?			
Konuşma hızıyla mı okudu?			
Konuşma sesiyle mi okudu?			
Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturabildi mi?			
Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırabildi mi?			
Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okudu mu?			
Soluğunu, okunacak tümcelere göre ayarladı mı?			
Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru biçimde vurguladı mı?			
Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre ayarladı mı?			
Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yaptı mı?			
Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarladı mı?			
Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamamaya dikkat etti mi?			
Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okudu mu?			
Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düştü mü?			

4. Öğretmenin, öğrencilerin (varsa) okuma güçlüğü çektiği sözcükleri ya da vurgu ve tonlama yanlışlarını koro çalışmalarıyla düzeltmeye çalışması,

5. Öğretmenin öğrencilerin arkaya yaslanmalarını istemesi ve “Sizce çocuğun istediği şey neydi? Çocuk hızlı hızlı yürümeye başladıktan sonra diğer çocuklar onun peşinden gelmiş midir? Kısa filmdeki yalnız kuşla bu çocuğu nasıl ilişkilendirirsiniz?” diye soru sorması ve onlara on dakika süre vermesi. Süre bitiminde en az beş öğrenciye söz verilmesi, anlatım bütünlüğünü bozmadan öyküyü devam edenlere pekiştireç verilmesi. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik)

6. Öğretmenin “Şimdi hep birlikte metnin geri kalan kısmını birlikte okuyalım.” demesi ve metni en az üç kişiye okutması. Ardından üç ya da beş öğrenciye sözlü olarak kendi tümceleriyle öykünün özetletilmesi, konuşma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, yanlışların düzeltilmesi; başarılı özetleme yapan öğrencilere pekiştireç verilmesi.

7. Öğretmenin, “Şimdi, sizlerden metnin duygu ve düşünce yapısıyla, metindeki olayların gelişimiyle ilgili sorular hazırlamanızı istiyorum. Hazırladığınız soruların yanıtlarını da belirleyin; metnin duygu, düşünce ve olay örgüsü sınıfça tartışıldıktan sonra yanıtlarınızı defterinize geçiriniz, süreniz 20 dakikadır.” demesi, öğrencilerin çalışmalarını denetlemesi. Süre bitiminde, öğrencilere metinle ilgili sorularını sordurması. Benzer olanların birleştirilmesi ve soruların yanıtlanması.

(“Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme” amacının ilgili davranışlarını sınavan soru ve yanıtlara pekiştirici verilmesi, eksik ya da yanlış yanıtların düzeltilmesi, her soru ve yanıt için de değişik en az 5 öğrencinin etkinliğe katılımının sağlanması.)

S.1.....
Y.1.....
S.2.....
Y.2.....
S.3.....
Y.3.....
S.4.....
Y.4.....
S.5.....
Y.5.....

Etkinlik bittiğinde, öğretmenin önceden hazırlamış olduğu aşağıdaki soruların öğrencilerce sorulmuş, yanıtlarının da verilmiş olması beklenir. Bu sonuca ulaşabilmek için gerekirse öğretmen, okunan bir metni tam ve doğru olarak anlayabilmeyi sağlayan soruların oluşturulması için uygun ipuçları vermelidir.

SORULAR- YANITLAR

S.1. Yalçın’ın kasabaya gelme nedeni nedir? Bu kasaba nasıl bir yerdir?

Y.1. Yalçın’ın kasabaya gelme nedeni; annesinin bir dağ köyüne, babasının Toprak Ürünleri Dairesi’ne memur olarak atanmasıdır. Burası Tuz Gölü’nün güneyinde, kıraç tarlaları, şose yolları, kerpiç evleri olan, kiremitli damları bulunmayan, Anadolu’nun sakin bir yeridir.

S.2. Yalçın, vaktini nasıl geçiriyordu?

Y.2. Yalçın, kardeşiyle okul çıkışlarında, oyun oynayarak, uyuyarak, yol kenarında anne ve babasını bekleyerek vaktini geçiriyordu.

S.3. Yalçın'ın kasabadaki yaşamı nasıldı? Onun yaşamına renk katan şey neydi?

Y.3. Yalçın'ın kasabada kuru, tekdüze bir yaşamı vardı. Onun yaşamına renk getiren ise babasıyla birlikte yaptıkları motosiklet gezileriydi.

S.4. Yalçın neden yalnızdır? Yalnızlığını gidermek için ne yapmıştır? Siz hiç yalnız kaldınız mı? Peki, yalnızlığınızı gidermek ve zamanınızı değerlendirmek için ne yaparsınız?

Y.4. Çünkü Yalçın bir tek arkadaş bile edinememiştir. O da yalnızlığını gidermek için süpürge otlarının yanına uzanmış, bir eliyle yeri kazmakta, diğer yandan da eski günlerini anımsamaktadır.---

S.5. Yalçın'ın içinde kıpırdanmayı sağlayan şey nedir? Peki, Yalçın bu durumda ne yapmıştır?

Y.5. Yalçın'ın içinde kıpırdanmayı sağlayan, yanlarında küçük bir köpekle güle oynaya giden dört çocuktur. Yalçın, bu durumda babasının bahçenin dışına çıkmasını yasaklamasına karşın çocukları izlemiştir.

S.6. Çocuklar, Yalçın'ın kendilerini izlediğini hemen fark etti mi? Siz, sizi izleyen birisini hemen fark eder misiniz? Fark ettiğinizde ilk tepkiniz ne olur?

Y.6. Hayır, hemen fark etmedi...

S.7. Yalçın'ı ilk fark eden çocuk, ona nasıl bir tepki verdi? Çocuğun "İstemez. Bizim arkadaşla ihtiyacımız yok! Sen git, başka yerde ara kendine arkadaş." demesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Siz, yanınıza gelip sizinle arkadaş olmak istediğini söyleyen birisine nasıl davranırsınız ya da sizce davranılmalıdır? Tartışınız.

Y.7. Yalçın'ın elbiselerini çalacaklarını düşündü ve Yalçın'a tepkisel davrandı.

S.8. Yalçın'ı ilk fark eden çocuğun "Vayy, memur çocuğuymuş!" şeklindeki ifadesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bu tümce, olumlu mu yoksa olumsuz mu anlamda kullanılmıştır? Peki sizce insanı tanımadan değerlendirmek doğru mudur? (**Amaç:** Tüm canlıları seven bir kişiliğe sahip oluş)

Y.8.

Vayy, memur çocuğuymuş!					
Olumlu	anlamda	kullanılmıştır.	Olumsuz	anlamda	kullanılmıştır.
Çünkü....			Çünkü.....		

İnsanı tanımadan değerlendirmek doğrudur. Çünkü.....	İnsanı tanımadan değerlendirmek yanlıştır. Çünkü.....
--	---

S.9. Yalçın'ın yanına yaklaşan çocukların adları nedir ve fiziksel özellikleri nasıldır?

Y.9. Adları Hikmet ve Peker'dir. Hikmet, kısa boyludur, Peker ise uzun boylu ve esmer bir çocuktur.

S.10. Hikmet ve Peker'in Yalçın'a teklifi neydi?

Y.10. Yalçın'a artık arkadaş oldukları için birlikte yüzme teklifinde bulunmuşlardır.

S.11. Yalçın'ın adlarını bilmediği iki çocuk, ona nasıl bir sürpriz hazırlamıştır? Siz böyle bir durumla karşılaşırsanız ne yapardınız?

Y.11. Adlarını bilmediği iki çocuk, Yalçın'ın ellerinden ve ayaklarından tutarak bir salıncak gibi sallayıp derenin en çamurlu yerine attılar...

S.12. Öyküde adından söz edilmeyen bu iki çocuk, neden böyle davranmıştır? Onların bu davranışı, Yalçın'ı hangi sorunla karşı karşıya getirmiştir?

Y.12. Çünkü onlar şaka yapmak istemişlerdir. Onların bu davranışı, Yalçın'ın vücuduna sülüklerin yapışmasına neden olmuştur.

S.13. Yalçın'ın içinde düştüğü sorundan kurtulmasına yardımcı olan kimdir? Sorun, nasıl çözümlenmiştir?

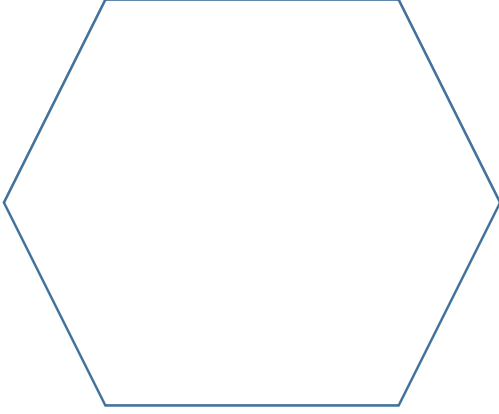
Y.13. Yalçın'a yardım eden; Hikmet ve Peker'dir. Peker'in getirdiği tuzu, Hikmet dökmüş ve böylece sülükler yapıştıkları yerleri bırakmışlardır.

S.14. Yaşadığı bu olay Yalçın'a ne kazandırmıştır?

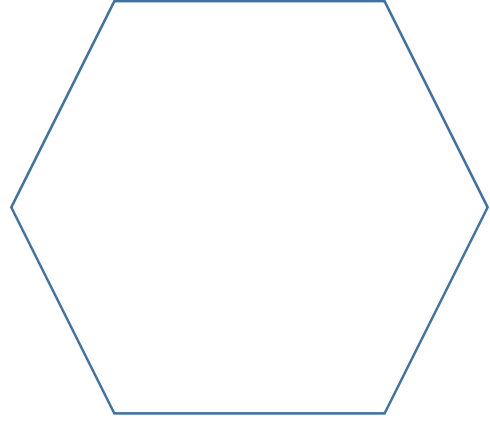
Y.14. Yalçın, iki candan arkadaş kazanmıştır.

S.15. Metinde yer alan karakterleri, yeri ve zamanını birer tümceyle tanımlayınız.

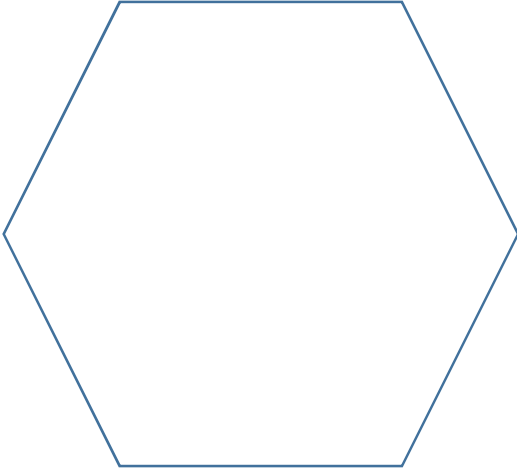
Yalçın

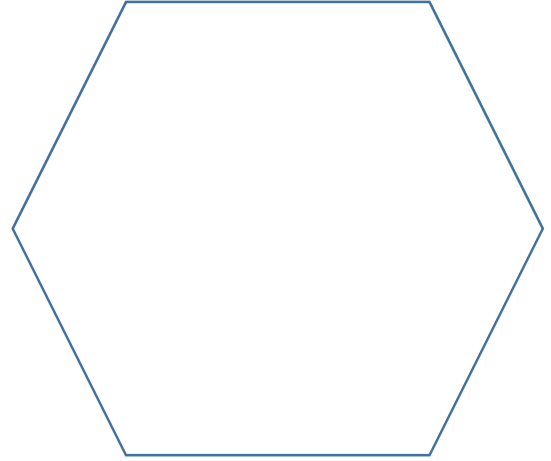
Hikmet

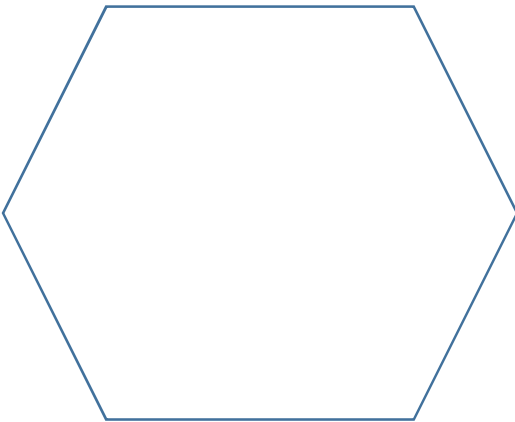
Peker

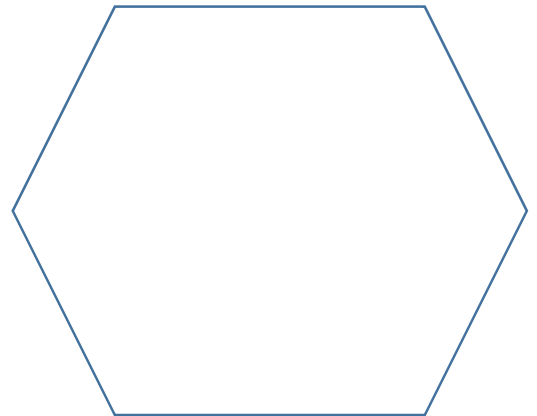
Diğer iki çocuk

Yer

Zaman

S.16. Metin, olayların oluş sırasına göre kaç bölüme ayrılabilir? Siz bu bölümleri adlandıracak olsaydınız hangi adları verirdiniz? Metin üzerinde gösteriniz.

Y.16. (Bölümler, öğrencilerle birlikte bulunup adlandırıldı.)

S.17. Yazar ne üzerinde durmakta ve bize neyi düşündürmek ya da duyumsatmak istemektedir?

Y.17. Yazarın üzerinde durduğu; arkadaş olma isteğidir. Bu konudan yola çıkarak tanımadığımız insanların aşağılanmaması, onlara zarar verecek davranışlarda bulunulmaması gerektiğini duyumsatmak istemiştir.

S.18. Öyküyü nasıl buldunuz?

Gerçekçi.Çünkü

.....
.....

Gülünç. Çünkü

.....
.....

İlgi çekici. Çünkü

.....
.....

Sıkıcı. Çünkü

.....
.....

S.19. Şimdi de size üç bilmece sormak istiyorum. Bu bilmeceler, Tuz Gölü'nün kesiştiği üç il ile ilgilidir:

Selçukluların başkenti

Beyaz keçisi

Altınkaya ilerde

Mevlana bile beğendi

Beyaz kedisi

Beyaz sarayı nerede?

Öteki iller

Sözünü dinler

ss.46

ss.31

ss.12

Ömer Lütfü Şadoğlu- Bilmeceler İçinde İller İlçeler

Y.19. Konya, Ankara, Aksaray.

ARA ÖZET: Bir metni tam ve doğru olarak anlayabilmemiz için yazarın vermek istediği iletiyi, üzerinde durduğu konuyu belirlememize bağlıdır. Genellikle yazılar belirli bir konuda yola çıkarak belirli bir ileti üzerine yapılandırılır. Bu durum yazınsal metinlerin yanı sıra müzik, resim, karikatür ve kısa film için de geçerli olabilir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Bir metinden doğru çıkarımlarda bulunabilmemiz için metinde geçen sözcük, söz öbekleri, deyim ve ikilemlerin anlamlarını bilmemiz gerekmektedir. Bu nedenle şimdi metinde geçen bazı sözcük ve sözler ile deyimlerin anlamlarını öğreneceğiz.” demesi, aşağıdaki soruları yeter sayıda değişik öğrenciye sorması:

SORULAR

S.1. “Kıraç, şose, kerpiç, uğrak, römork, kıymık, kavurmak, sığ, okka, mendebur, üşüşmek” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını söyleyiniz. (Gerekirse sözlük kullanılacak, tam ve doğru anlam bulunduktan sonra sözcüğün karşına yazılacak. Sözcüklerin doğru söylenişine özen gösterilecek.)

Y.1. Kıraç: Verimsiz ya da sulanmayan, bitek olmayan (toprak)

<http://tasartdergi.com/dusunen-tohum-konusan-toprak-cumhuriyetin-koy-enstituleri-1940-1954/>

Şose: Genellikle taş kırıkları üzerine kum döşenip silindir geçirilerek yapılan yol.

<http://www.panoramio.com/photo/31407789>

Kerpiç: Duvar örmekte kullanılmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş saman ve balçık karışımı ilkel tuğla.

<http://www.fotokritik.com/arama/kerpic/1>

Römork: Başka bir taşıt tarafından çekilen motorsuz taşıt.

<http://bilgeromork.com/galeri-goruntu---1-51.html#resim>

Uğrak: Yol üstünde durulacak yer.

Kıymık: Çok küçük ve sivri tahta ya da kemik parçası. Bu metindeki anlamı ise çok küçüktür.

Kavurmak: (Rüzgâr, soğuk, sıcak vb. için) Kurutmak; yakmak.

Sığ: (Göl, deniz, akarsu vb. için) Derinliği az, dibi yüzeyine yakın olan.

<http://www.aksam.com.tr/yasam/dogahayvan/kara-leylekler-geri-dondu/haber-188856>

Okka: Bin iki yüz seksen üç gramlık ağırlık ölçüsü birimi; dört yüz dirhem bir okka ederdi.

<http://cevaplar.mynet.com/soru-cevap/okka-nerelerde-kullanilirdi-/134737>

Mendebur: Sümsük, sünepe, pis.

Üşüşmek: Her yandan bir araya gelmek, toplanmak, birikmek.

S.2. “Belik belik, güle oynaya, katıla katıla (gülmek)” ikilemelerinin metindeki anlamını söyleyiniz. Bunları tümce içinde kullanınız. (Her ikileme, yeter sayıda değişik öğrenci tarafından tümce içinde kullanılacak.)

Y.2. Belik belik: Örülmüş biçimde

Güle oynaya: Mutlu, neşeli ve hareketli bir biçimde.

Katıla katıla: Çok fazla, aralıksız olarak zevkle ve gürültülü bir biçimde gülmek.

S.3. Metinde geçen “...panik içinde bağırarak yerimden kalkmam **bir** oldu” ve “ikide bir çıkılıp bakılırmış” tümcelerindeki “bir” sözcüğünün kattığı anlamı, metnin bağlamından yola çıkarak bulunuz ve her birini birer tümce içinde kullanınız.

Y.3. Birinci tümcede “eş, aynı anda” anlamında kullanılmakta, ikinci tümcede ise “ikide bir” deyiminin içinde “sık sık” anlamında kullanılmaktadır.

S.4. Öğretmenin “Yukarıda gördüğünüz üzere ‘kıraç, şose, kerpiç, römork, sığ, okka’ sözcüklerinin görülebilmesine, tartışılmasına karşın metinde geçen ‘hissetmek, korku, üzülmek, çaresizlik, bilinçsizce, şaşkın’ sözcüklerini duyu organlarımızla algılayamamaktayız. Dolayısıyla bu sözcükleri iki küme içinde ele alabiliriz.” demesi:

•	
1. Küme	2. Küme
(Duyu Organlarıyla Algılayabildiğimiz)	(Duyu Organlarıyla Algılayamadığımız)
Kıraç	Korku
Şose	Üzülmek
Kerpiç	Çaresizlik
Römork	Bilinçsizce
Sığ	Şaşkın
Okka	
	
Somut Sözcükler	Soyut Sözcükler

• Öğretmenin öğrencileri iki kümeye ayırması ve bir kümeyi sahneye çağırması. Diğer kümenin ise onları izlemesini istemesi. (Daha sonra kümelerin rolleri değiştirilir, izleyici olan küme sahneye çağırılır.)Kostüm sepetinde yer alan mendili çıkarması ve bu mendilin pırlanta kolye olduğunu söylemesi. (İzleyici kümenin öğretmenin söylediği kavramları duymaması gerekmektedir.) Bu kolye, o güne kadar görülen en değerli mücevherdir. Öğretmen sırayla mendili ellerine almalarını, ona ayrıntılı olarak bakmalarını, ona bir tepki göstermelerini, daha sonra da yanındaki kişiye vermelerini söyler. Her bir öğrenciye sırasıyla mendilin yumuşacık, tüylü bir kedi olduğunu, bir bıçak, ağzı su dolu bir bardak, bir para cüzdanı, el yazması bir kitap,...olduğunu söyler. Böylece her bir öğrenciden düş gücünü devindirerek söylenen nesnelere ilişkin duygularını pantomimle yansıtmaları istenir. (Her bir öğrencinin verdiği tepki, kamerayla çekilmeye çalışılır.)

İzleyici konumda olan kümeden bu nesnelere ne olduğunu, nereden anladıklarını, katılımcıların nasıl dokunduğunu ve ona bakarken yüzlerinin şeklinin nasıl olduğunu sorar.

Öğretmenin “Elimize aldığımız nesne somut ancak bu nesneye duygularımızla anlam yüklüyoruz. Bu nedenle onlara soyut bir gözle bakıyoruz.” demesi. Ardından öğrencilerin kamera görüntülerini göstermesi, kendilerini görüntülerinden yola çıkarak değerlendirmelerini istemesi ve söylenen nesneyi yansıtırken içlerinde hangi duyguyu uyandırdığını sorması.

• Öğretmenin, “Somut olan bazı sözcükler, anlam genişlemesi nedeniyle soyut bir anlam kazanabilmektedir.” demesi. Örneğin;

Bu yol Ankara’ya gider. (somut)

Sorunu bu yoldan çözün. (soyut)

Daha sonra öğretmenin, “...*kuru* deresi üzerindeki küçük değirmeniyle” ile “...yeni kasabadaki *kuru* yaşamımızın tek renkli yanıydı.” tümcelerinde geçen “kuru” sözcüğünün anlamlarını sorması. Öğrencilerin *kuru* sözcüğünün tümcelerdeki anlamlarını bulmalarını sağlaması. (Birinci tümcede “kuru” sözcüğü, birinci anlamı olan “Suyu, nemi olmayan, ‘yaş ve nemli’ karşıtı” anlamında; ikinci tümcede “heyecanı, tadı olmayan, tekdüze” anlamında kullanılmaktadır.)

- Öğretmenin birinci tümcedeki anlamın sözcüğün birinci anlamı, akla gelen ilk anlamı olduğunu ve bu anlamın ‘gerçek anlam’ ya da ‘sözlük anlamı’ olduğunu; ikinci tümcede ise sözcüğün ilgi ve benzetme sonucu gerçek anlamı dışında kullanıldığını yani “kuru” sözcüğünün mecaz (değişmeceli) anlamı olduğunu söylemesi.

- Öğretmenin “Dalmıştım. Eski günlerimi...” tümcesinde geçen “dalmak” eyleminin bu metinde hangi anlamında kullanıldığını sorması ve sözcüğün hem gerçek hem de değişmeceli anlamlarının değişik üç öğrenci tarafından birer tümce içerisinde kullanılmasını istemesi.

Dalmak
<i>Gerçek anlamına ilişkin tümce:</i>
<i>Değişmeceli anlamına ilişkin tümce:</i>

- Öğretmenin aşağıdaki karikatürü göstermesi ve bu karikatürde geçen “yontulmak” sözcüğünün gerçek anlamda mı yoksa mecaz anlamda mı kullanıldığını sorması. Doğru yanıt verenlere pekiştirici vermesi.

İzel Rozental, “Karikatürlerle Kırtasiye” içinde

ss.37

Etkinlik: Aşağıdaki aynı sözcüklerin ikili kullanımına bakın, bunlardan hangisi gerçek anlamında, hangisi mecaz anlamda kullanılmıştır?

1. Buz, suyun **katı** hâlidir.

Bu okulun **katı** kuralları vardır.

2. Çantan **ağır**sa bana verebilirsin. _____

Ağır adımlarla durağa doğru ilerliyordu. _____

3. Adana kebabı çok **acı**dır. _____

Ayşe'nin kalbi artık bu acıya dayanamayacak. _____

4. Ağacın **dalı**, senin yüzünden kırıldı. _____

Biyoloji bilim **dalı**nda yüksek lisans yapmak istiyor. _____

5. Bu bıçak çok **keskin**miş. _____

Keskin bir zekâyaya sahip olduğumu söylüyorlar. _____

Öğretmenin aşağıda verdiği sözcüklerden yararlanarak anlamlı bir paragraf oluşturmalarını istemesi ve başarılı çalışmalara pekiştireç vermesi. Ardından paragraflarındaki bu sözcükleri hangi anlamda (gerçek/ mecaz) kullandıklarını söylemesi. Doğru yanıt verenlere pekiştireç vermesi. Eksik ya da yanlış yanıt verenleri anında düzeltmesi.

Yürek	-----
Isınmak	-----
Tatlı	-----
Kırılmak	-----
Yanmak	-----
Boş	-----
Taş	-----

ARA ÖZET: Çocuklar, Türkçemizde somut ve soyut anlamlı sözcükler olduğunu, ayrıca anlatıma incelik ve esneklik kazandırmak amacıyla sözcük ya da sözcük gruplarının, sözlük (gerçek, temel) anlamlarının dışında kullanılmasına değişmeceli anlam dendiğini hep birlikte öğrendik. Okurun duygu, düşünce ve düşlerini etkileyen, onun imgelem dünyasını tetikleyen, devindiren değişmeceli anlatıma, özellikle yazınsal metinlerde oldukça sık rastlanır.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Okuduğumuz metinde arkadaş izleğinden yola çıkılarak dilin anlatım olanaklarından yararlanıldığını gördük. Ancak bu anlatım inceliği

yalnızca yazınsal metinlerle sınırlı değildir, aynı izleğin bazen bir müzisyenin yazdığı şarkı sözlerinde bazen bir karikatüristin çizdiği bir karikatürde bazen de bir fotoğrafçının çektiği bir karede anlatım inceliği içinde ele alındığını görebilirsiniz.” demesi ve ardından öncelikle Melike Demirağ’ın “Arkadaş” adlı şarkısını dinletmesi. Ardından sınıfın bu şarkıyı koro halinde söylemesi.(İsteyen öğrencilerin sahneye çıkıp mikrofonda şarkıyı

söylemesi ve öğretmenin, bu öğrencileri alkışlatması.)

Melike Demirağ - Arkadaş.mp3

Bir kıvılcım düşer önce, büyür yavaş yavaş

Evet, arkadaş; kim olduğumu, ne olduğumu

Bir bakarsın volkan olmuş, yanmışsın arkadaş

Nereden gelip, nereye gittiğimi sen öğrettin bana

Dolduramaz boşluğunu ne ana ne gardaş (kardeş)

Elimden tutup, karanlıktan aydınlığa sen çıkardın

Bu en güzel, bu en sıcak duygudur arkadaş.

Bana yürümeği öğrettin yeniden

El ele ve daima ileriye

Ortak olmak her sevince, her derde, kedere

Bir gün,

Ve yürümek ömür boyu, beraberce, el ele

Bir gün birbirimizden ayrı düşsek bile

Olmasın hiç, o ta içten gülen gözlerde yaş

Biliyorum, hiçbir zaman ayrı değil yollarımız

Bir gün gelip, ayrılacak bile seninle arkadaş

Ve aynı yolda yürüdükçe

Gün gelir ellerimiz yine dostça birleşir

(Yollarımız ayrılacak bile seninle arkadaş)

Ayrılacak bile kopamayız.

Daha sonra öğretmenin “Çocuklar, bu güzel şarkıdan sonra şimdi de bu iki fotoğrafa bakmanızı istiyorum. (Fotoğrafların yansıtıcı ya da tepegöz ile yansıtılması.)

Rıfat İçöz

<http://www.arsivfotoritim.com/yazi/icimizden-biri-rifat-icoz/>

Marc Riboud

<http://www.marcriboud.com/marcriboud/accueil.html>

Bu fotoğraflarda gördüklerinizi birer sözcük olarak yazınız.

Bu fotoğrafların sizde uyandırdığı duyguları birer sözcük olarak yazınız.

Bu fotoğraflardaki çocukların yaşantıları, sizce nasıldır? Onlar nasıl bir yerde yaşıyorlar? Gereksinimleri nelerdir? Neleri sevip neleri sevmiyorlar? Yaşama dönük düşüleri neler olabilir?

<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
 <p>Öğretmenin sınıfı iki kümeye ayırması ve kümelerden birinin Rıfat İçöz'ün fotoğrafını, diğerinin ise Marc Riboud'un fotoğrafını vermesi. Her iki kümenin bu fotoğrafların çekilmeden önceki üç dakikayı canlandırmalarını istemesi. Her iki kümenin de canlandırmasını fotoğraftaki kare ile bitirmesi. (Aşağıdaki ölçekten yararlanarak öğrencileri değerlendirmesi.)</p>

Grup Doğaçlamasına İlişkin Değerlendirme Ölçeği²⁵

Ölçütler	Dereceler		
	Yeterli (3)	Kısmen Yeterli (2)	Yetersiz (1)
Sahneyi etkili kullandı.			
Beden dilini iletişimde bir araç olarak kullandı.			
Ses tonu rolüne uygundu.			
Rolde yaratıcıydı.			
Zamanı etkin kullandı.			
Fotoğrafın doğasına uygun bir öykü yarattı.			
Arkadaşlarıyla işbirliği içindeydi.			
Toplam			

²⁵Bu ölçeğin ölçütlerinin belirlenmesinde Adıgüzel (2014: 139)'den yararlanılmıştır.

Igor Smirnov- Rusya Federasyonu

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi:

10.04.2014)

Şimdi de sizden “arkadaşlık” deyince aklınıza gelen sözcükleri (kavramları) söylemenizi istiyorum. Bu sözcük sizde neleri çağrıştırıyor? (Söylenilen kavramlar tahtaya ve defterlere yazdırılır. Özgün kavramlara pekiştireç verilir.)” demesi ve öğrencilerden olabildiğince fazla sözcük bulmaları ve bu sözcüklerden yola çıkarak bir yazı yazmalarını istemesi.

ARKADAŞLIK

biçimde sürdürebilmek için neler yapılması gerektiğini anlatan bir konuşma hazırlamanızı istiyorum.” demesi.

Öncelikle öğretmenin öğrencilerden Paul ve Susi adlı iki arkadaşın günlüğünü sessiz bir biçimde okumalarını istemesi, ardından en az üç öğrenciye sesli olarak okutması. Daha sonra öğrencilere “Sizce Susi ve Paul arasındaki en önemli sorun nedir? İki arkadaşın aralarındaki sorunu çözmeleri için neler yapması gerekir?” diye sorular sorması ve onlara arkadaşlık ilişkisi üzerine 10 dakikalık sunum yapmaları için 30 dakika süre vermesi. (**Amaç:** Düzeyine uygun bir konuyu konuşma ilkelerine uygun olarak (jest, mimik, tonlama, vurgu ve içerik arasındaki uyumu sağlayarak) 5-10 dakikada sunabilme)

Susi (7 Eylül)	Paul (7 Eylül)
<p>Bu günlüğe aslında hiç de ihtiyacım olmadığını sanıyordum. Çünkü düşündüğüm gizli bir şey yoktu. Yanılmışım. Şu anda, kimse beni anlamadığı için başkalarına anlatamayacağım bir sürü gizli düşüncem var.</p> <p>“Gülünç olma” dedi annem. Babam da, “Keşke benim de böyle dertlerim olsa!” dedi.</p> <p>Ben böyle dert istemiyorum. Kıskançlıktan ölmek üzereyim. O kadar ki, öğretmeni hiç dinleyemez oldum. İki bir arkamı dönüp cam tarafındaki üçüncü sıraya bakmam gerekiyor. Orada Aleksander’la Anna oturuyor. Devamlı birbirleriyle fısıldaşıp gülüyorlar. Uzun ders arasında çöp sepetinin yanında dururlarken Aleksander kolunu Anna’nın omzuna attı. Herkes durumun farkında artık. Bugün Michi, Aleksander’la</p>	<p>Susi çok değişti. Eskiden çok daha neşeli ve cana yakındı. Şimdi surat asıp duruyor. Ona ne zaman, “Körebe oynayalım mı?” diye sorsam, “Canım istemiyor!” diyor.</p> <p>“İşkambil oynayalım mı?” desem, “Canım istemiyor!” diyor. “Parka gidelim mi?” diye soracak olsam, “İstemem!” diyor. Hiçbir şey istediği yok!</p> <p>Ama bir tek benimle oynamak istemiyordur belki. Okulda da benimle pek konuşmuyor.</p> <p>Eve bile birlikte dönmüyoruz. Ana caddeye kadar yolumuz aynı olduğu halde.</p>

Anna'yı işaret ederek, "aşk-nişan-evlilik" diye bağırdı.

Bütün bunların tek suçlusu Paul!

Geri dönmeseydi öğretmen onu benim yanıma oturtmayacaktı. Ben, Aleksander'ın yanında oturacaktım ve Aleksander da Anna'yla yakınlaşmayacaktı. Bu apaçık meydanda!

Christine Nöstlinger (Yalnızca bir kesit alınmıştır.)

D. SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Anadilimizi ustalıkla kullanabilmek, okuduğumuzu ve dinlediğimizi anlamak, duygu ve düşüncelerimizi sözle ve yazıyla düzgün biçimde anlatabilmektir. Anlama ve anlatmada yetkin olabilmek ise anadilimizin anlatım inceliklerini bilmeye bağlıdır. Bu nedenle çok okumamız, doğru anlamamız ve dilimizin anlatım inceliklerini öğrenmemiz gerekir.

TEKRAR GÜDÜLENME: Konuşma ve yazma çalışmalarında plana ve ilkelere uygun en başarılı betimlemeyi yapan öğrenci sınıfça saptanacak ve bu öğrenciye bir arkadaşıyla birlikte gidebilmesi için iki kişilik tiyatro bileti armağan edilecektir.

KAPANIŞ: Yalvaç Ural'ın diğer kitaplarının sınıfa getirilmesi ve bu kitapların tanıtılması. Kitaplara ve tanıtımlara ilişkin tartışma ortamı yaratılması, en başarılı sunuyu yapan küme ya da öğrencinin sınıf tarafından belirlenerek kendilerine/ kendisine kitap armağan edilmesi.

Dersin sonunda aşağıdaki kitapların salık verilmesi:

Boyne, John (2007). *Çizgi Pijamalı Çocuk*. İzmir: Tudem Yayınları.

Clements, Andrew (2014). *Karne Oyunu*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Dağlarca, Fazıl Hüsnü. (2007). *Balina ile Mandalina*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Nöstlinger, Christine (2009). *Paul ve Susi'nin Gizli Günlüğü*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Özdemir, Emin (2012). *Ölümsüzlük Gezegeni*. Ankara: Kök Yayıncılık.

DEĞERLENDİRME

1. Somut varlıkları, kavramları anlatmak için kullanılan kimi sözcükler zamanla soyut kavramları da karşılayabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde anlatımı güçlendirmek için altı çizili soyut kavram, somut sözcükle anlatılmıştır?

- a. Böyle bir işe başlamak, her şey önce yürek ister.
- b. Hiç arayıp sormadığın için sana gücendim.
- c. Bu olaya senin kadar o da üzülmüştür.
- d. Bu konuşma kimseye inandırıcı gelmedi.

2. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde “yüz” sözcüğü gerçek anlamda kullanılmıştır?

- a. Bu kadar yüz­süz adam görmedim.
- b. Yüzü güzel olanın huyu güzel olur.
- c. Sana veda edemedim. Çünkü yüzüm yok.
- d. Ona biraz yaklaşınca hemen yüz buldu.

3. “Kirli” sözcüğü aşağıdaki tümcelerin hangisinde gerçek anlamı dışında kullanılmıştır?

- a. Gözlerini, kirli elleriyle ovuşturarak geldi.
- b. Böyle kirli çamaşırlarla dolaşmamalısın.
- c. Onun kirli işlerle uğraştığını herkes bilir.
- d. Kirli sınıflarda ders yapmak istemiyoruz.

4. Aşağıdaki tümcelerde geçen altı çizili sözcüklerin hangisi gerçek anlamda kullanılmıştır?

- a. Son zamanlarda çok değişti, burnu çok büyüdü.
- b. Arabasını yol ağzına park etti.
- c. Söylenenler onu çok kırdı.
- d. Çuvalı sırtlayıp yokuşu tırmanmaya başladı.

5. “Sıcak” sözcüğü aşağıdaki tümcelerin hangisinde gerçek anlamı dışında kullanılmıştır?
- Geçen hafta hava daha sıcaktı.
 - Adamın sıcak davranışları hoşuma gitti.
 - Sıcak yemekleri fazla sevmem.
 - Çaydanlığın kulpu sıcak olduğu için eline alamadı.

ÖDEV

Salık verilen kitaplardan birine ilişkin bir değerlendirme yazısı yazınız.

(Bu kitabı seçme nedeni, karakterlerin kimler olduğu, kitapta neler anlatıldığı, kitabın hangi duygu ve düşünceleri uyandırdığı, kitapta en çok nereleri beğendiği ve bu bölümlere ilişkin alıntıları,...)

EK A.2.3. 7. SINIFA YÖNELİK EĞİTİM DURUMLARI

EĞİTİM DURUMU 7

Metnin Adı: Üç Kızlar

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1. “Üç Kızlar” adlı masal	1. Nezh Danyal’ın bir karikatürü	1. Klasik Müzik (Bach)	1. Paper Man (Kâğıt Adam) adlı kısa film
2. “Kim Demiş, Niye Demiş?” adlı oyun	2. İbrahim Balaban’ın bir resmi		
3. “Masalın Masalı” adlı şiir	3. Dianne Dengel’in bir resmi		
4. “Kaf Dağı’na Yolculuk” adlı köşe yazısı	4. Nedim Günsür’ün bir resmi		
5. Bulmaca	5. “The Persistence of Memory” (Belleğin Azmi) adlı resim		
6. Kısa öykü (Lep demeden leblebiyi anlamak)	6. Mariusz Stawarski’nin bir karikatürü		
7. “İnci” adlı masal			

	7. Zhang Bin'in bir karikatürü 8. Vladimir Khakhanov'un bir karikatürü		
--	--	--	--

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

Altın Ne, Gümüş Ne, Bakır Ne?

Çok eski çağlarda, vaktin birinde bir padişah varmış. Bu padişah hiç evlenmemiş. Kendine eş olacak kızın, ülkesinin en akıllı kızı olmasını istemiş. Bir gün vezirlerini toplamış:

“Altın ne, gümüş ne, bakır ne?” diye sormuş.

“Altın, altındır, gümüş, gümüştür, bakır da bakırdır. Bunun bilinecek nesi var!” demiş vezirler.

“Öyle değil. Bunu, ya bileceksiniz ya da bileni bulacaksınız, yoksa hepinizi astıracağım.” demiş padişah.

Bunun üzerine vezirlerde şafak atmış, paçaları tutuşmuş. Kara kara düşünmeye başlamışlar. Vezirlerden biri:

“Padişahım, bize kırk günlük zaman ver, düşünelim, bilemezsek o zaman istediğini yap.” demiş. Padişah kırk gün izin vermiş.

Padişahın bilmecesine us erdiremeyen vezirler evlerine gidip yol hazırlığı yapmışlar, çoluk çocuklarıyla esenleşip atlarına binmişler. Sorularına doğru karşılık verecek kimseyi aramaya çıkmışlar. Her vardıkları köyde halkı toplayıp “Altın ne, gümüş ne, bakır ne? Bunu bilene büyük armağanlar vereceğiz.” demişler.

Köylüler:

“Altın, gümüş olmaz, gümüş, bakır olmaz; bunun bilinecek nesi var!” gibi karşılıklar vererek şaşkınlıklarını belli etmişler. Böyle böyle otuz sekiz günde kırk köy dolaşmışlar. Bulmacayı bir çözen olmamış. Vezirlerin sayılı günleri azaldıkça ödleri kopuyormuş.

Umutsuzluk içinde, otuz dokuzuncu gün, bir köye yönelmişler. Köyün giriş yerinde, ilk evin kapısında güneşlenen yaşlı adamın önünde durmuşlar. “Bu da bilmezse kurtuluşumuz kalmadı...” diye adamı esenleyip:

“Dede, çok yaşayan, çok gezen çok bilir. Sana bir sorumuz var, bilersen ne istersen yapacağız. Altın ne, gümüş ne, bakır ne?” diye bilmeceyi önüne koymuşlar. Adam sakalını sıvazlayıp göklere bakmış, bir süre düşünmüş:

“Doksan yaşına girdim, böyle şey duymadım. Altın altındır, bakır da bakır. Bu nasıl bulmacaymış!” demiş. Vezirler “İlle de bileceksin, değilse kellen gider...” diye asılmışlar:

Adam ellerinden kurtulamayacağını anlamış. Yerinden doğrulup “Gidip çocuklarıma sorayım, belki onlar bilir!” diyerek girmiş evine. Karısıyla üç kızını karşısına almış:

“Evimizin önünde güneşleniyordum. On iki atlı gelip başıma dikildi. ‘Altın ne, gümüş ne, bakır ne?’ diye bir bilmece sordular. Ben bilemedim. İlle de bileceksin diye zorlayıp duruyorlar.” demiş. Yaşlı adamın karısı kapıya çıkmış:

“Ağalar, siz altını, gümüşü bilmezseniz doksan dokuz yaşında bir kişi nereden bilecek.”

“Nine, ya bilecek ya da ölecek, başka kurtuluş yok.” demişler.

Kadın, bunları savamayacağını görünce, dönüp içeri girmiş. Kızlarına:

“Gördünüz mü başımıza geleni: Babanızı asacak bu zorbalılar...” demiş. Bunun üzerine küçük kız:

“Bilmecelerinin bilinmeyecek nesi var! Altın halktır, gümüş padişah, vezirler de bakır.” der. Babaları, kızın söylediklerini demiş, adamlara. Vezirlerin de usuna yatmış bu yanıt:

“Emmi, bunu hanginiz söyledi?” demişler.

“Gözleri kör, total bir kızım var, o söyledi.”

Vezirler, heybelerindeki altınları kapının önüne boşalttıkları gibi geri dönmüşler. Buldukları yanıtın doğru olduğunu kesin bilmedikleri için kellerinin gideceğinden korkuyorlarmış. Yollarının sonunun ölüme ya da kurtuluşa varacağını bilemiyorlarmış. Dere tepe düz gidip kırkıncı gün padişahın konağına varıp karşısına dizilmişler:

“Padişahım, bulmacanızı öğrendik: Halk altın, padişah gümüş, vezirler bakır.” demişler.

Padişah:

“Bunu, size kim söyledi? Çabuk söyleyin, kız mı, oğlan mı, yaşlı mı?”

Ölümden kurtulduklarına sevinen vezirler:

“Susavcı köyünde doksan dokuz yaşında bir adamın üç kızı varmış. En küçüğü total, körmüş. Bulmacamızı o bildi.” diye anlatmışlar.

Padişah:

“Körse de, topalsa da, o kızla evleneceğim. Yarından tezi yok, gidip babasına dünür düşün.” demiş.

Ertesi sabah vezirler, Susavcı köyünün yolunu tutmuşlar. Gide gide köye ulaşmışlar. İhtiyarın kapısını çalmışlar. Adam bunları içeri almış, oturtmuş bir odaya.

Hoşbeşten sonra padişahları için küçük kızına dünür geldiklerini söylemişler. Kızın babası:

“Hele kızıma bir sorayım, belki kabul eder.” demiş. Odadan çıkmış, kızına anlatmış durumu. Kızı “Dünür başı yanıma gelsin demiş.” demiş. Babası gidip baş veziri getirmiş. Kız:

“Önden esenlik, sonra şenlik...” demiş, başka bir söz söylememiş. Vezirler çok yalvarmışlarsa da, kızı konuşturamamışlar. Babası “Gördünüz, ne evet ne hayır diyor. Son söz onda, ben başıma geldiği için, vaktiyle ‘kör, topal’ demiştim!..” gibilerinden ellerini ovuşturmuş. Bu işin olmayacağını anlayan vezirler, düşüne düşüne atlarına binmişler. “Bir bilmeden kurtulduk, sevinip gönenelim derken başka bir bulmacaya çattık.” diye yol boyunca dertlenmişler. Padişaha gidip olanı biteni anlatmışlar. Padişah:

“Bir de veziriz diye kasılırsınız. Padişahımızın selamı var, diyemediniz mi? Budala adamlar!” diye basmış azarı. Atlarının teri kurumadan gerisin geri döndürmüş vezirleri.

Bu kez vardıklarında, kızın babasına: “Padişahın selamı var, küçük kızına dünürüz...” demişler. Kız:

“Kırk katır yükü altın, inci, mercan gönderirse padişahınıza varırım.” demiş.

Vezirler sevinç içinde, geri dönüp padişaha, kızı istediklerini söylemişler.

Bunun üzerine padişah hazinesinden, kızın istediği “hedemelik”leri doldurtup kırk katırla göndermiş. Vezirler bu armağanları götürürken, yolda çuvalların üstlerinden, azar azar alıp, dört çuvalını saklamışlar. Kız evinin kapısı önüne varıp “İşte istedikleriniz...” diyerek yükleri yıkmışlar. Kız yüklere baktıktan sonra:

“Padişaha selam söyleyin, kırk tane kaz göndermiş, kanatları, kuyrukları yoluk.” demiş. Vezirler gidip padişaha bunu da söylemişler.

Padişah, vezirlerin kıza gönderdiği armağanlardan çaldıklarını anlamış. Kendi kendine: “Vezirlerim altın çalar, beni aldatırsa başkaları neler yapmaz?.. O ihtiyar da küçük kızın yerine büyük kızını verir.” diye düşünmüş. Vezirlere:

“Çaldıklarınızı gidip yerine eksiksiz verin. İhtiyarın üç kızını da önümde göreceğim.” demiş.

Vezirler süklüm püklüm gitmişler, çaldıklarını kızların babasına vermişler. Ev halkını alıp padişaha getirmişler. Padişah yeniden sınava çekmiş bunları.

Önce büyük kıza sormuş padişah:

“Kızım, yiyeceklerden en çok neyi seversin?”

“Dumanı üstünde dalak bal.” demiş kız.

“Nar pekmezi severim.” demiş ortanca.

Sıra küçük kıza gelince:

“Deniz üstünde tere, mum üstünde kebab.” demiş.

Padişah önce şaşırılmış ya, bu olmayacak şeyi söyleyenin akıllı kız olduğunu anlamış. Kırk gün kırk gece düğün yapılmış. Büyük kız baş vezirin oğluyla, ortanca küçük vezirin oğluyla, padişah da küçük kızla evlenmiş.

Onlar ermiş muratlarına, biz çıkalım kerevetlerine. Elmalar size.

Oğuz Tansel- Üç Kızlar, ss.31-38.

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 7.sınıf

Süre: 12 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Avcı, Zekeriya. **Zekâ Oyunları I.**

Bulut, Süleyman. **101 Deyim Öykü.**

Çınaroğlu, Ayla. **Kim Demiş, Niye Demiş, Bu Naneyi Kim Yemiş?**

Dali, Salvador. **Belleğin Azmi** adlı resim.

Dündar, Can. **Kaf Dağı'na Yolculuk.**

Hikmet, Nazım. **İnci.**

Kars, John. **Paper Man (Kâğıt Adam)** adlı kısa film.

Şirin, Mustafa Ruhi. **Yıldız Sayan Ağaç** (Toplu Şiirler).

Tansel, Oğuz. **Üç Kızlar.**

Yeni Dünya Müzik. **Classical Greats 2 - Bach.**

Kaynak Kitaplar:

Aksan, Doğan. **Türkçenin Sözcük Varlığı.**

Dilidüzgün, Selahattin. **Çağdaş Çocuk Yazını- Yazın Eğitimine Atılan İlk**

Adım.

Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya; Aslan, Canan. **Etkinliklerle Türkçe Öğretimi.**

Üstündağ, Tülay. **Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: ALTIN NE, GÜMÜŞ NE, BAKIR NE?

Ana Nokta: Öğrenme ve öğretme etkinliklerinde belirtilen anlama ve anlatma becerilerinin amaçlarıyla ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme.
- b. Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilmesi
- c. Metnin duygu ve düşünce yapısının kavratılması
- d. Sözcüklerin türlerinden eylemin özelliklerinin kavratılması
- e. Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini yazıyla, güzel Türkçe kullanarak anlatabilmesi.

AMAÇLAR

Amaç: *Düzeyine uygun konuşmaları-filmi (ilkelere uygun olarak) dinleme (izleme) becerisi*

Davranışlar:

1. *Dinlemek için uygun bir biçimde oturma*
2. *Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama*
3. *Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme*
4. *Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme*
5. *Konuşmacıya, konuşma sırasında dinlediğini gösterir sözel olmayan tepkiler verme*
6. *Konuşmacı ve dinleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama*
7. *Konuşmacının ya da filmdeki karakterin ileri sürdüğü önemli düşünceleri yakalama (not alma)*
8. *Dikkatini konuşma, film ya da şarkı boyunca sürdürme*

9. Konunun açıklanmasına katkı sağlayacak düşüncelerini ya da (varsa) konuşmacı tarafından açıklanmayan kısımları özlü biçimde açıklama

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma
3. Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma
4. Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)
5. Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma
6. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma
7. Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama
8. Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme
9. Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)
10. Metnin tür özelliklerine uygun tonlama yapma
11. Sese, hoş giden bir renk (kalınlık, incelik) verme
12. Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma
13. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama
14. Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama
15. Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okuma
16. Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düşmeme
17. Zaman zaman dinleyicilere bakarak dinleyicilerin ilgisini canlı tutma (göz iletişimde bulunma)

Amaç: *Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi*

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme
3. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama
4. Gereksiz duraklamalar yapmama
5. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme
6. Sözün gelişinden anlamı çıkarma
7. Okuma hızını, okumanın amacına göre ayarlama
8. Okuma hızını, okunan metnin özelliğine göre ayarlama

Amaç: *Düzeyine uygun bir metindeki sözcük, deyim, atasözü, özdeyiş, ikileme, tamlama ve terimlerin anlam bilgisi*

Davranışlar:

1. Bir sözcüğün ya da sözün anlamını yazma/ söyleme
2. Verilen bir anlamın karşılığı olan sözcüğü ya da sözü yazma/söyleme
3. Verilen bir metinde belirtilen sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını yazma/ söyleme

Amaç: *Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme*

Davranışlar:

1. Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme
2. Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma
3. Metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini metin üzerinde gösterme

4. Metnin konusunu, anadişüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme

5. Metnin türünü yazma/ söyleme

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme

Davranışlar:

1. Konuşmayı yapmak için bulunduğu yerde (sahne, kürsü, tahta önü) ölçülü ve rahat olma

2. Derin, sık, çabuk, düzenli, sinirlenmeden ve gürültüsüz biçimde soluk alma

3. Konuşurken burundan soluk alma (bedensel bir öziir ya da konuşmanın gerektirdiği özel durumlar dışında)

4. Konuşurken göğüs boşluğundan ve diyaframdan soluk alma

5. Konuşurken soluk vermeyi iyi ayarlama (birden soluk vermeme vb.)

6. Soluk alırken konuşmama

7. Sesi, dinleyicilerin duyabileceği biçimde ayarlama

8. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyleme, boğumlama (telaffuz etme)

9. Sözcük ve tümceleri anlamına göre vurgulama (sözcük ve tümcelerin anlam ve duygu yükünü sesle ayarlama)

10. Konuya ve konuşmanın düzeyine uygun bir tonla (ağırbaşlı, neşeli, duygulu, saygılı vb.) konuşma

11. Konuşmanın akışını bozacak duraksamalar yapmama

12. Konuşma akışını anlama göre ayarlama

13. Konuşurken “ıhlama” yapmama (gereksiz sesler çıkarmama)

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik

Davranışlar:

1. Yeni duyduğu (öğrendiği) sözcükleri doğru ve yerinde kullanmaya çalışma

2. Konuşmaya dayalı etkinliklerde, düşüncelerini açıklamak için söz isteme

3. Deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma

4. *Konuşmalarındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüyle karşılama*

5. *Konuşma hatalarını öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe*

6. *Küime ve sınıf tartışmalarına isteklice katılma*

7. *Bir tiyatro oyununu doğru ve güzel bir Türkçeyle canlandırma*

Amaç: *Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini yazıyla, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik*

Davranışlar:

1. Yeni öğrendiği sözcükleri doğru ve yerinde kullanmaya çalışma
2. Anlamı, yazılışı bakımından takıldığı sözcükler olduğunda sözlüğe, yazım kılavuzuna, öğretmene ya da başka güvenilir kaynaklara başvurma

3. Yazısında sözcükleri, deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma

4. Yazısında tümceleri anlamsal ve dilbilgisel ilişkilerini gözeterek birbirine bağlama

5. Paragraflar arasında anlamsal ilişkiler kurma işlevini gözetme

6. Yazısındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüyle karşılama

7. Yazısındaki hataları öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe

8. Okul dışındaki herhangi bir yazma görevini, güzel ve doğru Türkçe kullanarak yerine getirme

9. Düzeyine uygun bir konuyu doğru ve güzel bir Türkçeyle yazma

Amaç: *Tartışmalarda demokratik toplumun ilkelerine saygılı olmayı alışkanlık haline getiriş*

Davranışlar:

1. Tartışma sırasında hiçbir zaman insanların sözünü kesmeme

2. Tartışmada her zaman herkesin söz söyleme hakkı olduğunu savunma

3. İnsanların farklı düşüncelere sahip olabileceğini her zaman savunma

4. Sorunları çözmeye her zaman demokratik yolları kullanma

Amaç: Türkçedeki sözcük türleri bilgisi

Davranışlar:

1. Eylemin (fiilin) tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

2. Eylem zamanlarını yazma/ söyleme

3. Eylem kişilerini (şahıslarını) yazma/ söyleme

4. Eylem kipinin tanımını yazma/ söyleme

5. Eylem kiplerinin çeşitlerini özellikleriyle yazma/ söyleme

Amaç: Sözcük türleriyle ilgili ilkeleri (bilgiyi) uygulayabilme

Davranışlar:

1. Verilen eylemler arasından mastar eki (-mak, -mek) almış eylemleri bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

2. Verilen bir tümcedeki eylemin zamanını (geçmiş, şimdiki, gelecek, geniş) yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

3. Verilen bir tümcedeki eylemin kişisini (1.,2.,3. tekil; 1., 2., 3. çoğul) bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

4. Haber ya da dilek eylem kiplerinde tümce yazma/ söyleme

5. Verilen bir tümcedeki eylemin kipini bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, önce “Aranızda masal bilen var mı? Sizde en çok etki uyandıran masal hangisidir?” sorusunu yönelterek en az 3 öğrencinin görüşünü alması. Ardından “Sizce masalarda ortak olan yönler nelerdir?” diye sorular sorması. Düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştirici vermesi.

Ardından öğretmenin, “Peki, şimdi sizlere karikatürler göstereceğim. Bu karikatürleri, daha önceden bildiğiniz masalarla nasıl ilişkilendirirsiniz?” demesi, yeter

sayıda değişik öğrenciye sorması ve tartışma ortamı yaratması.

	<p>Mariusz Stawarski- Polonya http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx (Erişim Tarihi: 11.04.2013)</p>
	<p>Zhang Bin- Çin Halk Cumhuriyeti http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/Prize.aspx?Prz=4 (Erişim Tarihi: 11.04.2013)</p>

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe dersinde eylemin özellikleriyle ilgili bilgi edinecek ve böylece Türkçemizin sözcük türlerinden önemli bir yere sahip olan eylemler ve onların zamana ve kişilere göre nasıl çekimlendiğini öğreneceksiniz. Böylece

sınavlarda bu konuyla ilgili sorularda yanlışlık yapmayacak; daha başarılı olacaksınız.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Bu derslerde sözcük türlerinden eylemin özelliklerini öğrenerek her bir kipin işlevi hakkında bilgi sahibi olacaksınız. Ayrıca masalarda eylem kiplerinden en çok hangisinin kullanıldığına ilişkin farkındalığa ulaşacaksınız.” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “ Şimdi sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için Oğuz Tansel’in “Altın Ne, Gümüş Ne, Bakır Ne?” adlı masalını okuyarak değerlendirmeye çalışacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırayla yerine getirmesi:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Metnin sessiz olarak kurallara uygun biçimiyle öğrencilere okutulması,
2. Öğretmenin, öğrencilerden dinleme ile ilgili ilkeleri uygulamalarını istemesi,
3. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde sesli olarak okuması (Bach’ın Brandenburg Konçertosu No.3 adlı parçası eşliğinde),

07 Brandenburg Concerto No. 3 First Movement.wma

4. Öğretmenin, okuma sırasında, öğrencilerin, metni dikkatle dinleyip dinlemediklerini gözleriyle sürekli denetlemesi.

5. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde bir süre okuduktan sonra, anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde değişik öğrencilere sesli olarak okutması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, okumada düşülen hataları düzeltmesi. (Metin uzun olduğundan her öğrenciye okuma olanağı verilir. Masal, 3. sayfaya kadar okunur.) Öğretmenin, öğrencilerin (varsa) okuma güçlüğü çektiği sözcükleri ya da vurgu ve tonlama yanlışlarını koro çalışmalarlarıyla düzeltmeye çalışması.

ARA ÖZET: Dersin bitmesine 5-10 dakika kala okumanın kesilmesi²⁶, öğretmenin, “Sizce vezirler, padişahın sorusunun doğru yanıtını bulabildiler mi? ‘Altın halktır, gümüş padişah, vezirler de bakır.’ yanıtından yola çıkarak halk- altın ilişkisini

²⁶ “Padişah: ‘Bunu, size kim söyledi? Çabuk söyleyin, kız mı, oğlan mı, yaşlı mı?’ kısmının sonuna kadar okunur.

nasıl yorumlarsınız? Devlet yönetim sistemlerinden hangisiyle ilişkilendirirsiniz?” diye sorularını sınıfa yöneltmesi, söz isteyen her öğrenciye söz vermesi. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme).

Altın halktır, gümüş padişah, vezirler de bakır.				
Monarşi	Meşrutiyet	Oligarşi	Teokrazi	Cumhuriyet

Ardından öğretmenin, “Çocuklar, gelecek derse kadar masalı tamamlamanızı istiyorum. Böylece masalın sonu ile kendi kestirimlerinizi karşılaştırma olanağı bulacaksınız.” demesi ve dersi bitirmesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, geçen derste ‘Altın Ne, Gümüş Ne, Bakır Ne?’ adlı masalı okumaya başlamıştık. Şimdi masalı hep birlikte okuyalım demesi ve masalın geri kalan kısmını en az üç kişiye okutması. Ardından en az beş öğrenciye sözlü olarak kendi tümceleriyle özetletilmesi. (Evet: 3, Kısmen:2, Hayır:1 olarak puanlanır.)

	Evet	Kısmen	Hayır
Özgün metindeki ayrıntıları sınırlandırdı mı?			
Özgün metindeki önemli tümcelere değindi mi?			
Özet metni kendi sözcükleriyle mi anlattı?			
Özet metni uygun sürede anlatmaya dikkat etti mi?			
Metnin ilemesine özet metinde yer verdi mi?			
Özet metnin bütünlüğünü sağlamak için tümceler arasında uygun bağlaçlar kullandı mı?			
Özet metinde önemsiz bilgiyi eledi mi?			
Özet metni sunarken özgün metnin yapısını dikkate aldı mı?			

(Konuşma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, yanlışların düzeltilmesi; başarılı özetleme yapan öğrencilere pekiştirme verilmesi.)

Öğretmenin, “ Şimdi de metnin duygu, düşünce yapısıyla ve olay örgüsüyle ilgili sorular yönelteceğim; beni dikkatlice dinleyiniz, soruları iyice anladıktan sonra yanıtlamaya başlayınız.” demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla, yeter sayıda değişik öğrenciye sorması:

SORULAR- YANITLAR

S.1. Padişah, kendisine eş olacak kızın hangi özelliğe sahip olmasını istemektedir?

Y.1. Eşinin, ülkesinin en akıllı kızı olmasını istemektedir.

S.2. “Altın ne, gümüş ne, bakır ne?” sorusunu sormasının nedeni nedir?

Y.2. Çünkü bu soruyu yanıtlayanın, ülkesinin akıllı insanı olacağını düşünmektedir ve bu soruyla bu insana ulaşacağı beklentisi içindedir.

S.3. Padişahın bu sorusu karşısında vezirlerin tepkisi ne olmuştur?

Y.3. Vezirler, kara kara düşünmeye başlamışlar ve kırk günlük zaman istemişler.

S.4. Kırk günlük zaman içinde vezirler, istenilen yanıtı ulaşabildiler mi? Yanıtı veren kimdi?

Y.4. Evet, ulaştılar. Yanıtı veren, doksan dokuz yaşındaki bir adamın en küçük kızıydı.

S.5. Sizce vezirler, bu yanıtın doğru olduğundan eminler miydi?

Y.5. Hayır, emin değillerdi. Yollarının sonucunun ölüme ya da kurtuluşa varacağını bilemiyorlardı.

S.6. Yanıtın doğru olup olmadığını nasıl anladılar?

Y.6. Padişahın bu yanıtı kimin söylediğini öğrenme isteğinde oluşu, vezirlerin yanıtın doğru olduğunu anlamasını sağladı.

S.7. Padişahın Susavcı köyündeki kızla ilgili kararı ne oldu?

Y.7. Padişah, vezirlerin bu kıza dünür düşmesini emretti.

S.8. Vezirler, Susavcı köyüne yeniden geldiklerinde nasıl karşılandılar?

Y.8. Yaşlı adam, onlarla evde hoşbeş ettikten sonra vezirlerin dünür geldiklerini kızına ilettiler. Kızı, baş vezir ile görüşmek istedi.

S.9. Vezirler, padişaha nasıl bir yanıtla döndüler? Kız, sizce bu sözle ne demek istemiştir?

Y.9. “Önden esenlik, sonra şenlik” sözüyle padişahın yanına geri dönmüşlerdir. Bence, kız ...

S.10. Padişahın kızın sözleri karşısındaki tepkisi ne oldu?

Y.10. Padişah, vezirlerine kızarak selamını kıza iletmesini istemiştir.

S.11. Padişahın selamını alan kız, ne istemiştir? Kızın istedikleri, kendisine ulaşmış mıdır? Kızın, padişaha iletisi ne olmuştur?

Y.11. Kız, kırk katır yükü altın, inci, mercan istemiştir. Kızın istedikleri, dört çuvalı eksik olarak kendisine ulaşmıştır. Bu durumu padişaha dolaylı olarak şu iletiyle dile getirmiştir: “Padişaha selam söyleyin, kırk tane kaz göndermiş, kanatları, kuyrukları yoluk.”

S.12. Kızın iletisi karşısında padişah ne yapmıştır?

Y.12. Padişah, vezirlerin kıza armağanları eksik gittiğini anlamıştır. Vezirlerinin dahi kendisini aldattığını gören padişah, vezirlerinden çaldıklarını geri iletmesini emretmiş ve yaşlı adamın üç kızını yanına getirmesini istemiştir.

S.13. Padişah, yaşlı adamın üç kızından en küçük olanı nasıl anlamıştır?

Y.13. Soru sormuştur. Verdiği yanıtta yola çıkarak en akıllıca yanıt vereni yani küçük kızın kim olduğunu bulmuştur.

S.14. Sizce, insanların sorulara verdikleri yanıtlar, bize onlarla ilgili ipuçları edinmemizi sağlar mı? Örneklerle birlikte açıklayınız.

Y.14...

S.15. Metnin konusu nedir? Bir tümceyle belirtiniz. (Konunun tanımı anımsatılacak. Verilen her yanıtın doğruluğu tartışılacak. Doğru yanıtı pekiştireç verilerek metnin konusu tahtaya yazılacak.)

Konu:

.....

.....

Y.15. Metnin konusu, padişahın eş olarak akıllı insan arayışı.

S.16. Metnin ana düşüncesini söyleyiniz. (Ana düşüncenin tanımı anımsatılacak. Verilen her yanıtın doğruluğu tartışılacak. Doğru yanıtı pekiştireç verilerek metnin ana düşüncesi tahtaya yazılacak.)

Ana düşünce:

.....

.....

Y.16. Akıllıca yapılan her bir davranış, bizim yaşamımızı olumlu yönde etkiler.

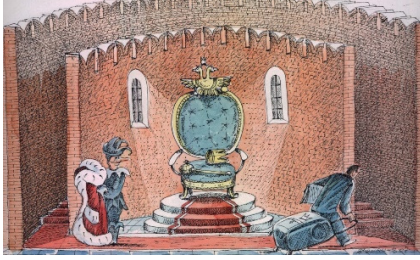
S.17. “Üç Kızlar” adlı metinde, yazar olayları nasıl sıralamıştır? Metindeki (öğrencilere buldurulan) üç bölüm, tahtaya yazılacak.

Y.17. a) Serim bölümünde padişahın soruyu sorması ve vezirlerin kırk gün izin istemesi,

b) Düğüm bölümünde, vezirlerin otuz dokuzuncu gün yaşlı adamın üçüncü kızından yanıtı alması, padişahın yanıt karşısında üçüncü kıza dünür düşmesi, vezirlerin üç kez gidip gelerek kızı ikna etmeye çalışması ve padişahın yanına getirmesi,

c) Çözüm bölümünde, padişahın soru sorması ve kızların soruya verdikleri yanıtlar doğrultusunda akıllı kızı belirleyip onunla evlenmesi.

S.18. Aşağıdaki karikatür size neyi çağrıştırmaktadır? Okuduğunuz metinde geçen “Altın halktır, gümüş padişah, vezirler de bakır.” sözüyle nasıl ilişkilendirirsiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vladimir Khakhanov- Rusya

Federasyonu <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx>

(Erişim tarihi: 13.05.2012)

ARA ÖZET: Okuduğumuz ya da dinlediğimiz bir metni tam ve doğru olarak anladığımızın göstergesi, metni kendi tümcelerimizle özetleyebilmemiz ve metnin konusu ile ana ve yardımcı düşüncelerini saptayabilmemizdir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Şimdi, metinde geçen bazı sözcük ve deyimlerin anlamlarını öğreneceğiz. Herkes anlamını bilmediği sözcüğü ya da sözcükleri belirlesin ve sözcüğün ya da sözcüklerin anlamını önce metinden çıkarmaya çalışsın.” demesi. Anlamı bilinmeyen sözcükler saptandıktan ve tahtaya yazıldıktan sonra öğrencileri arkaya yaslatması, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla yeter sayıda öğrenciye sorması: (Öğrencilerin, aşağıda saptanan sözcüklerin anlamlarını bilmedikleri varsayılmaktadır. Öğretmen, öğretme-öğrenme sürecinde, anlamı bilinmeyen sözcükleri öğrencilerden aldığı dönütlerle saptayacaktır.)

SORULAR-YANITLAR

S.1. “Zorba, gönenmek, heybe, esenlik, hedemelik” sözcüklerini parçadaki anlamlarını söyleyiniz. (Gerekirse sözlük kullanılacak, tam ve doğru anlam bulunduktan sonra sözcüğün karşına yazılacak. Sözcüklerin doğru söylenişine özen gösterilecek.)

Y.1. Zorba: Gücüne güvenerek başkalarının hakkını alan.

Gönenmek: Mutlu, mesut olmak, rahat bir hayat sürmek, sevinç duymak.

Esenlik: Esen olma durumu, sağlık, afiyet, sıhhat, selamet.

Hedemelik: Evlenmelerde kız tarafının erkek tarafından aldığı para, armağan.

Heybe: At, eşek vb. binek hayvanlarının eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine öteberi koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba.

<http://www.itusozluk.com/gorseller/heybe/272460> (Erişim

tarihi: 14.05.2013)

S.2. Aşağıdaki deyimlerin anlamlarını, metnin bağlamından hareketle, kestirimde (tahminde) bulunarak yazınız. Daha sonra sözlük anlamlarını sözlüklerden bulup bir cümle içinde kullanınız.

<p>Şafak atmak</p> <p>Kestirilen anlam:</p> <p>Sözlü anlamı:</p> <p>Tümce:</p>
<p>Kara kara düşünmek</p> <p>Kestirilen anlam:</p> <p>Sözlü anlamı:</p> <p>Tümce:</p>
<p>Us erdirememek</p> <p>Kestirilen anlam:</p> <p>Sözlü anlamı:</p> <p>Tümce:</p>

<p>Ödü kopmak</p> <p>Kestirilen anlam:</p> <p>Sözlü anlamı:</p> <p>Tümce:</p>
<p>Usuna yatmak</p> <p>Kestirilen anlam:</p> <p>Sözlü anlamı:</p> <p>Tümce:</p>
<p>Dünür düşmek</p> <p>Kestirilen anlam:</p> <p>Sözlü anlamı:</p> <p>Tümce:</p>
<p>Süklüm püklüm</p> <p>Kestirilen anlam:</p> <p>Sözlü anlamı:</p> <p>Tümce:</p>

Y.2. Şafak atmak: Birden, önemli bir durumla karşı karşıya olduğunu anlamak.

Kara kara düşünmek: Kötümser bir hava içinde düşünmek.

Us erdirememek: Ne olduğunu anlayamamak.

Ödü kopmak: Ansızın çok korkmak.

Usuna yatmak: Düşüncesine uygun olmak.

Dünür düşmek: Bir kıızı evlenmek üzere başkası için istemek.

Süklüm püklüm: Utanıp sıkılarak ya da korkup çekinerek.

S.3. Çocuklar, her deyimın arkasında bir yaşanmışlık vardır. Bir olay nedeniyle söylenen bir söz, kuşaktan kuşağa çeşitli değişimler geçirerek kalıplaşmış bir biçimde günümüze kadar ulaşmış ve belirli bir durumu anlatmak için kullandığımız anlatım kalıplarına yani deyimlere dönüşmüştür. “Deyimler, dili konulan toplumun anlatımındaki gücü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir” (Aksan, 2000: 31). Peki, bu öğelerin öyküsünü, ortaya çıkış nedenini hiç merak ettiniz mi?

Örneğin; lep demeden Öncelikle bu deyimi tamamlayalım.

Öğrencilerin “lep demeden leblebiyi anlamak” demesinden sonra öğretmenin “Bu deyimi hangi durumlarda kullanırız?” sorusunu yöneltmesi. Doğru yanıt verenlere pekiştireç vermesi. “Peki, bu deyimmin öyküsünü bilen var mı? Şimdi de size bu deyimmin öyküsünü anlatacağım.” demesi. Ancak öğretmenin, öyküyü anlatmadan önce 3 öğrenciyi sınıftan dışarı çıkarması. Öğrenciler dışarı çıktıktan sonra öğretmenin aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla uygulaması:

- Öyküyü, ilkelere uygun olarak bir kez okuması,.
- Sonra bir öğrenciyi okutması,
- Öğrencinin okuması bittikten sonra dışarıdan bir öğrenciyi çağırması ve sınıftaki öğrencilerden birinin öyküyü anlatmasını istemesi,.
- Sınıftaki öğrenci, birinci öğrenciyi öyküyü anlattıktan sonra öğretmenin ikinci öğrenciyi içeri alması ve öyküyü, dışarıdan gelen ilk öğrencinin ikinciye anlatmasını istemesi,
- Sonra üçüncü öğrenciyi çağırması ve ikinci öğrencinin üçüncüye anlatması. Üçüncü öğrencinin ise sınıfa anlatması. (**Amaç:** Düzeyine uygun konuşmaları-filmi (ilkelere uygun olarak) dinleme (izleme) becerisi)
- Sınıfa öyküde değişiklik olup olmadığı, bu değişikliğin nerede olduğu, kimden ve neden kaynaklandığı üzerine tartışma ortamı yaratması ve demokratik toplumun ilkelerine uygun bir biçimde konuşanlara pekiştireç vermesi. (**Amaç:** Tartışmalarda demokratik toplumun ilkelerine saygılı olmayı alışkanlık haline getiriş):

Zamanın birinde sabırsız ve çokbilmiş bir öğrenci varmış. Öğretmenlerini doğru dürüst dinlemez, onların sözünü kesip araya girerek kendini göstermeye çalışmış.

Çokbilmiş öğrenci, Farsçadan sınava girmiş bir gün... Öğretmenin ağzından çıkacak soruyu merakla beklerken yerinde duramıyormuş.

Öğretmeni bir süre düşünüp soruyu kafasında biçimlendirdikten sonra Farsça "dudak" anlamında,

"Lep..." diyerek konuşmaya başlamış ki çokbilmiş öğrenci atılmış hemen:

"Lep, leblebi sözcüğünün ilk hecesidir efendim!"

Soruyu tamamlayamayan Farsça öğretmeni, onun bu aceleciliğine çok gülmüş.

"Maşallah, *lep demeden leblebiyi anladın,*" demiş ve eklemiş, "yine de lafın gerisini bekleseydin iyi olurdu. Çünkü akıllı olan gerektiğinde susmasını bilir."

Süleyman Bulut- 101 Deyim Öykü, ss. 131

S.4. Sizce metinde geçen deyimlerin çıkış öyküleri nasıldır? Tartışınız.

Y.4...

S.5 Metinde geçen "çok eski çağlarda, vaktin birinde" gibi zaman belirsizliği, kırk sayısının sürekli yinelenmesi, "dere tepe düz gitmek ya da onlar ermiş muratlarına, biz çikalım kerevetine" sözleri size neyi anımsatmaktadır? Sizce bu metnin türü nedir? Neden?

(Soruyu öğrencilerin yanıtlamasından sonra, öğretmen "masal" türü ile ilgili özlu bilgiler verecektir.)

Y.5. Masal. Masal, nesirle söylenmiş, tamamıyla hayal ürünü ve gerçeğe ilgisiz olan, anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatıdır. Masallar, olağanüstü olaylarla örülüdür. Sürpriz bir biçimde iyinin lehine sonlanırlar ve içlerinde tek yönlü bir ders barındırırlar. Zengin-yoksul, iyi-kötü, güçlü-güçsüz gibi karşıtlıkların birbirleriyle ilişkisinden ortaya çıkan masalarda, var olan roller kalıplaşmış bir biçimde sunulur. Bu rolleri temsil eden kişilerin karakter özellikleri hiç değişmez. Örneğin; üç kız kardeşten en küçüğünün akıllı olması gibi.

Etkinlik 2: Çocuklar şimdi size masal ile ilgili bir şiir okumak istiyorum. Bu şiirde geçen sözler, size daha önce okuduğunuz hangi masalları çağrıştırmaktadır?

MASALIN MASALI

Evvel zaman içinde

Ne çocuk ne dağ vardı

Kuşlar yuvalarında

Masal için ağlardı

Bir varmış bir yokmuş

Hayal evden uçtu halı

Tılsımlı ayna içinde

Doğdu masalın masalı

Anka uçtu Kafdağı'ndan

Kuruyan ırmaklar aktı

Masalların gökçe kuşu

Masal kandilleri yaktı

Yedi kat yerin altında

On iki kat gökyüzünde

Başında sihirli külâh

Bir uçtan bir uca bir günde

Açıldı sırça saraylar

Bozuldu çözülmez büyü

Ne dilersen dile ağaç

Ağlayan nar, bin kuş tüyü

Mustafa Ruhi Şirin-

Yıldız Sayan Ağaç, ss.53-54

Etkinlik 3: Öğretmenin “Kafdağı ve Anka kuşunu (Simurg) daha önce duydunuz mu?” diye sorması, ardından “Şimdi size Can Dündar’ın köşe yazısından bir kesit okuyacağım, beni dikkatle dinleyiniz.” demesi ve aşağıdaki yazıyı okuması <http://www.candundar.com.tr/v3/#Did=1064> (Erişim Tarihi: 15.05.2013)

Kaf Dağı'na Yolculuk

Simurg, bir masal kuşudur.

Uzun boynunda beyaz bir halka bulunan, safran tüylü, güzel sesli, insana benzer kocaman bir kuş...

Kuşların sultanıdır.

Kaf Dağı'nın ardında yaşar.

Efsaneye göre, kuşlar, sultanlarını bulmak üzere toplanıp yola çıkarlar bir gün...

Yol uzun, yolculuk zordur.

"**Aşk Denizi**"nden geçerler önce...

"**Ayrılık Vadisi**"nden uçarlar...

"**Hırs Ovası**"nı aşır, "**Kıskançlık Gölü**"ne saparlar...

Kuşların kimi Aşk Denizi'ne dalar, kimi Ayrılık Vadisi'nde kopar sürüden...

Kimi hırslanıp düşer ovaya, kimi kıskanıp batır göle...

Yolculuk bittiğinde, Kaf Dağı'nın ardına sadece 30 kuş varabilmiştir.

Sultanları Simurg'u bulamazlar orada...

Sonunda sırrı, sözcükler çözer:

Farsça "**si**", "**otuz**" demektir.

...**ömurg**" ise "**kuş**"...

"**30 kuş**", anlar ki, aradıkları sultan, kendileridir ve gerçek yolculuk, kendine yapılan yolculuktur.

“Kaf Dağı’na Yolculuk” adlı metnin iletisi nedir? Bunu, metnin hangi tümcesinden yola çıkarak belirlediniz?

Etkinlik 4: Öğretmenin “Siz de Dünya’yı gezmek ister miydiniz? Peki, nerelere gitmek isterdiniz?” demesi ve en az beş öğrenciye söz vermesi. Ardından “Şimdi sizlere bir bulmaca vereceğim. Hangi ülkeler olduğunu bulmanızı istiyorum, süreniz 5 dakikadır” demesi ve sınıfı gözleriyle denetlemesi. (Ülkeler: İsveç, İtalya, Fransa, Mısır, Irak, Almanya, Suriye, Japonya, Belçika, Hollanda, Kanada, Fas, Portekiz, İspanya, Yunanistan)

A	Ç	İ	S	V	E	Ç	İ	K	Z
F	H	L	P	T	V	Y	T	M	J
R	İ	S	P	A	N	Y	A	O	A
A	Ç	K	Ğ	V	İ	U	L	Z	P
N	V	A	T	K	L	N	Y	Ç	O
S	U	R	İ	Y	E	A	A	H	N
A	Z	I	K	L	M	N	O	Ö	Y
P	E	B	E	L	Ç	İ	K	A	A
M	U	V	Y	F	A	S	Z	Ç	Z
I	H	Z	İ	K	E	T	R	O	P
S	V	U	A	L	M	A	N	Y	A
I	H	O	L	L	A	N	D	A	İ
R	Z	Ç	K	A	N	A	D	A	Y

Ferit Avcı- Zekâ Oyunları I, ss.23.

Etkinlik 5: Öğretmenin öğrencileri sahneye çağırması ve üç eşit kümeye ayırması. Her kümeden sahnede kendilerine bir ülke yüzölçümünü belirlemelerini isteme. Bunun için sahnedeki çeşitli araçlarla bu alanı sınırlamalarını ve sınır kapılarını işaretlemelerini söyleme.

- Öğrencilere turistlerin kendi ülkelerine girişleri için zorunlu olan beş koşul bulmalarını söyleme. Bu koşulların sesle, sözle ya da beden dili kullanılarak yapılacak çeşitli yükümlülüklerden oluşabileceğini anımsatma. Örneğin; şarkı söyleme, göbek atma, elliden geriye doğru ikişer ikişer sayma,...

- Öğrencilerden kendi ülkelerinde sınırları bekleyen kişiler bırakarak diğer tüm ülkeleri gezmelerini isteme. Bu geziler sırasında o ülkeye girişi koşullarını yerine getirmeleri gerektiğini anımsatma. Ülkelerde sınırları bekleyen kişilerle diğerlerinin yer değiştirmesiyle tüm kümelerin diğer ülkeleri gezmelerini sağlama.

- Öğrencilerden kendi ülkelerine dönerek gezip gördükleri diğer ülkelerle ilgili bir TV programı hazırlamalarını isteme. Bunun için gazetelerden kesilmiş çeşitli büyüklükteki fotoğraflardan ya da internet sitelerinden alınan aşağıdaki fotoğraflardan yola çıkmalarını ve görüntüyle ilgili bir haber oluşturmalarını söyleme. Öğrencilere 15 dakika süre verme. Süre sonunda her bir kümenin hazırladığı TV programını izleme ve etkinliğin sonunda kümeleri alkışlama.

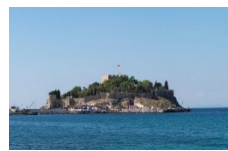
<http://www.mynet.com/haber/foto-analiz/misir-piramitlerinin-asirlik-sirlari-cozuldu-1213896-9> (Erişim Tarihi: 25.01.2015)

<http://arsiv.ntv.com.tr/news/413196.asp#storyContinues> (Erişim Tarihi: 25.01.2015)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Ayder> (Erişim Tarihi: 25.01.2015)

<http://www.aydinkulturturizm.gov.tr/TR,64700/resim-galerisi.html> (Erişim Tarihi: 25.01.2015)

Tülay Üstündağ- Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü, ss.66-67.

Etkinlik 6: Öğretmenin, “Çocuklar şimdi de sizlere masalımsı bir kısa film izleteceğim.” demesi, ardından kısa filmle masal arasındaki ortak özellikleri buldurması.

Aşağıda “Kâğıt Adam” adlı kısa filmden kareler var.)

Paperman.mp4

Kısa Filmin konusu nedir?
Karakterler ilk nasıl karşılaştılar?
Filmdeki delikanlı, kıza ulaşmak için neler yaptı?
Karakterler nasıl buluştular?
Bu filmle masal türünün özellikleri arasında ne gibi benzerlikler vardır?

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Doğru konuşmak, düzgün yazmak ve toplum içinde sağlıklı iletişim kurabilmek için dilbilgisi kurallarına uygun tümceler kurmalıyız. Bunun içinde sözcük türlerini iyi kavramalıyız.” demesi. Ardından

1. Öğrencilerden eylem (fiil) olan sözcükleri saptamalarını istemesi ve masaldaki eylemleri tahtaya yazması.

2. Masaldaki eylemlerin bulunmasından sonra, sınıfa, “Eylem nedir?” sorusunun yöneltmesi ve doğru tanıma pekiştirme verilmesi:

3. “Eylem” ve “yüklem” kavramlarının öğretmence açıklanması ve aşağıdaki etkinliklerin sırasıyla yerine getirilmesi:

(Eylem; iş, oluş, durum bildiren, kişi ve zaman kavramını veren sözcüklere denir. Yüklem ise tümcede yargıyı taşıyan ögedir. Yüklem, eylemlere kip ve kişi ekleri; ad ve ad soylu sözcüklere de eylem getirilerek oluşturulur.

Örneğin; “Bu padişah hiç evlenmemiş.”, “Bulmacayı bir çözen olmamış.”, “Gide gide köye ulaşmışlar.”, “...doksan dokuz yaşında bir kişi nereden bilecek?” tümcelerindeki “evlenmemiş”, “olmamış”, “ulaşmışlar” ve “bilecek” sözcükleri iş, oluş,

durum bildiren sözcüklerdir. Evlen-, ol-, ulaş- ve bil- eylemleri, kip ve kişi eki alarak yüklem olmuştur. Ad ve ad soylu sözcüklere de ekeylem getirilerek yüklem yapılabilir. “Altın, altındır, gümüş, gümüştür, bakır da bakırdır.”, “Bunun bilinecek nesi var!”, tümcelerinde altı çizili sözcüklerde olduğu gibi.

4. Öğrencilerin aşağıdaki resimlerle ilgili duygu ve düşüncelerini yazmalarını istemesi ve yazdıkları tümcelerde hangi eylemlerden yararlandıklarını sorması.

a

27

b

c.

İbrahim Balaban- Ateşin Başında

²⁷ Her bir resmin erişim adresi sırasıyla şöyledir: a. <http://www.martidergisi.com/gencler-onu-okuyor-ipek-ongun/>, b. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/23188801.asp>, c. http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0brahim_Balaban, d. http://www.diannedengel.com/dianne_dengel_art_for_sale.html, e. <http://blog.peramuzesi.org.tr/sergiler/umut-yuklu-kervanlar/>

d.

Dianne Dengel- Home Sweet Home

e.

Nedim Günsür- Yeşil Tren

5. Öğretmenin, “Eylemlerde üç ana zaman vardır. Ancak zamanlara geçmeden önce size şu resmi göstermek istiyorum. Bu resimde zaman kavramını nasıl değerlendirirsiniz?” demesi ve en az üç öğrenciye söz vermesi. Konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, gerekirse yanlışlarını ve eksiklerini düzeltmesi.

Salvador Dali- Belleğin Azmi.

(Haydaroğlu, Mine (Yay. Haz.) - *Dali*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, ss.105)

6. Öğretmenin, geçmiş zaman, gelecek zaman ve şimdiki zamanı tahtaya yazması; öğrencilerden; “bil-”, “evlen-”, “söyle-” eylemlerini, üç zamanı bildirecek şekilde tümcede kullanmalarını istemesi; özgün tümceleri tahtaya ve defterlere yazdırması ve bu tümcelerin kişilerini sorması, yanlış ya da eksik yanıtları anında düzeltmesi.

7. Öğretmenin, “Eylemlerin bir haber ya da istek bildirmek için girdikleri çeşitli biçimlere ‘kip’ denir. Kipler ikiye ayrılır. Bunlar: 1. Bildirme (Haber) Kipleri 2. Dilek Kipleri.” diyerek bu kipleri tahtaya çizmesi. Bunun için aşağıdaki bölümlenmeyi de göz önünde bulundurması.

KİPLER	TÜMCE ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMA
Belirsiz Geçmiş Zaman Kipi	Dün Ayşe kütüphaneye gitmiş.	Eylemin geçmişte olduğu ve bizim bunu sonradan öğrendiğimiz ya da başkasından duyduğumuz (işittiğimiz) anlamını bildirir.
Belirli Geçmiş Zaman Kipi	Dün Ayşe kütüphaneye gitti.	Eylemin geçmişte olduğunu ve bizim bunu kesin olarak bildiğimiz anlamını verir.
Şimdiki Zaman Kipi	Ayşe kütüphaneye gidiyor.	Eylemin söylendiği anda yapılmakta olduğunu bildirir.
Gelecek Zaman Kipi	Ayşe kütüphaneye gidecek.	Eylemin söylendiği andan sonra yapılacağını belirtir.
Geniş Zaman Kipi	Ayşe kütüphaneye gider.	Eylemin gerektiğinde her zaman yapılacağını ya da yapıldığını bildirir.
İstek Kipi	Kütüphaneye gideyim.	Bir istek bildirir, eylemin istenildiğini anlatır.
Dilek- Koşul Kipi	Kütüphaneye gidersem istediğim kitabı bulurum.	Yapılması koşula bağlı olan durumu anlatır.
Gereklilik Kipi	Kütüphaneye gitmeliyim.	Bir işin yapılması gerektiğini bildirir.
Emir Kipi (Bu kipin birinci tekil ve çoğul kişi kullanımları yoktur.)	Kütüphaneye git.	Bir işin yapılmasını, insanlara kesin olarak bildirir.

8. Öğretmenin, masalda geçen “evlen-, iste-, bin-, dolaş-, düşün-” eylemlerinin bütün kiplerdeki çekimini 5 değişik öğrenciye yaptırması, doğru çekimlere pekiştireç vermesi. Ardından “iste-“ eyleminin bütün kişilerle birer tümcede kullanılması.

9. Her öğrencinin “eylem çekim çizelgesi”ni edinmesini sağlaması.

10. Sınıfa, “Masalda en çok kullanılan kip hangisidir? Sizce nedeni nedir?” sorusunu yöneltmesi. Öğrencilere kullanılan kipin nedeni üzerine tartışma ortamı açması.

11. Öğretmenin, sınıfa “Eylem kişisi neye denir? Hangi eklerle gösterilir?” sorularını yöneltmesi; tahtaya yazdırılan tümcelerin kişi eklerini değişik öğrencilere buldurması:

Gidip çocuklarıma sorayım.

Adam bir süre düşünmüş.

Ne istersen yapacağız.

Bulmacanızı öğrendik.

Kara kara düşünmeye başlamışlar.

O kızla evleneceğim.

Dünür başı yanıma gelsin.

Gördünüz.

ARA ÖZET: Çocuklar; iş, hareket, oluş, durum ve yargı bildiren, kişi ve zaman kavramı veren sözcüklere “eylem”; tümcede yargıyı taşıyan öğeye ise, “yüklem” diyoruz. Yüklem, görev bakımından tümcedeki en önemli öğedir. Bugün öğrendiğiniz bildirme ve dilek kiplerini, grafik, resim, şekil veya tablolardan istediğiniz birini kullanarak anlatmanızı istiyorum. Hazırladığınız bu görselleri sınıf panosuna asacağım.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Duygu, düşünce ve tasarılarımızı yazılı olarak doğru ve anlaşılır biçimde aktarabilmemiz için konuyu belirlememiz ve sınırlandırmamız, ana düşünce ve yardımcı düşünceler arasında anlam, dilbilgisi açısından tutarlı bir ilişki kurmamız gerekir. Şimdi, metinde geçen “Çok yaşayan, çok gezen çok bilir.” tümcesinden yola çıkarak bir yazı yazmanızı istiyorum. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini yazıyla, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik)

Öncelikle aşağıdaki karikatüre bakınız:

<http://www.itusozluk.com/gorseller/%E7ok+okuyan+m%FD+%E7ok+gezen+mi+%E7ok+bilir/195455> (Erişim Tarihi: 26.05.2013)

Ardından çok yaşayıp çok gezme ile çok bilme arasındaki ilişkiyi sorgulayan bir yazma çalışması yapacaksınız.” demesi; daha sonra öğrencilerin de önerileri dikkate alınarak oluşturulan aşağıdaki sıranın izlenmesi:

1. a. 1. paragrafta, bilginin ne olduğu, bilgili kişi deyince öne çıkan özelliklerin neler olduğuna ilişkin bilgi veriniz.
- b. 2. paragrafta, bilgi edinmenin yollarının neler olduğuna ilişkin açıklamalar yapınız.
- c. 3. ve 4. paragraflarda bu yolların gezme ve yaşama ile ilişkisi olup olmadığını örnekler vererek anlatınız.
- ç. Son paragrafta ise bilgili bir insan olabilmek için neler yapmanız gerektiğini nedenleriyle açıklayınız.
- d. Yazınıza uygun başlık koyunuz.

Öğretmenin, “Çocuklar, yazma çalışmanız bittiğinde özellikle şu sorulara yanıt veriniz.” demesi ve dağıttığı aşağıdaki soruları dosyalarından çıkarmalarını istemesi:

“a. Anlatmak istediklerimle yazdıklarım birbirine uyuyor mu? Gereksiz düşüncelerden kaçındım mı?

b. Tümcelerim düzgün, açık ve anlaşılır mı?

c. Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçındım mı?

- ç. Paragraf yaptım mı? Paragraf başlıklarını aynı hizaya getirdim mi?
- d. Yazımdaki özel adları büyük harflerle başlattım mı?
- e. Özel adların sonlarına gelen “-e,-de, -den, -in, -i” eklerini kesme işareti ile ayırdım mı?
- f. Ayrı yazılması gereken “de”, “mi” ve “ki”leri ayrı yazdım mı?
- g. Tümcelerin anlamına göre sonuna (.), (!), (?) işaretlerinden birini koydum mu?
- ğ. Sözcükleri doğru yazdım mı?
- h. Düzgün ve okunaklı yazdım mı?
- ı. Kâğıdımın üst, alt, sağ ve sol kenarları ile satır ve paragraflar arasındaki boşlukları “dış yapı” ilkelerine uygun bıraktım mı?
- i. Yazıya kısa, ilgi çekici ve içeriğine uygun başlık koydum mu?” (Sever, 2011b:192)
- Süreniz 30 dakikadır.

- Öğretmenin bu süre içinde sınıfta dolaşarak öğrencileri ayrı ayrı kontrol etmesi. Yazmayanları uyarması, gördüğü eksikleri gidermesi ve yanlışları anında düzeltmesi.

- Öğretmenin yazma çalışmasının sonunda, bir öğrenciyi tahtaya kaldırması, ilk paragrafı okutarak plana ve ilkelere uygunluğu açısından tartışmaya açması. Diğer paragrafların aynı yöntemle (değişik öğrencilerin tahtaya kaldırılarak) değerlendirilmesi. Ardından öğrencilere 10 dakika süre verilerek, onlardan tartışmada ortaya çıkan ilkeler doğrultusunda, karşısındaki arkadaşının (sınıf U biçiminde olduğu için) çalışmasını değerlendirmesinin istenmesi. Süre sonunda çalışmaların sahiplerine verilmesi ve herkesin yanlışlarını arkadaşıyla kontrol etmesi.

İlkelere uygun çalışmaların arasından en başarılı yazının sınıfça belirlenmesi, bu yazıyı yazan öğrencinin yazısını yazarken neleri nasıl düşündüğünü, belleğinden neler geçtiğini açıklaması, kısaca sesli düşünmesi.

SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Duygu ve düşüncelerimizi anlatmak için konuşmak veya yazmak zorundayız. Doğru ve güzel yazmak için yazma ile ilgili ilkelere kesinlikle uymalı, sözcüklerin anlamlarını, anlam özelliklerini ve kullanım biçimlerini öğrenerek bunları doğru ve yerinde kullanmalıyız.

TEKRAR GÜDÜLEME: Bu eğitim durumunun her aşamasında etkin olan 5 öğrenciye sınıf tarafından alınan tiyatro bileti armağan edilecek. Başarılı yazma çalışmasını yapan 3 öğrenciye ise sözlü notu olarak 100 (yüz) verilecek. Ayrıca yazıları en kısa zamanda sınıf panosuna asılacak.

KAPANIŞ: Öğretmenin, Ayla Çınaroğlu'nun "Kim Demiş Niye Demiş" adlı oyununu getirmesi. Ayrıca sınıftaki sahnede yer alacak bir kovanın içine bir mendil, bir sopa, bir şapka, bir çift patik, bir şemsiye getirmesi. Oyun metnini öğrencilere dağıtan öğretmenin bu oyunu öğrencilere sesli olarak okuması. Ardından öğrencileri kümelere ayırarak bu oyunu canlandırmak için plan yapmalarını istemesi. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik)

ÖDEV

Öğretmenin, "Bu oyun metnini herkes evde okuyacak. Görevli olduğu rollere hazırlanacak. Önümüzdeki ders sınıfta hazırlıklarınıza bakacağım. En iyi hazırlanan küme, dönem sonunda bu oyunu okulumuzun salonunda canlandıracak." demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

YAPILACAK ETKİNLİKLER

1. Öğrencilerde sınıf karşısında konuşma isteği ve güveni uyandırılmalı; özellikle, sınıftaki her öğrencinin duygu ve düşüncelerini konuşarak yeterince açık ve etkili olarak anlatma becerisine sahip olduğu inancı belirtilmeli.
2. Öğrencilere, tiyatro oyununa hazırlanmasında, konuşma ilkelerinin uygulamaya geçirilmesinin önemi ve gereği anımsatılmalı.
3. Öğretmenin, bu görev için her zaman kendisine danışılabileceğini anımsatması.

4. Her bir öğrenci kümesinin oyunu canlandırması. Öğrencilerin birbirlerinin oyunlarına ilişkin düşünce alışverişinde bulunmasının sağlanması.

5. Sınıf içinde en başarılı olan kümenin ve rolünü en iyi biçimde canlandıran öğrencinin belirlenmesi.

6. Dönem içerisinde gerek sınıftaki sahnenin gerekse okulun salonundaki sahnenin kullanılmasıyla dönem sonunda oyunun canlandırılması.

Ders sonunda aşağıdaki kitapların salık verilmesi:

Aiken, Joan ve Pienkowski, Jan (2012). *Yağmur Damlalarından Kolye*. İzmir: Tudem Yayıncılık.

Exupery, Antoine de Saint (2014). *Küçük Prenses*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Güney, Eflatun Cem (2009). *Evvel Zaman İçinde*. İstanbul: Nar Yayınları.

Hepçilingirler, Feyza (2009). *Çirkin Prenses*. İstanbul: Çınar Çocuk Yayınları.

Kıral, Gülsevin (2014). *Berber Pire Tellal Deve*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.

Nöstlinger, Christine (2014). *Kim Takar Salatalık Kral'ı?* İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.

Özcan, Pakize (2014). *Gücünü Yitiren Kral*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.

Soysal, Mine (2012). *Ala Çocuk Yollarda*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.

Ünver, Ahmet (2014). *Ege Kıyılarından Eski Zaman Masalları*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.

Öğretmenin okudukları bir kitabı değerlendirmelerini istemesi. (“Etkinliklerle Türkçe Öğretimi (ss.32)” adlı yapıttaki “Kitap Okuma Dosyası”ndan yararlanması).

DEĞERLENDİRME

İNCİ

Yüzlerce sene önce²⁸ çok güzel bir kız varmış.

Ayağına kapanıp bütün gençler yalvarmış

Bu eşi bulunmayan güzeli almak için.

Erimişler aşk denen alevden için için,

Güneşin sıcağıyla eriyen karlar gibi;

Hepsinin bu sevdadan hicran olmuş nasibi...

Böyle yaşıyorlarken dünyalarına küskün,

Güzel kız davet etmiş âşıklarını bir gün.

“Elbet, veremem gönlümü hepinize. Fakat bir yarışma açıyorum ben size. En güzeli en kıymetli inciyi bana her kim getirirse artık onunla evleneceğim...” demiş.

Âşıklar mallarını fayda edip satmışlar, dört tarafından en büyük inciyi aramışlar.

* * *

Yüzlerce sene önce bir saz şairi varmış;

Bu gencin de gönlünü o kızın aşkı sarmış.

Aklını alıvermiş gök ela renkli gözler;

Her dakika biricik sevgilisini özler,

Her dakika ağlarmış, sızlarmış, ah edermiş;

Saz şairi aşkından perişanmış, mahzunmuş, derbedermiş...

Sonunda yarışmayı bu âşık da duymuş. “İnci nedir?” diyerek sormuş ve hayretler içinde kalmış. Çünkü o ana kadar inciyi bilmiyormuş: “Ben onu hiç görmedim, oysa diyar diyar gezdim” demiş.

Bir ihtiyar, zavallıya gülümsemiş, “Güzel bir taştır inci, kadınların süsüdür. Durduğu yer onların açık, beyaz göğsüdür. Denizden çıktığından çok pahalıdır...” Bu sözleri duyunca âşık, hayretler içinde kalmış ve şöyle demiş:

“Ben, deniz nedir, onu da bilmiyorum.”

²⁸ “Evvel” sözcüğü yerine “önce”, “müsabaka” sözcüğü yerine “yarışma”, “nihayet” sözcüğü yerine “sonunda” sözcüğü, “mühlet” sözcüğü yerine “süre”, “tereddüt etmek” yerine “duraksamak” sözcüğü, “sefer” sözcüğü yerine “kez” sözcüğü, “kuvvet” sözcüğü yerine “güç” sözcüğü kullanılmıştır.

İhtiyar, genç şaire denizi de anlatmış: “Dinle yavrum, bu öyle bir sudur ki ufuğa kadar açıktır.

Bazen ufacık dalgalar vardır kıyısında, bazen fırtına çıkar, hava lodos olunca.

Deniz birden kudurup kayalara tos vurur. Belli ki sen karada gezmişsin, bu yaşa kadar. Bu dağların ardında çok uzak bir deniz var. Pek merak ediyorsan yürü, memleketler aş.”

Saz şairi, bu sözler bitince yavaş yavaş denizi bulmak için seyahate koyulur, uzun yollar üstünde harap olur, yorulur. Sonunda gök toprağa ışığını dökerken

Bir sahile yaklaşır henüz şafak sökerken...

Aradan bir yıl geçip sonunda süre bitmiş,

Âşıklar akın akın kızın yanına gitmiş.

Hepsi de dizilmişler önüne birer birer:

Ellerinin üstünde donuk, beyaz inciler.

Güzel kız seyre dalmış, oturarak yerine;

İpek elbisesinin uzun eteklerine

Bütün delikanlılar koymuş hediyesini!

Gözlerini açarak herkes kesmiş sesini:

“Acaba hangisini kabul edecek?” diye...

Dışarıdan bir gürültü duyulmuş o saniye:

“Bırakın, muradıma ereceğim ben bugün, bırakın sevgilime inciler vereceğim...”

Güzel kız, “O da getirsin” diye izin vermiş. Şair duraksamaksızın içeri girmiş, kalbindeki sızlayan bir yarayı, bütün macerayı uzun uzun anlatmış...

“Ben bir âşık şairim, elimde bir kırık saz, yapayalnız yaşıyorum, derdim çok, sevincim az. O güzel gözlerine, gönlüm bir pınar gibi yıllarca aka aka tükendi. Fakat seni unutmak elimden gelmiyordu ve bir gün işittim ki sen inci istemişsin. Ama bu ana kadar onu görmemiştim ben, bu incinin denizde olduğunu şimdi öğrendim. Deniz nerede? Diyerek arıyordum bu kez; aşkın gücüyle aştım dağları, tepeleri. Nice ülkeler gezdim, nice dağlar dolaştım. Bir sabah, sonu gelmez bir denize ulaştım: Güneş içinden doğup içinde batıyordu; sular yerkürenin üstüne yaslanmış yatıyordu. Rüzgâr yavaş esiyor, engin sessiz, durgundu; vücudum aylar süren yolculuktan yorgundu. Aşkınla, kalbime yine güç geliyordu; indim büyük denizin o büyük sahiline. İncileri topladım, uğraşıp didinerek!..”

Güzel kız, genç âşığın sözlerini dinlerken;

Şair omzundaki torbayı yere uzatmış ve bağını çözüp incileri boşaltmış.

2. “Sakla samanı, gelir zamanı” atasözündeki eylemin kipi sırasıyla hangi seçenekte verilmiştir?

- a. İstek- geniş zaman
- b. Emir- geniş zaman
- c. Emir- gelecek zaman
- d. İstek- gelecek zaman

3. “Bir kez de işe vaktinde gelsen!” tümcesindeki eylemin kipi ve kişisi aşağıdakilerden hangisidir?

- a. İstek- 2. tekil kişi
- b. Dilek- 2. çoğul kişi
- c. Dilek- 2. tekil kişi
- d. İstek- 2. çoğul kişi

4. Aşağıdaki eylemlerin karşılıklarına kiplerini yazınız.

- a. Bitirmiş.....
- b. Gittik.....
- c. Bil.....
- d. Anlıyorlar.....

5. Aşağıdaki tümcelerden hangisinin yüklemi bildirme kiplerinden biriyle çekimlenmemiştir?

- a. Onun aradığı kitap bence bu olmalı.
- b. Bu kitaplardan birkaçını da siz alınız.
- c. Keşke bu kitabı bir haftada bitirebilsem.
- d. Almaz mısınız biraz daha!

EĞİTİM DURUMU 8

Metnin Adı: Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1. “Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim” adlı şiir 2. “Hayatta Ben En Çok Annemi Sevdim” adlı şiir 3. Hasan Ali Yücel’in yaşamöyküsü 4. “Benimle Evlenir misin? Adlı öykü	1. So Young Jeon’un bir karikatürü 2. Atila Özer’in bir karikatürü 3. Henry Hintermeister’in resimleri	1. Can Yücel’in şiirini kendisinin seslendirdiği bir video 2. Sözsüz Müzik (Çello)	1. Father and Daughter (Baba ve Kızı) adlı kısa film

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

HAYATTA BEN EN ÇOK BABAMI SEVDİM

Hayatta ben en çok babamı sevdim.
 Karaçalılar gibi yardan bitme bir çocuk
 Çarpı bacaklarıyla – ha düştü, ha düşecek-
 Nasıl koşarsa ardından bir devin,
 O çapkın babamı ben öyle sevdim.

Bilmezdi ki oturduğumuz semti,
 Geldi mi de gidici- hep, hep acele işi!-
 Çağın en güzel gözlü maarif müfettişi.
 Atlastan bakardım nereye gitti,
 Öyle öyle ezber ettim gurbeti.

Sevinçten uçardım hasta oldum mu,
 40'ı geçerse ateş, çağ'rırlar İstanbul'a,
 Bi helalleşmek ister elbet, diğ'mi, oğluyla!
 Tifoyken başardım bu aşk oy'nunu,
 Ohh dedim, göğsüne gömdüm burnumu.

En son teftişine çıkana değin
 Koştururken ardından o uçmaktaki devin,
 Daha başka tür aşklar, geniş sevdalar için
 Açıldı nefesim, fikrim, canevim.
 Hayatta ben en çok babamı sevdim.

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 7.sınıf

Süre: 10 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Aksoy, Ömer Asım. **Deyimler Sözlüğü.**

Budak, Abdulkadir. **Hayatta Ben En Çok Annemi Sevdim.**

Cemali, Zeynep. **Benimle Evlenir misin?**

Dudok de Wit, Michaël. **Father and Daughter.**

Universal Müzik. **Instruments Çello.**

Yücel, Can. **Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim.**

Kaynak Kitaplar:

Aksan, Doğan. **Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlenmeleri.**

Aksan, Doğan. **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili.**

Dilidüzgün, Selahattin; Sever, Sedat; Öztürk, Ali ve Adıgüzel, Ömer. **Çocuk Edebiyatı.**

Sever, Sedat, Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan. **Etkinliklerle Türkçe Öğretimi.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: HAYATTA BEN EN ÇOK BABAMI SEVDİM

Ana Nokta: Öğrenme ve öğretme etkinliklerinde belirtilen anlama ve anlatma becerilerinin amaçlarıyla ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak söyle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme.
- b. Metnin duygu ve düşünce yapısının kavratılması.
- c. Şiirde geçen sözcük, deyim ve söz öbeklerinin anlamlarının kavratılması
- ç. Şiirin içerik özelliklerinin kavratılması
- d. Sözcük türlerinden belirtecin kavratılması

AMAÇLAR

Amaç: Dinlediği düzeyine uygun konuşmaları ya da izlediği filmi tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. Dinlediği konuşmanın ya da izlediği filmin konusunu ya da izlediğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
2. Dinlediği konuşmanın ya da izlediği filmin ana düşüncesini ya da yardımcı düşüncelerini birer tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
3. Dinlediği olayın (varsa) ya da izlediği filmin geçtiği yeri/ zamanını/ kahramanlarını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
4. Dinlediği konuşmanın (varsa) ya da izlediği filmin gelişim sırasını ya da giriş, gelişme, sonuç bölümlerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: *Düzeyine uygun konuşmaları (ilkelere uygun olarak) dinleme becerisi*

Davranışlar:

1. *Dinlemek için uygun bir biçimde oturma*
2. *Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama*
3. *Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme*
4. *Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme*
5. *Konuşmacı ve dinleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama*
6. *Dikkatini konuşma, film ya da şarkı boyunca sürdürme*

Amaç: *Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi*

Davranışlar:

1. *Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme*
2. *Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma*
3. *Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma*
4. *Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)*
5. *Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma*
6. *Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma*
7. *Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama*
8. *Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme*
9. *Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)*
10. *Metnin tür özelliklerine uygun tonlama yapma*
11. *Sese, hoş giden bir renk (kalınlık, incelik) verme*
12. *Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma*
13. *Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama*
14. *Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama*
15. *Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düşmeme*

16. Zaman zaman dinleyicilere bakarak dinleyicilerin ilgisini canlı tutma (göz iletişiminde bulunma)

Amaç: Hızlı, doğru ve anlayarak sesli okumaya karşı isteklilik

Davranışlar:

1. Derste yapılan sesli okuma etkinliklerine isteyerek katılma
2. Sınıfta veya okulda verilen sesli okuma görevlerini isteyerek yerine getirme
3. Sesli okumaya yönelik etkinliklerde konuşmacı olmak, şiir okumak, tiyatrodaki rol almak gibi görevlere isteyerek katılma

Amaç: Düzeyine uygun bir metindeki sözcük, deyim, atasözü, özdeyiş, ikileme, tamlama ve terimlerin anlam bilgisi

Davranışlar:

1. Bir sözcüğün ya da sözün anlamını yazma/ söyleme
2. Verilen bir anlamın karşılığı olan sözcüğü ya da sözü yazma/söyleme
3. Verilen bir metinde belirtilen sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını yazma/ söyleme

Amaç: Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme
2. Metnin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
3. Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma
4. Metindeki (varsa) kahraman(lar)ın iç ve dış portresini/portrelerini kendi tümceleriyle yazma/ söyleme

5. Okuduğu metne uygun başlık bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

6. Metnin türünü yazma/ söyleme

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini ilkelere uygun olarak yazıyla, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme

Davranışlar:

1. Yazma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Konuyu amaca göre sınırlandırma
3. Konuyu yerel ya da ulusal bağlamda mı yoksa evrensel ölçüler içinde mi ele alacağına karar verme
4. Konuyu sınırlı, genel bir biçimde mi yoksa geniş bağlamda, özel boyutlara kavuşturarak mı ele alacağına karar verme
5. Konuyla ilgisine göre ana başlık ve alt başlıklar oluşturma
6. Yazının biçiminde, konuyu ve amacı göz önünde bulundurma
7. Yazıda belirlenen türün özelliklerini gözetme
8. Konu- ana düşünce ve yardımcı düşünceler arasında bir bütünlük oluşturma
9. Deneyim ve gözlemlerine yer verme
10. Yazıyı amaca uygun bir biçimde sonlandırma
11. Konuyla ilgili öneriler verme

Amaç: Sözlü anlatımın günlük yaşamdaki önemini takdir ediş

Davranışlar:

1. Duygu, düşünce, istek ve dileklerini iletişime girdiği kimselere (anne, baba, öğretmen, kardeş, arkadaş vb.) çekinmeden açık ve uygun bir dille söyleme
2. Doğru ve güzel anlatımları taklit etme (örnek alma)
3. Türkçenin doğru ve güzel kullanıldığı kitapları okuma

Amaç: *Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme*

Davranışlar:

1. *Konuşmayı yapmak için bulunduğu yerde (sahne, kürsü, tahta önü) ölçülü ve rahat olma*
2. *Derin, sık, çabuk, düzenli, sinirlenmeden ve gürültüsüz biçimde soluk alma*
3. *Konuşurken burundan soluk alma (bedensel bir özür ya da konuşmanın gerektirdiği özel durumlar dışında)*
4. *Konuşurken göğüs boşluğundan ve diyaframdan soluk alma*
5. *Konuşurken soluk vermeyi iyi ayarlama (birden soluk vermeme vb.)*
6. *Soluk alırken konuşmama*
7. *Sesi, dinleyicilerin duyabileceği biçimde ayarlama*
8. *Kendi kişiliğini yansıtan bir sesle (konuşma sesiyle) konuşma*
9. *Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyleme, boğumlama*
10. *Açık, anlaşılır, yalın ve doğru tümceler kurma*
11. *Sözcük ve tümceleri anlamına göre vurgulama (sözcük ve tümcelerin anlam ve duygu yükünü sesle ayarlama)*
12. *Konuya ve konuşmanın düzeyine uygun bir tonla (ağırbaşlı, neşeli, duygulu, saygılı vb.) konuşma*
13. *Konuşmanın akışını bozacak duraksamalar yapmama*
14. *Konuşma akışını anlama göre ayarlama*
15. *Dinleyicilerle göz iletişimi kurma*
16. *Söz, jest, mimik uyumunu sağlayarak konuşma*
17. *Tekrarlara yer vermeden konuşma*
18. *Konuşmada ağızlara ve argo söyleyişlere yer vermeme*
19. *Konuşurken “ihlama” yapmama (gereksiz sesler çıkarmama)*
20. *Dinleyicilerin ilgisini dağıtacak gereksiz ayrıntılara girmeme*
21. *Konuşmayı “ortak dil”in söyleyiş özelliklerine uygun olarak yapma*
22. *Konuşma konusuyla ilgili bilgileri bir sıraya koyarak anlatma*
23. *Dinleyiciler tarafından yapılan eleştirileri hoşgörüyle karşılama*
24. *Konuşmayı belirtilen (istenilen) sürede bitirme*
25. *Konuşma bitiminde dinleyicilere teşekkür etme*

Amaç: Türkçedeki sözcük türleri bilgisi

1. Zarfın (belirtecin) tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
2. Zarfların çeşitlerini yazma/ söyleme
3. Zaman, durum, ölçü, yer-yön ve soru zarflarının özelliklerini yazma/ söyleme

Amaç: Sözcük türleriyle ilgili ilkeleri (bilgiyi) uygulayabilme

1. Verilen bir tümcede zarf (belirteç) olan sözcüğü bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
2. Verilen bir tümcedeki zarf çeşidini (durum, azlık, çokluk, zaman, yer, soru) yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

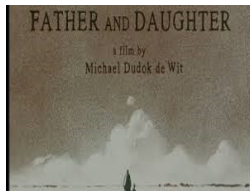
EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin önce bir kısa film izletmesi, ardından öğrencilere kısa filmle ilgili neler düşündüklerini sorması. (**Amaç:** Dinlediği düzeyine uygun konuşmaları ya da izlediği filmi tam ve doğru olarak anlayabilme)

Father And Daughter.mp4

Sizce bu kısa filmin konusu nedir?
Filmin kahramanları kimlerdir? Filmdeki olaylar nerede geçmektedir?
Filmde ilk başta ne oluyor? Peki, daha sonra neler yaşanıyor?
Siz bu kız çocuğunun yerinde olsaydınız ne yapardınız?
Film nasıl sona erdi?
Bu film, sizde hangi duyguları uyandırdı?
Bu filmin bize vermek istediği ileti ne olabilir?
Filmdeki kız çocuğunu niteleyecek ve özetleyecek hangi üç sözcüğü seçerdiniz?
Siz bu kısa filmin yapımcısı olsaydınız bu kısa filme nasıl bir ad verirdiniz?

Düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştireç vermesi. (**Amaç:** Dinlediği düzeyine uygun konuşmaları ya da izlediği filmi tam ve doğru olarak anlayabilme)

2. Güdüleme: Öğretmenin, ‘‘Hayatta Ben En ok Annemi, Sevdim’’ adlı Őiri okumak isteyen öğrencilere (değişik en az üç ğrenci) Őiri okutması; kurallara uygun okuma yapan öğrencileri sınıfta alkışlatması (**Amaç:** Hızlı, doğru ve anlayarak sesli okumaya karşı isteklilik)

HAYATTA BEN EN ÇOK ANNEMİ SEVDİM

Can Yücel'e nazire

Ona göre baştan beri iflah olmaz biriydim
 Babam korkuydu bana, annem yürek serinliği
 En sevdiği oğluydum -bana hep öyle gelirdi-
 Uzun avcı öykülerini ilk ondan dinlemiŐtim
 Hayatta ben en çok annemi sevdim

Sözüm ona bymŐtm, ekmek getirirdim eve
 Annem öldü, düŐüyorum, koptu salıncağın ipi
 Anahtarsız bir kilide benzediğim doğru Şimdi
 Saçlarına tırmanırdım tutunup yıldızlara
 Kokusu kalmıştır diye kapandım odalara.

Kıyamazdı bilirdim Şiirler yazan oğluna
 Sevgilim terk edince benden fazla ağlardı
 İstiridyeydi annem, içinden inci çıkardı
 Her gün daha da büyüyor yüreğimdeki yırtık
 Annemi anılarda bile bulamıyorum artık

Babamın hemen ardından gitmesi gerekmezdi
 Evinin badanasını yarım bırakıp erkenden
 O gün bugündür bana glden önce gelir diken
 Dedim ya anahtarını yitirmiş bir kilidim
 Hayatta ben en çok annemi sevdim.

Abdülkadir Budak- Dalgın Rüzgâr Toplu Şiirler.

Öğretmenin, “Çocuklar, size küçükken ‘En çok kimi seviyorsun?’ sorusu yöneltildi mi? Peki, bu soru size neler duyumsattı? Yetişkinlerin bu sorusunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bu soru doğru mu, yanlış mı? Neden?” sorularını yöneltmesi, konuşma ilkelerine uyan öğrencilere pekiştirici vermesi, uymayanları uyarması ve yanlışlarını düzeltmesi. (**Amaç:** Sözlü anlatımın günlük yaşamdaki önemini takdir ediş)

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Şiir, okurun duygu ve düş evrenini geliştirir. Okura duyma ve düşünme sorumluluğu verir. Okurun duyarlılığını besler, sezme, kavrama ve anlama yetilerini geliştirir.” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “Şimdi de izlediğiniz kısa filmde de konu olarak ele alınan ‘baba’ kavramının sözcüklerle ele alındığı Can Yücel’in ‘Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim’ adlı şiirini okuyacağız. Böylece şiir ile ilgili temel bilgi ve becerilerimizi genişletip daha da zenginleştireceğiz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Öğretmenin, öğrencilerden dinleme ile ilgili ilkeleri uygulamalarını istemesi ve Can Yücel’in şiiri seslendirdiği videoyu izletmesi:

Can Yücel - Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim.mp4

(**Amaç:** Düzeyine uygun

konuşmaları ilkelere uygun olarak dinleme becerisi)

2. Öğretmenin, şiir içeriğine uygun biçimde sesli olarak okuması (Çello

eşliğinde 02 Moods of a Legend.wma), (Öğretmen, şiirin okunuşu için nasıl bir ses kullanılacağı; genel ton ve temponun nasıl olacağı, bunların şiir okunurken giderek nasıl bir değişiklik göstereceği; söz noktalamasının, vurgu ve bükümlerin nasıl yapılacağı vb.

konularda, öğrencilere örnek olabilecek okuma yapmalıdır.)

3. Şiirin en az beş öğrenciye sesli olarak okutulması (Çello eşliğinde

02 Moods of a Legend.wma

; vurgu ve tonlama açısından başarılı olan okumalara pekiştirilmesini, okumada düşülen hataların düzeltilmesi),

Sesli Okumada Aranacak Özellikler	Evet	Kısmen	Hayır
Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirdi mi?			
Okurken hareketlerde ölçülü davrandı mı?			
Konuşma hızıyla mı okudu?			
Konuşma sesiyle mi okudu?			
Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturabildi mi?			
Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses organlarını gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırabildi mi?			
Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okudu mu?			
Soluğunu, okunacak tümcelere göre ayarladı mı?			
Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru biçimde vurguladı mı?			
Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre ayarladı mı?			
Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yaptı mı?			
Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarladı mı?			
Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamamaya dikkat etti mi?			
Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düştü mü?			
Zaman zaman dinleyicilerle göz iletişimde bulundu mu?			

4. Öğretmenin, “Şiirde geçen sözcük ve deyimlerin anlamlarını metnin bütünlüğünden çıkarmaya çalışınız, gerekirse sözlük kullanınız.” demesi,

5. Öğretmenin, “Şimdi şiirin duygu ve düşünce yapısıyla ilgili sorular yönelteceğim; beni dikkatle dinleyiniz, soruları iyice anladıktan sonra yanıtlamaya başlayınız.” demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla, yeter sayıda değişik öğrenciye sorması:

SORULAR- YANITLAR

S.1 Şair çocukken nasıl bir görünüme sahipti? Bunu şiirin hangi dizelerinden anladınız?

Y.1 “*Karaçalılar gibi yardan bitme bir çocuk, çarpı bacaklarıyla ha düştü ha düşecek*” dizesiyle şair, çocukken nasıl bir görünüme sahip olduğunu betimlemiştir. Şair, çocukken kısa boylu ve çok zayıfmış.

S.2 “*Nasıl koşarsa ardından bir devin, o çapkın babamı ben öyle sevdim*” dizesine göre şairin gözünde babası nasıl biridir? Açıklayınız. Siz, anne ya da babanızı hangi özellikleriyle tanımlarsınız? (Gerekirse ipucu, doğru yanıtlara pekiştireç verilir.)

Y.2 Şaire göre babası çok yüce bir insandır. Ayrıca çapkındır ama şair, babasını her haliyle sevmektedir.

Bana göre annem	Bana göre babam
-----------------------	-----------------------

S.3 “*Bilmezdi ki oturduğumuz semti, geldi mi de gidici- hep, hep acele işi!*” dizelerinden yola çıkarak şairin babasıyla ilgili neler söyleyebilirsiniz? Şairin babasının bu özelliği ile sizin anne ya da babanız arasında benzerlikler var mı?

Y.3 Şairin babası çok yoğundur. Bu nedenle evi ve ailesiyle yeterince ilgilenememektedir...

S.4 Şair, babasını “*Çağın en güzel gözlü maarif müfettişi*” olarak tanımlamıştır. Siz babanızı “en” sözcüğünden yararlanarak nasıl tanımlarsınız?

Y.4 Benim babam en ...

S.5 “*Sevinçten uçardım hasta oldum mu*” dizesinden yola çıkarak şairin hasta olmasına sevinmesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Siz hiç hasta olduğunuz için sevindiniz mi? Anlatınız.

Y.5 ...

S.6 Şair, babasının İstanbul'a gelmesini sağlamış mıdır? Peki, bunu nasıl başarmıştır?

Y.6 Evet, babasının İstanbul'a gelmesini sağlamıştır. Bunu tifoyken başarmıştır.

S.7 “*Bi helalleşmek ister elbet, diğ'mi, oğluyla!*” dizesinden yola çıkarak sizce insanlar neden helalleşmek ister? Özellikle hangi durumlarda insanlar helalleşirler?

Y.7...

S.8 “*Atlstan bakardım nereye gitti, öyle öyle ezber ettim gurbeti.*” diyor, şair. Şairin yerinde olsaydınız siz ne yapardınız? Peki, sizin uzakta olan bir tanıdığınız var mı ve bu yerin nerede olduğunu biliyor musunuz?

Y.8 ...

S.9 Şair, şiirinde en çok hangi kavramlar/ duygular/ düşünceler üzerinde durmuştur? Açıklayınız.

Y.9 ...

S.10 Şiirin izleği (teması) nedir? Açıklayınız.

Öncelikle izleğin tanımı yapılır, özellikleri açıklanır. İzlek; bir sanat yapıtında işlenen, geliştirilen ana düşünce, tema (dildernegi.org). Yazarın, çizerin kitapta ele aldığı konuyla çocukta uyandırmak istediği etki, onunla paylaşmak istediği duygu- düşünce birikimidir. Kitapta işlenen konunun çocuğun duygu ve düşünce evreninde uyandıracığı etkidir (Sever, 2002: 21).

Y.10 Şiirin izleği, bir çocuğun babasına duyduğu büyük özlem ve sevgi.

S.11 Sizce şairin sözcükleri “çağ'rırlar, bi, diğ'mi, oy'nunu” biçiminde yazmasının nedeni olabilir? Bu sözcüklerin yazım kurallarına uygun yazılışları nasıldır?

Y.11 “Çağırırılar, bir, değil mi, oyununu” biçiminde yazılmalıdır.

S.12 Sizce, bu şiire uygun bir başka başlık ne olabilir? Neden?

Y.12 Önerilen başlıklar arasından, sınıfça en uygun olan bir ya da iki başlık seçilir ve bu başlıkları öneren öğrencilere pekiştireç verilir.

ARA ÖZET: Şiirin anlamını kavrayabilmek, şiiri değerlendirebilmek ve şiirden daha iyi tat alabilmek için şiirin bir bütün olarak belleğimizde neler uyandırdığını, dolayısıyla şiirdeki izleğin ne olduğunu belirlememiz gerekir.

ARA GEÇİŞ: Şiir, yazınsal tür metin içerisinde ayrı bir yere sahiptir. “Şiiri düzyazıdan ayıran, bir şeyi daha iyi hatta farklı bir biçimde ifade etmesi değil, daha fazla şey söylemesi, başka bir şey söylemesidir” (J.L.Jaubert, Akt. Aksan, 2004). Şiirin daha

fazla şey söylemesini sağlayan ise sözcüklerin günlük kullanışlarının dışında başka anlamlarda kullanılmasıdır. “*Koştururken ardından o uçmaktaki devin*” dizesiyle babasını bir deve benzetmiş ve devin uçmasıyla da babasının sürekli bir yerden başka bir yere gidişini ele almış, böylece şair “uçmaktaki dev” sözüyle sözcüklere başka anlamlar yüklemiştir.

Öğretmenin, “Şimdi şiirde geçen bazı sözcük ve deyimlerin anlamlarını öğreneceğiz.” demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla, yeter sayıda değişik öğrenciye sorması:

SORULAR- YANITLAR

S.1 Metinde geçen “karaçalı, yar” sözcüklerinin anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak kestirimde bulununuz, daha sonra anlamlarını sözlükten bularak bir tümce içinde kullanınız.

Y.1

<p>Karaçalı</p> <p>Kestirilen anlam:</p> <p>Sözlük Anlamı:</p> <p>Tümce:</p>
<p>Yar</p> <p>Kestirilen anlam:</p> <p>Sözlük Anlamı:</p> <p>Tümce:</p>

S.2 “ Müfettiş, teftiş ve maarif” sözcükleri Arapça kökenli sözcüklerdir. Peki, sizce bu sözcüklerin günümüzdeki Türkçe kökenli karşılıkları nelerdir?

Y.2. Müfettiş → Denetmen Maarif → Eğitim öğretim sistemi

Teftiş → Denetleme

S.3 “Bitme” sözcüğü ile ilgili bildiğiniz bir deyim var mıdır? Peki, bu deyim anlamı nedir?

Y.3 Evet, var: yerden bitme. Çok kısa boylu anlamındadır.

S.4 “Ha düştü ha düşecek” tümcesinde geçen “ha”nın tümceye kattığı anlam nedir? “Ha”nın başka anlamları var mıdır? Bildiğiniz diğer anlamlarını birer tümcede kullanınız.

Y.4 “Ha”, tümceye “düşmek üzere” anlamını katmıştır...

S.5 “Canevi” sözünün anlamı nedir? “Can” sözcüğü ile kurulan bildiğiniz başka deyimler var mıdır?

Y.5 Canevi; yürek, yüreğin altındaki bölge anlamındadır...

Etkinlik: Öğretmenin sınıfı iki kümeye ayırması. “Can” ile ilgili deyimlerin anlamını açıklaması ve kümelerden deyimleri en kısa zamanda bulmaya çalışmasını ve bu deyimleri, birer tümce içinde kullanmasını istemesi. (Deyimleri bulup bu deyimleri anlamına uygun bir biçimde kullanan kümeye pekiştireç vermesi)

Anlam	Deyim
Bir kimsenin, bir olayın neşesini kaçırmaması, keyfini bozması.	Canını Tümce:
Herhangi bir şeyi ya da durumu elde etmeyi çok istemek	Can Tümce:
Ölmek üzere bulunmak	Can Tümce:
Çok dikkatle dinlemek	Can ile Tümce:
Ölmek	Can Tümce:
Üzerine titrediği bir şeye zarar gelecek diye kaygılanmak	Canı Tümce:
Çok yorgun ve bezgin olmak	Canıda olmak Tümce:
Tehlikeli işlerle uğraşmak	Canı ile Tümce:

Yanıtları: Canını sıkmak, can atmak, can çekişmek, can kulağı ile dinlemek, can vermek, canı gitmek, canı burnunda olmak, canı ile oynamak.

S.6 “Geldi mi de gidici” tümcesinde geçen “mi” tümceye hangi anlamı katmıştır?

Y.6 “Mi”nin soru anlamı dışında tümceye seçenek sunma, koşul bildirme, zaman anlamı katma, şaşırma durumlarını (ünlem durumlarını) bildirme, korkutma bildirme gibi anlamlar da katmaktadır. Burada ise zaman anlamı katmış ve babasının gelmesi ile gitmesi arasındaki sürenin çok kısa olduğunu bildirmiştir.

S.7. Şiirde bir hastalıktan söz edilmektedir. Daha önce bu hastalığı duyan var mı? Peki, bu hastalığın nedenleri ve belirtileri neler olabilir? Araştırınız.

Y.7. Tifodan söz edilmektedir. Bu hastalık, kirli içme sularından ve pis yiyeceklerden bulaşmaktadır. Belirtileri ise şunlardır:

- Baş ağrıları
- Birkaç gün sonra ateşin yavaş yavaş yükselmesi
- İştahsızlık
- Burun kanaması
- Bronşit
- Mide ve bağırsak bozuklukları ile birlikte ishal
- Birkaç gün sonra ateşin de biraz daha artmasıyla göğüste, karında ve sırtta pire ısırığına benzeyen kırmızı lekelerin belirmesi
- Tansiyonun düşmesi, nabzın yavaşlaması
- Hastalığın üçüncü haftasında karnın gerginleşip şişmesi
- Bağırsak kanamaları
- Bademciklerin iltihaplanması
- Kilo kaybı
- Üçüncü haftanın sonlarından itibaren, ateş düşmeye ve diğer belirtiler kaybolmaya başlar.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Tifo> (Erişim Tarihi: 12.12.2014)

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Okuma, konuşma, yazma ve dinleme becerileriniz ile söz dağarcığınızın zenginliği arasında yakından bir ilişki vardır. Bunun için okuduğunuz her bir metinde geçen sözcüklerin anlamlarını ve anlam özelliklerini iyi kavrayarak söz dağarcığınızı zenginleştirmelisiniz.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Bir yapıtın yazarı, çizeri ya da şairinin yaşam öyküsü ve yaşadığı dönem ile ilgili bilgi sahibi olmamız, onların yapıtlarını anlamlandırmamızda kolaylık sağlayacaktır. ‘Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim’ diyen Can Yücel’in babası kimdir? Aranızda bilen var mı?” demesi, sınıfta tartışma ortamı açması, ardından “Şimdi size Can Yücel’in babası Hasan Ali Yücel’in yaşamöyküsünü ele alacağız.” demesi.

Hasan Ali Yücel, 17 Aralık 1897'de İstanbul'da doğar. Eğitim yaşamını sırasıyla Mekteb-i Osmani, Vefa Lisesi, Cağaloğlu Darülmualimin-i Âliye (Yüksek Öğretmen Okulu) okullarında sürdürür. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirir ve 19 Aralık 1922'de öğretmenliğe başlar. 1930'da araştırma ve inceleme yapmak üzere Paris'e gönderilen Hasan Ali, batı uygarlığıyla ilk kez karşılaşır ve bu süre içerisinde, öğretim kurumlarını inceleyip Fransız kültürü üzerine araştırmalar yapar. Oradaki Türk öğrencilerin denetimiyle görevli denetmen (müfettiş) Salih Zeki ile birlikte Londra'ya iki haftalık bir denetim gezisinde bulunur ve Salih Zeki geri çağrılınca denetmenlik (müfettişlik) görevi, Hasan Ali'ye verilir. Bu arada Fransızcasını geliştirmeye çalışır, opera ve tiyatro sanatlarıyla ilgilenir. 1930'un sonunda, geniş bir inceleme ve araştırma dosyasıyla Türkiye'ye döner.

12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin (Türk Dil Kurumu) kurulmasıyla Hasan Ali Yücel, kökenbilim (etimoloji) kolu başkanlığına getirilir. 1935 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'nden, İzmir Milletvekili olarak Meclis'e girer, art arda dört dönem milletvekilliği yapar.

28 Aralık 1938'de Hasan Ali Yücel, 2. Celal Bayar hükümetinde Milli Eğitim Bakanlığı'na getirilir. Üniversite reformu (Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nin kurulması, Yüksek Mühendis Okulu'nun İTÜ'ye dönüştürülmesi ve Ankara Tıp Fakültesi'nin kurulması), Köy Enstitüleri'nin kurulması, dünya klasiklerinin Türkçeye çevrilmesi ve ilk resmi ve telifli Türkçe ansiklopedi olan İnönü Ansiklopedisi'nin ön çalışmaları, onun başkanlığı döneminde gerçekleşir. Birinci Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nin açılması (31 Ekim 1939'da), Devlet Konservatuvarının kurulması (20 Mayıs 1940), Türkiye'nin UNESCO'ya girişi onun çabaları sonucunda olur. Dört yıllık çabaları sonucunda 25 Haziran 1946'da Üniversiteler Yasası çıkartılır. Ankara Üniversitesi de bu yasanın sonucu olarak kurulur.

<http://www.meb.gov.tr/meb/hasanali/hayati/halibiyografi.htm> (Erişim tarihi: 30.05.2014)

Öğretmenin, “Şimdi de Hasan Ali Yücel’in yaşamının hangi yönlerinin okuduğumuz şiirde ele alındığını bulacağız, böylece şiirin bir yaşam gerçekliğinden yola çıkarak nasıl kurgulandığına tanık olacaksınız.” demesi.

<p>Hasan Ali Yücel’in yaşamöyküsünün hangi yönlerine şiirde yer verilmiştir?</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>

ARA ÖZET: Şiirler, duygu ve düşünceleri, içten bir anlatımla bir bütünlük içinde aktaran ve bunun için konuşulan dilden yararlanarak az sözle çok şey anlatan, ses, müzik ağırlıklı öğelerden yararlanan (uyak, ölçü, ritim, ses yinelemesi gibi) dilsel ürünlerdir (Aksan, 1999). Şiiri şiir kılan, yalnızca dile getirilen duygu ve düşünceler değildir. Önemli olan bu duyguların, düşüncelerin şiire özgü bir hava, bir söylem içinde dile getirilip getirilmediğidir. Bu nedenle şairler, sözcükleri seçip kullanırken onların ses ve anlam değerlerini, çağrışım gücünü ve duygu yükünü göz önünde bulundururlar (Özdemir, 2007). Okura düşen görev ise bu duygu ve düşünceleri duyumsamaktır. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki şiir içinde şairin yaşamından da izler vardır. Bu nedenle şairin yaşamöyküsünün bilinmesi, şiire ilişkin ipuçları edinmemizi sağlayabilir. İncelediğimiz şiirde şair, şiirini babasına yazmıştır. Babasının yaşamöyküsü ise bize şiire ilişkin ipuçları vermektedir.

Etkinlik: Öğretmenin aşağıdaki karikatürleri tepegöz ya da yansıtıcı aracılığıyla

göstermesi   ve “Sizce bu karikatürlerin iletisi nedir? Peki, babanızın veya ailenizdeki sevdiğiniz birinin yaşamöyküsüyle karikatürleri nasıl ilişkilendirirsiniz?” diye soru sorması. Öğrencilere 20 dakika süre vermesi ve karikatürlere ilişkin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatmaları için bir konuşma metni hazırlamalarını istemesi. Süre bitiminde en az beş öğrenciye söz vermesi. Konuşmayı dinleyen öğrencilerin de arkadaşlarını aşağıdaki ilkelere göre değerlendirmesini istemesi Ayrıca konuşma yapan öğrencinin kamerayla görüntülenmesi ve kendini bu ilkelere göre değerlendirmesini

istememesi. Bunun için aşağıdaki ölçütlerin “ben” kişisine göre düzenlenerek öğrenciye verilmesi. Örneğin; Konuşmayı yapmak için sahnede ölçülü ve rahat davrandım mı?..

(Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme) (Evet: 3, Kısmen:2, Hayır:1 olarak puanlanır.)

So Young Jeon- Kore

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx>

(Erişim Tarihi: 10.04.2014)

Atila Özer

<http://www.atilaozerkarikaturevi.com> (Erişim Tarihi: 11.04.2014)

**Duygu, Düşünce, Tasarım ve İzlenimlerini Evet Kısmen Hayır
Konuşma İlkelerine Uygun Olarak
Anlatabilmede Aranılan Özellikler²⁹**

Konuşmayı yapmak için sahnede ölçülü ve rahat mıydı?

Düzenli bir biçimde soluk alıyor muydu?

²⁹ “Sessiz okumada aranılan özellikler”, Sever (2011b)’den yararlanılarak belirlenmiştir.

Sesini dinleyicilerin duyabileceği bir biçimde ayarlayabildi mi?
Kendi kişiliğini yansıtan bir sesle (konuşma sesiyle) konuşabildi mi?
Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyleyebildi mi?
Açık, anlaşılır, yalın tümceler kurabildi mi?
Sözcük ve tümceleri anlamına göre vurgulayabildi mi?
Konuya ve konuşmanın düzeyine uygun bir tonla (ağırbaşlı, neşeli, duygulu, saygılı vb.) konuşabildi mi?
Konuşmanın akışını bozacak duraksamalar yaptı mı?
Konuşma akışını anlama göre ayarlayabildi mi?
Dinleyicilerle göz iletişimi kurabildi mi?
Söz, jest, mimik uyumunu sağlayarak konuşabildi mi?
Konuşmasında ağızlara ve argo söyleyişlere yer verdi mi?
Konuşurken gereksiz sesler çıkardı mı?
Dinleyicilerin ilgisini dağıtacak gereksiz ayrıntılara girdi mi?
Konuşmasında konuyla ilgili bilgileri bir sıraya koyarak anlatabildi mi?
Dinleyiciler tarafından yapılan eleştirileri hoşgörüyle karşılayabildi mi?
Konuşmayı belirtilen sürede bitirebildi mi?

Öğretmenin sınıfı iki kümeye ayırması ve aşağıdaki doğaçlama etkinliğini yapması:

Doğaçlama: Çocuk, babasını telefonla arıyor ve onun eve ne zaman geleceği konusunda konuşuyorlar.

Birinci öğrencinin amacı (A'lar): Babasını çok özlemektedir ve eve gelmesi için onu ikna etmeye çalışır.

İkinci öğrencinin amacı (B'ler): İşi nedeniyle şehir dışındadır, şehir dışında çok önemli toplantıları, görüşmeleri vardır. Bu nedenle çok yoğundur. İşlerinin önemli olduğuna inandırmaya çalışır.

Öğretmenin tüm A'lar ve B'lere kısa bir süre verdikten sonra doğaçlamaya hepsinin aynı anda başlamasını istemesi. Daha sonra aynı çalışmanın A'lar ve B'lerin rollerini değiştirerek yeniden canlandırması.

Canlandırmalar sonrasında sınıfça A ve B'lerin neler konuştukları ve neler duyumsadıkları üzerine sınıfça tartışma.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, şiirde geçen “en çok (hayatta ben **en çok** babamı sevdim, **öyle öyle** ezber ettim gurbeti, **sevinçten** uçardım” koyu renkli sözcüklere dikkat çekmesi ve bu sözcüklerin kattığını anlamları sınıfta tartışmaya açması. Ardından “Türkçenin sözcük türleri arasında önemli bir yeri olan belirteçleri (zarf) öğreneceğiz, beni dikkatle dinleyiniz, daha sonra size bu konuyla ilgili sorular yönelteceğim.” demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

1. Öğretmenin, “Eylemleri, önad ya da görevce kendisiyle eş değerde olan sözcükleri zaman, ölçü, yer-yön, durum ve soru yoluyla belirten sözcüklere belirteç denir.” tanımlamasını yaptıktan sonra tahtaya şu tümceleri yazması:

Bir ay sonra yeni evimize taşınacağız.

Yıllarca haber alamadık.

DemİN anlattım.

Şimdi oraya gidemem.

Kitaplar dün geldi.

“Altı çizili sözcükler, tümceye hangi anlamı katmaktadır?” sorusunu sorması, “zaman” yönünden tümcenin anlamını belirttiğini öğrencilere buldurması. Ardından “Eyleme ‘ne zaman?’ sorusunu sorarak tümceye zaman anlamını katan sözcükleri bulabilirsiniz.” demesi.

Öğretmenin tahtaya aşağıdaki tümceleri yazması ve altı çizili sözcüklerin hangisinin durum, hangisinin yer-yön, hangisinin ölçü ve hangisinin soru anlamını tümceye kattığını buldurması.

Güzel konuştu.

Fena kokuyor.

Sessizce burada çalışabilirsiniz.

Durum

Aceleyle giyinip dışarı çıkıyor.

Mutlaka beni göreceksin.

Aşağı indi.

Azıcık öte git, o da otursun.

(Yer-Yön)

Dışarı çıkmayacaksınız.

Geri dur.

Biraz dinlenelim.

Çok güzel konuştu.

Senin kadar çalışıyorum.

Pek güzel söylüyor.

Süper ince kumaş.

Ölçü (Azlık-Çokluk)

Ne diye bakıyorsun?

Ne zaman gelir?

Nasıl anlattı?

Neden bekliyorsunuz?

Niçin aramadın?

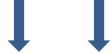

Soru

Öğretmenin “Görüldüğü üzere durum zarfı, bir eylemin ‘nasıl’ olduğunu; yer-yön zarfı, ‘eylemin hangi yön doğrultusunda hareket ettiğini veya edeceğini’; ölçü zarfı, eylemin veya önadın ‘ne kadar’ olduğunu belirtmektedir. Soru zarfı ise eylemi sorularla tamamlamaktadır (Neden, niçin, ne zaman, nasıl, ne diye,...)” açıklamasını yapması.

Öğretmenin, ölçü zarflarının yalnızca eylemleri değil, önadları ve durum zarflarını da nicelik bakımından etkilediğini belirtmesi, ardından aşağıdaki tümcelerdeki önadı, durum zarfını ve ölçü zarfını bulmalarını istemesi.

En büyük ev, bizim evimiz.

Ölçü Önad

Zarfı

Bu mağazada çok kaliteli mallar sergileniyor.

Ölçü Önad

Zarfı

Çok anlamlı bakıyor.

Ölçü Durum

Zarfı Zarfı

Pek güzel ders çalışıyorlar.

Ölçü Durum

Zarfı Zarfı

ARA ÖZET: Tümcede eylemleri, önadları ve kendi türünden sözcüklerin anlamlarını çeşitli yönlerden belirten sözcüklere “belirteç” diyoruz. “Şimdi de ailenizden veya çevrenizden bir kişiyi belirteçlerin ve önadların yardımıyla anlatmanızı istiyorum. Hazırladığınız bu çalışmayı sınıf panosuna asacağım.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Duygu ve düşüncelerimizi, tasarılarımızı ve yaşayıp gördüklerimizi yazıyla doğru ve etkili bir biçimde anlatabilmek için; açık, anlaşılır, sözcükleri yerli yerinde kullanılmış tümceler kurabilmek gerekir.” demesi ve ardından “Şimdi size bir öykü okuyacağım. Ancak öyküyü yarıda keseceğim ve sizin bu öyküyü, kurgusuna ve dilbilgisel yapısına uygun bir biçimde tamamlamanızı istiyorum.” demesi.

Öğretmenin, öyküyü okuduktan sonra sürenin 30 dakika olduğunu; yazma çalışmasında yazma ilkelerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini anımsatması.

Benimle Evlenir misin?

Kapalıçarşı'daki dükkânda patroniçelik oynadığım o günlerde, gelen müşterilere çay kahve söylemek benim görevimdi. Müşteriler gelen çaylarını, kahvelerini yudumlayıp, babamla sohbet ederler, bir yandan da takıları incelerlerdi. Bense tezgâhın arkasındaki tabureye geçip onları izledim.

Zor beğenen kokonalar, gördükleri her şeyi isteyen açgözlüler, beş on lira için pazarlık edenler... Güleç ya da suratsız, suskun ya da geveze insanlar. Hoşlandıklarına gülümser, hoşlanmadıklarına dudak bükerdim. Özendiğim, küçümsediğim, çaktırmadan alay ettiğim onlarca insandan hiçbiri Safinaz Hanım gibi aklımı başımdan almadı.

O gün terazinin başına geçmiş, ufak tefek bir şeyler tartıyor, kaç santim, kaç gram olduklarına bakıyordum. Babam da tezgâhında çalışıyordu. İşte tam o sırada dev gibi bir kadın, “Kemal'im!” diye bağırarak içeri daldı.

“Safnaz Abla!” Aynı anda yerinden fırlayan babam, kadının kolları arasında kayboluverdi. Bu da nereden çıktı derken, Safnaz Hanım beni gördü.

“Be senin kızın mı?” Yanıtı beklemeden, “Tu tu tuu,” diye yüzüme tükürerek ekledi. “Kocaman olmuş, maşallah!”

Gülümsedim, ama kendimi güvenceye almak için de bir adım geri çekildim. “Bu da benim oğlan!” Safnaz Hanım kapının önünde dikilen topacı gösteriyordu. Gözlüklü, koca burunlu, dişlek adam bize sırtarak başını salladı.

Çay kahve söylemek bahanesiyle vınlamayı düşünürken, babam atıldı. “Buyurun, ablam! Buyurun, oturun. Okkalı kahvenizi söyleyip geliyorum.”

Olduğum yerde kalakaldım. Meğer ne kadar severmiş babam bu ablasını!

Ana oğul kahvelerini höpürdetirken, Safnaz Hanım’ın “rahmetli kocası”nın büyükbabamın arkadaşı olduğunu öğrendim. Şimdi de “oğulcuğunu” evlendiriyormuş. Ben, bu şişkoyla kim evlenir diye düşünürken, Safnaz Hanım hiç soluk almadan anlatıyordu.

“Kızın ailesi, rahmetli kocamın uzaktan akrabası. Sevdiğimiz, saydığımız insanlar. Gelin hanımın, Metin’de (topacın adıydı bu) gönlü varmış. Oğulcuğum saftır, anlamamış. Ne yalan söyleyelim, biz de hiç düşünmedik...”

Babam başını sallayarak dinlerken, benim gözlerim ana oğul arasında gidip geliyordu. O sırada Safnaz Hanım’ın, “Metin’im kızın beşiğini salladı.” demesiyle irkildim. Kadın devam etti. “Ziyaretlerine giderken, horoz şekerleri, karamelalar alırdı...”

Tık dedi, durdu yüreğim! Gerisini dinlemedim, dinleyemedim. Yan gözle babama baktım, Safnaz Hanım’ı dinliyor görünüyordu.

Gözlerimi kapadım. Bitişik komşumuz Osman Ağabey’in yüzü belirdi önümde. Sık sık kavga etsek de, onu çok severdim. Minicik bir bebekken, o da benim beşiğimi sallamıştı. Osman Ağabey kendine elmaşekeri alırken mutlaka bana da alır, evden aşırıldığı bonbonları benimle paylaşırdı. Onu bir gün görmesem gözümü uyku tutmazdı. Peki öyleyse, evlenmek için Osman Ağabey’imin yaşlanmasını ve bu topaca benzemesini mi bekleyecektim?

Safnaz Hanım’la babam alışverişe dalmışlardı. Takılar seçiliyor, alınıyor, siparişler veriliyordu. Benimse ciğerim yanıyordu, ama kimin umurunda!.. Zaman geçmek bilmedi. Babam, “Zaman geldi”, dediğinde derin bir soluk aldım. Şimdi önümde uzun bir yol vardı. Vapurda makine dairesinden gelen gürültüye karışan dalgaların sesini

SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Öykü yazarken ya da duygu ve düşüncelerimizi açıklarken yazma ile ilgili ilkelere kesinlikle uymalıyız; yazım ve noktalama yanlışlıkları yapmamalıyız.

TEKRAR GÜDÜLEME: Yazma çalışmasında en başarılı öğrenci sınıfça saptanacak ve başarılı olan öğrenciye sınıf tarafından alınan bir kitap armağan edilecek.

KAPANIŞ: Öğretmenin, “Baba oğluna; oğul babaya bir salkım” atasözünü tamamlamalarını istemesi. Ardından bu atasözünün öyküsü üzerine bir araştırma yapmalarını istemesi.

Öğretmenin aşağıdaki kitapları salık vermesi:

Binyazar, Adnan. (2014). *Atatürk Anlatıyor*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

Cemali, Zeynep (2012). *Çılgın Babam*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.

Nöstlinger, Christine (2011). *Hadi Ama Baba!* İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.

Nöstlinger, Christine (1993). *İlse Evden Kaçtı*. İstanbul: Düzlem Yayınları.

Öz, Erdal (2011). *Babam Resim Yaptı*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

DEĞERLENDİRME

Henry Hintermeister- <http://www.pinterest.com/jbalestriere/art-henry-hintermeister/?z=1> (Erişim Tarihi: 12.11.2014)

1. Yukarıdaki resimlerde bir çocuğun dedesi ve babasıyla olan anları resmedilmiş. Bu çocuğun öyküsünü, resimlerin sizde bıraktığı izlenimlerden yola çıkarak yazınız. (Olay kurgusuna uygun olmak koşuluyla başka kişiler de öyküde yer alabilir.)

Öykü Öğeleri:

Yer: Bir sahil kasabası

Zaman: İlkbahar

Kişiler: Çocuk, babası (mesleği: yazar), dedesi (emekli)

Olay: Balık tutma

2. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde aynı sözcük hem önad hem de belirteç göreviyle kullanılmıştır?

- a. Büyük bir adam elbette büyük sözler sarf eder.
- b. Soğuk bir içecek elbette soğuk insanlar için değildir.
- c. Küçük düşünceler, küçük hareket eder ancak.
- d. Aydınlık, mutlu etti aydınlık yüzlerimizi.

3. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde altı çizili sözcük “En iyi evler bu semttedir.” tümcesindeki “en” sözcüğü ile aynı görevdedir?

- a. Sınıfın en haylazı bile ağladı o gün.
- b. Bu mağazada çok güzel kıyafetler var.
- c. Sorunu Hüseyin daha rahat çözer.
- d. Gayet güzel söyledin, bunu düşünelim.

4. Aşağıdakilerin hangisinde soru anlamı belirteçle sağlanmıştır?

- a. Nasıl bir adam bekliyordun?
- b. Hangi film daha güzeldi?
- c. Neden mutsuz görünüyordu kardeşin?
- d. Bir saat boyunca neden bahsettiniz?

5. “Sabah” sözcüğü, aşağıdaki tümcelerin hangisinde belirteç olarak kullanılmıştır?

- a. Sabah kahvaltısı mutlaka yapılmalıdır.
- b. Sabahın serinliği iliklerimize işledi.
- c. Her gecenin bir sabahı vardır.
- d. Sabah buralar çok sakin olur.

EĞİTİM DURUMU 9

Metnin Adı: Ana Babalarla Çocukların Üstüne

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1. “Ana Babalarla Çocukların Üstüne” adlı deneme 2. “Yavuz Adında Bir Çocuk” adlı öykü 3. “Benim Şarkım” adlı şiir 4. Bulmaca	1. Konstantin Kazanchev’in bir karikatürü 2. Oscar Manuel Rodriguez Ochoa’nın bir karikatürü	1. Klasik Müzik (Mozart)	1. “La Luna” adlı kısa film

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

ANA BABALARLA ÇOCUKLARIN ÜSTÜNE

Ana babaların sevinçleri de üzüntüleriyle korkuları da gizli kalır; sevinçlerinden söz edemezler, ötekilerden de söz etmek istemezler. Çocuklarla yaşamın güçlükleri tatlı, mutsuzlukları ise daha acı görünür; çocuklar yaşam kaygılarımızı arttırırlar ama ölüm tasamızı azaltırlar. Üreme yoluyla soyumuzu sürdürmek, bütün canlılarla ortak özelliğimizdir ama ünle anılmak, değerli bir kişilik göstermek, yüce işler başarmak yalnız insanlara özgüdür. Kuşkusuz en soylu işlerle kurumlar, bedenlerinin bir benzerini yaratamadıkları için yeryüzünde ruhlarıyla bir iz bırakmayı denemiş çocuksuz kimselerin yapıtıdır; öyleyse, çocuğu olmayanlar, bizden sonra gelecekleri daha çok düşünüyorlar. Bir hanedan kuran kimseler çocuklarına çok gevşek davranırlar. Çünkü çocukların gelecekte yalnız soylarını değil, görevlerini de sürdüreceğini düşünür, onları hem çocukları hem de yapıtları olarak görürler.

Ana babaların, özellikle anaların, çocuklarının her birine gösterdikleri ayrı düşkünlük çoğunlukla eşitlikten uzak, kimileyin de yersizdir. Bu konuda Süleyman'ın dediği gibi: “Bilge oğul babasının yüz akı, hayırsız oğul da anasının yüz karasıdır.” Çok çocuklu evlerde görüldüğü üzere en büyük çocuklar, her zaman ilgi görür, küçükler şımartılır ama çoğunlukla en hayırlı çıkan ortancalar, arada unutulmuş gibidir. Çocukların para istekleri karşısında ana babaların eli sıkı davranmaları çok zararlı bir yanıştır; bu onların bayağılaşmasına, dalavereyi öğrenmelerine, aşâğılık kimselerle düşüp kalkmalarına, bir gün bolluğa düştükleri zaman da savurganlık etmelerine yol açar. En iyisi, ana babaların çocuklarına keseleriyle sıkı davranacaklarına, onlardan bekleyecekleri saygı konusunda sıkı davranmalarıdır. Ana babalar olsun, öğretmenlerle uşaklar olsun, kardeşler arasında daha çocukken bir gerginlik duygusu uyandırmak gibi budalaca bir davranışa düşerler, bu yüzden çocuklar büyüyünce çoğunlukla aralarında çatışmalar baş gösterir, ailenin dirliğı düzeni bozulur. İtalyanlar kendi çocuklarıyla yeğenleri, yakın akrabaları arasında pek az ayırım gözetirler; aynı soydan olduktan sonra bir çocuğun kendi bedenlerinden çıkıp çıkmadığı önemli değildir onlar için. Gerçeğı söylemek gerekirse doğada da durum böyledir; öyle ki, kalıtımın derecesine göre zaman zaman bir yeğenin amcasına ya da başka bir akrabaya benzerliğinin ana babasına benzerliğinden daha büyük olduğunu görürüz. Ana babalar çocuklarının girmesini istedikleri meslek dalını, buna göre ne öğrenip, nasıl yetişeceğini zamanında kararlaştırmalıdır. Çünkü bir çocuğa en iyi küçükken yön verilebilir. Çocuk neye eğilim duyarsa onu en çok başarır düşüncesiyle, onun sözüne pek uymamak gerekir. Evet, çocuğun belli bir mesleğe sevgisi ile yeteneğı

olağanüstü derecedeysen bu durumun yabana atılmaması gerekir ama genellikle “En iyiyi seç, alışkanlıkla hem kolay hem de sevimli duruma gelecektir.” (Optimum eliğe, suave et facile illud faciet consuetudo) öğüdü, yaralı bir öğüttür. Küçük kardeşler çoğunlukla talihlidir ama büyük kardeşler mirastan yoksun bırakılmışsa pek seyrek mutlu oldukları ya da mutsuzdurlar.

Francis Bacon- Denemeler, ss. 44-45.

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 7.sınıf

Süre: 8 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Aksoy, Ömer Asım. **Atasözleri Sözlüğü.**

Bacon, Francis. **Denemeler.**

Casarosa, Enrico. **La Luna** adlı kısa film.

Ernst, Jandl. **Benim Şarkım** adlı şiir.

Meriç, Nezihe. **Dur Dünya Çocukları Bekle.**

Mutter, Anne- Sophie ve Orkis, Lambert. **Mozart: The Violin Sonatas.**

Üstündağ, Tülay. **Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü.**

Kaynak Kitaplar:

Adalı, Oya. **Anlamak ve Anlatmak.**

Aksan Doğan. **Her Yönüyle Dil- Ana Çizgileriyle Dilbilim.**

Özdemir, Emin. **Eleştirel Okuma.**

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim.**

Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya; Aslan, Canan. **Etkinliklerle Türkçe Öğretimi.**

Yörükoğlu, Atalay. **Çocuk Ruh Sağlığı.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: ANA BABALARLA ÇOCUKLARIN ÜSTÜNE

Ana Nokta: Ders planının “Amaçlar” başlığı altında belirtilen, anlama ve anlatma becerileriyle ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme.
- b. Metnin duygu ve düşünce yapısının kavratılması.
- c. Yazılı anlatım tür bilgisinin kavratılması
- d. Yazınsal ve öğretici metinler arasındaki farklılıkların kavratılması
- e. Yazma çalışmalarında “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerinin kavratılması

AMAÇLAR

Amaç: *Düzeyine uygun konuşmaları-filmi (ilkelere uygun olarak) dinleme (izleme) becerisi*

Davranışlar:

1. *Dinlemek için uygun bir biçimde oturma*
2. *Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama*
3. *Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme*
4. *Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme*
5. *Konuşmacıya, konuşma sırasında dinlediğini gösterir sözel olmayan tepkiler verme*
6. *Konuşmacı ve dinleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama*
7. *Konuşmacının ya da filmdeki karakterin ileri sürdüğü önemli düşünceleri yakalama (not alma)*
8. *Dikkatini konuşma, film ya da şarkı boyunca sürdürme*

9. Konunun açıklanmasına katkı sağlayacak düşüncelerini ya da (varsa) konuşmacı tarafından açıklanmayan kısımları özlü biçimde açıklama

Amaç: Dinlemenin günlük yaşamadaki önemini takdir ediş

Davranışlar:

1. Dinlediklerine, kendi düşüncelerine aykırı olsa bile hoşgörü duygusu besleme
2. Dinlediklerini önyargılardan (kişisel sevgi ve karşıtlık duygusu) sıyrılarak tarafsız biçimde değerlendirme

Amaç: Yazılı anlatım tür bilgisi

Davranışlar:

1. Yazılı anlatım türlerini, öğretici ve yazınsal türler olarak sınıflayıp yazma/söyleme
2. Öğretici türdeki metinlerin (makale, fıkra, röportaj, eleştiri, deneme, mektup, günlük, anı, gezi yazısı, yaşamöyküsü, özyaşamöyküsü) belirgin özelliklerini yazma/söyleme
3. Yazınsal türdeki metinlerin (şiir, öykü, roman, tiyatro, masal, söylence (efsane), koşuk (destan)) belirgin özelliklerini yazma/söyleme
4. Verilen bir dizi metnin hangi türe girdiğini seçip işaretleme

Amaç: Yazınsal ve öğretici metinleri değerlendirmede işe koşulan ölçütler bilgisi

Davranışlar:

1. Öğretici metinlerin kullanmalık metinler olduğunu, yazınsal metinlerin ise kurmaca metinler olduğunu yazma/söyleme
2. Öğretici metinlerin öğretme amacı güttüğünü, yazınsal metinlerin ise öğretmekten çok, yaşama ve insana yönelik duyarlık oluşturma amacı güttüğünü yazma/söyleme
3. Öğretici metinlerin iletiyi doğrudan (önerme biçiminde) verdiğini, yazınsal metinlerin ise iletiyi okura sezdirdiğini yazma/söyleme

4. Öğretici metinlerdeki sözcüklerin, gündelik dilin herkesçe bilinen anlamları ile oluşturulan metinler olduğunu, yazınsal metinlerde ise sözcüklerin herkesin bildiği, paylaştığı, alışılmış anlamların dışında kullanıldığını yazma/söyleme

5. Yazınsal metinlerdeki sözcüklerin çokanlamlılık taşıdığını yazma/söyleme

6. Öğretici metinlerin gerçekliği yansıttığını, yazınsal metinlerin ise gerçeklerden yola çıkarak yazarın düş ve düşünce dünyasında yeniden kurgulandığını yazma/söyleme

7. Öğretici metinlerin, anlaşılmak için okurdan çok yönlü çabalar gerektirmeyen metinler olduğunu, yazınsal metinlerin ise okurun belleğinde, düş ve düşünsel çabalarına koşut olarak anlam kazandığını yazma/söyleme

Amaç: *Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme*

Davranışlar:

1. *Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme*

2. *Metnin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

3. *Metnin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

4. *Ana düşüncelyi destekleyen yardımcı düşünceleri birer tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

5. *Metindeki, daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

6. *Metindeki, metni yönlendiren anahtar sözcükleri ya da sözleri yazarın kullandığı bağlam içinde anlamlandırma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

7. *Metnin türünü yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma
3. Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma
4. Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)
5. Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma
6. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma
7. Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama
8. Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme
9. Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)
10. Metnin tür özelliklerine uygun tonlama yapma
11. Sese, hoş giden bir renk (kalınlık, incelik) verme
12. Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma
13. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama
14. Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama
15. Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okuma
16. Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düşmeme
17. Zaman zaman dinleyicilere bakarak dinleyicilerin ilgisini canlı tutma (göz iletişiminde bulunma)

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme

2. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme
3. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama
4. Gereksiz duraklamalar yapmama
5. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme
6. Sözüün gelişinden anlamı çıkarma
7. Okuma hızını, okumanın amacına göre ayarlama
8. Okuma hızını, okunan metnin özelliğine göre ayarlama

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme

Davranışlar:

1. Derin, sık, çabuk, düzenli, sinirlenmeden ve gürültüsüz biçimde soluk alma
2. Konuşurken burundan soluk alma (bedensel bir özür ya da konuşmanın gerektirdiği özel durumlar dışında)
3. Konuşurken göğüs boşluğundan ve diyaframdan soluk alma
4. Konuşurken soluk vermeyi iyi ayarlama (birden soluk vermeme vb.)
5. Soluk alırken konuşmama
6. Sesi, dinleyicilerin duyabileceği biçimde ayarlama
7. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyleme, boğumlama (telaffuz etme)
8. Konuşurken “ıhlama” yapmama (gereksiz sesler çıkarmama)

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik

Davranışlar:

1. Anlamı, yazılışı, söylenişi bakımından takıldığı sözcükler olduğunda sözlüğe, yazım kılavuzuna, öğretmene ya da başka güvenilir kaynaklara başvurma
2. Konuşmaya dayalı etkinliklerde, düşüncelerini açıklamak için söz isteme
3. Konuşmalarındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüyle karşılama

4. *Konuşmalarındaki hataları öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe*

5. *Bir yaşam durumunu doğru ve güzel bir Türkçeye oyunlaştırma (dramatize etme)*

Amaç: *Tartışmalarda demokratik toplumun ilkelerine saygılı olmayı alışkanlık haline getiriş*

Davranışlar:

1. *Tartışma sırasında hiçbir zaman insanların sözünü kesmeme*
2. *Tartışmada her zaman herkesin söz söyleme hakkı olduğunu savunma*
3. *İnsanların farklı düşüncelere sahip olabileceğini her zaman savunma*
4. *Kendi düşüncelerine ters düşüncelere karşı hiçbir zaman ayırım yapmama*
5. *Tartışma sırasında sorunları çözmek için sürekli uğraşma*
6. *Sorunları çözmede her zaman demokratik yolları kullanma*

Amaç: *Düzeyine uygun bir konuyu, anlatı/düşünce türlerinden biriyle ilkelere uygun olarak istenilen sürede yazıyla açıklayabilme*

Davranışlar:

1. *Yazma süresini önceden bilme*
2. *Yazısını hangi türde yazacağını ilk aşamada belirleme*
3. *Verilen sürenin ilk çeyreğinde türe uygun taslak oluşturma*
4. *Yazının her bir aşaması için belirli bir süre oluşturma*
5. *Yazma sırasında saati yer yer kontrol etme*
6. *Yazma sırasındaki gecikmeleri veya hızlı ilerlemeleri, yazma sırasında yeniden düzenleme*

Amaç: *Yazma çalışmalarında “iç yapı” (iç düzenleyim) ilkelerini uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Yazının başında konuyu tanıtmama*

2. *Konuyu belirli bir görüş açısına göre sınırlandırma*
3. *Yazının planını yapma*
 - *Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralama (olayları, düşüncelerini gerekli ve mantıklı bir düzene sokarak anlatma)*
 - *Bir düşünceden ötekine doğal ve mantıksal bir akış içinde geçme (yazıda birlik ve bütünlük sağlama)*
 - *Yazıyı düşünce türlerinde giriş, geliştirme (açıklama) ve sonuç bölümlerine göre; anlatı türlerinde ise, serim, gelişim, düğüm, çözüm (sonuç) düzenleyişine göre oluşturma*
4. *Konuya paragraflara bölerek açıklama*
 - *Her paragrafta tek bir düşünce, duygu ya da olay ele alma (her düşünceyi bir paragraf içinde geliştirme ya da bir olay / durum / düşünce / duygu ile ilgili bağımsız bir paragraf oluşturma)*
 - *Paragraftaki her tümcede, bu düşünce, duygu ya da olayı açıklama*
 - *Düşünce, duygu ya da olayı açık seçik ortaya koyma (iyice belirtme)*
 - *Paragrafı, düşünce ya da olayı iyice belirttikten sonra bitirme*
 - *Paragraftaki temel düşünceyi bir tümcede toplama (belirtme)*
5. *Konu dışı düşüncelere yer vermeme (gereksiz düşüncelerden kaçınma, konu dışına çıkmama)*
6. *Ana düşünceyi yardımcı düşüncelerle geliştirme*
7. *Duygu ve düşüncelerini düzgün ve sürükleyici biçimde anlatma (söylediği ya da savunduğu düşüncelere ilginçlik katma)*
8. *Herkesçe bilinen düşünceleri savunmama ya da anlatmama*
9. *Bilgi yanlış yapmama*
10. *Kanı yanlışı yapmama (iyiyi kötü, kötüyü iyi gibi göstermeme)*
11. *Yazdıklarında çelişkiye düşmeme*
12. *Konuyu bir amaç (ana düşünce) tümcesiyle bağlama*
13. *Yazıya kısa, ilgi çekici ve konuyla ilgili (konuya uygun) başlık koyma*
14. *Duygu, düşünce ya da olayların, amaca uygun olarak doğru bir şekilde anlatıldığı bir bütün oluşturma*

Amaç: Yazma çalışmalarında “dil ve anlatım” ilkelerini uygulayabilme

Davranışlar:

1. Yazıya ilgi çekici ve çarpıcı bir giriş yapma
 - Giriş paragrafında (gerekirse) bir atasözü, bir özdeyiş ya da bir fikradan yararlanma
 - Soru ya da konuşturma tekniği ile konuyu açıklama
2. Açık ve anlaşılır (kısa, özlü, yalın) tümceler kurma
3. Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (tümcelerde gereksiz, anlatıma katkısı almayan sözcük(ler) kullanmama)
4. Tümcelerde sözcükleri yerli yerinde kullanma
5. Anlatmak istediğini tam karşılayacak (anlama uygun) sözcük seçme
 - Genel değil, özel anlam veren sözcükler kullanma
 - Yakın anlamlı sözcüklerden düşünce ya da olaya en uygun olanını seçme
 - Durumun, eylemin derecesine göre (uygun) sözcük seçme
 - Sözcüğü alışılmış olan yerde kullanma
 - Yanlış sözcük kullanmama
 - Türkçe sözcük kullanma
 - Gereksiz terim kullanmama
6. Kaba sözler, argo deyimler, yazı diline geçmemiş yerel ağız sözcük ve deyimleri kullanmama
7. Kullanımdan düşmüş, eskimiş sözcüklere anlatımda yer vermeme
8. Anlatmak istediğini tam karşılayacak deyim, atasözü, özdeyiş ve tamlamalar seçme
9. Sözcük, deyim, atasözü, tamlama ve terimleri doğru yazma
10. Sözcük, tümce ve paragraflar arasında mantıklı ve doğal bir bağlantı kurma
11. Dilbilgisi bakımından doğru tümceler kurma
12. Paragrafı oluşturan tümceler arasında dilsel ve düşünsel bir bağlantı kurma
13. Yazım (imla) kurallarına uygun yazma
14. Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma
15. Yazıda dil ve anlatım yönünden bütünlük sağlama

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, önce aşağıdaki karikatürleri göstermesi ve öğrencilerin karikatürlerle ilgili neler düşündüklerini sorması. Ardından “Sizce bu karikatürlerde verilmek istenen ileti ne olabilir?” diye sorması ve her bir karikatür için en

az üç öğrenciye söz vermesi. Özgün yanıt verenlere pekiştireç vermesi.

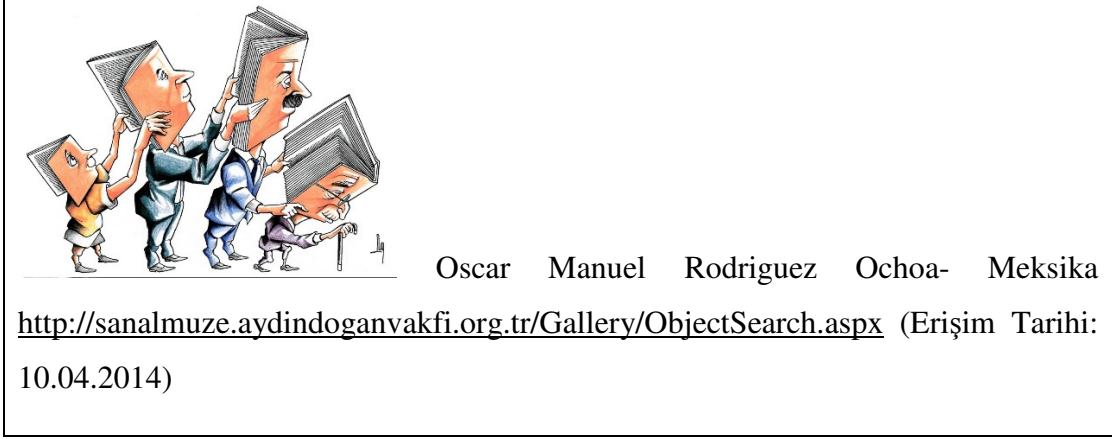
Konstantin Kazanchev (1) – Ukrayna

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.05.2014)

Konstantin Kazanchev (2)- Ukrayna

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim Tarihi: 10.05.2014)

Ardından yukarıdaki karikatürleri aşağıdaki özdeyişlerden hangisi ile ilişkilendirirsiniz? Nedenleriyle birlikte açıklayınız. (Öğretmenin aşağıdaki özdeyişleri

fotokopi makinesi ile çoğaltması ve öğrencilere dağıtması.)

Aile bağları o kadar ağırdır ki taşımak için iki kişi gerekir, hatta üç...	Her aile bir tarihtir, hatta okumasını bilene göre bir standır.	Bütün mutlu aileler birbirlerine benzerler, her mutsuz ailenin ise kendine özgü bir mutsuzluğu vardır.
Alexandre Dumas	Alphonse De Lamartine	Lev Tolstoy

Ardından öğretmenin “Sizce aile yaşamı neden önemlidir? Anne baba ve çocukların, aile içindeki sorumlulukları nelerdir?” diye sorması ve sınıfta bir tartışma ortamı yaratması. Ardından anne, baba ve çocuklara ilişkin sınıfça bir sorumluluk çizelgesinin hazırlanması.

Annelerin Sorumlulukları	Babaların Sorumlulukları	Çocukların Sorumlulukları
-----	-----	-----
-----	-----	-----
-----	-----	-----
-----	-----	-----

(Amaç: Tartışmalarda demokratik toplumun ilkelerine saygılı olmayı alışkanlık haline getiriş)

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe dersinde yazılı anlatım türlerinin genel özelliklerini görecek ve yazınsal-öğretici nitelikli metinler arasındaki belirgin farkları ğreneceksiniz. Böylece kitap seçiminde ya da okuduğunuz herhangi bir metinde niteliğinden dolayı hangi özellikleri taşıması gerektiğini bileceksiniz.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Yazılı kaynaklara ulaşma ve onlardan etkilice yararlanma, onların taşıdığı özellikleri bilmemize bağlıdır. Yazılı kaynaklarla kurulan etkileşim sonucu, kaynakların özelliklerini taşıyıp taşımadığını belirlememiz, bizim bilinçli bir okur olduğumuzun göstergesidir.

4. Geçiş: Öğretmenin, “şimdi ‘Ana Babalarla ocuklar üstüne’ adlı metni okuyacağım, lütfen beni dikkatle dinleyiniz.” demesi.

C. GELİşTİRME BÖLÜMÜ

1. Öğretmenin öğrencilerden metinlerini kapatıp dinlemeyle ilgili ilkeleri uygulamalarını istemesi,

2. Metnin ğretmen tarafından kurallara uygun olarak sesli okunması, (

Mozart’ın Andante Sostenuto adlı parçası eşliğinde)

Andante Sostenuto.wma

3. Öğretmenin metni okuması sırasında, sınıfı (okunan metne öğrencilerin dikkatlerini toplayıp toplamadıklarını, metni dinleme ilkelerine uygun dinleyip dinlemediklerini gözleriyle sürekli denetlemesi) (**Amaç:** Düzeyine uygun konuşmaları (ilkelere uygun olarak) dinleme becerisi),

4. Metni, sessiz olarak kurallara uygun biçimde öğrencilere okutması; sınıfta dolaşarak sessiz okuma kurallarına uymayanları uyarması, hataları düzeltmesi (okuma sürecinde öğrencilerden metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini, anahtar sözcükleri ve anlamını bilmedikleri sözcükleri belirlemelerini istemesi),

5. Metni, anlatım bütünlüğü bozulmayacak biçimde değişik  öğrenciye sesli olarak okutması; sesli okuma ilkeleri açısından başarılı olan öğrencilere pekiştireç vermesi, okumada düşülen hataları düzeltmesi,

6. Metni en az üç öğrenciye, kendi tümceleriyle sözlü olarak özetletmesi, konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışlıkları düzeltmesi, başarılı özetleme yapanlara pekiştireç vermesi,

7. Öğrencilerden metinde geçen anlamını bilmedikleri söz, sözcük, deyimlerin anlamlarını metnin bağlamından çıkarmalarını istemesi, anlamlarını yanıtlamaları için öncelikle öğrencilere söz hakkı verilmesi, eğer yanıtlayamıyorlarsa ipucu verilerek buldurulması.

SORULAR

S.1. Yazar bu metinde özellikle neyin üzerinde duruyor, ne hakkında söz ediyor?

Y.1. Yazar, anne babaların çocuklarıyla olan ilişkisinden söz etmektedir.

S.2. Sizce metnin başlığıyla içeriği arasında uyum var mı? Gerekçesiyle birlikte açıklayınız.

Y.2...

S.3. Yazar, çocukların yaşama kattığı anlamı nasıl nitelendirmektedir? Siz yazarın çocuk- yaşam arasındaki düşüncesine katılıyor musunuz?

Y.3. Yazar, çocuklarla yaşamın güçlüklerinin tatlı, mutsuzluklarının ise daha acı göründüğünü, çocukların yaşam kaygısını artırdığını ancak ölüm tasamızı azalttığını belirtmektedir.

Yazarın düşüncesine katılıyorum. Çünkü,	Yazarın düşüncesine katılmıyorum. Çünkü,
---	--

S.4. En soylu işleri yapmak, yüce işler başararak ün kazanmak, daha çok kimlere özgüdür? Neden? Yazarın bu düşüncesine ilişkin verebileceğiniz örnek insanlar var mı?

Y.4 Yüce işler yapmak, ünle anılmak yalnız insanlara özgüdür. Çünkü bedenlerinin bir benzerini yaratamadıkları için ruhlarıyla iz bırakmayı istemekte ve çocuğu olanlara göre geleceği daha çok düşünmektedirler.

S.5. Bir hanedan kuran kimselerin çocuklarına gevşek davranmasının nedeni nedir?

Y.5. Çünkü çocuklarının gelecekte yalnız soylarını değil, görevlerini de sürdürüleceğini düşünmekte, onları hem çocukları hem yapıtları olarak görmektedirler.

S.6. “Bilge oğul babasının yüz akı, hayırsız oğul da anasının yüz karasıdır.” sözüyle ne anlatılmak istenmiştir? Bir erkek çocuğunun iyi yönlerinin babaya, kötü yönlerinin anneye yüklenmesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bir çocuğun gururlandırıcı veya utandırıcı davranışlarda bulunmasında daha çok kim sorumludur veya anne-baba bu davranışlarda eşit sorumluluğa mı sahiptir? (**Amaç:** Tartışmalarda Demokratik Toplumun İlkelerine Saygılı Olmayı Alışkanlık Haline Getiriş)

Y.6.

Bir çocuğun iyi yönlerinin babaya, kötü yönlerinin anneye yüklenmesi doğrudur/ doğru değildir. Çünkü

Bence bir çocuğun davranışında (anne/ baba veya her ikisi de) etkilidir. Çünkü.....

.....

.....

.....

S.7. Yazara göre büyük, küçük ve ortanca çocuklara anne babaların bakış açısı nasıldır? Siz, ailenin kaçınıcı çocuğusunuz? Peki, sizin evde büyük-küçük-ortanca ayrımı var mı?

Y.7. Yazar, büyüklerin her zaman ilgi gördüğünü, küçüklerin şımartıldığını, ortancaların ise en hayırlı evlat olmalarına karşın unutulmuş gibi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca küçük kardeşlerin çoğunlukla talihli olduğunu da belirtmektedir...

S.8. Sizce çocuklar arasında ayırım yapmak doğru mudur? Peki, ayırım yapan ailelerin gerekçeleri neler olabilir?

Y.8.

Çocuklar arasında ayırım yapmak

.....

.....

S.9. Çocukların para istekleri karşısında ailenin yanlış tutumu ile ilgili yazarın düşüncesi nedir? Siz buna katılıyor musunuz?

Y.9. Yazar, ailenin eli sıkı davranmasıyla çocuğun bayağı, dalavereci olabileceğini ve bir gün bolluğa düşüklerinde de savurgan olabileceğini öne sürmektedir.

Evet, katılıyorum.....

Hayır, katılmıyorum.....

Kısmen katılıyorum.....

S.10. Yazar, çocukların meslek edinmesi ile ilgili ne düşünmektedir? Peki, sizin anne-babanızın meslek seçimi konusundaki tutumu nedir?

Y.10. Yazar, çocukların en iyi küçükken yönlendirilebileceğini, bu nedenle çocuğun ne öğrenip nasıl yetişeceğini zamanında kararlaştırılması gerektiğini belirtmektedir.

Meslek seçimimde ailem.....
.....
.....

S.11. Metinde yazarın vurguladığı ana düşünce nedir?

Y.11. Metinde yazar, anne babaların çocuklara ayrımcılık yapmaması; para konusunda değil, saygı konusunda sıkı davranması ve onları mesleğe erken yaşta yönlendirmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

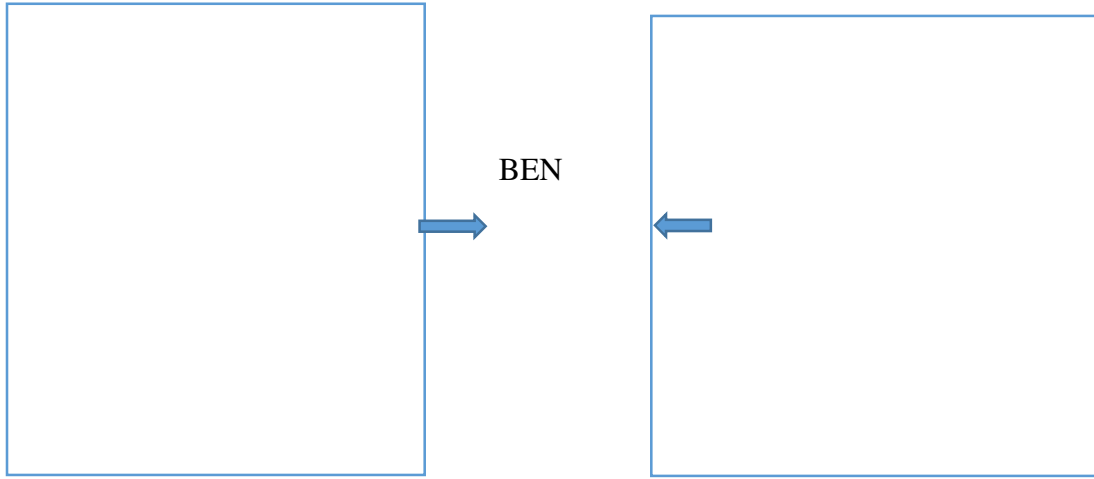
S.12. Aşağıda yargı bildiren tümceler yer almaktadır. Bunlardan hangisi metnin yardımcı düşüncesi olamaz?

- Anne-babalar, genelde sevinç ve üzüntülerini çocuklarıyla paylaşamaz veya paylaşmak istemezler.
- Yalnız olan insanlar, ruhlarından bir izi geleceğe bırakmak ve onunla anılmak isterler.
- Anne-babalar özellikle de anneler, çocukları arasında yersiz bir biçimde eşitlikten uzak bir davranışa bürünebilmektedirler.
- Çocukların parayı kullanma konusunda aileleri tarafından bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- İtalyanlar için kalıtım derecesi önemlidir ve kendi bedenlerinden çıkan çocukların benzerlik oranları arttıkça bu çocuklara daha çok düşkün olmaktadır.

S.13. Öğretmenin, metinde geçen “..kalıtımın derecesine göre zaman zaman bir yeğenin amcasına ya da başka bir akrabaya benzerliğinin ana babasına benzerliğinden daha büyük olduğunu görürüz.” tümcesinden yola çıkarak “Aranızda amca, hala, teyze, dede gibi anne-babası dışındakilere benzeyen var mı?” diye sorması ve ardından öğrencilerin fiziksel-kişilik özellikleri açısından aile bireyelerine olan benzerlikleri-farklılıklarını belirlemelerini istemesi.

FİZİKSEL BENZERLİKLERİM

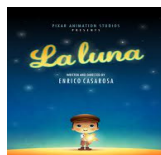
KİŞİLİK BENZERLİKLERİM

ARA ÖZET: Okuduğumuz metni tam ve doğru olarak anlayabilmemizin göstergesi; metnin konusunu, ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirleyebilmemiz, metni kendi tümcelerimizle özetleyebilmemiz ve metnin içeriği-başlık arasındaki ilişkiyi sorgulayabilmemizle ilişkilidir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şimdi de sizinle bir kısa film izleyeceğiz.” demesi ve filmi izledikten sonra öğrencilerden filmle ilgili üç soru hazırlamalarını istemesi. 15 dakika süre vermesi ve süre bitiminde öğrencilere metinle ilgili sorularını sordurması. Benzer olanların birleştirilmesi ve soruların yanıtlanması.

(“La Luna” adlı kısa film) La Luna.mp4

S.1.....
Y.1.....
S.2.....
Y.2.....
S.3.....
Y.3.....

Öğretmenin etkinlik bittiğinde;

- Sizce babası ve dedesinin çocuğu yönlendirmesindeki amacı ne olabilir?
- Kısa filmdeki baba ve dedenin davranışları, size ailenizdeki herhangi bir kişiyi anımsattı mı?
- Ailenizde size ne yapmanız gerektiği konusunda yönlendirmeler oluyor mu? Sizin bu durum karşısında tepkiniz nasıl oluyor? Bir başka deyişle büyüklerin yönlendirmesini olumlu mu yoksa olumsuz mu karşılıyorsunuz?

Öğretmenin, “Bazen de çocuklar, anne ya da babalarının belirli davranışlarını veya özelliklerini değiştirmek istemektedir. Sizin anne ya da babanızın değiştirmesini istediğiniz bir yönü oldu mu?” sorusunu yöneltmesi, en az üç öğrenciye söz vermesi. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik)

Etkinlik:

1. Öğretmenin sınıfı iki kümeye ayırması. Her bir kümenin aile ile ilgili bir bulmaca hazırlamasını istemesi ve uygulamayı başlatması. Bu uygulamada soruları iki biçimde sormalarını istemesi. Bunlardan ilki aile ile ilgili kavramları sormak, diğeri aile ile ilgili atasözlerini tamamlamak.

Soldan sağa (aile ile ilgili kavramlar):

Amcamın tek erkek kardeşi benim neyim olur? (Babam)

Annemin eltisinin kocasının annesi benim neyim olur? (Babaannem)

Babamın baldızının çocuğunun tek teyzesi benim neyim olur? (Annem)

Anneannemin kocasının oğlunun eşi benim neyim olur? (Yengem)

Annemin kız kardeşinin çocuğu annemin neyi olur? (Yeğeni)

Dedemin tek gelininin çocuğu benim neyim olur? (Kardeşim)

Anneannemin tek damadının ablasının kocası benim neyim olur? (Eniştem)

Annemin erkek kardeşi babamın neyi olur? (Kayını/ Kayınbiraderi)

Yukarıdan aşağıya (aile ile ilgili atasözleri):

Ana kızınaa..... kurmuş, baht kuramamış. (Taht)

Anasınab..... kızımı al.(Bak)

Analıc....., kınalı (Kuzu)

Baba oğluna bird..... bağışlamış, oğul babaya bire..... üzüm vermemiş. (Bağ, salkım)

Kızını dövmeyenf.....ini döver. (Diz)

Otu çek,g.....üne bak. (Kök)

1		d				8					
						4					
5			7								e
	a								c	f	
2		b									
					g						
3					6						

2. Öğretmenin sınıfı iki kümeye ayırması.

Birinci küme: Erkek çocuk elinde karnesi ile oturma odasında dolaşıp duruyor. Anne ise mutfakta yemek hazırlıkları yapıyor.

Erkek çocuğun amacı: Karnesine velisi olan annesinin imzası gerekli ancak sanat eğitimiyle ilgili derslerin dışında bütün dersleri kötü. Sanat eğitimiyle ilgili derslerin tümü pekiyi. Gelecekte sanatçı olmak istediği için kötü notlarını önemsemiyor.

Annenin amacı: Oğlunun karnesini göreceği için çok heyecanlı. Onun bütün derslerindeki notlarının çok iyi olduğuna inanıyor. Ortaokuldan sonra onu kendi mezun olduğu liseye göndermek istiyor.

İkinci küme: Kız çocuk ve babası eve bir köpek alma konusunda konuşuyorlar.

Kız çocuğun amacı: Köpek alırlarsa ona çok iyi bakacağı konusunda babasına söz veriyor.

Babanın amacı: Evin içinde köpek istemiyor. Kızının bütün söylediklerine karşı çıkıyor.

Öğretmenin öğrencilere hazırlık için gereken süreyi vermesi. Kümelerin canlandırmalarını sırasıyla izlemesi. Canlandırmalar bittiğinde öğrencilere neler duyumsadıkları ve düşündüklerini sorması. Değişik görüşler için sınıfa teşekkür etmesi.

Tülay Üstündağ- Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü, ss.77- 78.

Ardından öğretmenin “Yavuz Adında Bir Çocuk” adlı metni, kurallara uygun olarak sesli okuması. Daha sonra metni, öğrencilere sessiz okuma yaptırması, sınıfta dolaşarak sessiz okuma kurallarına uymayanları uyarması, hataları düzeltmesi. Sessiz okumanın ardından en az üç öğrenciye sesli olarak okutması, sesli okuma ilkelerini yerine getirenlere pekiştireç vermesi, ilkelere uymayanları anında düzeltmesi.

Yavuz Adında Bir Çocuk

Suratı neden böyle asık? Oysa sınıfın en güleç çocuğu, en güzel fıkra anlatanı odur. Peki, sınıfta en çok gülen kimdir? Yavuz’la Ahmet. Hem çok gülerler hem çok iyi arkadaşlırlar.

Çok iyi bir çocuktur Yavuz. Yumuşak başlı, uysal, biraz da içine dönük mü dense acaba? Çünkü kavgaya gürültüye hiç gelemiyor. Ne zaman annesiyle babası birbirlerine terslenseler, biraz sertçe bir tartışmaya girseler –bazen bağırıp çağırırlar bile- hemen rengi solar. Zaten ince uzun, esmer bir çocuk. Kara sarı oluverir. Dudakları beyazlaşır. Anında ortadan yok olur. Evin en uzak, en kuytu köşesini bulur, sığınır. Bir bakarsınız resim yapıyor. Sevinince de, üzülünce de resim yapar. En çok at resmi. Ta ufka dek uzanan, yemyeşil, güneşli çayırlarda, bomboş kıraç topraklarda koşan atlar. Atı çok sever. Bir de ağaç. Ağaçlara hiç dayanamaz. Yolda yürürken durur, başını kaldırır, dalları gökyüzüne uzanan ağaçları seyreder.

“Abiii bi bi,abi bi...” Bu Müge. Her çocuk “anne” diye uzanır, bu “abi” diye. Evde hep gülüşülür onun bu “abiiii” diye uyanışına. Küçük bir kız o. Kız bebecik. Daha

iki yaşında. Yavuz ona bayılıyor. O da Yavuz'a. Abisi onu kucagina alınca hemen kollarını boynuna dolayıp tükürüklü bir öpücük vermek için ağzını yanına bastırıyor. Yanağı ıslanınca Yavuz gıdıklanıyor. Başlıyor "ayayayayay" diye gülmeye. O güldükçe Müge sevincinden tekmeler atıyor. O abisinin tam tersi. Annesine benzemek bu kadar olur. Onun gibi, gülünce bunun da yanakları çukurlaşıyor, ela gözleri kısılp bir çizgi oluyor. Çok güzel bir bebek.

İki kardeş şimdi karınlarını doyuracaklar. Yavuz küçük bir tabağa üç dört tane bisküvi ufalıyor. Üzerine muzlu süt dökcek. Bisküvileri kaşığın tersiyle ezip Müge'ye yedirecek. Müge, sandalyesinde oturmuş, gözlerini açmış, dikkatle abisini izliyor. Yavuz ona bakınca bebek sesleriyle gülip ellerini çırpıyor. Yavuz da gülüyor. O hep güler zaten. Neşeli denemez. O başka bir şey. Ama güler yüzlü bir çocuk. İnsan rahatlar onun yüzüne bakınca. Bu öyle kolayca anlatılamaz ki. Bu gizli bir kıvanç, bir rahatlık duygusudur.

Peki, Yavuz ne yiyecek? Of of of! Anlatmalara sığmaz bir şey onun yediği. Bir ekmeğin yarısı! Ekmek ortadan ikiye ayrılacak, arasına Allah ne verdiyse doldurulacak.

Yavuz böyle koca bir ekmek hazırlayınca kendine, annesi çok güler. "Oğlum afiyet olsun ama boşan da semerini ye. Ne bu ekmek böyle?" der. Babası karşı çıkar:

"Sen ergenlik çağı nedir, bilir misin? Afi kafi yedirir insana. Biz abimle bir oturuşta bir güveç yedik. Yanında da iki kiloya yakın ekmek. Ne diyorsun sen! Ye oğlum ye. Sizin yaşınızda yemekten zarar gelmez. Sonra düşünürüz."

Oooh! Bu kez ekmek çok güzel oldu doğrusu. Haydi bakalım balkona. Gelsin bir de ıslık. Abi ıslık çalınca Müge ne yapar? Küçük, fıkırtılı çığlıklar, gülcükler içinde, o da kendince bir şarkı tutturur. Ay bu Müge'ye bayılıyor abisi!

Peki, annesi ne yapıyor? Neler yapmıyor ki! Bundan faydalanmayı, Allah için çok iyi biliyor. Diyelim, arkadaşlarına gidecek ya da komşu çaya çağırırdı. Çocukla gitse olmaz. N'apsın? Gitmesin mi yani? Akşama kadar yemektir, çamaşırdır, ütiydü... Yoooo, öyle çok temiz, titiz, derli toplu olduğu söylenemez Yavuz'un annesinin. Hatta oldukça dağınık. Ne var ki pis değil. Sadece iş yapmayı çok fazla sevmiyor. Haftadan haftaya gelen Nazire Hanım olmasa ev çalmadan oynayacak. Gazeteler, çocuğun oyuncakları, çorapları, hırkaları yerlerde. Dolapların için tikiş mikiş. Yıkanmış çamaşırlar haftalarca sepetin içinde, kül tablaları hep dolu, masanın üzeri karmakarışık, yataklar dağınık... Anlatmamak daha iyi. Peki gün boyu ne yapar Yavuz'un annesi? Sigara içer, telefonla konuşur. Çok neşelidir. Basar kahkahayı. Kocasını, Yavuz'u, Müge'yi çok sever. Ama giyinip kuşanmayı, süslenmeyi de seviyor. Gezmeyi? Onu da. Gezmeye bayılır. Zaten evin işi bitecek gibi, yetişilecek gibi değil. Bunu da hesaba katmak gerek. Günde üç öğün

yemek, bulaşık, çarşı pazar falan... Bunu bir de Yavuz'un babası anlasa. Anlasa da ikide bir öyle bağırp durmasa. Neyse ki annesi tasa etmiyor. O da ona bağırıveriyor. Bu kavgaları hiç sevmiyor Yavuz, hiç! Evet, ne denmişti? Haa, komşu çaya çağırıyor. Cankurtaran kim? İşte:

“Yavuuuuuuuz! Canuum! Bak bu seni istiyor. Durmuyor. Abi diye tutturdu.” İşte bu kadar. Yavuz gülerken gelir. Kardeşini kucağına alır. Öpe seve kendi odasına götürür. O da daha abisini görür görmez ağlamayı bırakır, yanaklarında gözyaşları dizi dizi, gülmeye başlar. Bir de el çırpar. En büyük sevinç göstergesidir onun.

Müge'nin karnı doydu. Oyuncaklarının arasında, abisinin yanında, keyfi yerinde. Bir şarkı, bir kıyamet. Yavuz da koca bir bardak çay doldurdu. Ekmeği de hazır. İşler yolunda. Peki, ama ya şu tarih ödevi ne olacak? Günün tadı kaçırıyor? İğne batmış gibi oluyor içinde bir yere. Evde bir sürü kitap var. Hiçbiri onun işine yaramaz. Hep romanlar. Çoğu polisiye roman zaten. Aşk romanları falan... Hiç ansiklopedi yok. Tarih kitabı yok. Şimdi ödevini nasıl hazırlayacak bu Yavuz? Acaba Ahmetlere yollar mı annesi? Çok da meraklıdır. Çocuklarını gözünün önünden ayırmak istemez. Gittiği yerden kırk kez telefon eder. İşte telefon! Yavuz koşuyor.

“Alo! Yavuzcum, oğlusunu, merhaba. Nasılsın?”

“İyiyim. Anne...”

“Canım, kardeşin uyandı mı?”

“Mamasını da yedi. Anne, Müge çişini söylüyor artık. Vallahi. Yüznumaraya oturttum, etti. Anne...”

“Ciddi misin? Ay, bayıldım. Canım, bak ben biraz geç...”

“Anne yau, dinlesene beni. Benim tarih ödevim var. Ansiklopedi lazım bana.”

“Babana telefon et, getirsin akşama.”

“Ohoooo, babam akşam taa kaçta gelir. Ya getirir ya getirmez. Olmaz. Olmaz diyorum. Yahu, bu ödevden yüksek not alıp kurtarmam... Anne dinlesene, bir ansiklopedi yok evde. Tarih kitabı yok. Ben nereden bakıp ödevimi yapacağım? Yaaa! Ben akşama Ahmetlere gideyim. Onun annesi çalıştıracakmış.”

“Yooo, ben tanımadığım yere yollayamam. Nerede oturuyor Ahmetler?”

“Yakın bize. Sümbül Efendi Sokağı'nda. Fikriye halamın orada. Onlar tanıyorlar Fikriye halamı. Eniştemle Ahmet'in annesi aynı bakanlıkta çalışıyorlar. Tarihten bu sefer bir kırık alırsam...”

“Peki. Dur bakalım, düşünürüz bir şey. Ben biraz sonra geleceğim.”

“Hemen gelirim diye gittin ama. Ben biliyordum böyle olacağını. Söz mü?”

“Tamam, canım. Geleceğim dedim ya.”

“Söz mü ama?”

“Ne söz mü?”

“Gidecek miyim Ahmetlere?”

“Olur, gidersin. Ben halanla konuşurum.”

“Söz ama.”

“Tamam, söz.”

“Yaşasın!”

Yavuz, annesine “Yaşasın” diyor ama bu sözcük, içinde “Yaşasuuun” diye çınlayıp yankılanıyor. Birden hafifliyor Yavuz. İçini dışını ışık kaplamış gibi oluyor. Rahatlıyor. Seviniyor. Annesi gülüyor. “Gelirken sana ne getireyim?” diye soruyor. Sormasın mı? Yavuz kardeşine bakmasa, o böyle gezebilir mi? Yavuz çikolata istiyor...

Bunlar iyi de başka bir şey var. Bunu yalnız Yavuz biliyor. Kimseye de söylemiyor. Herkes anlamaz çünkü. Şu “yaşasın” var ya, o, Yavuz’un sevinçli bağırısından koptuğu gibi, fırlayıp Yavuz’un yaptığı resimlerdeki atlardan birine biniyor. Atı hafifçe mahmuzluyor. At, önce bir silkeleniyor, belli belirsiz bir kişniyor, sonra adı bilinmeyen kırlardan, adı bilinmeyen yüce dağlara doğru uçuyor... Öyle bir uçuyor ki güzelliği anlatılamaz. Çın çın ötüyor evren: Yaşasuuun!

Nezihe Meriç- Dur Dünya Çocukları Bekle, ss. 39-48.

Öğretmen metnin özünü yitirmeden kendi tümceleriyle yazıyla özetlemelerini ister. Bunun için “Metinde geçen kişiler kimlerdir? Metnin giriş bölümünde ne üzerinde durulmaktadır? Metnin gelişme bölümünde betimleme, karşılaştırmalardan yararlanılmış mı? Gelişme bölümünde neler üzerinde durulmuş? Öykü nasıl sonlandırılmış?” sorularına yanıt aranır. Ayrıca “Özetlemeye Yönelik Öz Değerlendirme Ölçeği”nde yararlanılır. Eğer yanıtlar “Hayır” ya da “Kısmen” ise eksiklikler tamamlanır ve düzeltilir.

	Evet	Kısmen	Hayır
Özet metnin bütünlüğünü ve bağlantılı olmasını sağlamak için tümceler arasında uygun bağlaçlar kullandım mı?			
Özet metinde önemsiz bilgiyi eledim mi?			
Özgün metindeki örneklere değindim mi?			

Özet metne konuyla ilgili düşüncelerimi de kattım mı?

Özgün metindeki ayrıntıları da özetledim mi?

Özgün metni tamamen anlayabilmek için metnin tamamını okudum mu?

Özgün metindeki önemli tümcelerın altını çizdim mi?

Özet metni kendi sözcüklerimle mi yazdım?

Özet metni uygun uzunlukta yazmaya dikkat ettim mi?

Özet yazarken özgün metinden notlar aldım mı?

Özet metni yazarken özgün metnin yapısını dikkate aldım mı?

Bu çalışma için 20 dakikalık bir süre verilir. Özetleme planına uymayan öğrenciler uyarılır, yanlışlar düzeltilir; metnin anlatım bütünlüğünü bozmadan yapılan başarılı özetlemelere pekiştirme verilir.

Ardından “Ana Babalarla Çocukların Üstüne” adlı metinle “Yavuz Adında Bir Çocuk” adlı metindeki ortak anahtar sözcükleri belirlemelerini istemesi.

Ana Babalarla Çocukların Üstüne

Anahtar Sözcükler

Yavuz Adında Bir Çocuk

Anahtar Sözcükler

Ortak Anahtar Sözcükler:

ARA ÖZET: Bir metni özetleyebilmemiz, metni anladığımızın en iyi göstergesidir. Ancak özetleme sırasında planlı olmakta, yineleme yapmamakta, özgün metindeki önemli yönleri öne çıkarmakta yarar var.

ARA GEÇİŞ: Bir metnin anahtar sözcükleri, başka bir metinde de işlevsel olabilir. Ancak önemli olan aynı anahtar kavramların birbirinden farklı türdeki metinlerde nasıl ele alındığıdır.

1. Yazılı anlatım türleri, genel olarak iki öbekte ele alınır. Kurgulayıcı (yazınsal) metinler, kullanmalık (öğretici) metinler. Kurgulayıcı metinler, yazarın yaşamı ve dili kurgulayarak ortaya koyduğu metinlerdir. Bilgi, haber iletme amacı taşıyan metinlere ise kullanmalık/ bilgilendirici metinler denir. (Adalı, 2009:221).

Kurgulayıcı Metinler (Yazınsal)

Öykü,
Şiir,
Tiyatro,
Roman,
Masal,
Söylence (efsane),
Koşuk (destan).

Kullanmalık Metinler (Öğretici)

a. Gerçek Yaşama Bağlı Türler
Günlük,
Mektup,
Anı,
Yaşamöyküsü (Biyografi),
Özyaşamöyküsü (Otobiyografi),
Gezi Yazısı,
Röportaj,
Haber Yazısı,
Reklam Metni.
b. Düşünce- Bilgi Ağırlıklı Türler
Makale,
Köşe Yazısı (Fıkra),
Deneme,
Eleştiri.

2. Yazınsal ve öğretici metinleri birbirinden ayıran belirgin özellikleri vardır. Bu özellikler sayesinde okuduğumuz bir metnin hangi türe girdiğini kolaylıkla belirleyebiliriz.

Yazınsal Metinler	Öğretici Metinler
Yazar, değişmeceli, eğretilmeli anlamlardan sıklıkla yararlanır.	Yazar, genellikle sözcüklerin herkesçe paylaşılan somut anlamlarından yararlanır.

Metinlerdeki anlatılanlar gerçeklerin tam bir yansıtımı değil, gerçekliğin yeniden üretilmesi ile ilgilidir.	Metinlerde anlatılanlar gerçek yaşamdaki nesnelere, varlıklar, durumlar, olaylar, olgularla ilgilidir.
Yazarın düş gücüyle kurgulanmış kurmaca bir evren sunar.	Hayal gücünün payı yok gibidir.
Betimlemeye ve öykülemeye dayanan anlatım biçimi ağır basar.	Mantık ölçüsü içinde gelişen ve açıklamaya dayanan anlatım biçimi ağır basar.
Öncelikle çok yönlü kavramsal bir söylem kullanılmaktadır. Dolayısıyla anlamı doğrudan okura vermemeyi, iletiyi okurun sezmesini amaçlamaktadır.	Öncelikle bir anlamı, özü doğrudan ve kestirme bir söylemle anlatmayı amaçlamaktadır.
Dil, bilgi iletme ya da öğretme amacıyla kullanılmaz. Değişmeceli, eğretilmeli kullanımlar içererek günlük dilin söz değerlerinin anlam sınırlarını genişletir.	Dil, duygusal ve çağrışımsal bir nitelik taşımaz. Bunun için anlamsal çokdeğerlilik söz konusu değildir.
Sözcükler, gündelik dilin herkesçe bilinen, paylaşılan alışılmış anlamlarıyla kullanılmaz.	Gündelik dilin söz değerlerine dayanır.
Verilmek istenen ileti, kanıtlanamaz, iletinin yanlışlığı ya da doğruluğu tartışılmaz.	Öne sürülenlerin ya da anlatılanların yanlışlığı, doğruluğu tartışılabilir. Düşünce yazıları, bu türdendir.

Öğretmenin, “Şimdi de okuduğunuz iki metinden yola çıkarak hangisinin yazınsal, hangisinin öğretici metin olduğunu belirlemenizi istiyorum.” demesi, ardından nedenleriyle birlikte açıklaması için en az beş öğrenciye söz vermesi, doğru belirlemeleri yapanlara pekiştireç vermesi. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme)

Ardından öğretmenin “Ana Babalarla Çocukların Üstüne” adlı metinle ilgili şu soruları sorması;

- Metin, öğretici nitelik taşıyor mu?
- Yazar, konu seçiminde özgürce davranmış mı?
- Metin, öznel düşüncelere mi dayanıyor?
- Yazar, öğretiler, bilgiler, bilimsel düşünceler, belge veya tanıklıklardan yararlanıyor mu?
- Yazar, bilgiyi bilimsel bir gerçeklik olarak değil, kesinlemeden, kendi kişisel görüşlerini, düşüncelerini, duygularını anlatmak için mi kullanıyor?

- Kendi kişisel duygu ve düşüncelerini, konuşma havası içinde mi ele alıyor?
- Okurun, bazen ona katılmasına bazen de ona karşı çıkmasına olanak tanıyor mu?

Bu sorulara verdiğimiz “evet” yanıtı ile şu sonuca ulaşabiliriz: Okuduğumuz bu metnin türü “deneme”dir.” demesi.

Ardından, öğretmenin “Yavuz Adında Bir Çocuk” metninin türünü sorması, doğru yanıt verenlere pekiştireç vermesi, yanlış yanıt verenleri ise gerekçesiyle birlikte anında düzeltmesi.

ARA ÖZET: Yazınsal metinler, dilin en yetkin kullanım örneklerini yansıtırken öğretici metinler, gerçeği yansıtır. Dolayısıyla her iki türdeki metinleri okurken okurun alımlama sorumluluğu birbirinden farklıdır. Bu nedenle metin türlerinin temel taşlarını bilmek, iyi bir okur olmanın bir gereğidir.

ARA GEÇİŞ: Dili yetkin bir biçimde kullanılabilmek, yalnızca iyi bir okur olmayı değil; aynı zamanda sözlü ve yazılı olarak bireyin kendini ustalıklı anlatabilmesini de gerektirir. Şimdi sizin de yakından tanıdığınız ve çok sevdiğiniz bir insanın fiziksel ve ruhsal özelliklerini 30 dakika içinde yazıyla anlatmanızı istiyorum.

Yazma çalışmasında tanıtacağınız kişinin kim olduğunu, sizinle olan ilişkisini (anne, baba,...) belirterek onun genel görünüşü ile ilgili kısaca bilgi vermeyi, fiziksel özelliklerinde öne çıkanlar ile ilgili açıklamalar yapmayı; daha sonra onun iç dünyasını ve nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu ve bu kişiyi neden sevip sevmediğinizi nedenleriyle birlikte açıklamayı unutmayınız.

Yazma çalışmanızda yazma ile ilgili ilkeleri göz önünde bulundurunuz. (**Amaç:** Düzeyine uygun bir konuyu, anlatı/düşünce türlerinden biriyle ilkelere uygun olarak istenilen sürede yazıyla açıklayabilme)

SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Okuduğumuzu anlamak, metnin türsel özelliklerini ve temel yapı taşları olan ana düşüncesini, yardımcı düşüncelerini ve anahtar sözcüklerini bulabilmemizle doğrudan ilişkilidir. Ayrıca anadilimizi ustalıklı kullanabilmemiz; doğru anlamayı ve düzgün anlatmayı gerektirir. Bu nedenle anlayarak okumak ve dinlemek, dilimizin yapısını öğrenerek bol bol yazmak gerekir.

TEKRAR GÜDÜLEME: Yazma çalışmasında istenilen sürede, plana ve ilkelere uygun olarak en başarılı bir biçimde betimlemeyi yapan öğrenci sınıfça saptanacak ve bu öğrencinin yazısı sınıfın panosuna asılacak.

KAPANIŞ: Öğretmenin aşağıdaki mektubu fotokopi makinesi ile çoğaltarak öğrencilere dağıtması ve öğrencilerin yaşamında önemli bir yere sahip olan bir kişiye mektup yazmalarını istemesi. (Mektup türünün genel özelliklerinin öğrencilere anımsatılması, bu türde göz önünde bulundurulması gereken ilkelerin gözden geçirilmesi.)

Sevgili Anneciğim, Babacığim,

Bütün duygu ve düşüncelerimi dile getirebilseydim, size şunları söylemek isterdim:

Sürekli bir büyüme ve değişme içindeyim. Sizin çocuğunuz olsam da sizden ayrı bir kişilik geliştiriyorum. Beni tanımaya ve anlamaya çalışın.

Deneme ile öğrenirim. Bana ayak uydurmakta güçlük çekebilirsiniz. Oyunda, arkadaşlıkta ve uğraşlarımda özgürlük tanıyın. Beni her yerde, her zaman koruyup kollamayın. Davranışlarımdan sonuçlarını kendim görürsem daha iyi öğrenirim. Bırakın kendi işimi kendim göreyim. Büyüdüğümü başka nasıl anlarım?

Büyümeyi çok istiyorsam da ara sıra yaşımdan küçük davranmaktan kendimi alamıyorum. Bunu önemsemeyin. Ama siz beni şımartmayın. Hep çocuk kalmak isterim sonra. Her istediğimi elde edemeyeceğimi biliyorum. Ancak siz verdikçe almadan edemiyorum. Bana yerli yersiz söz de vermeyin. Sözüünüzü tutmayınca sizlere güvenim azalıyor.

Bana kesin ve kararlı davranmaktan çekinmeyin. Yoldan saptığımı görünce beni sınırlayın. Koyduğunuz kurallar ve yasakların hepsini beğendiğimi söyleyemem. Ancak, hiç kısıtlamayınca ne yapacağımı şaşırıyorum. Tutarsız davrandığınızı görünce hem bocalıyor, hem de bundan yararlanmadan edemiyorum.

Öğütlerinizden çok davranışlarınızdan etkilendiğimi unutmayın. Beni eğitirken ara sıra yanlışlar yapabilirsiniz. Bunları çabuk unuturum. Ancak birbirinize saygı ve sevginizin azaldığını görmek beni yaralar ve sürekli tedirgin eder.

Çok konuşup çok bağırmanın. Yüksek sesle söylenenleri pek duymam. Yumuşak ve kesin sözler bende daha iyi iz bırakır. "Ben senin yaşında iken..." diye başlayan sözleri hep kulak ardına atarım.

Küçük yanlışlarımı büyük suçmuş gibi başıma kakmayın. Bana yanlışlık payı bırakın. Beni, korkutup sindirerek, suçluluk duygusu aşularak uslandırmaya çalışmayın. Yaramazlıklarım için beni kötü çocukmuşum gibi yargılamayın. Yanlış davranışımın üzerinde durup düzeltin. Ceza vermeden önce beni dinleyin. Suçumu aşmadığı sürece cezama katlanabilirim.

Beni dinleyin. Öğrenmeye en yatkın olduğum anlar, soru sorduğum anlardır. Açıklamalarınız kısa ve öz olsun. Beni yeteneklerimin üstünde işlere zorlamayın. Ama başarabileceğim işleri yapmamı bekleyin. Bana güvendiğinizi belli edin. Beni destekleyin; hiç değilse çabamı övün. Beni başkalarıyla karşılaştırmayın; umutsuzluğa kapanırım.

Benden yaşımın üstünde olgunluk beklemeyin. Bütün kuralları birden öğretmeye kalkmayın, bana süre tanıyın. Yüzde yüz dürüst davranmadığımı görünce ürkmeyin. Beni köşeye sıkıştırmayın, yalana sığınmak zorunda kalırım. Sizi çok bunaltsam bile soğukkanlılığınızı yitirmeyin. Kızgınlığınızı haklı görebilirim, ama beni aşağılamayın. Hele başkalarının yanında onurumu kırmayın. Unutmayın ki ben de sizi yabancıların önünde güç durumlara düşürebilirim.

Bana haksızlık ettiğinizi anlayınca açıklamaktan çekinmeyin. Özür dileyişiniz siz olan sevgimi azaltmaz, tersine beni size daha çok yakınlaştırır. Aslında ben sizleri olduğunuzdan daha iyi görüyorum. Bana kendinizi yanlış ve erişilmez göstermeye çabalamayın. Yanıldığınızı görünce üzüntüm büyük olur.

Biliyorum ara sıra sizi üzüyor, belki de düş kırıklığına uğrattıyorum. Bana verdikleriniz yanında benden istediklerinizin çok olmadığını da biliyorum. Yukarıda sıraladığım istekler size çok geldiyse birçoğundan vazgeçebilirim. Yeter ki beni ben olarak seveceğinize olan inancım sarsılmasın.

Benden "örnek çocuk" olmamı istemezseniz ben de sizden kusursuz ana baba olmanızı beklemem. Sevecen ve anlayışlı olmanız bana yeter. Sizin çocuğunuz olarak doğmak elimde değildi. Ama seçme hakkım olsaydı, sizden başka kimsenin çocuğu olmak istemezdim.

Sevgiler...

Çocuğunuz

Atalay Yörükoğlu

Çocuk Ruh Sağlığı

Mektup yazma etkinliğinin sonunda öğretmenin öğrencilere proje ödevi vermesi ve her öğrencinin kitapçıdan seçerek beğendiği üç kitabı tanıtmasını istemesi. Kitapları satın alıp okumaları için üç haftalık bir süre vermesi. Süre bitiminde öğrencilerden tanıtım sırasında kitapların konusunu, öne çıkan karakterlerini, öz bir biçimde ne anlattığını, yazınsal veya öğretici türde mi yazıldığını sözle sunmasını istemesi.

Salık verilen kitaplar:

- Ak, Sevim (2008). *Güneşin Çocukları*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, Sevim (2013). *Saçlarında Soru İşaretleri*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Boyne, John (2014). *Yanlışlıkla Dünyanın Öbür Ucuna Uçan Çocuk*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Cemali, Zeynep (2014). *Ankaralı*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Dayıoğlu, Gülten (2011). *Yeşil Kiraz*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Nöstlinger, Christine (2014). *Kâğıt Uçakla Gizli Gizli Macera*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Stiekel, Bettina (2012). *Çocuklar Soruyor, Nobelliler Cevaplıyor*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖDEV

BENİM ŞARKIM

Olmak istemiyorum
 Öyle olmamı istediğiniz gibi
 Siz olmak istemiyorum
 Öyle olmamı istediğiniz gibi
 Sizin gibi olmak istemiyorum
 Öyle olmamı istediğiniz gibi
 Sizin olduğunuz gibi olmak istemiyorum
 Öyle olmamı istediğiniz gibi
 Olmamı istediğiniz gibi değil

Olmak istediğim gibi olmak istiyorum
Olmamı istediğiniz gibi değil
Olduğum gibi olmak istiyorum
Olmamı istediğiniz gibi değil
Kendim gibi olmak istiyorum
Olmamı istediğiniz gibi değil
Ben, ben olmak istiyorum
Olmamı istediğiniz gibi olmak istemiyorum
Ben olmak istiyorum.

Ernst Jandl (Çev.: Emre Özdil)- Akt. Zehra İpşiroğlu, Yaratıcı Yazma, ss. 169.

Peki, siz kimin gibi olmak istiyorsunuz? Neden?

EK A.2.4. 8. SINIFA YÖNELİK EĞİTİM DURUMLARI
EĞİTİM DURUMU 10

Metnin Adı: Yoksulluk, Ayrılık, Gurbet

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
<p>1. “Yoksulluk, Ayrılık, Gurbet” adlı anı türünde metin</p> <p>2. “Gelmeden Gelmek” adlı şiir</p> <p>3. “Yalnızlık” adlı şiir</p> <p>4. Mani</p> <p>5. Yalnızlık üzerine yazılmış bir makaleden bir kesit</p>	<p>1. “Woman At The Window” (Penceredeki Kadın) adlı resim</p> <p>2. Alessandro Gatto’nun bir karikatürü</p> <p>3. “Üzgün Yaşlı Adam” adlı resim</p>	<p>1. Klasik Müzik (Bach)</p>	<p>1. “Geri’s Game” (Geri’nin Oyunu) adlı kısa film</p> <p>2. “Dönüş” adlı filmde kısa bir kesit</p>

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

YOKSULLUK, AYRILIK, GURBET

Çocukluğum boyunca en çok şu üç sözcüğü duydum: yoksulluk, ayrılık, gurbet. Bir acılık, bir soğukluk bulurum onlarda. Böyleyken ne zaman anılarımı deşsem bu üç sözcükle ilgili olanlar üste çıkar. Şimdi anlatacağım da bunlardan biri.

İkinci Dünya Savaşı'nın sürüp gittiği yıllardı. Doğuda kıtlık vardı. Babalarımız gurbete çıkmıştı. Köyde kalan bizler yarı aç, yarı tok geçiriyorduk günleri. Babalarımızdan, ağabeylerimizden haber bekliyorduk. Çocukken babalarımız, ağabeylerimiz de aynı bekleyişi yaşamışlar. Çünkü bizim oralarda, Eğin'in köylerinde gurbetçilik bir yazgıydı. Kimsenin karşı duramadığı, kıramadığı bir yazgı.

Postacı ayda, kimileyin de iki haftada bir uğrardı köye. Onun geldiği günler işim işti. Gelen mektupları okur, onlara yanıt hazırlardım. O zamanlar ilkokulun dördüneydim. Okumam yazmam çok iyiydi. Arkadaşlarımın hiçbiri benimle boy ölçüşemezdi. Kurşunkalemle yazılmış, çarpık çurpuk yazıları bile su gibi okurdum. Bu yüzden adım "Mektupçu"ya çıkmıştı köyde. Oğluna ya da kocasına mektup yazdıracaklar beni çağırırlardı. Okul defterimin saman sarısı sayfalarına yazardım mektuplarını. Karşılığında cebimi bir yerlerinde sakladıkları kuru dutla, bademle doldururlardı. Pestil verenler, yumurta verenler de olurdu.

İlkokulun dördüneydim ya, bana mektup yazdıran anaların, gelinlerin içini kavuran ateşi sezer gibiydim. Hep bir şeylerden yakınırldı. İçlerinde anlatılmaz bir öfke taşırldı. Sık sık, döne döne, aynı şeyleri yazdırır, aynı şeyleri sorarlardı. Neden mektup yazmıyorlar, niye para yollamıyorlar? Yoksa unuttular mı sılayı? Sesleri bir hoş olurdu söylerken. Kimileyin kinli, sert, kimileyin acılı, yumuşak.

Yazma işi bitince, "Hele bir oku oğul, hele bir oku can!" derlerdi. Okurdum yazdıklarımı. Dinlerken başlarını sallar, içlenirlerdi. Bir de mektupların bitiminde maniler, deyişler yazdırırlardı. İşte beni en çok etkileyen de bunlar olurdu. Onları yazarken, okurken içimde bir burukluk duyardım: Sesim dikenleşir, bulanıklaşır.

Bu deyişli, şiirli mektuplardan birini hiç unutmam. Her şeyi olduğu gibi anımsıyorum. Yağmurlu bir güz akşamıydı. Fatma Gelin'in evine gitmişim. Kocasına mektup yazıyordum. Her zaman olduğu gibi sarı okul defterimden kopardığım sayfalara Fatma Gelin'in söylediklerini aktarıyordum.

İstanbul'daydı kocası. Dört yıl olmuştu evleneli. Evlendikleri yılın içinde gurbetçi olmuştu. Her yıl sılacı olacam (olacağım), geleceğim (geleceğim) diyordu. Gelmiyordu bir

türlü. Yıl yıla artıyordu. Aldatıyor, kandırıyordu besbelli. Artık yeterdi. Dayanacak hali kalmamıştı Fatma Gelin'in. Batsındı parası da, pulu da. Netsin etsin (ne ederse etsin), gelsindi. Dört yılda bir çift öküz, bir evle tarla parası biriktiremediyse bundan sonra da biriktiremezdi. Dayancası (dayanma gücü) tükenmişti. Gelsindi gayrı.

Bunları çabuk çabuk söylüyordu Fatma Gelin. Ben de ağır ağır yazıyordum. Söyledikçe sesinin nasıl acılaştığını duyuyor gibiydim. Çocuktum ama Fatma Gelin'in geçirdiği sarsıntıyı çok iyi anlıyordum. Yüzü al aldı.

Mektubun sonuna gelmişim. "Bitti mi?" dedi. "Bitti" dedim. "Oku da bir dinleyim (dinleyeyim)," dedi. Okudum. Sonra şu iki deyişi yazdırdı. Bugün bile sözcük sözcük anımsıyorum:

İplik eğirmişim kime dokutam (dokutayım)

Ağam deliysen üstün okutam (okutayım)

Bir okka yağ almadan gittin gurbete

Eller yemek pişirir, öldüm kokudan.

Ahirette de İstanbul yok kaçasın

Yalan gerçek defterini açasın

Galata Köprüsü sanıp sıratı

Başın döne cehenneme uçasın.

Son dizeyi, "Başın döne cehenneme uçasın." dizesini söylerken sesi iyiden buruklaştı Fatma Gelin'in. Birden boşandı. Bir yandan da saçlarını okşuyordu. Ne yapacağımı şaşırılmışım. Benim de gözlerim dolu dolu olmuştu.

Uzulca sıvıştım oradan.

Aradan yıllar geçti. Ne zaman ayrılık, gurbet, yoksulluk sözcüklerini duysam çocukluk günlerine dönerim. Fatma Gelin'i, daha doğrusu Fatma Gelinleri anımsarım. Bir de saman sarısı okul defterimin yapraklarına yazdığım o deyişli, şiirli mektupları.

Emin Özdemir

(Ahmet Köklügiller. Türk Yazarlarından Çocukluk Anıları, ss.98-102)

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 8.sınıf

Süre: 10 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Dağlarca, Fazıl Hüsnü. **İçeri Sait Faik.**

Dali, Salvador. **Penceredeki Kadın** adlı resim.

Gogh, Van. **Üzgün Yaşlı Adam** adlı resim.

Kaya, Doğan. **Anonim Halk Şiiri.**

Köklügiller, Ahmet. Türk Yazarlarından Çocukluk Anıları.

Pixar. **Kısa Filmler Koleksiyonu- Bölüm 1** içinde “Geri’s Game” adlı kısa film.

Veli, Orhan. **Bütün Şiirleri.**

Yeni Dünya Müzik. **Classical Greats 2 - Bach.**

Kaynak Kitaplar:

Binyazar, Adnan ve Özdemir, Emin. **Yazma Öğretimi- Yazma Sanatı.**

Duyan, Veli; Çamur Duyan, Gülsüm; Çifçi Gökçearslan Elif vd. **Lisede Okuyan**

Öğrencilerin Yalnızlık Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi.

Kavcar, Cahit; Oğuzkan, Ferhan; Aksoy, Özlem. **Yazılı ve Sözlü Anlatım.**

Özdemir, Emin. **Sözlü Yazılı Anlatım Sanatı- Kompozisyon.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: YOKSULLUK, AYRILIK, GURBET

Ana Nokta: Ders planının “Amaçlar” başlığı altında belirtilen, anlama ve anlatma becerileriyle ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. Metnin duygu, düşünce ve kuruluşunun kavranmasında dinleme ve okuma becerisinin önemi.
- b. Metnin dil ve anlatım özellikleriyle türünün kavratılması.
- c. Tümce bilgisi ve tümce ile ilgili ilkelerin kavratılması.
- d. Yazılı anlatımının ilkelere uygunluğu açısından kendini yargılamanın önemi.

AMAÇLAR

Amaç: *Düzeyine uygun konuşmaları (ilkelere uygun olarak) dinleme becerisi*

Davranışlar:

1. *Dinlemek için uygun bir biçimde oturma*
2. *Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama*
3. *Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme*
4. *Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme*
5. *Konuşmacıya, konuşma sırasında dinlediğini gösterir sözel olmayan tepkiler verme*
6. *Konuşmacı ve dinleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama*
7. *Konuşmacının ya da filmdeki karakterin ileri sürdüğü önemli düşünceleri yakalama (not alma)*
8. *Dikkatini konuşma, film ya da şarkı boyunca sürdürme*
9. *Konunun açıklanmasına katkı sağlayacak düşüncelerini ya da (varsa) konuşmacı tarafından açıklanmayan kısımları özlü biçimde açıklama*

Amaç: *Düzeyine uygun bir metindeki sözcük, deyim, atasözü, özdeyiş, ikileme, tamlama ve terimlerin anlam bilgisi*

Davranışlar:

1. *Bir sözcüğün ya da sözün (deyim, atasözü, özdeyiş, tamlama ve terim) anlamını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*
2. *Verilen bir metinde belirtilen sözcük/ sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: *Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme*

Davranışlar:

1. *Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme*
2. *Metnin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme*
3. *Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma*
4. *Metindeki (varsa) kahraman(lar)ın iç ve dış portresini/portrelerini kendi tümceleriyle yazma/ söyleme*
5. *Metnin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme*
6. *Metnin türünü yazma/ söyleme*

Amaç: *Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi*

Davranışlar:

1. *Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme*
2. *Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoşça giden bir canlılık bulunma*
3. *Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma*

4. Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)

5. Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma

6. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma

7. Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama

8. Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme

9. Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)

10. Metnin tür özelliklerine uygun tonlama yapma

11. Sese, hoşta giden bir renk (kalınlık, incelik) verme

12. Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma

13. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama

14. Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama

15. Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okuma

16. Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düşmeme

17. Zaman zaman dinleyicilere bakarak dinleyicilerin ilgisini canlı tutma (göz iletişiminde bulunma)

Amaç: Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme

2. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme

3. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama

4. Gereksiz duraklamalar yapmama

5. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme

6. Sözüün gelişinden anlamı çıkarma

7. Okuma hızını, okumanın amacına göre ayarlama

8. Okuma hızını, okunan metnin özelliğine göre ayarlama

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme

Davranışlar:

1. Konuşmayı yapmak için bulunduğu yerde (sahne, kürsü, tahta önü) ölçülü ve rahat olma
2. Derin, sık, çabuk, düzenli, sinirlenmeden ve gürültüsüz biçimde soluk alma
3. Konuşurken burundan soluk alma (bedensel bir özür ya da konuşmanın gerektirdiği özel durumlar dışında)
4. Konuşurken göğüs boşluğundan ve diyaframdan soluk alma
5. Konuşurken soluk vermeyi iyi ayarlama (birden soluk vermeme vb.)
6. Soluk alırken konuşmama
7. Sesi, dinleyicilerin duyabileceği biçimde ayarlama
8. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyleme, boğumlama (telaffuz etme)
9. Sözcük ve tümceleri anlamına göre vurgulama (sözcük ve tümcelerin anlam ve duygu yükünü sesle ayarlama)
10. Konuya ve konuşmanın düzeyine uygun bir tonla (ağırbaşlı, neşeli, duygulu, saygılı vb.) konuşma
11. Konuşmanın akışını bozacak duraksamalar yapmama
12. Konuşma akışını anlama göre ayarlama
13. Dinleyicilerle göz iletişimi kurma
14. Söz, jest, mimik uyumunu sağlayarak konuşma
15. Tekrarlara yer vermeden konuşma
16. Konuşmada ağızlara ve argo söyleyişlere yer vermeme
17. Konuşurken “ıhlama” yapmama (gereksiz sesler çıkarmama)
18. Konuşmayı “ortak dil” in söyleyiş özelliklerine uygun olarak yapma

Amaç: Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya isteklilik

Davranışlar:

1. Yeni duyduğu (öğrendiği) sözcükleri doğru ve yerinde kullanmaya çalışma

2. *Konuşmaya dayalı etkinliklerde, düşüncelerini açıklamak için söz isteme*
3. *Deyim ve atasözlerini belirttiği anlamlara göre yerinde kullanma*
4. *Konuşmalarındaki hataları işaret edildiğinde, bunu olumlu ve hoşgörüyle karşılama*
5. *Konuşma hatalarını öneriler doğrultusunda düzeltme ve aynı hataları yinelememe*
6. *Küme ve sınıf tartışmalarına isteklice katılma*
7. *Düzeyine uygun şiirleri, doğru anlamlandırarak biçimde isteğiyle okuma*

Amaç: *Sözlü ve yazılı anlatımının ilkelere uygunluğu konusunda kendini yargılamada kararlı oluş*

Davranışlar:

1. *Sözlü ve yazılı anlatımının ilkelere uygunluğunu eleştirmesi için başkalarına başvurma*
2. *Bu eleştirileri kızmadan sonuna kadar dinleme*
3. *Bu eleştirilere her zaman teşekkür etme*
4. *Kendini eleştirenlere kızmama, darılmama*
5. *Kendi anlatımının ilkelere uygunluğunu gerekçe göstererek yazma/ söyleme*
6. *Yapılan eleştirilere göre gerekiyorsa anlatımında değişiklik yapma*

Amaç: *Türkçe tümce bilgisi*

Davranışlar:

1. *Tümce çeşitlerini yazma/ söyleme*
2. *Öğelerin dizilişine göre tümce çeşitlerini ve özelliklerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: *Tümce ile ilgili ilkeleri (bilgiyi) uygulayabilme*

Davranışlar:

1. *Verilen bir tümcenin çeşidini (hangi çeşit tümce olduğunu) bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*
2. *İstenilen çeşitte tümce yazma/ söyleme ya da verilenler arasından istenilen çeşitteki tümceyi bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*
3. *Verilen sözcüklerden anlamlı/ kurallı bir bütün oluşturma*

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, aşağıdaki resmi göstererek “ Sizce bu kız nereye bakıyor ve kimi bekliyor olabilir?” diye soru sorması. Ardından “Sizin de gelmesini beklediğiniz bir yakınınız var mı?” diyerek öğrencilerin dikkatini işlenecek metnin içeriğine çekmesi. Düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere

pekiştireç vermesi.

Salvador Dalí- Penceredeki Kadın

(Haydaroğlu, Mine (Yay. Haz.) - *Dalı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, ss.51)

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe dersinde tümcenin özellikleriyle ilgili bilgi edinecek ve öğelerin dizilişine göre tümcenin türlerinin neler olduğunu öğreneceksiniz. Konuşurken ve yazarken tümcenin özelliklerini göz önünde bulundurursanız anlatımınız daha da güçlenir. Anlatımınız güçlenince de hem derslerinizde hem de ileriki yaşamınızda daha başarılı olursunuz.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Söz konusu bilgi ve becerileri kazanabilmeniz için, bu dersimizde, ‘Yoksulluk, Ayrılık, Gurbet’ başlıklı metni işlemeye başlayacağız. Metnin işleneceği derslerin sonunda, öğrendiğiniz yeni sözcükleri ve tümcenin yapısıyla

ilgili bilgileri yazılı ve sözlü anlatımınızda doğru bir biçimde kullanabileceksiniz” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “ Şimdi ‘Yoksulluk, Ayrılık, Gurbet’ adlı metni birlikte incelemeye çalışacağız.” demesi ve öğrencilerin arkaya yaslanmalarını isteyip aşağıdaki etkinlikleri sırayla yerine getirmesi:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Metnin sessiz olarak kurallara uygun biçimiyle öğrencilere okutulması,
2. Öğretmenin, öğrencilerden dinleme ile ilgili ilkeleri uygulamalarını istemesi,
3. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde sesli olarak okuması (Bach’ın

02 The Prelude in C w-Ave Maria from the Well-Tempered Clavier.wma

adlı parçası

eşliğinde),

4. Öğretmenin, okuma sırasında, öğrencilerin, metni dikkatle dinleyip dinlemediklerini gözleriyle sürekli denetlemesi.

5. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde bir süre okuduktan sonra, anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde değişik 3 öğrenciye sesli olarak okutması; vurgu ve tonlama açısından başarılı okuyan öğrencilere pekiştireç vermesi, okumada düşülen hataları düzeltmesi.

6. Metni en az üç öğrenciye, kendi tümceleriyle sözlü olarak özetletmesi, konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışları düzeltmesi, başarılı özetleme yapanlara pekiştireç vermesi.

7. Öğrencilerden, metinde geçen anlamını bilmedikleri söz, sözcük, ikileme ve deyimlerin anlamlarını metnin bağlamından çıkarmalarını istemesi.

8. Öğrencilere, “Şimdi size metnin duygu ve düşünce yapısıyla ilgili sorular soracağım; beni dikkatle dinleyiniz.” demesi. Aşağıdaki her soru için 3 ya da 5 öğrenciye söz vermesi. Konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, gerekirse düzeltme yapması.

SORULAR VE YANITLAR

S.1. Yazarın çocukluğu boyunca en çok duyduğu üç sözcük nedir? Bu sözcüklerin yazarda bıraktığı etki nedir?

Y.1. Yazarın çocukluğu boyunca en çok duyduğu üç sözcük; yoksulluk, ayrılık ve gurbettir. Bu sözcükler, yazarda bir acılık ve soğukluk hissi vermektedir.

S.2. Yazar, hangi yıllardaki durumu ele alıyor? Bu yıllarda, yazarın köyünün yazgısı neydi?

Y.2. Yazar, İkinci Dünya Savaşı'nın sürüp gittiği yılları ele almaktadır. Bu yıllarda doğuda kıtlık vardı ve yazarın köyündeki insanlar, yarı aç, yarı tok bir biçimde yaşamlarını sürdürüyorlardı. Köyün yazgısı ise gurbetçilikti.

S.3. Köydekiler, gurbetteki tanıdıklarıyla nasıl iletişim kuruyor? Günümüzdeki iletişim araçları nelerdir?

Y.3. Köydekiler, gurbetteki tanıdıklarıyla mektupla iletişim kuruyor. Günümüzdeki iletişim araçları ise telefon ve bilgisunardır (internet). Mektup, günümüzde pek kullanılmamaktadır.

S.5. Sizin gurbette olan bir tanıdığınız var mı? Onunla mektup aracılığıyla iletişim kursaydınız mektubunuzu nasıl yazardınız? (Mektup türüne uygun bir biçimde yazanlara pekiştireç verilecek.)

Y.5.

Yer, .././2015
Sevgili,
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
Sevgilerimle...
İmza
Adı Soyadı

S.6. Postacı mektupları ne kadar sıklıkta getirirdi? Postacının geldiği gün yazarın köydeki görevi neydi? Yazarın bu görevinden dolayı köylüler ona ne ad verdi?

Y.6. Postacı köye mektupları ayda, kimileyin de iki haftada bir getirirdi. Postacının geldiği günler yazarın görevi; gelen mektupları okumak ve onlara yanıt hazırlamaktı. Bu nedenle köylüler, yazara “mektupçu” adını verdiler.

S.7. Köydeki insanların mektup yazdırırken yazarda bıraktıkları izlenimler nelerdi?

Y.7. Yazar, köylülerin mektup yazdırırken bir şeylerden yakındıklarını ve içlerinde bir öfke taşıdıklarını belirtmektedir. Yazarın izlenimleri ise onların sık sık aynı şeyleri yazdırıp sormaları ve seslerindeki kinli, sert, acılı, yumuşak değişimlerdir.

S.8. Yazarı mektup yazarken en çok etkileyen nedir? Yazarda nasıl bir etki bırakmaktadır?

Y.8. Yazarı en çok etkileyen maniler ve deyişlerdir. Bunlar, yazarın içinde bir burukluk yaratmakta ve bu da sesine yansımaktadır.

S.9. Yazarın hiç unutamadığı şiirli mektubu yazdıran kimdir? Bu mektubu kime yazdırmıştır?

Y.9. Yazarın unutamadığı mektubu yazdıran; Fatma Gelin’dir. Fatma, bu mektubu kocasına yazdırmıştır.

S.10. Mektubu yazdıran kişinin yaşamıyla ilgili yazar neler anlatmıştır?

Y.10. Yazarın anlattıklarına göre mektubu yazdıran Fatma’nın kocası İstanbul’dadır. Dört yıllık evlidir. Evlendikleri yıl içinde kocası gurbetçi olmuştur. Kocasını bir türlü Fatma’nın yanına geri dönmemiştir.

S.11. Fatma Gelin’in hissettikleri nelerdir?

Y.11. Fatma Gelin’in dayanacak gücü kalmamıştır. Ne olursa olsun kocasının yanına geri dönmesini istemektedir. Gurbet, Fatma Gelin’i sarsmıştır ve sesinin acılaşmasıyla da onun acı çektiğini söyleyebiliriz.

S.12. Fatma Gelin’in mektubun sonunda yazdığı iki deyişin sizde bıraktığı etki nedir?

Y.12. Bu deyiş beni olumlu yönde etkiledi. Çünkü

Bu deyiş beni olumsuz yönde etkiledi. Çünkü

S.13. Metnin konusu nedir? Bir tümceyle belirtiniz. (Konunun tanımı anımsatılacak. Verilen her bir yanıtın doğruluğu tartışılacak. Doğru yanıtı pekiştirecek verilerek metnin konusu tahtaya yazılacak.)

Y.13. Yoksulluk, ayrılık ve gurbetin insanlarda yarattığı etki.

S.14. Metnin ana düşüncesini söyleyiniz. (Ana düşüncenin tanımı anımsatılacak. Verilen her bir yanıtın doğruluğu tartışılacak. Doğru yanıtı pekiştireç verilerek metnin ana düşüncesi tahtaya yazılacak.)

Y.14. Gurbet ve ayrılık, insanlarda derin bir üzüntü ve acı yaratmaktadır.

S.15. Okuduğunuz metinde bir mani yer almaktadır. Mani; çoğu birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk koşuğudur. Şimdi size mektup ve gurbetle ilgili mani örnekleri³⁰ vereceğim. Siz de yoksulluk, gurbet ve ayrılıkla ilgili maniler bulunuz.

Y.15.

Odanın camı kırık	Mektup yazdım kış idi	Ben bir ozan olmuşum
Gideli boynum buruk	Kalemim gümüş idi	Kaynar kazan olmuşum
Kimselere vermesin	Daha çok yazacaktım	Dil nedir bilmez iken
Huda böyle ayrılık	Yazan elim üşüdü	Mektup yazan olmuşum
(ss. 190)	(ss.90)	(ss.90)

S.16. Bu metinde, Emin Özdemir'in çocukken yaşadığı olaydan belleğinde kalanları anlattığı görülmektedir. Buna göre metnin türü nedir? Neden?

Y.16. Metnin türü anıdır; çünkü yazar başından geçen bir olayı, anısını anlatmıştır.

S.17. Peki yazar, yalnızca yaşadığı durumu mu anlatmıştır, yoksa yaşadıklarıyla ilgili duygu ve düşüncelerini de bize yansıtmış mıdır?

Y.17. Yazar, yalnızca yaşadıklarını anlatmamış, durumla ilgili duygu ve düşüncelerini de bize yansıtmıştır.

S.18. Söylediklerimizin ışığında anının tanımını yapabilir misiniz?

Y.18. Bir kimsenin başından geçen ya da kendi döneminde ortaya çıkan olay ve olguları kimi zaman kişisel duygu ve düşüncelerini de katarak anlattığı yazı türüdür. (Öğrencilere, "Kimlerin yaşamlarını merak ediyorsunuz? diye soru sorularak gerekirse ipucu verilerek bilim, sanat, edebiyat ve spor alanlarında tanınmış kişilerin yaşamlarının merak edildiği; bu nedenle, yayımlandığında bu kişilerin anılarının ilgi gördüğü kavratılacak.)

S.19. Sizce anı okumanın yararları nelerdir? Tartışınız.

³⁰ Bu maniler, Doğan Kaya'nın "Anonim Halk Şiiri" adlı kitabından alınmıştır.

Y.19.

Bence anı okumanın yararları

.....

.....

.....

➔ Öğretmenin öğrencilerden kendilerinin ya da ailelerinin başından geçen bir anıyı yazmasını istemesi. Ardından sınıfça saptanan ilginç anıların canlandırılması.

➔ Öğrencilerin iki kümeye ayrılması.

A kümesinin gurbete giden bir Türk vatandaşı olmasını, B kümesinin ise o ülkenin bir vatandaşı olmasını istemesi. Türk vatandaşı olan kümenin beden dilini kullanarak hiç ses çıkarmadan düşüncelerini karşısındaki arkadaşına anlatmaya çalışması. Ör; Market nerede? Ben ekmek almak istiyorum. Çok acıktım. Lütfen, bana yardım edin.

Daha sonra A ve B kümelerinin yer değiştirmesi. A kümesinin o ülkenin bir vatandaşı olması, B kümesinin ise o ülkenin dilini yeni öğrenen gurbetçi bir vatandaşı olmasını istemesi. B kümesinin “tersten okuduğu tümceleri” A kümesinin anlamasını sağlaması. Ör; B kümesinin “Tekram ederen? Neb kemke kamlı muroyisti. Koç mitkica. Neftül, anab mıdray nide. (**Amaç:** Düzeyine uygun konuşmaları (ilkelere uygun olarak) dinleme becerisi)

Canlandırmanın sonunda kendini karşısındaki arkadaşına en iyi bir biçimde anlatan öğrencilere öğretmenin pekiştirici vermesi ve canlandırmalara ilişkin öğrencilerin neler duyumsadıkları, düşündüklerini sorması, değişik görüşler için öğrencilere teşekkür etmesi.

S.20. İçinde “gurbet”, “ayrılık” ve “yoksulluk” sözcüklerinin bulunduğu deyimlerden ya da bu sözcüklerle oluşturulmuş birleşik eylemlerden bildiklerinizi söyleyiniz ve her birini birer tümce içinde kullanınız. Örneğin aşağıda bu sözcüklerin geçtiği deyimler yer almaktadır. Bu deyimleri daha önce duyduunuz mu? Sizce bu deyimlerin anlamı ne olabilir? (Öğretmenin, öğrencilerin deyimlerin anlamına ilişkin kestirimde bulunmasını istemesi, gerekirse ipuçları vererek öğrencileri deyimlerin

anlamını bulmasını sağlaması. Deyimlerin anlamı bulunduktan sonra öğrencilerden bu deyimleri birer tümce içinde kullanmasını istemesi.)

Y.20.

Ayrı düşmek Tümce:
Fakir düşmek Tümce:
Gurbet çekmek Tümce:
Gurbete çıkmak Tümce:
Gurbete düşmek Tümce:
Gurbet eli Tümce:

S.21. Sizce aşağıdaki karikatürün iletisi nedir? Okuduğunuz metinle nasıl ilişkilendirirsiniz? Tartışınız. (Öğrencilerin karikatürün iletisine ilişkin düşünce oluşturabilmeleri için onlara 10 dakika süre verilir. Süre sonunda öğrencilerden konuşma ilkelerine uygun olarak düşüncelerini dile getirenlere pekiştirme verilir.)

Y.21.

Bu	karikatürün	iletisi
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

Alessandro Gatto <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/Prize.aspx?Prz=1>
(Erişim Tarihi: 13.03.2014)

“Yoksulluk, Ayrılık, Gurbet” adlı metin ile Alessandro Gatto’nun karikatürü arasındaki benzerlikler

.....
.....
.....
.....

ARA ÖZET: Okuduğunuz ya da dinlediğiniz bir metni tam ve doğru olarak anladığımızın göstergesi, metni kendi tümcelerimizle özetleyebilmemiz ve metnin konusu ile ana düşüncesini saptayabilmemizdedir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Şimdi, metinde geçen bazı sözcük ve deyimlerin anlamlarını öğreneceğiz. Herkes anlamını bilmediği sözcüğü ya da sözcükleri belirlesin ve sözcüğün ya da sözcüklerin anlamını önce metinden çıkarmaya çalışsın.” demesi. Anlamı bilinmeyen sözcükler saptandıktan ve tahtaya yazıldıktan sonra öğrencileri arkaya yaslatması, sınıfı gözleriyle denetlemesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla yeter sayıda öğrenciye sorması: (Öğrencilerin, aşağıda saptanan sözcüklerin anlamlarını bilmedikleri varsayılmaktadır. Öğretmen, öğretme-öğrenme sürecinde, anlamı bilinmeyen sözcükleri öğrencilerden aldığı dönütlerle saptayacaktır.)

SORULAR-YANITLAR

S.1. Öğretmenin sınıfı iki kümeye ayırması ve metinde geçen sözcüklerden yararlanarak bir bulmaca hazırlamalarını istemesi. Bu sözcüklerin kümelerin önerileriyle belirlenmesi, ardından uygulamanın başlatılması.

Metindeki “pestil, yazgı, okka, deşmek, sıvışmak, su gibi, buruk, anı, sıla, yakınmak, içlenmek, eğirmek, sırat, deyiş, kimileyin, al al” sözcükleri belirlenmiş olsun ve bu sözcüklerle her iki kümenin de birer bulmaca hazırlaması. Ardından her kümenin hazırladığı bulmacayı karşı kümeye vermesi. Bulmacayı en kısa sürede hazırlayıp çözenlere öğretmenin pekiştireç vermesi.

Y.1.

	e 5							g
			6					
		1		a		c		
b 2					f			
							d	
	3			h				
	8							
	4							
	7							

Soldan Sağa:

1. İnce yufka biçiminde kurutulmuş meyve ezmesi, bastık
2. Tanrı'nın isteği, kader, alın yazısı.
3. 1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi.
4. Bir sorunun üzerinde yeniden durmak, hatırlatmak, kurcalamak.
5. Haber vermeden sessizce gidivermek, kaçmak.
6. Yanlışsız ve çok iyi bilmek ya da hızlı (okumak).
7. Alınarak küskünlük gösteren, gücenmiş (kimse).
8. Hatıranın eş anlamlısı.

Yukarıdan Aşağıya:

- a. Gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer.
- b. Sızlanmak, sızlanarak anlatmak, şikâyet etmek.
- c. Kimseye belli etmeden bir şeyi kendine dert etmek, duygulanmak.
- d. Yün, pamuk vb.ni iğne ile büküp iplik durumuna getirmek.
- e. Yol.
- f. Halk yazımında hece ölçüsüyle söylenmiş şiirlerin genel adı, halk koşuğu.
- g. Bazen.
- h. Kıpırmızı.

Bulmacanın Yanıtları:

Soldan sağa: 1. Pestil 2. Yazgı 3. Okka 4. Deşmek 5. Sıvışmak 6. Su gibi 7. Buruk

Yukarıdan aşağıya: a. Sıla b. Yakınmak c. İçlenmek d. Eğirmek e. Sırat f. Deyiş
g. Kimileyin h. Al al.

S.2. “ Üste çıkmak, işi iş olmak, boy ölçüşmek, içini kavurmak, çarpık çurpuk” deyim ve sözcük öbeklerinin metindeki anlamlarını söyleyiniz. Bunları tümce içinde kullanınız. (Her sözcük yeter sayıda değişik öğrenci tarafından tümce içinde kullanılacak.)

Y.2.

üste çıkmak: Yüzeye çıkmak, anımsamak.

iş i iş olmak: İşi yolunda olmak.

boy ölçüşmek: Yarışmak.

içini kavurmak: Çok üzölmek.

çarpık çurpuk: Eğri büğrü.

S.3. “ Ağam deliysen üstten okutam” ifadesindeki “okutmak” eylemi hangi anlamda kullanılmıştır?

Y.3. Dua okuma işini yaptırmak.

S.4. “Var evi kerem evi, yok evi verem evi.”, “Yalnız taş, duvar olmaz.” atasözlerini açıklayınız.

Y.4. Var evi kerem evi, yok evi verem evi: Varlıklı ailenin durumu, konuk ağırlamaya, gereken yerlere yardım etmeye, armağanlar vermeye elverişlidir. Yoksul ailenin evinde sıkıntı ve dertten başka bir şey bulunmaz.

Yalnız taş duvar olmaz: Nasıl, bir tek taşla duvar örölmezse insan da tek başına önemli bir iş başaramaz. Başkalarıyla birlikte olmak zorundadır.

ARA ÖZET: Yazınsal metinler, dilin en yetkin kullanıldığı dil ürünleridir. Bu nedenle bu metinleri anlayabilmemiz o metinde geçen sözcük, söz öbekleri ve deyimlerin anlamlarını öğrenmemiz gerekmektedir. Bunun için de okuduğumuz metindeki sözcüklerin anlamlarını ya metnin bağlamından çıkarabilmeli ya da sözlüklerden yararlanarak öğrenmeliyiz. Bu, aynı zamanda sözcük dağarcığımızın zenginleşmesine de katkı yapacaktır.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, tümceler tür açısından dörde ayrılmaktadır:

Yapısına Göre Tümceler	Yüklemin Türüne Göre Tümceler	Öğelerin Dizilişine Göre Tümceler	Anlamına Göre Tümceler
<ul style="list-style-type: none"> • Basit Tümce • Bileşik Tümce • Sıralı Tümce • Bağlı Tümce 	<ul style="list-style-type: none"> • Eylem Tümcesi • Ad Tümcesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurallı Tümce • Devrik Tümce • Eksiltili Tümce 	<ul style="list-style-type: none"> • Olumlu Tümce • Olumsuz Tümce • Soru Tümcesi • Ünlem Tümcesi

Şimdi de öğelerin dizilişine göre tümce türlerini öğreneceğiz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri gerçekleştirmesi:

“Doğuda kıtlık vardı.

Kıtlık vardı doğuda.

Babalarımız gurbete çıkmişti.

Gurbete çıkmişti babalarımız.

Okumam yazmam çok iyiydi.

Çok iyiydi okumam yazmam.

Mektubun sonuna gelmişim.

Gelmişim mektubun sonuna.”

tümcelerini tahtaya yazdıktan sonra tümcelerın yüklemelerini buldurması, birinci sıradaki tümcelerle ikinci sıradakiler arasındaki farkı sorması. (Birinci sıradaki tümcelerın yüklemelerinin sonda olduğu, ikinci sıradaki tümcelerın yüklemelerinin ise sonda olmadığı buldurulacak.)

Öğretmenin,

“Dayanacak hali kalmamıştı Fatma Gelin’in.

Usulca sınıştım oradan.

Aldatıyor, kandırıyordu besbelli...”

tümcelerini tahtaya yazdırdıktan sonra, yüklemelerini buldurarak tümceleri, yüklemeleri sona gelecek biçimde yazdırması.

Metni inceleyerek yüklemi sonda olan tümcelerin mi, yoksa sonda olmayan tümcelerin mi çoğunlukta olduğunu öğrencilerin belirlemelerini istemesi. Tümcelerin çoğunda yüklemın sonda bulunduğunun saptanmasından sonra, “Bu tür tümcelerde öğeler

nasıl dizilmiştir?” diye sorması, öğelerin genellikle; özne, tümleç, yüklem biçiminde dizildiğinin öğrencilerce kavranması.

Öğretmenin, “Türkçe sözdiziminde öğeler; özne, tümleç, yüklem biçiminde dizilir. Başka bir deyişle, tümcenin en başat ögesi olan yüklem, tümcenin sonunda yer alır. Bu bir kuraldır. Bundan dolayı, sözdizimi kuralına uyan tümceye *kurallı (düz) tümce* denir. Öteki öğelerinin yerinin değişmesi tümcenin kurallı olma özelliğini ortadan kaldırmaz. Kurala uymayan, yüklemi sonda bulunmayan tümceye de *devrik tümce* denir.” demesi. Sonra “Sizce bir metinde kurallı tümceler mi yoksa devrik tümceler mi daha etkilidir?” diye sorması. Tartışma bitince, “ ‘Bana bak. Bak bana.’ söyleyişlerinden hangisi sizce daha etkilidir?” diye sorması. Öğrencilerin yanıtlarını aldıktan sonra, “Devrik tümceler daha çok şiirsel anlatımlarda görülür. Eğer yerinde kullanılırsa düz tümceye göre daha etkili olur.” demesi.

Ardından metindeki

“Bir de saman sarısı okul defterimin yapraklarına yazdığım o deyişli, şiirli mektupları.

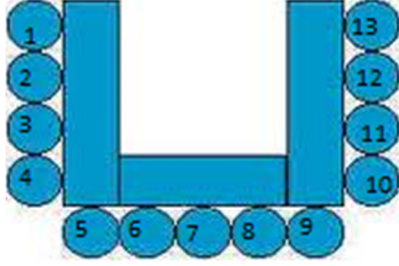
Kimileyin kinli, sert, kimileyin acılı, yumuşak.” tümcelerini tahtaya yazması.

“Sizce bu tümcelerde hangi öge eksiktir?” demesi. Öğrencilere yüklem olmadığı buldurtuktan sonra bu tümcelerin *eksiltili tümce* olduğunu söylemesi ve “Eksiltili tümceler, genellikle sözlü dil kullanımında yer alan ve bazı öğeleri eksiltilerek söylenip, anlamı dinleyenin anlayışına bırakılan ve yüklem kullanılmadan yargı bildiren tümcelerdir.” demesi.

Etkinlik:

► Her öğrencinin üç düz, üç devrik tümce yazıp karşısındaki arkadaşına vererek (sınıf U biçiminde olduğu için) düz tümcelerin devrik, devrik tümcelerin düz tümceye dönüştürülmesi.

► Bir öğrencinin bir tümce yazması ve yazdığı kâğıdı yanındakine vermesi. Her bir öğrencinin önceki tümceyle bağıntılı olarak birer tümce eklemesi.

Etkinlik sonunda ortaya konulan metnin öğrencilere okutulması, demokratik bir ortam yaratılarak öğrencilerin varsa yanlışlarının yine öğrenciler tarafından (öğretmenin ipuçlarıyla) düzeltilmesi.

► Öğretmenin, “Çocuklar, şimdi de sizden, izlediği ‘ayrılık’ olan ve en az bir, en çok üç dörtlükten oluşan bir şiir yazmanızı istiyorum. Şiirinizi yazarken özellikle devrik tümce kullanımından da yararlanmanız, şiirinizi daha etkili kılacaktır. İsterseniz örnek olması amacıyla önce izlediği ‘ayrılık’ olan bir şiir okuyalım.” demesi, aşağıdaki şiiri, türün özelliklerini yansıtarak en az dört öğrenciye okutması, başarılı okuma yapan

öğrenciyi sahneye çağırması ve mikrofondaki şiiri okumasını istemesi :

GELMEDEN GELMEK

Alışsam da şaşardım

Geldiği günler

Gelmemiş gibiydi

Gelmediği günler

Gelmiş gibiydi

Yalnız onda sezdiğim bu başkalık

Nasıl oluyordu

Değişik günlerimde

Geldiği gelmediği o buluşmalarda

Bu gerçeği aradım ulaşamadım bir tek

kez

Sanki bütün sözlerinde bütün

davranışlarında

Bir “arkası yarım”lık vardı

Bitişik ayrılıklar

Ne bitişiktiler ne ayrılıktaydılar

Bir uzun yazıydı o

Neresinden başlarsanız

Orasından başlayan

Bütün söyledikleri

Bırakılmış da uzaklaşmışa benziyordu

Sanki günlük bir gazetedir

Yazısız bir gazete

Belki de bundandır

Onu sakladığımız

Sonradan sonradan okuduğumuz

Fazıl Hüsnü Dağlarca- İçeri Sait Faik,

ss.18-19.

► Şiirlerin okunmasından sonra, öğretmenin, bu etkinlik için öğrencilere 30 dakika süre vermesi, verilen sürenin sonunda istekli öğrencilerden başlayarak yazılan şiirleri okutması, güzel ve etkili yazanlara pekiştireç vermesi, onların yazısını panoya

asmaı.

ARA ÖZET: Tümcede yargıyı taşıyan sözcüklere yüklem denir. Yüklem, tümcenin en önemli ögesidir. Sözdizimi kuralına göre yüklem tümcenin sonunda bulunur. Yüklemi sonda bulunan tümcelere *kurallı (düz) tümce*, yüklemi sonda bulunmayan tümcelere *devrik tümce* denir. Ancak yüklemi bulunmayan tümcelere de karşılaşmaktayız. Bunlara *eksilteli tümce* denir. Eksilteli tümceler de yargı bildirirler ama bu yargıyı yüklem kullanılmadan sağlarlar.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, metnimizde yalnızlık, ayrılık ve gurbet kavramları üzerinde durulmuştu. Peki, yalnızlık kavramı size neleri çağrıştırmaktadır?” sorusunu yöneltmesi. Ardından öğrencilere bir makaleden alınmış bir kesiti fotokopi yoluyla çoğaltarak dağıtması.

Yalnızlık yaşam sürecinde, belli bir zamanda, her insanın yaşayabileceği bir deneyimdir. Bu durum bazen önemli bir kişinin kaybı, bazen evden ayrılma gibi nedenlerle ortaya çıkabilmektedir. Yalnızlığı tamamen önlemek mümkün olmamakla birlikte, başarılı bir şekilde yönetme olasılığı vardır (Rokach & Brock, 1998; Akt: Sawir ve Diğerleri, 2008: 151). Weiss (1973, Akt: Sawir ve Diğerleri, 2008: 152), yalnızlığı, duygusal ve sosyal yalnızlık olarak ikiye ayırmaktadır:

Duygusal yalnızlık, eş, sevgili, anne-baba veya çocuk gibi birincil derecede yakın biriyle olan bağın kopması veya azalması nedeniyle oluşmaktadır.

Sosyal yalnızlık ise, bireyin dünya görüşü ve ilgilerini paylaştığı akranlarından oluşan sosyal ağ ile bağlantısının kesilmesiyle ortaya çıkmaktadır.

Duyan, vd.-Lisede Okuyan Öğrencilerin Yalnızlık Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi,2008, ss.31

► Sizce sosyal yalnızlık mı yoksa duygusal yalnızlık mı daha zordur? Siz kendinizi duygusal ya da sosyal açıdan hiç yalnız hissettiniz mi? Peki, günümüzde yalnız olan insanlar daha çok duygusal açıdan mı yoksa sosyal açıdan mı yalnızlar? Bu

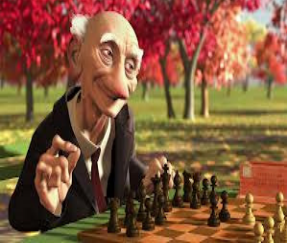
yalnızlığın nedenleri neler olabilir? (Öğretmenin bu soruları yöneltmesi, konuşma ilkelerine uyan; duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatmaya istekli olan öğrencilere pekiştirici vermesi)

“Şimdi sizlere bir kısa film izleteceğim ve bir şiir okuyacağım. Bu kısa filmin ve şiirin sizde bıraktığı izlenimlerden yola çıkarak bir yazı yazmanızı istiyorum. İsterseniz bu filmin iletisiyle örtüşen bir anınızı yazabilirsiniz. Şimdi sizlere yazmada göz önünde bulunduracağımız ilkeleri tahtaya yazacağım.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla gerçekleştirmesi:

(Aşağıda “Geri'nin Oyunu” adlı kısa filminden kareler var.)

 Geri's Game .mp4

YALNIZLIK ŞİİRİ

Bilmezler yalnız yaşamayanlar
Nasıl korku verir sessizlik insana;
İnsan nasıl konuşur kendisiyle,
Nasıl koşar aynalara,
Bir cana hasret,
Bilmezler.

Orhan Veli- Bütün Şiirleri, ss.122.

YAPILACAK ETKİNLİKLER

1. Öğretmenin, “Yazma çalışmalarında yazma ilkelerine kesinlikle uymalısınız.” demesi ve ilkeleri gerekirse anımsatması.

2. Öğretmenin, “Yazma çalışmanız bittiğinde özellikle şu sorulara yanıt veriniz.” demesi ve soruları tahtaya yazması:

“a. Anlatmak istediklerimle yazdıklarım birbirine uyuyor mu? Gereksiz düşüncelerden kaçındım mı?

b. Tümcelerim düzgün, açık ve anlaşılır mı?

c. Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçındım mı?

ç. Paragraf yaptım mı? Paragraf başlıklarını aynı hizaya getirdim mi?

d. Yazımdaki özel adları büyük harflerle başlattım mı?

e. Özel adların sonlarına gelen “-e,-de, -den, -in, -i” eklerini kesme işareti ile ayırdım mı?

f. Ayrı yazılması gereken “de”, “mi” ve “ki”leri ayrı yazdım mı?

g. Tümcelemin anlamına göre sonuna (.), (!), (?) işaretlerinden birini koydum mu?

ğ. Sözcükleri doğru yazdım mı?

h. Düzgün ve okunaklı yazdım mı?

ı. Kâğıdımın üst, alt, sağ ve sol kenarları ile satır ve paragraflar arasındaki boşlukları “dış yapı” ilkelerine uygun bıraktım mı?

i. Yazıya kısa, ilgi çekici ve içeriğine uygun başlık koydum mu?” (Sever, 2011:192).

3. Öğretmenin, “Yazmaya başlamadan önce yazınızın planını yapınız. Öncelikle konuya ilişkin düşüncelerinizi sıralayınız, ardından konunuz ve amacınız açısından ana düşünceyle ilişkilerine göre düşüncelerinizi ayırınız, daha sonra düşüncelerinizi neden-sonuç, benzerlik-karşıtlık durumlarına göre kümelendirerek bir yazı planı çıkarınız.” demesi. Nelerin, hangi sırayla yazılabileceğine ilişkin belirlemelerin, gerekirse sınıfça yapılması. Örneğin, I. paragrafta konunun tanımlanmasından, II. (gerekirse III. ve IV.) paragrafta, düşüncesini ayrıntılandırmak için konuya ilişkin betimlemelerden, örneklerden, karşılaştırmalardan, sayısal verilerden, kısa öykülerden,... yararlanılabileceği; son paragrafta ise konuya ilişkin genel bir özetleme yapılabileceği belirlenebilir.

4. Sürenin 30 dakika olduğunun açıklanması.

Öğretmenin bu süre içinde sınıfta dolaşarak öğrencileri ayrı ayrı kontrol etmesi. Yazmayanları uarması, gördüğü eksikleri gidermesi ve yanlışları anında düzeltmesi.

- Öğretmenin yazma çalışmasının sonunda, bir öğrenciyi tahtaya kaldırması, ilk paragrafı okutarak plana ve ilkelere uygunluğu açısından tartışmaya açması. Diğer paragrafların aynı yöntemle (değişik öğrencilerin tahtaya kaldırılarak) değerlendirilmesi. Ardından öğrencilere 10 dakika süre verilerek, onlardan tartışmada ortaya çıkan ilkeler doğrultusunda, karşısındaki arkadaşının (sınıf U biçiminde olduğu için) çalışmasını değerlendirmesinin istenmesi. Süre sonunda çalışmaların sahiplerine verilmesi ve herkesin yanlışlarını arkadaşıyla gözden geçirmesi. (**Amaç:** Yazılı anlatımının ilkelere uygunluğu konusunda kendini yargılamada kararlı oluş)

İlkelere uygun çalışmaların arasından en başarılı yazının sınıfça belirlenmesi, bu yazıyı yazan öğrencinin yazısını yazarken neleri nasıl düşündüğünü, belleğinden neler geçtiğini açıklaması ve sahneye çıkararak bunları arkadaşlarıyla paylaşması. (**Amaç:** Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru, anlaşılır ve etkili biçimde anlatabilme)

SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Okuyan, okuduğunu ve dinlediğini anlayan, duygularını, düşüncelerini, isteklerini sözle ya da yazıyla anlatabilen insan, çağdaş bir insandır. Çağımızın gereklerine uymak için de bol bol okuyup yazarak dili kullanma becerilerimizi geliştirmeliyiz.

TEKRAR GÜDÜLEME: Yazma çalışmasında plan ve ilkelere uygun en başarılı anıyı yazan öğrenci saptanacak ve öğrencinin yazısı sınıftaki panoya asılacak.

KAPANIŞ: Öğretmenin Türkân Şoray ve Kadir İnanır'ın başrol oynadığı

“Dönüş” adlı filmin son sahnesini izletmesi

 Hasretinle Yandı Gönlüm.mp4

Ardından “Çocuklar, bu filmin izleği ne olabilir? ‘Hasretinle Yandı Gönlüm’ adlı şarkıyla filmin konusu arasındaki ilişki ne olabilir?” sorularını sorması, izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun bir biçimde anlatan iki öğrenciyi sinema bileti armağan etmesi.

Filmden sonra öğretmenin aşağıdaki kitapları salık vermesi:

Brown, Christy (2014). *Sol Ayağım*. İstanbul: Nemesis Kitap.

Cemali, Zeynep (2014). *Patenli Kız*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Dayıoğlu, Gülten (2010). *Yaşadıklarım ve Düşlediklerim- Yetmiş İki Kitap, Bir Hayat*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Güler, Mehmet (2011). *Yeryüzü Aşk Gökyüzü Seveda*. İstanbul: Şimşek Yayınları.

İzgi, Muzaffer (2014). *Zıkkımın Kökü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kaya, Zekeriya (2010). *Kır Çiçeği*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

DEĞERLENDİRME

1. Bir kimsenin geçmişte yaşadığı ya da tanık olduğu olayları ele aldığı yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Öykü
- b. Fıkra
- c. Makale
- d. Anı

2. “...Bir sünnet düğünü vardı. Bir vatandaşın mutlu bir gününe katılmaktan doğan sevinç, Atatürk’ün yüzünden açıkça okunuyordu. Sünnet olan çocukların ve anne ile babanın göğüsleri kıvanç ve övünçle doldu. Herkesin yüreğini bir neşe kapladı. Ortalığı bir bayram havası sardı.

Atatürk ayrılacağı sırada çocukların babasını çağırdı. Bir çek uzattı:

- Buraya uğrayacağımızı bilmediğimiz için hazırlıksız geldik, dedi. Yarın bankaya uğrar, sonra benim adıma çocuklara birer armağan alırsınız.

Baba çeki saygıyla aldı.

- Atam, dedi. Alınacak hiçbir armağan sizin imzanızı taşıyan bu çek değerinde olamaz. İzin verin, biz bunu çocuklarımızın sonsuz bir övüncü olarak saklayalım.

Bu ince düşünüş ve tok gözlülükten son derece duygulanan Atatürk:

- Peki! Siz bu çeki saklayın ama yarın bankaya uğrayın ve çocukları benim adıma sevindirin! diyerek ikinci bir çek verdi.”

(Kavcar, Cahit, vd., ss.179)

Yukarıdaki metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Destan
- b. Deneme
- c. Anı
- d. Köşe yazısı

3. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi eksiltili tümceye örnek olamaz?

- a. El el ile, değirmen yel ile.
- b. Baktın deli, dön geri.**
- c. Tarlayı taşlı yerden, kızı kardaşlı (kardeşli) yerden.
- d. Nerede birlik, orada dirlik.

4. Aşağıdaki tümcelerin hangisi öge dizilişi yönünden ötekilerden farklıdır?

- a. Sanatta biçimle içerik iç içe olmalıdır.
- b. Onun kadar anlayışlı ve sevecen birini görmedim.
- c. Araba bu yokuşu nihayet çıkabildi.
- d. Bendim dün sizi arayan.**

5. Aşağıdakilerle kurallı bir tümce oluşturulduğunda hangisi sonda yer alır?

- I- çıkmadan
- II- yolculuğa
- III- izin istedi
- IV- babasından

- a. I
- b. II
- c. III**
- d. IV

Van Gogh- Üzgün Yaşlı Adam.

(Kovulmaz, Begüm (Yay. Haz.) (2012). *Van Gogh*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, ss.215.)

EĞİTİM DURUMU 11

Metnin Adı: Ayıp Bir Laf (Şimdiki Çocuklar Harika)

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
1. “Ayıp Bir Laf” adlı mektup 2. “Şimdiki Çocuklar Hâlâ Harika”dan bir kesit 3. “Bir Yanlışlık” adlı bir şiir 4. “Anneme Verdiğim Söz” adlı bir şiir	1. Gauguin’in “Oturan Genç Breton” adlı resmi 2. Behiç Ak’ın üç karikatürü 3. Selçuk Erdem’in karikatürleri	1. “Bir Yanlışlık” adlı şiirin seslendirilmiş biçimi 2. Klasik Müzik (Vivaldi) 3. Klasik Müzik (Tchaikovsky)	1. “Çocuk Hakları Sözleşmesi” adlı kısa film 2. “Dil Yarası” adlı video

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

AYIP BİR LAF

İstanbul, 11 Ocak 1964

Sevgili Arkadaşım Zeynep,

Biz seni, dört ders yılı arkadaşlığımız boyunca, sınıfımızın en düzenli öğrencilerinden biri olarak tanıyoruz. Böyleyken, sana neden pasaklı dediklerine şaşım. Bizim evde benim adım da beceriksiz çıkmıştır. Ama benim beceriksizliğim doğru. Hâlâ kahvaltılık sofrasından, çay bardağını devirmeden kalktığım az olur; oysa öyle de dikkat ederim ki...

Annenin Metin'e sık sık, "Ağzına biber doldururum", dediğini yazmıştın. Bütün annelerin sözü bu... Annem de kardeşim Fatoş'a ikidebir böyle söyler. Fatoş daha okula gitmiyor, iki yıl sonra gidecek. Ben küçükken annem bana da, "Ağzına biber doldururum," derdi, ama hiç de öyle bişey yapmadı. Geçenlerde annem çok kızdı Fatoş'a. "Şimdi ağzına biber doldururum," diye bağırdı. Gerçekten ağzına biber doldurulmayı hak etmişti Fatoş. Bu olayı sana baştan anlatayım.

Babam, ağzı alışmış, her sözün balında, "Ulan!", "Ulan be...", "Vay anasını!" diye konuşur. Yani dili biraz argoya kaçır. Fatoş da, kimden ne duyarsa papağan gibi tekrarlıyor, ne görürse öyle yapıyor. Fatoş'un babamı taklit ederek peltek peltek "Ulan be...", "Vay anasını!" gibi sözler söylemesine bizim evde herkes bayılıyor. Onu çok sevimli bulanlar, "Sanki büyümüş de küçülmüş," diyorlar.

Geçenlerde bir gece bize bir komşu konuk gelmişti. Erkek, çok komik bir adam... Ne anlatsa kahaahalarla güldürüyor. Ençok gülen de Fatoş. O, söylenenlerden bişey anlamıyor ama herkes gülüyor diye o hepimizden çok gülüyor. İşte o gözlüklü konuk başından geçen bir olayı anlattı. Çalıştıkları yere bir Alman uzman gelmiş. Bigün uzman, Almanca demiş ki:

- Burda herkes birbirine sık sık "ulan" diyor. İnsanların birbirlerine "ulan" diye seslenmeleri dikkatimi çekti. Dilinizde ençok kullanılan kelime "ulan" olacak. Ama anlamını kime sordumsa bana anlatamadı. "Ulan" ne demektir?

Gözlüklü komşumuz, Alman'ın sözlerinden çok utanmış. Doğrusunu söylese yabancıya karşı ayıp olacak. Onun için başka türlü söylemiş.

- Evet, demiş, bizde ulansız konuşulmaz. Köylüsü, işçisi, memuru, sık sık “ulan” der. Dilimizde “ulan”, “sayın” demektir. Biz birbirimizi, yalnız adlarımızla çağırmayız, bir de adımızın önüne “ulan” getirerek çağırırız.

Bikaç gün sonra, o işyerinde genel yönetim kurulu toplantısı varmış. Kenan adındaki genel müdür de toplantıya başkanlık ediyormuş. Alman uzman o toplantıda, yönetim kurulu üyelerine açıklamalarda bulunacaktı.

Alman, toplantıdaki Türklere sevimli görünsün diye, Almanca konuşurken, yeni öğrendiği bikaç Türkçe kelimeyi de araya karıştırıyormuş. Öğrendiği Türkçe kelimeler de “merhaba”, “bay”, “çok güzel”, bir de son öğrendiği “ulan”...

Konuşmasının en ciddi yerinde uzman birden,

- Ulan Kenan Bey... deyince, ordakiler şaşırılmışlar.

Alman sık sık “Ulan Kenan Bey” diyormuş. Genel müdür kendisine ulan denilmesine kızıyormuş ama belli etmemeye çalışıyormuş. Alman’a yanlış bişey öğretildiğini sezmiş. Alman ikidebir “Ulan Kenan Bey” dedikçe, öbür üyeler de kıs kıs gülüyormuş. O günden sonra genel müdürün adı “Ulan Kenan Bey” kalmış.

Gözlüklü konuğumuz bu olayı öyle de tatlı anlatıyordu ki, hepimizi kahkahadan kırılıyorduk. Ençok gülen Fatoş’tu. Bişey anladığından değil, herkes gülüyor diye o herkesten çok gülüyordu.

...

Bigün babam, anneme ertesi akşam evimize yemeğe konuk geleceğini söyledi. Gelecek olanlar, önemli kişilermiş. Annem de çok güzel bir sofraya hazırladı. Üç erkekle eşleri geldi. Sofraya oturuldu. Konuklar kardeşim Fatoş’u çok beğendiler. “Aman ne cici, ne uslu kız...” diyorlardı. Fatoş’u bu kadar terbiyeli yetiştirdiği için annemi kutladılar.

Babam,

- Efendim, dedi, anneleri çocuklarımızı hiç sokağa bırakmaz. Kendi başlarına dışarı çıkamazlar. O yüzden terbiyeleri bozulmuyor.

Annem,

- Ne de olsa, sokak çocuklarından terbiyesiz laflar öğrenebilirler. Onun için sokağa salıvermem.

Konuk kadınlardan biri,

- Çok doğru efendim, dedi, hatta okulda bile çocuklarımızın terbiyesi bozuluyor. Göz değmesin, maşallah çok terbiyeli kızınız var.

Bu övgülerden pek şişinen Fatoş şımarmıştı. Konuklara kendini daha çok beğendirmek için bütün marifetlerini göstermeye kalktı. Birdenbire babama,

- Ulan baba be!.. dedi.

Fatoş bu sözlerine her zamanki gibi gülüneceğini sanıyordu. Gülündü gülünmesine ama çok soğuk ve çok kısa bir sırıtış... Soğuk bir sessizlik oldu. Babam ne diyeceğini bilemedi. Fatoş, neden gülünmediğini anlayamadığı için gösterisini bir daha tekrarladı.

Sonra da gülümseyerek, bakın ben neler söylüyorum gibilerden, ordakilerin teker teker yüzlerine baktı. Babam, durumu kurtarmak için sesini zorla yumuşatarak,

- Efendim, kızım!.. dedi.

- Ulan baba be!..

Kaşları çatılan babam,

- Söyle canım, ne var? diye bağırdı.

Ama niçin gülmüyordu bu insanlar her zamanki gibi?

- Baba be yahu... Ulan baba be!..

Annem, soğuk soğuk gülümsemeye çalışıyordu. Fatoş konukları ille de güldürmek istiyordu. Bu kez de babamın çalıştığı fabrikada herkesin birbirine sık sık kullandığı ayıp lafı söyleyiverdi...

En sonunda başarmıştı. Konuklar, kendilerini tutamayıp kahkahayı bastılar. Ama babamın suratı iyice asılmıştı. Gülüşmeler karşısında çok beğenildiğini sanan Fatoş, o ayıp lafı birkaç kere tekrarladı. Annem baktı ki sonu gelmeyecek, kaşlarını çatıp,

- Sus bakayım, şimdi ağzına biber doldururum!.. dedi.

Fatoş beğenileceği yerde, bir de üstelik herkesin içinde azarlanınca, ağlamaya başladı. Ağlama değil, zırlama... Fatoş'u bitürlü susturamıyorlardı. Annem, elinden tutup çıkardı ordan, yatağına yatırdı. Ama içerden ağlama sesi duyuluyordu.

Konuk kadınlardan biri annemi avutmak için,

- Üzülme efendim, dedi, bizimkiler daha neler söylüyorlar. Sizinki yine iyi maşallah... Daha küçük, akli ermez...

Babam, Fatoş'un söylediklerine pek şaşırılmış görünerek,

- Kimden öğreniyor bu lafları bilmem ki!.. dedi.

Annem,

- Hiç de sokağa bırakmayız. Nerden duyar da öğrenir bu lafları!.. dedi.

Ben, onların bu soruşlarını gerçek sanıp,

- Evde konuşulurken duyup öğreniyor... dedim.

Babam birden patlar gibi,

- Ulan, bizim evde öyle laflar konuşulur mu be! diye bağıınca, konuklar gerçekten kendilerini tutamayıp güldüler.

Babam da gülmek zorunda kaldı.

Konular gidince, babam beni iyice haşladı.

Ben de,

- Ne bileyim, ben gerçekten soruyorsunuz sandım... dedim.

Zeynep, sözde mektubumu kısa kesmek istiyordum, bak, yine uzadı.

Yaz tatilinde İstanbul'a gelecek misiniz? Gelirsen görüşürüz. Sen hiç olmazsa Ankara'yı gördün. Ben İstanbul'dan başka yer bilmiyorum.

Esen kalman dileğiyle mektubuma son veriyorum.

Ahmet Tarbay

Aziz Nesin- Şimdi Çocuklar Harika, ss.117-124.

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 8.sınıf

Süre: 8 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Ak, Behiç. **Karikatür Kitabı.**

Dağlarca, Fazıl Hüsnü. **Kuş Ayak.**

Erdem Selçuk. **Selçuk Erdem 3**

Erdem Selçuk. **Selçuk Erdem 4.**

Gauguin. **Oturan Genç Breton** adlı resim.

İlk, Berat. **Çocuk Hakları Sözleşmesi** adlı kısa film.

İpşiroğlu, Zehra. **Şimdiki Çocuklar Hâlâ Harika.**

Nesin, Aziz. **Şimdiki Çocuklar Harika.**

Nesin, Aziz. **Şiirin Tam Zamandır.**

Say, Fazıl. **Tchaikovsky: Piano Concerto No.1 B flat minör.**

Yeni Dünya Müzik. **Classical Greats 2 (Vivaldi)**

Kaynak Kitaplar:

Özden, Yüksel. **Öğrenme ve Öğretme.**

Sever, Sedat. **Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü.**

Şirin, Mustafa Ruhi. **Sesimizi Kim Duyacak!.. 2010 Çocuk Görüşü Raporu.**

Unicef. org. **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme** <http://www.unicef.org/>

turkey/crc/_cr23c.html.

Üstündağ, Tülay. **Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: AYIP BİR LAF

Ana Nokta: Ders planının “Amaçlar” başlığı altında belirtilen, anlama ve anlatma becerileriyle ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. Dinlediği düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme
- b. Tartışmalarda demokratik ilkelere uymanın önemi
- c. Düzeyine uygun bir konuyu, anlatı/düşünce türlerinden biriyle ilkelere uygun olarak istenilen sürede yazıyla açıklayabilme
- d. Sözlü anlatımın günlük yaşamdaki önemi
- e. Yazım kuralları açısından yanlış tümcelerin kavratılması

AMAÇLAR

Amaç: *Düzeyine uygun konuşmaları (ilkelere uygun olarak) dinleme becerisi*

Davranışlar:

1. *Dinlemek için uygun bir biçimde oturma*
2. *Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama*
3. *Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme*
4. *Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme*
5. *Konuşmacıya, konuşma sırasında dinlediğini gösterir sözel olmayan tepkiler verme*
6. *Konuşmacı ve dinleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama*
7. *Konuşmacının ya da filmdeki karakterin ileri sürdüğü önemli düşünceleri yakalama (not alma)*
8. *Dikkatini konuşma, film ya da şarkı boyunca sürdürme*
9. *Konunun açıklanmasına katkı sağlayacak düşüncelerini ya da (varsa) konuşmacı tarafından açıklanmayan kısımları özlü biçimde açıklama*

Amaç: *Konuşanı/ izlenenini dikkatlice dinlemeye/izlemeye dönüklük*

1. *Konuşmacının ya da filmdeki kahramanın (varsa) verdiği örneklerden en az ikisini yazma/söyleme*
2. *Konuşma sırasında (varsa) ya da filmde kullanılan araç ve gereçleri yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasında seçip işaretleme)*

Amaç: *Düzeyine uygun bir metindeki sözcük, deyim, atasözü, özdeyiş, ikileme, tamlama ve terimlerin anlam bilgisi*

Davranışlar:

1. *Bir sözcüğün ya da sözün (deyim, atasözü, özdeyiş, tamlama ve terim) anlamını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*
2. *Verilen bir metinde belirtilen sözcük/ sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: *Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme*

Davranışlar:

1. *Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme*
2. *Metnin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme*
3. *Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma*
4. *Metindeki (varsa) kahraman(lar)ın iç ve dış portresini/portrelerini kendi tümceleriyle yazma/ söyleme*
5. *Metnin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme*
6. *Okuduğu metne uygun başlık bulma (yazma/ söyleme ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)*

Amaç: *Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi*

Davranışlar:

1. *Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme*
2. *Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma*
3. *Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma*
4. *Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)*
5. *Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma*
6. *Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma*
7. *Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama*
8. *Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme*
9. *Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)*
10. *Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma*
11. *Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama*

Amaç: *Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi*

Davranışlar:

1. *Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme*
2. *Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme*
3. *Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama*
4. *Gereksiz duraklamalar yapmama*
5. *Okuma hızını, okumanın amacına göre ayarlama*

Amaç: *Tartışmalarda demokratik ilkelere uymaya razı oluş*

Davranışlar:

1. Irk, din, cinsiyet, toplumsal sınıf vb. ayrımı yapmama
2. Başkalarını önyargıdan arınık bir biçimde dinleme
3. Düşüncelerini başkalarına saygılı bir biçimde anlatma
4. Başkalarını anlamaya çalışma
5. Tartışma konusunun çözümü için başkalarıyla işbirliği yapma

Amaç: *Sözlü anlatımın günlük yaşamdaki önemini takdir ediş*

Davranışlar:

1. *Duygu, düşünce, istek ve dileklerini iletişime girdiği kimselere çekinmeden açık ve uygun bir dille söyleme*
2. *Grup çalışmalarında sözcü olarak görev isteme*
3. *Konuşmalarında, yanlış anlaşılabilir ifadeler kullanmama*
4. *Konuşmaları, karşısındakinin sözünü kesmeden dinleme*
5. *Karşılıklı konuşmalarda, karşısındakinin düşüncelerini paylaşmasa bile hoşgörüyle dinleme*

Amaç: *Düzeyine uygun bir konuyu, anlatı/düşünce türlerinden biriyle ilkelere uygun olarak istenilen sürede yazıyla açıklayabilme*

Davranışlar:

1. Yazma süresini önceden bilme
2. Yazısını hangi türde yazacağını ilk aşamada belirleme
3. Verilen sürenin ilk çeyreğinde taslak oluşturma
4. Yazının her bir aşaması için belirli bir süre oluşturma
5. Yazma sırasında saati yer yer kontrol etme
6. Yazma sırasındaki gecikmeleri veya hızlı ilerlemeleri, yazma sırasında yeniden düzenleme

Amaç: Yazılarında Noktalama ve Yazım Kurallarını Uygulayabilme

Davranışlar:

- 1. Yazım kuralları bakımından yanlış/ doğru bir tümceyi verilen tümceler arasından seçip işaretleme*
- 2. Yazım yanlışları bulunan bir metni düzelterek yeniden yazma*

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, aşağıdaki resmi göstererek “ Sizce bu çocuk ne düşünüyor olabilir?” diye soru sorması. Ardından “Sizin de düşüncelere daldığınız anlar oldu mu? Canınız çok sıkıldığında veya sizi birisi üzdüğünde, (Ör.; Anneniz ya da babanız size kızdığında,...) ne yaparsınız?” diyerek öğrencilerin dikkatini işlenecek metnin içeriğine çekmesi. Düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştirici vermesi.

Gauguin- Oturan Genç Breton

(Öztürk, Şeyda (Yay. Haz.) (2012). *Gauguin*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, ss.37)

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe dersinde çocuk hakları sözleşmesi üzerinde duracağız. Böylece bir birey olarak hangi haklara sahip olduğunuzu öğreneceksiniz. Ayrıca metinlerdeki yazım yanlışları ve nedenleri üzerinde duracağız, böylece yazılı anlatımınızda yazım kurallarını uygulayıp uygulamadığınızı denetleme olanağına kavuşacaksınız.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Söz konusu bilgi ve becerileri kazanabilmeniz için, bu dersimizde, ‘Ayıp Bir Laf’ başlıklı metni işlemeye başlayacağız. Metnin işleneceği derslerin sonunda, öğrendiğiniz yeni sözcükleri ve tümcenin yapısıyla ilgili bilgileri yazılı ve sözlü anlatımınızda doğru bir biçimde kullanabileceksiniz” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “ Şimdi ‘Ayıp Bir Laf’ adlı metni birlikte incelemeye çalışacağız.” demesi ve öğrencilerin arkaya yaslanmalarını isteyip aşağıdaki etkinlikleri sırayla yerine getirmesi:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Öğretmenin, öğrencilerden dinleme ile ilgili ilkeleri uygulamalarını istemesi,
2. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde sesli olarak okuması (Vivaldi'nin

“Largo pianissimo sempre” adlı parçası eşliğinde 02 Largo & pianissimo sempre.wma),

4. Öğretmenin, okuma sırasında, öğrencilerin, metni dikkatle dinleyip dinlemediklerini gözleriyle sürekli denetlemesi.

5. Öğretmenin, metni (“Bigün babam, anneme ertesi akşam evimize yemeğe konuk geleceğini söyledi.” kısmına kadar) kurallara uygun biçimde bir süre okuduktan sonra, anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde değişik 3 öğrenciye sesli olarak okutması; vurgu ve tonlama açısından başarılı okuyan öğrencilere pekiştireç vermesi, okumada düşülen hataları düzeltmesi.

6. Öğretmenin, “Siz, gözlüklü konuşun yaptığınızı doğru buluyor musunuz? Siz gözlüklü konuşun yerinde olsaydınız ne yapardınız?” diye soru sorması ve en az beş öğrenciye söz vermesi, konuşma ilkelerine ve demokratik ilkelere uymayan öğrencilerin uyarılması, ilkelere uyan öğrencilere pekiştireç verilmesi,

7. Öğretmenin “Şimdi hep birlikte metnin geri kalan kısmını birlikte okuyalım.” demesi ve metni en az üç kişiye okutması. Ardından metni en az üç öğrenciye, kendi tümceleriyile sözlü olarak özetletmesi, konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışları düzeltmesi, başarılı özetleme yapanlara pekiştireç vermesi.

8. Öğrencilerden, metinde geçen anlamını bilmedikleri söz, sözcük, ikileme ve deyimlerin anlamlarını metnin bağlamından çıkarmalarını istemesi.

9. Öğretmenin, “Şimdi metnin duygu ve düşünce yapısıyla ilgili üç soru hazırlayıp yanıtlamanızı istiyorum.” demesi. Etkinlik sonrası en az beş öğrenciye söz hakkı vererek hazırladıkları sorunun birini karşısındaki arkadaşına yöneltmesini istemesi. Böylece sınıf U biçiminde olduğu için öğrencilerin karşılıklı konuşma yapmasının sağlanması.

S.1.....

.....

Y.1.....

.....

S.2.....

.....

Y.2.....

.....

S.3.....

.....

Y.3.....

.....

Öğretmenin, öğrencilerin belirlediği sorulardan benzer olanları birleştirmesi, farklı olanları ayrı birer soru olarak ele alması. Ardından aşağıdaki her soru için (Öğrencilerin belirledikleri sorulardan farklı olanlar sorulmalıdır.) 3 ya da 5 öğrenciye söz vermesi. Konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, gerekirse düzeltme yapması.

SORULAR VE YANITLAR

S.1 Mektupta olayları kim, kime anlatmaktadır?

Y.1 Mektupta olayları Ahmet, Zeynep'e anlatmaktadır.

S.2 Ahmet'in annesinin Fatoş'a sürekli söylediği söz nedir? Bu söz hangi durumlarda ve hangi amaçla kullanılır?

Y.2 Ahmet'in annesi, Fatoş'a sürekli "Ağızına biber doldururum." demektedir. Bu söz, büyüklerin özellikle annelerin kızgınlık anlarında kullandığı bir sözdür. Daha çok uyarı veya gözdağı verme amacıyla kullanılır.

S.3 "Babam, ağzı alışmış, her sözün başında 'Ulan!', 'Ulan be...', 'Vay anasını!' diye konuşur." tümcesinde geçen "ulan", "be", "vay anasını" sözleri hangi anlamda ve hangi durumlarda kullanılmaktadır? Tartışınız.

Y.3...

S.4 "Sanki büyümüş de küçülmüş" sözü size ne çağrıştırmaktadır? Çevrenizde bu söze uygun birisi var mı? Peki, dizilerde ya da filmlerinde oynayan çocuk oyuncularla ilgili neler düşünüyorsunuz? Tartışınız.

Y.4 Bu söz, konuşması ve davranışları yaşına uymayan, büyüklerinki gibi olan çocukları nitelerek amacıyla kullanılmaktadır.

Benim çevremde büyümüş de küçülmüş gibi olan var/ yok.

Bence dizilerde/ filmlerde oynayan çocuk oyuncular

S.5 “O, söylenenlerden bişey anlamıyor ama herkes gülüyor diye o hepimizden çok gülüyor.” tümcesinden yola çıkarak Fatoş’un bu davranışını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Y.5 ...

S.6 Alman uzmanın dikkatini çeken sözcük nedir? Gözlüklü komşu, bu sözcüğün tam karşılığını uzmana söylemiş midir? Neden?

Y.6 Alman uzmanın dikkatini çeken sözcük; “ulan”dır. Gözlüklü komşu, bu sözcüğün tam karşılığını uzmana söylememiştir, onun yerine karşılık olarak “sayın”ı söylemiştir. Çünkü “ulan” sözcüğü ayıp olduğu için gözlüklü komşu utanmıştır.

S.7 Gözlüklü komşunun sözcüğün karşılığı olarak verdiği anlam, onun değişik bir anı yaşamasına neden olmuş mudur? Anlatınız.

Y.7 ...

S.8 Siz, daha önce hiç Türkçe bilmeyen bir insanla karşılaştınız mı? Eğer karşılaştıysanız ona hangi konularda yardımcı oldunuz?

Y.8 ...

Şimdi size “Çok Güzel Hareketler Bunlar” adlı TV programından bir kesit izleyeceğiz. “Dil Yarası” adı altındaki bu skeç ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Bu skeçteki Türk insanlar, yabancıya yardım etmek neler yaptı? Peki, yardım edebildiler mi? İngilizce Türkçe karışımı konuşan ve iş yerlerine karma bir dille ad veren insanlar, sizde ne gibi izlenimler uyandırmaktadır?

Dil Yarası- Çok Güzel Hareketler Bunlar.mp4

https://www.youtube.com/watch?v=kNIw8Nbd_s (Erişim tarihi: 29.04.2014)

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Çocuklar, metni anlamaya dönük soruları yanıtlamaya gelecek dersimizde de devam edeceğiz. Bu soruları daha doğru yanıtlamak, bir başka deyişle metnimizi daha iyi anlamak için metni yeniden okuyunuz.” diyerek dersi bitirmesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, şimdi yine metni anlamaya dönük soruları yanıtlamaya devam edeceğiz. Beni dikkatlice dinleyiniz, soruları iyice anladıktan sonra yanıtlayınız.” Demesi ve aşağıdaki soruları sormaya başlaması:

S.9 Ahmetlere gelen konuklar kimlerdir? Annesi onlar için hazırlık yapmış mıdır?

Y.9 Ahmetlere gelen konuklar, önemli kişilerdir. Üç erkekle eşleri gelmiştir. Annesi onlar için güzel bir sofraya hazırlamıştır.

S.10 Konuklar, Fatoş’la ilgili ne düşünmüşlerdir?

Y.10 Fatoş’un çok cici ve uslu bir kız olduğunu düşünmüşlerdir.

S.11 Ahmet’in anne ve babası, çocuklarının terbiyeli olmasını neye bağlamaktadır?

Y.11 Anne ve babasına göre Ahmet’in ve Fatoş’un sokağa çıkmayı, terbiyelerinin bozulmasını engellemiştir.

S.12 Fatoş’un övgü dolu sözler karşısındaki tepkisi ne olmuştur?

Y.12 Fatoş, bu sözler karşısında şırmış ve “ulan” sözcüğünü kullanarak konuklara kendini daha çok beğendirmek istemiştir.

S.13 Fatoş, insanların gülmesini beklerken nasıl bir tepkiyle karşılaşmıştır?

Y.13 İnsanların daha çok güleceğini düşünürken kullandığı sözcüğün ortamda bir soğukluk yaratması Fatoş’u şaşırtmıştır.

S.14 Fatoş’un tavrı karşısında anne ve babasının tepkisi ne olmuştur?

Y.14 Babasının kaşları çatılmış, annesi ise “sus, ağzına biber doldururum” diye bir gözdağı vermiştir.

S.15 Fatoş, anne ve babasının tepkisi karşısında ne yapmıştır? Bu durumda siz olsaydınız ne yapardınız?

Y.15 Fatoş ağlamaya başlamıştır. Ben Fatoş’un yerinde olsaydım...

S.16 Anne ve baba, Fatoş’un bu davranışından dolayı konuklardan utanmış ve Fatoş’un bu ayıp sözleri nereden ve kimden öğrendiğine ilişkin şaşkın olduklarını belirtmişlerdir. Bu durumda Ahmet’in tepkisi ne olmuştur? Siz anne ve babanızın toplum içindeki dolaylı anlatımlarına ilişkin çıkarımlarda mı bulunur musunuz, yoksa Ahmet’in yaptığı gibi mi yaparsınız?

Y.16 Ahmet, anne ve babasının dolaylı sözlerini anlayamamış ve gerçek sanarak bu sözlerine yanıt vermiştir...

S.17 Metinde geçen “Argo, peltek, pasaklı, beceriksiz, şişinmek, avutmak ve haşlamak” sözcüklerinin ve “ikide bir, kaşlarını çatmak” deyimlerinin anlamlarını söyleyiniz. (Her sözcük tahtaya yazılacak, tam ve doğru anlam alındığında sözcüğün karşısına yazılacak. Doğru anlam bulunamıyorsa sözlük kullanılacak. Sözcüklerin, öğrenciler tarafından doğru söylenişi sağlanacak. Yanlış söyleyişler düzeltilecek.)

Y.17 ...

S.18 Metnin konusu nedir?

Y.18 Metnin konusu; insanların toplum içindeki ayıp söz kullanımı

S.19 Metinde verilmek istenen ana düşünceyi bir tümceyle yazınız.

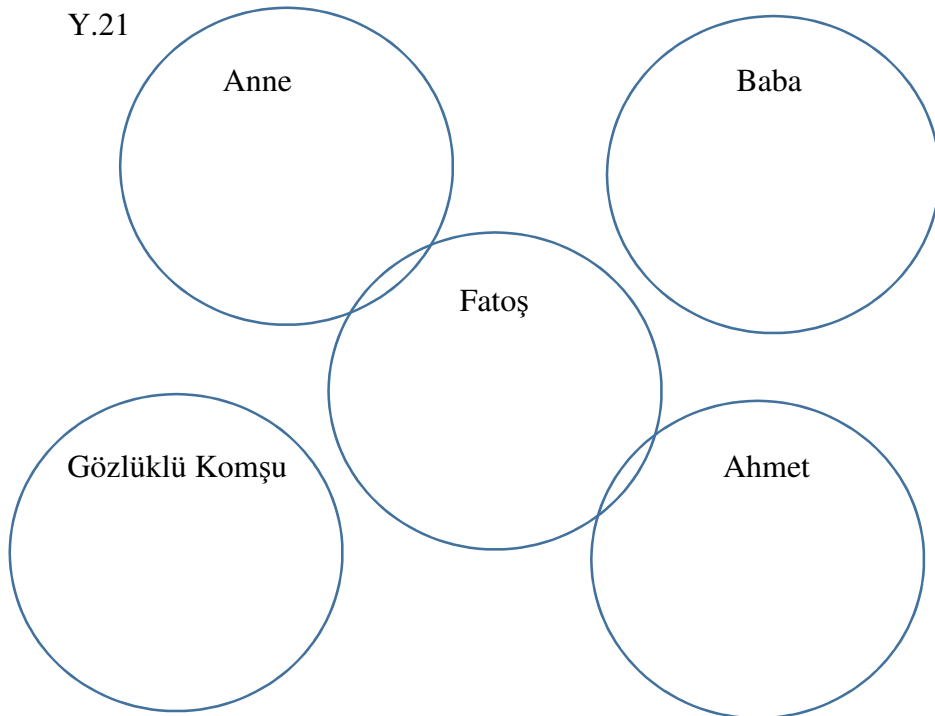
Y.19 Çocuklara ne öğretirsen onu öğrenirler. Bu yüzden onların eğitimi konusunda hem çocuklarımıza karşı duyarlı olmalı hem de kendi davranışlarımızı denetlemeliyiz.

S.20 Siz yazarın yerinde olsaydınız okuduğunuz metne nasıl bir başlık koyardınız?

Y.20 ...

S.21 Mektupta yer alan kahramanların (Fatoş, Ahmet, Ahmet’in babası, Ahmet’in annesi, gözlüklü komşu) davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?

Y.21

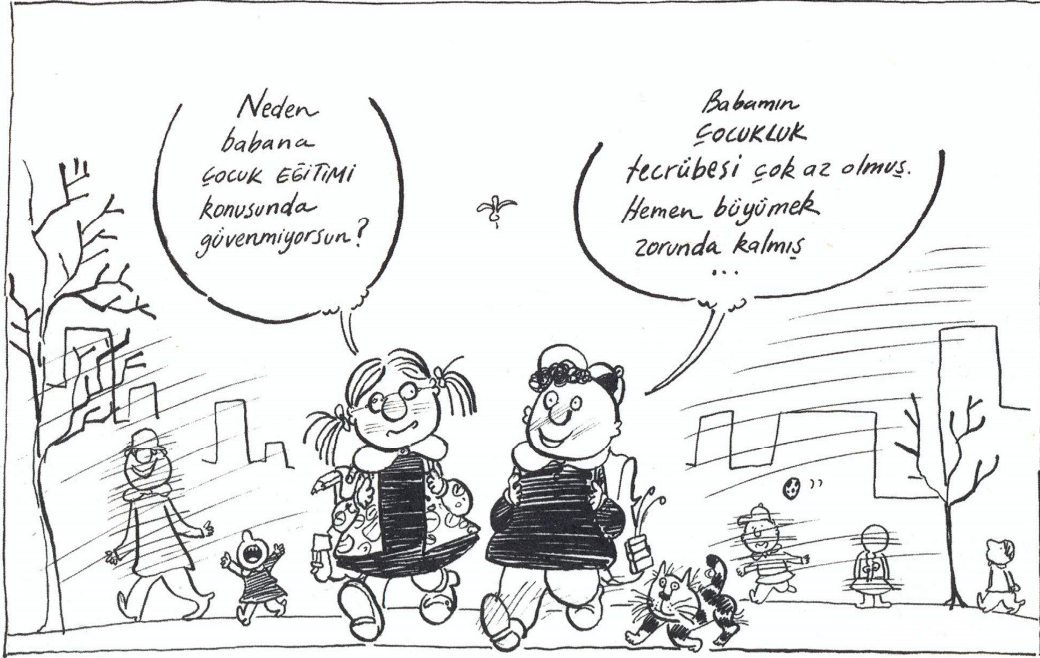

ARA ÖZET: Bir metnin tam ve doğru olarak anlaşılması için konusunun ve ana düşüncesinin bulunması önemlidir. Çünkü genellikle yazılar belirli bir ana düşünce üzerine kurulur, metnin yorumu da ana düşünceye bağlı olarak yapılır.

ARA GEÇİŞ: Ana düşünce yalnızca metinlerde değil, karikatürlerde de önemlidir. Çünkü karikatürcünün bize vermek istediği iletiyi alımlayıp yorumlamak, karikatürü daha iyi anlamlandırmamızı sağlar. Şimdi size göstereceğim karikatürlerin ana düşüncesi nedir? Tartışınız. (Konuşma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, konuşma hatalarının düzeltilmesi, ilkelere uyan öğrencilere ise pekiştirilmesidir.)

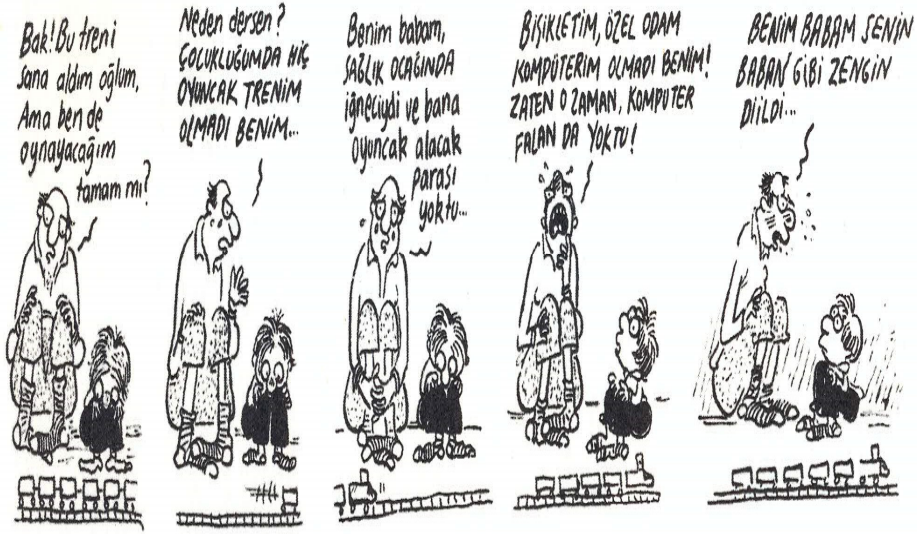

Tepegözle/ yansıtıcıyla öğretmenin karikatürleri yansıtması ya da fotokopi makinesi ile çoğaltıp öğrencilere dağıtması.

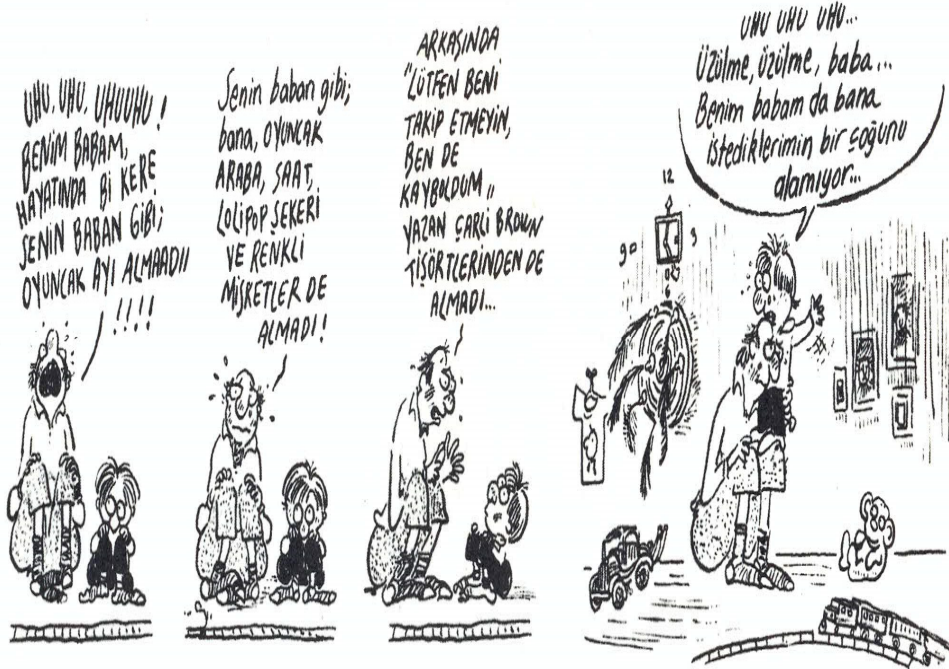

Behiç Ak- Karikatür Kitabı, ss.38

Bu karikatürün iletişi

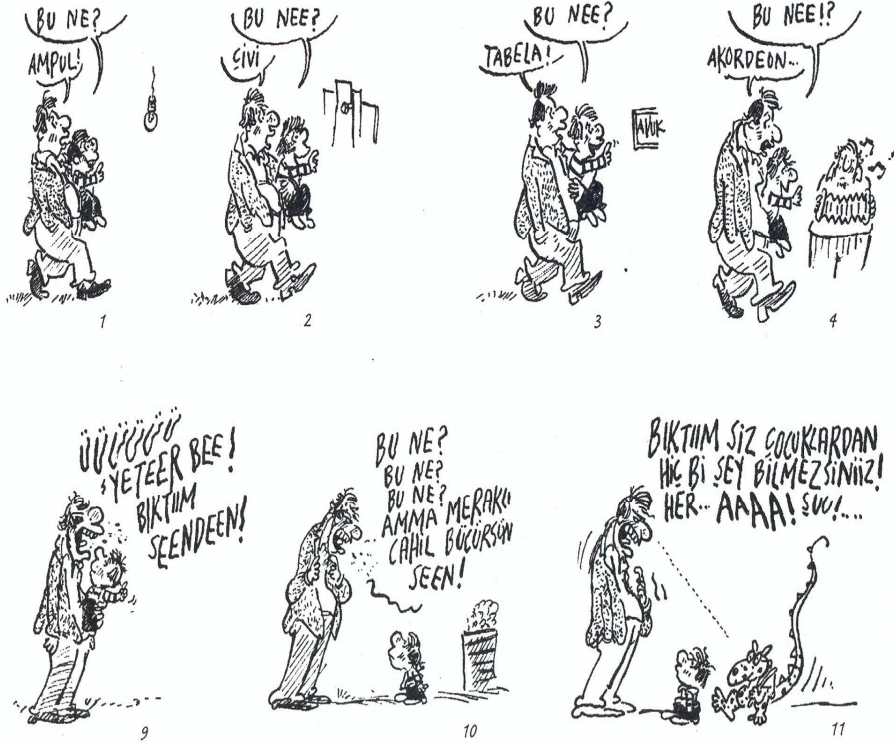

Behiç Ak- Karikatür Kitabı, ss.36

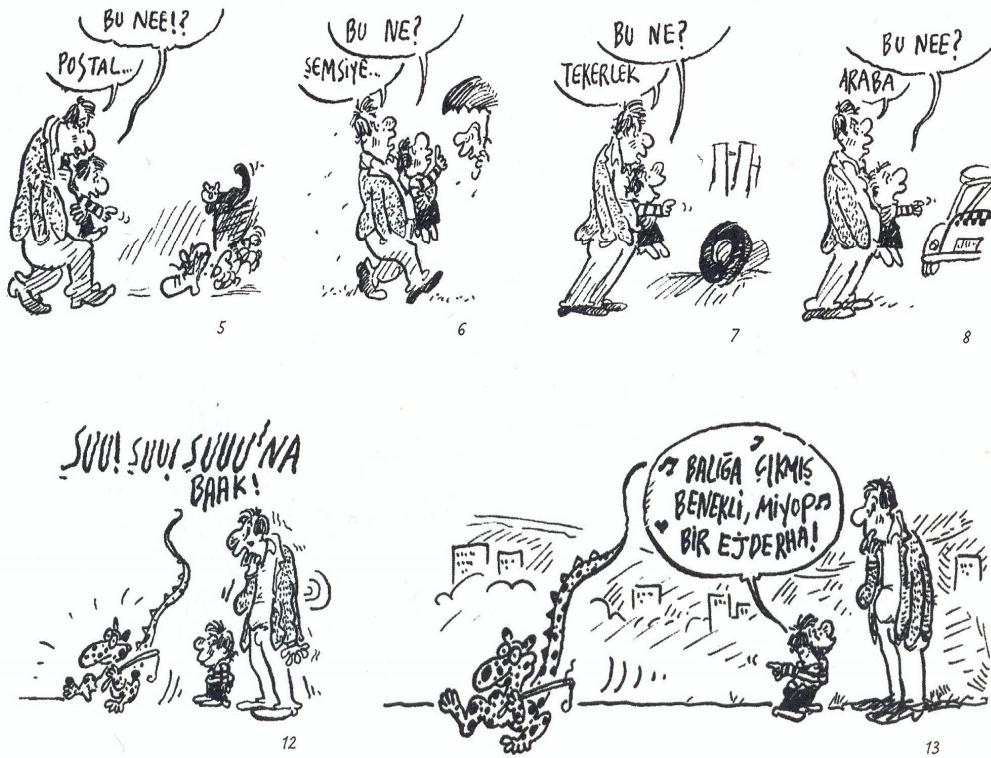

Behiç Ak- Karikatür Kitabı, ss.37

Bu karikatürün iletisi

Behiç Ak- Karikatür Kitabı, ss.54

Behiç Ak- Karikatür Kitabı, ss.55

Bu karikatürün iletisi

ARA ÖZET: Karikatür, bir yaşam ya da insanlık durumunun; bir duygunun, düşüncenin ya da tasarımın, çizgiyle alımlayıcıda (karikatür ile etkileşime girende) etkiler uyandıracak biçimde anlatılması sanatıdır (Sever, 2007:222). Dolayısıyla karikatür, yazınsal bir metin gibi iletisi olan ve bu iletinin anlamlandırılması sorumluluğunun okura (alımlayıcıya) ait olduğu görsel metinlerdir.

Etkinlik:

Öğretmenin, “ Şimdi de size Zehra İpşiroğlu'nun “Şimdiki Çocuklar Hâlâ Harika” adlı yapıtından bir kesit okuyacağım.” demesi. Ardından bu metinle ilgili öğrencilerin neler düşündüklerine ilişkin bir yazı yazmalarını istemesi. 20 dakikalık bir süre vermesi, verilen sürenin sonunda istekli öğrencilerden başlayarak yazılan yazıları okutması, güzel ve etkili yazanlara pekiştireç vermesi. (**Amaç:** Düzeyine uygun bir konuyu, anlatı/düşünce türlerinden biriyle ilkelere uygun olarak istenilen sürede yazıyla açıklayabilme)

Canıma Tak Etti

Merhaba Deniz,

Geçmiş olsun. Başının belaya girmediğine çok sevindim. Ucuz kurtulmuşsun.

Benim de okulda şu Fethiyeliler üçlüsü ağalarla başım dertte.

Bakalım işin içinden nasıl çıkacağım. Herkesin onlardan ödü patlıyor.

Sınıftakilerin çoğunun bana hâlâ uzaylı gibi bakmalarının nedeni onlar, biliyorum. İçim çok sıkılıyor. Bir de üstüne üstlük babamdan okkalı bir tokat yedim. Oysa suçum yok.

Dedem gözlüğünü yitirmiş. Önce her zamanki gibi iyice parlayıp babamı suçladı. Babam yelkenleri indirip süt dökmüş kediye döndü.

Sonra kızgınlığını anneme çatarak çıkardı. Annem de ablama söylenip çattı. Ablam da tam bana söylenmek üzereydi ki ben gözlüğü masanın altından şıp bulup çıkarıverdim. Sonra da dedeme çattım. “Bu kadarı da olmaz artık dede,” dedim. “Aşırı gittin.”

Dedem de benim bu lafım üzerine öyle bir gülme krizine tutuldu ki boğulacak sandım.

“Bu kadarı olmazmış. Ulan kerata. Ne cin çocuksun sen! O babası olacak serseriye değil, tam dedesine çekmiş benim aslan oğlum... Dedesinin kuzusu.”

Ama babam nedense bana çok bozuldu. İlk fırsatta beni kenara çekti, “Bana baksana sen, kazık kadar olmuşsun, daha nasıl davranılacağını bilmiyorsun. Büyüklerine saygı göstereceksin anladın mı? Ne biçim konuştun dedenle? Bebek misin sen? Aysun bile senin davrandığın gibi davranmaz.”

“Ama baba dedem sana haksızlık yaptı, hem gözlüğünü kendisi yere düşürüyor hem de sana söyleniyor. Ben de seni korumak için...”

Bunun üzerine babam, “Senin korumana mı kaldım ben, ukala, bücür, akli evvel!” diye bas bas bağırmaya başlamaz mı!

Sonra da yanağıma tokadı yapıştırdı. Uzun süredir babamı bu kadar öfkeli görmemiştim, gözleri ateş saçıyordu. Dedeme olan kızgınlığını ve öfkesini benden çıkarıyor.

Babam büyük olduğu için kendini bir şey sanıyor. Onu bir güzel dedeme şikâyet edeyim de gene çocuk babaya dönüşüp gününü görsün! Dedem bir ağzını açmaya görsün, susturana aşk olsun. Çocuk eğitimi ne demekmiş, dedemin zamanında nasılmış, şimdi nasılmış, çocuğa nasıl davranılırsa doğru olurmuş, nasıl davranılırsa doğru olmazmış, babamın nelerde dikkat etmesi gerekirmiş, bütün bunları dinlesin de öğrensin bakalım.

Deniz artık canıma tak etti, yeni okula da daha alışamadım. Yukarı tükürsen bıyık, aşağı tükürsen sakal. Benden bugünlik bu kadar. Saat gece yarısına yirmi beş dakika var. Az önce annem kapımı vurdu, ışığı kapamam için. Az sonra uykuya dalacağıma seviniyorum. Canım sıkıldı mı dünya güzeli rüyalar görürüm.

Bu gece de harika bir gece olmalı ki gündüzün acısı iyice çıksın.

Kibrit çöpü kadar küçülen, arkadaşın Doğan.

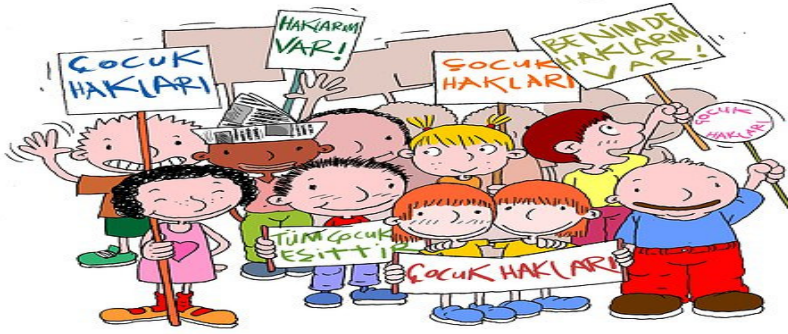
Zehra İpşiroğlu- Şimdiki Çocuklar Hâlâ Harika, ss.51-52.

Bu metindeki Doğan'ın babası ve dedesinin davranışlarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce anne babaların çocuklarına karşı göz önünde bulundurması gereken davranışlar nelerdir? Peki, sizce çocuklar, büyüklerine karşı nasıl davranmalıdır?

Ardından öğretmenin, “Aranızda ‘çocuk hakları sözleşmesi’ni duyan var mı? Bu sözleşme neleri kapsamaktadır?” diye soru sorması ve bir kısa film izletmesi:

Çocuk Hakları Sözleşmesi.mp4

Yönetmen: Berat İlk

Görüntü Yönetmeni: Mehmet Kocaoğlu

Çizer: Oğuz Demir

Türkçe Seslendirme: Gülce Şengül

Metin Yazımı: Ayşe Beyazova

Gözde Durmuş

Melda Akbaş Akboğa

Zeynep Kılıç

Proje Koordinatörü: Melda Akbaş Akboğa

Anima Stüdyoları, İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi

Öğretmenin,

1. Kısa filmi üç kez izletmesi,
2. Film boyunca öğrencileri gözleriyle denetlemesi. Filme dikkatini vermeyenleri uyarması,
3. Öğrencilerden filmde ileri sürülen önemli düşünceleri not almalarını istemesi.

Ardından “Sizce bu kısa filmin yapılma amacı nedir? Sizde hangi düşünceler uyandırılmak istenmektedir? Açıklayınız.” (Bak. **Amaç**: Düzeyine uygun konuşmaları (ilkelere uygun olarak) dinleme becerisi.) demesi ve öğrencilerden kısa filmde kullanılan

araçları söylemelerini ve filmle ilgili en az iki örnek vermelerini istemesi.(**Amaç:** Konuşanı/ izlenenini dikkatlice dinlemeye/izlemeye dönüklük)

Ardından “Sizce Doğan, çocuk haklarını bilseydi nasıl davranırdı?”, “Peki siz, bundan sonraki yaşamınızda neleri göz önünde bulunduracaksınız?” diye sorması, söz isteyen en az üç öğrenciye söz vermesi, konuşma ilkelerine uyanlara pekiştirici vermesi.

(**Amaç:** Sözlü anlatımın günlük yaşamdaki önemini takdir ediş)

➤ Öğretmenin öğrencilerden müzik eşliğinde ayaklarının ucuna basarak sınıf içinde yürümelerini (Tchaikovsky'nin bir parçası eşliğinde),

02 Piano Concerto No. 1, for piano & orchestra (or 2 pianos) in B flat minor, Op. 23- Andantino simplice - Prestissimo.wma

müzik durunca ise en yakınındakinin sırasıyla burnunu, dirseğini, kulağını, alnını, omzunu, ayak bileğini, çenesini tutmalarını istemesi. Öğretmenin elinde ipler varmış gibi sınıfın çeşitli yerlerine yürümesi ve öğrencilerin onun peşinden gitmesi. Öğretmenin öğrencilere bu etkinlikle neler duyumsadıklarını sorması. Öğretmenin bu görüşler ile kişinin dokunulmazlığı ile özgürlüğü arasında bir ilişki olduğunu söylemesi.

➤ Öğretmenin öğrencileri ikişerli kümelere ayırması.

Birinci aşama: Eşlerden birinin hafta sonunu nasıl geçirdiğini arkadaşına anlatması. Herkesin anlatımı bittikten sonra sınıfın yeniden ikili eşler olması.

İkinci aşama: Bu kez biraz önce dinleyici olan kişinin dinlediklerini yeni arkadaşına anlatması. İkili eşler olurken bir önceki kümedeki anlatan öğrencinin yeni kümede dinleyen olmasına dikkat edilmesi.

Öğretmenin bu paylaşım ile ilgili öğrencilerin neler düşündüklerini sorması ve öğrencilerin özel hayatın gizliliği üzerine görüşlerini söylemesini istemesi.

➤ Öğretmenin sınıfı dört kümeye ayırması. Her kümeye aşağıda verilen görevleri ve alacakları mektubu dağıtması. Kümelerden bu göreve ve aldıkları mektuba uygun olarak bir senaryo oluşturmalarını ve bunu oynamalarını istemesi.

I. Küme: MEB Öğretmen Nakilleri Komisyonu Üyeleri

Aldıkları mektup: ilçesinde yaşıyoruz. Bu ilçede çok sayıda çocuk ve genç bulunmaktadır. İlk ve ortaokulumuz var ancak öğretmenimiz yok. Bize nasıl yardımcı olabilirsiniz?

II. Küme: MEB Burslar Komisyonu Üyeleri

Aldıkları mektup: semtinde ekonomik durumu çok yetersiz olan, bu nedenle okula gidemeyen çocuk ve gençler bulunmaktadır. Ancak hepsi çok çalışkan ve zekidir. Bize nasıl yardımcı olabilirsiniz?

III. Küme: MEB Sınav Komisyonu Üyeleri

Aldıkları mektup: ilinde oturuyoruz. Yeni sınav sistemi, sınava giriş koşulları ve sınavla ilgili değişik bilgiler almak istiyoruz. Bize nasıl yardımcı olabilirsiniz?

IV. Küme: MEB Özel Eğitime Gereksinim Duyanlar Komisyonu Üyeleri

Aldıkları mektup: ilçesinde yaşıyoruz. İlçemizde çok sayıda özürlü çocuk ve genç vardır. Bu çocuk ve gençler için bir okulumuz bulunmamaktadır. Bize nasıl yardımcı olabilirsiniz?

➤ Öğretmenin öğrencilere oyunlaştırmalardan sonra bu kümelerin işinin neler olduğu, başka neler yapabileceklerini sorması ve alınan yanıtlardan sonra çocukların eğitim hakkı olduğunu anımsatması.

Tülay Üstündağ- Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü, ss. 130-143.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “ ‘Ayıp Bir Laf’ adlı metinde yazım açısından dikkatinizi çeken bir şey var mı?” diye sorması ve öğrencilere “ikidebir, bişey, ençok, bigün, burda, ordan, ordakiler, herzamanki, bitürlü” sözlerini buldurması. Sizce yazarın bu sözleri bu biçimde yazma nedeni ne olabilir? Bu sözlerin doğru yazılış biçimleri nasıldır? demesi, ardından “Şimdi de birlikte metinlerin yazım yanlışlarını bulacağız ve onların doğru biçimlerini yazacağız.” ve aşağıdaki karikatürleri göstermesi:

Selçuk Erdem- Selçuk Erdem 4, ss.5.

Selçuk Erdem- Selçuk Erdem 3, ss.60.

Karikatürdeki yazım yanlışlarını bulunuz ve yazım kurallarına uygun bir biçimde yeniden yazınız.

Selçuk Erdem- Selçuk Erdem 3, ss.5.

Karikatürdeki yazım yanlışlarını bulunuz ve yazım kurallarına uygun bir biçimde yeniden yazınız.

Selçuk Erdem- Selçuk Erdem 4, ss.119.

Karikatürdeki yazım yanlışlarını bulunuz ve yazım kurallarına uygun bir biçimde yeniden yazınız.

SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Yazım yanlışlarının farkındalığına ulaşmak, yazılı anlatımımızdaki yanlış oranlarını daha çok azaltacaktır. Ayrıca yazma sırasında kendimizi denetleme olanağına kavuşmamızı da sağlayacaktır.

TEKRAR GÜDÜLEME: Yazma çalışmasında yazım yanlışlığı en az olan öğrenci sınıfça saptanacak ve başarılı olan öğrenciye sınıf tarafından alınan bir kitap armağan edilecek.

KAPANIŞ: Öğretmenin, Aziz Nesin'e ve Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya ait bir şiiri sınıfa getirmesi ve şiirlerle ilgili öğrenciler arasında bir yazı yarışması yaptırması. Yarışmada anlatım bütünlüğü en iyi ve yazım yanlışlığı en az olan öğrencinin yazısını

okul panosuna asması.

Bir Yanlışlık (Aziz Nesin'in kendi sesinden dinletilir.

16 Parça 16.wma)

Hani yanlış açmazdı çiçekler

Ay yanlış yerde yanlış ışımış

Hani yanlış doğmazdı güneş

Beni sevmiyormuşsun

Hani her ağaç bir bütündü

Seni sevmiyormuşum

Hani bulutlar hangi biçimi alsa yanlış
değildi hiçbiri

Ah senin yanlışın

Hani yanlış değildi sevdamız

Vah benim yanlışım

Güneş gibi çiçek gibi bulut gibi yanlış
değildi

Gerçek mi kurşun mu bıçak mı

Hiçbirisi böylesine doğru bulamazdı
yüreği

Şimdi akan sular da yanlış

Kaçıncı kez aldanmışım

durgun sular da

Bin değil bin bir değil

Yanlış uçuyor bütün kuşlar

Baştan ayağa ben yanlışım.

Yanlış ağaçların yanlış dallarında yanlış
yapraklar

Aziz Nesin- Şiirin Tam Zamanıdır,

Şimdi her yerde bir eksiklik var

ss.22

Hep yanlış yemişler sarkıyor dallardan

Anneme Verdiğim Söz

Ben güzel olacağım

Taşıyacağım hep

Akan suların güzelliğini

Ben iyi olacağım

Ellerim açılacak gece-gündüz

Bir bitki iyiliğinde.

Ben doğru olacağım

Gökten düşen taş gibi

Doğru.

Fazıl Hüsnü Dağlarca- Kuş Ayak, ss.36.

Öğretmenin aşağıdaki yapıtları salık vermesi:

Çelik, Behçet (2013). *Sınıfın Yenisi*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Der, Aslı (2013). *Büyük Tuzak*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

İpşiroğlu, Zehra (2013). *Düş Hırsızlarına Karşı*. E Yayınları.

Meriç, Nezih (2011). *Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir yaşında*. İstanbul: Çınar Yayınları.(Ayşe, Dil Dediğin Nasıl Bir Şey?)

Molnar, Ferenc (2013). *Pal Sokağı Çocukları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Sertbarut, Miyase (2014). *Kapiland'ın Kobayları*. İzmir: Tudem Yayıncılık.

DEĞERLENDİRME

1. Öğretmenin çocuk hakları üzerine yapılandırılmış karikatürleri sınıfa getiriniz ve bu karikatürlerle ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde bir yazım yanlışlığı vardır?
- Geçen yıl Kuzey Asya sular altında kalmıştı.
 - Kavga birden onun bağırmasıyla başladı.
 - Dildeki sözcüklerin her biri, bağlamına göre yeni anlamlar kazanır.
 - Sesden rahatsız olduğu için televizyonu açmadı.
4. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde altı çizili sözün yazımı yanlıştır?
- Birtakım kendini bilmez oyuncular sahayı karıştırdı.
 - Ondan birşey istemeyeceksin ki dost kalasın.
 - Sizinle bir gün balıkçı kahvesinde buluşalım.
 - İşyerinde her şeyini kaybetmişti.
5. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde herhangi bir yazım yanlışı yoktur?
- İkidebir onu suçluyordu.
 - Bir biri ardından ortaya çıkıyorlardı.
 - Sonunda benim değerimi anlayacaksın.
 - Dikkatli okudumki anlayabildim.
6. Aşağıdakilerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?
- Sokaklarda benim gibi yalnız bu gece.
 - Ben bu sözleri hak etmedim, sanırım.
 - Okulumuz bu yarışmalara 2'nci kez katılacak.
 - XX. yüzyılın en büyük dramını bu insanlar yaşadı.

EĞİTİM DURUMU 12

Metnin Adı: Herkesin Mizahı Kendine, Karikatürünki Herkese

Uyaranlar:

DİLSEL UYARANLAR	GÖRSEL UYARANLAR	İŞİTSEL UYARANLAR	GÖRSEL- İŞİTSEL UYARANLAR
<p>1. “Herkesin Mizahı Kendine, Karikatürünki Herkese” adlı deneme</p> <p>2. Nasrettin Hoca’nın bir fıkrası</p> <p>3. “Komşu Köyün Delisi” adlı tiyatro oyunundan bir kesit</p> <p>4. “Sen Ne Düşünüyorsun?” adlı denemeden bir kesit</p>	<p>1. Abdulvahap Çerkez’in bir karikatürü</p> <p>2. Agim Sulaj’ın bir karikatürü</p> <p>3. Ana Von Rebeur’un bir karikatürü</p> <p>4. Atila Özer’in bir karikatürü</p> <p>5. Mojtaba Heidar Panah’ın bir karikatürü</p> <p>6. Sadık Pala’nın bir karikatürü</p> <p>7. Vasylenko Anatoliy’nin bir karikatürü</p> <p>8. Nezih Danyal’ın bir karikatürü</p> <p>9. Seçkin Temur’un bir karikatürü</p> <p>10. Salih Küçük’ün bir karikatürü</p>	<p>1. Mozart’ın “Türk Marşı” adlı bestesi</p>	<p>1. “Presto” adlı kısa film</p> <p>2. “Le Quatuor” adlı müzik grubunun gösterisinden bir kesit</p>

	11. Didie Sri Widiyanto'nun bir karikatürü		
	12. Edvard Munch'un bir resmi		

Eğitim Ortamı: Dil Dersliği

HERKESİN MİZAHİ KENDİNE, KARİKATÜRÜNKİ HERKESE

Bugüne kadar gerek mizahçılar gerekse bilim adamları, yüzlerce kez “mizah” tanımını yaptılar. Bugünden sonra da yapmaya devam edecekler. Ancak bu kadar (farklı veya aynı) çok mizah tanımı olmasına rağmen tüm mizah tanımlarında ortak bir kavram var: “Gülmece”. Yani çok kısa bir tanımlamayla mizah, gülmece yaratan etkinliklerin tümüdür, diyebiliriz.

Peki, nedir gülmece yaratan etkinlikler? Bu sorunun cevabı oldukça karmaşık. Mizah kavramı içinde, asıl sorun bu. Gülmece yaratan etkinlikler, kişiden kişiye, kişilerin buldukları ruhsal/ ekonomik/ sosyal/ kültürel durumlara ve konulara, toplumdaki topluma, çağdan çağa, cinsiyetten cinsiyete farklılık gösterir. Kim, neyi komik bulur; kim, neden güler, kime neye güler? Bilim adamlarının yıllardır cevaplamaya çalıştıkları soru da budur. Kimi bilim adamı beynin fiziksel yapısıyla, kimi psikolojik boyutuyla, kimi hormonlarla, kimi de kültürle uğraşarak tezlerini ispatlamaya ve gülmeyi çözümlenmeye çalışır. Bir psikiyatr, kendi bilim dalı çerçevesinde değerlendirme yaparken bir sanatçı da kendi sanat ve plastik değeri açısından değerlendirme yapar. Bu değerlendirmelerde, doğal olarak çıkış noktaları farklı olduğundan mizah tanımlamaları da farklılık gösterir. Gülmeceye bakış açıları da farklıdır.

Yine de mizahı teknik olarak değerlendirirken birtakım mizah türleri belirlemek gerekir. Genel olarak bilinen mizah türleri, plastik olarak uygulanışları farklı olsa da espri, şaka, hiciv, alay, nükteler, taşlama ve iğneleme şeklinde sıralanabilir. Bu mizah türleri karşımıza karikatür, fıkra, komedi, sözel hiciv, tiyatro oyunu, mizah yazısı, sinema filmi, video filmi, televizyon oyunu, orta oyunu, stand-up gibi uygulamalarla çıkar ve bu mizah türlerinin değişik anlatım yolları vardır. Yazılı, sözel, gösteri ve müzik gibi. Mizah, değişik bilim dallarında, değişik şekillerde yorumlanmasına karşın mizahçı, yukarıda sıraladığımız uygulamalardan biriyle, ulaşmak istediği hedef kitleye uygun bir de anlatım tarzı seçer. Bu, mizahçı için çok önemlidir. Çünkü ancak seçtiği doğru uygulama ve tarz ile ulaşmak istediği kitleye doğru bir mesaj verebilir. Uygulamalarındaki tarzlar da cinsellik, kara mizah, felsefi, siyasi gibi tarzlardır. Bu nedenle mizahçı, mizaha biraz önce sözünü ettiğimiz bilim adamları gibi yaklaşmaz. Mizahçı için önemli olan, iletmek istediği mesajı, kendi türündeki (karikatür, fıkra, komedi, sözel hiciv, tiyatro oyunu, mizah yazısı, sinema filmi, video filmi, televizyon oyunu, orta oyunu, stand-up gibi) uygulamayla ve hedef kitlesinin anlayacağı bir tarzla/ dille anlatmak istediği şeyi, vermek

istediği mesajı algılamalarını da sağlamak ister. Çünkü mizah, salt komik olayları, olayların gülünç yanlarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaz. Mizahın iki amacı vardır. Birincisi; mizahla izleyene hoşça zaman geçirtmek. İkincisi ve asıl önemli olanı da eleştiridir.

Eleştirel mizah türlerinden biri karikatürdür. Yine kısaca tanımlarsak, “Mizahın çizgisel yolla anlatımı”. Sözel, yazınsal ve gösteri yoluyla yapılan diğer mizah türlerinin aksine karikatürün bir özelliği de kalıcı olmasıdır. Çünkü diğer mizah türlerinin genelde yapıldığı ortamla sınırlı olmasına karşın karikatür, günümüzde gerek mizah dergilerinde gerek gazetede ilgili köşelerde gerekse de koleksiyoncuların biriktirmeleri sonucu kalıcı, kuşaklararası aktarılma özelliği vardır. Bu nedenle de bir tarih malzemesi aracıdır aynı zamanda.

Karikatürü diğer mizah türlerinden daha etkin olmasını sağlayan ise yazıya gerek kalmadan sadece çizgi ile mesajın verilmesidir. Bu sayede mesajı alan hedef kitle, eleştiriyi anlamak için çok çaba sarf etmeden, üstelik resimsel bir mantıkla mizahi değeri kolayca yakalayabilmekte ve gerekirse bir başkasına dil ile de kolayca aktarabilmektedir. Diğer mizah türlerinde dil, görsel anlatım, yöresel özellikler gibi kodlar her izleyici tarafından anlaşılabilir. Ancak mizahın çizgisel anlatım yolu olan karikatürde durum farklıdır. Bir karikatür, dünyanın her yerinde aynı mizahı taşır. Bir Rus’un mizah yazısını okumak için Rusça bilmek gerekir. Bir Türk’ün komedi filmini anlayabilmek için Türklerin kültürünü bilmek gerekir. Oysa bir Çinlinin karikatüründeki mizahı anlamak için bir Çinli olmak ya da Çin kültürünü bilmek gerekmez. Çünkü diğer mizah türlerinin aksine karikatürün tüm ana ve alt mesajları ve de kullanılan kodlar evrensel değer taşırlar. Bu karikatürün evrensel bir mizah türü olarak mizahın herkes tarafından farklı algılanmasına karşın ortak mizah anlayışını taşıyan bir türü ortaya koymaktadır.

Bülent Fidan (Kısaltılmıştır.)- Karikatür ve Mizah
(Yay. Haz.: Nezih Danyal ve Sadi Sabur), ss.107-108.

DERS PLANI

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 8.sınıf

Süre: 8 ders saati

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Araç ve Gereçler:

Bozdemir, Banu. **Nasrettin Hoca.**

Danyal, Nezh. **Globanation.**

Dökmen, Üstün. **Komşu Köyün Delisi.**

Fidan, Bülent. **Herkesin Mizahı Kendine, Karikatürünki Herkese.**

Karikatürcüler Derneği. **28. Uluslararası Nasrettin Hoca Karikatür Yarışması.**

Sweetland, Doug. **Presto** adlı kısa film.

Yeni Dünya Müzik. **Classical Greats-2.** (Mozart)

Kaynak Kitaplar:

Bilgin, Muhittin. **Anlamdan Anlatıma Türkçemiz.**

Özer, Atila. **İletişimin Çizgi Dili Karikatür.**

Sakaoğlu, Saim ve Alptekin, Ali Berat. **Nasreddin Hoca.**

Sever, Sedat. **Türkçe Öğretiminde Sanatsal Bir Uyarın Olarak Karikatürün**

Kullanılması.

Topuz, Hıfzı. **İletişimde Karikatür ve Toplum.**

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİ

Metnin Başlığı: HERKESİN MİZAHİ KENDİNE, KARİKATÜRÜNKÜ HERKESE

Ana Nokta: Ders planının “Amaçlar” başlığı altında belirtilen, anlama ve anlatma becerileriyle ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a. Dinlediği düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme
- b. Metnin duygu ve düşünce yapısının kavratılması.
- c. Eylem çatılarının kavratılması
- d. Duygu ve düşüncelerini demokratik toplumun ilkelerine uygun olarak özgürce ifade etmenin önemi
- e. Sözlü ve yazılı anlatımının ilkelere uygunluğu konusunda kendini yargılamanın önemi

AMAÇLAR

Amaç: Okuduğu düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. Okuduğu metni özünü yitirmeden kendi tümceleriyle söz ya da yazıyla özetleme
2. Metindeki daha önce hiç karşılaşmadığı sözcük, atasözü, deyim, özdeyiş, tamlama, ikileme ve terimlerin anlamını metnin bütünlüğünden ve sözün gelişinden kestirip bulma
3. Metnin ana düşüncesini bir tümceyle yazma/ söyleme
4. Ana düşüncüyü destekleyen yardımcı düşünceleri birer tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
5. Metnin türünü yazma/ söyleme

Amaç: *Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sesli okuma becerisi*

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken hareketlerde ölçülü (eli baş, gövde hareketleri gibi) ve hoş giden bir canlılık bulunma
3. Konuşma hızıyla (konuşur gibi) okuma
4. Yazıdaki harfleri karşılayan sesleri tam çıkaklarında oluşturma (sesleri temiz çıkarma)
5. Her sesin oluşumu için ses yolu ve ses örgenlerini gereğince kullanarak sesleri doğru boğumlandırma
6. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde okuma
7. Soluğu, okunacak tümcelere göre ayarlama
8. Anlamın belirginleşmesinde yardımcı olacak nitelikteki sözcük, tamlama, tümce gibi anlam öbeklerini doğru vurgulama ya da vurgulayarak söyleme
9. Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma (ayarlama)
10. Metnin tür özelliklerine uygun tonlama yapma
11. Sese, hoş giden bir renk (kalınlık, incelik) verme
12. Duraklamaları noktalama işaretlerine uygun yapma
13. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama
14. Okumanın doğal akışını bozacak biçimde duraklamama
15. Metindeki tamlamaları, ikilemeleri bölmeden okuma
16. Dinleyici karşısında olma sıkıntısına düşmeme
17. Zaman zaman dinleyicilere bakarak dinleyicilerin ilgisini canlı tutma (göz iletişiminde bulunma)

Amaç: *Düzeyine uygun bir metni doğru anlamlandırarak biçimde sessiz okuma becerisi*

Davranışlar:

1. Okuma ile ilgili ilkeleri yerine getirme
2. Okurken konuşma örgenlerini (gırtlak, dil, dudak) hareket ettirmeme
3. Metni mırıldanarak ya da fısıldayarak okumama

4. Gereksiz duraklamalar yapmama
5. Yazıdaki noktalama işaretlerinin görevlerini sezerek en yakın noktalama işaretine kadar zaman yitirmeden gözü hareket ettirme
6. Sözüün gelişinden anlamı çıkarma
7. Okuma hızını, okumanın amacına göre ayarlama
8. Okuma hızını, okunan metnin özelliğine göre ayarlama

Amaç: Dinlediği (izlediği) düzeyine uygun bir konuşmaları-filmi tam ve doğru olarak anlayabilme

Davranışlar:

1. Dinlediği konuşmanın ya da izlediği filmin konusunu ya da izleğini bir tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
2. Dinlediği konuşmanın ana düşüncesini ya da yardımcı düşüncelerini birer tümceyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
3. Dinlediği olayın (varsa) ya da izlediği filmin kahraman(lar)ının (iç ve dış) portresini/ portrelerini kendi tümceleriyle yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
4. Dinlediği konuşmanın (varsa) ya da izlediği filmin gelişim sırasını ya da giriş, gelişme, sonuç bölümlerini yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)

Amaç: Düzeyine uygun konuşmaları- filmi (ilkelere uygun olarak) dinleme (izleme) becerisi

Davranışlar:

1. Dinlemek için uygun bir biçimde oturma
2. Dikkatini konuşulacak metnin ya da izlenilecek filmin konusu üzerinde toplama
3. Dikkatini konuşmacıya, filme ya da şarkıya yöneltme
4. Gözleriyle konuşanı ya da filmi izleme
5. Konuşmacıya, konuşma sırasında dinlediğini gösterir sözel olmayan tepkiler verme
6. Konuşmacı ve dinleyicilerin dikkatini dağıtacak hareketler yapmama
7. Dikkatini konuşma, film ya da şarkı boyunca sürdürme

8. Konunun açıklanmasına katkı sağlayacak düşüncelerini ya da (varsa) konuşmacı tarafından açıklanmayan kısımları özlü biçimde açıklama

Amaç: Duygu ve düşüncelerini demokratik toplumun ilkelerine uygun olarak özgürce ifade etmeyi alışkanlık haline getiriş

Davranışlar:

1. Her zaman ve her durumda kendini anlatmak için demokratik toplumun ilkelerine başvurma
2. Demokratik toplumun ilkelerinin gereğini her zaman yapma
3. İlkelerin gereğinin uygulanmadığı durumları çözmek için her zaman yine demokratik toplumun ilkelerine uygun yolları kullanma

Amaç: Sözlü ve yazılı anlatımının ilkelere uygunluğu konusunda kendini yargulamada kararlı oluş

Davranışlar:

1. Sözlü ve yazılı anlatımının ilkelere uygunluğunu eleştirmesi için başkalarına başvurma
2. Bu eleştirileri kızmadan sonuna kadar dinleme
3. Bu eleştirilere her zaman teşekkür etme
4. Kendini eleştirenlere kızmama, darılmama
5. Kendi anlatımının ilkelere uygunluğunu gerekçe göstererek yazma/ söyleme
6. Yapılan eleştirilere göre gerekiyorsa anlatımında değişiklik yapma

Amaç: Sözcük türleri ile ilgili ilkeler bilgisi

Davranışlar:

1. Eylem çatısının tanımını özellikleriyle yazma/ söyleme
2. Öznesine göre eylem çatısının tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
3. Öznesine göre eylem çatısının çeşitlerini yazma/ söyleme
4. Etken/ edilgen/ dönüşlü/ işteş eylem çatısının özelliklerini yazma/ söyleme

5. Nesnesine göre eylem çatısının tanımını yazma/ söyleme (ya da önerilenler arasından seçip işaretleme)
6. Nesnesine göre eylem çatısının çeşitlerini yazma/ söyleme
7. Geçişli/ geçişsiz / oldurgan/ ettirgen eylem çatısının özelliklerini yazma/ söyleme

Amaç: Sözcük türleriyle ilgili ilkeleri (bilgiyi) uygulayabilme

Davranışlar:

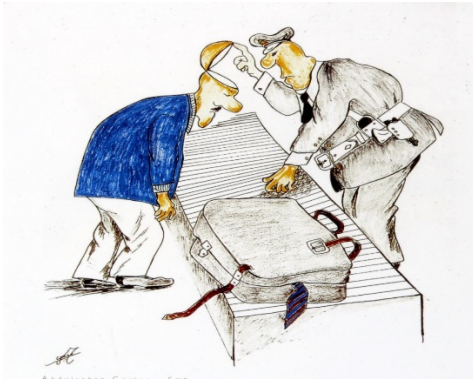
1. Öznesine göre eylem çatısı etken/ edilgen/ dönüşlü/ işteş olan tümce yazma/ söyleme ya da verilen tümceler arasından eylem çatısı etken/ edilgen/ dönüşlü/ işteş olan tümceyi seçip işaretleme
2. Nesnesine göre eylem çatısı geçişli/ geçişsiz / oldurgan/ ettirgen olan tümce yazma/ söyleme ya da verilen tümceler arasından eylem çatısı geçişli / geçişsiz/ oldurgan/ ettirgen olan tümceyi seçip işaretleme

EĞİTİM DURUMU

B. GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. Dikkati Çekme: Öğretmenin, aşağıdaki karikatürlerden yararlanarak “Karikatür sözcüğü sizde neleri çağrıştırmaktadır? Gördüğünüz bir karikatür, sizde ne gibi bir izlenim uyandırır? Peki, aşağıdaki karikatürlerin sizde uyandırdığı ilk duygu ne? Sizce aşağıdaki karikatürlerde karikatürist bize nasıl bir ileti vermek istemiş? Bu iletileri anlamlandırmamız için nelerden yararlanmış? Okumaktan hoşlandığınız bir karikatür kitabı veya karikatür dergisi var mı?” diye sorular sorarak öğrencilerin dikkatini işlenecek metnin içeriğine çekmesi. Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini anlatmaya istekli

olan öğrencilere pekiştireç vermesi.

Abdulvahap Çerkez- Suriye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/Prize.aspx?&Prz=4> (Erişim

Tarihi: 13.05.2014)

Agim Sulaj- İtalya

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/Prize.aspx?&Prz=2> (Erişim

Tarihi: 13.05.2014)

Ana Von Rebeur- Arjantin

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/Prize.aspx?&Prz=4> (Erişim

Tarihi: 13.05.2014)

Mojtaba Heidar Panah- İnan

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/Prize.aspx?Prz=4> (Erişim

Tarihi: 13.05.2014)

Sadık Pala- Türkiye

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim

Tarihi: 13.05.2014)

Vasylenko Anatoliy- Ukrayna

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/ObjectSearch.aspx> (Erişim

Tarihi: 13.05.2014)

Atıla Özer

<http://www.atilaozermuzeevi.com/p/karikatürler.html> adresinden 09.10.2013 tarihinde erişilmiştir.

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe dersinde günlük yaşantımızdaki herhangi bir sorunu veya durumu, çizgi dilinin güldürme, eğlendirme, düşündürme veya yeme işlevleriyle birleştiren karikatürün mizahla ilişkisi üzerinde duracağız. Ayrıca eylem çatıları üzerinde duracak ve eylemin özne ve nesne ile olan ilişkilerine değineceğiz. Bu da sizin tümce kuruluşlarında daha dikkatli olmanızı, böylece anlatımınızın daha da güçlenmesini sağlayacaktır.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Söz konusu bilgi ve becerileri kazanabilmeniz için, bu dersimizde, ‘Herkesin Mizahı Kendine, Karikatürünki Herkese’ başlıklı metni işlemeye başlayacağız. Metnin işleneceği derslerin sonunda, öğrendiğiniz yeni sözcükleri ve eylemlerin yapısıyla ilgili bilgileri yazılı ve sözlü anlatımınızda doğru bir biçimde kullanabileceksiniz” demesi.

4. Geçiş: Öğretmenin, “Şimdi ‘Herkesin Mizahı Kendine, Karikatürünki Herkese’ adlı metni birlikte incelemeye çalışacağız.” demesi ve öğrencilerin arkaya yaslanmalarını isteyip aşağıdaki etkinlikleri sırayla yerine getirmesi:

C. GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Metnin sessiz olarak kurallara uygun biçimiyle öğrencilere okutulması,
2. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde sesli olarak okuması. Metni okuması sırasında (okunan metne öğrencilerin dikkatini toplayıp toplamadıklarını, metni dinleme ilkelerine uygun olarak dinleyip dinlemediklerini) gözleriyle sürekli

denetlemesi. Dinleme sırasında önemli gördükleri yerleri not almalarını istemesi. (**Amaç:** Düzeyine uygun konuşmaları- filmi (ilkelere uygun olarak) dinleme (izleme) becerisi),

3. Öğretmenin, metni kurallara uygun biçimde bir süre okuduktan sonra, anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde değişik 3 öğrenciye sesli olarak okutması; sesli okuma ilkelerine uyan öğrencilere pekiştirici vermesi, okumada düşülen hataları düzeltmesi.

4. Öğretmenin, “Metni tam olarak anlayabilmeniz için anlamını bilmediğiniz sözcüklerin anlamını öğrenmeniz gerekir. Bunun için öncelikle metnin bağlamından yola çıkarak sözcüğün anlamı ile ilgili kestirimde bulunmaya çalışın.” demesi, ardından anlamı bilinmeyen sözcükler için sözlüklere bakmalarının istenmesi.

5. Metnin en az beş öğrenciye sözlü olarak kendi tümceleriyle özetletilmesi, düşünce ve tasarımlarını güzel Türkçe kullanarak anlatmaya istekli olanlara ve arkadaşlarının yaptığı özetlemeye ilişkin konunun açıklanmasına katkı sağlayacak düşüncelerini özlü biçimde başarılı bir biçimde açıklayanlara pekiştirici verilmesi.

6. Öğretmenin, “Şimdi metnin duygu ve düşünce yapısıyla ilgili sorular yönelteceğim; beni dikkatlice dinleyiniz, soruları iyice anladıktan sonra yanıtlamaya başlayınız.” demesi.

SORULAR VE YANITLAR

S.1. Mizah tanımlarındaki ortak kavram nedir? Siz bu kavramı nasıl tanımlarsınız?

Y.1. Mizah tanımlarındaki ortak kavram; gülmecedir. Bana göre gülmece

.....

S.2. Gülmece yaratan etkinliklerle ilgili kesin bir yargıya ulaşılmış mıdır? Neden?

Y.2. Hayır, çünkü gülmece yaratan etkinlikler kişiden kişiye, kişilerin buldukları ruhsal/ ekonomik/ sosyal/ kültürel durumlara ve konumlara, toplumdaki topluma, çağdan çağa, cinsiyetten cinsiyete farklılık göstermektedir.

S.3. Mizah türleri, hangi uygulamalarda karşımıza çıkmaktadır?

Y.3. Mizah türleri; karikatür, fıkra, komedi, sözel hiciv, tiyatro, mizah yazısı, sinema filmi, video filmi, televizyon oyunu, orta oyunu, stand up gibi uygulamalarda karşımıza çıkmaktadır.

S.4. Mizahçının mizaha yaklaşımı nasıldır? Mizahçı için önemli olan nedir?

Y.4. Mizahçı, mizaha bilim adamları gibi yaklaşmaz. Mizahçı için önemli olan, iletmek istediği mesajı, kendi türündeki uygulamayla ve hedef kitlesinin anlayacağı bir tarzla/ dille verebilmektir.

S.5. Mizahçı için yalnızca güldürme yeterli midir? Neden?

Y.5. Hayır, yeterli değil. Çünkü mizahçı, gülmenin yanı sıra aynı zamanda mesajın algılanmasını ister.

S.6. Mizahın temelde amacı nedir?

Y.6. İki amacı vardır. Birincisi; hoşça zaman geçirtmek, ikincisi ise eleştirmektir.

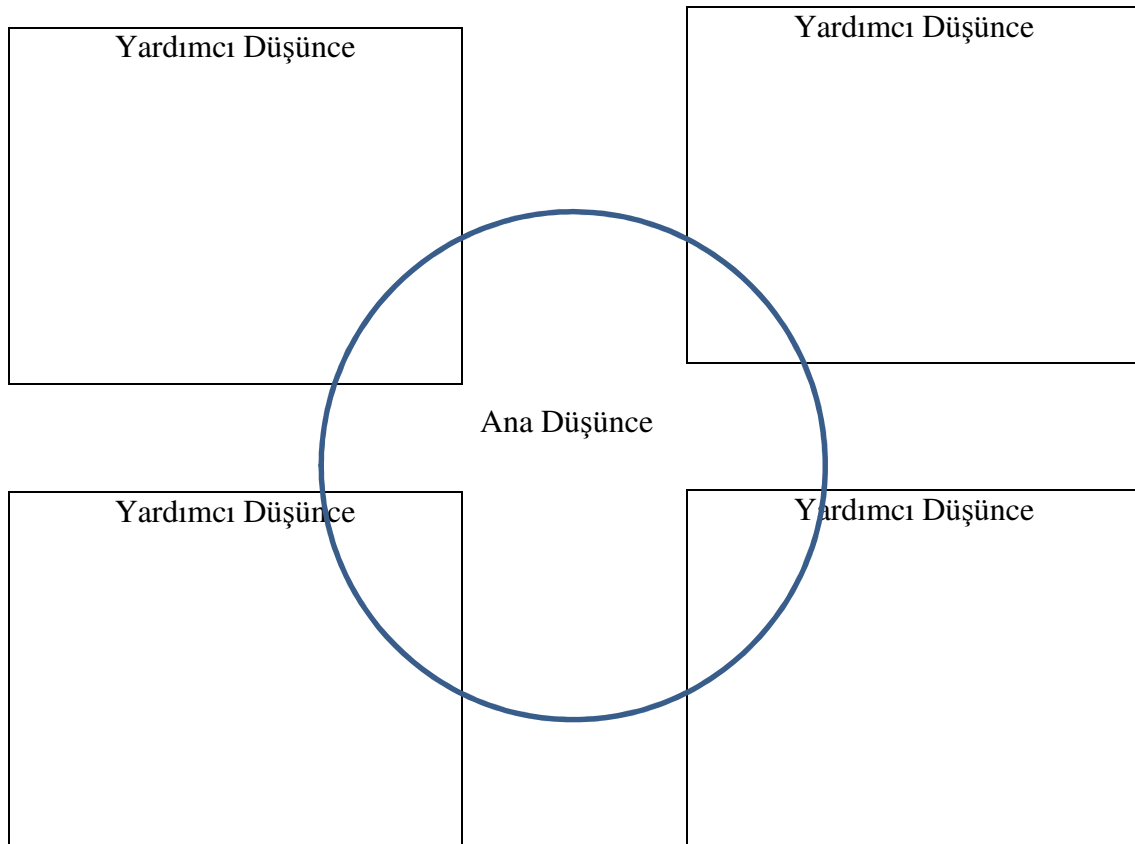
S.7. Karikatürün diğer mizah türlerinden farkı nelerdir?

Y.7. Karikatür, kalıcı, kuşaklararası aktarılma özelliği ile diğer mizah türlerinden farklıdır. Ayrıca hedef kitle, eleştiriyi anlamak için çok çaba göstermeden iletiyi alımlayabilmektedir. Karikatür, dünyanın her yerinde aynı mizahı taşıdığı için ana ve alt iletileri evrensel evrensel değer taşımaktadır.

S.8. Metnin türü nedir? Neden? Daha önce okuduğunuz hangi metin ya da metinlerle tür olarak benzerlik taşımaktadır?

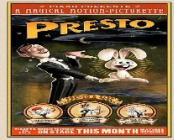
Y.8. Deneme, “Ana Babalarla Çocukların Üstüne” adlı metin benzerlikler taşımaktadır. (Deneme ile ilgili özlü bilgiler anımsatılır.)

S.9. Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerinizi yanınızda oturan arkadaşınızla birlikte belirleyip yazınız.

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Karikatür, bir mizah türü olarak evrensel bir nitelik taşımaktadır. Böylece karikatürist, İtalyan, Arjantinli, İranlı, Ukraynalı, kısacası nereli olursa olsun, onun vermek istediği iletileri çok rahatlıkla alımlayabilir ve anlamlandırabiliriz.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Mizahın birçok türü bulunmaktadır. Espri, şaka, hiciv, alay, nükte, taşlama ve iğneleme biçiminde karşımıza çıkan mizahta bazen sözel, bazen yazınsal bazen de gösteri yolu seçilebilmektedir. Şimdi güldüren, güldürürken de iletisini alımlama sorumluluğu veren bir kısa film (Presto) izleyeceğiz.” demesi.

- İzlediğiniz bu filmin konusu nedir?
- Filmde bize verilmek istenen ileti nedir? Neden? (Sınıf içinde tartışma ortamının açılması.)
- Filmdeki kahramanların iç ve dış özelliklerini özetleyiniz.

SİHİRBAZ	TAVŞAN

- Filmin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini yazınız.

GİRİŞ

GELİŞME

SONUÇ

Öğretmenin daha sonra “Türk kültüründe mizah deyince akla kimler gelmektedir?” diye sorması ve öğrencilere mizahın önde gelen bir adı olan Nasrettin Hoca ile ilgili karikatürler göstermesi:

Nezih Danyal-Globanatonalization, ss.6

Öğretmenin “Sizce bu karikatürdekiler kim olabilir? Peki, onlar arasında benzerlik var mı?” sorularını yöneltmesi ve Nasrettin Hoca ile Noel Baba arasında

benzerlik olup olmadığına ilişkin sorgulama yapmalarını sağlaması. (Amaç: Duygu ve düşüncelerini demokratik toplumun ilkelerine uygun olarak özgürce ifade etmeyi alışkanlık haline getiriş)

Seçkin Temur- 28. Uluslararası Nasrettin Hoca Karikatür Yarışması, ss.113.

Ardından öğretmen, “Aranızda Nasrettin Hoca fıkrasını bilen var mı?” diye sorması, bilen en az üç öğrenciye söz vermesi, fıkrayı konuşma ilkelerine uygun olarak anlatanlara pekiştirici vermesi, uymayanları anında düzeltmesi. Daha sonra öğretmenin, “Sizce Nasrettin Hoca eşeğe neden ters binmiştir?” diye sorması, nedenini bilenlere pekiştirici vermesi, bilmeyenler için fıkrayı anlatması:

Salih Küçük- 28. Uluslararası Nasrettin Hoca Karikatür Yarışması, ss.228.

Hoca bir gün, yabancı bir köyde konuk olur. Cuma günü onu kürsüye çıkartırlar. Güzel bir vaaz verir. Herkes pek memnun kalır. Camiden çıkınca Hoca'nın eşeğini getirirler. Köylülerin hepsi ona hizmet etmek için âdeta birbirleriyle yarışır. Hoca, eşeğine binerken biraz düşünür. Sonra eşeğin üstüne ters oturur. Herkes hayret eder. Köylülerden biri dayanamayıp sorar:

“Hocam, kusura bakma ama eşeğe neden ters bindiğini sorabilir miyim?”

Hoca gülümseyerek bilgece yanıt verir:

“Eğer düz binip önünüze geçseydim siz arkada kalacaktınız. Siz öne geçseydiniz bu kez ben arkada kalacaktım. Böylece ters binince size arkamı dönmemiş oluyorum. Nedeni budur.”

Banu Bozdemir- Nasrettin Hoca, ss.29-30.

Öğretmenin, “Sizce Nasrettin Hoca'nın böyle bir davranımda bulunmasındaki temel etken nedir? Siz Nasrettin Hoca'nın yerinde olsaydınız ne yapardınız?” diye sorular sorması ve özgün yanıt verenlere pekiştireç vermesi.

Öğretmenin, “Çocuklar, şimdi de Üstün Dökmen'in “Komşu Köyün Delisi” adlı tiyatro oyunundan bir kesit okuyacağız.” demesi ve tiyatro metnini fotokopi makinesi ile

çoğaltarak öğrencilere dağıtması.

Köyün muhtarı, muhtarlık seçimini yeniden kazanabilmek için köye bir yenilik katmak ister. Komşu köylerin hepsinde bir tane deli vardır. Ancak bu köyde deli yoktur. Bu nedenle muhtar, gazeteye “Deli aranıyor!” ilanı yazdırır. Bu ilanı gören psikoloji öğrencisi Tolga ise lisans bitirme tezine ilişkin veriler elde etmek için deli rolü yapma planıyla köye gider. Kendine ad olarak “Hamdi” adını belirler. Bakalım Deli Hamdi’nin başına neler gelmektedir?

Hamdi’nin Sesi: 20 Kasım Perşembe. Çavuldur’da ikinci günüm. Hatıra defterime yazmaya ilk kez vakit buluyorum. Köylüler beni sevdiler; kendi üsluplarınca tabii. Enseme şaplak atmaları dışında ben de onları sevdim. Bana bir oda verdiler. Burada kendimle baş başayım. Köylüler erken yatıyorlar. Geceleri okumak ve düşünmek için zamanım olacak. Deli rolünü sevdim. Hem denek hem gözlemciyim. İbn-i Sina “İlim ve sanat iltifat görmediği ülkeyi terk eder,” demiş. Bu köye ilim ve sanat satan bir çerçi henüz uğramamış. Yalnızca delilik iltifat görüyor. Ben de istediklerini satıyorum. Yanlış mı yapıyorum?

(Kapı çalınır.)

Hamdi: Kim o?

Gülfidan: Gülfidan, deli kardeş. Hele kapıyı az açiver.

Hamdi: Buyur bacım.

Gülfidan: Sana pilav, bazlama neyim getirdim.

Hamdi: Sağ ol, sağ ol. Daha bunları bitiremedim ama haydi alayım bari.

Gülfidan: Bir de ricam olacak.

Hamdi: Buyur bacım, içeri geç.

Gülfidan: Kurban Deli Hamdi, aman kimse duymasın. Bir derdim var; ilacım sende.

Hamdi: Buyur bacı.

Gülfidan: Deli kısmısının kalbi temiz olurmuş; elinden geleni esirgemezsın gayri.

Hamdi: Esirgemem.

Gülfidan: Sen benim kardeşim sayılırsın.

Hamdi: Elbet.

Gülfidan: Kendi kendime dedim ki, “Gülfidan, utanma git Hamdi kardaşına.”

Hamdi: Buyur, hoş geldin.

Gülfidan: Ne derler; doktordan ve deliden utanılmaz. Ben de işte böyle.

Hamdi: Sağ ol.

Gülfidan: Hamdi kardaş, Muhtar Halis Emmi'nin oğlu Remzi var ya... Hatırladın mı?

Hamdi: Şimdi çıkaramadım.

Gülfidan: Uzun boylu, babayığit bir oğlandır. Hani dün seni omzuna almıştı.

Hamdi: Ha şu bizim Remzi.

Gülfidan: (Sevinçle) Hah sizin Remzi. İşte biz onunla birbirimize vurgunuz.

Hamdi: Ne güzel. Düğün ne zaman?

Gülfidan: Düğün sana kalmış Hamdi kardaş. İkimizin de babası bilmiyor. Sen babalarımıza bir söyleyiversen bu iş hallolur.

Hamdi: İyi de Gülfidan kardeş, siz kendiniz niye söylemiyorsunuz?

Gülfidan: Biz nasıl söyleriz? Tövbe utanırım babamdan; ağzımı açamam. Sonra yüz göz olduk diye babamın hırsı çıkar.

Hamdi: Gülfidan bak, sen annene söyle, annen de babana söylesin. Âdet böyledir.

Gülfidan: Ah keşke anam olaydı. Anam bıldır öldü. Artık anam, babam sen sayılırsın. Sen söylersen olur bu iş.

Hamdi: Söylemeye söylerim de, şimdi bana kızmasınlar Gülfidan kardeş?

Gülfidan: Sana kimse kızmaz; sen delisin. Öyle deli deli konuşurken bi söyleyiver. "Halis Emmi, oğluna Hüseyin Emmi'nin kızı Gülfidan'ı aliver," de. Aslında babalarımız iyi anlaşırlar. Bir akıllarına düşse bizim iş, itiraz neyim etmezler.

Hamdi: Remzi babasına söylese.

Gülfidan: Hiç olur mu Hamdi kardaş, "Ben bunu isterim," diye. Onun istemesiyle olur mu? Babası kimi isterse. Yaptıver şu iyiliği, sevaptır.

Hamdi: Yapmak isterim elbet de; ama böyle işlerde araya girmek, bilmem ki...

Gülfidan: Vallaha Hamdi kardaş, bu iş ya oldu ya olmadı. Olmazsa canıma kıyarım, vallaha kıyarım.

Hamdi: Aman bacım Allah esirgesin. Bir erkek için değer mi? Kız olsa neyse.

Gülfidan: Remzi de kıyar, ikimiz de kıyarız canımıza. Artık sen de köylünün diline düşersin, ilk günden ayağı uğursuz geldi derler.

Hamdi: Aman Yarabbim (Kendi kendine) Olur mu olur. Derler mi derler. (Gülfidan'a) Gülfidan kardeş, sen bu işi oldu bil. Ben bunu yarn köy meydanında söylerim. Benden söylemesi, gerisi babalarınıza kalmış.

Gülfidan: Tama kardaşım, sen bi yol söyle, söz düşsün ortalığa, gerisine karışma. (Gülfidan çıkar, geri gelir.) Hamdi kardaş, babalarımızın adını unutmazsın değil mi? Benim babam Hüseyin, Remzi'ninki Halis.

Hamdi: Merak etme Gülfidan kardeş, unutmam.

Gülfidan: Hani karıştırırsan diye şey ettim de.

Hamdi: Karıştırmam, karıştırmam, yarın tamam sizin iş.

Gülfidan: Allah ne muradın varsa versin. Allah akıl fikir versin. Allah aldığı akli geri versin. (Çıkar.)

(Hamdi hatıra defterine yazmaya devam eder.)

(Meydanın köşesinde iki kadın Gülfidan'ı beklemektedir. Gülfidan odadan çıkıp yanlarına gider.)

Fadime: Kız Gülfidan, buradayız gel.

Hatice: Konuştun mu kız, söyleyecek mi meydanda?

Gülfidan: Konuştum Hatice bacı. Yarın meydanda "Halis Emmi, oğlun Remzi'ye Hüseyin Emmi'nin kızı Gülfidan'ı alsana," diyecek.

Hatice: İyi belletseydin kız; isimleri karıştırır marıştırır.

Gülfidan : Bellettim, bellettim.

Fadime: Haydi hayırlısı, haydi hayırlısı; madem Remzi'yi istiyorsun, o da olur İnşallah.

Hatice: Sen şimdi sessizce eve gir. Baban duymasın gece gezdiğini.

Gülfidan: Siz gelmiyor musunuz?

Hatice: Yok, sen eve git. Bizim az biraz işimiz var.

(Gülfidan çıkar. Fadime ve Hatice Deli Hamdi'nin kapısını çalarlar.)

Hamdi: Kim o?

Fadime: Deli kardeş aç hele biraz.

Hamdi: Buyurun bacılar.

Hatice: Deli Hamdi, ruhsatın var mı, iki lokma görüşsek.

Hamdi: Buyurun bacılar, geçin.

(Girerler.)

Problem nedir bacılar?

Fadime: (Soruyu anlamazlar.) Af buyur?

Hamdi: Yani size nasıl yardımcı olabilirim?

Hatice: Gayret senden, yardım Allah'tan deli kardaş. Benim ufak bir ricam olacak.

Hamdi: Buyur.

Hatice: Hamdi kardaş, benim bir çift küpem vardı. Ağabeyim taze gelirken almıştı. Teki düştü, kayboldu geçen hafta.

Fadime: Her bir yere baktık.

Hatice: Dedik ki yerini bilse bilse Deli Hamdi bilir. Deli kısmışının kalbi temizdir. Kalbine mi doğar, iyi saatte olsunlara mı sorarsın; artık orasını sen bilirsin. Buluver şu küpeyi.

Hamdi: Küpeye üzüldüm de bacım, yalnız bir hafta olmuş kaybolalı. Bilmem ki nasıl bulunur.

Hatice: Kurban Deli Hamdi. Ocağına düştük. İstesen bulursun.

Hamdi: Adın neydi bacım?

Hatice: Benim adım Hatice, aha bunun ki de Fadime.

Hamdi: Hatice bacı, en son nerede küpelerin tamamı?

Hatice: Çeşmede kovaları neyim dolduruyordum, vardı. Sonra hatırlamıyorum.

Hamdi: Tamam, ben de bakayım ama bak, söz veremiyorum.

Hatice: He, gayret senden, kısmet Allah'tan.

Fadime: Deli kardaş benim de bir ricam olacak.

Hamdi: Sen de buyur bacım.

Fadime: Benim erim Alamanya'da. Son zamanlarda kötü kötü rüyalar görür oldum. Boyu devrilesice, Alaman karlılarıyla bir söyleşiyor, bir elleşiyor, şeytan diyor kap saçmayı... (Sandalyeyi havaya kaldırır, elinden alırlar.)

Hamdi: Aman bacım.

Hatice: Dellenme kız. Akşam vakti milleti başımıza toplayacaksın.

(Fadime'yi oturtur.)

Fadime: (Torbasından üç bebek çıkarır.) Üç tane bebek yaptım. Aha bu Alaman karısı, bu ben, ortadaki de benim herif. Şimdi benim herifin yüzünü Alaman karısından çevirip bana doğru döndürürsen gönlü o boyalı karılardan soğur da bana dönermiş.

Hamdi: (Duygulanmıştır.) Ah bacım, beş bin kilometre ötedeki kocanı bu yolla sana bağlamayı mı düşünüyorsun?

Fadime: Ne yapayım deli kardaş, kaç yıllık erim, çocuklarımın babası. Oturup kalmışım bu köyde; elim kolum bağlı. Erim bilmez, elim yetmez, öyle korkuyorum ki.

Hamdi: Tamam Fadime bacım, ne istersen yapayım.

Hatice: Deli kardaş, Şu baŐtaki Alaman karısı, Şu Fadime, ortadaki bebek de bunun eri Cemalettin Ağam. Şimdi sen Celalettin Ağamın yüzünü Fadime'den yana çevireceksin. Aha böyle.

Hamdi: Siz yapınca olmaz mı?

Hatice: Yok, bizim yapmamızla olmaz. Kalbi temiz adam gerek. Sen delisin. Kalbin temiz, elin uğurludur. Sen Şimdi ağamın yüzünü çeviriver Fadime'den yana, biz sonra üzerindeki bu içliği çıkarıp pınarın gözündeki kayın ağacına asacağız. Rüzgâr Alamanya'ya doğru estikçe Cemalettin Ağamın gönlüne Fadime'nin ateşi düşecek.

Hamdi: (Ortadaki bebeğin yüzünü karısından yana çevirir.)

Oldu bakalım. Dilerim Cemlaettin Ağa'nın gözü senden başkasına çevrilmez.

Fadime: Sağ ol kardaşım. Allah ne muradın varsa versin. Allah razı olsun. Gençliğinin hayrını göresin.

Hatice: Sağ ol Hamdi kardaş, tuttuğun altın olsun.

Fadime: İŞin rast gitsin. (Bir çift yün çorap çıkarır.) Hamdi kardaş bu çorabı sana getirmiŐtik. Sıcak sıcak giyersin.

Hamdi: Sağ olun bacılar, hiç gerek yoktu.

Hatice: Sıcak sıcak giyersin. E, bize de dua etmeyi unutmazsın gayrı.

Hamdi: Ellerinize sağlık.

Üstün Dökmen- Komşu Köyün Delisi (Kısaltılmıştır.), ss.54-64.

Öğretmenin, söz isteyen öğrencilere sesli olarak okutması. Ardından öğrencilere aşağıdaki soruları yöneltmesi:

Metinde en çok nelere güldünüz?	
Köydeki kadınların deli Hamdi'den beklentilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?	
Sizce bu metnin yazarının bize vermek istediği ileti ne olabilir?	
Okuduğumuz deneme türündeki metinde "Mizahın iki amacı vardır. Birincisi; mizahla izleyene hoşça zaman geçirtmek.	

İkincisi ve asıl önemli olanı da eleştiridir.” tümcesi geçmektedir. Sizce yazarın eleştirmek istediği ne olabilir?

Öğretmenin sınıfı kümelerle ayırması.

Öncelikle kümelerden bu oyunu canlandırmalarını istemesi. Öğrencilerin canlandırmaları bittikten sonra öğretmenin “Sizce Deli Hamdi, köy halkına deli olmadığını anlatmış mıdır? Eğer anlattıysa nasıl anlatmıştır?” sorularını yöneltmesi ve öğrencilerden bu oyunu sonlandırmalarını istemesi. Öğrencilere yeterli süre verdikten sonra sırasıyla kümelerin canlandırması. (Canlandırmaların kamerayla kaydedilmesi)

Canlandırma sonunda kamera kayıtlarını sırasıyla izlenmesi ve öğrencilerin konuşmalarını role, duruma ve konuşma ilkelerine uygunluğunu değerlendirmelerini istemesi. (**Amaç:** Sözlü ve yazılı anlatımının ilkelere uygunluğu konusunda kendini

yargılamada kararlı oluş)

Öğretmenin daha sonra “Çocuklar, sizce klasik müzik ve gülmece birleşseydi sizce nasıl bir gösteri olurdu? Siz daha önce böyle bir gösteri izlediniz mi?” sorularını yöneltmesi, ardından Le Quatuor adlı müzik grubunun gösterisinden bir kesit izletmesi

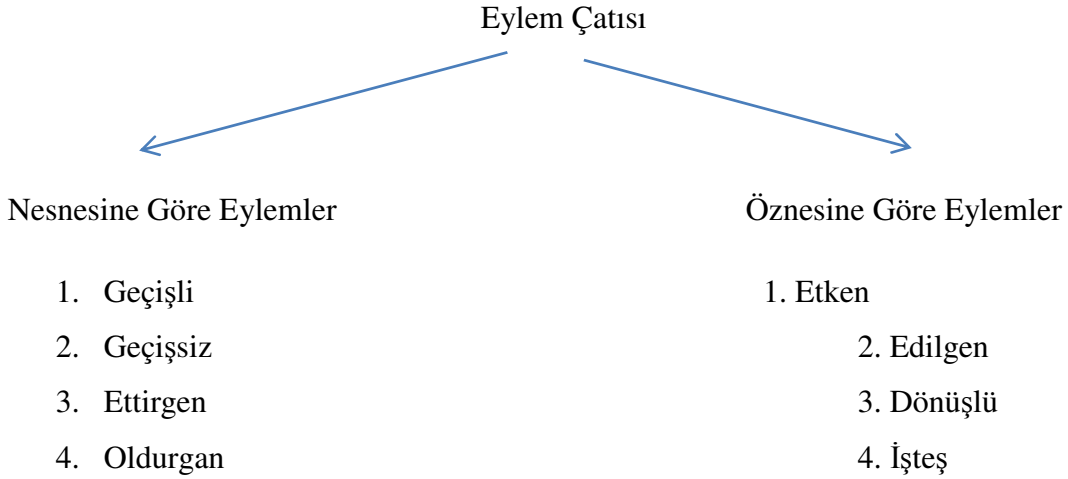

Le Quatuor .mp4

ARA ÖZET: Türk mizahının önde gelen adı Nasrettin Hoca’da, Presto adlı kısa filmde, karikatürlerde ve “Komşu Köyün Delisi” adlı tiyatro oyununda ortak kavramın mizah olduğunu görmekteyiz. Ancak her biri, gülümsetirken düşündürmekte ve okura/izleyiciye, iletiyi alımlama sorumluluğu vermektedir.

ARA GEÇİŞ: Duyduklarımızı ve düşündüklerinizi tam ve doğru olarak anlatabilmeniz için kurduğunuz tümcedeki öğelerin birbirleri ile olan ilişkisini gözetmeniz gerekmektedir. Bunlardan biri de eylemlerin özne ve nesne ile olan ilişkisidir.

1. Öğretmenin, “Eylemlerin nesne ve özne ile bağıntı türünü gösteren ulamlara ‘eylem çatısı’ denir. Eylem çatısı, yüklemi çekimli eylemlerden oluşan tümcelerde söz konusudur. Yani ad tümcelerinde çatı aranmaz. Eylemleri çatı özelliklerine göre iki şekilde ele alırız.” demesi ve aşağıdaki bilgileri tahtaya yazması:

2. Nesnesine göre eylemlerden ilki olan **geçişli** eylemlerin gerçekleştirilmesi, bir nesneyi gerektirmektedir. Bu nedenle bu eylemler, “ne, neyi, nereyi, kimi” gibi nesneyi buldurmaya yönelik sorulara yanıt verir:

- **Gördüm** ufkun kanayan yarasını. (Neyi gördüm?)
- Önce aldıklarımızı eve **bırakalım**, sonra parka gideriz. (Neyi bırakalım?)
- Gülümseyişini elleriyle **saklıyordu** ama gözlerinin içinin gülüşünü **saklamayı** bir türlü **beceremiyordu**. (Neyi saklıyordu? Neyi beceremiyordu? Neyi saklamayı beceremiyordu?)

3. Öğretmenin **geçişsiz** eylemlerin ise nesne almayan eylemler olduğunu yani “ne, neyi, nereyi, kimi” sorularına yanıt veremeyen eylemler olduğunu söyleyerek aşağıdaki örnekleri tahtaya yazması:

- Dün akşam çocuk durmaksızın ağlıyordu. (Çocuk, neyi veya kimi ağlıyordu? Yanıt yok.)

- Geçen gün babam bana çok kızdı. (Babam neyi veya kimi kızdı? Yanıt yok.)

4. Öğretmenin geçişli eylemle kurulmuş tümcelerde nesne gösterilmeyebileceğini, bu nedenle eğer eylem, nesne görünmese bile “ne, neyi, kimi” sorularına yanıt veriyorsa bu eylemin geçişli olduğunu söylemesi. “Nesnesi düşmüş” olan bu tümcelere ilişkin aşağıdaki örneği tahtaya yazması:

Ali gerçekten çok sevmişti. (Ali kimi veya neyi sevmişti?)

onu (Yanıt veriyor ancak nesne gizli. Bu eylem, geçişlidir.)

Çok güzel dikmiş. Gerçekten şahane bir tuvalet. (Neyi çok güzel dikmiş?)

Tuvaleti (Neyi dikmiş? Tuvaleti. “Tuvalet” sözcüğüne bir sonraki tümcede yer verilmiş. Böylece ön gönderim yaparak bize nesnenin ne olduğuna ilişkin bilgi verilmiş.)

5. Öğretmenin, geçişli eylemlere –(i)r, -(i)t, -dir eklerinin getirilmesiyle geçişlilik derecesinin arttırıldığını, bu tür eylemlere **ettirgen** eylem dendiğini söylemesi ve aşağıdaki örnekleri tahtaya yazması:

Zorla süt içtim/ Bana zorla süt içirdiler.

Çok sevdiği saatini sattı./ Çok sevdiği saatini sattırdı.

6. Öğretmenin, geçişsizken –(i)r, -(i)t, -dir eklerinden biriyle geçişli duruma getirilmiş eylemlere **oldurgan** eylemler dendiğini söylemesi ve aşağıdaki örnekleri tahtaya yazması:

- Bebek şimdi **uyudu**. / Bebeği şimdi **uyuttu**.

- Remzi Amca'nın babası, Remzi Amca daha ilkokuldayken **yitmiş**. / Remzi Amca, babasını daha ilkokuldayken **yitirmiş**.

7. Öğretmenin, öznesine göre eylemlerden ilki olan **etken** eylemlerin, öznenin eylemde anlatılan işe doğrudan katıldığı eylem biçimi, başka deyişle, öznesi belli olan, işi öznenin yaptığını anlatan eylemler olduğunu söylemesi:

- Sevgisiz bir çağa haklı bir itirazı **yazdık**. (Kim yazdı? Biz yazdık.)
- Ayşe, bu yıl mezun olacak. (Kim mezun olacak? Ayşe)

8. Öğretmenin, edilgen eylemlerin öznesinin yapan değil, başkasının yaptığı işten etkilenen eylemler olduğunu ve bu eylemlerin, “-(i)l, -(i)n” eklerini aldığını söylemesi ve

- Yaşanan unutulmuştur.
- Ulaşım için artık araç kullanılmıyordu.

“Eğer edilgen çatılı eylemlerle kurulmuş tümcelerde nesne varsa biçimsel olarak özneyi bulmak için yükleme yöneltilen ‘Kim?’, ‘Ne?’ gibi sorulara yanıt vererek ‘sözde özne’ olduğunu

- Okullar kapatıldı. (Ne kapatıldı? Okullar (sözde özne) kapatıldı. Kapatmak eylemini yapan belirsiz ancak bundan etkilenen “okullar”dır.)

ancak nesne yoksa ‘sözde özne’den bile söz edilemeyeceğini” dile getirmesi.

- İş arayan insanlara neden çatıldığını bilmiyorum. (Bu tümcede eylem edilgen çatılı olduğu için özne belirlenemez. Tümcede nesne olmadığı için “sözde özne” de gösteremeyiz.)

9. Öğretmenin, taşıdığı kavramın özneye döndüğünü anlatan eylemlere **dönüştü** eylem dendiğini ve bu eylemlerin “-(i)n, (-i)l, (-i)ş” çatı eklerini aldığını söylemesi,

- Korkudan ne yapacağını bilemedi, bir kenara **büzüştü**.
- Sürekli yaptığın işlerle **övünmeden** bıktım artık.
- Seni o kadar çok özledim ki sana doya doya **sarılmak** istiyorum.

a. Öğretmenin -(i)l ve -(i)n eklerinin hem edilgen hem dönüşlü eylemler kurduğunu, eylemin edilgen mi yoksa dönüşlü mü olduğunu anlamak için bağlama bakmak gerektiğini söylemesi ve aşağıdaki örneği yazması:

Ali yıkanıyor. Dönüşlü (Özne Ali, kendini yıkamaktadır; eylem dönüşlüdür.)

Çamaşır yıkanıyor. → Edilgen (Yıkama işi, tümcede belirtilmeyen bir kişi tarafından yapılmaktadır; eylem edilgendir.)

10. Öğretmenin, bir işin birden çok özne tarafından karşılıklı ya da birlikte, ortaklaşa yapıldığını belirten eylemlere işteş eylemler dendiğini ve bu eylemlerin –(i)ş ekiyle kurulduğunu söylemesi:

- Durup durup kucaklaştık, koklaştık.(Karşılıklı işteşlik)
- Karşılaşınca el sıkışmıştık. (Karşılıklı işteşlik)
- Ağaçların aralarından çıkan çocuklar gülüşüyorlardı (Birlikte işteşlik)
- Dallarındaki yuvalarında sevinçten delirmiş kuşlar hep bir ağızdan ötüşüyorlardı. (Birlikte işteşlik)

ARA ÖZET: Eylemler, özne ve nesne ile olan bağlantısına göre değişkenlik göstermektedir. Böylece bu dersimizde, eylemlerin nesne durumuna göre nesne alabilen (geçişli), nesne alamayan (geçişsiz), nesne almayan belirli eklerle nesne alan eylemlere dönüştüren (oldurgan), nesne alanın belirli eklerle geçişliliğini artıran (ettirgen) eylemler olduğunu gördük. Ayrıca eylemin yapan kişisini bildiğimizde etken, bilmediğimizde edilgen; eylemi yapan kişinin yaptığı işten etkilenmesinin dönüşlü, karşılıklı veya ortaklaşa yapmanın ise işteş olduğunu öğrendik.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Yaşamımızın her alanında duygu, düşünce ve tasarımlarımızı etkili bir biçimde dile getirmenin önemi büyüktür. Ancak bu etkiyi sağlayabilmemiz için sözcükler, tümceler ve paragraflar arasındaki bağıntıyı doğru bir biçimde kurmamız gerekir.” demesi ve ardından öncelikle Memet Fuat’ın “Sen Ne Düşünüyorsun?” adlı deneme yazısından bir kesiti öğrencilere fotokopi makinesi ile çoğaltarak dağıtması:

Sen Ne Düşünüyorsun?

Evet, soru bu: Sen ne düşünüyorsun?

Tamam, en ünlü düşünürlerin ele aldığı bir konu; hayranlık uyandıran çözümler yapılmış... Onları okumuşsun... Hepsi de son derece yetkin kişiler...

Ama “Onların ele alıp işledikleri bir konuda bana söz düşmez,” diyemezsin. Önemli olan senin ne düşündüğün:

Sen ne düşünüyorsun?

Hiçbir konu tüketilip bitirilemez... Yıllar yılı tartışılmış, kitaplar boyu incelenmiş olsa da her konu yeniden ele alınmaya açıktır. Değişik bir yaklaşım, bakarsınız, her şeyi temelinden sarsıverir. Bu, ele alınan konuya dönük bir olasılık, bir umut...

Hiçbir konu tüketilip bitirilemez. Her konu yeniden ele alınmaya açıktır. Çağdaş insanı düşünmeye alışması, karşısına çıkan her konuyu kendi adına irdelemesi, bu arada, değil yönlendirilerek bağlandığı, düşünerek ulaştığı inançlarını bile sürekli denetlemesi gerekir.

Evet, evet, soru bu: Sen ne düşünüyorsun?

Memet Fuat- Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar? ss.73-75.

Öğretmenin, “Gülme ve güldürme sözcükleri, sizde neleri çağrıştırmaktadır? Bu sözcüklerin sizde uyandırdığı duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerinizi yazma ilkelerine uygun olarak yazınız.” demesi. Öğretmenin sürenin 30 dakika olduğunu söylemesi ve yazma çalışması sırasında öğrencileri denetlemesi.

- Öğretmenin bu süre içinde sınıfta dolaşarak öğrencileri ayrı ayrı kontrol etmesi. Yazmayanları uyarması, gördüğü eksikleri gidermesi ve yanlışları anında düzeltmesi.

- Öğretmenin yazma çalışmasının sonunda, bir öğrenciyi tahtaya kaldırması, ilk paragrafı okutarak plana ve ilkelere uygunluğu açısından tartışmaya açması. Diğer paragrafların aynı yöntemle (değişik öğrencilerin tahtaya kaldırılarak) değerlendirilmesi. Ardından öğrencilere 10 dakika süre verilerek, onlardan tartışmada ortaya çıkan ilkeler doğrultusunda, karşısındaki arkadaşının (sınıf U biçiminde olduğu için) çalışmasını değerlendirmesinin istenmesi. Süre sonunda çalışmaların sahiplerine verilmesi ve herkesin yanlışlarını arkadaşıyla kontrol etmesi.

İlkelere uygun çalışmaların arasından en başarılı yazının sınıfça belirlenmesi, bu yazıyı yazan öğrencinin yazısını yazarken neleri nasıl düşündüğünü, belleğinden neler geçtiğini açıklaması, kısaca sesli düşünmesi. Ardından bu yazının sınıf panosuna

asılması.

SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Yaşamımızın her anında gülmece karşımıza bazen bir karikatürle, bazen bir kısa filmle, bazen bir şiir ya da fıkra gibi yazılı anlatım türleriyle çıkabilmektedir. Aralarındaki ortak yön ise insanı güldürürken bir yandan da

düşündürüyor olmaları ve bunu yaparken de sözcüklerden, çizginin ve müziğin dilinden etkin bir biçimde yararlanmalarıdır. Bu nedenle anlatımımızı güçlendirmenin en önemli yolu, dili etkin bir biçimde kullanmaktan geçmektedir.

TEKRAR GÜDÜLEME: “Anlatımında Türkçeyi doğru ve etkili bir biçimde kullanmanız önemlidir. Şimdi size bir müzik dinleteceğim. Müziğin sizde bıraktığı izlenimlere ilişkin bir kavram havuzu oluşturmanızı ve bu kavramlardan yararlanarak beş dakikalık bir sunum yapmanızı istiyorum.” demesi ve duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini sözle, güzel Türkçe kullanarak anlatan öğrenciye sınıf kitaplığından bir kitabın armağan edilmesi:

Öncelikle Mozart’ın “Türk Marşı” adlı bestesinin dinletilmesi ve öğrencilerin izlenimlerinin dinlenmesi. 07 Türkischer Marsch.wma Ardından Mozart’ın Viyana Kuşatması sırasında tanık olduğu Mehter Marşı'ndaki ritimden esinlenerek "Ronda alla Turca" (Türk Marşı)'yı bestelediğini ve halen, Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm özel davetlerinin yanı sıra ülke tanıtımında da kullanıldığının söylenmesi.

KAPANIŞ: Öğretmenin, öğrencilerin gülmece geleneğimizin bir parçası olan Karagöz Hacivat gölge oyunuyla ilgili araştırma yapmalarını ve seçtikleri bir oyunu sahnede canlandırmalarını istemesi.

Salık verilen kitaplar:

Balcıoğlu, Semih (2003). *Memleketimden Karikatürcü Manzaraları*. İstanbul: Can Yayıncılık.

Danyal, Nezih (2005). *Kurabiye*. Ankara: Nezih Danyal Karikatür Vakfı Yayınları.

Danyal, Nezih (1999). *Sergiler*. Ankara: Nezih Danyal Karikatür Vakfı Yayınları.

Demirel, Selçuk (2012). *Kalemiti*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

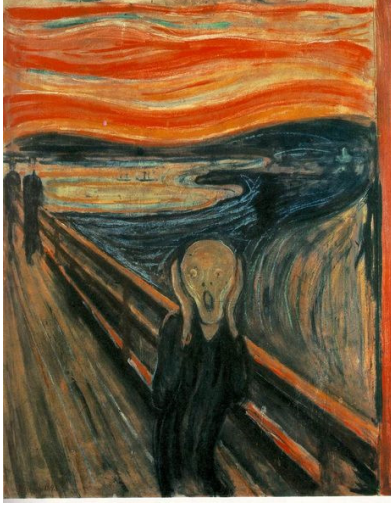
Erdem, Selçuk (2011). *Unplugged*. İstanbul: Boyner Yayınları.

Gümüşay, Tolga (2014). *Keskin Naneli Öyküler*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

İlgaz, Rıfat (2011). *Hababam Sınıfı*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Veli, Orhan (2010). *Nasrettin Hoca Hikâyeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık.

DEĞERLENDİRME

1. Edvard Munch- 1893

[http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C4%B1%C4%9F1%C4%B1k_\(tablo\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C4%B1%C4%9F1%C4%B1k_(tablo))

(Erişim Tarihi: 20.06.2014)

Didie Sri Widiyanto- Endonezya

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/Gallery/Prize.aspx?&Prz=4> (Erişim

Tarihi: 19.06.2014)

Didie Sri Widiyanto, Edvard Munch'un resminden yola çıkarak hangi duygu ve düşünceleri uyandırmak istemiş olabilir? Sizde bıraktığı etkileri anlatım ilkelerine uygun olarak yazınız.

2. "Kumru bizim balkona yuvasını yapıyordu." tümcesinde geçen eylem çatısı aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Etken- geçişsiz
- b. Etken-geçişli
- c. Edilgen- geçişli
- d. Dönüşlü-Oldurgan

3. Aşağıdaki tümcelerden hangisinde edilgen çatılı bir eylem kullanılmıştır?

- a. Okulumuza bugün müfettiş gelecekmiş.
- b. Seni ne kadar özlediğini söylüyordu.
- c. Yaşlı adam, başını yere eğmiş, durmaksızın ağlıyordu.
- d. Şarkı yarışması, gelecek hafta yapılacaktı.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemdeki “-n” ekinin işlevi diğerlerinden farklıdır?

- a. Önce çiçekler iyice sulanacak.
- b. Oysa annem ne çok söylenirdi.
- c. Karın ağrısı nedeniyle iki saattir kıvranıp duruyor.
- d. Etrafa bakındım ama bir türlü seni göremedim.

5. Aşağıdakilerin hangisinde eylemin karşılıklı olarak yapılması söz konusudur?

- a. Çocuklar adamın çamura düştüğünü görünce gülüşmeye başladılar.
- b. Bugün çok mutluyum. Çünkü Bahar’la çarşamba günü sinemaya gitmek için sözleştik.
- c. Bahar gelince kuşlar neşeyle ötüşür, baharın sevincini bizimle paylaşırlar.
- d. Gürültüyü duyan insanlar, hemen koşuşmaya başladılar.

6. Siz de her bir eylem çatısına örnek oluşturacak üç tümce yazın ve bunu yanınızdaki arkadaşınıza göstererek eylem çatısına uygunluğunu değerlendirmesini isteyin.

EK B. AYDIN DOĞAN İZİN BELGESİ

01 Ağu 14 03:43

Gümüştaş Maden

02165569119

p.1

Aydın Doğan Vakfı
Burhanıya Mah. Keskil Cad. No:65
34676 Üsküdar - İstanbul
Tel : (0216) 556 91 76 - 77
Faks : (0216) 556 91 47
www.aydindoganvakfi.org.tr

01 Ağustos 2014

Sayın Prof. Dr. İsmail Güven
Müdür
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Ankara Üniversitesi Rektörlüğü

Sayın Güven,

Vakfımıza yapmış olduğunuz 98761816-302.99/2857 sayılı başvuruda Enstitünüz Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Doktora Programı 096202204 nolu öğrenciniz Sevil Hasırcı'nın "Türkçe Eğitiminde Çok Uyaranlı Eğitim Ortamlarının Yapılandırılmasına Dönük Bir Model Önerisi" adlı doktora tezi için istediğiniz karikatürlerde "Aydın Doğan Vakfı, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması koleksiyonundan alınmıştır" ibaresi kullanılmak kaydıyla yararlanması Vakfımızca uygun görülmüştür

Bilgilerinize,

Günay Alpman
Genel Müdür Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Sevil Hasırcı

Doğum Tarihi: 30.06.1983

İletişim Bilgileri: Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi B/Blok TÖMER
Şehitkâmil/ Gaziantep

E-posta adresi: sevilhasirci@gmail.com

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Türkçe Öğretmenliği	Balıkesir Üniversitesi	2005
Yüksek lisans	Dilbilim (Türkçenin Eğitimi-Öğretimi)	Ankara Üniversitesi	2008
Doktora	Türkçe Eğitimi	Ankara Üniversitesi	2015

İş Deneyimi:

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Arş. Gör.	Pamukkale Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü	2006- 2009
Okutman	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Türk Dili Bölümü	2010- 2013
Okutman	Gaziantep Üniversitesi TÖMER	2013- ...